Jest to cyfrowa wersja książki, która przez pokolenia przechowywana była na bibliotecznych półkach, zanim została troskliwie zeskanowana przez Google w ramach projektu światowej biblioteki sieciowej.

Prawa autorskie do niej zdążyły już wygasnąć i książka stała się częścią powszechnego dziedzictwa. Książka należąca do powszechnego dziedzictwa to książka nigdy nie objęta prawami autorskimi lub do której prawa te wygasły. Zaliczenie książki do powszechnego dziedzictwa zależy od kraju. Książki należące do powszechnego dziedzictwa to nasze wrota do przeszłości. Stanowią nieoceniony dorobek historyczny i kulturowy oraz źródło cennej wiedzy.

Uwagi, notatki i inne zapisy na marginesach, obecne w oryginalnym wolumenie, znajdują się również w tym pliku – przypominając długą podróż tej książki od wydawcy do biblioteki, a wreszcie do Ciebie.

Zasady użytkowania

Google szczyci się współpracą z bibliotekami w ramach projektu digitalizacji materiałów będących powszechnym dziedzictwem oraz ich upubliczniania. Książki będące takim dziedzictwem stanowią własność publiczną, a my po prostu staramy się je zachować dla przyszłych pokoleń. Niemniej jednak, prace takie są kosztowne. W związku z tym, aby nadal móc dostarczać te materiały, podjęliśmy środki, takie jak np. ograniczenia techniczne zapobiegające automatyzacji zapytań po to, aby zapobiegać nadużyciom ze strony podmiotów komercyjnych.

Prosimy również o:

- Wykorzystywanie tych plików jedynie w celach niekomercyjnych
  Google Book Search to usługa przeznaczona dla osób prywatnych, prosimy o korzystanie z tych plików jedynie w niekomercyjnych celach prywatnych.
- Nieautomatyzowanie zapytań
  Prosimy o niewysyłanie zautomatyzowanych zapytań jakiegokolwiek rodzaju do systemu Google. W przypadku prowadzenia badań nad tłumaczeniami maszynowymi, optycznym rozpoznawaniem znaków lub innymi dziedzinami, w których przydatny jest dostęp do dużych ilości tekstu, prosimy o kontakt z nami. Zachęcamy do korzystania z materiałów będących powszechnym dziedzictwem do takich celów. Możemy być w tym pomocni.
- Zachowywanie przypisań
  Źnak wodny"Google w każdym pliku jest niezbędny do informowania o tym projekcie i ułatwiania znajdowania dodatkowych materiałów za pośrednictwem Google Book Search. Prosimy go nie usuwać.
- Przestrzeganie prawa
  W każdym przypadku użytkownik ponosi odpowiedzialność za zgodność swoich działań z prawem. Nie wolno przyjmować, że skoro dana książka została uznana za część powszechnego dziedzictwa w Stanach Zjednoczonych, to dzieło to jest w ten sam sposób traktowane w innych krajach. Ochrona praw autorskich do danej książki zależy od przepisów poszczególnych krajów, a my nie możemy ręczyć, czy dany sposób użytkowania którejkolwiek książki jest dozwolony. Prosimy nie przyjmować, że dostępność jakiejkolwiek książki w Google Book Search oznacza, że można jej używać w dowolny sposób, w każdym miejscu świata. Kary za naruszenie praw autorskich mogą być bardzo dotkliwe.

Informacje o usłudze Google Book Search

Misją Google jest uporządkowanie światowych zasobów informacji, aby stały się powszechnie dostępne i użyteczne. Google Book Search ułatwia czytelnikom znajdowanie książek z całego świata, a autorom i wydawcom dotarcie do nowych czytelników. Cały tekst tej książki można przeszukiwać w internecie pod adresem http://books.google.com/

Digitized by Google

I. K. 65.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

1.K.65

Digitized by Google

Digitized by Google

I. K. 65.

Digitized by Google

Nowy Testament

Pana Naszego Jezusa Chrystusa,

z Greckiego iezyka na Polski pilnie i wiernie przetłumaczony,

a teraz podług Gdańskiey edycyi przedrukowany.

w Lipsku,

w Drukarni Breytkopfowey, Roku Pańsk.

1727.

Digitized by Google

Porządek
Ksiąg Nowego Testamentu.

Ewangielia według
- S. Matteusza.
- S. Marka.
- S. Łukasza.
- S. Jana.

Dzieie Apostolskie.

Listy S. Pawła.
- Do Rzymianow.
- Do Koryntow dwa.
- Do Galatow.
- Do Efezow.
- Do Filippensow.
- Do Kolossensow.
- Do Tessalonicensow dwa.
- Do Tymoteusza dwa.
- Do Tytusa.
- Do Filemona.
- Do Zydow.

List S. Jakuba.
- S. Piotra dwa.
- S. Jana trzy.
- S. Judy.

Obiawienie S. Jana.

Summa czterech Ewangielistow.

WSzyscy czterey Ewangielistowie opisuią zgodnie Hystoryą o PANU Chrystusie; mianowićie: O iego świętym rodźie, poczęciu, narodzeniu, kazaniu, cudach, mękach, śmierći, pogrzebie, zmartwychwstaniu, w niebowstąpieniu, i obietnicy zesłania Ducha Swiętego. O czym ieden szerzey, drugi krotcey pisze: ieden iedne, drugi drugą cząstkę przypomina: Tak iednak, że śię z sobą porządnie zgadzaią, choć pod czas nie w słowiech, ale w samey rzeczy; co nas tym barźiey utwirdza, abyśmy temu wierzyli. A to wszystko Duch Boży zowie Ewangielią, to iest, wesołym albo dobrym poselstwem: Bo śię tu zamyka kazanie o pokućie, o łasce Bożey, o odpuszczeniu grzechow, i o żywota wiecznego otrzymaniu; co wszystko mamy w zasłudze Syna Bożego, za sprawą Ducha Swiętego.

Digitized by Google

Ewangielia według S. Matteusza.

SWięty Matteusz, ktory śię stał z celnika Apostołem, (o czym w rozd. 9.) żyćie PANA Chrystusa na świećie dźieli na dwoię.

1. Na czas przed zaczęćiem urzędu. A tu opisuie rod, poczęćie, narodzenie, obiawienie mędrcom, ućiekanie do Egiptu, ztamtąd śię zaś wrocenie, chrzest i pokusy iego; co zamyka we 4. rozd.

2. Na czas zupełnego wieku iego. Kędy wspomina: 1. Pracę, drogi, naukę, cuda i dobrodźieystwa iego; co śię zamyka od rozd. 5. aż do 25. 2. Ućierpienia iego, to iest: wydanie, poimanie, męki, śmierć i pogrzeb; co śię zamyka w rozd. 26 i 27. 3. Tryumf albo zmartwychwstanie, obiawienie śię, Apostołow na wszystek świat posłanie, w niebo wstąpienie i Ducha Swiętego zesłanie; a to w rozd. 28.

Rozdźiał I.

Porządek przodkow, z ktorych Chrystus PAN według ćiała poszedł, na troię rozdźielony. 18. hystorya o poczęćiu i narodzeniu iego z Panny Maryi Jozefowi poślubioney. 21. imię JEzusa Chrystusa. 24. i postępki Jozefowe opisane.

E. w dźień narodz. P. Maryi.

OPisanie rodu JEzusa Chrystusa, syna * Dawidowego, syna Abrahamowego.
*Luk. 3, 24.

2. Abraham spłodźił * Izaaka, a Izaak spłodźił † Jakoba, a Jakob spłodźił ‡ Judasa i braćią iego. *1 Moy. 21, 2.3. †1 Moy. 25, 25.26. ‡1 Moy. 29. 35.

3. A Judas spłodźił * Faresa i Zarę z Tamary, a Fares † spłodźił Hesrona, a Hesron spłodźił ‡ Arama. *1 Moy. 38, 27. †1 Moy. 46, 12. ‡ Rut. 4, 19.

4. A Aram spłodźił * Aminadaba, a Aminadab spłodźił Nasona,

A a Na-

a Nason spłodźił Salmona. * 1 Kron.2,10.

5. A Salmon spłodźił * Booza z Rachaby, a Booz spłodźił Obeda z Ruty, a Obed spłodźił Jessego. * Rut.4,21.

6. A Jesse spłodźił * Dawida krola, a Dawid krol † spłodźił Salomona z tey, ktora była żoną Uryaszową.
* 1 Sam.17,12. † 2 Sam.12,24.

7. A Salomon spłodźił * Roboama, a Roboam spłodźił † Abiasza, a Abiasz ‡ spłodźił Azę.
* 1 Krol. 11,43. † 1 Krol. 14,31. ‡ 1 Krol. 15,8.

8. A Aza spłodźił * Jozafata, a Jozafat spłodźił † Jorama, a Joram spłodźił Ozyasza.
* 2 Kron.17,1. † 2 Kron.21,1.

9. A Ozyasz spłodźił Joatama, a Joatam spłodźił Achaza, a Achaz spłodźił Ezechyasza.

10. A Ezechyasz spłodźił * Manassesa, a Manasses spłodźił Amona, a Amon spłodźił Jozyasza.
* 2 Krol. 20,21.

11. A Jozyasz * spłodźił Joakima, a Joakim spłodźił † Jechoniasza i braćią iego pod czas zaprowadzenia do Babilonu.
* 2 Krol.23,34. † 2 Krol.24,6.

12. A po zaprowadzeniu do Babilonu Jechoniasz spłodźił Salatyela, a Salatyel spłodźił * Zorobabela. * Ezdr.3,2.

13. A Zorobabel spłodźił Abiuda, a Abiud spłodźił Eliakima, a Eliakim spłodźił Azora.

14. A Azor spłodźił Sadoka, a Sadok spłodźił Achyma, a Achym spłodźił Eliuda.

15. A Eliud spłodźił Eleazara, a Eleazar spłodźił Matana, a Matan spłodźił Jakoba.

16. A Jakob spłodźił Jozefa, męża Maryi, z ktorey śię narodźił JEzus, ktorego zowią Chrystus.

17. A tak wszystkiego pokolenia od Abrahama aż do Dawida iest pokolenia czternaśćie: a od Dawida aż do zaprowadzenia do Babilonu pokolenia czternaśćie: a od zaprowadzenia do Babilonu aż do Chrystusa pokolenia czternaśćie.*

18. A narodzenie Je-

zusá

Digitized by Google

zusa Chrystusa takie było. Abowiem gdy Marya matka * iego poślubiona była Jozefowi, pierwey niżeli się zeßli, znaleziona iest brzemienna z Ducha Swiętego. * Luk. 1, 27.

19. Ale Jozef mąż iey będąc sprawiedliwym, i nie chcąc iey ostawić, chciał ią potaiemnie * opuścić. * 5 Moy. 24, 1.

20. A gdy on o tym zamyślał, oto mu się Anioł PAńſki we śnie ukazał, mowiąc: Jozefie, synu Dawidow, nie boy się przyiąć Maryi żony twoiey, abowiem co się w niey poczęło, z Ducha * Swiętego iest: * Luk. 1, 35.

21. A urodzi syna, i nazowieß imię * iego JEZUS; abowiem † on wybawi lud swoy od grzechow ich. * Luk. 1, 31. † Dzie. 4, 12.

22. A to się wßystko stało, aby się wypełniło, co powiedziano od PANA przez Proroka, mowiącego:

23. Oto panna będzie * brzemienna, i porodzi syna, a nazowieß imię iego EMMANUEL, co się wykłada, BOG z nami. * Isai. 7, 14.

24. Tedy Jozef ocuciwßy się ze snu, uczynił iako mu rozkazał Anioł PAńſki, i przyiął żonę swoię.

25. Ale iey nie uznał, aż porodziła onego syna swego pierworodnego, i nazwała imię iego JEZUS.

Rozdział II.

Mędrcy do Chrystusa przyiachali 13. Jozef z Maryą i z dziecięciem do Egiptu uciekł. 16. Herod dzieci Betlehemskie pobił. 19. Jozef się z Egiptu po śmierci Herodowey nawrocił.

E. w dzień 3. Krol.

A Gdy się JEZUS * narodził w Betlehemie Judskim za dni Heroda krola, oto mędrcy ze wschodu słońca przybyli do Jeruzalem, mowiąc: * Luk. 2, 4. 5.

2. Gdzież iest ten, ktory się narodził Krol Zydowski? bośmy widzieli gwiazdę iego na wschod słońca, i przyiachaliśmy abyśmy mu się pokłonili.

3. Co gdy krol Herod usłyßał, zatrwożył się, i wßystko Jeruzalem z nim.

4. Przetoż zebrawßy wßystkie przednieyße ka-

Digitized by Google

płany i nauczyćiele ludu, dowiadował śię od nich, gdźieby śię miał Chrystus narodźić?

5. A oni mu rzekli: w Betlehemie Judskim; bo tak napisano przez Proroka:

6. J ty Betlehemie* źiemio Judska, żadną miarą nie iesteś namnieysze miedzy kśiążęty Judskimi; abowiem z ćiebie wynidźie Wodz, ktory† rządźić będźie lud moy Jzraelski! *Mich.5,2. Jan.7,42. † G. paść.

7. Tedy Herod wezwawszy potaiemnie onych mędrcow, pilnie śię wywiadował od nich o czaśie, ktorego śię gwiazda ukazała.

8. A posławszy ie do Betlehem, rzekł: iachawszy pilnie śię wywiaduyćie o tym dźiećiątku, a gdy znaydźiećie, oznaymićie mi; abym i ia przyiachawszy pokłonił mu śię.

9. Oni tedy wysłuchawszy krola, poszli. A oto ona gwiazda, ktorą widźieli na wschod słońca, prowadźiła ie, aż przyszedszy stanęła nad mieyscem gdźie było dźiećiątko.

10. A gdy uyrzeli onę gwiazdę, uradowali śię radośćią barzo wielką.

11. J wszedszy w dom,* znaleźli dźiećiątko z Maryą matką iego: a upadszy pokłonili mu śię, i otworzywszy skarby swoie, ofiarowali mu dary, złoto i kadźidło i myrrę.

12. Lecz będąc upomnieni od Boga we śnie, aby śię nie wracali do Heroda, inszą drogą wroćili śię do krainy swoiey.*

E. w dźień młodź.
A. w Niedź. po Now. lećie.

13. A Gdy oni odeszli, oto Anioł PAński ukazał śię we śnie Jozefowi, mowiąc: wstawszy weźmi dźiećiątko i matkę iego, a ućiecz do Egiptu, a bądź tam aż ći powiem; abowiem Herod będźie szukał dźiećiątka, aby ie zatraćił.

14. Ktory wstawszy w nocy, wźiął dźiećiątko i matkę iego, i uszedł do Egiptu.

15. J był tam aż do śmierći Herodowey: aby śię wypełniło, co powie-

dźia-

Digitized by Google

dziano od PANA przez
Proroka, mowiącego: Z
Egiptum * wezwał Syna
mego. * Ozeasz 11,1.
16. Tedy Herod uyrza-
wszy, że był oszukany od
mędrcow, rozgniewał się
barzo, a postawszy pobił
wszystkie dziatki, ktore by-
ty w Betlehemie, i po
wszystkich granicach iego,
ode dwu lat i niżey, we-
dług czasu, o ktorym się
był pilnie wywiedział od
mędrcow.
17. Tedy się wypełniło,
co powiedziano przez Je-
remiasza Proroka, mo-
wiącego:
18. Głos * w Ramie
słyszany iest, lament i płacz,
i narzekanie wielkie: Ra-
chel płacząca synow
swoich, i nie dała się po-
cieszyć; przeto, że ich nie
masz. * * Jerem. 31,15.
19. A gdy umarł He-
rod, oto Anioł PAński
† ukazał się we śnie Joze-
fowi w Egipcie,
† S. ukazuie się.
20. Mowiąc: wsta-
wszy weźmi dziecię
i matkę iego, a idź do zie-
mie Izraelskiey; abo-
wiem pomarli ci, ktorzy
szukali duszę dziecięcey.
21. A on wstawszy,
wziął do siebie dziecię
i matkę iego, i przyszedł do
ziemie Izraelskiey.
22. Lecz gdy usłyszał iż
Archelaus † krolował w
Judskiey ziemi, na miey-
scu Heroda oyca swego,
bał się tam iść: ale napo-
mniony będąc od Boga
we śnie, ustąpił w strony
Galileyskie. † S. kroluie.
23. A przyszedłszy miesz-
kał w mieście, ktore zo-
wią Nazaret; aby się wy-
pełniło, co powiedziano
przez Proroki: iż Naza-
reyczykiem nazwany bę-
dzie. *

Rozdział III.

Kazanie Jana Chrzciciela o pokucie. 4. Szaty i żywność iego. 5. chrzcił. 8. do pokuty napominał. 10. ktoby tego nie czynił, karaniem groził. 13. i Chrystusa PANA w Jordanie ochrzcił.

A W one dni przyszedł *
Jan Chrzciciel, ka-
żąc na puszczy w ziemi
Judskiey, * Mark. 1,4.
Łuk. 3, 3.
2. A mowiąc: poku-
tuycie; abowiem się
przybliżyło krolestwo
niebieskie.
3. Tenci bowiem iest
on, o ktorym powiedzia-
 no

Digitized by Google

no przez Izaiaſza Proroka, mowiącego: Głos wołaiącego na * puſzczy: Gotuyćie drogę PAńſką, proſte czyńćie śćieżki iego. * Izai.40,3. Mark,1,3. Luk.3,4. Jan.1,23.

4. A ten Jan miał * odźienie z śierśći wielbłądowey, i pas ſkorzany około biodr ſwoich; a pokarm iego był, ſzarańcza i miod leśny. * Mark.1,6.

5. Tedy wychodźiło do niego Jeruzalem, i wſzyſtka Judſka źiemia, i wſzyſtka kraina około Jordanu.

6. J byli chrzczeni od niego * w Jordanie, wyznawaiąc grzechy ſwoie. * Mark.1,5.

7. A gdy uyrzał wiele * z Faryzeuſzow i Saduceuſzow, przychodzących do chrztu ſwego, rzekł im: rodzaiu † iaſzczorczy, ktoż wam pokazał, żebyśćie ućiekali przed przyſzłym gniewem? *Luk.3,7. † Mat.23,33.

8. Przynośćież ⊥ tedy owoce godne pokuty. ⊥ G. czyńćie.

9. A nie mniemaycie, że możećie mowić ſami w ſobie: oyca mamy * Abrahama: abowiemći powiadam wam, iż Bog i z tego kamienia wzbudźić może dźieći Abrahamowi. * Jan.8,39.

10. A iuż i śiekiera do korzenia drzew przyłożona ieſt. Wſzelkie tedy * drzewo, ktore nie przynośi owocu dobrego, bywa wyćięte, i w ogień † wrzucone. *Matt.7,19. † Jan.15,6.

11. Jać was chrzczę wodą * ku pokućie: ale ten, ktory idźie za mną, mocnieyſzy ieſt nad mię; ktoregom obuwia nośić nie ieſt godźien: ten was chrzćić będźie Duchem Swiętym i ogniem. * Mark.1,8. Luk.3,16. Jan.1,26. Dźie.1,5.

12. Ktorego * łopata ieſt w ręku iego, a wyczyśći boiewiſko ſwoie, i zgromadźi pſzenicę ſwoię do gumna; ale plewy ſpali ogniem † nieugaſzonym. * Luk.3,17. † Zyd.10,27.

13. Tedy JEzus przyſzedł od Galilei * nad Jordan do Jana, aby był ochrzczony od niego. * Mark.1,9.

14. Ale mu Jan barzo zabraniał, mowiąc: ia potrzebuię, abym był ochrzczony

ochrzczony od ćiebie, a ty idźieß do mnie?

15. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł do niego: zaniechay teraz; abowiem tak przystoi na nas, abyśmy wypełnili wßelkę sprawiedliwość: tedy go zaniechał.

16. A JEzus ochrzczony będąc, wnet wystąpił z wody. A oto śię mu otworzyły niebiosa, i widźiał Ducha* Bożego, zstępuiącego iako gołębicę, i przychodzącego nań.

*Jan.1,32.

17. A oto głos z niebios mowiący: Ten iest on* Syn moy miły, w ktorym mi śię † upodobało.

* Psalm 2,7. Matt.12,18. k.17,5. Luk.9,35. Koloß.1,13. † Izai.42,1.

Rozdźiał IV.

Cudowny post Chrystusow. 4. z szatanem poiedynek. 10. zwyćięstwo. 12. początek nauczania. 18. wezwanie Apostołow. 23. uzdrowienie chorob, i cuda rozmaite.

(E. na 1. N. w post.)

TEdy JEzus * zawiedźiony iest na puszczą od Ducha, aby był kußony od diabła.

* Mark.1,12. Luk.4,1.

2. A gdy pośćił czterdźieśći dni, i czterdźieśći nocy, potym łaknął.

3. I przystąpiwßy do niego kuśićiel, rzekł: ieźliś iest Syn Boży, rzecz aby śię to kamienie stało chlebem.

4. A on odpowiadaiąc rzekł, napisano: nie samym chlebem * człowiek żyć będźie, ale każdym słowem pochodzącym przez usta Boże. *5 Moy.8,3.

5. Tedy go wźiął diabeł do miasta świętego, i postawił go na ganku kośćielnym,

6. I rzekł mu: ieźliś iest Syn Boży, spuść śię na doł; abowiem napisano: iż Aniołom swoim * przykazał o tobie, i będąćię na ręku nośili, abyś snadź nie obraźił o kamień nogi swoiey. * Psalm 91,11.

7. Rzekł mu JEzus: zaśię napisano: nie będźieß kuśił PANA * Boga twego. *5 Moy.6,16.

8. Wźiął go zaśię diabeł na gorę barzo wysoką, i pokazał mu wßystkie krolestwa świata, i sławę ich.

9. I rzekł mu: to wßystko dam tobie, ieźli upadßy, pokłoniß mi śię?

10. Tedy mu rzekł JEzus: podź precz ßatanie, abowiem napisano: PANU Bogu twemu kłaniać *śię będźieß, i iemu samemu ſłużyć będźieß.

*5 Moy.6,13. r.10,20.

11. Tedy go opuśćił diabeł, a oto Aniołowie przyſtąpili, i ſłużyli mu.*

12. A gdy uſłyßał JEzus, iż Jan był* podany do więźienia, wroćił śię do Galilei.

* Mark.1,14. Luk.4,14.

13. A opuśćiwßy *Nazaret, przyßedł i mießkał w Kapernaum, ktore ieſt nad morzem, w granicach Zabulonowych i Neftalimowych. * Luk.4,16.

14. Aby śię wypełniło, co powiedźiano przez Izaiaßa Proroka, mowiącego:

15. Ziemia* Zabulonowa, i źiemia Neftalimowa, przy drodze morſkiey za Jordanem, Galilea poganow: *Izai.9,1.2.

16. Lud ktory śiedźiał w ćiemnośći, widźiał świątłość wielką: a śiedzącym w krainie i w ćieniu śmierći, weßła im świątłość.

17. Od onego czaſu począł JEzus kazać, i mowić: pokutuyćie, *abowiem śię przybliżyło kroleſtwo niebieſkie.

* Mark.1, 15.

E.w dźień S. Andr.

18. A Gdy JEzus chodźił* nad morzem Galileyſkim, uyrzał dwu braći: Symona, ktorego zowią Piotrem, i Andrzeia brata iego, ktorzy zapußczali śieć w morze; abowiem byli rybitwy. * Mark.1,16.

19. J rzekł im: podźćie za mną, a uczynię was rybitwami ludźi.

20. A oni zaraz opuśćiwßy śieći, ßli za nim.

21. A poſtąpiwßy ztamtąd, uyrzał drugich dwu braći, Jakuba ſyna Zebedeußowego, i Jana brata iego, w łodźi z Zebedeußem oycem ich, oprawiaiących śieći ſwoie: i wezwał ich.

22. A oni wnetże* opuśćiwßy łodź i oyca ſwego, poßli za nim.*

*Matt.19,27.

23. J obchodźił JEzus wßyſtkę Galileą, ucząc w bożnicach ich, i każąc Ewangielią kroleſtwa, a uzdrawiaiąc wßelką

Digitized by Google

ką chorobę, i wszelką nie-
moc miedzy ludem.
24. J rozeszła się wieść
o nim po wszystkiey Syryi.
J przywodzono do niego
wszystkie źle się maiące, a
rozmaitymi chorobami i
mękami zięte; także i opę-
tane, i lunatyki, i powie-
trzem ruszone: i uzdra-
wiał ie.
25. A szedł za nim * lud
wielki z Galilei, i z dziesią-
ći miast, i z Jeruzalem, i z
Judskiey źiemie, i z Za-
Jordania. * Mark. 3, 7.

Rozdział V.

Ktorzy, i czemu błogosławieni
13. Apostołowie są solą i światło-
śćią świata. 14. miastem na
gorze. 15. i świecą. 16. dobry-
mi uczynkami świećić. 18. zako-
nu Bojego przestrzegać. 20. o ob-
fitszą sprawiedliwość, niż iest Fa-
ryzeuszka, się starać. 23. i bliźni-
mi swoimi się iednać.

E. w dźień wszyst. Swięt.

A JEzus widząc lud,
wstąpił na gorę, a gdy
uśiadł, przystąpili do nie-
go uczniowie iego.
2. A otworzywszy usta
swe, uczył ie, mowiąc:
3. Błogosławieni * u-
bodzy w duchu; abowiem
ich iest krolestwo niebie-
skie. * Luk. 6, 20.
4. Błogosławieni * kto-
rzy się smęcą; abowiem
poćieszeni będą. * Jzai. 61, 2.
5. Błogosławieni * ćiszy;
abowiem oni odziedziczą
źiemię. * Psalm. 37, 11.
6. Błogosławieni kto-
rzy łakną * i pragną spra-
wiedliwośći; abowiem
oni nasyceni będą.
* Jzai. 55, 1.
7. Błogosławieni miło-
śierni; abowiem oni mi-
łośierdzia dostąpią.
8. Błogosławieni czy-
stego * serca; abowiem oni
Boga oglądaią.
* Psalm 15, 2.
9. Błogosławieni spo-
koyni; abowiem oni syna-
mi Bożymi nazwani będą.
10. Błogosławieni kto-
rzy * ćierpią prześladowa-
nie dla sprawiedliwośći;
abowiem ich iest krole-
stwo niebieskie.
* 2 Tym. 2, 12.
11. Błogosławieni bę-
dźiećie, gdy wam złorzę-
czyć będą, i prześladować
* was, i mowić wszystko
złe przećiwko wam, kła-
miąc, dla mnie.
* 1 Piotr. 4, 14.
12. Raduyćie się, i we-
selćie się; abowiem zapła-
ta * wasza obfita iest w nie-

Digitized by Google

bieśiech. Tak bowiem prześladowali Proroki, ktorzy byli przed wami.
* Luk. 6, 23.

13. Wy ieſteśćie ſol zie-
mie. Jeźli tedy *ſol zwie-
trzeie, czymże oſolona bę-
dźie? Do niczego śię iuż
nie zgodźi, tylko aby była
precz wyrzucona, i od ludźi
podeptana. * Mark. 9, 50.

14. Wy ieſteśćie świa-
tłość świata. Nie może
śię miaſto ukryć na gorze
leżące.

15. Ani zapalaią *świe-
ce, i ſtawiaią iey pod ko-
rzec, ale na świecznik, i
świeći wſzyſtkim, ktorzy
ſą w domu. * Mark. 4, 21.
Luk. 8, 16.

16. Tak niechay świeći
świątłość waſza przed lu-
dźmi; aby uczynki waſze
dobre widźieli, a chwalili
* Oyca waſzego, ktory ieſt
w niebieśiech. * 1 Piotr. 2, 12.

17. Nie mniemayćie, a-
bym przyſzedł rozwięzo-
wać Zakon albo Proroki;
nie przyſzedłem rozwięzo-
wać, ale wypełnić.

18. Zaprawdę bowiem
powiadam wam: aż prze-
minie * niebo i źiemia, ie-
dno iota albo kreſka nie
przeminie z zakonu, ażby
śię wſzyſtko ſtało.
* Pſalm 119, 89. Izai. 40, 8.
Matt. 24, 35.

19. Ktoby tedy rozwią-
zał * iedno z tych przykazań
namnieyſzych, i uczyłby tak
ludźi, namnieyſzym będźie
nazwany w kroleſtwie nie-
bieſkim: a ktobykolwiek
czynił i uczył, ten będźie
wielkim nazwany w kro-
leſtwie niebieſkim.
* Jak. 2, 10.

E. w N. 6. po S. Troycy.

20. ABowiem powia-
dam wam: ieźli
nie będźie obfitſza ſprawie-
dliwość waſza, niż naucżo-
nych w piśmie, i Faryzeu-
ſzow, żadnym ſpoſobem nie
wnidźiećie do kroleſtwa
niebieſkiego.

21. Słyſzeliśćie iż rze-
czono * ſtarym: nie bę-
dźieſz zabiiał; a ktobykol-
wiek zabił, będźie winien
ſądu. * 2 Moy. 20, 13.
5 Moy. 5, 17.

22. Ale JA wam po-
wiadam: iż każdy, kto śię
gniewa na brata ſwego bez
przyczyny, będźie winien
ſądu: a ktokolwiek rzecze
bratu ſwemu Racha, bę-
dźie winien rady: a ktokol-
wiek rzecze błaźnie, bę-
dźie

Digitized by Google

dźie winien ognia piekiel-
nego.
23. A tak ieźlibyś ofia-
rował dar twoy na ołta-
rzu, a tambyś wspomniał,
iż brat twoy ma co prze-
ćiwko tobie:
24. Zostaw tam dar
twoy przed ołtarzem, a o-
deydź: pierwey śię poie-
dnay z bratem twoim, a
potym przyßedßy ofiaruy
dar twoy.
25. Zgodź śię z przeći-
wnikiem twoim * rychło,
pokiś iest z nim w drodze:
by ćię snadź przećiwnik nie
podał sędźiemu, a sędźiaby
ćię podał słudze, i byłbyś
wrzucony do więźienia.
* Luk. 12, 58.
26. Zaprawdęć powia-
dam: nie wynidźieß ztam-
tąd, pokibyś nie oddał do
ostatniego pieniążka.
27. Słyßeliśćie iż rze-
czono starym: nie będźieß
* cudzołożył.
* 2 Moy. 20, 14. 5 Moy. 5, 18.
28. Aleć JA wam po-
wiadam: iż każdy, ktory
patrzy na niewiastę aby
iey pożądał, iuż z nią cu-
dzołostwo popełnił w sercu
swoim.
29. Jeźli ćię tedy oko
twoie prawe * gorßy, wy-
łup ie, a zarzuć od śiebie:
abowiem pożytecznie iest
tobie, aby zginął ieden
z członkow twoich, a wßy-
stko ćiało twoie nie było
wrzucone do ognia piekiel-
nego. * Mark. 9, 47.
30. A ieźliże ćię prawa
ręka twoia gorßy, odetni
ią, i zarzuć od śiebie: a-
bowiem pożytecznie iest
tobie, aby zginął ieden z
członkow twoich, a wßy-
stko ćiało twoie nie było
wrzucone do ognia piekiel-
nego.
31. Zaśię rzeczono: kto-
bykolwiek opuśćił żonę *
swoię, niech iey da list roz-
wodny. * 5 Moy. 24, 1.
32. Ale JA wam po-
wiadam: ktobykolwiek
opuśćił * żonę swoię oprocz
przyczyny cudzołostwa,
przywodźi ią w cudzołoż-
two: a ktoby opußczoną
poiął, cudzołoży.
* 1 Kor. 7, 10.
33. Słyßeliśćie zaśię iż
rzeczono starym: nie bę-
dźieß * krzywo przyśięgał,
ale oddaß PANU przyśię-
gi twoie. * 2 Moy. 20, 7.
3 Moy. 19, 12. 5 Moy. 5, 11.
34. Ale JA wam po-
wiadam: abyśćie zgoła *
nie przyśięgali, ani na
nie-

niebo; gdyż iest stolicą
Bożą: *Iak. 5, 12.
35. Ani na ziemię; gdyż
iest podnożkiem *nog iego:
ani na Jeruzalem; gdyż
iest miasto wielkiego Kro-
la: *Izai. 66, 1.
36. Ani na głowę twoię
będźiesz przyśięgał; gdyż
nie możesz iednego włosa
białym albo czarnym u-
czynić.
37. Ale mowa wasza*
niech będźie: tak, tak;
nie, nie; a co więcey nad
to iest, to od złego iest.
*Iak. 5, 12.
38. Słyszeliśćie iż rze-
czono: oko *za oko, a ząb
za ząb. *2 Moy. 21, 24.
3 Moy. 24, 20. 5 Moy. 19, 21.
39. Ale JA wam po-
wiadam: żebyśćie śię nie
przećiwili * złemu: ale
ktoby ćię uderzył w prawy
policzek twoy, nadstaw mu
i drugiego.
*Luk. 6, 29. Rzym. 12, 17.
40. J temu, ktory śię
z tobą chce prawować, a
suknią twoię wźiąć, puść
mu i płaszcz.
41. A ktoby ćię przymu-
szał iść milę iednę, idź z nim
i dwie.
42. Temu, co ćię prośi,
day; a od tego, co chce u
ćiebie * pożyczyć, nie
odwracay śię. *5 Moy. 18, 8.
43. Słyszeliśćie iż rze-
czono: będźiesz miłował*
bliźniego twego, a będźiesz
miał w nienawiśći nie-
przyiaćiela twego.
*3 Moy. 19, 18.
44. Aleć JA wam po-
wiadam: miłuyćie * nie-
przyiaćioły wasze: błogo-
sławćie tym, ktorzy was
przeklinaią: dobrze czyń-
ćie tym, ktorzy was maią
w nienawiśći: i modlćie
śię † za tymi, ktorzy wam
złość wyrządzaią, i prze-
śladuią was.
*Rzym. 12, 20. † Luk. 23, 34.
45. Abyśćie byli synami
Oyca waszego, ktory iest w
niebieśiech; bo on to czy-
ni, że słońce iego wschodźi
na złe i na dobre: i deszcz
spuszcza na sprawiedliwe i
na niesprawiedliwe.
46. Abowiem ieźli mi-
łuiećie te, * ktorzy was mi-
łuią, iakąż zapłatę maćie,
azaż i celnicy tego nie czy-
nią? *Luk. 6, 32.
47. A ieźlibyśćie tylko
braćią wasze pozdrawiali,
coż osobliwego czynićie?
azaż i celnicy tak nie czy-
nią?
48. Bądźćież wy tedy
do-

Digitized by Google

doskonałymi, iako i Oćiec
wasz, ktory iest w niebie-
śiech, doskonały iest.

Rozdział VI.

Przy iałmużnie. 5. modlitwie.
14. odpuszczaniu braći. 16. pośćie.
19. i skrywaniu skarbow, iako śię
zachowáć. 24. Bogu, nie mam-
monie służyć. 25. iako śię o śię sta-
ráć. 33. krolestwa Bożego naprzod
szukáć.

STrzeżćie śię, abyśćie †
iałmużny waszey nie
czynili przed ludźmi, dla
tegó abyśćie byli widźiani
od nich: inaczey nie bę-
dźiećie mieli zapłaty u Oy-
ca wászego, ktory iest w
niebieśiech.
† I. sprawiedliwość.
2. Przetoż, gdy czynisz
iałmużnę, nie trąb przed
sobą, iako obłudnicy czynią
w bożnicach i na ulicach, á-
by byli chwaleni od lu-
dźi: zaprawdę powiadam
wam, odbieraią zapłatę
swoię.
3. Ale ty, gdy czynisz iał-
mużnę, niechay nie wie le-
wica twoia, co czyni prawi-
ca twoia:
4. Aby iałmużna twoia
była w skrytośći; a Oćiec
twoy, ktory widźi w skry-
tośći, ten ći iawnie odda. *
* Matt. 25, 34.
5. A gdy śię * modlisz,
nie bądź iako obłudnicy:
abowiem śię oni radźi w
bożnicach i na rogach ulic
stoiąc modlą, aby byli wi-
dźiani od ludźi: zaprawdę
powiadam wam, iż odbie-
raią zapłatę swoię.
* Matt. 15, 8.
6. Ale ty, gdy śię mo-
dlisz, wnidź do komory
swoiey: a zawarszy drzwi
* swoie, modl śię Oycu twe-
mu, ktory iest w skrytośći:
a Oćiec twoy, ktory widźi
w skrytośći, oddáć iawnie.
* 2 Krol. 4. 33.
7. A modląc śię, nie
bądźćie wielomowni, iako
* poganie: abowiem oni
mniemaią, że dla swoiey
wielomowności wysłu-
chani będą. * 1 Krol. 8, 28.
8. Nie bądźćież tedy im
podobni: gdyż wie Oćiec
wasz, czego potrzebuiećie,
pierwey * niżbyśćie wy go
prośili. * Psalm. 139, 4.
9. Wy tedy tak * śię
modlćie: Oycze nasz, kto-
ryś iest w niebieśiech.
Swięć śię imię twoie.
* Luk. 11, 2.
10. Przyydź krolestwo
twoie. Bądź wola twa ia-
ko w niebie, tak i na źiemi.
11. Chleba naszego po-
wsze-

Digitized by Google

wßedniego day nam dźi-
śia.
12. J odpuść nam naße
winy, iako i my odpußcza-
my naßym winowaycom.
13. J nie wwodź nas na
pokußenie, ale nas zbaw
ode złego; abowiem twoie
iest krolestwo, i moc, i
chwała na wieki, amen.
14. Bo ieźli odpuśćićie
ludźiom upadki ich, odpu-
śći i wam on Oćiec waß
niebieski.
15. Ale ieźli nie odpu-
śćićie ludźiom *upadkow
ich, i Oćiec waß nie odpu-
śći wam upadkow wa-
ßych. *Matt. 18, 35.
Mark. 11, 25.
16. A gdy pośćićie, nie
bądźćież smętney twarzy,
iako */obłudnicy: ßpecą
bowiem twarzy swoie, aby
byli widźiani od ludźi, że
poßczą. Zaprawdę po-
wiadam wam, odbieraią
zapłatę swoię. *Jzai. 58, 3.
17. Ale ty, gdy pośćiß,
namaż głowę twoię, i u-
myy twarz twoię:
18. Abyś nie był widźia-
ny od ludźi, że pośćiß, ale
od onego Oyca twoiego,
ktory iest w skrytośći: a
Oćiec twoy, ktory widźi w
skrytośći, odda ć iawnie.

19. Nie skarbćie sobie
skarbow *na źiemi, gdźie
mol i rdza psuie, i gdźie zło-
dźieie podkopywaią i kra-
dną. *Luk. 12, 33. 1 Tym. 6, 19.
20. Ale sobie skarbćie
skarby w niebie: gdźie ani
mol, ani rdza psuie; i gdźie
złodźieie nie podkopywaią,
ani kradną.
21. Abowiem gdźie iest
skarb waß, tam iest i serce
waße.
22. Oko twoie, iestći
świecą *ćiała twego: ie-
źliby tedy oko twoie było
ßczere, wßystko ćiało
twoie iasne będźie.
*Luk. 11, 34.
23. Jeźliby zaś oko
twoie złe było, wßystko ćia-
ło twoie ćiemne będźie.
Jeźli tedy światłość, ktora
iest w tobie, ćiemnośćią
iest; sama ćiemność iakaż
będźie?
E. na N. 15. po S. Troycy.
24. NJkt nie może dwie-
ma *panom słu-
żyć: gdyż albo iednego bę-
dźie miał w nienawiśći, a
drugiego będźie miłował:
albo iednego trzymać śię
będźie, a drugim pogardźi.
Nie możećie Bogu służyć i
mammonie. *Luk. 16, 13.
25. Dla tego powiadam
wam

wam: nie troszczcie* się
o żywot wasz, cobyście ie-
dli, albo cobyście pili; ani o
ciało wasze, czymbyście się
odziewali: azaż żywot nie
iest zacnieyszy niż pokarm,
i ciało niż odzienie?
*Psalm. 37, 5. i 55, 23.
26. Poyrzyćie na ptaki*
niebieskie, iż nie sieią, ani
żną, ani zbieraią do gu-
mien, a wżdy Oćiec wasz
niebieski żywi ie. Izali wy
nie iesteście daleko za-
cnieysi nad nie.
*Job. 39, 3. Psalm. 147, 9.
27. I ktoż z was troskli-
wie myśląc, może przydać
do wzrostu swego łokieć
ieden?
28. A o odzienie przeczże
się troszczecie? przypatrz-
ćie się liliom polnym,
iako rostą; nie pracuią ani
przędą?
29. A IA wam powia-
dam, iż ani Salomon we
wszystkiey sławie swoiey
nie był tak przyodziany, ia-
ko iedna z tych.
30. Iezli tedy trawę
polną, ktora dziś iest a iu-
tro bywa w piec wrzuco-
na, Bog tak przyodziewa,
azaż nie daleko więcey
was, o małowierni?
31. Nie troszczcie się te-
dy, mowiąc: Coż będzie-
my ieść? albo co będziemy
pić? albo czym się będzie-
my przyodziewać.
32. Boć tego wszystkie-
go poganie szukaią: wieć
bowiem Oćiec wasz niebie-
ski, że tego wszystkiego po-
trzebuiecie.
33. Ale szukaycie naprzod
krolestwa Bożego, i spra-
wiedliwości iego, a to
wszystko będzie wam przy-
dano.
34. Przetoż, nie troszcz-
cie się o iutrzeyszy dzień;
abowiem iutrzeyszy dzień
troskać się będzie o swoie
potrzeby. Dosyć ci ma
dzień na swoim † utrapie-
niu. † S. złym.

Rozdział VII.

Lekkomyślnie nie sądzić. 6. psom świętego nie dawać. 7. Ustawicznie się modlić. 12. zakon i Proroki dobrze rozumieć. 13. drogą wąską chodzić. 15. fałszywych Prorokow się strzedz. 18. po dobrych owocach drzewo i ludzie znać.

NIe sądźcie, abyście *
nie byli sądzeni.
*Luk. 6, 37. Rzym. 2, 1. 1 Kor. 4, 5.
2. Abowiem iakim są-
dem sądzicie, takim sądze-
ni będziecie: i iaką * mia-
rą

Digitized by Google

ra mierzyćie, taką wam
odmierzono będźie.
* Mark. 4, 24.
3. A czemuż widźiſz *
źdźbło w oku brata twego,
a balki, ktora ieſt w oku
twoim, nie baczyſz?
* Luk. 6, 41.
4. Albo iako rzeczeſz
bratu twemu: dopuść, iż
wyymę źdźbło z oka twego:
a oto balka ieſt w oku
twoim:
5. Obłudniku, wyymi
pierwey balkę z oka twe-
go: tedy przeyrzyſz, abyś
wyiął źdźbło z oka brata
twego.
6. Nie dawayćie świę-
tego pſom, ani mieććie pe-
reł waſzych przed świnie:
by ich ſnadź nie podeptały
nogami ſwymi: i obroći-
wſzy śię, nie rozſzarpały
was.
7. Prośćie, a będźie *
wam dano; ſzukayćie, a
znaydźiećie; kołaććie, a bę-
dźie wam otworzono.
* Jerem. 29, 12. Matt. 21, 22.
Mark. 11, 24. Luk. 11, 9.
Jan. 14, 13.
8. Każdy bowiem, kto
prośi, bierze: a kto ſzuka,
znayduie: a temu, co koła-
ce, będźie otworzono.
9. J ktoryż z was ieſt
człowiek, ktorego prośiłli-
by ſyn iego o chleb, izali mu
da kamień?
10. A prośiłliby o rybę,
izali mu da węża?
11. Jeźli wy tedy * bę-
dąc złymi, umiećie dary do-
bre dawać dźiećiom wa-
ſzym; czymże więcey oćiec
waſz, ktory ieſt w niebie-
śiech, da rzeczy dobre tym,
ktorzy go proſzą.
* 1 Moy. 6, 5.
12. Wſzyſtko tedy, coby-
śćie * chćieli aby wam lu-
dźie czynili, tak i wy czyń-
ćie im: tenći bowiem ieſt
Zakon i Prorocy. * Luk. 6, 31.
13. Wchodźćie przez *
ćiaſną bramę; abowiem
przeſtronna ieſt brama i
ſzeroka droga, ktora pro-
wadźi na zatracenie: a
wiele ich ieſt, ktorzy przez
nię wchodzą. * Luk. 13, 24.
14. A ćiaſna ieſt brama
i wąſka droga, ktora pro-
wadźi do żywota: a mało
ich ieſt, ktorzy ią znayduią.
E. na 8. N. po S. Troycy.
15. A Strzeżćie śię * fał-
ſzywych prorokow,
ktorzy przychodzą do was
w odźieniu owczym, ale
wewnątrz ſą wilcy dra-
pieżni. * 5 Moy. 13, 3.
16. Z owocow ich po-
zna-

Digitized by Google

znaćie * ie: izali zbieraią z ćiernia grona winne, albo z ostu figi? * Luk.6,44.

17. Takći wszelkie drzewo dobre, owoce dobre przynośi: ale złe drzewo owoce złe przynośi.

18. Nie może dobre drzewo owocow złych przynośić; ani drzewo złe owocow dobrych przynośić.

19. Wszelkie drzewo, * ktore nie przynośi owocu dobrego, bywa wyćięte, i w ogień wrzucone. *Matt.3,10.

20. A tak z owocow ich poznaćie ie.

21. Nie każdy, ktory mi mowi: PANIE, PANIE, wnidźie * do krolestwa niebieskiego; ale ktory czyni wolą Oyca moiego, ktory iest w niebieśiech. * Luk.6,46. Rzym.2,13.

22. Wiele ich rzecze mi dnia onego: PANIE, PANIE, izażeśmy w imieniu twoim nie prorokowali, i w imieniu twoim diabłow nie wyganiali, i w imieniu twoim wiele cudow nie czynili?

23. A tedy im * wyznam: żem was nigdy nie znał: odstąpćie odemnie, ktorzy czynićie nieprawość. * Luk.13,27.

24. Wszelkiego tedy, ktory * słucha tych słow moich, i czyni ie, przypodobam mężowi mądremu, ktory zbudował dom swoy na opoce: * Luk.6,47.

25. I spadł gwałtowny deszcz, i przyszła powodź, i wiatry wiały, i uderzyły na on dom; ale nie upadł, bo był założony na opoce.

26. A wszelki, ktory słucha tych słow moich, a nie czyni ich, przypodobany będźie mężowi głupiemu, ktory zbudował dom swoy na piasku:

27. I spadł deszcz gwałtowny, i przyszła powodź, i wiatry wiały, a uderzyły na on dom: i upadł, a był wielki upadek iego.

28. I stało śie, gdy dokończył JEzus tych słow, że śię * zdumiewał lud nad nauką iego. *Mark.1,22. Luk. 4,32.

29. Abowiem ie uczył iako moc maiący, a nie iako nauczeni w piśmie.

Rozdźiał VIII.

Trędowaty oczyśćiony. 5. wiara Setnikowa. 10. y powołaniu

poganow. 12. o odrzuceniu Zydow. 13. sługa setnikow. 14. świekra Piotrowa. 16. i inni uzdrowieni. 23. morze uspokoione. 28. dwa opętani uzdrowieni.

E. na N. 3. po 3. Krol.

A gdy zstępował* z gory, szedł za nim lud wielki.
* Mark. 1, 40. Luk. 5, 12.

2. A oto trędowaty przyszedszy, pokłonił mu się, mowiąc: PANIE, ieżli chceß, możeß mię oczyścić.

3. I wyciągnąwszy JEzus rękę, dotknął się go, mowiąc: chcę, bądź oczyściony: i zaraz oczyściony iest trąd iego.

4. Tedy mu rzekł JEzus: patrz, abyś nikomu nie powiadał: ale idź, ukaż się kapłanowi, i ofiaruy dar on, ktory przykazał* Moyżeß, na świadectwo przećiwko nim.
* 3 Moy. 14, 4. 5.

5. A gdy JEzus wszedł do Kapernaum, przyszedł* do niego setnik, prosząc go,
* Luk. 7, 1. 2.

6. I mowiąc: PANIE, sługa moy leży doma powietrzem ruszony, i ćiężko się trapi.

7. I rzekł mu JEzus: Ja przyydę, i uzdrowię go.

8. A odpowiadaiąc setnik, rzekł: PANIE, nie iestem godźien abyś wszedł pod dach moy; ale tylko rzecz* słowo, a będźie uzdrowiony sługa moy.
* Psalm 107, 20.

9. Bomći i ia człowiek pod mocą innego, maiący pod sobą żołnierze: i mowię temu: Idź, a idźie; a drugiemu: Przyydź a przychodźi; a słudze memu: Czyń to, a czyni.

10. A gdy to usłyszał JEzus, zadźiwił się, i rzekł tym, ktorzy szli za nim: zaprawdę powiadam wam: anim w Izraelu tak wielkiey wiary nie znalazł.

11. A powiadam wam: iż wiele ich od wschodu i od zachodu słońca przyydźie, a uśiędą za stołem z Abrahamem, i z Izaakiem, i z Jakobem, w krolestwie niebieskim.

12. Ale synowie krolestwa będą wyrzuceni w ćiemnośći zewnętrzne; tam będźie płacz* i zgrzytanie zębow.
* Matt. 13, 42. r. 22, 13. r. 24, 51. r. 25, 30. Luk. 13, 28.

13. I rzekł JEzus setnikowi: idź, a iakoś uwierzył, niech ći się stanie. I uzdrowiony iest sługa iego oneyże godźiny.

Digitized by Google

14. A gdy JEzus przyszedł do domu Piotrowego, uyrzał świekrę iego, leżącą na łożu, i maiącą gorączkę.
15. J dotknął się* ręki iey, i opuściła ią gorączka: i wstała, a posługowała im.
* Mark.1,31.
16. A gdy był* wieczor, przywiedli do niego wiele opętanych: i wyganiał duchy słowem; i wszystkie, ktorzy się źle mieli, uzdrawiał: * Mark.1,32. Luk.4,40.
17. Aby się wypełniło, co powiedziano przez Jzaiasza Proroka* mowiącego: On niemocy nasze na się wziął, a choroby nasze nosił. * Jzai.53,4.
18. A widząc JEzus* wielki lud około siebie, kazał się przeprawić na drugą stronę morza.
* Mark.4,35.
19. Tedy przystąpiwszy * niektory z nauczonych w piśmie, rzekł mu: Mistrzu, poydę za tobą, gdziekolwiek poydziesz. *Luk.9,57.
20. J rzekł mu JEzus: liszki maią iamy, a ptacy niebiescy gniazda; ale Syn człowieczy nie ma, gdzieby głowę skłonił.
21. A drugi * z uczniow iego rzekł mu: PANJE, dopuść mi pierwey odeyść, i pogrześć oyca mego.
* Luk.9,59.
22. Ale mu JEzus rzekł: podź za mną, a niechay umarli grzebią umarłe swoie.

E. na N. 4. po 3. Krol.

23. A Gdy on wstąpił w łodź, wstąpili za nim * i uczniowie iego.
* Mark.4,35. Luk.8,22.
24. A oto się wzruszenie wielkie stało na morzu, tak iż się łodź wałami okrywała: a on spał.
25. A przystąpiwszy uczniowie iego, obudzili go, mowiąc: PANJE, ratuy nas, giniemy.
26. J rzekł do nich: przeczżeście boiaźliwi, o małowierni? Tedy wstawszy, zgromił * wiatry i morze: i stało się ucisżenie wielkie. * Psalm.107,29.
27. A ludzie się dziwowali, mowiąc: iakiż to iest ten, że mu i wiatry i morze posłuszne są?
28. A gdy się on przewiozł na drugą stronę * do krainy Giergiezeńczykow, zabieżeli mu dwa opętani, z grobow wychodzący, barzo okrutni, tak iż nie

Digitized by Google

mogł nikt przechodźić oną drogą. * Mark.5,1. Luk.8,26.

29. A oto zakrzyknęli, mowiąc: coż my z tobą mamy JEzuśie, Synu Boży? przyszedłeś tu przed czasem dręczyć nas?

30. J była daleko od nich trzoda wielka † świni, pasących śię. † G. wieprzow.

31. Tedy go diabli prośili, mowiąc: ieżli nas wyganiasz, dopuść nam wniść w trzodę tych świni.

32. J rzekł im: idźćie. A oni wyszedszy, weszli w onę trzodę świni: a oto porwawszy śię ona wszystka trzoda świni, z przykra wpadła w morze, i pozdychały w wodach.

33. Lecz pastérze ućiekli: a poszedszy do miasta, opowiedźieli wszystko; i to, co śię z onymi opętanymi stało.

34. A oto wszystko miasto wyszło przećiwko JEzusowi: a uyrzawszy go, prośili, aby z ich granic odszedł.

Rozdział IX.

Powietrzem ruszony uzdrowiony. 9. Matteusz powołany. 10. grzesznicy przyięći. 20. niewiasta płynienie krwie ćierpiąca uzdrowiona. 23. corka kśiążęca wskrzeszona. 27. ślepi oświeceni. 32. diabeł z opętanego wygnany. 36. lud rozproszony.

E. na 19. N. po S. Troy.

TEdy wstąpiwszy w łodź, przewiozł śię, i przyszedł do miasta swego.

2. A oto przynieśli mu powietrzem * ruszonego, na łożu leżącego. A widząc JEzus wiarę ich, rzekł powietrzem ruszonemu: ufay synu, odpuszczone są tobie grzechy twoie.

* Mark.2,3. Luk.5,18.

3. A oto niektorzy z nauczonych w piśmie mowili sami w sobie: ten bluźni.

4. A widząc JEzus myśli ich, rzekł: przecz źe wy myślićie złe rzeczy w sercach waszych?

5. Abowiem, coż łatwiey rzec? odpuszczone są tobie grzechy: czyli rzec? wstań, a chodź.

6. Ale abyśćie wiedźieli, iż ma moc Syn człowieczy na źiemi odpuszczać grzechy, tedy rzekł powietrzem ruszonemu: wstawszy, weźmi łoże twoie, a idź do domu twego.

7. Tedy wstawszy, poszedł do domu swego.

8. Co uyrzawszy lud, dźi-

Digitized by Google

dziwował śię, i chwalił Boga, ktory dał taką moc ludziom.

E. w dźień S. Matt.

9. A Odchodząc * ztamtąd JEzus, uyrzał człowieka śiedzącego na cle, ktorego zwano Matteusz, i rzekł mu: podź za mną. Tedy wstawszy, szedł za nim. * Mark. 2, 14. Luk. 5, 27.

10. J stało śię, gdy JEzus śiedźiał za stołem w domu iego, że oto wiele celnikow i grzesznikow przyszedszy, uśiedli z JEzusem, i z uczniami iego.

11. Co widząc Faryzeuszowie, rzekli uczniom iego: przecz że z celnikami i grzesznikami ie Nauczyćiel wasz?

12. A JEzus usłyszawszy to rzekł im: nie potrzebuią zdrowi lekarza; ale ći, co śię źle maią.

13. Owszem idźćie, a naucźćie śię, co to iest: miłośierdźia * chcę, a nie ofiary. Bom nie przyszedł wzywać † sprawiedliwych, ale grzesznych do pokuty.
* Ozea 6, 6. Matt. 12, 7.
† 1 Tym. 1, 15.

14. Tedy przyszli * do niego uczniowie Janowi, mowiąc: przecz my i Faryzeuszowie często pośćimy, a uczniowie twoi nie poszczą? * Mark. 2, 18.

15. J rzekł im JEzus: izali śię mogą synowie łożnice * małżeńskiey smęćić, poki z nimi iest oblubieniec? ale przyydą dni, gdy od nich będźie oblubieniec odięty; a tedy pośćić będą. * Izai. 62, 5. Mark. 2, 19.

16. A żaden nie wprawuie łaty sukna nowego w szatę wiotchą: abowiem ono załatanie uymuie nieco od szaty, i stawa śię gorsze rozdarćie.

17. Ani leią wina młodego w stare statki; bo inaczey pukaią śię statki: a wino wyćieka, i statki śię psuią: ale młode wino leią w nowe statki, i oboie bywaią zachowane.

E. na 24. N. po S. Troy.

18. TO gdy on * do nich mowił, oto niektory przełożony bożnice przyszedszy, pokłonił mu śię, mowiąc: corka moia dopiero skonała; ale podź a włoż na nię rękę twoię, a ożyie. * Mark. 5, 22.

19. Tedy wstawszy JEzus, szedł za nim, i uczniowie iego.

Digitized by Google

20. (A oto niewiasta, ktora płynienie * krwie ode dwunastu lat ćierpiała, przystąpiwszy z tyłu, dotknęła śię podołka szaty iego. * Mark. 5, 25. Luk. 8, 43.

21. Bo rzekła sama w sobie: ieżli śię tylko dotknę szaty iego, będę uzdrowiona.

22. Ale Jezus obroćiwszy śię, i uyrzawszy ią, rzekł: ufay corko: wiara twoia ćiebie uzdrowiła. J uzdrowiona była niewiasta od oney godźiny.)

23. A gdy przyszedł Jezus w dom przełożonego, i uyrzał piszczki, i lud zgiełk czyniący.

24. Rzekł im: ustąpćie; abowiem dźieweczka nie umarła, ale śpi. J naśmiewali śię z niego.

25. Ale gdy wygnany był on lud, wszedszy, uiął ią za rękę iey; i wstała dźieweczka.

26. J rozeszła śię ta wieść po wszystkiey źiemi.*

27. A gdy Jezus odchodźił ztamtąd, szli za nim dwa ślepi, wołaiąc i mowiąc: Synu* Dawidow, zmiłuy śię nad nami.

* Matt. 20, 30.

28. A gdy on wszedł do domu, przyszli do niego ślepi, i rzekł im Jezus: wierzyćie ż iż to mogę uczynić? rzekli mu: owszem PANJE.

29. Tedy śię dotknął oczu ich, mowiąc: według wiary waszey niechay śię wam stanie.

30. J otworzyły śię oczy ich: i przygroźił im srodze Jezus, mowiąc: patrzćie ż, aby * nikt o tym nie wiedźiał. * Matt. 12, 16.

31. Lecz oni wyszedszy, rozsławili go po wszystkiey oney źiemi.

32. A gdy oni* wychodźili, oto przywiedli mu człowieka niemego, opętanego od diabła. *Luk 11, 14.

33. A gdy był wygnany on diabeł, przemowił niemy: i dźiwował śię lud, mowiąc: nigdy śię taka rzecz nie pokazała w Jzraelu.

34. Ale Faryzeuszowie mowili: przez kśiążę * diabelskie wygania diabły.
* Matt. 12, 24. Mark. 3, 22. Luk. 11, 15.

35. J obchodźił* Jezus wszystkie miasta i miasteczka, nauczaiąc w bożnicach ich, i każąc Ewangielią krolestwa, a uzdrawiaiąc

Digitized by Google

wiaiąc wszelką chorobę, i wszelką niemoc miedzy ludem. * Mark. 6,6.
36. A widząc on * lud, użalił się go, iż był strudzony i rosproszony iako owce, niemaiące pasterza.
* Mark. 6,34.
37. Tedy rzekł uczniom swoim: żniwoć * wprawdzie wielkie, ale robotnikow mało. * Luk. 10,2. Jan. 4,35.
38. Prośćie tedy PANA żniwa, aby wypchnął * robotniki na żniwo swoie.
* 2 Tess. 3,1.

Rozdział X.

PAN posłał dwanaśćie Apostołow kazać Ewangielią. 8. i cuda czynić. 9. nauczył ich, iakoby śię w tym sprawować mieli. 10. czego śię przytym spodziewać, i iako to znośić. 40. nadgroda tych, ktorzyby ich przyięli.

E. w dźień rozesł. Apost.

A Zwoławszy * dwunaśći uczniow swoich, dał im moc nad duchy nieczystymi, aby ie wyganiali, i aby uzdrawiali wszelką chorobę, i wszelką niemoc.
* Mark. 6,7. Luk. 9,1.
2. A dwunaśći Apostołow te są imiona: pierwszy Symon, ktorego zowią Piotr, i Andrzey, brat iego; Jakub, syn Zebedeuszow, i Jan, brat iego:
3. Filip i Bartłomiey, Tomasz i Matteusz on celnik, Jakub, syn Alfeuszow, i Lebbeusz, nazwany Tadeusz:
4. Symon Kananeyczyk, i Judasz Iszkaryot, ktory go też wydał.
5. Tych dwunaśći posłał JEzus, roskazuiąc im, i mowiąc: na drogę poganow nie zachodźćie, i do miasta Samarytańczykow nie wchodźćie;
6. Ale raczey idźćie do * owiec, ktore zginęły z domu Izraelskiego.
* Matt. 15,24. Dźie. 13,46.
7. A idąc każćie, mowiąc: przybliżyło śię krolestwo niebieskie.
8. Chore * uzdrawiayćie, trędowate oczyśćiayćie, umarłe wskrzeszayćie, diabły wyganiayćie: darmośćie wźieli, darmo † dawayćie. * Luk. 10,9. † Dźie. 8,20.
9. Nie bierzćie z sobą złota * ani śrebra, ani miedźi w trzosy wasze.
* Mark. 6,8. Luk. 9,3.
10. Ani taistry na drogę, ani dwu sukien, ani botow, ani laski: abowiem go-

Digitized by Google

godźien ieſt * robotnik żywności ſwoiey. * 1 Tym.5,18.

11. A do ktoregokolwiek miaſta albo miaſteczka wnidźiećie, wywiaduyćie śię, ktoby w nim tego był godźien: i tamże mießkayćie, poki nie wynidźiećie.

12. A wßedßy w dom, pozdrowćie go.

13. A ieżliby on dom tego był godny, niech nań przyydźie pokoy waß; a ieżliby nie był godny, pokoy waß niech śię wroći do was.

14. A ktoby was nie przyiął, ani ſłuchał * ſłow waßych, wychodząc z domu albo z miaſta onego, otrząśnićie proch z nog waßych. * Mark.6,11. Luk.9,5. Dźie.13,51.

15. Zaprawdę wam powiadam: lżey będźie źiemi Sodomſkiey i Gomorſkiey w dźień ſądny, niżeli miaſtu onemu.

16. Oto JA was poſyłam iako owce * miedzy wilki: bądźćież tedy roſtropnymi iako wężowie, a ßczyrymi iako gołębice. * * Luk.10,3.

17. A ſtrzeżćie śię ludźi: abowiem was będą wydawać * do rady, i w zgromadzeniach ſwoich was biczować będą. * Matt.24,9.

18. Także przed Staroſty, i przed Krole wodzeni będźiećie dla mnie, na świadectwo przećiwko nim i poganom.

19. Ale gdy was podadzą, nie troßczćie * śię, iako, i cobyśćie mowili: abowiem wam dano będźie oneyże godźiny, cobyśćie mowili: * Mark.13,11. Luk.12,11.

20. Bo nie wy ieſteśćie, ktorzy mowićie, ale Duch Oyca waßego, ktory mowi w was.

21. J wyda brat brata * na śmierć, i oćiec ſyna, i powſtaną dźieći przećiwko rodźicom, i będą ie zabiiać. * Mich.7,6.

22. J będźiećie w nienawiśći u wßyſtkich dla imienia mego: ale kto wytrwa * do końca, ten będźie zbawion. * Mark.13,13.

23. A gdy was prześladować będą w tym mieśćie, ućiekayćie do drugiego. Bo zaprawdę powiadam wam, że nie obeydźiećie miaſt Jzraelſkich, aż przyydźie Syn człowieczy.

24. Nie ieſtći uczeń * nad miſtrza, ani ſługa nad pana ſwego. * Luk.6,40. Jan.13,16. r.15,20.

25. Doſyć uczniowi, aby

Digitized by Google

by był iako miſtrz iego, a ſługa iako pan iego: ieſlić goſpodarza Beelzebubem * nazywali; czym wiecey domowniki iego nazywać bedą.

* Matt. 9, 34. r. 12, 24.

26. Przetoż nie boyćie śię ich: abowiem nic nie ieſt ſkrytego, coby nie miało bydź * obiawiono: i nic taiemnego, czegoby śię dowiedźieć nie miano.

* Mark. 4, 22. Luk. 8, 17.

27. Co wam w ćiemnośći mowię, powiadayćie na świetle: a co w ucho ſłyßyćie, obwoływay ćie na dachach.

28. A nie boyćie śię tych, ktorzy zabiiaią ćiało, lecz duße zabić nie mogą: ale raczey boyćie śię tego, ktory może i dußę i ćiało zatraćić w piekielnym ogniu.

29. Izali dwu wroblikow za pieniążek * nie przedaią, a wżdy ieden z nich nie upadnie na źiemię oprocz woli Oyca waßego.

* Luk. 12, 6.

30. Nawet i włoſy wßyſtkie * na głowie waßey policzone ſą. * Luk. 21, 18.

31. Nie boyćie śię tedy: nad wiele wroblikow wy zacnieyßymi ieſteśćie.

32. Wßelki tedy, ktoryby mię wyznał przed ludźmi, wyznam go JA też przed Oycem moim, ktory ieſt w niebieśiech.

33. A ktoby śię mnie * zaprzał przed ludźmi, zaprzę śię go i JA przed Oycem moim, ktory ieſt w niebieśiech. * Mark. 8, 38. Luk. 9, 26. r. 12, 9. 2 Tym. 2, 12.

34. Nie mniemayćie, * żebym przyßedł dawać pokoy na źiemię: nie przyßedłem dawać pokoiu, ale miecz. * Luk. 12, 49.

35. Bom przyßedł, abym rozerwanie uczynił miedzy ſynem a oycem iego, i miedzy corką a matką iey: także miedzy ſynową i świekrą iey.

36. I nieprzyiaćiołmi bedą człowiekowi domownicy iego.

37. Kto miłuie oyca albo * matkę nad mię, nie ieſt mnie godźien: a kto miłuie ſyna albo corkę nad mię, nie ieſt mnie godźien.

* Luk. 14, 26.

38. A kto nie bierze * krzyża ſwego, i nie idźie za mną, nie ieſt mnie godźien.

* Matt. 16, 24.

39. Ktoby znalazł dußę

*swoie, straci ią: a ktoby stracił duszę swoię dla mnie, znaydzie ią.
*Matt.16,25.

40. Kto was* przyymuie, mnie przyymuie: a kto mnie przyymuie, przyymuie tego, ktory mię posłał.
*Luk.10,16.

41. Kto przyymuie Proroka w imieniu Proroka, zapłatę Proroka weźmie: a kto przyymuie sprawiedliwego, w imieniu sprawiedliwego, sprawiedliwego zapłatę weźmie.

42. Ktoby też napoił iednego z tych to* małych, tylko kubkiem zimney wody w imię ucznia; zaprawdę powiadam wam, nie straci zapłaty swoiey.
*Matt.25,35.

Rozdział XI.

Poselstwo Jana Chrzciciela do Chrystusa PANA. 7. PAnskie o nim świadectwo. 20. miastom niektorym srodze PAN groził. 25. Oyca swoiego chwalił. 28. a pracuiących i utrapionych do siebie wołał.

I Stało się, gdy JEzus przestał rozkazować dwiemanaście uczniom swoim, poszedł z onąd, aby uczył, i kazał w miastach ich.

E. na N. 3. Adwentu.

2. A Jan usłyszawszy w więzieniu* o uczynkach Chrystusowych, posławszy dwu z uczniow swoich,
*Luk.7,18.

3. Rzekł mu: Tyżeś iest on, ktory ma przyyść, czyli inszego czekać mamy?

4. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł im: szedszy, oznaymićie Janowi co słyszyćie, i widźićie.

5. Slepi* widzą, a chromi chodzą, trędowaći bywa oczyśćienie, a głuszy słyszą, umarli z martwych wstaią, i ubogim †Ewangielia opowiadana bywa.
*Izai.35,5. †Izai.61,1.

6. A błogosławiony iest, ktory się nie zgorszy ze mnie.

7. A gdy oni odeszli, počzął JEzus mowić do ludu o Janie: cośćie wyszli na puszczą widźieć? Izali trzćinę chwieiącą się od wiatru.

8. Ale cośćie wyszli widźieć? Izali człowieka w miękkie szaty obleczonego? oto ktorzy miękkie szaty noszą, w domach krolewskich są.

9. Ale cośćie wyszli widźieć? Izali Proroka? zaiste

Digitized by Google

ste powiadam wam, i wię-
cey niż Proroka.
10. Boć ten iest, o ktorym
napisano: oto JA posy-
łam * Anioła mego przed
obliczem twoim, ktory zgo-
tuie drogę twoię przed to-
bą. * Mal.3,1. Mark.1,2.
11. Zaprawdę powia-
dam wam: nie powstał
z tych, ktorzy się z niewiast
rodzą, więtszy nad Jana
Chrzćiciela: ale ktory
iest namnieyszym w krole-
stwie niebieskim, więtszy
iest * niżeli on. * Matt.3,11.
12. A ode dni Jana
Chrzćiciela * aż dotąd kro-
lestwo niebieskie gwałt
ćierpi; a gwałtownicy po-
rywaią ie. * Luk.16,16.
13. Bo wszyscy Prorocy
i Zakon, aż do Jana proro-
kowali.
14. A ieźli to chcećie
przyiąć; onći iest * Eliasz,
ktory miał przyyść.
* Mal.4,5.
15. Kto ma uszy ku słu-
chaniu, niechay słucha. *
16. Ale komuż przypo-
dobam * ten narod? po-
dobny iest dźiatkom, ktore
śiedzą na rynkach, i wo-
łaią na towarzysze swoie.
* Luk.7,31.
17. I mowią: grali-
śmy wam na piszczałce, a
nie tańcowaliśćie: śpie-
waliśmy pieśni żałobne, a
nie płakaliśćie.
18. Abowiem przyszedł
Jan ani iedząc * ani piiąc,
a mowią: iż diabelstwo
ma. * Matt.3,4.
19. Przyszedł Syn czło-
wieczy iedząc i piiąc, a mo-
wią: oto człowiek obżercą
i piianica wina, przyiaciel
celnikow i grzesznikow. I
usprawiedliwiona iest
mądrość od synow swoich.
20. Tedy począł * przy-
mawiać miastom, w kto-
rych się nawięcey dźiało
cudow iego, że nie pokuto-
wały, mo[illegible] * Luk.10,13.
21. Biad[illegible] tobie Chora-
zynie, biada tobie Betsay-
do! Bo gdyby się były w
Tyrze i w Sydonie te cuda
stały, ktore się w was sta-
ły, dawnoby były w worze
i w popiele pokutowały.
22. Wszakże powiadam
wam: lżey będźie Tyrowi
i Sydonowi w dźień sądny,
niżeli wam.
23. A ty Kapernaum,
ktoreś aż do nieba wywyż-
szone, aż do piekła strącone
będźiesz: bo gdyby się by-
ły w Sodomie te cuda dźia-
ły, ktore się dźiały w tobie,

Digitized by Google

zostałaby była aż do dnia dźiśieyszego.

24. Nawet powiadam wam: iż lżey będźie źiemi Sodomskiey w dźień sądny, niżeli tobie.

E. w dźień S. Maciela.
A. na 6. N. 3. Krol.

25. W On czas odpowiadaiąc Jezus, rzekł: wysławiam ćię Oycze, PANIE nieba i źiemie, żeś te rzeczy *zakrył przed mądrymi i rostropnymi, a obiawiłeś ie niemowiątkom. *1 Kor. 1, 26.

26. Zaprawdę Oycze, tak śię upodobało † tobie.

† G. przed tobą.

27. Wszystkie rzeczy * dane mi są od Oyca mego, i nikt nie zna † Syna, tylko Oćiec: ani Oyca kto zna, tylko Syn: a komuby chćiał Syn obiawić.

* Matt. 28, 18. † Jan. 1, 18.

28. Podźćie do mnie wszyscy, ktorzyśćie spracowani i obćiążeni, a JA wam sprawię odpoczynienie.

29. Weźmićie iarzmo moie na śię, a uczćie śię ode mnie, żem JA ćichy i pokornego serca: a znaydźiećie * odpoczynienie duszom waszym. * Jerem. 6, 16.

30. Abowiem iarzmo moie * wdźięczne iest, a brzemię moie lekkie iest.

* 1 Jan. 5, 3.

Rozdział XII.

Uczniowie kłosy rwą w sabbat. 10. uschła ręka. 12. w sabbat dobrze czynić. 22. opętany. 25. krolestwo rozdwoione. 31. grzech przećiwko Duchowi S. 33. drzewo dobre i złe. 40. Jonasz w wielorybie. 41. Niniwczycy. 42. Krolowa z Saby. 47. powinni PAńscy.

W On czas szedł JEzus *w sabbat przez zboża, a uczniowie iego łaknęli, i poczęli rwać kłosy, i ieść. * Mark. 2, 23.
Luk. 6, 1. 5 Moy. 23, 25.

2. A uyrzawszy to Faryzeuszowie, rzekli mu: oto uczniowie twoi czynią, czego śię nie godźi czynić w sabbat.

3. A on im rzekł: izaśćie nie czytali, co uczynił * Dawid gdy łaknął, on i ći ktorzy z nim byli?

* 1 Sam. 21, 6.

4. Jako wszedł do domu Bożego, i chleby pokładne iadł, ktorych mu śię nie godźiło ieść, ani tym ktorzy z nim byli, tylko samym * kapłanom. * 2 Moy. 29, 33.
3 Moy. 8, 31.

Digitized by Google

5. Abośćie nie czytali w
zakonie, że w sabbat i ka-
płani * w kośćiele sabbat
gwałcą, a bez winy są?
* 4 Moy. 28, 9.
6. Ale mowię wam, iż
tu więtßey iest niż kośćioł.
7. A gdybyśćie wiedźieli
co to iest; miłośierdźia *
chcę, a nie ofiary: nie potę-
pialibyśćie niewinnych.
* Ozę. 6, 6.
8. Abowiem Syn czło-
wieczy PANEM iest * i
sabbatu. * Mark. 2, 28.
9. A odßedßy z tamtąd,
przyßedł * do bożnice ich.
* Mark. 3, 1.
10. A oto był tam czło-
wiek maiący rękę uschłą:
i pytali go, mowiąc: go-
dźili śię w sabbat uzdra-
wiać? aby go oskarżyli.
11. A on im rzekł: kto-
ryż człowiek z was będźie,
ktoryby miał owcę iedne, a
gdyby mu ta w sabbat w
doł wpadła, izali iey nie *
dobędźie, i nie wyćiągnie?
* 5 Moy. 22, 1.
12. A czymże zacnieyßy
iest człowiek niżeli owca?
Przetoż godźi śię w sabbat
dobrze czynić.
13. Tedy rzekł człowie-
kowi onemu: wyćiągni rę-
kę twoię; a on wyćiągnął,
i przywrocona iest do zdro-
wia iako i druga.
14. A wyßedßy Fary-
zeußowie, uczynili * radę
przećiwko niemu, iakoby
go stracili. * Mark. 3, 6.
15. Ale JEZUS pozna-
wßy to, odßedł z tamtąd: i
ßedł za nim lud wielki: i
uzdrowił one wßystkie:
16. I przygroził im, aby
* go nie obiawiali.
* Matt. 9, 30.
17. Żeby śię wypełniło,
co powiedźiano przez I-
zaiaßa * Proroka, mowią-
cego: * Izai. 42, 1.
18. Oto ten sługa moy,
ktoregom obrał: Ten umi-
łowany moy, w ktorym śię
upodobało * dußy moiey:
położę Ducha moiego na
nim, a sąd narodom opo-
wie. * Matt. 3, 17.
19. Nie będźie śię wa-
dźił, ani będźie wołał, i nikt
na ulicach nie usłyßy głosu
iego.
20. Trzćiny nałamaney
nie dołamie, a lnu kurzą-
cego śię nie zagaśi; aż wy-
stawi sąd ku zwyćięztwu:
21. A w imieniu iego
narodowie będą nadźieię
mieli.
22. Tedy przywiedźiono
do niego * opętanego, ślepe-
go,

go, i niemego, i uzdrowił go; tak iż on ślepy i niemy, i mowił i widźiał.
*Luk. 11, 14.
23. Jzdumiał śię wszystek lud, i mowili: nie tenże iest on Syn Dawidow?
24. Ale Faryzeuszowie usłyszawszy to, rzekli: ten nie wygania diabłow tylko przez *Beelzebuba, kśiążę diabelskie. *Matt. 9, 34. Mark. 3, 22. Luk. 11, 15.
25. Lecz JEZUS widząc myśli ich, rzekł im: każde krolestwo rozdźielone samo przećiwko sobie, pustoszeie: i każde miasto albo dom sam przećiwko sobie rozdźielony, nie ostoi śię.
26. A ieżliż szatan szatana wygania, sam przećiwko sobie rozdźielony iest: iakoż śię tedy ostoi krolestwo iego?
27. A ieżliż JA przez Beelzebuba wyganiam diabły, synowie wasi przez kogoż wyganiaią? przetoż oni sędźiami waszymi będą.
28. A ieżliż JA Duchem Bożym wyganiam diabły, tedyć do was przyszło krolestwo Boże.
29. Albo iakoż może * kto wniść do domu mocarza, i sprzęt iego rozchwyćić? ieżliby pierwey nie związał mocarza onego, toż dopiero dom iego rozchwyći. *Mark. 3, 27.
30. Kto nie iest ze mną, przećiwko mnie iest; a kto nie zbiera ze mną, rozprasza.
31. Dla tego powiadam wam: wszelki grzech i bluźnierstwo ludźiom odpuszczone będźie: ale bluźnierstwo *przećiwko Duchowi Swiętemu nie będźie odpuszczone ludźiom.
*Mark. 3, 28. Luk. 12, 10. 1 Jan. 5, 16.
32. J ktobykolwiek rzekł słowo przećiwko Synowi człowieczemu, będźie mu odpuszczono: ale ktoby mowił przećiwko Duchowi Swiętemu, nie będźie mu odpuszczono, ani w tym wieku, ani w przyszłym.
33. Czyńćież albo drzewo dobre, i owoc iego dobry: albo czyńćie drzewo złe, i owoc iego zły. Abowiem z owocu drzewo poznane bywa.
34. Rodzaiu iaszczorczy, iakoż możećie mowić dobre rzeczy, będąc złymi? gdyż z obfitośći serca usta mowią.

35. Do-

Digitized by Google

35. Dobry człowiek * z dobrego skarbu serca wynośi rzeczy dobre; a zły człowiek ze złego skarbu wynośi rzeczy złe. *Luk.6,45.

36. Ale powiadam wam, iż z każdego słowa prożnego, ktoreby mowili ludźie, dadzą * z niego liczbę w dźień sądny; *Rzym.14,12.

37. Abowiem z mow twoich będźiesz usprawiedliwiony, i z mow twoich będźiesz osądzony.

38. Tedy odpowiedźieli niektorzy * z nauczonych w piśmie, i z Faryzeuszow, mowiąc: Nauczyćielu chcemy od ćiebie znamię widźieć. *Matt.16,1.4. Luk.11,29. 1Kor.1,22.

39. A on odpowiadaiąc rzekł im: Rodzay zły i cudzołożny, znamienia szuka: ale mu nie będźie znamię dane, tylko ono znamię Ionasza Proroka.

40. Abowiem iako Ionasz był w brzuchu * wieloryba trzy dni i trzy nocy: tak będźie Syn człowieczy w sercu źiemie trzy dni i trzy nocy. *Ionasz 2,1.

41. Mężowie Niniwiccy staną na sądźie z tym rodzaiem, i potępią go, przeto, że pokutowali * na kazanie Ionaszowe: a oto tu więcey niżeli Ionasz. *Ionasz 3,5.

42. Krolowa z południa * stanie na sądźie z tym rodzaiem, i potępi go: iż przyszła od kraiow źiemie, aby słuchała mądrośći Salomonowey: a oto tu więcey niżeli Salomon. *1Krol.10,1. 2Kron.9,1.

43. A gdy nieczysty duch * od człowieka wychodźi, przechadza śię po mieyscach suchych, szukaiąc odpocżynienia, ale nie znayduie. *Luk.11,24.

44. Tedy mowi: wrocę śię do domu mego, zkądem wyszedł; a przyszedszy znayduie go prożny, i umiećiony, i ochędożony.

45. Tedy idźie, i bierze z sobą śiedmi inszych duchow gorszych, niżeli sam; a wszedszy, mieszkaią tam: i bywaią ostatnie * rzeczy człowieka onego gorsze, niżeli pierwsze: tak śię stanie i temu rodzaiowi złemu. *2Piotr.2,20. Zyd.6,6. r.10,26.

46. A gdy on ieszcze * mowił do ludu, oto matka i braćia iego stali przed domem, chcąc z nim mowić. *Mark.3,31. Luk.8,19.

47. I rzekł mu niektory: oto matka twoia i bracia twoi stoią przed domem, chcąc z tobą mowić.

48. A on odpowiadaiąc, rzekł temu, co mu to powiedział: ktoraż iest matka moia? i ktorzy są bracia moi?

49. A wyciągnąwszy rękę swoię na ucznie swoie, rzekł: oto matka moia, i bracia moi.

50. Abowiem ktobykolwiek czynił wolą Oyca mojego, ktory iest w niebiesiech, ten iest * bratem moim, i siostrą, i matką.

*Jan. 15, 14.

Rozdział XIII.

O czworakim nasieniu. 17. czemu w podobieństwach mowił. 24. podobieństwo o pszenicy i kąkolu. 31. o ziarnie gorczycznym. 33. o kwasie. 44. o skarbie zakopanym. 45. o perle. 47. o niewodzie. 53. Prorok w oyczyznie swoiey nie iest przyiemny.

A Dnia onego wyszedszy JEzus z domu, usiadł nad morzem.

2. I zebrał się do niego * wielki lud, tak iż wstąpiwszy w łodź, siedział, a wszystek lud stał na brzegu.

* Mark. 4, 1. Luk. 8, 4.

3. I mowił do nich wiele w podobieństwach, i rzekł: oto * wyszedł rozsiewca, aby rozsiewał:

*Luk. 8, 5.

4. A gdy on rozsiewał, niektore padło podle drogi; i przylecieli ptacy, a pozobali ie.

5. Drugie zasię padło na mieysca opoczyste, gdzie nie miało wiele ziemie; i wnet wezszło, iż nie miało głębokości ziemie.

6. Ale gdy słońce weszło, wygorzało: a iż nie miało korzenia, uschło.

7. A drugie padło miedzy ciernie; i wzrosło ciernie, a zadusiło ie.

8. A drugie padło na ziemię dobrą; i wydało pożytek, iedno setny, drugie sześćdziesiątny, a drugie trzydziestny.

9. Kto ma uszy ku słuchaniu, niechay słucha.

10. Tedy przystąpiwszy uczniowie, rzekli mu: dla czegoż im w podobieństwach mowisz?

11. A on odpowiadaiąc, rzekł im: wam dano wiedzieć taiemnice krolestwa niebieskiego, ale onym nie dano.

12. Abowiem, kto ma, będzie

Digitized by Google

bedzie* mu dano, i obfitowac bedzie: ale kto nie ma, i to, co ma, bedzie od niego odieto. *Matt. 25, 29.
13. Dla tegoć im w podobienstwach mowie: iż widzac, nie widza; i słysząc, nie słysza, ani rozumieia.
14. I pełni sie w nich proroctwo Izaiaszowe, ktore mowi: słuchem słuchać* bedziecie, ale nie zrozumiecie: i widzac widzieć bedziecie, ale nie uyrzycie.
*Izai. 6, 9. Mark. 4, 12. Luk. 8, 10. Jan. 12, 40. Dzie. 28, 26. Rzym. 11, 8.
15. Abowiem zatyło serce ludu tego, a uszyma cieszko słyszeli, i oczy swe zamrużyli: żeby kiedy oczyma nie widzieli, i uszyma nie słyszeli, a sercem nie zrozumieli, i nie nawrocili sie, a uzdrowiłbym ie.
16. Ale oczy wasze błogosławione, *że widza; i uszy wasze, że słysza.
*Luk. 10, 23.
17. Bo zaprawde powiadam wam, iż wiele Prorokow i sprawiedliwych żadali widzieć to, co wy widzicie, ale nie widzieli; i słyszeć to, co słyszycie, ale nie słyszeli.
18. Wy tedy słuchaycie podobienstwa* onego rozsiewce. *Mark. 4, 14. Luk. 8, 11.
19. Gdy † kto słucha słowa o tym krolestwie, a nie rozumie, przychodzi on zły, i porywa to, co wsiano w serce iego. Tenći iest on, ktory podle drogi posiany iest. † G. każdy.
20. A na opoczystych mieyscach posiany ten iest, ktory słucha słowa, i zaraz ie z radościa przyymuie:
21. Ale nie ma korzenia w sobie, lecz doczesny iest: a gdy przychodzi ucisk, albo prześladowanie dla słowa, wnet sie gorszy.
22. A miedzy ciernie posiany ten iest, ktory słucha słowa; ale pieczołowanie świata tego, i omamienie bogactw zadusza słowo, i stawa sie bez pożytku.
23. A na dobrey ziemi posiany iest ten, ktory słucha słowa, i rozumie: tenći pożytek przynosi: a przynosi ieden setny, drugi sześćdziesiatny, a drugi trzydziestny.
E. na N. 5. po 3. Krol.
24. Drugie podobienstwo przełożył im, mowiac: podobne iest krolestwo niebieskie człowie-

Digitized by Google

kowi, rozśiewaiącemu dobre naśienie na roli swoiey.

25. A gdy ludźie zasnęli, przyszedł nieprzyiaćiel iego, i nasiał kąkolu miedzy pszenicą, i odszedł.

26. A gdy urosła trawa, i pożytek przyniosła, tedy się pokazał i kąkol.

27. Tedy przystąpiwszy słudzy gospodarscy, rzekli mu: panie, izaliś dobrego naśienia nie nasiał na roli twoiey? zkądże tedy ma kąkol?

28. A on im rzekł: nieprzyiaćiel człowiek to uczynił. I rzekli słudzy do niego: a chcesz że, iż poydźiemy, a zbierzymy go?

29. A on rzekł: nie; byśćie snadź zbieraiąc kąkol, nie wykorzenili zaraz z nim i pszenice.

30. Dopuśććie oboygu społem rość aż do żniwa: a czasu żniwa rzekę żeńcom: zbierzćie pierwey kąkol, a zwiążćie go w snopki ku spaleniu: ale pszenicę zgromadźćie do gumna moiego.*

31. Insze podobieństwo przełożył im mowiąc: podobne iest krolestwo niebieskie * źiarnu gorczycznemu, ktore wźiąwszy człowiek, wsiał na roli swoiey.
*Mark.4,31. Luk.13,19,

32. Ktore namnieysze iest ze wszystkich naśion; ale kiedy urośćie, nawiętsze iest ze wszystkich iarzyn: i stawa się drzewem, tak iż ptacy niebiescy przylatuiąc, gniazda sobie czynią na gałązkach iego.

33. Insze podobieństwo powiedźiał im: podobne iest krolestwo * niebieskie kwasowi, ktory wźiąwszy niewiasta, zakryła we trzy miary mąki, ażby wszystka skwaśniała. *Luk.13,21.

34. To wszystko mowił JEzus * w podobieństwach do ludu: a bez podobieństwa nie mowił do nich. *Mark.4,33.

35. Aby się wypełniło, co powiedźiano przez Proroka mowiącego: otworzę * w podobieństwach usta moie, wypowiem skryte rzeczy od założenia świata.
*Psalm 78,2.

36. Tedy rozpuśćiwszy on lud, przyszedł JEzus do domu: i przystąpili do niego uczniowie iego, mowiąc: wyłoż nam podobieństwo o kąkolu oney roli.

Digitized by Google

37. A on odpowiadaiąc,
rzekł im: Ten, ktory roz-
śiewa dobre naśienie, ieſt
Syn człowieczy.
38. A rola ieſt świat: a
dobre naśienie, ſą ſynowie
kroleſtwa: ale kąkol, ſą ſy-
nowie onego złego.
39. Nieprzyiaćiel zaśię,
ktory go rozśiał, ieſtći dia-
beł: a żniwo, ieſt dokona-
nie świata: a żeńcy, ſą *
Aniołowie. *Joel 3,13.
Obiaw.14,15.
40. Jako tedy zbieraią
kąkol, a palą go ogniem:
tak będźie przy dokonaniu
świata tego.
41. Pośle Syn człowie-
czy Anioły ſwoie, a oni
zbiorą z kroleſtwa iego
wßyſtkie zgorßenia, i te,
ktorzy nieprawość czynią:
42. J wrzucą ie w piec
ognisty: tam będźie płacz *
i zgrzytanie zębow.
*Matt.8,12.
43. Tedy ſprawiedliwi
łśnić śię * będą iako ſłońce
w kroleſtwie oyca ſwego.
kto ma ußy ku ſłuchaniu,
niechay ſłucha. *Dan.12,3.
Mądr.3,7.
44. Zaśię podobne ieſt
kroleſtwo niebieſkie ſkar-
bowi ſkrytemu w roli:
ktory znalazßy człowiek,
ſkrył, i od radośći ktorą
miał z niego odchodźi, i
wßyſtko co ma przedawa, i
kupuie onę rolą.
45. Zaśię podobne ieſt
kroleſtwo niebieſkie czło-
wiekowi kupcowi, ßukaią-
cemu pięknych pereł.
46. Ktory znalazßy ie-
dnę perłę barzo drogą, od-
ßedł, i poprzedał * wßyſtko
co miał, i kupił ią. *Filip.3,7.
47. Zaśię podobne ieſt
kroleſtwo niebieſkie nie-
wodowi zapußczonemu
w morze, i ryby wßelkiego
rodzaiu zagarniaiącemu.
48. Ktory gdy był pe-
łen, wyćiągnęli rybitwi na
brzeg: a uśiadßy, wybie-
rali dobre ryby w naczy-
nia, a złe precz wyrzucali.
49. Takći będźie przy do-
konaniu świata: wynidą
Aniołowie, i wyłączą złe
z pośrzodku ſprawiedli-
wych.
50. J wrzucą ie w piec
ognisty: tam będźie płacz i
zgrzytanie zębow.
51. Rzekł im Jezus:
wyrozumieliśćie to wßy-
ſtko? rzekli mu: tak PA-
nie.
52. A on im rzekł: prze-
toż każdy nauczony w pi-
śmie wyćwiczony w kro-

Digitized by Google

leſtwie niebieſkim, podobny ieſt człowiekowi goſpodarzowi, ktory wynośi z ſkarbu ſwego nowe i ſtare rzeczy.

53. J ſtało śię gdy JEzus dokończył tych podobieńſtw, puśćił śię ztamtąd.

54. A przyſzedſzy do *oyczyzny ſwoiey, nauczał ie w bożnicy ich: tak, iż śię barzo zdumiewali, i mowili: zkądże temu ta mądrość, i ta moc?

* Mark. 6, 1. Luk. 4, 16.

55. Jzaż ten nie ieſt on* ſyn ćieśle? izaż matki iego nie zowią Marya: a braćia iego Jakob, i Jozes, i Symon, i Judas?

* Jan. 6, 42.

56. A śioſtry iego izali wſzyſtkie u nas nie ſą? zkądże tedy temu to wſzyſtko?

57. J gorſzyli śię z niego. Ale JEzus rzekł im: nie ieſt Prorok* beze czći, tylko w oyczyznie ſwoiey, i w domu ſwoim.

* Mark. 6, 4. Luk. 4, 24. Jan. 4, 44.

58. J nie uczynił tam wiele cudow, dla niedowiarſtwa ich.

Rozdział XIV.

Mniemanie Herodowe o Chryſtuśie: 3. Herod cudzołożnik Jana Chrzćićiela zabił. 13. JEzus przed Herodem uſtąpił. 15. pięćią chlebow pięć tyśięcy nakarmił. 23. modlił śię. 25. po morzu chodźił. 28. Piotr za nim. 35. moc Boſką w uzdrowieniu wielu pokazał.

W On czas uſłyſzał* Herod Tetrarcha wieść o JEzuśie.

* Mark. 6, 14. Luk. 9, 7.

2. J rzekł ſługom ſwoim: tenći ieſt Jan Chrzćićiel: on to zmartwychwſtał, i dla tego śię cuda przezeń dźieią.

3. Abowiem Herod* poymawſzy Jana, związał go był, i wſadźił do więźienia dla Herodyady żony Filipa, brata ſwego.

* Mark. 6, 17. Luk. 3, 19. 20.

4. Bo mu Jan mowił: nie godźić śię* iey mieć.

* 3 Moy. 18, 16.

5. Ale gdy go on chćiał zabić, bał śię ludu; abowiem go za* Proroka mieli.

* Matt. 21, 26.

6. Gdy tedy obchodzono dźień *narodzenia Herodowego, tańcowała corka Herodyady w pośrzodku gośći: i podobała śię Herodowi.

* 1 Moy. 40, 20.

7. Zkąd pod przyśięgą obie-

Digitized by Google

obiecał iey dáć, czegobykol-
wiek żądáłá.
8. A oná przed tym będąc nápráwioná od mátki
swoiey, rzekłá: day mi tu
ná miśie głowę Janá
Chrzćićielá.
9. J zásmućił śię krol:
ále dla przyśięgi, i dla społ-
śiedzących, kazał iey dáć.
10. A posławszy kata,
zćiął Janá w więźieniu.
11. J przynieśiono gło-
wę iego ná miśie, á oddano
dźieweczce: i odniosłá ią
mátce swoiey.
12. A przyszedszy ucznio-
wie iego, wźięli ćiáło, i po-
grzebli ie: á szedszy, powie-
dźieli Jezusowi.
13. To usłyszawszy Je-
zus, ustąpił * ztámtąd w
łodźi ná mieysce puste oso-
bno: á usłyszawszy lud, szli
zá nim z miast pieszo.
* Mark. 6, 31. 32. Luk. 9, 10.
Jan. 6, 2.
14. Wyszedszy tedy Je-
zus uyrzał wielki lud, i u-
żalił śię ich, á uzdrawiał
chore ich.
15. A gdy nadchodźił wie-
czor, przystąpili * do niego
uczniowie iego, mowiąc:
puste iest to mieysce, á czas
iuż przeminął: rozpuść
ten lud, áby odszedszy do
miásteczek, kupili sobie ży-
wności. * Mark. 6, 35.
Luk. 9, 12. Jan. 6, 5.
16. A Jezus im rzekł:
nie potrzebá im odchodźić,
daycie wy im co ieść.
17. Ale mu oni rzekli:
nie mamy tu tylko pięć
chlebow, i dwie rybie.
18. A on rzekł: przy-
nieśćie mi ie tu.
19. J rozkazawszy ludo-
wi uśieść ná trawie, wźiął
onych pięć chlebow, i dwie
rybie: á weyrzawszy w
niebo, błogosłáwił: á łá-
miąc, dawał uczniom chle-
by, á uczniowie ludowi.
20. J iedli wszyscy, á ná-
syceni byli: i zebráli co zby-
wáło ułomkow dwanaśćie
koszow pełnych.
21. A tych, ktorzy iedli,
było około pięći tyśięcy
mężow, oprocz niewiast i
dźiatek.
22. A wnetże przymuśił
Jezus ucznie swoie, áby
wstąpili w łodź, i uprzedźi-
li go ná drugą stronę, ażby
rozpuśćił lud.
23. A rozpuśćiwszy lud,
wstąpił ná gorę * z osobna,
áby śię modlił. A gdy był
wieczor, sam tám był.
* Mark. 6, 46. Jan. 6, 15.
24. A łodź iuż w po-

Digitized by Google

śrzodku morza będąc, mio-
tana była od wałow: abo-
wiem był wiatr przeći-
wny.
25. Lecz o czwartey stra-
ży nocney, szedł do nich JE-
zus, chodząc po morzu.
26. A uyrzawszy go u-
czniowie po morzu chodzą-
cego, zatrwożyli sobą, mo-
wiąc: obłuda to iest, i
od boiaźni krzyknęli.
27. Lecz wnet rzekł do
nich JEzus, mowiąc: u-
fayćie, Jamći to iest, nie
boyćie się.
28. A odpowiadaiąc mu
Piotr, rzekł: PAnie,
ieżliżeś ty iest, każ mi
przyyść do śiebie po wo-
dźie.
29. A on rzekł: podź.
A Piotr wystąpiwszy z ło-
dźi, szedł po wodźie, aby
przyszedł do JEzusa.
30. Ale widząc wiatr
gwałtowny, zlękł się. A
gdy począł tonąć, zakrzy-
knął, mowiąc: PAnie,
ratuy mię!
31. A JEzus zaraz wy-
ćiągnąwszy rękę, uchwyćił
go, i rzekł mu: o mało-
wierny! przeczżeś wątpił?
32. A gdy oni wstąpili w
łodź, ućiszył się wiatr.
33. A ći, ktorzy byli w
łodźi, przystąpiwszy, pokło-
nili mu się, mowiąc: pra-
wdźiwieś iest Synem Bo-
żym.
34. J przeprawiwszy się,
przyszli do źiemie * Giene-
zaret. * Mark.6,53.
35. A poznawszy go mę-
żowie mieysca onego, posła-
li do wszystkiey oney oko-
liczney krainy: i przynie-
śiono do niego wszystkie,
ktorzy się źle mieli.
36. J prośili go, aby się
tylko podołku szaty iego
dotykali: a ktorzy się
kolwiek dotknęli, uzdro-
wieni są.

Rozdział XV.

Bożnchli przykazań, czy ustaw ludzkich barziey przestrzegać? 12. Faryzeuszowie się tym zgorszyli. 13. PAN ich gromi. 22. niewiastkę Chananeyską ratuie. 29. inne uzdrawia. 32. śiedmiorgiem chleba 4000 ludźi karmi.

TEdy przystąpili * do
JEzusa z Jeruzalemu
nauczeni w piśmie i Fary-
zeuszowie, mowiąc:
* Mark.7,1.
2. Czemu uczniowie
twoi przestępuią ustawy
starszych? abowiem nie u-
mywaią rąk swych, gdy
maią ieść chleb.
3. A on odpowiadaiąc,
rzekł

Digitized by Google

rzekł im: czemuż i wy
przestępuiecie przykazanie
Boże dla ustawy waszey?
4. Abowiem Bog przy-
kazał, mowiąc: czći * oyca
twego i matkę: i ktoby
złorzeczył † oycu albo matce
śmiercią niechay umrze.
* 2 Moy.20,12. 5 Moy.5,16.
† 2 Moy.21,17. 3 Moy.20,9.
5. Ale wy powiadaćie:
ktoby rzekł oycu albo
matce: dar, ‡ ktorykolwiek
iest ode mnie, tobie poży-
teczny będźie: a nie uczćiłby
oyca swego albo matki
swoiey, bez winy będźie.
‡ J. tom ofiarował w dar czy-
memći pomoc miał.
6. J wzruszyliśćie przy-
kazania Boże dla ustawy
waszey.
7. Obłudnicy, dobrze o
was prorokował Jzaiasz,
mowiąc:
8. Lud ten przybliża *
śię do mnie usty swymi, i
wargami czći mię; ale ser-
ce ich daleko iest ode mnie.
* Jzai.29,13.
9. Lecz prożno mię czczą,
nauczaiąc nauk ktore są
przykazania ludzkie.
10. A zawoławszy do
śiebie ludu, rzekł im: słu-
chayćie, a rozumieyćie.
11. Nie to, co wchodźi w
usta, * pokala człowieka, ale
co wychodźi z ust, to poka-
la człowieka. * Mark.7,18.
12. Tedy przystąpiwszy
uczniowie iego, rzekli mu:
wiesz, iż Faryzeuszowie u-
słyszawszy tę mowę, zgorszy-
li śię?
13. A on odpowiadaiąc,
rzekł: wszelki szczep, * kto-
rego nie szczepił Oćiec moy
niebieski, wykorzeniony bę-
dźie. * Jan.15,2.
14. Zaniechayćie ich: śle-
pi * są wodzowie ślepych:
a ślepy ieżliby ślepego pro-
wadźił, obadwa w doł
wpadną. * Luk.6,39.
15. A odpowiadaiąc
Piotr, rzekł mu: wyłoż
nam to podobieństwo.
16. J rzekł Jezus: ie-
szczeż i wy * bezrozumni ie-
steśćie? * Mark.7,18.
17. Jeszczeż nie rozumie-
ćie, iż wszystko co wchodźi
w usta, w brzuch idźie, i do
wychodu bywa wyrzuco-
no?
18. Ale co z ust pochodźi,
z serca wychodźi, a toć po-
kala człowieka.
19. Abowiem z serca wy-
chodzą złe * myśli, mężo-
boystwa, cudzołoztwa,
wszeteczeństwa, złodźiey-
stwa,

Digitized by Google

ſtwa, fałſzywe świadectwa, bluźnierſtwa. *1 Moy. 6, 5. r. 8, 21.

20. Toć ieſt, co pokala człowieka: ale ieść nieumytymi rękoma, toć nie pokala człowieka.

E. na N. 2. w Poſt.

21. A Wyſzedſzy * JEzus ztamtąd, uſtąpił w ſtrony Tyru i Sydonu. * Mark. 7, 24.

22. A oto niewiaſta Chananeyſka z onych granic wyſzedſzy, wołała, mowiąc do niego: zmiłuy śię nade mną PAnie, Synu Dawidow! corka moia ćięſzko bywa od diabła dręczona.

23. A on iey nie odpowiedźiał i słowa: tedy przyſtąpiwſzy uczniowie iego, prośili go, mowiąc: odpraw ią, boć woła za nami.

24. A on odpowiadaiąc, rzekł: nie ieſtem poſłany tylko do owiec, * ktore zginęły z domu Izraelſkiego. * Matt. 10, 6.

25. Lecz ona przyſtąpiwſzy, pokłoniła mu śię, mowiąc: PAnie, ratuy mię!

26. A on odpowiadaiąc, rzekł: nie dobrá ieſt brać chleb dźiećinny, a miotać ſzczenietom.

27. A ona rzekła: tak ieſt PAnie; a wſzakże i ſzczenięta iedzą odrobiny, ktore padaią z ſtołu panow ich.

28. Tedy odpowiadaiąc JEzus, rzekł iey: o niewiaſto! wielka ieſt wiara twoia; niechayći śię ſtanie, iako chceſz. I uzdrowiona ieſt corka iey od oneyże godźiny. *

29. A JEzus poſzedſzy ztamtąd, przyſzedł nad morze Galileyſkie: a wſtąpiwſzy na gorę, śiedźiał tam.

30. I przyſzedł do niego wielki lud, maiąc z ſobą chrome, ślepe, nieme, ułomne, i inſzych wiele: i kładli ie u nog JEzuſowych, i uzdrawiał ie:

31. Tak iż śię on lud dźiwował, widząc, * że niemi mowią, ułomni uzdrowieni ſą, chromi chodzą, a ślepi widzą: i wielbili Boga Izraelſkiego. * Matt. 11, 5. Luk. 7, 22.

32. Lecz JEzus zwoławſzy uczniow ſwoich, rzekł: żal mi * tego ludu: abowiem iuż trzy dni przy mnie trwaią, a nie maią

coby

zoby iedli: a nie chce ich
rozpuśćić głodnych, by
snadź nie pomdleli na dro-
dze. * Mark.8,2.
33. Tedy mu rzekli u-
czniowie iego: zkądżebyś-
my wźieli tak wiele chle-
ba na tey puszczy, abyśmy
tak wielki lud nasyćili?
34. I rzekł im JEzus:
wieleż maćie chlebow? a
oni rzekli: śiedm, i trochę
rybek.
35. Tedy rozkazał ludo-
wi, aby śiedli na źiemi.
36. A wźiąwszy one śiedm
chlebow i one ryby, uczyni-
wszy * dźięki, łamał i dał
uczniom swoim: a ucznio-
wie ludowi. * Jan.6,11.
Dźie.27,35. 1 Tym.4,3.
37. I iedli wszyscy, i na-
syceni są: i zebrali, co zby-
ło ułomkow, śiedm koszow
pełnych.
38. A było tych, ktorzy
iedli, cztery tyśiące mężow,
oprocz niewiast i dźiatek.
39. Tedy rozpuśćiwszy
lud, wstąpił w łodź: i
przyszedł na granice Ma-
gdalańskie.

Rozdźiał XVI.

PAN cudu pragnących zgro-
mił. 5. kwasu Faryzeyskiego
strzedz śię rozkazał. 13. coby o nim
ludźie rozumieli, pytał. 17. wy-
znanie uczniow pochwalił. 21. o
śmierći powiedźiał. 23. Piotra
zgromił. 24. i iakimi naśladow-
wnicy iego mają być pokazał.

A Przystąpiwszy Fary-
zeuszowie i Saduceu-
szowie, kusząc, prośili go,
aby im * znamię z nieba u-
kazał. * Matt.12,38.
Mark.8,11.
2. A on odpowiadaiąc,
rzekł im: gdy bywa wie-
czor, mowićie: pogoda bę-
dźie, bo śię niebo czerwie-
ni.
3. A rano: dźiś będźie
niepogoda, abowiem śię
niebo pochmurne czerwie-
ni. Obłudnicy! postawę
† nieba rozsądźić umiećie, a
znamion tych czasow nie
możećie. † G. oblicze.
4. Rodzay zły i cudzoło-
żny znamienia szuka, ale mu
znamię nie będźie dano, tyl-
ko ono znamię Jonasza *
Proroka. I opuśćiwszy
ie, odszedł.
*Jonasz 2,1. Matt.12,39.
5. A gdy śię przeprawili
uczniowie iego * na drugą
stronę morza, zapamiętali
wźiąć chleba. * Mark.8,14.
6. I rzekł im JEzus:
patrzćie, a strzeżćie * śię

Digitized by Google

kwaſu Faryzeuſzow i Saduceuſzow. *Luk.12,1.

7. A oni rozmawiáli miedzy ſobą, mowiąc: nie wźieliśmy chleba.

8. Co obaczywſzy Jezus rzekł im: o czymże rozmawiaćie miedzy ſobą, o máło wierni! żeśćie chleba nie wźieli?

9. Jeſzcżeż nie rozumiećie, *ani pamietacie onych piąći chlebow, a onych piąći tyśiecy ludźi: i iakośćie wiele koſzow zebrali? *Jan.6,9.

10. Ani onych śiedmi* chlebow, i czterech tyśiecy ludźi: a iakośćie wiele koſzow nazbierali? *Matt.15,34.

11. Jakoż nie rozumiećie, żem wam nie o chlebie powiedźiał, mowiąc: abyśćie śie ſtrzegli kwaſu Faryzeuſzow i Saduceuſzow?

12. Tedy zrozumieli, że nie mowił, aby śie ſtrzegli kwaſu chleba; ale nauki Faryzeuſzow i Saduceuſzow.

E. w dźień S. Piotr. Pawła.

13. A Gdy przyſzedł Jezus w ſtrony* Cezaryi Filippowey, pytał uczniow ſwoich, mowiąc: kimże mię powiadaią bydź ludźie Syna człowieczego? *Luk. 9,18.

14. A oni rzekli: iedni* Janem Chrzćićielem; a drudzy Eliaſzem; inśi też Jeremiaſzem, albo iednym z Prorokow. *Matt.14,2.

15. I rzekł im: a wy kim mię bydź powiadaćie?

16. A odpowiadaiąc Symon Piotr, rzekł: Tyś ieſt *Chryſtus on Syn Boga żywego. *Jan.6,69.

17. Tedy odpowiadaiąc Jezus, rzekł mu: błogosławionyś Symonie, ſynu Jonaſzow: bo tego ćiało i krew nie obiawiła tobie, ale Oćiec moy, ktory ieſt w niebieśiech.

18. A Jać też powiadam, żeś ty ieſt Piotr: a na tey opoce *zbuduię kośćioł moy, a bramy piekielne nie przemogą go. *Jan.1,42.

19. I tobie dam † klucze kroleſtwa niebieſkiego: a cokolwiek zwiążeſz na źiemi, będźie związano i w niebieśiech, a cokolwiek rozwiążeſz na źiemi, będźie rozwiązano i w niebieśiech.*† Matt.18,18. Jan.20,23.

20. Tedy przykazał uczniom ſwoim, aby nikomu nie powiadali, że on ieſt Jezus Chryſtus.

21. J

21. J od tąd począł JEzus pokazować uczniom
swoim, iż muśi odeyść do
Jeruzalem, i * wiele ćierpieć od starszych, i od przednieyszych Kapłanow i
nautzonych w piśmie; a
bydź zabitym, i trzećiego
dnia zmartwychwstać.
* Luk.9, 22.
22. A wźiąwszy go Piotr
* na strone, począł go strofować, mowiąc: zmiłuy
śię sam nad sobą PAnie; nie przyydźie to na
ćię. * Mark.8, 32.
23. A on obroćiwszy śię,
rzekł Piotrowi; idź ode
mnie szatanie, iesteś mi
zgorszeniem: abowiem nie
poymuiesz tego co iest Bozego, ale co iest ludzkiego.
24. Tedy rzekł JEzus
do uczniow swoich: ieźli
kto chce iść za mną, niechayże samego śiebie zaprzy, a weźmie * krzyż
swoy, i naśladuie mię.
* Mark.8,34.
25. Bo ktoby chćiał duszę * swoie zachować, straći
ią: a ktoby straćił duszę
swoię dla mnie, znaydźie ią.
* Matt.10,39. Mark.8,35.
26. Abowiem, coż pomoże człowiekowi, choćby
wszystek świat pozyskał, a
na duszy swoiey szkodował?
albo co za zamianę da *
człowiek za duszę swoię.
* Mark.8,36.
27. Abowiem Syn człowieczy przyydźie * w chwale Oyca swego z Anioły
swoimi: a tedy odda † każdemu według uczynkow iego. * Matt.25,31. † Psalm 62,13.
28. Zaprawdę * powiadam wam: są niektorzy z
tych co tu stoią, ktorzy nie
ukuszą śmierći, ażby uyrzeli Syna człowieczego, idącego w krolestwie swoim.
* Mark.9,1. Luk.9,27.

Rozdział XVII.

Chrystus PAN śię przemienił.
5. Tego Oćiec słuchać rozkazał. 12.
o Eliaszu mowił. 17. ucznie o niedowiarstwo zgromił. 18. lunatyka uzdrowił. 20. wiarę. 21. modlitwę, post zalećił. 22. śmierć swoię
przepowiedźiał. 24. cło za śię i za
Piotra zapłaćił.

E. w dźień Przem. PAńsk.

A Po sześći * dniach, wźiął
JEzus Piotra, i Jakuba, i Jana, brata iego; i
wprowadźił ie na gorę wysoką osobno. * Mark.9,2.
Luk.9,28. 2 Piotr.1,17.
2. J przemieniony iest
przed nimi, a rozjaśniło śię
oblicze * iego, iako słońce;
a szaty iego stały śię białe,
iako światłość. * Objaw.1,14.

3. A

Digitized by Google

3. A oto ukazali śie im Moyżesz i Eliasz, z nim rozmawiaiący.

4. A odpowiadaiąc Piotr, rzekł do JEzusa: PAnie, dobrze nam tu bydź: ieźli chcesz, uczynimy tu trzy namioty; Tobie ieden, i Moyżeszowi ieden, i Eliaszowi ieden.

5. A gdy on ieszcze mowił, oto obłok iasny zaćienił ie: a oto głos z obłoku mowiący: Ten iest* Syn moy miły, w ktorym mi śię upodobało, tego † słuchayćie. *Mark. 9,7. Luk. 9,35. 2 Piotr. 1,17. † 5 Moy. 18,15.

6. To usłyszawszy uczniowie, upadli na twarz swoię, i bali śię barzo.

7. Tedy przystąpiwszy JEzus, dotknął śię ich, i rzekł: wstańćie, a nie boyćie śię.

8. A oni podniozszy oczy swoie, nikogo nie widźieli, tylko JEzusa samego.

9. A gdy zstępowali z gory, przykazał im JEzus, mowiąc: nikomu nie powiadaycie tego widzenia, aż Syn człowieczy zmartwychwstanie.

10. J pytali go uczniowie iego, mowiąc: coż tedy nauczeni w piśmie powiadaią, że ma Eliasz pierwey przyyść?

11. A JEzus odpowiadaiąc, rzekł im: Eliaszći pierwey * przyydźie, i naprawi wszystko: *Mal. 4,5.

12. Ale wam powiadam: iż Eliasz iuż * przyszedł, wszakże nie poznali go, ale uczynili mu cokolwiek chćieli: takći i Syn człowieczy ma ućierpieć od nich. *Matt. 11,14. Mark. 9,13.

13. Tedy zrozumieli uczniowie, że o Janie Chrzćićielu mowił do nich.

14. A gdy przyszli do ludu, przystąpił do niego człowiek, i upadł przed nim na kolana,

15. J rzekł: PAnie, zmiłuy śię nad synem moim; abowiem lunatykiem iest, i ćiężko śię trapi: częstokroć bowiem wpada w ogień, i częstokroć w wodę.

16. J przywiodłem go do uczniow twoich, ale go nie mogli uzdrowić.

17. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł: o rodzaiu niewierny i przewrotny! dokądże będę z wami? dokądże was będę ćierpiał? przywiedźćie mi go sam.

18. I zgromił onego diabła JEzus: i wyszedł od niego: i uzdrowiony iest on młodźieniec od oneyże godźiny.

19. Tedy przystąpiwszy uczniowie do JEzusa osobno, rzekli mu: czemuż żeśmy go my * wygnać nie mogli? *Mark.9,28.

20. Lecz JEzus rzekł do nich: dla niedowiarstwa waszego. Zaprawdę bowiem powiadam wam: ieźlibyśćie, maiąc wiarę iako ziarno gorczyczne, rzekli tey gorze: przenieś śię * ztąd na ono mieysce; tedy śię przenieśie: a nic niemożnego wam nie będźie.
*Matt.21,21. Mark.11,23. Luk.17,6.

21. Aleć ten rodzay nie wychodźi tylko przez modlitwę, i przez post.

22. A gdy przebywali w Galilei, rzekł do nich JEzus: Syn człowieczy będźie wydany w ręce * ludzkie.
*Matt.20,18. Mark.8,31. r.9,31. Luk.9,44.

23. I zabiią go: ale trzećiego dnia zmartwychwstanie: i zasmućili śię barzo.

24. A gdy przyszli do Kapernaum, przystąpili do Piotra ći, ktorzy podatek wybierali, i rzekli: izali Nauczyćiel wasz nie dawa podatku?

25. I rzekł: dawa. A gdy wchodźił w dom, uprzedźił go JEzus, mowiąc: coż ći śię zda Symonie? krolowie ziemscy od kogoż biorą cło albo czynsz? od synow swoich, czyli od obcych?

26. Rzekł mu Piotr: od obcych. I rzekł mu JEzus: toć tedy synowie są wolni.

27. Wszakże abyśmy ich nie zgorszyli, szedszy do morza, zarzuć wędę, a tę rybę, ktora napierwey uwięźnie, weźmi: a otworzywszy gębę iey, znaydźiesz stater: ktory wźiąwszy, day im za mię i za śię.

Rozdźiał XVIII.

Kto w krolestwie Bożym większym. 5. maluczkie przyymować. 6. zgorszenia śię strzedz, i czemu. 12. Bog śię nie kocha w zginieniu namnieyszego. 15. iako sobie z grzeszącymi postępować. 21. pokutuiącym odpuszczać. 23. pieśń tego przykład.

E. w dźień S. Mich.

ONey godźiny przystąpili uczniowie do

JE-

Jezuſa, mowiąc: ktoż wżdy* nawiętßy ieſt w kroleſtwie niebieſkim?

* Mark.9,34. Luk.9,46. r.22,24.

2. A zawoławßy Jezus dźiećięćia, poſtawił ie w pośrzodku ich,

3. J rzekł: zaprawdę powiadam wam: ieźli śię *nie nawroćićie, i nie ſtaniećie śię iako dźieći, żadnym ſpoſobem nie wnidźiećie do kroleſtwa niebieſkiego. * Matt.19,14. 1 Kor.14,20.

4. Kto śię tedy uniży iako to dźiećię, tenći ieſt nawiętßym w kroleſtwie niebieſkim.

5. A ktoby przyiął iedno dźiećię takie w imieniu moim, mnie przyymuie.

6. Ktoby zaś zgorßył* iednego z tych małych, ktorzy w mię wierzą, pożytecznieyby mu było, aby zawießony był kamień młyńſki na ßyi iego, a utopiony był w głębokośći morzkiey.

* Mark.9,42. Luk.17,1.

7. Biada świątu dla zgorßenia; abowiem mußą zgorßenia przyyść: wßakże biada człowiekowi onemu, przez ktorego przychodźi zgorßenie.

8. Przetoż ieźli ręka* twoia, albo noga twoia gorßy ćię, odetni ią, i zarzuć od śiebie: lepiey ieſt tobie wniść do żywota chromym albo ułomnym, niżeli dwie ręce albo dwie nodze maiąc, wrzuconym być do ognia wiecznego.

* Matt.5,30. Mark.9,43.

9. A ieźli ćię oko twoie gorßy, wyłup ie, i zarzuć od śiebie: lepiey ieſt tobie iednookim wniść do żywota, niżeli obie oczy maiąc, być wrzuconym do ognia piekielnego.

10. Patrzayćież, abyśćie nie gardźili żadnym z tych maluczkich. Abowiem wam powiadam: iż Aniołowie * ich w niebieśiech zawße patrzą na oblicze Oyca moiego, ktory ieſt w niebieśiech. * Pſalm 34,8.

11. Przyßedł bowiem Syn człowieczy, * aby zbawił to, co było zginęło. *

* Luk.19,10.

12. Co śię wam zda? gdyby * ktory człowiek miał ſto owiec, a obłąkałaby śię iedna z nich, azaż nie zoſtawia onych dźiewiąćidźieśiąt i dźiewiąći, a poßedßy na gory, nie ßuka obłąkaney? * Luk.15,4.

13. A ieżli mu się zdarzy
znaleść ią, zaprawdę po-
wiadam wam, że się z niey
barziey raduie, niż z onych
dziewiąćidziesiąt dzie-
więći nie obłąkanych.
14. Tak nie iest wola Oy-
cá waszego, ktory iest w
niebiesiech, aby zginął ie-
den z tych maluczkich.
15. A ieżliby zgrzeszył*
przećiwko tobie brat
twoy: idź, strofuy go mie-
dzy tobą i onym samym:
ieżli ćię usłucha, pozyskałeś
brata twego. *3 Moy. 19, 17.
Luk. 17, 3. Jak. 5, 19.
16. Ale ieżli ćię nie usłu-
cha, przybierz do siebie
iesżcze iednego albo dwu,
aby w uśćiech dwu albo
trzech świadkow, stanęło
*każde słowo. *5 Moy. 19, 15.
Jan. 8, 17. 2 Kor. 13, 1.
Zyd. 10, 28.
17. A ieżliby ich nie usłu-
chał, powiedz zborowi; a
ieżliby zboru nie usłuchał,
niech ći będzie iako pogá-
nin i celnik.
18. Zaprawdę powia-
dam wam: * cobyśćie kol-
wiek związali na ziemi, bę-
dzie związano i na niebie;
a cobyśćie rozwiązali na
ziemi, będzie rozwiązano
i na niebie. *Matt. 16, 17.
19. Zasię powiadam
wam: iż gdyby się z was
dwa zgodzili na ziemi o
wszelką rzecz o ktorąby
prośili, stanie się im od Oy-
cá mego, ktory iest w nie-
biesiech.
20. Abowiem gdzie są
dwa albo trzey zgroma-
dzeni w imię moie, tamem
iest w pośrzodku ich.
21. Tedy przystąpiwszy
do niego Piotr, rzekł: PA-
nie, wiele kroć zgrzeszy
przećiwko mnie brat moy,
a odpuszczę mu? czy aż do
siedmi * kroć? *Luk. 17, 4.
22. I rzekł mu JEzus:
nie mowięć aż do siedmi
kroć; ale aż do siedmi-
dziesiąt siedmi kroć.
E. na 22. N. po S. Troy.
23. DLa tego, podobne
iest krolestwo nie-
bieskie człowiekowi krolo-
wi, ktory się chćiał racho-
wać z sługami swymi.
24. A gdy się począł ra-
chować, stawiono mu ie-
dnego, ktory był winien
dziesięć tysięcy talentow.
25. A gdy nie miał zkąd
oddać, kazał go pan iego
zaprzedać, i żonę iego, i
dzieći, i wszystko co miał; i
dług oddać.
26. Upadszy tedy sługa
on, pokłonił mu się, mo-
wiąc:

Digitized by Google

wiąc: pánie, miey ćierpliwość nade mną, á wßystkoć oddam.

27. A użaliwßy śię pan onego sługi, uwolnił go; i dług mu odpuśćił.

28. A wyßedßy on sługá, ználazł iednego z społsług swoich, ktory mu był winien sto großy: á porwawßy go, duśił go, mowiąc: odday mi, coś winien.

29. Przypadßy tedy on społsługá iego do nog iego, prośił go, mowiąc: miey ćierpliwość nade mną, á oddam ći wßystko.

30. Lecz on nie chćiał: ále ßedßy wrzućił go do więzienia, ażby oddał, co był winien.

31. Uyrzawßy tedy społsłudzy iego, co śię stało, zásmućili śię bárzo: á ßedßy, oznaymili pánu swemu wßystko, co śię stało.

32. Tedy záwołáwßy go pan iego, rzekł mu: sługo zły, wßystek on dług odpuśćiłem ći, żeś mię prośił:

33. Azażeś śię i ty nie miał zmiłowáć nad społsługą twoim, iákom śię i ia zmiłował nad tobą?

34. A rozgniewáwßy śię pan iego, podał go kátom, ażby oddał to wßystko, co mu był winien.

35. Tak i Oćiec* moy niebieski uczyni wam, ieżli nie odpuśćićie káżdy brátu swemu z serc wáßych upadkow ich.* *Matt.6,15. Mark.11,26. Jak.2,13.

Rozdział XIX.

Chrystus PAN wielu uzdrowił. 7. z Faryzeuszami o małżeństwie mowił. 12. prawdziwe młodzieńce opisał. 13. dziateczki, ktore mu przynoszono, przyymował. 16. rozmowę z młodzieńcem bogatym miał. 27. nadgrodę obfitą tym, ktorzy dla niego wiele opuszczaią, przyobiecał.

I Stało śię, gdy dokończył JEzus* tych mow, odßedł z Galilei, á przyßedł na gránice Judskie nád Jordan. *Mark.10,1.

2. Jßedł zá nim wielki lud, i uzdrawiał ie tám.

3. Tedy przyßli do niego Fáryzeußowie, kußąc go, i mowiąc mu: godźili śię człowiekowi opuśćić żonę swoię dla káżdey przyczyny?

4. A on odpowiádáiąc, rzekł im: nie czytaliśćie, iż ten, ktory stworzył* na początku człowieka, mężczyznę i niewiástę uczynił ie? *1 Moy.1,27.

5. J

5. I rzekł: dla tego o-
puśći człowiek oyca i ma-
tkę, a przyłączy śię do żony
swoiey: i będą dwoie * ie-
dnym ćiałem. *1 Moy. 2, 24.
1 Kor. 6, 16. Efez. 5, 31.

6. A tak iuż nie są dwoie,
ale iedno ćiało: co tedy
Bog złączył, człowiek nie-
chay nie rozłącza.

7. Rzekli mu: przeczże
tedy Moyzesz roskazał* dać
list rozwodny, i opuśćić ią?
*5 Moy. 24, 1.

8. Rzekł im: Moyzesz
dla zatwardzenia * serca
waszego dopuśćił wam, o-
puśćić żony wasze: lecz z
początku nie było tak.
*Mark. 10, 5.

9. Ale JA powiadam
wam: [illegible] ktobykolwiek o-
puśćił * żonę swoię (oprocz
dla wszeteczeństwa) a in-
szaby poiął, cudzołoży: a
ktoby opuszczoną poiął,
cudzołoży. *Matt. 5, 32.
Mark. 10, 11. Luk. 16, 18.
1 Kor. 7, 10.

10. Rzekli mu ucznio-
wie iego: ieżlić taka iest
sprawa męża z żoną, tedy
nie iest dobra żenić śię.

11. A on im rzekł: nie
wszyscy poymuią tey rzeczy,
ale tylko ći, ktorym to da-
no.

12. Abowiem są rzezań-
cy, ktorzy śię tak z żywota
matki narodźili: są też rze-
zańcy, ktorzy od ludźi są
urzezani: są też rzezańcy,
ktorzy śię sami urzezali dla
krolestwa niebieskiego. kto
może poiąć, niechay poy-
muie!

13. Tedy mu przynoszono
dźiatki, aby na nie ręce
wkładał i modlił śię: ale
uczniowie gromili ie.
*Mark. 10, 13. Luk. 18, 15.

14. Lecz JEzus rzekł:
zaniechayćie dźiatek, a nie
zabraniayćie im przycho-
dźić do mnie; abowiem
takich iest krolestwo nie-
bieskie.

15. A włożywszy na nie
ręce, poszedł ztamtąd.

16. A oto ieden przy-
stąpiwszy, rzekł mu: Na-
uczyćielu dobry, co dobrego
mam czynić, * abym miał
żywot wieczny?
*Mark. 10, 17. Luk. 18, 18.

17. Ale mu on rzekł:
przecz mię zowiesz do-
brym? nikt nie iest dobry,
tylko ieden, to iest, Bog: a
ieżli chcesz wniść do żywo-
ta, przestrzegay przykazań.

18. I rzekł mu: ktorych?
a JEzus rzekł: nie będźiesz
* zabiiał: nie będźiesz cu-

Digitized by Google

dzołożył: nie będzieſz kradł: nie będzieſz mowił fałſzywego świadectwa.
* 2 Moy.20,13.

19. Czći oyca twego i matkę: i miłowáć będzieſz *bliźniego ſwego, iáko ſiebie ſámego. * Matt.22,39.

20. Rzekł mu młodzieniec: tegom wſzyſtkiego przeſtrzegał od młodośći moiey: czegoż mi ieſzcze nie doſtawa?

21. Rzekł mu JEzus: ieźli chceſz bydź doſkonáłym, idź, przeday maiętnośći twoie, i rozday ubogim; a będzieſz miał * ſkarb w niebie: a przyſzedſzy, náśláduy mię. *1 Tym.6,19.

22. A gdy młodzieniec te słowa uſłyſzał, odſzedł ſmutny: abowiem wiele miał maiętnośći.

23. Tedy JEzus rzekł uczniom ſwoim: záprawdę powiadam wam, że *z trudnośćią bogaty wnidźie do krolestwa niebieſkiego. * Mark.10,23.

24. J záśię powiadam wam: że ſnadniey wielbłądowi przez ucho igielne przeyść, niż bogatemu wniść do krolestwa Bożego.

25. Co uſłyſzawſzy uczniowie iego, zdumieli śię bárzo, mowiąc: ktoż tedy może bydź zbawion?

26. A JEzus weyrzawſzy na nie, rzekł im: u ludźi to nie można: lecz u Bogá *wſzyſtko ieſt można. * Luk.1,37.

E. w dźień nawrocen. S. Páwła.

27. TEdy *odpowiádáiąc Piotr, rzekł mu: otośmy my opuśćili wſzyſtko, i poſzliśmy zá tobą, coż nam tedy za to będźie? * Mark.10,28. Luk.18,28.

28. A JEzus im rzekł: záprawdę powiadam wam: iż wy, ktorzyśćie mię náśládowáli w odrodzeniu, gdy uśiądźie Syn człowieczy na ſtolicy chwały ſwoiey, uśiądźiećie i wy na dwunaſtu * ſtolicach, ſądząc dwanaśćie pokolenia Jzráelſkie. * Luk.22,30.

29. A káżdy, ktoby opuśćił domy, albo bráćią, albo śioſtry, albo oycá, albo mátkę, álbo żonę, albo dźieći, albo role, dla imienia mego, ſto kroć więcey weźmie, i żywot wieczny odźiedźiczy.

30. A wiele pierwſzych będą

będą * ostatnimi, a osta-
tnich pierwszymi. *
* Matt.20,16. Mark.10,31.
Luk.13,30.

Rozdział XX.

Chrystus podobieństwem win-
nice kościoł swoy wyraził. 17. o
śmierci swoiey mowił. 20. matkę
i synami iey o rzeczy nieprzystoyne
proszącą uspokoił. 29. i dwu śle-
pych uzdrowił.

E. na Starozapust.

1 Abowiem podobne iest
krolestwo niebieskie
człowiekowi gospodarzo-
wi, ktory wyszedł barzo ra-
no naymować robotniki
do winnice swoiey.

2. A zmowiwszy się z ro-
botnikami z grosza na
dzień, posłał ie do winnice
swoiey.

3. A wyszedszy o trzeciey
godzinie, uyrzał drugie,
ktorzy stali na rynku pro-
żnuiący,

4. I rzekł im: idźcie i
wy do winnice, a co bę-
dzie sprawiedliwego, dam
wam.

5. A oni poszli. Zasie
wyszedszy o szostey i dzie-
wiątey godzinie, także u-
czynił.

6. Potym o iedenastey
godzinie wyszedszy znalazł
drugie, ktorzy stali pro-
żnuiący, i rzekł im: przecz
tu stoicie cały dzień pro-
żnuiący?

7. Rzekli mu: iż nas
nikt nie naiął; i rzekł im:
idźcie i wy do winnice, a co
będzie sprawiedliwego,
weźmiecie.

8. A gdy był wieczor,
rzekł pan winnice spraw-
cy swemu: zawołay robo-
tnikow, a odday im zapła-
tę, poczawszy od ostatnich
aż do pierwszych.

9. A gdy przyszli oni,
ktorzy o iedenastey godzi-
nie byli naięci, wziął każdy
z nich po groszu.

10. Przyszedszy też i pier-
wsi, mniemali, że więcey
wezmą: ale wzięli i oni
każdy z nich po groszu.

11. A wziąwszy, szemra-
li przeciwko gospodarzo-
wi.

12. Mowiąc: ci ostatni
iednę godzinę robili, a uczy-
niłeś ie nam rownymi,
ktorzyśmy znośili ciężar
dnia i upalenie.

13. A on odpowiadaiąc,
rzekł iednemu z nich: przy-
iacielu, nię czynięć krzy-
wdy, azaś się nie z grosza
zmowił ze mną?

14. Weźmi co twoiego iest, a idź; chcę bowiem temu ostatniemu dać iako i tobie.

15. Azaż mi śię nie godźi czynić z moim co chcę? czyli oko twoie złośliwe iest, iżem ia iest dobry?

16. Takći będą* ostatni pierwszymi, a pierwśi ostatnimi; abowiem wiele iest wezwanych, ale mało wybranych.* *Matt.19,30. Mark.10,31. Luk.13,30.

17. A wstępuiąc JEzus do Jeruzalem, wziął z sobą dwanaśćie uczniow na osobne mieysce w drodze, i rzekł im:

18. Oto wstępuiemy* do Jeruzalem, a Syn człowieczy będźie wydany przednieyszym kapłanom, i nauczonym w piśmie, i osądzą go na śmierć. *Mark.10,32. Luk.18,31.

19. J wydadzą go* poganom na pośmiewanie, i na ubiczowanie, i na ukrzyżowanie, ale trzećiego dnia zmartwychwstanie. *Jan.18,31.32.

E. w dźień S. Jakuba.

20. TEdy przystąpiła do niego* matka synow Zebedeuszowych z synami swoimi, kłaniaiąc mu śię, i prosząc nieco od niego. *Mark.10,35.

21. A on iey rzekł: czegoż chcesz? rzekła mu: rzecz, aby śiedźieli ći dwa synowie moi, ieden po prawicy twoiey, a drugi po lewicy w krolestwie twoim.

22. Ale JEzus odpowiadaiąc, rzekł: nie wiećie, o co* prośićie; możećież pić kielich, ktory JA będę pił? i chrztem, ktorym śię JA chrzczę, bydź ochrzczeni? rzekli mu: możemy. *Rzym.8,26.

23. Tedy im rzekł: kielichći moy pić będźiećie, i chrztem, *ktorym śię JA chrzczę, ochrzczeni będźiećie: ale śiedźieć po prawicy moiey, i po lewicy moiey, nie iest moia rzecz dać wam, ale tym, ktorym iest zgotowano od Oyca moiego.* *Luk.12,50.

24. A usłyszawszy to oni dźieśięć, rozgniewali śię na onych dwu braći.

25. Ale JEzus zwoławszy ich, rzekł: wiećie, *iż kśiążęta narodow panuią nad nimi, a ktorzy wielcy są, mocy dokazuią nad nimi. *Mark.10,42. Luk.22,25.

26. Lecz nie tak będźie

Digitized by Google

miedzy wami: ale*ktoby-
kolwiek miedzy wami
chćiał bydź wielkim, niech
będźie sługą waszym.
* Matt.23,11.
27. A ktobykolwiek mie-
dzy wami chćiał bydź pier-
wszym, niech będźie sługą
waszym.
28. Jako i Syn człowie-
czy * nie przyszedł, aby mu
służono, ale aby † służył, i
aby dał duszę swą ‡ na o-
kup za wielu. * Filip.2,7.
† Luk.22,27. ‡ 1 Tym.2,6.
29. A gdy oni * wycho-
dźili z Jerycha, szedł za nim
wielki lud. * Mark.10,46.
30. A oto dwa ślepi sie-
dzacy przy drodze, usłysza-
wszy, iż JEzus przechodźił,
zawołali, mowiąc: zmi-
łuy się nad nami PAn-
nie, Synu Dawidow!
31. Ale on lud gromił
ich, aby milczeli; lecz oni
tym wiecey wołali, mo-
wiąc: zmiłuy się nad na-
mi PAnie, Synu Dawi-
dow!
32. A zastanowiwszy się
JEzus, zawołał ich, i rzekł:
coż chcećie, abym wam u-
czynił?
33. Rzekli mu: PAn-
nie, aby były otworzone
oczy nasze.
34. A użaliwszy się ich
JEzus, dotknął się oczu
ich, a zaraz przeyrzały oczy
ich: i szli za nim.

Rozdział XXI.

PAN do Jeruzalem wiachał.
12. w kośćiele Bożym rząd uczy-
nił. 19. figowe drzewo ususzył. 23.
w kośćiele z Biskupy rozmowę
miał. 28. a przez podobieństwa
rozmaite onym domawiał.

E. na N. 1. Adw.
A. na Niedz. Kwiet.

A Gdy się przybliżyli do
* Jeruzalem, i przyszli
do Betfagie do gory Oli-
wney, tedy JEzus posłał
dwu uczniow, * Luk. 19,29.
2. Mowiąc im: idźćie
do miasteczka, ktore iest
przećiwko wam, a zaraz
znaydźiećie oślicę uwiąza-
ną i oślę z nią: odwiążćież
ie, a przywiedźćie do mnie.
3. A ieżliby wam co kto
rzekł, powiedźćie, iż PAn
ich potrzebuie: a zarazem
puśći ie.
4. A to się wszystko sta-
ło, aby się wypełniło, co
powiedźiano przez Proro-
ka mowiącego:
5. Powiedzćie * corce
Syońskiey: oto Krol twoy
idźie tobie ćichy, a śiedzący
na oślicy, i na oślęćiu syna

Digitized by Google

oślice pod iarzmem będą-
cey. *Izai.62,11. Zach.9,9.
Jan.12,15.
6. Szedszy tedy uczniowie,
a uczyniwszy tak, iako
im był rozkazał JEzus,
7. Przywiedli oślicę i
oślę, i włożyli na nie szaty
swoie, i wsadzili go na nie.
8. A wielki lud słali sza-
ty swoie na drodze, a dru-
dzy obćinali gałązki z
drzew, i słali na drodze.
9. A lud w przod i po
zad idący wołał, mowiąc:
Hosanna Synowi Dawi-
dowemu! błogosławiony,
ktory idźie * w imieniu
PAńskim, Hosanna na wy-
sokośćiach!* *Psalm 118,26.
10. A gdy on wiachał do
Jeruzalem, wzruszyło śię
wszystko miasto, mowiąc:
ktoż ten iest?
11. A lud mowił: tenći
iest JEzus, on Prorok z
Nazaretu Galileyskiego.
12. Tedy wszedł JEzus
do kośćioła *Bożego, i
wygnał wszystkie przeda-
waiące i kupuiące w ko-
śćiele: a stoły tych, co pie-
niedzmi handlowali, i stoł-
ki przedawaiących gołębie,
poprzewracał, *Mark.11,15.
13. I rzekł im: napisa-
no: dom moy, *dom mo-
dlitwy nazwany będźie:
aleśćie wy uczynili z niego
iaskinią †zboycow.
*Izai.56,7. †Jerem.7,11.
14. Tedy przystąpili do
niego ślepi i chromi w ko-
śćiele, i uzdrowił ie.
15. A obaczywszy prze-
dnieysi kapłani i nauczeni
w piśmie cuda, ktore czy-
nił, i dźieći wołaiące w ko-
śćiele i mowiące, Hosanna
Synowi Dawidowemu:
rozgniewali śię.
16. I rzekli mu: sły-
szysz, co ći mowią? a JE-
zus im rzekł: i owszem.
Nigdyśćież nie czytali, iż
z ust niemowiątek *i ssących
wykonałeś chwałę.
*Psalm 8, 3.
17. A opuśćiwszy ie, wy-
szedł z miasta do Betanii, i
tam został.
18. A rano wracaiąc śię
do miasta, łaknął:
19. I uyrzawszy iedno
figowe *drzewo przy dro-
dze, przyszedł do niego, i
nie znalazł nic na nim, tylko
samo liśćie, i rzekł mu:
niechay śię więcey z ćiebie
owoc nie rodźi na wieki. I
uschło zarazem ono figowe
drzewo. *Mark.11,13.
20. A uyrzawszy to u-
czniowie, dźiwowali śię,
mo-

mowiąc: iakoć prętko u-
schło to figowe drzewo.

21. Tedy odpowiadaiąc
JEzus rzekł im: zapra-
wdę powiadam wam, ie-
źlibyście * mieli wiarę, a
nie wątpilibyście, nie tylko
to, co się stało z figowym
drzewem, uczynicie, ale
gdybyście i tey gorze rzekli:
podnieś się, a rzuć się w
morze; stanie się.
* Matt.17, 20.

22. I wszystko, o coby-
ściekolwiek * prosili w mo-
dlitwie, wierząc, weźmie-
cie. * Matt.7, 7.8.

23. A gdy on przyszedł do
kościoła, przystąpili do nie-
go gdy uczył, przednieysi
kapłani i starsi ludu, mo-
wiąc: ktorąż mocą * to
czynisz: a ktoć dał tę moc?
* Mark.11, 27. Luk.20, 1.

24. A odpowiadaiąc
JEzus, rzekł im: spytam
i JA was o iednę rzecz, kto-
rą ieźli mi powiecie, i JA
wam powiem, ktorą mocą
to czynię.

25. Chrzest Janow zkąd
był, z nieba czyli z ludzi? a
oni myślili sami w sobie,
mowiąc: ieźli powiemy
z nieba; rzecze nam: cze-
mużeście mu tedy nie u-
wierzyli?

26. Ieźli zaś powiemy
z ludzi: boimy się ludu; bo
Jana wszyscy maią * za pro-
roka. * Matt.14, 5.

27. A odpowiadaiąc
JEzusowi, rzekli: nie
wiemy. Rzekł im i on:
i JA wam nie powiem,
ktorą mocą to czynię.

28. Ale coż się wam
zda? człowiek niektory
miał dwu synow, a przy-
stąpiwszy do pierwszego,
rzekł: synu idź, rob dziś
na winnicy moiey.

29. Ale on odpowia-
daiąc, rzekł: nie chcę; a
potym obaczywszy się, po-
szedł.

30. A przystąpiwszy do
drugiego, rzekł także: a
on odpowiadaiąc, rzekł:
ia idę panie, ale nie szedł.

31. Ktoryż z tych dwu
uczynił wolą oycowską?
rzekli mu: on pierwszy.
Rzekł im JEzus: zapra-
wdę powiadam wam: że
was celnicy i wszetecznice
uprzedzaią do krolestwa
Bożego.

32. Abowiem przyszedł
do was Jan * drogą spra-
wiedliwości, a nie uwie-
rzyliście mu, ale celnicy i
wszetecznice uwierzyły mu:

Digitized by Google

a wy widząc to, przećieśćie się nie obaczyli, abyśćie mu uwierzyli. *Matt. 3, 1.

33. Drugiego podobieństwa słuchaycie: człowiek niektory był gospodarzem, ktory nasadźił winnicę, i płotem * ią ogrodźił, i wkopał w niey prasę, i zbudował wieżę, i naiął ią winiarzom, i odiachał precz.
*Psalm 80, 9. Izai. 5, 1. 5. Jerem. 2, 21. Mark. 12, 1. Luk. 20, 9.

34. A gdy się przybliżył czas odbierania pożytkow, posłał sługi swoie do onych winiarzow, aby odebrali pożytki iey.

35. Ale winiarze poimawszy sługi iego, iednego * ubili, a drugiego zabili, a drugiego † ukamionowali.
*Jerem. 37, 15. † 2 Kron. 24, 21.

36. Zaśię posłał inszych sług więcey niż pierwszych: i także im uczynili.

37. Ale na ostatek posłał do nich syna swego, mowiąc: będą się wstydźić syna mego.

38. Lecz winiarze uyrzawszy onego syna, rzekli miedzy sobą: tenći iest dźiedźic: podźćie, zabiymy * go, a otrzymamy dźiedźictwo iego. *Matt. 26, 3. 4. & 27, 1. Jan. 11, 53.

39. Tedy porwawszy go, wyrzućili go precz z winnice, i zabili.

40. Gdy tedy pan winnice przyydźie, coż uczyni onym winiarzom?

41. Rzekli mu: złe źle potraći, a winnicę naymie inszym winiarzom, ktorzy mu oddawać będą pożytki czasow swoich.

42. Rzekł im JEzus: nie czytaliśćież nigdy w pismiech? kamień, * ktory odrzućili buduiący, ten się stał głową węgielną: od PAnać się to stało, i dźiwne iest w oczach naszych.
*Psalm. 118, 22. Izai. 28, 16. Rzym. 9, 33. 1 Piotr. 2, 7.

43. Przetoż powiadam wam: iż od was odięte będźie krolestwo Boże, i będźie dane narodowi, czyniącemu pożytki iego.

44. A ktoby padł na ten * kamień, roztraći się: a na kogoby on † upadł, zetrze go. *Izai. 8, 14. 15. † Dan. 2, 34.

45. A usłyszawszy przednieyśi kapłani i Faryzeuszowie podobieństwa iego, domyślili się, iż o nich mowił.

46. A chcąc go poimać, bali się ludu; ponieważ * go mieli za Proroka.
*Luk. 7, 16. Jan. 6, 14.

Roz-

Digitized by Google

Rozdział XXII.

Chrystus podobieństwem wesela łaskę Bożą nam zaleca. 9. o powołaniu poganow mowi. 16. powinności Bogu i Cesarzowi oddawać roskazuie. 23. z Saduceuszami o zmartwychwstaniu. 34. a z Faryzeuszami o nawiętszym przykazaniu zakonnym. 41. i o Mesyaszu, rozmawia.

E. na 20. N. po S. Troycy.

TEdy odpowiadaiąc Jezus, zaśię im rzekł w podobieństwach, mowiąc:

2. Podobne iest krolestwo niebieskie człowiekowi krolowi, ktory sprawił *wesele synowi swemu.

*Luk. 14, 16. Obiaw. 19, 7.

3. J posłał sługi swe, aby wezwali zaproszonych na wesele; ale nie chcieli przyyść.

4. Znowu posłał insze sługi, mowiąc: powiedźcie zaproszonym: otom obiad moy nagotował, woły moie, i co było karmnego, pobito, i wszystko gotowo: podźcież * na wesele.

*Jzai. 25, 6.

5. Ale oni zaniedbawszy odeszli, ieden do roli swoiey, a drugi do kupiectwa swego.

6. A drudzy poimawszy *sługi iego, zelżyli i pobili ie.

*Matt. 21, 35.

7. Co gdy krol usłyszał, rozgniewał śię: a posławszy woyska *swoie, wytraćił one morderze, i miasto ich zapalił.

*Jerem. 25, 9.

8. Tedy rzekł sługom swoim: wesele ć w prawdźie iest gotowe, lecz zaproszeni nie byli godni;

9. Przetoż idźćie na rozstania drog, a kogokolwiek znaydźiećie, wezwićie na wesele.

10. Tedy wyszedszy oni słudzy na drogi, zgromadźili wszystkie, ktorekolwiek znaleźli, złe i dobre: i napełnione iest wesele gośćmi.

11. A wszedszy krol, aby oglądał gośćie, obaczył tam człowieka nieodźianego szatą weselną.

12. J rzekł mu: przyiaćielu, iakoś tu wszedł, nie maiąc szaty weselney? a on zamilknął.

13. Tedy rzekł krol sługom: związawszy nogi i ręce iego, weźmićie go, a wrzuććie do ćiemnośći *zewnętrznych, tam będźie płacz i zgrzytanie zębow.

*Matt. 8, 12. Luk. 13, 28.

Digitized by Google

14. Abowiem wiele*
ieſt wezwanych, ale mało
wybranych.* *Matt.20,16.

E. na 23. N. po S. Troycy.

15. TEdy odſzedſzy* Faryzeuſzowie, uczynili
radę, iakoby go uśidlili w
mowie. *Mark.12,13. Luk.20,20.

16. J poſłali do niego
ucznie ſwoie z Herodyany,
mowiąc: nauczyćielu, wiemy
żeś ieſt prawdźiwy, i
drogi Bożey w prawdźie
uczyſz, a nie dbaſz na nikogo,
abowiem nie patrzaſz
na oſobę ludzką,

17. Przetoż powiedz
nam, coć śię zda? godźili
śię dać czynſz Ceſarzowi,
czyli nie?

18. Ale JEzus poznawſzy
złość ich, rzekł: czemuż
mię kuśićie obłudnicy?

19. Pokażćie mi monetę
czynſzową: a oni mu podali
groſz.

20. J rzekł im: czyyże
to obraz i napis?

21. Rzekli mu: Ceſarſki.
tedy im rzekł: oddawayćież
tedy co ieſt Ceſarſkiego,
* Ceſarzowi: a co ieſt
Bożego, Bogu. *Rzym.13,7.

22. To uſłyſzawſzy, zadźiwili
śię, a opuśćiwſzy
go, odeſzli. *

23. Dnia onego przyſzli
* do niego Saduceuſzowie,
ktorzy mowią, iż niemaſz
z martwych wſtania: i pytali
go. *Mark.12,18. Luk.20,27. Dźie.23,8.

24. Mowiąc: Nauczyćielu,
Moyżeſz powiedźiał:
ieżliby kto umarł, * nie
maiąc dźieći, aby brat iego
prawem powinowactwa
poiął żonę iego, i wzbudźił
naśienie bratu ſwemu.
* 5 Moy.25,5.

25. Było tedy u nas
śiedm braći, a pierwſzy poiąwſzy
żonę, umarł: a nie
maiąc naśienia, zoſtawił
żonę ſwoię bratu ſwemu.

26. Także też wtory i
trzeći, aż do śiodmego.

27. A na oſtatek po wſzyſtkich
umarła i ona niewiaſta.

28. Przetoż przy z martwych
wſtaniu ktoregoż z
tych śiedmi będźie żoną,
gdyż ią wſzyſcy mieli?

29. A odpowiadaiąc
JEzus, rzekł im: błądźićie,
nie będąc powiadomi
piſma ani mocy Bożey.

30. Abowiem przy z martwych
wſtaniu ani śię żenić,
ani za mąż chodźić będą,

da, ale będą iako Aniołowie Boży w niebie.

31. A o powstaniu umarłych nie czytaliście, co wam powiedziano od Boga, mowiącego:

32. JAM iest Bog* Abrahamow, i Bog Izaakow, i Bog Jakobow, Bog nie iestći Bogiem umarłych, ale żywych.

*2 Moy.3,6.

33. A usłyszawszy to lud, zdumiał się* nad nauką iego. *Matt.7,28.

E. na 18. N. po S. Troycy.

34. LEcz gdy usłyszeli *Faryzeuszowie, że zawarł usta Saduceuszom, zeszli się wespoł.

*Mark.12,28. Luk.10,25.

35. J spytał go ieden z nich, zakonnik, kusząc go i mowiąc:

36. Nauczycielu, ktore iest nawiętsze przykazanie w zakonie?

37. A JEzus mu rzekł: będziesz miłował* PAna Boga twego ze wszystkiego serca twego, i ze wszystkiey duszę twoiey, i ze wszystkiey myśli twoiey.

*5 Moy.6,5. Luk.10,27.

38. To iest pierwsze i nawiętsze przykazanie.

39. A wtore podobne iest temuż, będziesz miłował* bliźniego twego iako samego siebie.

*3 Moy.19,18. Mark.12,31.

40. Na tych dwu przykazaniach wszystek Zakon i Prorocy zawiśneli.

41. A gdy się Faryzeuszowie zebrali, spytał *ich JEzus, *Mark.12,35. Luk.20,41.

42. Mowiąc: co się wam zda o CHrystusie? czyim iest Synem? rzekli mu: Dawidowym.

43. I rzekł im: iakoż tedy Dawid w Duchu nazywa go PAnem? mowiąc:

44. Rzekł PAn PAnu *memu: siądź po prawicy moiey, aż położę nieprzyiacioły twoie podnożkiem nog twoich. *Psalm 110,1.

45. Ponieważ go tedy Dawid nazywa PAnem, iakoż iest Synem iego.

46. A żaden mu nie mogł odpowiedzieć i słowa: i nie śmiał go nikt więcey od onego dnia pytać.*

Rozdział XXIII.

Chrystus opisuie nauczone w piśmie i Faryzeusze, i złe postępki ich. 8. przestrzega uczniow od nie-
kto,

ktorych rzeczy. 9. narzeka na grzechy Faryzeuszow. 35. i pomstą im grozi. 37. dobrodzieystwa swoie Jeruzalemowi dane, i niewdzięczność ich pokazawszy. 38. karanie srogie opowiada.

Tedy Jezus rzekł do ludu i do uczniow swoich, mowiąc:

2. Na stolicy Moyzeszowey usiedli nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie.

3. Przetoż wszystkiego, czegoby wam kolwiek rozkazali przestrzegać, przestrzegaycie i czyńcie, ale według uczynkow ich nie czyńcie; abowiem oni mowią, ale nie czynią.

4. Bo wiążą brzemiona * ciężkie i nieznośne, i kładą ie na ramiona ludzkie, lecz palcem swoim nie chcą ich ruszyć.
*Luk.11,46. Dzie.15,10.

5. A wszystkie uczynki swoie czynią, aby byli widziani od ludzi, i rozszerzaią bramy * swoie, i rozpuszczaią podołki płaszczow † swoich.
*5 Moy.6,8. † 4 Moy.15,38.

6. Nad to miłuią pierwsze * mieysca na wieczerzach, i pierwsze stołki w bożnicach, *Mark.12,38. Luk.11,43.

7. I pozdrawiania na rynkach, i aby ie nazywali ludzie: Mistrzu, Mistrzu.

8. Ale wy nie nazywayćie * się mistrzami; abowiem ieden iest Mistrz wasz, Chrystus, ale wyśćie wszyscy braćia. *Jakob 3,1.

9. I nikogo nie zowćie oycem waszym na ziemi; abowiem ieden iest Oćiec * wasz, ktory iest w niebiesiech. *Mal.2,10.

10. A niechay was nie zowią mistrzami: gdyż ieden iest Mistrz wasz, Chrystus.

11. Ale kto z was * naywiętszy iest, będzie sługą waszym. *Matt.20,26.

12. A ktoby się wywyższał, będzie poniżony: a ktoby się * poniżał, będzie wywyższony. *Luk.14,11.

13. Lecz biada * wam nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie obłudni! iż zamykaćie krolestwo niebieskie przed ludźmi; abowiem tam sami nie wchodźićie, ani tym, ktorzyby wniść chćieli, wchodźić nie dopuszczaćie. *Luk.11,52.

14. Biada wam nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie * obłudni! iż pożeraćie

Digitized by Google

ście domy wdow, a to pod
pokrywką długich modli-
tew; dla tego cieższy sąd
odniesiecie.
* Mark. 12, 40. Luk. 20, 47.
15. Biada wam nauczo-
ni w piśmie i Faryzeuszo-
wie obłudni! iż obchodzi-
cie morze i ziemię, abyście
uczynili iednego nowego
Żyda: a gdy się stanie, czy-
nicie go synem zatracenia
dwa kroć więcey niżeliście
sami.
16. Biada wam wodzo-
wie ślepi! ktorzy powia-
dacie: ktoby przysiągł na
kościoł, nic nie iest: ale
ktoby przysiągł na złoto
kościelne, winien iest.
17. Głupi i ślepi! abo-
wiem coż iest więtszego,
złoto, czy kościoł ktory po-
święca złoto?
18. A ktoby przysiągł
na ołtarz, nic nie iest; lecz
ktoby przysiągł na dar kto-
ry iest na nim, winien iest.
19. Głupi i ślepi! abo-
wiem coż więtszego iest
dar, czyli ołtarz, ktory po-
święca dar.
20. Kto tedy przysięga na
ołtarz, przysięga nań, i na
to wszystko, co na nim iest.
21. A kto przysięga na
kościoł, przysięga nań, i na
tego, *ktory w nim mieszka.
* 1 Krol. 8, 13.
22. I kto przysięga * na
niebo, przysięga na stolicę
Bożą, i na tego, ktory sie-
dzi na niey. * Matt. 5, 34.
23. Biada wam naucze-
ni * w piśmie i Faryzeuszo-
wie obłudni! iż dawacie
dziesięcinę z miętki i z ani-
żu, i z kminu, a opuszczacie
poważnieysze rzeczy w za-
konie, sąd i miłosierdzie,
† i wiarę: te rzeczy mieli-
ście czynić, a onych nie o-
puszczać. * Luk. 11, 42. † Oze. 6, 6.
24. Wodzowie ślepi!
ktorzy przecedzacie komo-
ra, i wielbłąda połykacie.
25. Biada wam naucze-
ni * w piśmie i Faryzeuszo-
wie obłudni! iż oczyścia-
cie kubek z wierzchu i misę,
a wewnątrz pełne ‡ są dra-
pieztwa i zbytku.
* Luk. 11, 39. ‡ J. pełni iesteście.
26. Faryzeuszu ślepy,
oczyść pierwey to, co iest
wewnątrz w kubku i w mi-
sie, aby i to co iest z wierz-
chu, czystym było.
27. Biada wam nau-
czeni w piśmie i Faryzeu-
szowie obłudni! iżeście po-
dobni grobom pobiela-
nym, ktore się zdadzą z
wierzchu być cudne, ale
wewnątrz pełne są kości u-
mar-

martych i wßelakiey nie-
czystośći.
28. Także i wy z wierzchu
zdaćie sie bydź ludziom
ſprawiedliwi, ale we-
wnątrz pełniśćie obłudy i
nieprawośći.
29. Biada wam nauczeni
w piśmie i Faryzeußowie
obłudni! iż budujećie
groby prorokow, i zdobićie
nagrobki ſprawiedliwych:
30. I mowićie: byśmy
byli za dni oycow naßych,
nie bylibyśmy uczesnikami
ich we krwi prorokow.
31. A tak świadczyćie
ſami przećiwko * ſobie, żeśćie
synowie tych, ktorzy
proroki pozabijali.
* Dzie.7,52.
32. I wy też dopełniay-
ćie miary oycow waßych.
33. Wężowie! rodzaju*
jaßczorczy! i jakoż będzie-
ćie mogli uyść przed sądem
ognia piekielnego.*Matt.3,7.
E. w dzień S. Szczepana.
34. PRzetoż, oto JA po-
syłam do was pro-
roki i mędrce, i nauczone w
piśmie: a z nich niektore
* zabijećie i ukrzyżujećie, a
niektore z nich ubiczujećie
w bożnicach waßych, i bę-
dziećie je prześladować od
miasta do miasta:
* Dzie.7,59.

35. Aby przyßła na was
wßystka krew ſprawiedli-
wa wylana na ziemię, ode
krwie Abla * ſprawiedli-
wego, aż do krwie Zacha-
ryaßa, † syna Barachyaßo-
wego, ktoregośćie zabili
miedzy kośćiołem i ołta-
rzem. * 1 Moy.4,8.
Zyd.11,4. † 2 Kron.24,21.
36. Zaprawdę powia-
dam wam: przyydźie to
wßystko na ten narod.
37. Jeruzalem! Jeru-
zalem! ktore zabijaß* pro-
roki, i ktore kamionujeß-
te, ktorzy do ćiebie byli po-
syłani: ile kroć chćiałem
zgromadźić dźieći twoie,
tak jako zgromadza kokoß
kurczęta ſwoie pod ſkrzy-
dła, a nie chćieliśćie?
* Luk.13,34.
38. Oto wam dom waß
pusty zostanie.
39. Abowiem powia-
dam wam, że mię nie uyrzy-
ćie od tego czasu, aż rzeczę-
ćie: błogosławiony ktory
idźie w imieniu PAńſkim.*

Rozdział XXIV.

PAN mowi o zburzeniu kośćioła Jeruzalemſkiego. 3. o znakach uprzedzających to zburzenie i przyyśćie PAńſkie, i dokonanie świata. 36. napomina do pilnego się na dzień sądny gotowania.

A wy-

Digitized by Google

A Wyszedszy * JEzus z kościoła szedł, i przystąpili uczniowie iego, aby mu ukazali budowania kościelne. * Mark. 13, 1. Luk. 21, 5.

2. I rzekł im JEzus: izaż nie widźićie tego wszystkiego? zaprawdę powiadam wam, nie zostanie tu kamień na kamieniu, ktoryby nie był rozwalony. * Luk. 19, 44.

3. A gdy śiedźiał na gorze Oliwney, przystąpili do niego uczniowie osobno, mowiąc: powiedz nam kiedy śię to stanie, i co za znak przyyśćia twego i dokonania świata?

4. I odpowiadaiąc JEzus, rzekł im: patrzćie aby was * kto nie zwiodł; * Efez. 5, 6. Kolos. 2, 18. 2 Tess. 2, 3.

5. Abowiem wiele ich przyydźie pod imieniem moim, mowiąc: iam iest Chrystus, i wiele ich zwiodą.

6. I usłyszyćie woyny i wieśći o woynach, patrzćież, abyśćie sobą nie trwożyli; abowiem muśi to wszystko bydź, ale ieszcze nie tu iest koniec.

7. Abowiem powstanie narod przećiwko narodowi, i krolestwo przećiwko krolestwu: i będą głody i mory, i trzęśienia źiemie mieyscami.

8. Ale to wszystko iest początkiem boleśći.

9. Tedy was podadzą * w udręczenie, i będą was zabiiać: i będźiećie w nienawiśći u wszystkich narodow dla imienia mego. * Matt. 10, 17. Mark. 13, 9. Luk. 21, 12. Jan. 15, 20.

10. A tedy wiele śię ich zgorszy: a iedni drugich wydadzą, i iedni drugich nienawidźieć będą.

11. I wiele fałszywych prorokow powstanie, i zwiodą wielu.

12. A iż śię rozmnoży nieprawość, oźiembnie miłość wielu.

13. Ale kto wytrwa * aż do końca, ten zbawion będźie. * Matt. 10, 22.

14. I będźie kazana ta Ewangielia krolestwa po wszystkim świećie, na świadectwo wszystkim narodom. A tedyć przyydźie koniec.

E. na 25. N. po S. Troycy.

15. PRzetoż, gdy uyrzyćie * obrzydliwość spustoszenia, opowiedźianą przez Daniela Proroka, stoiącą

iącą na mieyscu świętym: (kto czyta, niechay uważa.) * Dan.9,27.
Mark.13,14. Luk.21,20.
16. Tedy ći, co będą w ziemi Judskiey, niech ućiekaią na gory.
17. A kto na dachu, niechay nie zstępuie aby co wziął z domu swego.
18. A kto na roli, niech śię na zad nie wraca aby wziął szaty swe.
19. A biada brzemiennym i pierśiami karmiącym w one dni.
20. Przetoż modlćie śię, aby nie było ućiekanie wasze zimie albo w sabbat;
21. Abowiem na on czas będźie * wielki ućisk, iaki nie był od początku świata aż dotąd, ani po tym będźie. * Dan.12,1.
22. A gdyby nie były skrocone one dni, nie byłoby zbawione żadne ćiało: ale dla wybranych będą skrocone one dni.
23. Tedy ieźliby * wam kto rzekł: oto tu iest Chrystus, albo tam: nie wierzćie;
* Mark.13,21. Luk.17,23.
24. Abowiem powstaną fałszywi Chrystusowie, i fałszywi prorocy, i czynić będą znamiona wielkie, * i cuda: tak iżby zwiedli (by można) i wybrane.
* 2 Tess.2,9.
25. Otom wam przepowiedźiał.
26. Jeźliby wam tedy rzekli: oto na puszczy iest, nie wychodźćie: oto w komorach, nie wierzćie.
27. Abowiem iako błyskawica wychodźi od wschodu słońca, i ukazuie śię aż na zachod: tak będźie i przyyśćie Syna człowieczego.
28. Bo gdźiekolwiek będźie † śćierw, tam śię zgromadzą i orłowie. *
† Luk.17,37.
29. A zaraz po * utrapieniu onych dni słońce śię zaćmi, a kśiężyc nie da iasnośći swoiey, i gwiazdy będą padać z nieba, i mocy niebieskie poruszą śię.
* Isai.13,10. Jerem.15,9. Ezech.32,7. Joel 2,31. Amos 8,9. Mich.3,6. Sofon.1,15.
30. Tedyć śię ukaże znamię Syna człowieczego na niebie: a tedy będą narzekać wszystkie pokolenia ziemie, i uyrzą Syna człowieczego, przychodzącego na obłokach * niebieskich z mocą i z chwałą wielką:
* Objaw.1,7.

31. Kto-

Digitized by Google

31. Ktory pośle Anioły
swoie z trąbą * głośu wiel-
kiego, i zgromadzą wybra-
ne iego od czterech wia-
trow, od kraiow niebios
aż do kraiow ich.
* 1 Kor. 15, 52.
32. A od drzewa figo-
wego naucżcie śię tego po-
dobieństwa: gdy śię iuż
gałąź iego odmładza, i li-
śćie śię puszcza, poznawa-
cie iż blisko iest lato.
33. Także i wy, gdy uy-
rzyćie to wszystko, pozna-
wayćie iż blisko iest, a we
drzwiach.
34. Za prawdę powia-
dam wam, że nie przemi-
nie ten wiek, ażby śię to
wszystko stało.
35. Niebo i ziemia * prze-
miną, ale słowa moie nie
przeminą. * Isai. 40, 8.
Matt. 5, 18.
36. A o onym dniu i go-
dzinie * nikt nie wie, ani
Aniołowie niebiescy: tyl-
ko sam Oćiec moy.
* Mark. 13, 32.
37. Ale iako było za dni
* Noego, tak będźie i przyy-
śćie Syna człowieczego.
* 1 Moy. 6, 5. 7.
38. Abowiem iako za
dni onych przed potopem
iedli i pili, i ożeniali śię, i
za mąż wydawali, aż do o-
nego dnia, ktorego wszedł
Noe do korabia:
39. I nie postrzegli śię,
aż przyszedł potop, i zabrał
wszystkie: tak będźie i
przyyśćie Syna człowie-
czego.
40. Tedy będą dwa * na
roli: ieden będźie wźięty,
a drugi zostawiony.
* Luk. 17, 36.
41. Dwie będą mleć we
młynie: iedna będźie wźię-
ta, a druga zostawiona.
42. Czuyćież tedy, po-
nieważ nie wiećie, * ktorey
godźiny PAn wasz przyy-
dźie. * Matt. 25, 13.
43. A to wiedzćie, że
gdyby * wiedźiał gospo-
darz, o ktorey straży zło-
dźiey ma przyyść, wżdyby
czuł, i nie dałby podkopać
domu swego. * 1 Tess. 5, 2.
44. Przetoż i wy bądź-
ćie gotowi; bo * ktorey śię
godźiny nie spodźieiećie,
Syn człowieczy przyydźie.
* Obiaw. 16, 15.
45. Ktoryż tedy iest *
sługa wierny i rostropny,
ktorego postanowił pan
iego nad czeladźią swoią,
aby im dawał pokarm na
czas słuszny. * Luk. 12, 42.
46. Błogosławiony on

ſługa, ktoregoby przyßedßy pan iego, znalazł tak czyniącego.

47. Za prawdę powiadam wam; że go nad wßyſtkimi dobrami ſwymi poſtanowi.

48. Ale ieżliby rzekł on zły ſługa w ſercu ſwoim: odwłacza pan moy z przyyśćiem ſwoim:

49. J począłby bić ſpołſługi, a ieść i pić z piianicami:

50. Przyydźie pan ſługi onego, dnia, ktorego śię nie ſpodźieie, i godźiny, ktorey niewzwie:

51. J odłączy go, a część iego położy z obłudnikami: tam będźie * płacz i zgrzytanie zębow. * Matt. 8, 12.

Rozdźiał XXV.

Podobieńſtwo o dźieśiąći pannach. 13. do czułośći napomnienie. 14. talenty ſługom rozdane. 24. ieden z nich zgromiony. 31. ſąd Boży oſtateczny i porządek iego.

E. w dźień S. Katarzyny.

Tedy podobne będźie kroleſtwo niebieſkie dźieśiąći pannom: ktore wźiąwßy lampy ſwoie, wyßły przećiwko oblubieńcowi.

2. A było z nich pięć mądrych, a pięć głupich.

3. One głupie wźiąwßy lampy ſwoie, nie wźięły oleiu z ſobą.

4. Lecz mądre wźięły oleiu w naczynia ſwoie z lampami ſwymi.

5. A gdy oblubieniec odwłaczał z przyyśćiem, zdrzemały śię wßyſtkie, i poſnęły.

6. A o połnocy ſtał śię krzyk: oto oblubieniec idźie! wynidźćie przećiwko niemu!

7. Tedy wſtały one wßyſtkie panny, i ochędożyły lampy ſwoie.

8. Ale głupie rzekły do mądrych: daycie nam z oleiu waßego, boć lampy naße gasną.

9. J odpowiedźiały one mądre, mowiąc: nie damy; by ſnadź nam i wam nie doſtało, idźćie raczey do przedawaiących, a kupćie ſobie.

10. A gdy odeßły kupować, przyßedł oblubieniec: a te, ktore były gotowe, weßły z nim na weſele: i zamkniony ſą drzwi.

11. Lecz potym przyßły i one drugie panny, mowiąc: panie, panie, otworz * nam.

* Matt. 7, 23.

Digitized by Google

12. A on odpowiadaiąc, rzekł: za prawdę powiadam wam, nie znam was.

13. Czuyćież tedy; bo nie wiećie * dnia ani godźiny, ktorey Syn człowieczy przyydźie. * *1 Kor.16,13. Efez.6,18. Kolos.4,2. 1 Tess. 5,6. 1 Piotr. 4,7. r.5,8. Obiaw.3,2.

14. Abowiem iako człowiek precz * odieżdżaiący zwołał sług swoich, i oddał im dobra swoie: *Mark.13,34.

15. I dał iednemu pięć talentow, a drugiemu dwa, a drugiemu ieden: każdemu według przemożenia iego: i zaraz precz odiachał.

16. A poszedszy on, ktory wziął pięć talentow, robił nimi: i zyskał drugą pięć talentow.

17. Także i on, ktory wziął dwa, zyskał i ten drugie dwa.

18. Ale ten, ktory wziął ieden, odszedszy wykopał doł w ziemi, i skrył pieniądze pana swego.

19. A po długim czaśie przyszedł pan onych sług, i rachował śię z nimi.

20. Tedy przystąpiwszy on, ktory był wziął pięć talentow, przyniosł drugą pięć talentow, mowiąc: panie, oddałeś mi pięć talentow, otom drugą pięć talentow zyskał nimi.

21. I rzekł mu pan iego: to dobrze sługo dobry i wierny: nad małem byłeś wiernym, nad wielem ćię postanowię: wnidź do radośći pana twego.

22. A przystąpiwszy i on, ktory był dwa talenty wziął, rzekł: panie, oddałeś mi dwa talenty, otom drugie dwa talenty zyskał nimi.

23. Rzekł mu pan iego: to dobrze sługo dobry i wierny: gdyżeś był wierny nad małem, nad wielem ćię postanowię: wnidź do radośći pana twego.

24. A przystąpiwszy i ten, ktory był wziął ieden talent, rzekł: panie, wiedźiałem żeś człowiek srogi, ktory żnieß, gdźieś nie rozśiewał, i zbieraß, gdźieś nie rozsypował.

25. Boiąc śię tedy, szedłem i skryłem talent twoy w ziemię: oto maß co twego iest.

26. A odpowiadaiąc pan iego, rzekł mu: sługo zły i gnuśny, wiedźiałeś iż żnę,

gdźiem nie rozśiewał, i zbieram, gdźiem nie rozsypował:

27. Przetożeś miał pieniądze moie dać tym, co pieniędzmi handluią, a ia przyszedszy, wźiąłbym był co iest moiego z lichwą.

28. Przetoż weźmicie od niego ten talent, a daycie temu, ktory ma dźieśięć talentow:

29. (Abowiem każdemu * ktory ma, będźie dano, i obfitowáć będźie: a od tego ktory nie ma, i to co ma, będźie od niego odięto.)
* Matt.13,12. Mark.4,25. Luk.8,18. r.19,26.

30. A niepożytecznego sługę wrzućcie do onych ćiemnośći zewnętrznych: tam będźie płacz * i zgrzytanie zębow. * Matt.8,12.

E. na 26. N. po S. Troy.

31. A Gdy przyydźie Syn człowieczy w chwale swoiey, i wszyscy święći Aniołowie z nim, tedy uśiędźie na stolicy chwały swoiey.

32. I będą * zgromadzone przedeń wszystkie narody, i odłączy ie iedne od drugich, iako pasterz odłącza owce od kozłow:
* Matt.16,27.

33. A postawi owce zaiste po prawicy swoiey, a kozły po lewicy.

34. Tedy rzecze krol tym, ktorzy będą po prawicy iego: podźcie błogosławieni Oyca mego, odźiedźiczćie krolestwo wam zgotowáne od założenia świata.

35. Abowiem * łaknąłem, a daliśćie mi ieść: pragnąłem, a daliśćie mi pić: byłem gośćiem, a przyieliśćie † mię: * Izai.58,7. Ezech.18,7. † Zyd.13,2.

36. Byłem nagim, a przyodźialiśćie mię: byłem chorym, a nawiedźiliśćie mię: byłem * w więźieniu, a przychodźiliśćie do mnie.
* 2 Tym.1,16. Jakub.1,27.

37. Tedy mu odpowiedzą sprawiedliwi, mowiąc: PAnie, kiedyżeśmy ćię widźieli łaknącym, a nakarmiliśmy ćię? albo pragnącym, a napoiliśmy ćię?

38. I kiedyśmy ćię widźieli gośćiem, a przyieliśmy ćię? albo nagim, a przyodźialiśmy ćię?

39. Albo kiedyśmy ćię widźieli chorym, albo w więźieniu, a przychodźiliśmy do ćiebie?

40. A odpowiadaiąc

Digitized by Google

Krol, rzecze im: za prawde powiadam* wam, cokolwiekieście uczynili iednemu z tych braci moich namnieyszych, mnieście uczynili. *Matt.10,40.

41. Potym rzecze i tym, ktorzy beda po lewicy: idźcie* ode mnie przekleci w ogień † wieczny, ktory zgotowany iest diabłu i aniołom iego.

*Psalm 6,9. Matt. 7,23. Luk. 13,27. † Izai. 30,33. Obiaw. 14,19.

42. Abowiem łaknałem, a nie daliście mi ieść: pragnałem, a nie daliście mi pić:

43. Byłem gościem, a nie przyieliście mie: nagim, a nie przyodźialiście mie: chorym i w więzieniu, a nie nawiedźiliście mie.

44. Tedy mu odpowiedza i oni, mowiąc: PAnie, kiedyśmy cie widźieli łaknącym, albo pragnacym, albo gościem, albo nagim, albo chorym, albo w więzieniu, a nie służyliśmy tobie?

45. Tedy im odpowie, mowiąc: za prawde powiadam wam, czegoście kolwiek nie uczynili iednemu z tych namnieyszych, i mnieście nie uczynili.

46. I poydą ći na męki* wieczne, ale sprawiedliwi do żywota wiecznego.*

*Dan.12,2. Jan.5,29.

Rozdźiał XXVI.

PAn mowił o śmierći swoiey. 3. kśieża przećiwko niemu radźili. 6. niewiasta go maśćią namazała. 14. Judasz PAna przedał. 26. PAn staro-zakonną wieczerzę zniozsy, nową postanowił. 38. w ogroycu śie smęćił. 47. tamże go Judasz zdradźił. 50. i poiman. 66. na śmierć osądzon. 69. a Piotr śie go zaprzał.

I Stało śie gdy dokończył* JEzus tych wszystkich mow, rzekł do uczniow swoich:

*Mark.14,1. Luk. 22,1.

2. Wiećie iż po dwu dniach będźie wielkanoc, a Syn człowieczy będźie wydany, aby był ukrzyżowany.

3. Tedy śie zebrali przednieyśi* kapłani i nauczeni w piśmie, i starśi ludu do dworu nawyższego kapłana, ktorego zwano Kaifasz. *Jan.11,47.

4. I naradzali śie, iakoby JEzusa zdradą poimali i zabili.

5. Lecz mowili: nie w

Digitized by Google

świeto, aby nie był rozruch
miedzy ludem.
6. A gdy JEzus był w
Betanii w domu * Symo-
na tredowatego, * Mark. 14, 3.
7. Przystapiła do niego,
niewiasta, maiąca słoiek
alabastrowy maśći barzo
kosztowney, i wylała ią na
głowe iego, gdy śiedźiał u
stołu.
8. Co widząc uczniowie
iego, rozgniewali śie, mo-
wiąc: i na coż ta utrata?
9. Abowiem mogła bydź
ta maść drogo przedana,
i mogło śie to dać ubogim.
10. Co gdy poznał JE-
zus, rzekł im: przecz śie
przykrzyćie tey niewieśćie?
dobry za prawde uczynek
uczyniła przećiwko mnie.
11. Abowiem ubogie
zawsze * maćie z sobą, ale
mnie nie zawsze mieć be-
dźiećie. * 5 Moy. 15, 11.
Mark. 14, 7.
12. Bo ona wylawszy te
maść na ćiało moie, uczy-
niła to, gotuiąc mie ku po-
grzebowi.
13. Za prawde powia-
dam wam: gdźiekolwiek
bedźie kazana ta Ewangie-
lia po wszystkim świećie, i
to bedźie powiadano, co
ona uczyniła, na pamiątke
iey.
14. Tedy odszedszy ieden
* ze dwunaśći, ktorego
zwano Judaszem Jszka-
ryotem, do przednieyszych
kapłanow,
* Mark. 14, 10. Luk. 22, 3. 4.
15. Rzekł im: co mi chce-
ćie dać, a ia go wam wy-
dam? a oni mu odważyli
trzydźieśći srebrnikow.
16. A od tąd szukał cza-
su sposobnego, aby go wy-
dał.
17. A pierwszego * dnia
przaśnikow, przystąpili
uczniowie do JEzusa, mo-
wiąc mu: gdźież chcesz żeć
nagotuiemy, abyś iadł ba-
ranka? * 2 Moy. 12, 15.
Mark. 14, 12.
18. A on rzekł: idźćie
do miasta do niektorego
człowieka, a rzeczćie mu:
kazał ći Nauczyćiel powie-
dźieć: czas moy blisko iest,
u ćiebie ieść bede baranka
z uczniami moimi.
19. J uczynili uczniowie
iako im rozkazał JEzus: i
nagotowali baranka.
20. A gdy był wieczor,
uśiadł † za stołem ze dwie-
manaśćie. † G. układł śie.
21. A gdy iedli, rzekł:
za prawde * powiadam
wam,

wam, iż ieden z was wyda
mię. * Mark. 14, 18.
22. I zasmęćiwszy śię
barzo, poczęli mowić do
niego każdy z nich: azażem
ia iest PAnie?
23. A on odpowiadaiąc,
rzekł: ktory macza ze mną
rękę w miśie, ten mię wy-
da.
24. Syn ći człowieczy
idźie, iako napisano o nim,
ale biada człowiekowi te-
mu, przez ktorego Syn
człowieczy wydany bywa!
dobrzemu było, by śię był
nie narodźił ten człowiek.
25. A odpowiadaiąc
Iudasz, ktory go wyda-
wał, rzekł: izalim ia iest
Mistrzu? mowi mu: tyś
powiedźiał.
26. A gdy oni iedli,
wźiąwszy * JEzus chleb, a
pobłogosławiwszy, łamał, i
dał uczniom i rzekł: bierz-
ćie, iedzćie, to iest ćiało
moie. * Mark. 14, 22.
Luk. 22, 19. 1 Kor. 11, 23.
27. A wźiąwszy kielich,
i podźiękowawszy, dał im,
mowiąc: piyćie z tego
wszyscy;
28. Abowiem to iest
krew moia Nowego Testa-
mentu, ktora śię za wielu
wylewa na odpuszczenie
grzechow.
29. Ale powiadam wam,
iż nie będę pił od tąd z tego
rodzaiu winney maćice, aż
do dnia onego, gdy go będę
pił z wami nowy w krole-
stwie Oyca mego.
30. I zaśpiewawszy *
pieśń, wyszli na gorę Oli-
wną. * Mark. 14, 26. Luk. 22, 39.
31. Tedy im rzekł JE-
zus: wy wszyscy zgorszyćie
śię ze mnie tey nocy; abo-
wiem napisano: uderzę *
pasterza, i będą rozproszo-
ne owce trzody.
* Zach. 13, 7. Jan. 16, 32.
32. Lecz gdy JA * z mar-
twych wstanę, poprzedzę
was do Galilei. * Mark. 14, 28.
33. A odpowiadaiąc
Piotr, rzekł mu: choćby
śię wszyscy * zgorszyli z ćie-
bie, ia śię nigdy nie zgorszę.
* Luk. 22, 33.
34. Rzekł mu JEzus:
za prawdę powiadam ći,
iż tey nocy, pierwey * niż
kur zapieie, trzy kroć śię
mnie zaprzysz. * Jan. 13, 38.
35. Rzekł mu Piotr:
choćbym z tobą miał i
umrzeć, nie zaprę śię ćie-
bie. Także i wszyscy ucznio-
wie mowili.
36. Tedy przyszedł * JE-

zus z nimi na mieyſce, kto-
re zwano Gietſemane, i
rzekł uczniom: śiedźćież tu
aż odßedßy będę śię tam
modlić. *Mark.14,32.
37. A wźiąwßy z ſobą
Piotra i dwu ſynow Zebe-
deußowych, począł śię ſmę-
ćić i teſknić.
38. Tedy im rzekł JE-
zus: ſmętna ieſt * dußa
moia aż do śmierći, zoſtań-
ćież tu, a czuyćie ze mną.
*Jan.12,27.
39. A poſtąpiwßy tro-
chę, padł * na oblicze ſwoie,
modląc śię, i mowiąc: Oy-
cze moy, ieźli można, niech
mię ten kielich minie: a
wßakże, nie iako ia chcę, ale
iako ty. *Luk.22,41.
40. Tedy przyßedł do
uczniow, i znalazł ie ſpią-
ce, i rzekł Piotrowi: także-
śćie nie mogli przez iedną
godźinę czuć ze mną?
41. Czuyćież, a modlćie
śię, abyśćie nie weßli w
pokußenie: duch ći * ieſt
ochotny, ale ćiało mdłe.
*Mark.14,38.
42. Zaśię po wtore odßed-
ßy, modlił śię, mowiąc: Oy-
cze moy, ieźli mię nie mo-
że ten kielich minąć, tylko
abym go pił, niech śię ſta-
nie wola* twoia! *Luk.22,42.
43. A przyßedßy, znalazł
ie zaśię ſpiące: abowiem
oczy ich były obćiążone.
44. A zaniechawßy ich,
znowu odßedł, i modlił śię
po trzećie, też ſłowa mo-
wiąc.
45. Tedy przyßedł do
uczniow ſwoich, i rzekł im:
ſpićież iuż, i odpoczyway-
ćie: oto śię przybliżyła go-
dźina, a Syn człowieczy bę-
dźie wydany w ręce grze-
ßnikow.
46. Wſtańćie, podźmy:
oto śię przybliżył ten, kto-
ry mię wydawa.
47. A gdy on ießcze * mo-
wił, oto Judaß, ieden ze
dwunaśći, przyßedł, a z
nim wielka zgraia z mie-
czami i z kiymi od prze-
dnieyßych kapłanow, i
ſtarßych ludu: *Mark.14,43.
Luk.22,47. Jan.18,3.
48. Ale ten, ktory go wy-
dawał, dał im był znak,
mowiąc: ktoregokolwiek
pocałuię, tenći ieſt, imay-
ćież go.
49. A wnet przyſtąpiwßy
do JEzuſa, rzekł: bądź
pozdrowiony Miſtrzu: i
pocałował go.
50. Ale mu rzekł JEzus:
przyiaćielu, na coś przy-
ßedł? tedy przyſtąpiwßy
rzu-

Digitized by Google

rzućili rece na Jezusa, i
poimali go.
51. A oto ieden z tych
ktorzy byli z Jezusem,
wyćiagnął rękę, i dobył
miecza swego, a uderzywszy
sługę kapłana nawyższego,
ućiął mu ucho.
52. Tedy mu rzekł Je-
zus: obroć miecz twoy na
mieysce iego; abowiem
wszyscy, ktorzy miecz * bio-
rą, od miecza poginą.
* 1 Moy. 9, 6. Obiaw. 13, 10.
53. Azaż mniemasz, że-
bym nie mogł teraz prośić
Oyca mego, a stawiłby mi
wiecey niż dwanaśćie
woysk Aniołow.
54. Ale iakożby śię wy-
pełniły * pisma, ktore mo-
wią, iż śię tak muśi † stać,
* Izai. 53, 2. † Luk. 24, 26.
55. Oneyże godźiny mo-
wił Jezus do * oney zgraie:
wyszliśćie iako na zboyce, z
mieczami i z kiymi poimać
mię. Na każdy dźień śia-
dałem u was ucząc w ko-
śćiele, a nie poimaliśćie
mię. * Mark. 14, 48.
56. Alec śię to wszystko
* stało, aby śię wypełniły
pisma Prorockie. Tedy
ucżniowie iego wszyscy † o-
puśćiwszy go, uciekli.
* Psalm 22, 8. † Mark. 14, 50.
57. A oni poimawszy
Jezusa, wiedli * go do
Kaifasza, nawyższego ka-
płana, gdźie śię byli zebrali
nauczeni w piśmie i starśi.
* Mark. 14, 53.
58. Ale Piotr szedł za
nim z daleka aż do dworu
nawyższego kapłana, a
wszedszy tam, śiedźiał z słu-
gami, aby uyrzał koniec.
59. A przednieyśi * ka-
płani i starśi, i wszystka ra-
da, szukali fałszywego
świadectwa przećiwko
Jezusowi, aby go na
śmierć wydali. * Mark. 14, 55.
60. Ale nie znaleźli. A
choć wiele fałszywych
świadkow przychodźiło,
przećię nie znaleźli. Aż
na ostatek wystąpiwszy
dwa fałszywi świadkowie,
61. Rzekli: ten mowił:
mogę rozwalić kośćioł *
Boży, a za trzy dni zbudo-
wać go. * Jan. 2, 19.
62. A wstawszy nawyższy
kapłan, rzekł mu: nic nie
odpowiadasz? coż to iest
co ći przećiwko tobie
świadczą?
63. Lecz Jezus milczał.
A odpowiadaiąc nawyższy
kapłan, rzekł mu: poprzy-
śięgam ćię przez Boga ży-
wego, abyś nam powie-
E 5 dźiał,

Digitized by Google

dźiał, ieźliś ty ieſt Chryſtus, on Syn Boży?

64. Rzekł mu JEzus: tyś* powiedźiał. Wſzakże powiadam wam: od tąd uyrzyćie Syna człowieczego śiedzącego na prawicy mocy Bożey, i przychodzącego na obłokach niebieſkich. *Matt.25,31. Rzym.14,10. 1 Teſſ.4,14.

65. Tedy nawyżſzy kapłan rozdarł ſzaty ſwoie, mowiąc: bluźnił! coż ieſzcze potrzebuiemy świadkow? otośćie teraz ſłyſzeli bluźnierſtwo iego.

66. Coż śię wam zda? a oni odpowiadaiąc, rzekli: winien ieſt śmierći.

67. Tedy plwali na oblicze iego, i policzkowali go: a drudzy laſkami *go bili, *Izai.50,6. Jan.19,3.

68. Mowiąc: Prorokuy nam Chryſtuśie, kto ieſt ten, co ćię uderzył?

69. Ale Piotr śiedźiał* przed domem na podworzu: tedy przyſtąpiła do niego iedna dźiewka, mowiąc: i tyś był z tym JEzuſem Galileyſkim? *Mark.14,66. Luk.22,55.56. Jan.18,15.

70. A on śię zaprzał przed wſzyſtkimi, mowiąc: nie wiem co powiadaſz.

71. A gdy on wychodźił do przyśionka, uyrzała go inſza dźiewka, i rzekła do tych co tam byli: i tenći był z tym JEzuſem Nazareńſkim.

72. Tedy powtore zaprzał śię z przyśięgą, mowiąc: nie znam tego człowieka.

73. A przyſtąpiwſzy po małey chwilce ći co tam ſtali, rzekli Piotrowi: prawdźiwie i tyś ieſt z nich, bo i mowa twoia ćiebie wydawa.

74. Tedy śię począł przeklinać i przyśięgać, mowiąc: nie znam tego człowieka. A zarazem kur zapiał.

75. J wſpomniał Piotr na* słowa JEzuſowe, ktory mu był powiedźiał: pierwey niż kur zapieie, trzy kroć śię mnie zaprzyſz: a wyſzedſzy precz, gorzko płakał. *Mark.14,72.

Rozdźiał XXVII.

Chryſtuſa Pana pod ſąd Piłatow oddano. 5. Judaſz śię obieśił. 19. Piłata, żona przeſtrzega. 20. Zydowie o Barabbaſa proſzą. 24. Piłat umywſzy ręce, ſkazał PAna

PAna na śmierć. 29. ktorego ukoronowano. 31. ukrzyżowano. 50. PAn w mękach dokonał. 51. cuda po śmierći. 57. pogrzeb PAński. 62. i grobu obwarowanie.

GDy * było rano, weszli w radę † wszyscy przedniejśi kapłani i starśi ludu przećiwko JEzusowi, aby go ‡ zabili.

* Mark. 15, 1. † Psalm 2, 2. ‡ Dźie. 3, 15.

2. I związawszy go, wiedli i podali go Pontskiemu Piłatowi, staroście.

3. Tedy Judasz, ktory go był wydał, widząc, iż był osądzony, żałuiąc tego, wroćił trzydźieśći srebrnikow przedniejszym kapłanom i starszym ludu.

4. Mowiąc: zgrzeszyłem, wydawszy krew niewinną! a oni rzekli: coż nam do tego, ty uyrzysz.

5. A porzućiwszy one srebrniki w kośćiele, odszedł: a odszedszy, obieśił * śię. * Dźie. 1, 18.

6. Ale przedniejśi kapłani wźiąwszy one srebrniki, mowili: nie godźi śię ich kłaść do † skarbu, gdyż zapłata iest krwie.

† G. korbony.

7. I naradźiwszy śię, kupili za nie rolą garncarzowę na pogrzeb gośćiom.

8. Dla tego ona rola nazwana iest rolą krwie, aż do dnia dźiśieyszego.

9. Tedy śię wypełniło co powiedźiano przez † Jeremiasza Proroka, mowiącego: i wźięli trzydźieśći srebrnikow, zapłatę oszacowanego, ktory był oszacowany od synow Izraelskich: † J. przez Proroka.

10. I dali ie za rolą garncarzowę, iako mi postanowił PAn.

11. A JEzus stał przed starostą, i pytał go starosta, mowiąc: tyżeś iest on krol * Żydowski? a JEzus mu rzekł: ty powiadasz. * Mark. 15, 2. Luk. 23, 3.

12. A gdy nań skarżyli przedniejśi kapłani * i starśi, nic nie odpowiedźiał.

* Izai. 53, 7.

13. Tedy mu rzekł Piłat: nie słyszyszże, iako wiele przećiwko tobie świadczą?

14. Lecz mu nie odpowiedźiał i na iedno słowo, tak iż śię starosta barzo dźiwował.

15. Ale na święto zwykł był starosta * wypuszczać ludo-

Digitized by Google

ludowi iednego więźnia, ktoregoby chćieli.
* Mark.15,6.

16. J mieli na ten czas więźnia znacznego, ktorego zwano Barabbaß.

17. A gdy śię zebrali, rzekł do nich Piłat: ktoregoż chcećie, abym wam wypuśćił? Barabbaßa, czyli JEzusa, ktorego zowią Chrystusem?

18. Bo wiedźiał, iż go z nienawiśći wydali.

19. A gdy on śiedźiał na sądowey stolicy, posłała do niego żona iego, mowiąc: nie miey żadney sprawy z tym sprawiedliwym; bom wiele ućierpiała dźiś we śnie dla niego.

20. Ale przednieyśi kapłani i starśi namowili* lud, aby prośili o Barabbaßa, a JEzusa aby stracili. * Mark.15,11. Luk.23,18. Jan.18,40. Dźie.3,14.

21. A odpowiadaiąc starosta, rzekł im: ktorego chcećie abym wam z tych dwu wypuśćił? a oni odpowiedźieli: Barabbaßa.

22. Rzekł im Piłat: coż tedy uczynię z JEzusem ktorego zowią Chrystusem? rzekli mu wßyscy: niech będźie ukrzyżowany.

23. A starosta rzekł: coż wżdy złego uczynił? ale oni tym barźiey wołali, mowiąc: niech będźie ukrzyżowany!

24. A widząc Piłat, iż to nic nie pomagało, ale owßem śię więtßy rozruch wßczynał: wźiąwßy wody, umył ręce przed ludem, mowiąc: nie iestem ia winien krwie tego sprawiedliwego: wy uyrzyćie.

25. A odpowiadaiąc wßystek lud, rzekł: krew iego na nas i na dźiatki naße.

26. Tedy im * wypuśćił Barabbaßa, ale JEzusa ubiczowawßy, wydał go, aby był ukrzyżowany.
* Mark.15,15.

27. Tedy żołnierze starośćini* przywiodßy JEzusa na ratuß, zebrali do niego wßystkę rotę.
* Mark.15,16. Jan.19,1.

28. A zewlekßy go, przyodźiali go płaßczem ßkarłatowym.

29. J uplotßy koronę z ćiernia, włożyli na głowę iego, i dali trzćinę w prawą rękę iego: a upadaiąc przed nim na kolana, naśmiewali śię z niego, mowiąc: bądź pozdrowiony Krolu Zydowski.

30. A pluiąc nań, wźięli

onę

Digitized by Google

one trzćinę, i bili go w gło-
wę iego.
31. A gdy śię z niego na-
śmiali, zewlekli go z one-
go płaszcza, i oblekli go w
szaty iego, i wiedli go, aby
był ukrzyżowany.
32. A wychodząc zna-
leźli człowieka Cyreney-
czyka, imieniem Symona,
tego przymuśili aby niosł
krzyż iego.
33. A przyszedszy na
mieysce rzeczone Golgota,
ktore zowią mieyscem tru-
pich głow,
34. Dali mu pić ocet * z
żołćią zmieszany: a skoszto-
wawszy, nie chćiał pić.
* Psalm 69,22. Mark. 15,23.
35. A ukrzyżowawszy
go, rozdźielili * szaty iego, i
miotali los: aby śię wy-
pełniło, co powiedźiano
przez Proroka: rozdźielili
† sobie szaty moie, a o odźie-
nie moie los miotali.
* Mark. 15,24. † Psalm 22,19.
36. A śiedząc strzegli
go tam.
37. I przybili nad gło-
wą iego * winę iego napi-
saną, TEN IEST IEZVS
KROL ZYDOWSKI.
* Mark. 15,26.
38. Byli też ukrzyżowa-
ni z nim dwa * zboycy: ie-
den po prawicy, a drugi po
lewicy. * Izai. 53,12.
39. A ći, ktorzy mimo *
chodźili, bluźnili go, chwie-
iąc głowami swoimi,
* Psalm 22,8. i. 109,25.
40. I mowiąc: ty, co
rozwalasz kośćioł, a we
trzech dniach buduiesz go,
ratuy samego śiebie: ieźliś
iest Syn Boży, zstąp z
krzyża.
41. Także i przednieyszi
kapłani z nauczonymi w
piśmie, i z starszymi, na-
śmiewaiąc śię mowili:
42. Inszych ratował, *
a samego śiebie ratować
nie może: ieźliż iest Krol
Izraelski, niech teraz zstą-
pi z krzyża, a uwierzymy
mu. * Luk. 23,35.
43. Dufał w Bogu,
niechże go * teraz wybawi,
ieźli śię w nim kocha; boć
powiedźiał: iestem Synem
Bożym. * Psalm 22,9.
44. Także też i zboycy,
ktorzy byli z nim ukrzyżo-
wani, urągali mu.
45. A od szostey godźiny,
stała * śię ćiemność po
wszystkiey źiemi, aż do dźie-
wiątey godźiny.
* Mark. 15,33.
46. A około dźiewiątey
godźiny zawołał Iezus

gło-

Digitized by Google

głosem wielkim, mowiąc: Eli, Eli, Lama Sabachthani! to iest, Boże* moy! Boże moy! czemuś mię opuścił? *Psalm 22,2.

47. Tedy niektorzy z tych co tam stali, usłyszawszy to, mowili: Eliasza ten woła.

48. A zarazem* bieżawszy ieden z nich, wziął gębkę, i napełnił ią octem; a włożywszy na trzcinę, dał mu pić. *Psalm 69,22.

49. A drudzy mowili: zaniechay, patrzaymy ieźli przyydzie Eliasz, aby go wybawił.

50. Ale Jezus zawoławszy powtore głosem* wielkim, oddał Ducha. *Luk.23,46.

51. A oto zasłona kościelna rozerwała* się na dwoie, od wierzchu aż do dołu, i trzęsła się ziemia, a skały się padały. *2 Kron.3,14.

52. I groby się otwarzały, a wiele ciał świętych, ktorzy byli zasnęli, powstało.

53. A wyszedszy z grobow po zmartwych wstaniu iego, weszli do miasta świętego, i pokazali się wielom.

54. Tedy setnik i ci, co z nim Jezusa strzegli, widząc trzęsienie ziemie, i to, co się działo, zlękli się barzo, mowiąc: prawdziwieć ten był Synem Bożym.

55. A było tam wiele niewiast z daleka się przypatruiących, ktore były przyszły za Jezusem od Galilei, posługuiąc mu.

56. Miedzy ktorymi była Marya Magdalena, i Marya matka Jakubowa i Jozesowa, i matka synow Zebedeuszowych.

57. A gdy był wieczor, przyszedł* człowiek bogaty z Arymatyi, imieniem Jozef, ktory też był uczniem Jezusowym. *Mark.15,42. Luk.23,50. Jan.19,38.

58. Ten przyszedszy do Piłata, prosił o ciało Jezusowe: tedy Piłat rozkazał, aby mu było ono ciało oddane.

59. A Jozef wziąwszy ono ciało, uwinął ie w czyste prześcieradło.

60. I położył ie w nowym grobie swoim, ktory był w opoce wykował: a przywaliwszy do drzwi grobowych kamień wielki, odszedł.

61. A była tam Marya Magdalena, i druga Marya, ktore siedziały przeciwko grobowi.

62. A

Digitized by Google

62. A drugiego dnia, ktory był pierwszy po przygotowaniu, zgromadzili się przedniejsi kapłani i Faryzeuszowie do Piłata,

63. Mowiąc: panie, wspomnieliśmy iż on zwodziciel powiedział, gdy jeszcze żyw był: po trzech dniach * z martwych wstanę. * Matt.16,21.

64. Roskaż tedy obwarować grob aż do dnia trzeciego; by snadź przyszedszy uczniowie jego w nocy, nie ukradli go, i nie powiedzieli ludowi, iż powstał od umarłych: i będzie pośledni błąd gorszy niż pierwszy.

65. Rzekł im Piłat: macie straż, idźcież, obwarujcie jako umiecie.

66. A oni poszedszy, osadzili grob strażą, zapieczętowawszy kamień.

Rozdział XXVIII.

Niektore panie chcąc PAna pomazać, do grobu przyszły. 2. ktorym Anioł o zmartwychwstaniu powiedział. 8. PAn się im pokazał. 11. straż o tym dała znać: co kśiążę zatłumić chcieli. 18. a PAn Apostoły na wszystek świat rozesłał.

A Gdy się kończył * sabbat, już świtało na pierwszy dźień onego † tegodnia, przyszła Marya Magdalena, i druga Marya, aby grob oglądały.
* Mark.16,1. Luk.24,1. Jan. 20,1. † G. sabbatu.

2. A oto stało się wielkie trzęśienie ziemie; abowiem Anioł PAński zstąpiwszy z nieba, przystąpił i odwalił kamień ode drzwi, i uśiadł na nim.

3. A było weyrzenie jego jako błyskawica, a szata jego biała jako śnieg.

4. A ći ktorzy strzegli grobu drżeli, boiąc się go, i stali się jako umarli;

5. Ale Anioł * odpowiadaiąc, rzekł do niewiast: nie boyćie się wy, boć wiem, iż JEzusa ukrzyżowanego szukaćie.
* Mark.16,6.

6. Niemaszći go tu; abowiem powstał jako powiedział, chodźćie, oglądayćie * mieysce, gdźie leżał PAn. * Matt.27,60.

7. A prętko idąc powiedzćie uczniom jego, że z martwych wstał: a oto uprzedza was do Galilei, tam go uyrzyćie. Otom wam powiedział.

8. Tedy wyszedszy prętko * od grobu z boiaźnią i z ra-

Digitized by Google

radośćią wielką bieżały,
aby to opowiedźiały u-
czniom iego.
* Mark.16,8. Luk.24,9.
9. A gdy ſzły aby to opo-
wiedźiały uczniom iego,
oto IEzus potkał śię z ni-
mi, mowiąc: bądźćie po-
zdrowione. A one przy-
ſtąpiwſzy, uchwyćiły śię
nog iego, i pokłoniły mu
śię.
10. Tedy im rzekł IE-
zus: nie boyćie śię, idźćie,
opowiedźćie braći moiey,
aby poſzli do Galilei, a tam
mię uyrzą.
11. A gdy one poſzły, oto
niektorzy z ſtraży przyſzed-
ſzy do miaſta, oznaymili
przednieyſzym kapłanom
wſzyſtko co śię ſtało.
12. Ktorzy zgromadźi-
wſzy śię z ſtarſzymi, i na-
radźiwſzy śię, dali niemało
pieniędzy żołnierzom,
13. Mowiąc: powia-
daycie, iż uczniowie iego
w nocy przyſzedſzy, ukradli
go, gdyśmy my ſpali.
14. A ieżliby śię to ſta-
rośty doniosło, my go na-
mowimy, a was bezpie-
cznymi uczyniemy.
15. A oni wźiąwſzy pie-
niądze, uczynili, iako ich
nauczono. I rozniosła śię
ta powieść miedzy Żydy,
aż do dnia dźiśieyſzego.

E. w dźień Rozeſłan.

16. Lecz iedenaśćie u-
czniow poſzli do Ga-
lilei na gorę, gdźie im był
* naznaczył IEzus.
* Mark.14,28.
17. A uyrzawſzy go, po-
kłonili mu śię: lecz nie-
ktorzy wątpili.
18. Ale IEzus przyſtą-
piwſzy mowił do nich, a
rzekł: dana mi ieſt* wſzel-
ka moc na niebie i na źie-
mi. * Matt.11,27. Jan.3,35.
19. Idąc tedy, nauczay-
ćie wſzyſtkie * narody,
chrzcząc ie w imię Oyca i
Syna i Ducha Swiętego.
* Mark.16,15.
20. Ucząc ie przeſtrze-
gać wſzyſtkiego, com wam
przykazał. A oto JAM
ieſt z wami po wſzyſtkie
dni, aż do ſkończenia świa-
ta, amen. *

Ewan-

Digitized by Google

Ewangielia według S. Marka.

KObyżacz był ś. Marek, i kiedy Ewangielią swoie napisał, rożnie o tym rozumieią. Jedni, że był z liczby onych 70. uczniow PAńskich. Drudzy, że był z obywatelow Jeruzalemskich. Inßi rozumieią, że się przy Pietrze ś. bawił, a że z uśt iego napisał Ewangielią swoie: a to z tąd maią, że go nazywał synem swoim 1 Piotr. 5, 13. Inni twirdzą, że dopiero po śmierći Piotra i Pawła napisał Ewangielią. Lecz to mnieyßa; gdy tylko wiemy, że porządnie na ten urząd był powołany, a cokolwiek pisał, że to miał z Ducha Swiętego. Inni mowią, że tylko z Matteußa ś. summownie Ewangielią swoie zebrał. Co bydź nie może; boby tylko trzey a nie czterey byli Ewangielistowie. Do tego, inßego porządku na wielu mieyscach, niż ś. Matteuß zażywa, i niektorych rzeczy, ktore ma ś. Matteuß, on nie ma: niektore pilniey opisuie: a niektore ma, ktorych ś. Matteuß nie ma. Ewangielią pißąc, mianuie naprzod co Chrystus PAn czynił w Galilei: co zamyka w dziewiąći pierwßych rozd. Potym opisuie co PAn czynił w Judskiey ziemi, a mianowićie w Jeruzalem, i co się tam z nim działo: a to zamyka w śiedmi ostatnich rozdziałach.

Rozdział I.

Jana Chrzćićiela urząd. 6. ßaty, żywność. 7. i pokora. 9. Chrystus PAn ochrzczony. 12. od diabła kußony. 14. Ewangielią opowiadał. 16. kilku uczniow powołał. 21. w bożnicy nauczał. 23. opętanego. 29. świekrę Piotrowę. 32. wiele niemocnych. 40. i trędowatego uzdrowił.

TEn iest początek Ewangielii Jezusa Chrystusa, Syna Bożego.

2. Jako napisano w Prorokach: oto JA posyłam * posła mego przed obliczem twoim, ktory zgotuie drogę twoię przed tobą. * Mal. 3, 1.

3. Głos wołaiącego na puszczy: gotuyćie drogę * PAńską, proste czyńćie śćieżki iego. * Isai. 40, 3.

4. Jan chrzćił * na puszczy, i kazał chrzest pokuty na odpuszczenie grzechow. * Matt. 3, 1.

5. I wychodziła do niego wßystka kraina Judska, i Jeruzalemczycy a wßyscy byli od niego chrzczeni w rzece Jordanie, wyznawaiąc grzechy swoie.

6. Ale Jan przyodziany

był śierśćią * wielbłądo-
wą, a pas ſkorzany był
około biodr iego, a iadał
ßarańczą i miod leśny.
* Matt.3,4.
7. J kazał, mowiąc:
idźie za mną * możnieyßy
niżeli ia, ktoremum nie ieſt
godźien, ſchyliwßy śię, roz-
wiązać rzemyka u obuwia
iego. * Matt.3,11.
8. Jamći * was chrzćił
wodą, ale on was będźie
chrzćił † Duchem Swię-
tym. * Jan.1,26. Dźie.1,5.
r.11,16. r.19,4. † Joel 2,28.
9. J ſtało śię * w one dni,
że przyßedł JEzus z Na-
zaretu Galileyſkiego, a
ochrzczony ieſt od Jana w
Jordanie. * Matt.3,13.
10. A zarazem wyſtąpi-
wßy z wody uyrzał rozſtę-
puiące śię niebioſa, i Du-
cha iako gołębicę nań zſtę-
puiącego.
11. J ſtał śię głos z nie-
ba: tyś ieſt on Syn moy *
miły, w ktorym mi śię upo-
dobało. * Pſalm 2,7. Izai.42,1.
12. A zaraz Duch wypę-
dźił * go na pußczą.
* Matt.4,1.
13. J był tam na pußczy
przez czterdźieśći dni, bę-
dąc kußony od ßatana; a
był z zwierzęty: a Anioło-
wie ſłużyli mu.
14. Lecz po tym, gdy Jan
był podany do więzienia,
przyßedł JEzus * do Ga-
lilei, każąc Ewangelią
kroleſtwa Bożego.
* Matt.4,12.
15. A mowiąc: wypeł-
nił śię czas, i przybliżyło
śię kroleſtwo Boże: poku-
tuyćie, a wierzćie Ewan-
gielii.
16. A przechodząc * śię
nad morzem Galileyſkim,
uyrzał Symona i Andrzeia
brata iego, zapußczaiące
śieć w morze; (bo byli ry-
bitwi.) * Matt.4,18. Luk.5,2.
17. J rzekł im JEzus:
podźcie za mną, a uczynię
was * rybitwami ludźi.
* Matt.4,19.
18. A oni zarazem opu-
śćiwßy * śieći ſwoie, poßli
za nim. * Matt.4,22.
19. A z tamtąd troßeczkę
odßedßy, uyrzał Jakuba
ſyna Zebedeußowego, i Ja-
na brata iego, a oni w łodźi
oprawiali śieći.
20. J zaraz ich powołał.
A oni zoſtawiwßy oycą
ſwego Zebedeußa w łodźi
i z czeladźią, poßli za nim.
21. Po tym weßli * do
Kapernaum: a zaraz w
ſab-

Digitized by Google

sabbat wszedszy JEzus do
bożnice nauczał. *Matt.4,13.
22. J zdumiewali się
nad * nauką iego; abo-
wiem on ich uczył iako
maiący moc, a nie iako
nauczeni w piśmie.
*Matt.7,28.
23. A był w bożnicy ich
*człowiek, maiący ducha
nieczystego, ktory zawołał,
*Łuk.4,33.
24. Mowiąc: ach coż
my z tobą mamy JEzuśie
Nazareński, przyszedłeś a-
byś nas wytraćił, znam ćię
ktoś iest, żeś on święty
Boży!
25. J zgromił go JEzus,
mowiąc: umilkni, a wy-
nidź z niego.
26. Tedy rozdarszy go
duch nieczysty, i zawoła-
wszy głosem wielkim, wy-
szedł z niego.
27. J zlękli się wszy-
scy, tak iż się pytali miedzy
sobą, mowiąc: coż to iest?
coż to za nowa nauka? iż
mocą i duchom nieczystym
rozkazuie, a są mu posłu-
szni?
28. J rozeszła się po-
wieść o nim prętko po
wszystkiey krainie, leżącey
około Galilei.
29. A wyszedszy * zaraz
z bożnice, przyszli do domu
Symonowego i Andrzeio-
wego z Jakubem i z Ja-
nem. *Matt.8,14.
30. A świekra Symo-
nowa leżała, maiąc go-
rączkę, o ktorey mu wnet
powiedźieli.
31. Tedy przystąpiwszy
podniosł ią, uiąwszy ią za
rękę iey, a zaraz ią go-
rączka opuśćiła, i posługo-
wała im.
32. A gdy był * wieczor,
i słońce zachodźiło, przyno-
śili do niego wszystkie, kto-
rzy się źle mieli, i opętane.
* Matt. 8,16.
33. A wszystko miasto
zgromadźiło się do drzwi.
34. J uzdrowił wiele
tych, co się źle mieli na roz-
liczne choroby: i wygnał
wiele diabłow, a nie dopu-
śćił mowić diabłom, bo go
znali.
35. A barzo rano przede
dniem wstawszy, wyszedł, i
odszedł na puste mieysce, a
tam się modlił.
36. J poszli za nim Sy-
mon, i ći ktorzy z nim byli.
37. A znalazszy go, rze-
kli mu: wszyscy ćię szu-
kaią.
38. Tedy im on rzekł:
idźmy* do przyległych mia-

Digitized by Google

ſtecżek, abym i tam kazał, bom na to † przyſzedł.

* Luk.4,43. † Izai.61,1.

39. I kazał w bożnicach ich po wſzyſtkiey Galilei, i wyganiał diabły.

40. Tedy przyſzedł * do niego trędowaty, prosząc go, i upadaiąc przed nim na kolana, i mowiąc mu: ieźli chceſz, możeſz mię oczyśćić. * Matt.8,2.

41. A tak JEzus użaliwſzy śię, wyćiągnął rękę, a dotknął śię go, i rzekł mu: chcę, bądź oczyśćiony.

42. A gdy to PAn rzekł, zarazem odſzedł trąd od niego, i był oczyśćiony.

43. A ſrodze mu przygroźiwſzy JEzus, zaraz go odprawił.

44. I rzekł mu: patrz abyś nikomu nie powiadał, ale idź, a ukaż śię kapłanowi, i ofiaruy za oczyśćienie twoie to, co rozkazał * Moyżeſz, na świadectwo przećiwko nim.

* 3 Moy.13,3. r.14,4.

45. Ale on odſzedſzy, pocżął wiele opowiadać i rozſławiać tę rzecż, tak iż iuż nie mogł JEzus iawnie wniść do miaſta, ale był na uſtroniu na mieyſcach puſtych. I zchodźili śię do niego zewſząd.

Rozdział II.

PAn JEzus uzdrowił powietrzem ruſzonego. 14. Matteuſza powołał. 15. grzeſzniki przyymował, i o nie śię zaſtawiał. 18. ucżniow ſwoich z ſtrony poſtu. 23. i z ſtrony rwania kłoſow w ſabbat bronił.

A Zaśię przyſzedł po kilku * dni do Kapernaum, i uſłyſzano że ieſt doma. * Matt.9,1.

2. A wnet zeſzło śię ich tak wiele, że śię zmieśćić nie mogli ani przede drzwiami: i opowiadał im ſłowo Boże.

3. Tedy przyſzli do niego * nioſący powietrzem ruſzonego, ktorego czterey nieśli. * Luk.5,18.

4. A gdy do niego przyſtąpić nie mogli dla ćiżby, odarli dach gdźie był JEzus: a przełamawſzy go, ſpuśćili po powrozach na doł łoże, na ktorym leżał powietrzem ruſzony.

5. A widząc JEzus wiarę ich, rzekł powietrzem ruſzonemu: ſynu, odpuſzcżone ſą tobie grzechy twoie.

6. A byli tam niektorzy z nau-

Digitized by Google

nauczonych w piśmie, śie-
dząc i myśląc w sercach
swoich:
7. Czemuż ten tak mo-
wi bluźnierstwa? ktoż mo-
że grzechy * odpuszczać, tyl-
ko sam Bog? *Isai.43,25.
8. A zaraz poznawszy
JEzus Duchem swym, iż
tak w sobie myślili, rzekł
im: czemuż tak myślićie w
sercach waszych?
9. Coż łatwieyszego iest?
rzec powietrzem ruszone-
mu, odpuszczone są tobie
grzechy: czyli rzec? wstań
i weźmi łoże twoie, a chodź.
10. Ale żebyśćie wiedźie-
li, * iż Syn człowieczy ma
moc na źiemi grzechy od-
puszczać, rzekł powietrzem
ruszonemu: *Matt.9,6.
11. Tobie mowię, wstań
a weźmi łoże twoie, a idź do
domu twego.
12. A on zarazem wstał:
i wźiąwszy łoże swoie, wy-
szedł przed wszystkimi, tak
iż śię wszyscy zdumiewali, i
chwalili Boga, mowiąc:
nigdyśmy nic takiego nie
widźieli.
13. I wyszedł zaśię nad
morze, a wszystek lud przy-
chodźił do niego, i nauczał
go.
14. A idąc mimo cło,
uyrzał * Lewiego, syna Al-
feuszowego, śiedzącego na
cle, i rzekł mu: podź za
mną. A on wstawszy szedł
za nim. *Matt.9,9.
15. I stało śię gdy JEzus
śiedźiał za stołem w
domu iego, że wiele celni-
kow i grzesznikow wespoł
śiedźiało z JEzusem, i z
uczniami iego; bo ich wie-
le było: i chodźili za nim.
16. A nauczeni w piśmie
i Faryzeuszowie widząc go,
że iadł z celnikami i z grze-
sznikami, mowili do u-
czniow iego: coż iest, iż z
celnikami i z grzesznikami
ie i piie?
17. A usłyszawszy to JE-
zus, rzekł im: nie potrze-
buią zdrowi lekarza, ale ći,
co śię źle maią: nie przy-
szedłem wzywać * sprawie-
dliwych, ale grzesznych do
pokuty. *Matt.9,13.
18. A uczniowie * Ja-
nowi i Faryzeyscy pośćili, a
przyszedszy mowili do nie-
go: czemuż uczniowie Ja-
nowi i Faryzeyscy poszczą,
a twoi uczniowie nie po-
szczą? *Matt. 9,14.
19. I rzekł im JEzus:
izali mogą synowie łożni-

Digitized by Google

ce małżeńskiey pośćić, poki z nimi iest oblubieniec? poki z sobą oblubieńca maią, nie mogą pośćić.

20. Ale przyydą dni, gdy od nich odięty będzie oblubieniec, a tedy będą pośćić w one dni.

21. A żaden nie wprawuie łaty sukna nowego w szatę wiotchą, inaczey ona iego łata nowa uymuie nieco od wiotchey szaty, i stawa się gorsze rozdarćie.

22. I żaden nie leie wina młodego w stare statki; bo inaczey wino młode rozsadza statki, i wyćieka wino, a statki się psuią: ale wino nowe ma bydź wlewane w statki nowe.

23. I stało się że szedł IEzus * w sabbat przez zboża, i poczęli uczniowie iego idąc rwać kłosy.

* Matt. 12, 1.

24. Ale Faryzeuszowie mowili do niego: oto czemu ći czynią w sabbat, czego się nie godzi czynić?

25. A on im rzekł: nigdyśćie nie czytali co uczynił * Dawid, gdy niedostatek ćierpiał, a łaknął, sam i ći ktorzy z nim byli?

* 1 Sam. 21, 6.

26. Iako wszedł do domu Bożego za Abiatara kapłana nawyższego, i iadł chleby pokładne, (ktorych się nie godziło ieść tylko * kapłanom) a dał i tym ktorzy z nim byli.

* 2 Moy. 29, 33. 3 Moy. 8, 31. r. 24, 9.

27. Do tego rzekł im: sabbat dla człowieka uczyniony, a nie człowiek dla sabbatu.

28. Dla tego Syn człowieczy iest PAnem i sabbatu.

Rozdział III.

Chrystus PAn uschłą rękę maiącego uzdrowił. 6. o co go Faryzeuszowie z Herodyany zabić chćieli. 14. Dwanaśćie Apostołow zebrał. 23. z Faryzeuszami broniąc samego śiebie rozmawiał.

I wszedł zaśię do * bożnice, a był tam człowiek ktory miał rękę uschłą. * Matt. 12, 9. 10.

2. I podstrzegali go, ieśliby go w sabbat uzdrowił, aby go oskarzyli.

3. I rzekł onemu człowiekowi ktory miał rękę uschłą: wystąp w pośrzodek.

4. I rzekł do nich: godzili się w sabbat dobrze czynić czyli źle? człowieka

zacho-

zachować czyli zabić? a
oni milczeli.

5. Tedy poyrzawszy po
nich z gniewem, i zasmuci-
wszy się nad zatwardze-
niem serca ich, rzekł onemu
człowiekowi: wyciągni
rękę twoię; i wyciągnął:
i przywrocona iest ręka ie-
go do zdrowia iako i dru-
ga.

6. Tedy wyszedszy Fary-
zeuszowie, uczynili * wnet
radę z Herodyany przeci-
wko niemu, iakoby go stra-
cili. * Matt.12,14.

7. Ale Jezus z uczinia-
mi swymi ustąpił nad mo-
rze, a wielkie mnostwo *
szło za nim z Galilei i z zie-
mie Judskiey. * Matt.4,25.

8. I z Jeruzalem, i z J-
dumei, i z Za-Jordania, i z
tych, ktorzy mieszkali około
Tyru i Sydonu, wielkie
mnostwo, słysząc iak wiel-
kie rzeczy czynił, przyszli do
niego.

9. I rozkazał uczniom
swoim, aby łodkę mieli za-
wsze po gotowiu, dla ludu
aby go nie ciśnęli.

10. Abowiem ich wiele
uzdrawiał, tak iż nań pada-
li, aby się go dotykali, kto-
rzykolwiek choroby mieli.

11. A duchowie nieczyści
gdy go uyrzeli, upadali
przed nim, i wołali, mo-
wiąc: tyś iest Syn Boży.

12. Ale ie on srodze gro-
mił, żeby go nie obiawiali.

13. I wstąpił na gorę, a
wezwał * do siebie tych,
ktorych sam chciał, i przy-
szli do niego.

* Matt.10,1. Mark.6,7. Luk.
6,12.13. r.9,1.

14. I postanowił ich
dwanaście, aby z nim byli,
a iżby ie wysłał kazać Ewan-
gelią.

15. I żeby mieli moc u-
zdrawiać choroby, i wyga-
niać diabły.

16. Symona, ktoremu
imię dał Piotr:

17. I Jakuba, syna Ze-
bedeuszowego, i Jana, bra-
ta Jakubowego: (ktorym
dał imię Boanergies, to
iest, synowie gromu)

18. I Andrzeia, i Fili-
pa, i Bartłomieia, i Mat-
teusza, i Tomasza, i Jaku-
ba, syna Alfeuszowego, i
Tadeusza, i Symona Cha-
naneyczyka:

19. I Judasza Iszkaryo-
ta, ktory go też wydał: i
szli z nim do domu.

20. I zgromadził się

Digitized by Google

z nowu lud, tak iż nie mogli ani chleba ieść.

21. A gdy o tym usłyszeli iego powinni, przyszli aby go poimali; bo mowili, że odszedł od rozumu.

22. A nauczeni w piśmie, ktorzy byli przyszli z Jeruzalem, mowili: iż ma * Beelzebuba, a iż przez książę diabelskie wygania diabły. * Matt.9,34. r.12,24. Luk.11,15.

23. J wezwawszy ich, mowił do nich w podobieństwach: iakoż może szatan szatana wyganiać?

24. A ieżliże krolestwo samo w sobie będzie rozdzielone, nie może się ostać ono krolestwo.

25. J dom, ieżliby sam przeciwko sobie był rozdzielony, nie będzie się mogł ostać on dom.

26. Takci, ieżli szatan powstał sam przeciwko sobie, i iest rozdzielony, nie może się ostać, ale koniec bierze.

27. Nikt nie może sprzętu mocarzowego, wszedszy do domu iego, rozchwycić, ieżliby pierwey mocarza onego nie związał, a potym dom iego splundruie.

28. Zaprawdę powiadam wam, że wszystkie grzechy synom ludzkim będą odpuszczone, i bluźnierstwa, ktorymibykolwiek bluźnili:

29. Ale kto bluźni przeciwko * Duchowi Swiętemu, nie ma odpuszczenia na wieki, ale winien iest sądu wiecznego. * Matt.12,31. Luk.12,10. 1 Jan.5,16.

30. Bo mowili: ma ducha nieczystego.

31. Przyszli tedy bracia i matka * iego, a stoiąc przed domem, posłali do niego, i kazali go zawołać. * Matt.12,46.

32. A lud siedział około niego, i rzekli mu: oto matka twoia i bracia twoi szukaią cię przed domem.

33. Ale im on odpowiedział, mowiąc: ktoż iest matka moia i bracia moi?

34. A poyrzawszy w koło po tych, ktorzy koło niego siedzieli, rzekł: oto matka moia i bracia moi.

35. Abowiem ktobykolwiek czynił wolą * Bożą, ten iest brat moy, i siostra moia, i matka moia. * Matt.12,50. Luk.8,21.

Roz-

Rozdział IV.

PAn podobieństwo rozsiewce, i wykład iego, przypomniał. 26. krolestwo B. do nasienia w ziemię wrzuconego przyrownał. 35. morze, na ktore się z uczniami swoimi puścił, uspokoił.

I Począł * zasię uczyć przy morzu: i zgromadził się do niego lud wielki, tak iż wstąpiwszy w łodź, siedział na morzu, a wszystek lud był przy morzu na ziemi.

* Matt. 13, 1. 2. Luk. 8, 4.

2. I nauczał ich wiele rzeczy w podobieństwach, a mowił do nich w nauce swoiey: słuchaycie!

3. Oto wyszedł rozsiewca aby rozsiewał.

4. I stało się gdy rozsiewał, że iedno padło podle drogi, a ptacy niebiescy przylecieli, i pozobali ie.

5. Drugie zasię padło na mieysca opoczyste, gdzie nie miało wiele ziemie, i prętko weszło, przeto iż nie miało głębokości ziemie.

6. A gdy słońce weszło, wygorzało: a iż korzenia nie miało, uschło.

7. A drugie padło między ciernie, i wzrosło ciernie, i zadusiło ie, i nie wydało pożytku.

8. Drugie zasię padło na ziemię dobrą: i wydało pożytek buyno wschodzący i rosnący, i przyniosło iedno trzydziesiątny, a drugie sześćdziesiątny, a drugie setny.

9. I mowił im: kto ma uszy ku słuchaniu, niechay słucha!

10. A gdy * sam tylko był, pytali go ci co przy nim byli ze dwiemanaście o to podobieństwo.

* Matt. 13, 10.

11. A on im powiedział: wam dano wiedzieć taiemnicę krolestwa Bożego, ale tym, ktorzy są obcymi, wszystko się podawa w podobieństwach.

12. Aby patrząc * patrzali, ale nie widzieli: i słysząc słyszeli, ale nie zrozumieli; by się snadź nie nawrocili, a byłyby im grzechy odpuszczone.

* Izai. 6, 9. Matt. 13, 14. Luk. 8, 10. Jan. 12, 40. Dzie. 28, 26. Rzym. 11, 8.

13. Za tym rzekł do nich: nie rozumiecie tego podobieństwa, a iakoż zrozumiecie wszystkie inne podobieństwa?

14. Rozsiewca * on rozsiewa słowo. * Matt. 13, 18.

15. A ktorzy podle dro-

gi, ci ſą, † ktorym ſię rozśie- wa ſłowo; ale gdy uſłyſze- li, zaraz przychodźi ſzatan, a wybiera ſłowo wśiane w ſerca ich. † G. gdźie.

16. Także i ći, ktorzy na opoczyſtych mieyſcach pośiani ſą, ći ſą, ktorzy, gdy uſłyſzeli ſłowo, zaraz ie z radośćią przyymuią.

17. Wſzakże nie maią korzenia w ſobie, ale ſą doczeſnymi: potym, gdy przychodźi ućiſk albo prześladowanie dla ſłowa, wnet śię gorſzą.

18. A ktorzy miedzy ćierniem ſą pośiani, ći ſą, ktorzy ſłuchaią ſłowa;

19. Ale pieczołowanie świata * tego, i omamienie bogactw, i pożądliwośći innych rzeczy, wſzedſzy zaduſzaią ſłowo, i ſtawa śię bez pożytku.

* 1 Tym. 6, 17.

20. A ktorzy na dobrą źiemię przyięli naśienie, ći ſą, co ſłuchaią ſłowa, i przyymuią ie, i przynoſzą pożytek, iedno trzydźieśiątny, a drugie ſześćdźieśiątny, a drugie ſetny.

21. Nad to mowił im: izali przynoſzą * świecę, aby wſtawiona była pod korzec albo pod łoże? izali nie dla tego, aby ią na świecznik wſtawiono?

* Matt. 5, 15. Luk. 8, 16. r. 11, 33.

22. Bo nic niemaſz * taiemnego, coby nie miało bydź obiawiono: ani śię ſtało co ſkrytego, aby na iawią nie wyſzło.

* Matt. 10, 26. Luk. 8, 17. r. 12, 2.

23. Jeźli kto ma uſzy ku ſłuchaniu, niechay ſłucha!

24. J rzekł do nich: patrzćież czego ſłuchaćie: iaką * miarą mierzyćie, taką wam będźie odmierzono; a będźie wam przydano, ktorzy ſłuchaćie.

* Matt. 7, 2. Luk. 6, 38.

25. Abowiem kto ma, będźie * mu dano; a kto nic ma, i to co ma, będźie od niego odięto.

* Matt. 13, 12. r. 25, 29. Luk. 8, 18. r. 19, 26.

26. J mowił: takie ieſt kroleſtwo Boże, iako gdyby człowiek wrzućił naśienie w źiemię;

27. A ſpałby, i wſtawałby we dnie i w nocy, a naśienieby weſzło i uroſło, gdy on nie wie.

28. Boć źiemia ſama z śiebie pożytek wydawa, naprzod trawę, potym kłos, a potym zupełne zboże w kłośie.

Digitized by Google

29. A skoro się okaże
urodzay, wnet gospodarz
zapuszcza sierp; bo żniwo
przyszło.
30. Nad to rzekł: do
czego przypodobamy *kro-
lestwo Boże, albo ktorym
ie podobieństwem wyra-
ziemy? *Matt.13,31.
31. Jest iako * ziarno
gorczyczne, ktore gdy wsia-
ne bywa w ziemię, na-
mnieysze iest ze wszystkich
nasion ktore są na ziemi.
*Luk.13,19.
32. Ale gdy bywa wsia-
ne, wzrasta, i bywa na-
więtsze nad wszystkie ia-
rzyny, i rozpuszcza gałęzie
wielkie, tak iż pod cieniem
iego mogą sobie czynić
gniazda ptacy niebiescy.
33. I przez wiele takich
podobieństw mowił * do
nich słowo, tak iak o słuchać
mogli. *Matt.13,34.
34. A bez podobieństwa
nie mowił do nich, wszakże
uczniom swym wszystko z
osobna wykładał.
35. I rzekł do nich w
tenże dzień, * gdy iuż był
wieczor: przeprawmy się
na drugą stronę.
* Matt.8,23. Luk.8,22.
36. A rozpuściwszy lud,
wzięli go z sobą, tak iako
był w łodzi; ale i inne łodki
były przy nim.
37. Tedy powstała wiel-
ka nawałność wiatru, a
wały biły na łodź, tak że się
iuż napełniała.
38. A on na zadzie łodzi
spał na wezgłowku: i o-
budzili go, i mowili mu:
Nauczycielu, nie dbasz że
giniemy!
39. A tak ocknąwszy się
zgromił wiatr, i rzekł mo-
rzu: umilkni, a uśmierz
się. I przestał wiatr, a
stało się wielkie uciszenie.
40. Za tym rzekł im:
przeczżeście tak boiaźliwi?
iakoż nie macie wiary?
41. I bali się boiaźnią
wielką, i mowili iedni do
drugich: ktoż wżdy ten
iest, że mu i wiatr i morze
są posłuszne?

Rozdział V.

Opętany uzdrowiony. 11. świ-
nie od diabłow w morzu potopio-
ne. 22. niewiasta płynienie krwie
cierpiąca uzdrowiona. 35. corka
Jairusowa wzbudzona.

1. Tedy się przeprawili *
za morze do krainy
Gadareńczykow.
* Matt.8,28.
2. A gdy on wyszedł z ło-
dzi, zaraz mu zabieżał z
gro-

grobow człowiek, maiący
ducha nieczystego:
3. Ktory miał mieszka-
nie w grobiech; a nie mogł
go nikt i łancuchami zwią-
zać.
4. Przeto że on często bę-
dąc petami i łancuchami
związany, łancuchy por-
wał, i pęta pokruszył; a nie
mogł go nikt okrocić.
5. A zawżdy we dnie i
w nocy na gorach w gro-
biech był, wołaiąc i kamie-
niem się tłukąc.
6. Uyrzawszy tedy JE-
zusa z daleka, bieżał i po-
kłonił mu się,
7. A wołaiąc głosem
wielkim, rzekł: coż mam
z tobą Jezusie, Synu Bo-
ga Naywyższego? poprzy-
sięgam cię przez Boga, a-
byś mię nie trapił.
8. (Abowiem mu mo-
wił: wynidź duchu nie-
czysty z tego człowieka)
9. Tedy go pytał: co
masz za imię? a on odpo-
wiadaiąc rzekł: imię moie
iest, woysko; abowiem nas
iest wiele.
10. J prosił go barzo,
aby ich nie wyganiał z o-
ney krainy.
11. A była tam przy go-
rach * wielka trzoda świ-
ni, ktora się pasła.
* Matt. 8, 30.
12. J prosili go oni wszy-
scy diabli, mowiąc: puść
nas w te świnie, abyśmy
w nie weszli.
13. J pozwolił im zaraz
JEzus: a wyszedszy oni
duchowie nieczyści, weszli
w one świnie: i porwała
się ona trzoda z przykra w
morze, (a było ich około
dwu tysięcy) i potonęły w
morzu.
14. A oni, ktorzy świnie
paśli, uciekli, i oznaymili
to w mieście, i we wsiach:
i wyszli aby oglądali to, co
się stało.
15. J przyszli do JEzu-
sa, i uyrzeli onego ktory był
opętany, iż siedział oble-
czony, będąc przy dobrym
baczeniu: onego mowię
w ktorym było woysko dia-
błow, i bali się.
16. A ci, ktorzy to wi-
dzieli, opowiedzieli im co
się działo z onym opęta-
nym, i o świniach.
17. Tedy go poczęli *
prosić, aby odszedł z gra-
nic ich. * Luk. 8, 37.
18. A gdy wstąpił w
łodź, prosił go on, co był
opę-

opętanym, aby był przy
nim.

19. Lecz mu JEzus nie
dopuścił, ale mu rzekł: idź
do domu swego do swoich,
a oznaymi im, iakoć wiel-
kie rzeczy PAn uczynił, a
iako się nad tobą zmiło-
wał.

20. Tedy odszedł, i po-
czął opowiadać w dziesią-
ci miastach, iako mu wiel-
kie rzeczy uczynił JEzus: i
dziwowali się wszyscy.

21. A gdy się zasię JE-
zus przeprawił w łodzi na
drugą stronę, zebrał się do
niego wielki lud, a on był
nad morzem.

22. A oto przyszedł ie-
den z przełożonych * bożni-
ce, imieniem Jairus, a uy-
rzawszy go, przypadł do
nog iego. * Matt. 9, 18.
Luk. 8, 41.

23. J prosił go wielce,
mowiąc: ponieważ co-
reczka moia kona, podźże,
włoż na nię ręce, aby była
uzdrowiona: i będzie ży-
wa. J poszedł z nim.

24. J szedł za nim lud
wielki, i ciśneli go.

25. (Tedy niektora nie-
wiasta, ktora cierpiała
płynienie * krwie ode dwu-
nastu lat: * 3 Moy. 15, 25.
Matt. 9, 20. Luk. 8, 43.

26. J wiele ucierpiała
od wiela lekarzow, i wyna-
łożyła wszystko co miała, a
nic iey nie pomogło, o-
wszem się iey tym więcey
pogarszało:

27. Usłyszawszy o Jezu-
sie, przyszła z tyłu miedzy
ludem, i dotknęła się szaty
iego.

28. Bo mowiła: ieźli
się tylko dotknę szaty iego,
będę uzdrowiona.

29. A zarazem wyschło
źrzodło krwie iey, i poczuła
na ciele, że uzdrowiona by-
ła od choroby swoiey.

30. A wnet poznawszy
JEzus sam w sobie, że z
niego moc wyszła, obrocił
się do ludu, i rzekł: kto się
dotknął szat moich?

31. J rzekli mu ucznio-
wie iego: widźisz że cię ten
lud ciśnie, a mowisz, kto
się mnie dotknął?

32. J poyrzał w koło, a-
by uyrzał tę, ktora to uczy-
niła.

33. Ale niewiasta ona
z boiaźnią i ze drzeniem,
wiedząc co się przy niey
stało, przystąpiła, i upadła
przed

Digitized by Google

przed nim, a powiedziała mu wßystkę prawdę.

34. Za tym iey on rzekł: corko, wiara* twoia ćiebie uzdrowiła, idźże w pokoiu, a bądź zdrowa od choroby twoiey.) *Luk. 8, 48.

35. A gdy on ießcze mowił, przyßli sludzy od przełożonego bożnice, mowiąc: corka twoia umarła, czemuż ießcze trudźiß Nauczyćiela?

36. Ale JEzus skoro usłyßał to co oni mowili, rzekł do przełożonego bożnice: nie boy śię, tylko wierz!

37. J nie dopuśćił nikomu iść za sobą, tylko Piotrowi i Jakubowi, i Janowi, bratu Jakubowemu.

38. A przyßedł* do domu przełożonego bożnice, i uyrzał tam zgiełk, i płaczące, i barzo narzekaiące.

*Matt. 9, 23.

39. Wßedßy tedy, rzekł im: przecz zgiełk czynićie i płaczećie? nie umarłać dźieweczka, ale* śpi.

*Jan. 11, 11.

40. J naśmiewali śię z niego. Ale on wygnawßy wßystkie, wźiął z sobą oyca i matkę dźieweczki, i te ktorzy przy nim byli, i wßedł tam gdźie dźieweczka leżała.

41. A uiąwßy za rękę onę dźieweczkę, rzekł do niey: talita kumi! co śię wykłada: dźieweczko (tobie mowię) wstań.

42. A zaraz dźieweczka wstała, i chodźiła; abowiem była we dwunaśćie lećiech. J zdumieli śię zdumieniem wielkim.

43. Tedy im przykazał wielce, aby tego nikt nie wiedźiał: i rozkazał, aby iey dano ieść.

Rozdźiał VI.

Prorok w oyczyznie iest wzgardzony. 6. PAn miasteczka okoliczne uczył. 7. Apostoły przed sobą rozesłał. 14. Herod o nim rożnie rozumie. 17. Jana Chrzćićiela poimać i śćiąć rozkazał. 29. Jan od uczniow pochowany. 30. Apostołowie śię do PAna wroćili: 35. PAn pięć tyśięcy chlebem nakarmił. 47. po morzu chodźił. 54. i rozmaite choroby uzdrawiał.

A Wyßedßy* z tamtąd, przyßedł do oyczyzny swoiey, i ßli za nim uczniowie iego.

*Matt. 13, 54. Luk. 4, 16.

2. A gdy przyßedł* sabbat, począł uczyć w bożnicy, a wiele ich słuchaiąc zdumie-

miewali śię, i mowili: z kądże temu to wßyſtko, a co to za mądrość ktora mu ieſt dana, że śię i takie mocy dźieią przez ręce iego? * Jan.6,42.

3. Izali ten nie ieſt ćieśla, ſyn Maryi, i brat Jakuba i Jozeſa, i Judaſa i Symona? azaż tu niemaß i śioſtr iego u nas? i gorßyli śię z niego.

4. Ale Jezus rzekł do nich: nie ieſtći prorok * beze czći, chyba w oyczyźnie ſwoiey, a miedzy pokrewnymi, i w domu ſwoim. * Jan.4,44.

5. I nie mogł tam uczynić żadnego * cudu, oprocz iż niektore chore, wkładaiąc na nie ręce, uzdrowił. * Matt.13,58.

6. A dźiwował śię niedowiarſtwu ich: i obchodźił * okolicznie miaſteczka nauczaiąc. * Matt.9,35.

7. Tedy zwoławßy do śiebie * onych dwunaśći, począł ie po dwu rozſyłać, i dał im moc nad duchami nieczyſtymi. * Matt.10,1. Łuk.9,1.

8. I rozkazał im, aby nic nie brali na drogę, iedno tylko laſkę, ani taiſtry, ani chleba, ani w trzos pieniedzy.

9. Ale żeby śię obuli w trzewiki, a nie obłoczyli dwu ſukien.

10. Za tym mowił do nich: gdźiekolwiek wnidźiećie w dom, tam zoſtańćie, pokibyśćie z tamtąd nie wyßli.

11. A ktorzyby was kolwiek * nie przyięli, ani was ſłuchali, wyßedßy z tamtąd, otrząśnićie † proch z nog waßych, na świadectwo im: zaprawdę powiadam wam: lżey będźie Sodomie i Gomorze w dźień ſądny, niż miaſtu onemu. * Łuk.9,5. † Dźie.13,51. r.18,6.

12. Tedy wyßedßy kazali, aby ludźie pokutowali.

13. I wyganiali wiele diabłow, i wiele chorych * oleykiem mazali, i uzdrawiali ie. * Jakub.5,14.

14. A uſłyßał o tym krol * Herod, (bo śię imię iego ſtało rozſławione) i rzekł: Jan Chrzćićiel z martwych wſtał, dla tego śię cuda dźieią przezeń. * Matt.14,1. Łuk.9,7.

15. A drudzy mowili: Eliaß to ieſt. Drudzy zaś mowili: Prorok to ieſt,

al-

Digitized by Google

albo iako ieden z onych pro-
rokow.
16. Co usłyszawszy He-
rod, rzekł: ten iest Jan,
ktoregom ia śćiął, on z
martwych wstał.
E. w dźień śćięćia S. Jan.
17. ABowiem * tenże He-
rod postawszy poi-
mał Jana, i wsadźił † go do
więźienia dla Herodyady,
żony Filipa brata swego, iż
ią był poiął za żonę.
* Matt.14,3. † G. związał go.
18. Bo Jan mowił He-
rodowi, nie godźić śię mieć
żony * brata twego.
* 3 Moy.18,16.
19. A Herodyas czyhała
nań, i chćiała go zabić, ale
nie mogła.
20. Abowiem Herod
obawiał śię Jana, wiedząc,
iż był mężem sprawiedli-
wym i świętym: i oglądał
śię nań, i słuchaiąc go, wie-
le czynił, i rad go słuchał.
21. A gdy przyszedł dźień
sposobny, ktorego Herod
obchodząc pamiątkę naro-
dzenia swego, wieczerzą
sprawił na kśiążęta swoie,
i na Hetmany, i na prze-
dnieysze z Galilei.
22. A gdy weszła corka
oney Herodyady, i tańco-
wała, i podobała śię Hero-
dowi i społśiedzącym, rzekł
krol do dźieweczki: proś
mię o co chcesz, a dam ći.
23. J przyśiągł iey: o
cokolwiekbyś mię prośiła
dam ći, aż do połowice kro-
lestwa mego.
24. Ona tedy wyszedszy,
rzekła matce swoiey: o co
mam prośić? a ona rze-
kła: o głowę Jana Chrzći-
ćiela.
25. A tak ona zaraz
wszedszy prętko do krola,
prośiła mowiąc: chcę a-
byś mi teraz dał na miśie
głowę Jana Chrzćićiela.
26. J zasmućił śię krol
barzo; wszakże dla przy-
śięgi i dla społśiedzących
nie chćiał iey odmowić.
27. A zarazem postawszy
krol kata, roskazał przy-
nieść głowę iego.
28. A on poszedszy, śćiął
go w więźieniu, i przyniosł
głowę iego na miśie, a dał
ią dźieweczce, a dźieweczka
dała ią matce swoiey.
29. Co gdy usłyszeli u-
czniowie iego, przyszli, i
wźięli ćiało iego, i położyli
ie w grobie. *
30. A Apostołowie
zszedszy * śię do Jezusa, o-
powiedźieli mu wszystko,
i co

Digitized by Google

i co czynili, i czego u=
czyli. *Luk.9,10.
31. J rzekł im: podźcie
wy sami osobno na mieysce
puste, a odpoczynćie trochę;
bo ich wiele było, co przy=
chodźili i odchodźili, tak iż
nie mieli wolnego czasu że=
by iedli.
32. J odiachali w łodźi*
na mieysce puste osobno.
* Matt.14,13. Luk.9,10.
33. A widząc ie lud że
odieżdżali, poznało go wie=
le ich, i zbieżeli śię tam pie=
szo ze wszystkich miast, i po=
przedźili ie, i zgromadźili
śię do niego.
34. A wyszedszy JEzus,
* uyrzał wielki lud, i użalił
śię ich, iż byli iako owce nie
maiące † pasterza, i począł
ich nauczać ‡ wiele rzeczy.
* Matt.9,36. † Ezech.34,5.
‡ Luk.9,11.
35. A gdy iuż czas * mi=
iał, przystąpiwszy do nie=
go uczniowie iego, rzekli:
to mieysce iest puste, a iuż
czas miia. * Matt. 14,15.
36. Rozpuść ie, aby po=
szedszy do okolicznych wśi i
miasteczek, nakupili sobie
chleba, bo nie maią coby
iedli.
37. A on odpowiadaiąc,
rzekł im: daycie wy im
ieść. J rzekli mu: szedszy
kupimy za dwieśćie groszy
chleba, a damy im ieść?
38. A on im rzekł: wie=
leż * chleba maćie? idźcie,
a dowiedźcie śię. A oni
dowiedziawszy śię, powie=
dźieli: pięćioro, i dwie ry=
bie. * Matt.14,17.
Luk.9,13. Jan.6, 9.
39. Tedy im kazał wszy=
stkie gromadami posadźić
na źieloney trawie.
40. J uśiedli rząd po=
dle rządu, tu po stu, tu zaś
po pięćdźieśiąt.
41. A wźiąwszy ono pię=
ćioro chleba, i one dwie ry=
bie, weyrzawszy w niebo,
błogosławił. J połamał
one chleby, i dawał u=
czniom swoim, aby kładli
przed nie: i one dwie ry=
bie rozdźielił miedzy wszy=
stkie.
42. J iedli wszyscy, i na=
syceni byli.
43. J zebrali ułomkow
dwanaśćie koszow pełnych,
i z onych ryb.
44. A było tych ktorzy
iedli chleby, około pięći ty=
śięcy mężow.
45. J wnet przymuśił
ucznie * swoie, aby wstą=
pili w łodź, i uprzedźili go

Digitized by Google

na drugą stronę ku Bet-
saydźie, ażby on rozpuśćił
lud. * Matt.14,22.
46. A odprawiwszy ie,
odszedł na gorę, aby śię mo-
dlił.
47. A gdy był wieczor,
była łodź w pośrzod mo-
rza, a on sam był na źiemi.
48. J widźiał że śię
spracowali, wiosłami ro-
biąc; (bo wiatr mieli
przećiwny) a tak około
czwartey straży nocney
przyszedł do nich, chodząc
po morzu, i chćiał ie wymi-
nąć.
49. Ale oni uyrzawszy
go chodzącego po morzu,
mniemali żeby była obłu-
da, i krzyknęli;
50. (Bo go wszyscy wi-
dźieli, i wylękli śię,) ale za-
raz przemowił do nich, i
rzekł im: ufayćie, Jam
iest, nie boyćie śię!
51. J wstąpił * do nich
w łodź, i ućiszył śię wiatr:
a oni śię sami w sobie na-
der zdumiewali i dźiwo-
wali; * Matt.14,32.
52. Bo nie zrozumieli z
strony chlebow, gdyż serce
ich było zdrętwiało.
53. A przeprawiwszy *
śię, przyszli do źiemie Gie-
nezaret, i przybili śię do
brzegu. * Mark.14,34.
54. A gdy wyszli z łodźi,
zaraz ći co go poznali,
55. Obieżawszy wszystkę
onę okoliczną krainę, po-
częli nośić na łożach te, kto-
rzy śię źle mieli, gdźiekol-
wiek usłyszeli o nim że tam
iest.
56. A gdźiekolwiek on
wszedł do miasteczek, albo
do miast, albo do wśi, kła-
dli niemocne po ulicach, i
prośili go, aby śię tylko do-
tykali podołka szaty iego: a
ile śię go ich dotknęli, byli
uzdrowieni.

Rozdźiał VII.

Faryzeuszowie łaiali uczniom
Pańskim, że nie umytymi ręko-
ma iedli. 6. PAn Faryzeusze gro-
mi. 14. co nieczystym człowieka
czyni, pokazuie. 24. a potym cor-
kę niewiastki Chananeyskiey 32.
i człowieka głuchego uzdrawia.

Kiedy śię zgromadźili do
niego * Faryzeuszowie,
i niektorzy z nauczonych w
piśmie, ktorzy byli przyszli
z Jeruzalem. * Matt.15,1.
2. A uyrzawszy niektore
z uczniow iego, że pospoli-
tymi rękoma (to iest, nie u-
mytymi) iedli chleb, ganili
to.

3. A-

Digitized by Google

3. Abowiem Faryzeuszowie i wszyscy Zydzi nie iedzą, ieżliby pilnie ręku nie umyli, trzymaiąc ustawę starszych.

4. I z rynku przyszedszy, ieżliby się nie umyli, nie iedzą: i innych rzeczy wiele iest, ktore przyięli ku trzymaniu, iako umywanie kubkow, konewek, i miednic, i stołow.

5. Potym go pytali Faryzeuszowie i nauczeni w piśmie: przecz uczniowie twoi nie chodzą według podania starszych, ale nieumytymi rękoma chleb iedzą?

6. Tedy on odpowiadaiąc, rzekł im: dobrze Izaiasz o was obłudnikach prorokował, iako napisano, lud ten czći * mię wargami, ale serce ich daleko iest ode mnie. * Izai.29,13.

7. Lecz prożno mię czczą, nauczaiąc nauk i ustaw ludzkich.

8. Abowiem wy opuściwszy przykazania Boże, trzymacie ustawy ludzkie, umywanie konewek i kubkow, i wiele innych takich tym podobnych rzeczy czynicie.

9. Mowił im też: wy czyście znośicie przykazanie Boże, abyście ustawy wasze zachowali.

10. Bo Moyżesz rzekł, czći * oyca twego i matkę twoię: A kto złorzeczy oycu albo matce, niech † śmiercią umrze.

* 2 Moy.20,12. 5 Moy.5,16. Matt.15,4. Efez.6,1. † 2 Moy.21,17. 3 Moy.20,9. 5 Moy.27,16. Przyp.20,20.

11. Ale wy mowićie: ieżliby człowiek rzekł oycu albo matce, korban, (co iest, dar,) ktorykolwiek będzie ode mnie, tobie pożyteczny będzie; bez winy będzie.

12. I nie dopuśćićie mu nic więcey czynić oycu swemu albo matce swoiey.

13. Wniwecz obracaiąc słowo Boże ustawą waszą, ktoraśćie ustawili: i wiele innych rzeczy tym podobnych czynićie.

14. A zwoławszy wszystkiego * ludu, mowił im: słuchayćie mię wszyscy, a zrozumieyćie: * Matt.15,10.

15. Niemasz nic z rzeczy zewnętrznych, ktore wchodzą w człowieka, coby go mogło pokalać: ale to, co pochodzi z niego, to iest co pokala człowieka.

Digitized by Google

16. Jeźli kto ma uszy ku
słuchaniu, niechay słucha!
17. A gdy wszedł w dom
od * onego ludu, pytali go
uczniowie iego o to podo-
bieństwo. * Matt. 15, 15.
18. Tedy im rzekł: także
i wy bezrozumni iesteście?
azaż nie rozumiecie, iż
wszystko co zewnątrz
wchodzi w człowieka, nie
może go pokalać?
19. Abowiem nie wcho-
dzi w serce iego, ale w
brzuch, i do wychodu wy-
chodzi, czyściąc wszystkie
pokarmy.
20. I powiedział, że co po-
chodzi z człowieka, to poka-
la człowieka.
21. Bo z wnętrzności
serca * ludzkiego pochodzą
złe myśli, cudzołóstwa,
wszeteczeństwa, mężoboy-
stwa, * Przyp. 6, 14.
22. Kradzieństwa, ła-
komstwa, złości, zdrada,
niewstyd, oko złe, bluźnier-
stwo, pycha, głupstwo.
23. Wszystkie te złe rze-
czy, pochodzą z wnętrzno-
ści, i pokalaią człowieka.
24. A z tamtąd * wsta-
wszy, poszedł na granice
Tyru i Sydonu: a wszed-
szy w dom, nie chciał aby
kto wiedział, lecz się utaić
nie mógł. * Matt. 15, 21.
25. Abowiem usłysza-
wszy o nim niewiasta, któ-
rey córeczka miała ducha
nieczystego, przyszła, i przy-
padła do nóg iego,
26. (A ta niewiasta by-
ła † Grecka, rodem z Syro-
fenicyi) i prosiła go, aby
diabła wygnał z córki iey.
† J. poganka.
27. Ale iey JEzus rzekł:
niech się pierwey dzieci na-
sycą; boć nie iest dobra,
brać chleb dzieciom, i mio-
tać szczenietom.
28. A ona odpowie-
działa, i rzekła mu: tak iest
PAnie! wszakże i szczenię-
ta iadaią pod stołem z o-
drobin dziecinnych.
29. I rzekł do niey: dla
tey mowy idź, wyszedł dia-
beł z córki twoiey.
30. A gdy ona odeszła do
domu swego, znalazła iż
diabeł wyszedł, a córka
leżała na łożu.

E. na 12. N. po S. Troy.

31. A wyszedszy zaś z gra-
nic Tyrskich i Sy-
dońskich, przyszedł nad
morze Galileyskie, pośrzo-
dkiem granic dziesiąci
miast.
32. I przywiedli mu

Digitized by Google

głuchego i z ćieżkośćią mo-
wiącego, a prośili go, aby
nań rękę włożył.
33. A wziąwszy go PAn
od ludu osobno, włożył
palce swoie w uszy iego, a
plunąwszy, dotknął śię ię-
zyka iego.
34. A weyrzawszy w
niebo, westchnął, i rzekł do
niego: Efata, to iest, o-
tworz śię.
35. I wnet śię otworzy-
ły uszy iego, i rozwiązała
śię zwiąska ięzyka iego, i
wymawiał dobrze.
36. Tedy im zakazał, aby
tego nikomu nie powia-
dali.
37. Ale czym on im bar-
ziey zakazował, tym oni to
barziey rozgłaszali. I na-
der śię barzo zdumiewali,
mowiąc: dobrze wszystko
uczynił; bo czyni iż głuszy
słyszą, i niemi mowią.*

Rozdział VIII.

Chrystus PAn śiedmiorgiem
chleba cztery tyśiące nakarmił.
11. żydowie znamion szukaią. 15.
PAn śię strzedz kwasu Faryzey-
skiego uczniom rozkazał. 22. śle-
pego uzdrowił. 27. uczniow, co-
by o nim ludźie rozmaići 29. i
oni sami rozumieli, pytał. 33.
Piotra zgromił. 34. sług swoich
niektore powinnośći opisał.

E. na 7. N. po S. Troy.

W Oney* dni, gdy na-
der wielki lud był, a
nie mieli coby iedli, zwoła-
wszy JEzus uczniow
swoich, rzekł im:
*Matt. 15, 32.
2. Żal mi tego ludu; bo
iuż trzy dni trwaią przy
mnie, a nie maią coby iedli.
3. A ieżli ie rozpuszczę
głodne do domow ich,
pomdleią na drodze; abo-
wiem niektorzy z nich z da-
leka przyszli.
4. Tedy mu odpowie-
dźieli uczniowie iego:
zkądże te kto będźie mogł
nasyćić chlebem tu na pu-
szczy?
5. I spytał ich: wieleż
maćie chlebow? a oni rze-
kli: śiedm.
6. I rozkazał ludowi,
żeby uśiadł na źiemi: a
wziąwszy one śiedm chle-
bow, podźiękowawszy ła-
mał, i dawał uczniom
swoim, aby przed lud kła-
dli: i kładli przed lud.
7. Mieli też trochę ry-
bek, ktore pobłogosławi-
wszy, kazał i one przed lud
kłaść.
8. Jedli tedy, i nasyceni
są: i zebrali co zbyło u-
łomkow śiedm koszow.

Digitized by Google

9. A było tych co iedli około czterech tyśięcy: i rozpuśćił ie. *

10. A wnet *wstąpiwszy w łodź z uczniami swoimi, przyszedł w strony Dalmanutskie. *Matt. 15, 39.

11. J wyszli * Faryzeuszowie, a poczęli z nim spor wieść, szukaiąc od niego znamienia z nieba, a kusząc go. * Matt. 16, 1.

12. Tedy westchnąwszy serdecznie w duchu swym, rzekł: Przeczże * ten rodzay znamienia szuka? za prawdę powiadam wam, że nie będźie dane znamię temu rodzaiowi.
* Matt. 12, 38.

13. J opuśćiwszy ie, wstąpił zaśię w łodź, i przeprawił śię na drugą stronę.

14. A zapomnieli * byli uczniowie wźiąć z sobą chleba, i nie mieli z sobą nic więcey, tylko ieden chleb w łodźi. * Matt. 16, 5.

15. Tedy im przykazał, mowiąc: Bacźcież, a strzeżćie śię kwasu Faryzeuszow, i kwasu Herodowego.

16. J rozmawiali miedzy sobą, i rzekli: o tym snadź mowi, że nie mamy chleba.

17. Co poznawszy JEzus, rzekł im: oczymże rozmawiaćie, iż nie maćie chleba? ieszczeż nie baczyćie i nie zrozumiewaćie? ieszczeż maćie serce * swoie zdrętwiałe? * Ezech. 2, 4.

18. Oczy maiąc nie widźićie? i uszy maiąc nie słyszyćie, i nie pamiętaćie?

19. Gdym onych pięć chlebow łamał miedzy * pięć tyśięcy ludźi, wieleżeśćie pełnych koszow ułomkow zebrali? rzekli mu: dwanaśćie. * Matt. 14, 20.

20. A gdym onych śiedm chlebow łamał * miedzy cztery tyśiące ludźi, wieleśćie koszow pełnych ułomkow zebrali? a oni rzekli: śiedm. * Matt. 15, 37.

21. A on im rzekł: iakoż tedy nie rozumiećie?

22. Po tym przyszedł do Betsaydy, i przywiedli do niego ślepego, prosząc go, aby śię go dotknął.

23. A uiąwszy onego ślepego za rękę, wywiodł go precz za miasteczko, i plunąwszy na oczy iego, włożył nań ręce, i pytał go, ieżliby co widźiał?

24. A

24. A on poyrzawßy w
zgorę, rzekł: widzę ludźie;
bo widzę że chodzą iako
drzewa.
25. Po tym záśię włożył
ręce na oczy iego, i rozká-
zał, mu w zgorę poyrzeć:
i † uzdrowiony iest na
wzroku, tak że i z daleká
wßystkie iáśnie widźiał.
† G. przywrocony.
26. I odesłał go do do-
mu iego, mowiąc: i do te-
go miasteczka nie wchodź,
i nikomu z miasteczka nie
powiáday.
27. Tedy wyßedł Jezus
* i uczniowie iego do mia-
steczek należących Cezaryi
Filipowey, á w drodze py-
tał uczniow swoich, mo-
wiąc im: kimże mię po-
wiádáią być ludźie?
* Matt. 16, 13.
28. A oni mu odpowie-
dźieli: iedni Janem
Chrzćićielem, á drudzy E-
liaßem, á drudzy iednym z
prorokow.
29. Ale on im rzekł: á
wy kim mię być powiádá-
ćie? á odpowiádáiąc Piotr,
rzekł mu: tyś iest on *
Chrystus. * Jan. 6, 69.
30. I przygroźił im, áby
o nim nikomu nie powia-
dáli.
31. I począł ie * nauczáć,
że Syn człowieczy muśi
wiele ućierpieć, i odrzuco-
nym być od starßych ludu,
i od przednieyßych kápła-
now, i nauczonych w pi-
śmie, i być zábity, á po
trzech dniach z martwych
wstáć. * Matt. 16, 21
32. A to mowił iáwnie.
Tedy go Piotr wźiąwßy
ná stronę, począł go strofo-
wáć.
33. Ale on obroćiwßy
śię, á weyrzawßy ná ucznie
swoie, zgromił Piotra, mo-
wiąc: idź ode mnie ßatá-
nie, abowiem nie poymuieß
tego co iest Bożego, ále co
iest ludzkiego.
34. A zwoławßy ludu z
uczniami swoimi, rzekł im:
ktokolwiek chce zá mną *
iść, niech sámego śiebie zá-
przy, á weźmie krzyż swoy,
i náśladuie mię.
* Matt. 10, 38. r. 16, 24. Luk.
9, 23. r. 14, 27.
35. Abowiem ktoby *
chćiał záchowáć duße swą,
straći ią: á ktoby stráćił
duße swą dla mnie i dla
Ewangielii, ten ią zácho-
wa. * Matt. 10, 39. r. 16, 25.
Luk. 9, 24. r. 17, 33. Jan. 12, 25.
36. Bo coż pomoże czło-
wiekowi, choćby wßystek *

Digitized by Google

świat pozyskał, a szkodowałby na duszy swoiey?
*Psalm 49, 9. Matt. 16, 26.
37. Albo co za zamianę da człowiek za duszę swoię?
38. Abowiem ktoby się *wstydźił za mię i za słowa moie miedzy tym rodzaiem cudzołożnym i grzesznym, i Syn człowieczy wstydźić się zań będźie, gdy przyydźie w chwale Oyca swego z Anioły świętymi.
*Matt. 10, 33. Luk. 9, 26.

Rozdział IX.

PAn się przemienił. 4. ktoremu się Moyżesz i Eliasz pokazał. 7. a Oćiec go słuchać rozkazał. 11. PAn o Eliaszu mowił. 14. opętanego uzdrowił. 31. o śmierći swoiey i z martwych wstaniu kazał. 34. Apostoły pokory 42. i wystrzegać się zgorszenia, uczył.

I Mowił im: za prawdę powiadam *wam, iż są niektorzy z tych co tu stoią, ktorzy nie ukuszą śmierći, ażby uyrzeli, że krolestwo Boże przyszło w mocy. *Matt. 16, 28. Luk. 9, 27.
2. A po sześći dniach wźiął z sobą *JEzus Piotra i Jakuba i Jana, i wwiodł ie na gorę wysoką same osobno, i przemienił się przed nimi.
*Matt. 17, 1. Luk. 9, 28.
3. A szaty iego stały się lśniące, i barzo białe iako śnieg, iakich blecharz na źiemi nie może wybielić.
4. I uyrzeli Eliasza z Moyżeszem, ktorzy rozmawiali z JEzusem.
5. A odpowiadaiąc Piotr, rzekł JEzusowi: mistrzu, dobrze nam tu bydź, przetoż uczynimy tu trzy namioty, Tobie ieden, Moyżeszowi ieden, i Eliaszowi ieden.
6. Abowiem nie wiedźiał coby mowił, bo przestraszeni byli.
7. I stał się obłok, ktory ie zaćienił, a przyszedł głos z obłoku mowiący: ten iest Syn *moy miły, tegoż †słuchayćie. *Matt. 17, 5.
†5 Moy. 18, 15.
8. A wnet obeyrzawszy się, nikogo więcey nie widźieli tylko JEzusa samego z sobą.
9. A gdy oni zstępowali *z gory, przykazał im, aby tego nikomu nie powiadali co widźieli, aż kiedyby Syn człowieczy z martwych wstał. *Matt. 17, 9.
10. A tak oni zatrzymali tę rzecz u siebie, pytaiąc się miedzy sobą, coby to było z martwych wstać?

Digitized by Google

11. I pytali go, mowiąc: coż tedy nauczeni w piśmie powiadaią, że Eliasz pierwey przyyść ma?

12. A on odpowiadaiąc, rzekł im: Eliaszci przyszedszy pierwey * naprawi wszystko, a iako napisano o Synu † człowieczym, że muśi wiele ućierpieć, a za nic poczytanym bydź.

* Mal. 4, 5. † Isai. 53, 4. Psalm 22, 7. Dan. 9, 26.

13. Aleć wam powiadam, że i Eliasz przyszedł, i uczynili mu cokolwiek chćieli, iako o nim napisano.

14. A przyszedszy do uczniow, uyrzał lud wielki około nich, i nauczone w piśmie, spor maiące z nimi.

15. A wnetże lud wszystek uyrzawszy go, polękali śię, i zbieżawszy śię, przywitali go.

16. I pytał nauczonych w piśmie: o coż spor maćie miedzy sobą?

17. A odpowiadaiąc * ieden z onego ludu, rzekł: nauczyćielu, przywiodłem do ćiebie syna mego, ktory ma ducha niemego.

* Matt. 17, 14.

18. Ten gdźie go kolwiek popadnie, rozdźiera go, a on śię ślini, i zgrzyta zębami swymi, i schnie: i mowiłem uczniom twoim, aby go wygnali, ale nie mogli.

19. Lecz on odpowiadaiąc mu, rzekł: o rodzaiu niewierny! dokądże z wami będę? i dokądże was ćierpieć będę? przywiedźćie go do mnie.

20. I przywiedli go do niego. A skoro go uyrzał, zaraz go duch rozdarł: a on upadszy na źiemię, przewracał śię, śliniąc śię.

21. Zatym spytał JEzus oyca iego: iakoż mu śię to dawno przydało? a on powiedźiał: z dźiećiństwa.

22. I często go miotał w ogień * i w wodę, żeby go stráćił: ale możeszli co, ratuy nas, użaliwszy śię nad nami. * Matt. 17, 15.

23. Ale mu JEzus rzekł: ieżli możesz temu wierzyć, wszystko iest możno * wierzącemu.

* Matt. 21, 21. Luk. 17, 6.

24. A zarazem zawoławszy oćiec onego młodźieńca, ze łzami rzekł: wierzę PAnie, ty ratuy niedowiarstwa mego!

25. A widząc JEzus iż śię lud zbiegał, zgromił o-

Digitized by Google

nego ducha nieczyſtego, mowiąc mu: duchu niemy i głuchy, Ja tobie roskazuię, wynidź z niego, a nie wchodź więcey weń.

26. Tedy go barzo rozdarſzy, wyſzedł: i ſtał śię on człowiek iako umarły, tak, że ich wiele mowiło iż umarł.

27. Ale Jezus uiąwſzy go za rękę, podnioſł go: i wſtał.

28. A gdy * wſzedł w dom, pytali go oſobno uczniowie iego: czemużeſmy go my wygnać nie mogli? * Matt.17,19.

29. A on im rzekł: ten rodzay diabłow inaczey wyniść nie może tylko przez modlitwę i przez poſt.

30. A ztamtąd wyſzedſzy, ſzli z ſobą przez Galileą, ale nie chćiał aby kto wiedźiał.

31. Abowiem uczył ucznie ſwoie, i mowił im: Syn człowieczy * będźie wydany w ręce ludzkie, i zabiią go: ale gdy będźie zabity, dnia trzećiego z martwych wſtanie. * Luk.9,44.

32. Lecz oni tey rzeczy nie rozumieli, wſzakże bali śię go ſpytać.

33. Zatym przyſzedł do Kapernaum, a będąc w domu, pytał ich: o czymżeśćie w drodze miedzy ſobą rozmawiali.

34. Lecz oni milczeli; abowiem rozmawiali* miedzy ſobą w drodze, ktoby z nich był więtſzy.
*Matt.18,1. Luk.9,46.

35. A uśiadſzy zawołał dwunaśći, i mowił im: ieźli kto chce bydź pierwſzym, niech będźie ze wſzyſtkich oſtatnim, i ſługą wſzyſtkich.

36. A wźiąwſzy dźiećiątko, poſtawił ie w poſrzodku nich, a wźiąwſzy ie na łokćie, rzekł im:

37. Ktoby iedno z takich * dźiateczek przyiął w imieniu moim, mnie przyymuie: a ktoby mnie przyiął, nie mnie przyymuie, ale onego ktory mię poſłał.
* Matt.18,5.

38. Tedy mu * odpowiedźiał Jan, mowiąc: Nauczyćielu, widźieliśmy niektorego w imieniu twoim diabły wyganiaiącego, ktory nie chodźi za nami, i zabranialiśmy mu, przeto że nie chodźi za nami.
* Luk.9,49.

39. Ale Jezus rzekł:

nie

Digitized by Google

nie zabraniayćie * mu: abowiem nikt nie iest, coby czynił cuda w imieniu moim, aby mogł snadnie mowić źle o mnie.

* 1 Kor.12,3.

40. Bo kto nie iest przećiwko nam, za nami iest.

41. Abowiem ktoby was napoił kubkiem wody w imieniu moim, dla tego iżeśćie Chrystusowi, za prawdę powiadam wam, nie straći zapłaty swoiey.

* Matt. 10,42.

42. A ktoby * zgorszył iednego z tych małych, ktorzy w mię wierzą, dalekoby mu lepiey było, aby był zawieszony kamień młyński u szyie iego, i w morze był wrzucony.

* Matt.18,6. Luk.17,1.

43. A ieżliby ćię gorszyła * ręka twoia, odetni ią; bo lepiey iest tobie ułomnym wniść do żywota, niżeli dwie ręce maiąc, iść do piekła w on ogień nieugaszony: * Matt.5,30. r.18,8.

44. Gdźie robak ich nie umiera, a ogień nie gaśnie.

45. A ieżliby ćię noga twoia gorszyła, odetni ią; bo lepiey tobie chromym wniść do żywota, niżeli dwie nodze maiąc, być wrzuconym do piekła w ogień nieugaszony:

46. Gdźie robak ich nie umiera, a ogień nie gaśnie.

47. A ieżliby ćię oko twoie gorszyło, wyłup ie; bo lepiey tobie iednookim wniść do krolestwa Bożego, niżeli dwie oczy maiąc, wrzuconym być do ognia piekielnego:

48. Gdźie robak * ich nie umiera, a ogień nie gaśnie.

* Izai.66,24.

49. Abowiem każdy człowiek ogniem osolony będźie, i każda ofiara solą * osolona będźie.

* 3 Moy.2,13.

50. Dobrać * iest sol, ale ieżli śię sol niesłoną stanie, czymże ią osolićie? mieyćież sol sami w sobie, a mieyćie pokoy miedzy sobą. * Matt.5,13.

Rozdział X.

Pan żony opuszczać bronił. 13. dźiatki przyymował. 17. młodźieńcowi bogatemu naukę dał. 21. tym, ktorzyby dla niego co opuśćili, nadgrodę obiecał. 35. prośbę synow Zebedeuszowych zganił. 46. Bartymeuszowi wzrok przywroćił.

A Wstawszy ztamtąd, przyszedł * do granic Judskich przez krainę za Jor-

Jordanem leżącą, i zszedł
śię zaś do niego lud, i uczył
ie zaś, iako miał zwyczay.
* Matt.19,1.
2. Tedy przyſtąpiwszy
Faryzeuszowie, pytali go:
godźili śię mężowi żonę o-
puśćić? A to czynili kusząc
go.
3. Ale on odpowiadaiąc,
rzekł im: coż wam przy-
kazał Moyżesz?
4. A oni rzekli: Moy-
żesz pozwolił * napiſać liſt
rozwodny, i opuśćić ią.
* 5 Moy.24,1.
5. A odpowiadaiąc Je-
zus, rzekł im: dla zatwar-
dzenia ſerca waszego napi-
ſał wam to przykazanie.
6. Aleć * od początku
ſtworzenia, mężczyznę i
niewiaſtę uczynił ie Bog.
*1 Moy.1,27. r.2,24. Matt.
19,4.
7. Dla tego opuśći czło-
wiek oyca ſwego i matkę, a
przyłączy śię do żony ſwo-
iey.
8. J będą to dwoie ie-
dnym * ciałem: a tak iuż
nie ſą dwoie, ale iedno cia-
ło. *1 Moy.2,24. 1 Kor.6,16.
Efez.5,31.
9. Co tedy Bog złączył,
człowiek niechay nie rozłą-
cza.
10. A w domu zaś u-
czniowie iego o toż go py-
tali.
11. J rzekł im: ktoby-
kolwiek * opuśćił żonę
ſwą, a poiąłby inną, cu-
dzołoży przećiwko niey.
* Matt.5,32.
12. A ieżliby niewiaſta
opuśćiła męża ſwego, a
szłaby za drugiego, cudzo-
łoży.
13. Tedy przynoszono do
niego * dźiatki, aby śię ich
dotykał: ale uczniowie
gromili te, ktorzy ie przy-
nośili. * Matt.19,13.
14. Co uyrzawszy Je-
zus, rozgniewał śię, i rzekł
im: dopuśććie dźiatkom
przychodźić do mnie, a nie
zabraniayćie im, abowiem
takich ieſt kroleſtwo Boże.
15. Zaprawdę powia-
dam wam: ktobykolwiek
nieprzyiął kroleſtwa Bo-
żego iako dźiećiątko, nie
wnidźie do niego.
16. J biorąc ie na łokćie
*ſwoie, i kładąc na nie ręce,
błogoſławił im.
* Matt.19,15.
17. A gdy on wychodźił
w drogę, przybieżał ieden,
i upadszy przed nim na ko-
lana, pytał go: Nauczy-
ćielu dobry, coż czynić
mam,

Digitized by Google

mam, * abym odziedziczył żywot wieczny?
* Matt. 19, 16.
18. Ale mu JEzus rzekł: Przecz mię zowiesz dobrym? nikt nie iest dobry tylko ieden, to iest Bog.
19. Przykazania umiesz: nie * będziesz cudzołożył: nie będziesz zabiiał: nie będziesz kradł: nie będziesz mowił świadectwa fałszywego: nie będziesz oszukawał nikogo: czći oyca twego i matkę twoię.
* 2 Moy. 20, 12. 13. 5 Moy. 5, 16. 17. Rzym. 13, 9.
20. A on odpowiadaiąc, rzekł mu: Nauczyćielu, tegom wszystkiego przestrzegał od młodośći moiey.
21. A JEzus poyrzawszy nań, rozmiłował śię go, i rzekł mu: iednegoć nie dostawa: idź, * przeday co masz, a rozday ubogim, a będziesz miał skarb w niebie, a przyydź, naśladuy mię, † wźiąwszy krzyż.
* Matt. 19, 21. † Matt. 16, 24.
22. A on zafrasowawszy śię dla tego słowa, odszedł smutny, abowiem miał wiele maiętnośći.
23. A poyrzawszy JEzus w koło, * rzekł do uczniow swoich: iakoż trudno ći, ktorzy maią bogactwa, wnidą do krolestwa Bożego!
* Matt. 19, 23.
24. Tedy uczniowie zdumieli śię nad tymi słowy iego. Lecz JEzus zaś odpowiadaiąc rzekł im: dźiatki iakoż iest trudno * tym, co ufaią w bogactwach, wniść do krolestwa Bożego!
* Przyp. 11, 28.
25. Snadniey iest wielbłądowi przeyść przez ucho igielne, niż bogaczowi wniść do krolestwa Bożego.
26. A oni śię tym więcey zdumiewali, mowiąc między sobą: i ktoż może być zbawiony?
27. A JEzus poyrzawszy na nie, rzekł: u ludźić to nie możno, ale nie u Boga * abowiem u Boga wszystko iest możno.
* Job. 42, 2.
28. I pocżął Piotr mowić do niego: otośmy my * opuśćili wszystko, a poszliśmy za tobą.
* Matt. 19, 27. Luk. 18, 28.
29. A JEzus odpowiadaiąc rzekł: zaprawdę powiadam wam: nikt nie iest, ktoby opuśćił dom, albo bráćią, albo śiostry, albo oyca, albo matkę, albo

żonę,

Digitized by Google

żonę, albo dzieći, albo role,
dla mnie i dla Ewangielii,
30. Zeby nie miał wźiąć
sto krotnie teraz w tym
czaśie domow, i braći, i
śiostr, i matek, i dzieći, i
rol z prześladowaniem: a
w przyszłym wieku, żywota
wiecznego.
31. Aleć wiele pierwszych
będą * ostatnimi, a ostat-
nich pierwszymi.
* Matt. 19, 30. r. 20, 16.
32. J byli * w drodze
wstępuiąc do Jeruzalem: a
JEzus szedł przed nimi, i
zdumiewali śię; a idąc za
nim, bali śię. A on wźiąw-
szy zaśię z sobą onych
dwanaśćie, począł im po-
wiadać, co nań przyyść
miało. * Matt. 20, 17. Luk. 18, 31.
33. Mowiąc: oto * wstę-
puiemy do Jeruzalem, a
Syn człowieczy będźie wy-
dany przednieyszym kapła-
nom i nauczonym w pi-
śmie, i osądzą go na
śmierć, i wydadzą go po-
ganom. * Matt. 16, 21.
34. A oni śię z niego na-
śmiewać będą, i ubiczuią
go, i będą nań plwać, i za-
biią go: ale dnia trzećiego
z martwych wstanie.
35. Tedy przystąpili do
niego, Jakub * i Jan syno-
wie Zebedeuszowi, mo-
wiąc: Nauczyćielu, chce-
my abyś † nam uczynił, o
co ćię prośić będziemy.
* Matt. 20, 20. † Luk. 9, 46.
36. A on im rzekł: coż
chcećie, abym wam uczy-
nił?
37. A oni mu rzekli:
day nam, abyśmy ieden na
prawicy twoiey, a drugi na
lewicy twoiey śiedzieli w
chwale twoiey.
38. Lecz im JEzus
rzekł: nie wiećie, o co pro-
śićie. Możećież pić kielich,
ktory ia piię? i chrztem,
ktorym śię Ja chrzczę, być
ochrzczeni?
39. A oni mu rzekli:
możemy. A JEzus im
rzekł: kielichći ktory Ja
piię, pić będziećie, i chrztem
ktorym śię Ja chrzczę,
ochrzczeni będziećie;
40. Ale śiedzieć po pra-
wicy moiey, albo po lewi-
cy moiey, nie moia rzecz iest
dać, ale będźie dano tym,
ktorym zgotowano.
41. A usłyszawszy to ona
dziesięć, poczęli śię gniewać
na Jakuba i na Jana.
42. Ale JEzus zwoław-
szy ich, rzekł im: wiećie
iż ći, ktorym śię zda, że
władzą

Digitized by Google

władza maią nad narody, panuią nad nimi: a ktorzy z nich wielcy są, moc przewodzą nad nimi.
43. Lecz nie tak będźie miedzy wami: ale ktobykolwiek chćiał bydź wielki miedzy wami, będźie sługą waszym.
44. A ktobykolwiek z was chćiał bydź pierwszym, będźie sługą wszystkich.
45. Bo i Syn człowieczy nie przyszedł aby mu służono, ale aby służył, i aby dał duszę swą * na okup za wiele ludźi. * Psalm 111,9. i 130,7. Izai. 59,20. Matt. 20,28. Rzym. 3,24. 1 Kor. 1,30. r.6,20. r.7,23. Efez. 1,7. Kolos. 1,14. 1 Tym. 2,6. Tyt. 2,14. Zyd. 9,12. 1 Piotr. 1,18. Objaw. 5,9.
46. Tedy przyszli do Jerycha. A gdy on wychodźił z Jerycha i uczniowie iego, i lud wielki: syn Tymeuszow Bartymeusz ślepy śiedźiał podle drogi żebrząc.
47. A usłyszawszy iż iest Jezus on Nazareński, począł wołać, mowiąc: Jezusie Synu Dawidow zmiłuy śię nade mną.
48. I gromiło go wiele ich aby milczał. Ale on tym wiecey wołał: Synu Dawidow zmiłuy śię nade mną.
49. Tedy zastanowiwszy śię Jezus, kazał go zawołać. I zawołano ślepego, mowiąc mu: ufay, wstań, woła ćię.
50. A on porzućiwszy płaszcz swoy, wstał, i przyszedł do Jezusa.
51. I odpowiadaiąc Jezus rzekł mu: coż chcesz abym ći uczynił? a ślepy mu rzekł: mistrzu, abym przeyrzał.
52. A Jezus mu rzekł: idź, wiara twoia ćiebie uzdrowiła. A zarazem przeyrzał, i szedł drogą za Jezusem.

Rozdział XI.

Pan wiachał do Jeruzalem. 13. Figowe drzewo przeklął. 15. z Kośćioła nierząd wyprzątnął. 23. moc wiary 24. i modlitwę z wiarą zalećił. 25. braći odpuszczać kazał. 27. z kśiężą o powadze urzędu swego 30. i o chrzćie Janowym rozmowę miał.

Gdy śię przybliżyli do * Jeruzalem, i do Betfagie, i do Betanii, ku gorze oliwney, posłał dwu z uczniow swoich.
* Matt. 21,1. Luk. 19,29.

2. I

2. I rzekł im: idźcie do miasteczka, ktore iest przećiwko wam: a wszedszy do niego, zaraz znaydźiecie ośle uwiązane, na ktorym nikt z ludźi nie śiedźiał: odwiążćież ie, a przywiedźcie.

3. A ieżliby wam kto rzekł: coż to czynićie? powiedźcie iż go PAn potrzebuie: a wnet ie tu pośle.

4. Szli tedy i znaleźli ośle uwiązane u drzwi na dworze, na rozstaniu drogi: i odwiązali ie.

5. Tedy niektorzy z onych, co tam stali, mowili: coż czynićie, że odwiązuiećie ośle.

6. A oni im rzekli, iako im był roskazał JEzus. I puśćili ie.

7. Przywiedli tedy ośle do JEzusa, i włożyli * na nie szaty swoie; i wśiadł na nie. * Jan. 12, 14.

8. A wiele ich słali szaty swoie na drodze: drudzy zaśię obćinali gałązki z drzew, i słali na drodze.

9. A ktorzy w przod szli, i ktorzy pozad szli, wołali, mowiąc: Hosanna! błogosławiony ktory idźie w imieniu * PAńskim.
* Psalm 118, 26. Jan. 12, 13.

10. Błogosławione krolestwo oyca naszego Dawida, ktore przyszło w imieniu PAńskim, Hosanna na wysokośćiach!

11. I wiachał * JEzus do Jeruzalem, i przyszedł do kośćioła: a obeyrzawszy wszystko, gdy iuż była wieczorna godźina, wyszedł do Betanii z dwiemanaśćie. * Matt. 21, 10. Luk. 19, 45.

12. A drugiego * dnia, gdy wychodźili z Betanii, łaknął. * Matt. 21, 18.

13. I uyrzawszy z daleka * figowe drzewo, maiące liśćie, przyszedł, ieżliby snadź co na nim znalazł: A gdy do niego przyszedł, nic nie znalazł tylko liśćie: bo nie był czas figam.
* Luk. 13, 6.

14. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł mu: niechayże więcey na wieki nikt z ćiebie owocu nie ie. A słyszeli to uczniowie iego.

15. I przyszli * do Jeruzalem: a wszedszy JEzus do kośćioła, począł wyganiać przedawaiące i kupuiące w kośćiele, i poprzewracał stoły tych, co pieniędzmi handlowali, i stołki tych, co przedawali gołębie. * Matt. 21, 12.

16. A

Digitized by Google

16. A nie dopuścił, żeby kto miał nieść naczynie przez kościoł.

17. I nauczał, mowiąc im: azaż nie napisano? że * dom moy, dom modlitwy będzie nazwany od wszystkich narodow, a wyście go uczynili iaskinią zboycow. *1 Krol.8,33. Isai.56,7. Jerem.7,11.

18. A słyszeli to nauczeni w piśmie i przednieysi kapłani, i szukali iakoby go stracili; abowiem się go bali, przeto, iż wszystek lud zdumiewał się nad nauką iego.

19. A gdy przyszedł wieczor, wyszedł z miasta.

20. A rano idąc mimo figowe drzewo, uyrzeli iż z korzenia uschło:

21. Tedy wspomniawszy Piotr, rzekł mu: Mistrzu, oto figowe drzewo, ktoreś przeklął, uschło.

22. A JEzus odpowiadaiąc rzekł im: mieycie wiarę † w Boga. † S.Bożą.

23. Bo za prawdę powiadam wam, iż ktobykolwiek rzekł tey gorze: podnieś się, a rzuć się w morze, a nie wątpiłby w sercu swoim; lecz by wierzył, że się stanie co mowi: stanie się mu cokolwiek rzecze.

24. Przetoż powiadam wam: o cokolwiek byście, modląc* się, prosili, wierzcie że weźmiecie, a stanie się wam. *Matt.7,7. v.21,22. Luk.11,9.

25. A gdy stoicie* modląc się; odpuśćcież, ieżli co przeciw komu macie, aby i Oćiec wasz, ktory iest w niebiesiech, odpuścił wam upadki wasze. *Matt.6,14.

26. Bo ieżli wy nie odpuścicie, i Oćiec wasz, ktory iest w niebiesiech, nie odpuści wam upadkow waszych.

27. I przyszli * znowu do Jeruzalem. A gdy się on przechodził po kościele, przystąpili do niego przednieysi kapłani, i nauczeni w piśmie, i starsi. *Matt.21,13.

28. I mowili do niego: ktorąż to mocą czynisz? a ktoć dał tę moc, abyś to czynił?

29. Tedy JEzus odpowiadaiąc rzekł im: spytam was i JA o iedną rzecz, odpowiedzcież mi; a powiem wam, ktorą mocą to czynię.

30. Chrzest Janow z

Digitized by Google

niebaż był, czyli z ludzi?
odpowiedzcie mi.
31. I rozbierali to sami
miedzy sobą, mowiąc: ie-
źli powiemy, z nieba; rze-
cze: przecżżeście mu tedy
nie wierzyli?
32. A ieźli powiemy, z
ludzi: boiemy się ludu; a-
bowiem wszyscy Jana mie-
li * za prawdziwego Pro-
roka. * Matt.14, 5.
33. Tedy odpowiadaiąc
rzekli Jezusowi: nie wie-
my. Jezus też odpowia-
daiąc rzekł im: i Ja wam,
nie powiem, ktorą mocą to
czynię.

Rozdział XII.

Chrystus o winniey wynaiętey mowił. 10. sam iest kamieniem węgielnym. 13. czynsz Cesarzowi d[illegible]ł. 18. Saduceuszom z martw[illegible]wstania dowiodł. 28. naywiętsze przykazanie. 33. miłość Boga i bliźnich, ofiarą bydź naprzedniejszą. 36. i iakoby on był Synem Dawidowym, pokazał. 42. dar ubożuchny wdowy zalecił.

TEdy począł do nich mo-
wić w podobień-
stwach: człowiek ieden *
nasadził winnicę, i ogrodził
ią płotem, i wkopał prasę, i
zbudował wieżę, i naiął ią
winiarzom, i odiachał
precz. * Izai.3,14. r.5,1.
Jerem.2,21. Matt.21,33.
Luk.20,9.
2. I posłał, gdy tego był
czas, sługę do winiarzow,
aby od winiarzow odebrał
pożytki oney winnice.
3. Lecz oni poimawszy
go, ubili, i odesłali prożne-
go.
4. I zaśię posłał do nich
sługę drugiego, ktorego też
oni ukamionowawszy, gło-
wę mu zranili, i odesłali o-
belżonego.
5. I zaśię posłał inszego
sługę: ale i tego zabili, i
wiele innych: z ktorych ie-
dne ubili, a drugie poza-
biiali.
6. A maiąc ieszcze iedne-
goż swego miłego syna, po-
słał na ostatek do nich i te-
go, mowiąc: wżdyć się bę-
dą wstydzili syna mego.
7. Ale oni winiarze rze-
kli miedzy sobą: tenci iest
dziedzic; podźcie, zabiymy
* go, a będzie nasze dziedzi-
ctwo. * Matt.21,38.
8. I wziąwszy go, zabili, a
wyrzucili precz z winnice.
9. Coż tedy uczyni PAn
oney winnice? przyydzie a
potraci one winiarze, i da
winnicę innym.

10. I-

Digitized by Google

10. Izaliśćie nie czytali
tego piſma? kamień, ktory
* odrzućili buduiący, ten
śię ſtał głową węgielną.
* Pſalm 118,22. Izai. 8,14.
r.28,16. Matt.21,42. Luk.
20,17. Dzie.4,11. Rzym.
9,33. 1 Kor.3,11. 1 Piotr.2,7.
11. Od PAna ćię to ſtá-
ło, i ieſt dźiwne w oczach
naſzych.
12. Stárali śię tedy, iáko-
by go poimáć, ále śię ludu
báli: bo poznali, iż prze-
ćiwko nim ono podobień-
ſtwo powiedźiał. I zá-
niechawſzy go, odeſzli.
13. Potym poſłali do nie-
go niektore z Faryzeuſzow
* i z Herodyanow; áby go
uśidlili w mowie.
* Matt. 22,15.
14. A ták oni przyſzedſzy,
rzekli mu: Náuczyćielu,
wiemy żeś ieſt prawdźiwy,
á nie dbaſz ná nikogo: á-
bowiem nie pátrzaſz ná o-
ſobę ludzką, ále w prá-
wdźie drogi Bożey uczyſz;
godźiż śię dáć czynſz Ce-
ſarzowi, czyli nie? mamyż
go dáć, czyli nie dáć?
15. A on poznawſzy o-
błudę ich, rzekł im: cze-
muż mię kuśićie? przy-
nieśćie mi groſz, ábym go
oglądał.
16. Tedy mu oni przy-
nieśli; á on im rzekł:
czyyże to ieſt obraz i nápis?
á oni mu powiedźieli: Ce-
ſarſki.
17. I odpowiádáiąc
JEzus, rzekł im: oddá-
wayćież tedy * co ieſt Ce-
ſarſkiego, Ceſarzowi; á co
ieſt Bożego, Bogu. I
dźiwowáli mu śię.
* Rzym.13,7.
18. I przyſzli do niego *
Saduceuſzowie, ktorzy
mowią, iż niemaſz z már-
twych wſtánia; i pytáli
go mowiąc: * Matt. 22,23.
19. Náuczyćielu, Moy-
żeſz nam nápiſał, iż ieżliby *
czyy brat umárł, i zoſtáwił
żonę, á dźiatekby nie zoſtá-
wił; áby brat iego poiął
żonę iego, á wzbudźił ná-
śienie brátu ſwemu.
* 5 Moy. 25,5.
20. Było tedy śiedm
bráći: á pierwſzy poiá-
wſzy żonę, umárł, i nie zo-
ſtáwił naśienia.
21. A drugi poiąwſzy ią,
umárł; lecz i ten nie zoſtá-
wił naśienia: tákże i trzeći.
22. A ták ią poięło onych
śiedm bráći; á nie zoſtá-
wili naśienia; náoſtátek
po wſzyſtkich umárła i oná
niewiáſtá.

Digitized by Google

23. Przetoż, przy z martwych wstaniu gdy powstaną, ktoregoż z nich będzie żoną? bo siedm ich mieli ią za żonę.

24. Na to JEzus odpowiadaiąc, rzekł im: zaż nie dla tego błądźićie, iżeśćie nie powiadomi pisma, ani mocy Bożey?

25. Abowiem gdy z martwych wstaną, ani się żenią, ani za mąż wydawaią, ale są iako * Aniołowie w niebiesiech. * 1 Jan. 3, 2.

26. A o umarłych, iż będą wzbudzeni, nieczytaliśćież w kśięgach Moyzeszowych, iako Bog do niego ze krza mowił, i rzekł: JAM iest * Bog Abrahamow, Bog Izaakow, i Bog Jakobow.
* 2 Moy. 3, 6. Matt. 22, 32.

27. Bog, nie iestći Bogiem umarłych, alę Bogiem żywych: przetoż wy barzo błądźićie.

28. A przystąpiwszy * ieden z nauczonych w piśmie, słysząc, że z sobą gadali, a widząc, że im dobrze odpowiedźiał, spytał go: ktore iest napierwsze ze wszystkich przykazanie? * Matt. 22, 35.

29. A JEzus mu odpowiedźiał: napierwsze zę wszystkich przykazanie iest: słuchay * Izraelu, PAn Bog nasz, PAn ieden iest.
* 2 Moy. 20, 1. 5 Moy. 6, 4. r. 10, 12.

30. Przetoż będźiesz miłował PAna Boga twego, ze wszystkiego serca twego, i ze wszystkiey duszę twoiey, i ze wszystkiey myśli twoiey, i ze wszystkiey śiły twoiey: toć iest pierwsze przykazanie.

31. A wtore temu podobne, to iest: będźiesz miłował * bliźniego twego iako samego śiebie. Więtszego przykazania innego nad to niemasz. * 3 Moy. 19, 18. Matt. 22, 39. Rzym. 13, 9. Galat. 5, 14. Jak. 2, 8.

32. Tedy mu rzekł on náuczony w piśmie: Nauczyćielu, za prawdę dobrześ powiedźiał, iż ieden iest Bog, a niemasz inszego oproćz niego.

33. I miłować go ze wszystkiego serca, i ze wszystkiey myśli, i ze wszystkiey duszę, i ze wszystkiey śiły: a miłować bliźniego iako samego śiebie, więcey iest nad wszystkie całopalenia i ofiary.

34. A widząc JEzus, że on mądrze odpowiedźiał, rzekł mu: nie dalekoś iest

od

Digitized by Google

od kroleſtwa Bożego. J
nie śmiał go nikt daley py-
tać.
35. Tedy JEzus * odpo-
wiadaiąc rzekł, gdy uczył
w kościele: iakoż mowią
nauczeni w piśmie, iż
CHryſtus ieſt Syn Dawi-
dow? *Matt.22,41.
36. Bo ſam Dawid przez
Ducha świętego powie-
dział: rzekł PAn * PAnu
memu, siądź po prawicy
moiey, aż położę nieprzy-
iacioły twoie podnożkiem
nog twoich.
*Pſalm 110,1. Dzie.2,34.
37. Ponieważ go ſam Da-
wid nazywa PAnem, ia-
koż tedy * ieſt ſynem iego?
a wielki lud rad go ſłuchał.
*Matt.22,45.
38. J mowił do nich w
nauce ſwoiey: ſtrzeżcie się
nauczonych w piśmie, kto-
rzy chcą w długich ſzatach
chodzić, a bydź pozdra-
wiani na rynkach:
39. J na pierwſzych
ſtołkach siadać w bożni-
cach, i pierwſze mieyſca
mieć na wieczerzach:
40. Ktorzy pożeraią *
domy wdow, a to pod po-
krywką długich modlitew:
ci odniosą cięższy ſąd.
*Matt.23,14. Luk.20,47.
41. A JEzus * siedząc
przeciwko ſkarbnicy, przy-
patrował się iako lud rzu-
cał pieniądze do ſkarbnice;
i iako wiele bogaczow
wiele rzucało. *Luk.21,1.
42. J przyſzedſzy iedna
wdowa uboga, wrzuciła
dwa drobne pieniążki, co
czyni kwartnik.
43. Tedy zwoławſzy u-
czniow ſwoich, rzekł im:
za prawdę wam powia-
dam, że ta uboga wdowa
więcey wrzuciła niżeli ci
wſzyſcy, ktorzy rzucali do
ſkarbnice.
44. Abowiem ci wſzy-
ſcy z tego, co im zbywało,
rzucali; ale ta † z uboſtwa
ſwego, wſzyſtko co miała
wrzuciła, wſzyſtkę ży-
wność ſwoię.
† G. z niedoſtatku.

Rozdział XIII.

PAn o zburzeniu miaſta Jeru-
zalemſkiego, o przyiściu ſwoim na
ſąd, i o znakach to oboie uprzedza-
iących, przepowiedział. 26. że
na ſąd przyidzie, upewnił. 32. o
tym przyiściu nikt nie wie. 33. i
żebyśmy się pilnie na nie goto-
wali, upominał.

A Gdy * on wychodził z
kościoła, rzekł mu ie-
den z uczniow iego: Nau-
czycielu, patrz iakie to ka-

mienie, i iakie budowania? *Matt. 24, 1. Luk. 21, 5.
2. A JEzus odpowiadaiac, rzekł mu: widźiß te wielkie budowania? nie bedźie zostawiony kamień* na kamieniu, ktoryby nie był rozwalony. *Matt. 24, 2.
3. A gdy śiedźiał na gorze oliwney przećiwko kośćiołowi, pytali go osobno Piotr, i Jakub, i Jan, i Andrzyy?
4. Powiedz nam kiedy śie to stanie, i co za znak, kiedy śie to wßystko pełnić bedźie?
5. A JEzus odpowiadaiac im, począł mowić: patrzćie, aby was kto* nie zwiodł. *Efez. 5, 6. 2 Tes. 2, 3.
6. Abowiem wiele ich przyydźie pod imieniem moim, mowiac: iam iest CHrystus, i wiele ich zwiodą.
7. Gdy tedy usłyßyćie woyny, i wieśći o woynach, nie trwożćież sobą; boć to muśi bydź: aleć ießcze nie tu koniec.
8. Abowiem powstanie narod przećiwko narodowi, i krolestwo przećiwko krolestwu: i bedą mieyscami trzesienia źiemie, i bedą głody i zamießania.
9. A toć początki boleśći. Lecz* wy strzeżćie samych śiebie; boć was podawać będą przed rady, i do zgromadzenia: bedą was bić, a przed starostami i krolmi dla mnie stawać bedźiećie, na świadectwo, przećiwko nim. *Matt. 10, 17.
10. Ale u wßystkich narodow* muśi bydź przed tym kazana Ewangelia. *Matt. 24, 14.
11. A gdy was* powiodą wydawaiac, nie troßczćież śie przed czasem, cobyśćie mowić mieli, ani o tym myślćie; ale co wam bedźie dano oneyże godźiny, to mowćie: abowiem nie wy iesteśćie, ktorzy mowićie ale Duch Swiety. *Matt. 10, 19. Luk. 21, 15.
12. J wyda* brat brata na śmierć, a oćiec syna, i powstaną dźieći przećiwko rodźicom, i bedą ie zabiiać. *Mich. 7, 6.
13. A bedźiećie w nienawiśći u wßystkich dla imienia mego; ale kto* wytrwa aż do końca, ten bedźie zbawion. *Matt. 10, 22.
14. Gdy tedy uyrzyćie* onę obrzydliwość spustoßenia, opowiedźianą od

Da-

Digitized by Google

Daniela † Proroka, ſtoiąc
cą gdźie ſtać nie miała;
(kto czyta niechay uważa)
tedy ći, ktorzy będą ‡ w
Judſkiey źiemi, niech ućie-
kaią na gory.

* Matt.24,15. † Dan. 9, 27.
‡ Luk.21, 21.

15. A kto będźie na da-
chu, niech nie zſtępuie do
domu, ani wchodźi, aby co
wźiął z domu ſwego.

16. A kto będźie na roli,
niech śię nie wraca na zad,
aby wźiął ſzatę ſwoię.

17. Lecz biada brzemien-
nym i pierśiami karmią-
cym w one dni.

18. Przetoż modlćie śię,
aby ućiekanie waſze nie by-
ło źimie.

19. Abowiem będą te
dni takim ućiśnieniem, ia-
kiego nie było od początku
ſtworzenia, ktore ſtworzył
Bog, aż dotąd, ani będźie.

20. A ieżliby PAn nie
ſkroćił dni onych, nie było-
by żadne ćiało zbawione:
lecz dla wybranych, ktore
wybrał, ſkroćił dni onych.

21. A tedy ieżliby *wam
kto rzekł: oto tu ieſt
Chryſtus, albo oto tam;
nie wierzćie. * Matt. 24, 23.

22. Boć powſtaną fał-
ſzywi Chryſtuſowie, i fał-
ſzywi Prorocy, i będą czy-
nić znamiona, i cuda ku
zwiedźieniu, by można, i
wybranych.

23. Wy tedy ſtrzeżćie
śię: otom wam wſzyſtko
przepowiedźiał.

24. Ale w one dni po u-
ćiśnieniu * onym, zaćmi
śię ſłońce, i kśiężyc nie wy-
da świátłośći ſwoiey:

* Izai.13,10. Ezech.32,7.
Joel 2,31. r.3,15.

25. I gwiazdy niebieſkie
będą padały, a mocy, ktore
ſą na niebie, poruſzą śię.

26. A tedy uyrzą Syna
* człowieczego, przychodzą-
cego w obłokach z mocą i
z chwałą wielką.* Dan.7, 13.

27. A tedy pośle *Anio-
ły ſwoie, i zgromadźi wſzy-
ſtkie wybrane ſwoie od
czterech wiatrow, od koń-
czyn źiemie aż do kończyn
nieba. * Matt.24, 31.

28. A od figowego *
drzewa naucżćie śię tego
podobieńſtwa: gdy śię iuż
gałąź iego odmładza i pu-
ſzcza liśćie, poznawaćie iż
bliſko ieſt lato. * Matt.24,32.

29. Także i wy, gdy uy-
rzyćie iż śię to dźiać będźie,
poznawayćie że bliſko ieſt,
i we drzwiach.

30. Zaprawdę powia-

dam wam, żeć nie przemi-
nie ten rodzay, ażby się to
wszystko stało.
31. Niebo i ziemia *
przeminą, ale słowa moie
nie przeminą.
* Psalm 102,27. i 119,89.
32. Lecz o onym dniu i
godzinie * nikt nie wie, ani
Aniołowie ktorzy są w nie-
bie, ani Syn, tylko Oćiec.
* Matt.24,36.
33. Patrzćież, czuyćie, a
modlćie * śię; bo nie wie-
ćie kiedy ten czas będźie.
* Matt.24,42.
34. Abowiem Syn czło-
wieczy iest iako człowiek,
ktory precz odieżdżaiąc, zo-
stawił dom swoy, i rozdał
urzędy sługom swoim, i
każdemu robotę iego, i
wrotnemu przykazał, aby
czuł.
35. Czuyćież tedy: (bo
nie wiećie kiedy PAn do-
mu onego przyydźie, z wie-
czorali, czyli o połnocy,
czyli gdy kury pieią, czyli
rano.)
36. By snadź niespo-
dźianie przyszedszy, nie zna-
lazł was śpiącymi.
37. A co wam mowię,
wszystkimći mowię: czuy-
ćie.

Rozdział XIV.

Rada przećiwko PAnu. 5.
PAn w Betanii. 12. przygoto-
wanie baranka wielkonocnego.
22. przy nowozakonney wieczerzy
obszerne kazanie. 32. PAn się do
ogroyca stawiwszy, tam się mo-
dli. 43. pocałowáć się Judaszo-
wi 46. a zgrai Żydowskiey poi-
mać dopuszcza. 54. przed nawyższy-
mi kapłany na sąd stawa, i tam
wiele ćierpi. 66. tamże się go
Piotr zaprzał.

A Po dwu dniach była
wielkanoc, * świeto
przaśnikow: i szukali prze-
dnieysi kapłani i nauczeni
w piśmie, iakoby go zdra-
dą poimawszy, zabili.
* Matt.26,1. Luk.22,1.
Jan.11,55.
2. Lecz mowili: nie w
świeto, aby snadź nie był
rozruch miedzy ludem.
3. A gdy on był w Be-
tanii, * w domu Symona
trędowatego, gdy śiedźiał
u stołu, przyszła niewiasta,
maiąc słoiek alabastrowy
maśći spikanardowey pły-
nącey, barzo kosztowney; a
stłukszy słoiek alabastro-
wy, wylała ią na głowę ie-
go. * Matt.26,6. Luk.7,37.
Jan.12,3.
4. I gniewali się nie-
ktorzy sami w sobie, a mo-
wili:

Digitized by Google

wili: na coż śię stała u-
trata tey maśći?
5. Abowiem śię to mo-
gło przedać drożey niż za
trzy sta groszy, i rozdać u-
bogim; i szemrali przeći-
wko niey.
6. Ale Jezus rzekł: za-
niechayćie iey, przecżże śię
iey przykrzyćie? dobryć
ucżynek ucżyniła przeći-
wko mnie.
7. Zawżdy bowiem u-
bogie* maćie z sobą, i kie-
dykolwiek chcećie, możećie
im dobrze cżynić; ale mnie
nie zawżdy mieć będźiećie.
*5 Moy. 15, 11.
8. Ona co mogła, to u-
cżyniła: poprzedźiła, aby
ćiało moie pomazała ku
pogrzebowi.
9. Za prawdę powia-
dam wam: gdźiekolwiek
kazana będźie ta Ewangie-
lia po wszystkim świećie, i
to co ona ucżyniła, powia-
dano będźie na pamiątkę
iey.
10. Tedy Judasz Jszka-
ryot, ieden* ze dwunaśći,
odszedł do przednieyszych
kapłanow, aby im go wy-
dał. *Matt. 26, 14.
11. Co oni usłyszawszy,
uradowali śię, i obiecali
mu dać pieniądze. J szu-
kał sposobnego cżasu, iakoż
by go wydał.
12. Pierwszego tedy dnia
przaśnikow, gdy baranka*
wielkonocnego zabiiano,
rzekli mu ucżniowie iego:
gdźie chcesz, abyśmy szedszy,
nagotowali, żebyś iadł ba-
ranka.
*2 Moy. 12, 14. Matt. 26, 17.
13. J posłał dwu z u-
cżniow swych, i rzekł im:
idźćie do miasta, a potka
śię z wami człowiek, dzban
wody niosący; idźćież za
nim.
14. A dokądkolwiek
wnidźie, rzecżćie gospo-
darzowi: Naucżyćiel mo-
wi: gdźież iest gospoda,
kędybym iadł baranka z
ucżniami moimi?
15. A on wam ukaże salą
wielką usłaną i gotową,
tamże nam nagotuyćie.
16. J odeszli ucżniowie
iego, i przyśli do miasta:
i znaleźli tak, iako im był
powiedźiał, i nagotowali
baranka.
17. A gdy był* wiecżor,
przyszedł ze dwiemanaśćie.
*Luk. 22, 14.
18. A gdy za stołem śie-
dźieli i iedli, rzekł Jezus:
za prawdę wam powia-

dam, iż ieden z was * wyda mię, ktory ie ze mną.
*Psalm 41, 10.

19. Tedy oni poczęli się smęćić, i do niego mowić, każdy z osobna: azażem ia iest? a drugi, aza ia?

20. Lecz on odpowiadaiąc rzekł im: ieden ze dwunaśći, ktory ze mną macza w miśie.

21. Syn ći człowieczy idźie, iako o nim napisano, ale biada człowiekowi temu, przez ktorego Syn człowieczy będźie wydany! dobrze mu było, by śię był ten człowiek nie narodźił.

22. A gdy oni iedli, wźiął JEzus * chleb, a pobłogosławiwszy, łamał i dał im, mowiąc: bierzćie, iedzćie, to iest ćiało moie.
* Luk. 22, 19. 1 Kor. 11, 14.

23. A wźiąwszy kielich, i podźiękowawszy, dał im: i pili z niego wszyscy.

24. J rzekł im: to iest krew moia Nowego Testamentu, ktora śię za wielu wylewa.

25. Za prawdę powiadam wam: iż nie będę więcey pił z rodzaiu winney maćice, aż do dnia onego, gdy go pić będę nowy w krolestwie Bożym.

26. A zaśpiewawszy pieśń, wyszli na gorę Oliwną.

27. Potym im rzekł JEzus: wszyscy wy * zgorszyćie się ze mnie tey nocy; bo napisano: uderzę † pasterza, i będą rozproszone owce. *Jan. 16, 32. † Zach. 13, 7.

28. Lecz gdy z martwych wstanę, poprzedzę * was do Galilei. * Mark. 16, 7.

29. Ale mu Piotr powiedźiał: choćby śię wszyscy zgorszyli, ale ia nie.

30. J rzekł mu JEzus: za prawdę powiadam tobie, iż dźiś tey nocy, pierwey * niż dwa kroć kur zapieie, trzy kroć śię mnie zaprzysz. * Luk. 22, 34.

31. Ale on tym więcey mowił: bym z tobą miał i umrzeć, nie zaprzę * śię ćiebie. Toż też i wszyscy mowili. * Jan. 13, 37.

32. J przyszli na mieysce, ktore zwano * Gietsemane, tedy rzekł do uczniow swych: śiedźćie tu aż śię pomodlę.
* Matt. 26, 36.

33. J wźiąwszy z sobą Piotra, i Jakuba, i Jana, począł śię lękać, i barzo tesknić.

34. J rzekł im: barzo iest

Digitized by Google

iest smętna dusza* moia aż
do śmierći: zostańćie tu,
a czuyćie. *Jan.12,27.
35. A postąpiwszy* tro-
chę, padł na ziemię, i mo-
dlił śię, aby, ieżli można, o-
deszła od niego tá godźina.
*Luk.22,41.
36. I rzekł: Abba Oy-
cże! wszystko tobie iest mo-
żno, przenieś odemnie ten
kielich: wszakże nie co JA
chcę, ale co ty. *Jan.6,38.
37. Tedy przyszedł, i zna-
lazł ie śpiące: i rzekł Pio-
trowi: Symonie, śpisz?
nie mogłeś czuć iedney go-
dźiny?
38. Czuyćie a modlćie*
śię, abyśćie nie weszli w po-
kuszenie: duchći iest ocho-
tny, ale ćiało mdłe.
*Matt.25,13. Galat.5,17.
39. I odszedszy znowu,
modlił śię, też słowa mo-
wiąc.
40. A wroćiwszy śię,
znalazł ie zaśię śpiące, (bo
oczy ich były obćiążone,) a
nie wiedźieli, coby mu od-
powiedźieć mieli.
41. I przyszedł po trze-
ćie, a rzekł im: śpićież iuż i
odpoczywayćie? dosyćći!
przyszłać ta godźina: oto
wydany bywa Syn czło-
wieczy w ręce grzesznikow.

42. Wstańćie, podźmy:
oto ktory mię wydawa bli-
sko iest.
43. A wnetże, gdy on*
ieszcze mowił, przyszedł Ju-
dasz, ktory był ieden ze
dwunaśći, a z nim wielka
zgraia z mieczmi i z kiymi,
od przednieyszych kapła-
now i od nauczonych w pi-
śmie, i od starszych.
*Luk.22,47. Jan.18,3.
44. A ten, ktory go wy-
dawał, dał im był znak,
mowiąc: ktoregokolwiek
pocałuię, tenći iest: imay-
ćież go, a wiedźćie ostro-
żnie.
45. A przyszedszy, zara-
zem przystąpił do niego, i
rzekł: Mistrzu, Mistrzu!
i pocałował go.
46. Tedy śię oni nań rę-
koma rzućili, i poimali go.
47. A ieden z tych, co tam
stali, dobywszy miecza, u-
derzył sługę nawyższego
kapłana, i ućiął mu ucho.
48. A JEzus odpowia-
daiąc rzekł im: iako na
zboyce wyszliśćie* z mie-
czmi i z kiymi, abyśćie mię
poimali. *Luk.22,52.
49. Na każdy dźień by-
wałem u was w kośćiele,
ucząc, a nie poimaliśćie
mię:

Digitized by Google

mię: ale trzeba, aby się* wypełniły pisma.
*Psalm 22, 13. i 69, 10. Izai. 53, 10.

50. A tak opuściwszy* go, wszyscy uciekli.
*Psalm 88, 9.

51. A ieden iakiś młodzieniec szedł za nim, przyodziany prześcieradłem na nagie ciało, i uchwycili go młodzieńcy.

52. Ale on opuściwszy prześcieradło, nago uciekł od nich.

53. Tedy przywiedli JEzusa* do nawyższego Kapłana: a zeszli się do niego wszyscy przednieysi Kapłani, i starsi, i nauczeni w piśmie. *Luk. 22, 54.

54. A Piotr szedł za nim z daleka, aż do dworu nawyższego Kapłana; i siedział z sługami, grzeiąc się u ognia.

55. Ale * przednieysi Kapłani, i wszystka rada, szukali przeciwko JEzusowi świadectwa, aby go na śmierć wydali, wszakże nie znaleźli. *Matt. 26, 59.

56. Abowiem ich wiele fałszywie świadczyli przeciwko niemu: ale świadectwa ich nie były zgodne.

57. Tedy niektorzy powstawszy, fałszywie świadczyli przeciwko niemu, mowiąc:

58. Mysmy to słyszeli że mowił i Ja rozwalę* ten kościoł ręką uczyniony, a we trzech dniach inny nie ręką uczyniony zbuduię.
*Jan. 2, 19.

59. Lecz i tak nie było zgodne świadectwo ich.

60. Tedy stanąwszy w pośrzodku nawyższy Kapłan, pytał JEzusa, mowiąc: nie odpowiadasz nic? coż to iest, co ci przeciwko tobie świadczą?

61. Ale on milczał, a nic *nie odpowiedział. Znowu go pytał nawyższy Kapłan, i rzekł mu: Tyżeś iest † on Chrystus, Syn onego błogosławionego?
*Izai. 53, 7. †Luk. 22, 67.

62. A JEzus rzekł: JAM iest: i uyrzycie Syna człowieczego, *siedzącego na prawicy mocy Bożey, i przychodzącego z obłokami niebieskimi.
*Dan. 7, 13. Matt. 24, 30.

63. Tedy nawyższy Kapłan rozdarszy szaty swoie, rzekł: coż ieszcze potrzebuiemy świadkow?

64. Słyszeliście bluźnierstwo: coż się wam zda?

Digitized by Google

zdą: a oni wßyscy osądźili go winnym bydź śmierći.

65. J poczęli niektorzy nań *plwać, i zakrywać oblicze iego, i policzkować go, i mowić mu: prorokuy! a słudzy go laskami bili. *Izai. 50, 6.

66. A gdy Piotr był we dworze* na dole, przyßła iedna z dźiewek naywyżßego Kapłana. *Luk. 22, 55. 56.

67. A uyrzawßy Piotra grzeiącego śię, weyrzała nań, i rzekła: i tyś był z Jezusem Nazareńskim.

68. Ale śię on zaprzał, mowiąc: nie znam go, a nie wiem co ty mowiß. J wyßedł na dwor do przyśionka, a kur zapiał.

69. Tedy dźiewka uyrzawßy* go zaśię, poczęła mowić tym, ktorzy tam stali: ten iest ieden z nich. *Luk. 22, 58.

70. A on zaśię zaprzał śię. A znowu po małey chwilce ći, co tam stali, rzekli Piotrowi: prawdźiwie z nich iesteś: boś i Galileyczyk, i mowa twa podobna iest.

71. A on śię począł przeklinać i przyśięgać, mowiąc: nie znam człowieka tego, o ktorym mowićie.

72. Tedy powtore kur zapiał. J wspomniał Piotr na słowa, ktore mu był powiedźiał Jezus: że pierwey niż *kur dwa kroć zapieie, trzy kroć śię mnie zaprzyß. A wyßedßy, płakał. *Matt. 26, 75.

Rozdźiał XV.

Pan wydany Piłatowi. 7. nad Barabbaßa za więtßego łotra osądzony. 15. na śmierć skazany. 17. ćierniem ukoronowany. 19. uplwany. 20. z miasta na mieysce mąk wyprowadzony. 27. miedzy dwiema łotry ukrzyżowany. 29. obelżony. 37. śmierć iego. 38. cuda. 45. pogrzeb.

A Zaraz* rano naradźiwßy śię przednieyśi Kapłani z starßymi i z nauczonymi w piśmie, i ze wßystka rada, związali Jezusa, i wiedli go, i podali Piłatowi. *Psalm 2, 2. Matt. 27, 1.

2. J pytał go Piłat: tyżeś iest* Krol Żydowski? a on mu odpowiadaiąc rzekł: ty powiadaß. *Matt. 27, 11.

3. J skarzyli nań przednieyśi Kapłani o wiele rzeczy: (ale on nic nie odpowiedźiał.)

4. Tedy go zaśię *pytał Piłat,

Piłat, mowiąc: nic nie odpowiadaß? otó iáko wiele rzeczy świadczą przećiwko tobie.
* Matt. 27, 13.

5. Ale Jezus przećie nic nie odpowiedźiał, ták iż śię Piłat dźiwował.

6. A ná święto zwykł im był wypußczáć więźniá* iednego, o ktoregoby prośili. * Luk. 23, 17.

7. J był ieden, ktorego zwano Bárábbáß, w więźieniu z tymi, co rozruch czynią; ktorzy byli w rozruchu mężoboystwo popełnili.

8. Tedy lud głosem záwoławßy, począł prośić, żeby uczynił ták, iáko im záwżdy czyniwał.

9. Ale Piłat im odpowiedźiał, mowiąc: chcećie, wypußczę wam Krolá Żydowskiego?

10. (Wiedźiał bowiem iż go z nienawiśći wydáli przedniejśi Kápłani.)

11. Ale przednieyśi Kápłáni podburzáli lud, iżby im ráczey * Bárábbáßá wypuśćił. * Dźie. 3, 14.

12. A odpowiádáiąc Piłat, rzekł im záśię: coż tedy chcećie abym uczynił temu, ktorego nazywaćie Krolem Żydowskim?

13. A oni znowu záwołáli: ukrzyżuy go!

14. A Piłat rzekł do nich: i coż wżdy złego uczynił? ale oni tym bárźiey wołáli: ukrzyżuy go!

15. A ták Piłat, chcąc* ludowi dosyć uczynić, wypuśćił im Bárábbáßá; á Jezusá ubiczowawßy, podał im, áby był ukrzyżowány. * Matt. 27, 26.

16. Lecz żołnierze wprowádźili go do dworu, to iest do rátußá, i zwołáli wßystkiey roty.

17. A oblekßy go w ßárłat, i uplotßy * koronę z ćiernia, włożyli nań.
* Jan. 19, 2.

18. J poczęli go pozdrawiáć, mowiąc: bądź pozdrowiony Krolu Żydowski!

19. J bili głowę iego trzćiną, i plwáli nań; á upádáiąc ná koláná, kłániáli mu śię.

20. A gdy śię z niego náśmiali, zewlekli go z ßárłatu, i oblekli go w ßáty iego włásne: i wiedli go, áby go ukrzyżowáli.

21. Tedy przymuśili mimo idącego * niektorego

Digitized by Google

Symona Cyreneyczyka, (ktory szedł z pola,) oyca Aleksandrowego i Rufowego, aby niosł krzyż iego.
*Matt. 27,32.

22. J przywiedli go na * mieysce Golgata, co śię wykłada: mieysce trupich głow. *Luk.23,33. Jan.19,17.

23. J dawali mu pić wino z myrrą: ale go on nie przyiął.

24. A gdy go ukrzyżowali, rozdźielili szaty * iego, miecąc o nie los, coby kto wźiąć miał.
*Psalm 22,19. Matt. 27,35. Luk.23,34. Jan.19,24.

25. A była trzećia godźina, gdy go ukrzyżowali.

26. Był też napis winy iego napisany: KROL ZYDOWSKI.

27. Ukrzyżowali też z nim dwu zboycow: iednego po prawicy, a drugiego po lewicy iego,

28. J wypełniło śię pismo, ktore mowi: z złoczyńcami * iest policzony.
*Jsai.53,12.

29. A ći, ktorzy mimo chodźili, * bluźnili go, chwieiąc głowami swymi, a mowiąc: ehey ktory rozwalasz † Kośćioł, a we trzech dniach buduiesz go!
*Psalm 22,8. Matt.27,39. Luk.23,35. †Jan.2,19.

30. Ratuy samego śiebie, a zstąp z krzyża!

31. Także też i przedniey- śi Kapłani naśmiewaiąc śię, iedni do drugich z nauczonymi w piśmie mowili: innych ratował, a samego śiebie ratować nie może.

32. Niechże teraz Chrystus on Krol Jzraelski zstąpi z krzyża, abyśmy uyrzeli i uwierzyli. Ci też, co z nim byli ukrzyżowani, urągali mu.

33. A gdy było o godźinie * szostey, stała śię ćiemność po wszystkiey źiemi, aż do godźiny dźiewiątey.
*Matt.27,45.

34. A o godźinie dźiewiątey zawołał JEzus głosem wielkim, mowiąc: Eloi! Eloi! lamma sabachtani? co śię wykłada; Boże * moy! Boże moy! czemuś mię opuśćił?
*Psalm 22,2.

35. A niektorzy z tych, co tam stali, usłyszawszy, mowili: oto Eliasza woła.

36. Zatym bieżawszy ieden, napełnił * gębkę octem; a włożywszy ią na trzćinę, dawał mu pić, mowiąc:

Digitized by Google

zaniechayćie, patrzmy, ieźli
przyydźie Eliaſz zdeymo-
wać go. * Pſalm 69,22.
Matt.27,48.
37. A Jezus zawoła-
wſzy głoſem wielkim, oddał
ducha.
38. I rozerwała śię za-
ſłona kośćielna * na dwoie,
od wierzchu aż do dołu.
* Matt.27,51.
39. Tedy widząc ſetnik,
* ktory ſtał przećiwko nie-
mu, iż tak wołaiąc oddał
ducha, rzekł: prawdźiwie
człowiek ten był Synem
Bożym. * Matt. 27,54.
40. Były też i niewia-
ſty * z daleka śię przypa-
truiąc, miedzy ktorymi by-
ła i Marya Magdalena,
i Marya, Jakuba małego i
Jozeſa matka, i Salome:
* Matt.27,55.
41. Ktore gdy ieſzcze by-
ły w Galilei, chodźiły * za
nim, a poſługowały mu: i
wiele innych, ktore z nim
były, wſtąpiły do Jeruza-
lem. * Luk.8,2.
42. A gdy iuż był wie-
czor * (ponieważ był dzień
przygotowania,) ktory ieſt
przed Sabbatem:
* Matt.27,57.
43. Przyſzedſzy Jozef z
Arymatyi, poczeſny radny
Pan, ktory też ſam oczeka-
wał kroleſtwa Bożego,
śmiele wſzedł do Piłata, i
prośił o ćiało Jezuſowe.
44. A Piłat śię dźiwo-
wał ieźliby iuż umarł: i
zawoławſzy ſetnika, pytał
go, dawnoli umarł?
45. A dowiedźiawſzy śię
od ſetnika, darował ćiało
Jozefowi.
46. A on kupiwſzy prze-
śćieradło, i zdiąwſzy go,
obwinął * w prześćie-
dło; i położył go w grobie,
ktory był wykowany z opo-
ki, i przywalił kamień do
drzwi grobowych.
* Matt.27,59.60.
47. Ale Marya Magda-
lena, i Marya, matka Jo-
zeſowa patrzały, kędy go
położono.

Rozdźiał XVI.

Anioł Paniom, ktore do grobu przyſzły, kazał o z martwych wſta-niu Pańſkim. 9. z ktorych po-tym iedney, 11. wnet dwiema ucżniom, 14. aż i iedenaśći uka-zał śię Pan. 15. na wſzyſtek świat ie rozesłał. 19. potym na niebo wſtąpił.

(E. na Niedź. Wielkonocną.)

A Gdy minął * ſabbat,
Marya Magdalena, i
Marya matka Jakubowa,
i Salome, nakupiły won-
nych

nych rzeczy, aby przyszedszy
namazały go. *Jan.20,1.
2. A barzo rano pier-
wszego dnia po sabbaćie,
przyszły do grobu gdy we-
szło słońce.
3. J mowiły do śiebie:
ktoż nam odwali kamień
ode drzwi grobowych?
4. (A poyrzawszy, uy-
rzały iż był kamień odwa-
lony) bo był barzo wielki.
5. J wszedszy w grob,
uyrzały * młodźieńca, śie-
dzącego na prawicy, o-
dźianego szatą białą: i u-
lękły śię. * Matt.28,1.
Jan. 20, 12.
6. Ale im on rzekł: nie
lękayćie * śię; JEzusa szu-
kaćie onego Nazareńskie-
go, ktory był ukrzyżowany:
wstał z martwych, niemasz
go tu: oto mieysce, gdźie
go było położono.
* Matt. 28, 5.
7. Ale idźćie, a powiedźćie
uczniom iego i Piotrowi,
że was uprzedza do Gali-
lei: tam go oglądaćie, iako
wam * powiedźiał. *
* Matt.26,32. Mark.14,28.
8. A wyszedszy prętko,
uciekły od grobu: abo-
wiem źięło ie drżenie i zdu-
mienie, a nikomu nic nie
powiadały; bo śię bały.

9. A JEzus, gdy * z mar-
twych wstał raniuczko
pierwszego dnia po sabba-
ćie, ukazał śię naprzod
Maryi Magdalenie, z kto-
rey był wygnał † śiedmi
diabłow. * Jan.20,14.
† Luk.8, 2.
10. A ona szedszy, opo-
wiedźiała tym, co z nim by-
wali, ktorzy śię smućili i
płakali.
11. A oni usłyszawszy iż
żyie, a iż iest widźiany od
niey, nie wierzyli.
12. Potym śię też dwie-
ma z nich idącym * ukazał
w innym kształćie, gdy szli
przez pole. * Luk.24,13.
13. A ći szedszy opowie-
dźieli drugim: lecz i tym
nie uwierzyli.

E. na dźień Wniebowstąpienia.

14. Na ostatek śię też o-
nym iedenaśći we-
społ * śiedzącym ukazał, i
wyrzucał im na oczy niedo-
wiarstwo ich, i zatwardze-
nie serca: iż tym, ktorzy go
widźieli wzbudzonego, nie
wierzyli. * Luk.24, 36.
Jan. 20, 19.
15. J rzekł im: idąc na
* wszystek świat, każćie E-
wangielią wszystkiemu
stworzeniu. * Matt. 28, 19.
16. Kto uwierzy a ochrzći

Digitized by Google

śię, zbawion będźie: ale
*kto nie uwierzy, będźie
potępion. * Jan.3,18.
17. A znamiona tych, co
uwierzą, te naśladować
będą: w imieniu moim*
diabły wyganiać będą; no-
wymi ięzykami † mowić
będą: * Dźie.16,16.
† Dźie.2,4. r.10,46.
18. Węże brać będą; a
choćby co śmiertelnego pi-
li, nie zaszkodźi im; na*
niemocne ręce kłaść będą, a
dobrze śię mieć będą.
* Dźie.28,8.
19. A tak PAn przesta-
wszy z nimi * mowić, wźię-
ty iest w zgorę do nieba, i
uśiadł na prawicy † Bożey.
* Dźie.1,9. † Efez.1,20.
20. A oni wyszedszy, ka-
zali wszędy: a PAn * im
pomagał, i słow ich po-
twirdzał przez cuda, ktore
czynili.* * Dźie.14,3.

Ewangielia według S. Łukasza.

SWięty Łukasz był rodem z Antyochyi Syryyskiey, a bawił śię nauką lekarską: przetoż go też Paweł ś. lekarzem nazywa. Kolos. 4, 14. Ten rychło po wniebowstąpieniu PAńskim, chrześćianinem został; a bawił śię nawięcey przy Pawle ś. i chadzał z nim. 2 Kor. 8, 18. 19. Nawet we zły czas iego, gdy był w Rzymie ś. Paweł, sam tylko przy nim był. 2 Tymot. 4, 11. Potym spisał Ewangielią ś. ktora może bydź rozdźielona na dwie częśći.

1. Na czas, ktory przeszedł pierwey, niżeli CHrystus PAn prace urzędu swego wykonywać początł. A tu opisuie: Jana Chrzćićiela, i samego PAna CHrystusa poczęćie, narodzenie, wychowanie, w kośćiele Jeruzalemskim we dwunastym roku przytomność. Co wszystko zamknął we dwu pierwszych rozd.

2. Na czas prac PAńskich; kazania, cudow czynienia, pielgrzymowania, umęczenia, śmierći, z martwych wstania, i wniebowstąpienia. Co śię zaśię dźieli na troię. 1. Na to, co PAn czynił w Galilei: iako śię z pusczę wroćił, kazał, cuda czynił, Apostoły sobie zebrał, one wyćwiczył, przed sobą posłał tam, ktoredy iść miał na śmierć, i mocy im do cudow czynienia udźielił. Co śię zamyka w rozd. od wtorego aż do dźiewiątego. 2. Na to, co PAn w drodze czynił, i co śię z nim w drodze dźiało, gdy iuż na śmierć do Jeruzalem dobrowolnie szedł. Co śię zamyka w rozd. od dźiewiątego aż do ośmnastego. 3. Na to, co PAn czynił w Judskiey ziemi, i co śię tam z nim dźiało, a mianowićie w Jeruzalemie. Co wyraża w rozd. od dźiewiętnastego, aż do końca.

Roz-

Digitized by Google

Rozdział I.

Przedmowa Ewangielisty. 5. rodzicy Jana Chrzciciela. 20. niemota Zacharyaszowa dla niedowiarstwa. 26. Anielskie poselstwo do Panny Maryi o poczęciu i narodzeniu Syna B. 39. Panna Elżbietę nawiedza. 46. pieśń iey. 57. Jana ś. narodzenie. 59. ochrzczenie. 76. urząd.

POnieważ wiele się ich podięło, sporządzić hystoryą o tych sprawach, o ktorych my pewną wiadomość mamy:

2. Tak iako nam podali ci, ktorzy od początku sami widzieli, i sługami tego słowa byli.

3. Zdało się też i mnie, ktorym tego wszystkiego z początku pilnie doszedł, tobie to porządnie wypisać, zacny Teofile.

4. Abyś poznał pewność tych rzeczy, ktorych cię nauczono.

5. Był za dni Heroda, krola Judskiego, kapłan niektory, imieniem Zacharyasz, z przemiany Abiaszowey: a żona iego była z corek Aaronowych, ktorey imię było Elżbieta.

6. A byli oboie sprawiedliwymi przed obliczem Bożym, chodząc we wszystkich przykazaniach, i usprawiedliwieniach PAńskich bez nagany.

7. I nie mieli potomstwa, przeto, iż Elżbieta była niepłodna, a byli oboie podeszłymi w lećiech swoich.

8. Stało się tedy, gdy odprawował urząd kapłański w porządku przemiany swoiey przed Bogiem:

9. Ze według zwyczaiu urzędu kapłańskiego przypadł nań los, aby kadził, wszedszy do kościoła *PAńskiego. *2 Moy. 30, 7. 3 Moy. 16, 17.

10. A wszystko mnostwo ludu było na dworze, modląc się w godzinę kadzenia.

11. Tedy mu się pokazał Anioł PAński, stoiący po prawey stronie ołtarza, na ktorym kadzono.

12. I zatrwożył się Zacharyasz, uyrzawszy go; a boiaźń przypadła nań.

13. I rzekł do niego Anioł: nie boy się Zacharyaszu, boć iest wysłuchana modlitwa twoia: a Elżbieta, żona twoia, urodzić

dźić syna, i nazowiesz imię
iego Jan.
14. Z ktorego będźiesz
miał radość i wesele, i wie-
le ich radować śię będą z
narodzenia iego.
15. Abowiem będźie
wielkim przed obliczem
PAńskim: wina i napoiu
mocnego nie będźie pił, a
Duchem świętym będźie
napełniony zaraz z żywota
matki swoiey.
16. A wielu z synow J-
zraelskich obroći * ku PA-
nu Bogu ich. * Mal.4,6.
17. Bo on poydźie w
przod przed * obliczem ie-
go w duchu i w mocy Elia-
szowey; aby obroćił serca
oycow ku dźiećiom, a od-
porne ku rostropnośći
sprawiedliwych, aby spo-
rządźił PAnu lud gotowy.
*Mal.4,5. Matt.11,14.
18. J rzekł Zacharyasz
do Anioła: po czymże to
poznam? bom ia iest sta-
ry, a żona moia podeszła w
lećiech swych.
19. A odpowiadaiąc
Anioł, rzekł mu: iam iest
Gabryel, ktory stoię przed
obliczem Bożym: a posła-
nym iest, abym mowił do
ćiebie, a iżbym ći to wesołe
poselstwo odniosł.

20. A oto oniemieiesz, a
nie będźiesz mogł mowić,
aż do onego dnia, ktorego
śię to stanie: dla tego, żeś
nie uwierzył słowom
moim, ktore śię wypełnią
czasu swego.
21. A lud oczekawał Za-
charyasza: i dźiwowali
śię, że śię tak długo bawił
w kośćiele.
22. A wyszedszy, nie mogł
do nich mowić: i poznali
że widzenie widźiał w ko-
śćiele; bo im przez znaki
ukazował, i został niemym.
23. J stało śię, gdy śię
wypełniły dni posługowa-
nia iego, odszedł do domu
swego.
24. A po onych dniach,
poczęła Elżbieta żona iego,
i kryła śię przez pięć mie-
śięcy, mowiąc:
25. Iż mi tak PAn uczy-
nił we dni, w ktore na mię
weyrzał, aby odiął hańbę
moię między ludźmi.

E. na dźień zwiastowania P.
Maryi.

26. A W mieśiącu szo-
stym, posłany iest
Anioł Gabryel od Boga
do miasta Galileyskiego,
ktore zwano Nazaret:
27. Do Panny * poślu-
bioney mężowi, ktoremu i-
mię

Digitized by Google

mię było Jozef, z domu
Dawidowego: a imię
Panny, Marya.
*Matt.1,18.
28. A wszedszy Anioł do
niey, rzekł: bądź pozdro-
wiona łaską udarowana:
PAn iest z tobą; błogo-
sławionaś ty między nie-
wiastami.
29. Ale ona uyrzawszy
go, zatrwożyła się na sło-
wa iego, i myśliła, iakieby
to było pozdrowienie.
30. J rzekł iey Anioł:
nie boy się Marya; abo-
wiem znalazłaś łaskę u
Boga.
31. A oto poczniesz w ży-
wocie, i porodzisz * Syna,
i nazowiesz imię iego IE-
ZUS. *Izai.7,14.
32. Ten będzie wielki, a
Synem Nawyższego bę-
dzie nazwany: i da mu
PAn Bog stolicę * Dawi-
da, oyca iego. * 2 Sam.7,12.16.
33. J będzie krolował
nad domem Jakobowym *
na wieki, a krolestwu iego
nie będzie końca.
* Psalm 45,7. i 89,30. Je-
rem.23,5. Dan.2,44. r.7,
14. Mich.4,7. Żyd.1,8.
34. Zatym Marya rze-
kła do Anioła: iakoż to
będzie, gdyż ia męża nie
znam?

35. A odpowiadaiąc
Anioł, rzekł iey: Duch
Swięty zstąpi na cię, a moc
Nawyższego zaćieni cię:
przetoż i to, co się z ciebie
święte narodzi, nazwane
będzie Synem Bożym.
36. A oto Elżbieta, po-
krewna twoia, i ona po-
częła syna w starości swo-
iey; a ten miesiąc iest szo-
sty oney, ktorą nazywano
niepłodną.
37. Bo nie będzie nie-
możne u * Boga żadne sło-
wo. * Jerem.32,17.
38. J rzekła Marya:
oto służebnica PAńska,
niechże mi się stanie we-
dług słowa twego. J od-
szedł od niey Anioł. *
E. na dzień Nawiedz. P. Maryi.
39. Tedy wstawszy Ma-
rya w onych dniach,
poszła w gorną krainę z
kwapieniem, do miasta
Judskiego.
40. A wszedszy w dom
Zacharyaszow, pozdrowiła
Elżbietę.
41. J stało się, skoro u-
słyszała Elżbieta pozdro-
wienie Maryi, skoczyło
niemowiątko w żywocie
iey: i napełniona iest El-
żbieta Duchem Swiętym.
42. J zawołała głosem

Digitized by Google

wielkim, i rzekła: błogo-
ſławionaś ty miedzy nie-
wiaſtami: i błogoſławio-
ny owoc żywota twego.
43. A zkądże mi to, iż
przyßła matka PAna me-
go do mnie?
44. Abowiem oto iako
doßedł głos pozdrowienia
twego do ußu moich, ſkó-
czyło od radośći niemo-
wiątko w żywoćie moim.
45. A błogoſławiona,
ktora uwierzyła: gdyż śię
wykonaią te rzeczy, ktore
iey ſą opowiedźiane od
PAna.
46. Tedy rzekła Marya:
wielbi duſza moia PAna.
47. J rozradował śię
duch moy w Bogu Zbawi-
ćielu moim.
48. Jż weyrzał na uni-
żenie ſłużebnice ſwoiey: a-
bowiem oto od tąd błogo-
ſławioną mię zwać będą
wßyſtkie narody.
49. Bo mi uczynił wiel-
kie rzeczy ten, ktory mocny
ieſt, i święte imię iego.
50. J ktorego miłośier-
dźie zoſtawa od narodu do
narodu nad tymi, co śię
go boią.
51. Dokazał * mocy ra-
mieniem ſwoim, i rozpro-
ßył pyßne w myślach ſerca
ich. *Jzai.51,9. Pſalm 33,10.
52. Zćiągnął mocarze z
ſtolic ich, a wywyżßył * u-
niżone. *Pſalm 113,7.
53. Łaknące napełnił
dobrymi * rzeczami; a bo-
gacze rozpuśćił prożne.
*1 Sam.2,5. Pſalm 34,11.
54. Przyiął Jzraela ſłu-
gę ſwego, pamiętaiąc * na
miłośierdźie ſwoie.
*Jzai.30,18. r.41,9. r.51,4.
r.54,5. Jerem.31,20.
55. Jako mowił do oy-
ców naßych, do Abrahama
* i naśienia iego na wieki.
*1 Moy.17,19.
56. J zoſtała z nią Ma-
rya iakoby trzy mieśiące:
potym śię wroćiła do do-
mu ſwego. *
E. na dźień S. Jana Chrzćićiela.
57. A Elżbiećie wypełnił
śię czas aby poro-
dźiła: i porodźiła ſyna.
58. A uſłyßawßy ſąśie-
dźi i pokrewni iey, iż PAn
z nią uczynił wielkie miło-
śierdźie ſwoie, radowali
śię poſpołu z nią.
59. J ſtało śię, że oſme-
go dnia przyßli, aby obrze-
zali dźiećiątko; i nazwali
ie imieniem oyca iego, Za-
charyaßem.
60. Ale odpowiadaiąc
matka

Digitized by Google

matka iego, rzekła: nie tak; lecz nazwany będzie Janem.

61. J rzekli do niey: żadnego niemaß w rodzie twoim, coby go zwano tym imieniem.

62. J skinęli na oyca iego, iakoby go chćiał nazwać.

63. A on kazawßy sobie podać tablicżkę, napisał, mowiąc: Jan iest imię iego. J dziwowali się wßyscy.

64. A zarazem otworzyły się usta iego, i ięzyk iego: i mowił, wielbiąc Boga.

65. J przyßedł strach na wßystkie sąśiady ich: i po wßystkiey gorney krainie Judskiey rozgłoßone są wßystkie te słowa.

66. Tedy wßyscy, ktorzy o tym słyßeli, składali to do serca swego, mowiąc: coż to wżdy za dziećię będzie? J była z nim ręka PAńska.

67. A Zacharyaß oćiec iego, napełniony będąc Duchem Swiętym, prorokował, mowiąc:

68. Błogosławiony niech będzie PAn Bog Jzraelski, iż nawiedził i sprawił odkupienie ludowi swoiemu.

69. J wystawił nam rog zbawienia w domu * Dawida, sługi swego.

* Psalm 132,17.

70. Tak iako mowił przez usta świętych * Prorokow swoich, ktorzy byli od wieku. * Jzai.9,2. r.11,1. r.40,11. r.62,1. Jerem.23,6. r.30,10. r.33,6.

71. Iż im miał dać wybawienie od nieprzyiaćioł naßych, i z ręki wßystkich, ktorzy nas nienawidzieli.

72. Aby uczynił miłośierdzie z oycy naßymi, i wspomniał na przymierze swoie święte.

73. J na przyśięgę, ktorą przyśiągł * Abrahamowi, oycu naßemu, że nam to dać miał. * 1 Moy.22,16.

74. Iżbyśmy mu bez boiaźni, z ręki nieprzyiaćioł naßych będąc wybawieni, służyli;

75. W świętobliwośći i w sprawiedliwośći * przed obliczem iego, po wßystkie dni żywota naßego.

* 1 Piotr.1,15.

76. A ty dźiećiątko, Prorokiem Naywyżßego nazwane będźieß: bo poydźieß w przod przed obliczem * PAńskim, abyś gotował drogi iego. * Mal.4,5.

77. A iżbyś dał znaiomość zbawienia ludowi iego, przez odpuszczenie grzechow ich.

78. Przez wnętrzności miłośierdźia Boga naszego, w ktorych nawiedźił nas *Wschod, wyszedszy z wysokośći. *Zach.3,8. ẏ.6,12. Mal.4,2.

79. Aby śię ukazał śiedzącym *w ćiemnośći i w ćieniu śmierći, ku wyprostowaniu nog naszych na drogę pokoiu.* *Izai.9,2.

80. A ono dźiećiątko rosło, i umacniało śię w Duchu: i było na pustyniach aż do onego dnia, ktorego śię okazało przed Izraelem.

Rozdział II.

Pod czas popisu świata za Augusta 7. Chrystus PAn w Betlehemie śię urodźił. 8. o tym pasterzom przez Anioły znać dano. 21. Chrystusa PAna obrzezano. 22. do kośćioła go 28. gdźie Symeon 29. i Anna byli, przyniesiono. 40. znowu w dwunaśći leciech w kośćiele śię stawił. 44. od rodźicow zgubiony i szukany. 46. z Doktorami dysputuiący znaleziony.

E. na dźień Bożego Narodzenia.

1. Stało śię w one dni, że wyszedł dekret od Cesarza Augusta, aby popisano wszystek świat.

2. A ten popis pierwszy stał śię, gdy Cyreneusz był starostą Syryyskim.

3. I szli wszyscy, aby popisani byli, każdy do miasta swego.

4. Wstąpił też i Jozef z Galilei z miasta Nazaretu do źiemie Judskiey, do miasta Dawidowego, ktore*zowią Betlehem: (przeto, iż on był z domu i z familii Dawidowey) *Mich.5,2. Jan.7,42.

5. Aby był popisany z Maryą, poślubioną sobie małżonką, ktora była brzemienną.

6. I stało śię gdy tam byli, wypełniły śię dni aby porodźiła.

7. I porodźiła syna* swego pierworodnego, a uwinęła go w pieluszki, i położyła go w żłobie; przeto, iż mieysca nie mieli w gospodźie. *Matt.1,21.

8. A byli pasterze w oney krainie, w polu nocuiący, i straż nocną trzymaiący nad stadem swoim.

9. A oto Anioł PAński stanął podle nich, a chwała PAńska zewsząd oświećiła ię:

ie: i bali śie boiaźnią wiel-
ką.
10. J rzekł do nich Anioł:
nie boyćie śie: bo oto
zwiastuię wam radość
wielką, ktora będźie wszy-
stkiemu ludowi.
11. Jż śie wam dźiś na-
rodźił Zbawićiel, ktory iest
Chrystus PAn, w mieśćie
Dawidowym.
12. A to wam będźie za
znak: znaydźiećie niemo-
wiątko uwinione w pielu-
szki, leżące w żłobie.
13. A zaraz z onym Anio-
łem przybyło mnostwo
woysk niebieskich, chwalą-
cych Boga, i mowiących:
14. Chwała na wysoko-
śćiach Bogu: a na źiemi
pokoy, w ludźiach dobre
upodobanie.
15. J stało śie, gdy ode-
szli Aniołowie od nich do
nieba, że oniż pasterze rze-
kli iedni do drugich: podź-
myż aż do Betlehem, a
oglądaymy tę rzecz ktora
śię stała, ktorą nam PAn
oznaymił.
16. A tak śpiesząc śię,
przyszli i znaleźli Maryą i
Jozefa, i ono niemowiątko
leżące w żłobie.
17. J uyrzawszy, rozsła-
wiali to, co im było po-
wiedźiano o tym dźiećią-
tku.
18. A wszyscy, ktorzy sły-
szeli, dźiwowali śię temu,
co im pasterze powiadali.
19. Lecz Marya zacho-
wywała wszystkie te sło-
wa, uważaiąc ie w sercu
swoim.
20. J wroćili śię pa-
sterze, wielbiąc i chwaląc
Boga, ze wszystkiego co sły-
szeli i widźieli; tak iako im
było powiedźiano.*

E. na dźień Nowego Lata.

21. A Gdy śię wypełniło*
ośm dni, aby obrze-
zano ono dźiećiątko, tedy
imię iego nazwane iest JE-
zus: ktorym było † nazwa-
ne od Anioła, pierwey niż
śię w żywoćie poczęło.*

*1 Moy.17,12. 3 Moy.12,3.
Jan.7,22. † Matt.1,21.

E. na dźień Oczyśćienia P.
Maryi.

22. GDy śię też wypełni-
ły dni * oczyśćienia
iey, według zakonu Moy-
zeszowego, przynieśli go do
Jeruzalem, aby go stawili
PAnu. *3 Moy.12,6.
23. (Tak iako napisano
w zakonie PAńskim: że
wszelki mężczyzna * otwie-
raiący żywot, świętym
PAnu nazwany będźie.)
*2 Moy.13,2.

Digitized by Google

24. A żeby oddali ofiarę według tego, co powiedziano w zakonie PAńſkim, parę *śinogarlic, albo dwoie gołąbiąt.

*3 Moy.12,8.

25. A oto był człowiek w Jeruzalem, ktoremu imię było Symeon: a ten człowiek był ſprawiedliwy i bogoboyny, oczekawaiący poćiechy Jzraelſkiey, a Duch Swięty był nad nim.

26. J obwießczony był od Boga przez Ducha Swiętego, że nie miał oglądać śmierći, ażby pierwey oglądał Chryſtuſa PAńſkiego.

27. Ten przyßedł z natchnienia Ducha Swiętego do kośćioła: a gdy rodźicy wnośili dźiećiątko JEzuſa, aby uczynili według zwyczaiu zakonnego przy nim:

28. Tedy on wźiąwßy go na ręce ſwoie, chwalił Boga, i mowił:

29. Teraz pußczaß ſługę twego Panie, według ſłowa twego, w pokoiu.

30. Gdyż oczy moie *oglądały zbawienie twoie:

*Pſalm 98,2. Jzai.52,10.

31. Ktoreś zgotował przed obliczem wßyſtkich ludźi.

32. Swiatłość ku *obiawieniu poganom, a chwałę ludu twego Jzraelſkiego.* *Jzai.42,6.

E. na Niedź. po Narodź. PAńſk.

33. A Oćiec i matka iego dźiwowali śię temu, co powiadano o nim.

34. J błogoſławił im Symeon, i rzekł do Maryi, matki iego: oto ten *położony ieſt na upadek i na powſtanie wielu ich w Jzraelu, i na znak, przećiw ktoremu mowić będą.

*Jzai.8,14. Rzym.9,32. 1 Piotr.2,8.

35. (J twoię właſną duſzę miecz przenīknie) aby myśli z wiela ſerc obiawione były.

36. A była Anna Prorokini corka Fanuelowa, z pokolenia Aſer, ktora była barzo podeßła w lećiech, i żyła śiedm lat z mężem od panieńſtwa ſwego.

37. A ta była wdową około ośmidźieśiąt i czterech lat; ktora nie wychodźiła z kośćioła, w pośćiech i w modlitwach ſłużąc Bogu w nocy i we dnie.

38. Ta też oneyże godźiny nadßedßy, wyznawała

PA-

Digitized by Google

PAna, i mowiła o nim wßystkim, ktorzy oczekawali odkupienia w Jeruzalemie.

39. A tak wykonawßy wßystko według zakonu PAńskiego, wroćili śię do Galilei, do miasta swego Nazaretu.

40. A dźiećiątko ono rosło, i umacniało śię w Duchu, pełne będąc mądrośći; a łaska Boża była nad nim.*

E. na Niedźielę. 1. po 3. Krol.

41. KEdy rodźicy iego chadzali * na każdy rok do Jeruzalem, na święto wielkonocne.

* 5 Moy.16,16.

42. A gdy iuż był we dwunaśći lećiech, a oni wstępowali do Jeruzalem, według zwyczaiu * onego święta: * 2 Moy.23,15. r.34,23. 5 Moy.16,1.

43. I gdy skończyli one dni, a iuż śię wracali na zad; zostało dźiećię JEzus w Jeruzalem: a tego nie wiedźiał Jozef i matka iego.

44. Lecz mniemaiąc że iest w towarzystwie podrożnym, ußli dźień drogi; i ßukali go miedzy krewnymi i miedzy znaiomymi.

45. A gdy go nie znaleźli, wroćili śię do Jeruzalem, ßukaiąc go.

46. I stało śię po trzech dniach, że go znaleźli śiedzącego w kośćiele w pośrzodku Doktorow, słuchaiącego ich, i pytaiącego śię ich.

47. I zdumiewali śię wßyscy, * ktorzy go słuchali, nad rozumem i nad odpowiedźiami iego.

* Mark.1,22. r.6,2.

48. A uyrzawßy go rodźicy, zdumieli śię. I rzekła do niego matka iego: Synu, przeczżeś nam to uczynił? oto, oćiec twoy i ia z boleśćią ßukaliśmy ćię.

49. I rzekł do nich: coż iest, żeśćie mię ßukali? zażeśćie nie wiedźieli, iż w tych rzeczach, ktore są Oyca mego, Ja bydź mußę.

50. Lecz oni nie zrozumieli * tego słowa, ktore im mowił. * Luk.9,45.

51. I zstąpił z nimi, i przyßedł do Nazaretu, a był im poddany. A matka iego zachowywała wßystkie te słowa w sercu swoim.

52. A JEzus pomnażał śię w mądrośći i we wzrośćie, i w łasce u Boga i u ludźi.*

Roz-

Digitized by Google

Rozdział III.

Jan Chrzćićiel do pokuty wzywa i chrzći. 10. uczy. 15. o PAnu świadectwo wydawa. 19. do więzienia wrzucony. 21. chrzeſt PAńſki. 24. i rodu iego opiſanie.

A Roku pietnaſtego panowania Tyberyuſza Ceſarza, gdy Pontſki Piłat był ſtaroſtą Judſkim, a Herod Tetrarchą Galileyſkim, a Filip, brat iego, Tetrarchą Jtureyſkim, i krainy Trachonitſkiey, a Lizaniaſz Tetrarchą Abileńſkim;

2. Za nawyżſzych kapłanow Annaſza * i Kaifaſza: ſtało śię ſłowo Boże do Jana, Zacharyaſzowego ſyna, na puſzczy. *Dzie.4,6.

3. J przyſzedł do wſzyſtkiey * krainy leżącey około Jordanu, każąc chrzeſt pokuty na odpuſzczenie grzechow. *Matt.3,1. Mark.1,4.

4. Jako napiſano w kśięgach proroctw Jzaiaſza * Proroka, mowiącego: głos wołaiącego na puſzczy, gotuyćie drogę PAńſką, proſte czyńćie śćieżki iego. *Jzai.40,3. Matt.3,3. Mark.1,3. Jan.1,23.

5. Każdy padoł będźie wypełniony, a każda gora i pagorek będźie zniżony: i mieyſca krzywe wyproſtuią śię, a oſtre drogi będą gładkimi.

6. J oglądá wſzelkie ćiało * Zbawienie Boże. *Pſalm 98,2. Jzai.52,10.

7. Mowił tedy ludowi, ktory wychodźił aby był ochrzczony od niego: rodzaiu iaſzczorczy, * ktoż wam pokazał, żebyśćie ućiekali przed przyſzłym gniewem? *Matt.3,7. r.23,33.

8. Przynośćież tedy owoce godne pokuty, a nie poczynayćie mowić ſami w ſobie: oyca mamy * Abrahama; abowiem powiadam wam, że Bog może i z tego kamienia wzbudźić dźieći Abrahamowi. *Matt.3,9.

9. A iuż i śiekiera do korzenia drzew przyłożona * ieſt: przetoż każde drzewo, ktore nie przynośi owocu dobrego, bywa wyćięte, i w ogień wrzucone. *Matt.3,10.

10. J pytał go lud, mowiąc: coż tedy czynić będźiemy?

11. A on odpowiadaiąc rzekł im: kto ma dwie *

ſuknie,

Digitized by Google

sukmie, niechay udźieli temu, co nie ma: a kto ma pokarmy, niech także uczyni. * Jak.2,15. 1 Jan. 3,17.

12. Przyszli też i celnicy, aby byli chrzczeni, i rzekli do niego: Nauczyćielu, a my coż czynić będźiemy?

13. A on rzekł do nich: nic więcey nie wyćiągayćie nad to, co wam postanowiono.

14. Pytali go też i żołnierze, mowiąc: a my co czynić będźiemy? i rzekł do nich: nikomu gwałtu nie czyńćie, i nikogo nie potwarzayćie, a przestawayćie na żołdźiech waszych.

15. A gdy lud oczekawał, i myślili wszyscy w sercach swych o Janie, ieźliby snadź on nie był Chrystusem:

16. Odpowiedźiał Jan wszystkim, mowiąc: iać *was chrzczę wodą; lecz idźie mocnieyszy nad mię, ktoremum nie iest godźien rozwiązać rzemyka u botow iego: ten was chrzćić będźie Duchem † Swiętym i ogniem. * Matt.3,11. Mark.1,8. Jan.1,26. Dźie. 1,5. † Joel 2,28.

17. Ktorego łopata iest w ręku * iego, a wyczyśći boiewisko swoie, i zgromadźi pszenicę do gumna swego: ale plewy spali ogniem nieugaszonym. * Matt.3,12.

18. A tak wiele i innych rzeczy napominaiąc, opowiadał ludowi.

19. A Herod Tetrarcha, będąc strofowany * od niego dla Herodyady, żony Filipa, brata iego, i dla wszystkich złych spraw ktore czynił Herod: * Mark.6,17.

20. Przydał i to nade wszystko, iż wsadźił Jana do więźienia.

21. I stało śię, gdy był chrzczony * wszystek lud, i gdy Jezus był ochrzczony i modlił śię, że śię niebo otworzyło: * Mark.1,9.10. Jan.1,32.

22. I zstąpił nań Duch Swięty w kształćie ćielesnym iako gołębica, i stał śię głos z nieba, mowiąc: tyś iest on Syn moy * miły, w tobie mi śię upodobało. * Psalm 2, 7. Isai.42, 1. Matt. 3, 17.

23. A Jezus poczynał być iakoby we trzydźiestu lat, będąc (iako* mniemano) synem Jozefa, syna Helego. * Mark.6,3.

24. Syna Matatowego, syna Lewiego, syna Melchyego,

Digitized by Google

chyego, ſyna Jannego, ſyna Jozefowego:

25. Syna Matatyaſzowego, ſyna Amoſowego, ſyna Naumowego, ſyna Eſlego, ſyna Naggiego:

26. Syna Maatowego, ſyna Mattatyaſzowego, ſyna Semeiego, ſyna Jozefowego, ſyna Judowego:

27. Syna Joannowego, ſyna Reſowego, ſyna Zorobabelowego, ſyna Salatyelowego, ſyna Neryego:

28. Syna Melchyego, ſyna Addiego, ſyna Koſamowego, ſyna Elmodamowego, ſyna Jrowego:

29. Syna Jozego, ſyna Eliezerowego, ſyna Jorymowego, ſyna Mattatego, ſyna Lewiego:

30. Syna Symeonowego, ſyna Judowego, ſyna Jozefowego, ſyna Jonanowego, ſyna Eliakimowego:

31. Syna Meleowego, ſyna Mainanowego, ſyna Mattatanowego, ſyna Natanowego, ſyna Dawidowego:

32. Syna Jeſſego, ſyna Obedowego, ſyna Boozowego, ſyna Salmonowego, ſyna Naſonowego:

33. Syna Amynadabowego, ſyna Aramowego, ſyna Eſromowego, ſyna Fareſowego, ſyna Judowego:

34. Syna Jakobowego, ſyna Jzaakowego, ſyna Abrahamowego, ſyna * Tarego, ſyna Nachorowego:

* 1 Moy. 11, 27.

35. Syna Saruchowego, ſyna Ragawowego, ſyna Falekowego, ſyna Heberowego, ſyna Salego:

36. Syna Kainanowego, ſyna Arfakſadowego, ſyna Semowego, ſyna Noego, ſyna Lamechowego:

37. Syna Matuſalemowego, ſyna Enochowego, ſyna Jaredowego, ſyna Malaleelowego, ſyna Kainanowego:

38. Syna Enoſowego, ſyna Setowego, ſyna * Adamowego, ſyna Bożego.

* 1 Moy. 5, 3.

Rozdział IV.

Chryſtus PAn zwyćięſtwo nad ſzatanem otrzymał. 14. w Galilei, a mianowićie w Nazarećie kazał. 30. iż go tam wdzięczni nie byli. 29. do Kapernaum poſzedł: kędy kazał. 33. i cuda rozmaite czynił.

A Jezus pełen będąc Ducha * Swiętego, wróćił śię od Jordanu, i

pędzo-

prędzony iest w Duchu na puszczą. *Mark.1,12.

2. I był przez czterdzieści dni kuszony od diabła. A nie iadł nic przez * one dni; ale gdy się te skończyły, potym łaknął.

*2 Moy.24,18.

3. I rzekł mu diabeł: ieźliś iest Syn Boży, rzecz kamieniowi temu, aby się stał chlebem.

4. Ale JEzus odpowiedział mu, mowiąc: napisano, iż nie samym * chlebem żyć będzie człowiek, ale kążdym słowem Bożym.

*5 Moy.8,3. Matt.4,4.

5. I wwiodł go diabeł na gorę wysoką, i pokazał mu wszystkie krolestwa świata we mgnieniu oka.

6. I rzekł mu diabeł: dam ci tę wszystkę moc i sławę ich, bo mi iest dana: a komu chcę, dawam ią.

7. A tak ieźli się ukłonisz przede mną, będzie wszystko twoie.

8. A odpowiadaiąc JEzus rzekł mu: podź precz ode mnie szatanie; abowiem napisano: PAnu Bogu * twemu kłaniać się będziesz, i iemu samemu służyć będziesz.

*5 Moy.6,13. r.10,20.

9. Potym wiodł go do Jeruzalem, i postawił go na ganku kościelnym, i rzekł mu: ieźliś iest Syn Boży, spuść się ztąd na doł.

10. Abowiem napisano: że Aniołom swoim * przykazał o tobie, aby cię strzegli. *Psalm 91,11.

11. A że cię na ręku nosić będą, byś snadź nie obraził o kamień nogi twoiey.

12. A odpowiadaiąc JEzus rzekł mu: powiedziano, nie będziesz kusił * PAna Boga twego.

*5 Moy.6,16.

13. A gdy dokończył wszystkich pokus diabeł, odstąpił od niego, do czasu.

14. I wrocił się JEzus w mocy * onego Ducha do Galilei: i rozeszła się o nim wieść po wszystkiey oney okoliczney krainie.

*Mark.1,14. Jan.4,43.

15. A on nauczał w bożnicach ich, i był sławiony od wszystkich.

16. I przyszedł do Nazaretu, gdzie był * wychowany, i wszedł według zwyczaiu swego w dzień sabbatu do bożnice, i wstał aby czytał.

*Matt.13,54. Mark.6,1.

Digitized by Google

17. I podano mu kśięgi Izaiaszá Proroká: á o⸗tworzywszy kśięgi, znalazł mieysce, gdźie było napisá⸗no.

18. Duch PAńſki nade mną, przeto * mię pomá⸗zał: ábym opowiádał E⸗wángielią ubogim; po⸗słał mię, ábym uzdrawiał skruszone ná sercu, ábym zwiástował poimánym wyzwolenie, i ślepym przeyrzenie, i ábym wypu⸗śćił ućiśnione ná wolność.
* Izai.61,1.

19. Abym opowiádał rok PAńſki przyiemny.

20. A záwarszy kśięgę, i oddawszy ią słudze, u⸗śiadł; á oczy wszystkich w bożnicy pilnie nań pátrzá⸗ły.

21. I począł do nich mo⸗wić: dźiśći śię wypełniło to pismo w uszach wászych.

22. I wszyscy mu dawá⸗li świádectwo, i dźiwowá⸗li śię wdźięcznośći onych słow, ktore pochodźiły z vst iego, i mowili: izaż ten nie iest syn Iozefow?

23. I rzekł do nich: pe⸗wnie mi rzeczećie onę przy⸗powieść: lekarzu uleczże sá⸗mego śiebie: cośmy * sły⸗szeli żeś czynił w Káper⸗naum, vczyń i tu w oyczy⸗znie swoiey. * Matt.4,13.

24. I rzekł do nich: zá prawdę wam powiádam: żaden Prorok nie iest * przyiemnym w oyczyznie swoiey. * Ian.4,44.

25. Aleć wam w praw⸗dźie powiádam: że wie⸗le wdow * było zá dni E⸗liászowych w ludu Izrael⸗skim, gdy było zámknione niebo przez trzy látá i sześć mieśięcy, ták iż był wielki głod po wszystkiey źiemi.
* 1 Krol.17,9. Iakub.5,17.

26. Wszákże do żadney z nich nie był posłány Eliasz, tylko do Sárepty, miástá Sydońſkiego, do iedney wdowy.

27. I wiele było trędo⸗wátych zá Elizeuszá * Pro⸗roká w ludu Izraelskim; wszákże żaden z nich nie był oczyśćiony, tylko Naaman Syryyczyk. * 2 Krol.5,14.

28. Tedy wszyscy w bo⸗żnicy, gdy to słyszeli, nápeł⸗nieni byli gniewem.

29. A wstawszy, wy⸗pchnęli go precz z miástá; i wywiedli go ná wierzch gory, ná ktorey miásto ich zbudowáne było, áby go z niey ná doł zrzućili.

30. Ale

Digitized by Google

30. Ale on przeßedßy
przez pośrzodek ich, ußedł.
31. J zstąpił do Kaper-
naum, miásta Galileyskie-
go: a tam ie nauczał w sab-
baty.
32. J zdumiewáli śię
nad * nauką iego: bo była
mocna mowa iego.
* Matt. 7, 29.
33. A w bożnicy * był
człowiek, ktory miał ducha
diabła nieczystego, i zá-
wołał głosem wielkim.
* Mark.1, 23.
34. Mowiąc: ach! coż
my z tobą mamy JEzuśie
Nazareński? przyßedłeś,
abyś nas wytráćił: znam
ćię ktoś iest, żeś on Swięty
Boży.
35. J zgromił go JE-
zus, mowiąc: umilkni, a
wynidź z niego. Tedy diá-
beł porzućiwßy go w po-
śrzodek, wyßedł z niego,
nic mu nie zaßkodźiwßy.
36. J przyßedł strach na
wßystkie, i rozmawiali
miedzy sobą, mowiąc: coż
to za słowo: że z władzą *
iz mocą rozkazuie duchom
nieczystym, a wychodzą?
* Matt.8, 16. r.9, 33.
37. J rozeßła śię o nim
wieść na wßystkie mieysca
okoliczney krainy.
38. A JEzus * wstawßy z
bożnice, wßedł w dom Sy-
monow, a świekra Symo-
nowa miała gorączkę
wielką; i prośili go za nią.
* Matt.8, 14. Mark.1, 30.
39. Tedy on stanąwßy
nad nią, zgromił gorączkę,
i opuśćiła ią: a zarazem
wstawßy, posługowała
im.
40. A gdy słońce zacho-
dźiło, wßyscy, ktorzy mieli
choruiące na rozmaite nie-
mocy, przywodźili ie do
niego, a on na każdego
z nich ręce włożywßy, u-
zdrawiał ie.
41. Ku temu wychodźili
i diabli z wielu ich, wołaiąc
i mowiąc: tyś iest on
Chrystus, * Syn Boży.
Ale on zgromiwßy ie, nie
dopuszczał im mowić: bo
wiedźieli iż on iest Chry-
stus. * Mark.1, 34.
42. A gdy był dźień, wy-
ßedßy ßedł na mieysce pu-
ste. A lud go ßukał, i przy-
ßli aż do niego: i zatrzy-
mawali go, aby nie odcho-
dźił od nich.
43. A on rzekł do nich:
i innym miastom muße o-
powiadać krolestwo Boże,
bom na to posłany.

44. I kazał w bożni-
cach Galileyſkich.

Rozdział V.

Chryſtus PAn kazanie miał.
4. po kazaniu ryby łowić kazał.
10. Apoſtoły powołał. 12. trędo-
watego, 18. i powietrzem ruſzo-
nego uzdrowił. 27. Matteuſza
powołał. 29. grzeſzniki przyymo-
wał, i bronił ich. 34. o ucznie
ſwoie przed Zakonnikami śię za-
ſtawił.

E. na N. 5. po S. Troy.

I Stało śię, gdy nań lud
*nalegał, aby ſłuchał
słowa Bożego, że on ſtał
podle ieziora Gienezaret-
ſkiego. *Matt.4, 18.
Mark. 1, 16.
2. I uyrzał dwie łodźi
ſtoiące przy ieziorze: ale
rybitwi wyſzedſzy z nich,
płokali śieći.
3. A wſtąpiwſzy w ie-
dnę z tych łodźi, ktora była
Symonowa, proſił go aby
maluczko odiachał od brze-
gu: a uśiadſzy, uczył on
lud z oney łodźi.
4. A gdy przeſtał mowić,
rzekł do Symona: zaiedź
na głębią, a zapuśććie śieći
waſze ku łowieniu.
5. A odpowiadaiąc Sy-
mon, rzekł mu: Miſtrzu,
przez całą noc robiąc, ni-
ceśmy nie poimali: wſzakże
na słowo twoie zapuſzczę
śieć.
6. A gdy to uczynili, za-
garnęli ryb mnoſtwo wiel-
kie, tak, że śię rwała śieć
ich.
7. I ſkinęli na towarzy-
ſze, ktorzy byli w drugiey
łodźi, aby przybywſzy rato-
wali ich: i przybyli, i na-
pełnili obie łodźi aż śię za-
nurzały.
8. Co widząc Symon
Piotr, przypadł do kolan
IEzuſowych, mowiąc:
wynidź ode mnie, bom ieſt
człowiek grzeſzny, PAnie.
9. Abowiem go był
ſtrach ogarnął, i wſzyſtkie
co z nim byli, z onego obło-
wu ryb, ktore byli zagar-
nęli.
10. Także i Jakuba i Ja-
na, ſyny Zebedeuſzowe,
ktorzy byli towarzyſze Sy-
monowi. I rzekł IEzus
do Symona: nie boy śię;
od tego czaſu ludźie łowić
będźieſz.
11. A oni wyćiągnąwſzy
łodź na brzeg, wſzyſtko*
opuśćiwſzy, poſzli za nim.*
*Mark.10, 28.
12. I ſtało śię, gdy był
w niektorym *mieśćie, że
oto był tam mąż pełen trę-
du: ktory uyrzawſzy IE-
zuſa,

Digitized by Google

zusa, padł na twarz, i prosił go mowiąc: PAnie, ieśli chcesz, możesz mię oczyśćić. *Matt.8,2. Mark.1,40.

13. Tedy wyćiągnąwszy JEzus rękę, dotknął śię go, mowiąc: chcę, bądź oczyśćiony. J zaraz odszedł trąd od niego.

14. J przykazał mu, aby tego nikomu nie powiadał: ale rzekł, idź, a ukaż śię kapłanowi; i ofiaruy za oczyśćienie twoie, tak iako rozkazał * Moyżesz, na świadectwo przećiwko nim. *3 Moy.14, 2.4.

15. J rozchodźiła śię tym więcey powieść o nim: i schodźiły śię mnostwa wielkie aby go słuchały, i uzdrowieni byli od niego od niemocy swoich.

16. Ale on odchadzał na pustynią, i modlił śię.

17. J stało śię dnia niektorego, że on nauczał: a śiedźieli też tam i Faryzeuszowie i nauczyćiele zakonu, ktorzy śię byli zeszli ze wszystkich miasteczek Galileyskich i Judskich, i z Jeruzalem: a moc PAńska przytomna była ku uzdrawianiu ich.

18. A oto mężowie nieśli na łożu człowieka powietrzem * ruszonego: i szukali iakoby go wnieść i postawić przed nim.
*Matt.9,2. Mark.2,3.

19. A gdy nie znaleźli, ktoredyby go wnieśli, dla ćiżby, wstąpiwszy na dach, przez posowę spuśćili go z łożem w pośrzodek przed JEzusa.

20. Ktory uyrzawszy wiarę ich, rzekł mu: człowiecze, odpuszczone są tobie grzechy twoie.

21. Tedy poczęli myślić nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie, mowiąc: ktoż to iest, co mowi bluźnierstwa? ktoż może odpuszczać grzechy, tylko sam * Bog. *Psalm 32, 2. i.51, 3.4. Jzai.43, 25. r.44, 22.

22. Ale JEzus poznawszy myśli ich, odpowiadaiąc rzekł do nich: coż myślićie w sercach waszych?

23. Coż iest łatwieysze go rzec? odpuszczone są tobie grzechy twoie: czyli rzec? wstań, a chodź.

24. Ale iżbyśćie wiedźieli, że Syn * człowieczy ma moc na źiemi odpuszczać grzechy, (rzekł powietrzem ruszonemu) tobie mowię, wstań, a wźiąwszy

Digitized by Google

wßy na śie łoże swoie, idź
do domu twego.
* Mark.2,10.
25. A on zarazem wstá-
wßy przed nimi, wziąwßy
na śie to, na czym leżał,
ßedł do domu swego, wiel-
biąc Boga.
26. I zdumieli śie wßy-
scy, i chwalili Boga: i na-
pełnieni byli boiaźnią, mo-
wiąc: widźieliśmy dźiś
dźiwne rzeczy.
27. A potym wyßedł, i
uyrzał celnika, imieniem
Lewiego, śiedzącego na cle,
i rzekł mu: podź za mną.
* Matt.9,9. Mark.2,14.
28. I opuśćił wßystko:
a wstawßy, ßedł za nim.
29. I sprawił mu Lewi
ucztę wielką w domu
swoim: a było wielkie
zgromadzenie celnikow i
innych, ktorzy z nim za sto-
łem śiedźieli.
30. Tedy ßemrali nau-
czeni w piśmie i Faryzeu-
ßowie, mowiąc do u-
czniow iego: przecz z cel-
nikami i z grzeßnikami ie-
ćie i piiećie?
31. A Iezus odpowia-
daiąc, rzekł do nich: nie
potrzebuią zdrowi le-
karza, ale ći, co śię źle maią.
32. Nie przyßedłem *
wzywać sprawiedliwych,
ale grzeßnych do pokuty.
* Matt.9,13. 1 Tym.1,15.
33. A oni mu rzekli:
przecz uczniowie * Jano-
wi często poßczą i modlą
śię: także i Faryzeyscy: a
twoi iedzą i piią?
* Matt.9,14. Mark.2,18.
34. A on im rzekł: izali
możećie uczynić, żeby syno-
wie łożnice małżeńskiey po-
śćili, poki z nimi iest * oblu-
bieniec? * Izai.62,5. Jan.3,29.
35. Lecz przyydą dni,
gdy oblubieniec odięty bę-
dźie od nich: tedy w one
dni pośćić będą.
36. Powiedźiał im też
podobieństwo: iż żaden
łaty z ßaty nowey nie przy-
prawia do ßaty wiotchey,
bo inaczey to, co iest nowe-
go, drze wiotche, a do
wiotchego nie zgadza śię
łata z nowego.
37. I nikt nie leie * wina
nowego w stare statki: bo
inaczey wino młode rozsa-
dźi statki, i samo wyćiecze, i
statki śię popsuią.
* Matt.9,17.
38. Ale młode wino ma
bydź wlewane w statki no-
we: a tak oboie bywaią
zachowane.
39. A nikt, kto śię napił
stare-

Digitized by Google

starego, nie zaraz chce młodego; ale mowi: lepsze iest stare.

Rozdział VI.

PAn uczniow swoich kłosy w sabbat rwących bronił. 6. rękę uschłą uzdrowił. 13. Apostoły powołał. 20. o błogosławieństwie i złorzeczeństwie mowił. 36. miłosiernymi bydź kazał. 41. o błudy zakazał. 43. po czym poznać dobrego i złego, pokazał. 47. pilne słuchanie słowa Bożego zalecił.

1 I Stało się * w drugi sabbat, że szedł JEzus przez zboża, i rwali uczniowie iego kłosy, a rękami wycieraiąc, iedli.

* 5 Moy.23, 25. Matt.12, 1. Mark.2, 23.

2. Ale niektorzy z Faryzeuszow rzekli do nich: przecz że czynicie to, czego * się nie godzi czynić w sabbat?
* 2 Moy.20,10. 1 Sam. 21, 6.

3. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł do nich: azaście tego nie czytali, co uczynił Dawid, gdy łaknął sam, i ci, ktorzy z nim byli?

4. Jako wszedł do domu Bożego, a wziął chleby pokładne, i iadł: a dał i tym, ktorzy z nim byli; ktorych się nie godziło ieść, tylko * samym kapłanom.
* 2 Moy.29, 33. 3 Moy.8, 31. r. 24, 9.

5. J rzekł im: Syn człowieczy iestci PAnem i sabbatu.

6. Stało się także i w inszy sabbat, że JEzus wszedł * do bożnice, i nauczał. J był tam człowiek, ktorego ręka prawa była uschła. * Mark.3, 1.

7. J podstrzegali go nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie, ieżliby w sabbat uzdrawiał: aby znaleźli, o coby nań skarżyli.

8. Ale on wiedział myśli ich: i rzekł człowiekowi, ktory miał rękę uschłą: wstań, a stań w pośrzodku. A on wstawszy, stanął.

9. Rzekł tedy do nich JEzus: spytam was o iedne rzecz: godzili się w sabbaty dobrze czynić, czyli źle czynić? człowieka zachować, czyli zatracić?

10. A poyrzawszy w koło po wszystkich, rzekł onemu człowiekowi: wyciągni rękę twoię. A on tak uczynił. J przywrocona iest do zdrowia ręka iego iako i druga.

11. Ale oni napełnieni

bedąc szaleństwem, rozmawiali miedzy sobą, coby uczynić mieli JEzusowi.
12. J stało śie w onez dni, odszedł na gore, aby śie modlił: i był tam przez noc na modlitwie Bożey.
13. A gdy był dźień, * zwołał uczniow swych, i wybrał z nich dwanaśćie; ktore też nazwał Apostołmi. * Matt.10,1. Mark.3,13. r.6,7. Luk.9,1.
14. (Symona, ktorego też nazwał Piotrem, i Andrzeia, brata iego, Jakuba, i Jana, Filipa, i Bartłomieia.
15. Matteusza, i Tomasza, Jakuba, syna Alfeuszowego, i Symona, ktorego zowią Zelotes.
16. Judasa, brata Jakubowego, i Judasza Jszkaryotę, ktory potym był zdraycą.)
17. A zstąpiwszy z nimi, stanął na mieyscu pola rownego; i gromada uczniow iego, i wielkie mnostwo ludu * ze wszystkiey Judskiey źiemie, i z Jeruzalem, i z kraiu pomorskiego, leżącego przy Tyrze i Sydonie, ktorzy byli przyszli, aby go słuchali; i byli uzdrowieni od chorob swoich: * Mark.3,7.
18. J ći, ktorzy byli trapieni od duchow nieczystych, byli uzdrowieni.
19. A wszystek lud szukał iakoby śie go dotknąć: abowiem moc wychodźiła z niego, i uzdrawiała wszystkie.
20. A on podniozszy oczy swoie na ucznie, mowił: błogosławieni* iesteśćie wy ubodzy: bo wasze iest krolestwo Boże. * Matt.5,3.
21. Błogosławieni iesteśćie, ktorzy * teraz łakniećie: bo bedźiećie nasyceni. Błogosławieni iesteśćie, ktorzy teraz † płaczećie: bo śie śmiać bedźiećie. * Jzai.65,13. † Jzai.61,2.3. r.66,10.
22. Błogosławieni bedźiećie, gdy was ludźie nienawidźieć * będą, i gdy was wyłączą, i będą was słomoćić, i imię wasze wyrzucą iako złe, dla Syna człowieczego. * Matt.5,11.
23. Raduyćie * śie dnia tego, i weselćie śie: abowiem oto zapłata wasza iest obfita w niebieśiech. Boć tak właśnie Prorokom czynili oycowie ich. * Dzie.5,41.

24. Ale

24. Ale biada * wam bogaczom: bo iuż maćie poćiechę waßę. * Amos 6,1.

25. Biada wam, ktorzyśćie nasyceni: abowiem łaknąć będźiećie. Biada wam, ktorzy śię teraz śmieiećie: bo śię śmiać i płakać * będźiećie.

* Jakub.4,9. r.5,1.

26. Biada wam, gdyby dobrze o was mowili wßyscy ludźie: bo tak czynili fałßywym Prorokom oycowie ich.

27. Ale wam powiadam, ktorzy słuchaćie: miłuyćie nieprzyiaćioły * waße, czyńćie dobrze tym, ktorzy was maią w nienawiśći. * Matt.5,44.

28. Błogosławćie tym, ktorzy was przeklinaią, i modlćie śię za tymi, ktorzy wam złość wyrządzaią.

29. Temu, ktoryby * ćię uderzył w policzek, nadstaw mu i drugiego: a temu ktoryćby brał płaßcz, i sukniej nie zbraniay.

* Matt.5,39. 1.Kor.6,7.

30. J każdemu, ktoryby ćię prośił, day; a temu, co twoie bierze, nie upominay śię.

31. J cobyśćie chćieli aby * wam ludźie czynili, tak i wy im czyńćie.

* Matt.7,12. Tob.4,16.

32. Abowiem ieźli miłuiećie te, ktorzy * was miłuią, iakąż łaskę maćie? abowiem i grzeßnicy toż właśnie czynią.

* Matt.5,46.

33. A ieźli dobrze czyniće tym, ktorzy wam dobrze czynią, iakąż łaskę maćie? abowiem toż i grzeßnicy czynią.

34. A ieźli pożyczaćie tym, od ktorych śię spodźiewaćie odebrać, iakąż łaskę maćie? abowiem i grzeßnicy grzeßnikom pożyczaią, aby zaśię tyle odebrali.

35. Owßem miłuyćie nieprzyiaćioły waße, i czyńćie im dobrze, i pożyczayćie, * nic śię ztąd nie spodźiewaiąc; a będźie wielka zapłata waßa, i będźiećie synami † Nawyżßego: abowiem on dobrotliwy iest przećiw niewdźięcznym i złym.

*5 Moy.15,8. † Matt.5,45.

E. na N. 4. po S. Troy.

36. PRzetoż bądźćie miłośierni, iako i Oćiec waß miłośierny iest.

37. Nie sądźćie, a nie bę-

dźiećie ſądzeni: nie potępiayćie, a nie bedźiećie potępieni: odpuſzczayćie, a bedźie wam odpuſzczono.

38. Dawayćie, a bedźie wam dano: miarę dobrą, natłoczoną, i potrzęśioną, i opływaiącą dadzą na łono waſze. Abowiem tąż miarą, ktorą * mierzyćie, bedźie wam zaś odmierzono.
* Matt. 7, 2.

39. J powiedźiał im podobieńſtwo: izali może * ślepy ślepego prowadźić? azaż nie obadwa w doł wpadną? * Matt. 15, 14.

40. Nie ieſtći uczeń nad * miſtrza ſwego; lecz doſkonały bedźie każdy, będźieli iako miſtrz iego.
* Matt. 10, 24. Jan. 13, 16. r. 15, 20.

41. A czemuż widźiſz źdźbło * w oku brata twego: a balki, ktora ieſt w oku twoim, nie baczyſz?
* Matt. 7, 3.

42. Albo iakoż możeſz rzec bratu twemu? bracie, dopuść iż wyymę źdźbło, ktore ieſt w oku twoim; a ſam balki, ktora ieſt w oku twoim nie widźiſz? obłudniku, wyymi pierwey balkę z oka twego: a tedy przeyrzyſz, abyś wyiął źdźbło, ktore ieſt w oku brata twego. *

43. Nie ieſt bowiem drzewo * dobre, ktore przynośi owoc zły: ani ieſt drzewo złe, ktore przynośi owoc dobry. * Matt. 7, 17.

44. Gdyż każde drzewo z owocu właſnego poznane bywa; boć nie zbieraią z ciernia * figow, ani z głogu zbieraią winnych gron.
* Matt. 7, 16.

45. Człowiek dobry z dobrego * ſkarbu ſerca ſwego wynośi rzeczy dobre; a zły człowiek ze złego ſkarbu ſerca ſwego wynośi rzeczy złe: abowiem z obfitośći ſerca mowią uſta iego.
* Matt. 12, 35.

46. Przecz że mię tedy zowiećie * PAnie, PAnie, a nie czynićie tego co mowię?
* Mal. 1, 6. Matt. 7, 22. Rzym. 2, 13. Jakub. 1, 22.

47. Każdy ktory przychodźi do * mnie, a ſłucha słow moich, i czyni ie, pokażę wam komu ieſt podobnym. * Matt. 7, 24.

48. Podobny ieſt człowiekowi dom buduiącemu, ktory kopał, i wykopał głęboko, a założył grunty na opoce: a gdy przyſzła powodź, otrąćiła

śię

Digitized by Google

sie rzeka o on dom, ale nie mogła go poruszyć; bo był założony na opoce.

49. Ale ktory słucha, a nie czyni, podobny iest człowiekowi, ktory zbudował dom swoy na ziemi bez gruntu: o ktory sie otrąciła rzeka, i zarazem upadł, a był upadek domu onego wielki.

Rozdział VII.

Chrystus na prośby starszych Żydowskich 6. setnika wierzącego 10. sługę uzdrowił. 11. a syna wdowy w Naim wzbudził. 18. do PAna Jan Chrzciciel ucznie swe odesłał. 24. PAn mu wielkie zalecenie dał. 30. Faryzeuszowie radę Bożą pogardzili. 36. ieden z nich PAna na ucztę prosił. 37. a PAn grzesznicę pokutuiącą do łaski swoiey przyiął.

A Gdy dokończył wszystkich mow swoich przed onym ludem, wszedł do Kapernaum.

2. A* niektorego setnika sługa, źle sie maiąc, iuż prawię miał umrzeć, ktorego on sobie barzo poważał:

* Matt.8,5.

3. Ten usłyszawszy o JEzusie, posłał do niego starsze z Żydow, prosząc go, aby przyszedszy uzdrowił sługę iego.

4. A oni przyszedszy do JEzusa prosili go z pilnością, mowiąc: godzien iest abyś mu to uczynił.

5. Abowiem miłuie narod nasz, i on nam bożnicę zbudował.

6. A tak JEzus szedł z nimi. Ale gdy nie daleko był od domu, posłał do niego on setnik przyiacioły, mowiąc mu: PAnie, nie zadaway sobie prace: (bomći nie iest godzien, abyś wszedł pod dach moy:

7. Przetoż i samego siebie nie miałem za godnego, abym był miał przyyść do ciebie) ale rzecz słowo, a będzie uzdrowiony sługa moy.

8. Bomći i ia człowiek pod mocą postanowiony, maiący pod sobą żołnierze: i mowię temu: idź, a idzie: a drugiemu: przyydź, a przychodzi: a słudze moiemu: czyń to, a czyni.

9. Tedy usłyszawszy to JEzus, zadziwił mu sie: i obrociwszy sie, rzekł do ludu, ktory za nim szedł: powiadam wam, żem ani w Izraelu tak wielkiey wiary nie znalazł.

10. A wrociwszy sie do domu ći, ktorzy byli posła-

ni, znaleźli sługę, ktory się źle miał, zdrowego.

E. na Niedź. 16. po S. Troy.

11. I stało się nazaiutrz, że szedł do miasta, ktore zowią Naim: a szło z nim uczniow iego wiele, i lud wielki.

12. A gdy się przybliżył do bramy mieyskiey tedy oto wynoszono umarłego, syna iedynego matki swoiey; a ta była wdową: a z nią szedł wielki lud miasta onego.

13. Ktorą uyrzawszy PAn, użalił się iey, i rzekł iey: nie płacz.

14. I przystąpiwszy dotknął się truny (a ci co nieśli, stanęli) i rzekł: młodźieńcze, tobie mowię, wstań.

15. I uśiadł on ktory był umarł, i począł mowić; i oddał go matce iego.

16. Tedy wszystkie strach zdiął, a wielbili Boga, mowiąc: Prorok wielki powstał miedzy nami, a Bog nawiedźił lud swoy.

17. I rozeszła się o nim ta wieść po wszystkiey Judskiey źiemi, i po wszystkiey okoliczney krainie.*

18. I oznaymili *Janowi uczniowie iego o tym wszystkim. A wezwawszy dwu niektorych z uczniow swoich, *Matt. 11, 2.

19. Posłał do JEzusa, mowiąc: tyżeś iest ten, ktory ma przyyść? czyli inszego czekać mamy?

20. A gdy przyszli do niego mężowie oni, rzekli: Jan Chrzćićiel posłał nas do ciebie, mowiąc: tyżeś iest ten, ktory ma przyyść? czyli inszego czekać mamy?

21. A oneyże godźiny wiele ich uzdrowił od chorob, od niemocy, i od duchow złych, i wiele ślepych wzrokiem darował.

22. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł im: szedszy oznaymićie Janowi, cośćie widźieli i słyszeli: iż* ślepi widzą, chromi chodzą, trędowaći biorą oczyśćienie, głuszy słyszą, umarli z martwych wstaią, a ubogim opowiadana bywa † Ewangielia. *Izai. 29, 18. r. 35, 5. Matt. 15, 30. † Izai. 61, 1. Matt. 11, 5.

23. A błogosławiony iest, ktoby się nie zgorszył ze mnie.

24. A gdy odeszli posłowie Janowi, począł mowić do ludu o Janie: cośćie wyszli na puszczą widźieć?

Digitized by Google

dźieć? izali trzćinę chwie-
iącą śię od wiatru?
25. Ale coście wyßli
widźieć? izali człowieka
w miękkie ßaty obleczone-
go? oto ći, ktorzy w ßa-
tach koßtownych i w rozko-
ßy żyią, są w domach kro-
lewſkich.
26. Ale coście wyßli wi-
dźieć? izali Proroka? zai-
ſte powiadam wam, i wię-
cey niż Proroka.
27. Tenći bowiem ieſt,
o ktorym napiſano: oto
JA poſyłam* Anioła me-
go przed obliczem twoim,
ktory zgotuie drogę twoię
przed tobą.
* Mal.3,1. Mark.1,2.
28. Abowiem powia-
dam wam: więtßego Pro-
roka z tych, ktorzy śię z nie-
wiaſt rodzą, niemaß nad
Jana Chrzćićiela żadnego.
Lecz kto mnieyßy ieſt w
kroleſtwie Bożym, więtßy
ieſt niżeli on.
29. Tedy wßyſtek lud
ſłyßąc to, i celnicy, wielbili
Boga, będąc ochrzczeni
chrztem Janowym.
30. Ale Faryzeußowie
i Zakonnicy pogardźili ra-
dą Bożą ſami przećiwko
ſobie, nie będąc ochrzczeni
od niego.

31. J rzekł PAn: ko-
muż tedy* przypodobam
ludźie rodzaiu tego? a ko-
mu ſą podobni?
* Matt.11,16.
32. Podobni ſą dźie-
ćiom, ktore śiedzą na ryn-
ku, a iedne na drugie wo-
łaią, mowiąc: graliśmy
wam na piſzczałkach, a nie
tańcowaliśćie; śpiewali-
śmy żałobne pieśni, a nie
płakaliśćie.
33. Abowiem przyßedł
* Jan Chrzćićiel, i chleba
nie iedząc, i wina nie piiąc,
a mowićie: diabelſtwo
ma. * Matt.3,4. Mark.1,6.
34. Przyßedł ſyn czło-
wieczy iedząc i piiąc, a mo-
wićie: oto człowiek ob-
żerca i piiánica wina, przy-
iaćiel celnikow i grzeßni-
kow.
35. Ale uſprawiedliwio-
na ieſt mądrość od wßy-
ſtkich ſynow ſwoich.
E. na dźień Maryi Magdaleny.
36. Y Prośił go niektory
z Faryzeußow, aby
z nim iadł: a tak wßedßy
w dom Faryzeußow, u-
śiadł.
37. A oto niewiaſta, kto-
ra była w mieśćie grzeßna,
dowiedźiawßy śię, iż śiedźi
w domu Faryzeußowym,
przy-

Digitized by Google

przyniosła alabastrowy słoiek maści.

38. A stanąwszy z tyłu u nog iego, płacząc poczęła łzami polewać nogi iego; a włosami głowy swoiey ucierała, i całowała nogi iego, i maścią mazała.

39. A widząc to * Faryzeusz, ktory go był wezwał, rzekł sam w sobie, mowiąc: być ten był Prorokiem, wiedziałby, ktora i iaka iest ta niewiasta, co się go dotyka: bo iest grzesznica.

* Luk. 15, 2.

40. A odpowiadaiąc JEzus, rzekł do niego: Symonie, mam ći nieco powiedźieć: a on rzekł: powiedz Nauczyćielu.

41. Miał niektory lichwiarz dwu dłużnikow: ieden dłużen był pięć set groszy, a drugi pięćdźieśiąt.

42. A gdy oni nie mieli czym zapłaćić, odpuśćił obiema. Powiedz tedy, ktoryż z nich barźiey go miłować będźie?

43. A odpowiadaiąc Symon, rzekł: mniemam iż ten, ktoremu więcey odpuśćił. A on mu rzekł: dobrześ rozsądźił.

44. J obroćiwszy się do niewiasty, rzekł Symonowi: widźisz tę niewiastę? wszedłem do domu twego, nie dałeś wody na nogi moie: ale ta łzami polała nogi moie, i włosami głowy swey otarła.

45. Nie pocałowałeś mię: ale ta iako weszła, nie przestała całować nog moich.

46. Nie pomazałeś oliwą głowy moiey: ale ta maśćią pomazała nogi moie.

47. Dla czego mowię tobie, odpuszczono iey wiele grzechow: gdyż wiele umiłowała: a komu mało odpuszczono, mało miłuie.

48. A on iey rzekł: odpuszczone są tobie grzechy.

49. J poczęli społśiedzący mowić miedzy sobą: ktoż iest ten, ktory i grzechy odpuszcza?

50. J rzekł do niewiasty: wiara twoia ćiebie zbawiła: idźże w pokoiu. *

Rozdział VIII.

Panie niektore usługowały PAnu. 5. PAn o naśieniu kazał. 16. i o podobieństwie świecy. 19. ktorzyby byli przyiaćiele PAńscy. 22. wiatry i nawałnośći uspokoił. 26. opętanego od diabła uwolnił. 37. od Gadareńczykow nieprzyięty.

43. Nie-

48. niewiasta krwie płynienie cierpiąca. 49. corka Jairusowa.

I Stało śię potym, że on chodźił po miastach i po miasteczkach, każąc i opowiadaiąc krolestwo Boże: a oni dwanaśćie byli z nim.
2. I niektore niewiasty, ktore był uzdrowił od duchow złych i od niemocy ich: iako Marya, ktorą zwano Magdaleną, z ktorey było śiedm diabłow * wyszło: * Mark. 16, 9.
3. I Joanna, żona Chuzego, urzędnika Herodowego, i Zuzanna, i inszych wiele, ktore mu służyły z maiętnośći swoich.

E. w Niedź. Mięsopust.

4. A Gdy śię schodźił wielki lud, i z rożnych miast garnęli śię do niego, rzekł przez * podobieństwo: * Matt. 13, 3. Mark. 4, 2.
5. Wyszedł rozśiewca, aby rozśiewał naśienie swoie. A gdy on rozśiewał, tedy iedno padło podle drogi, i podeptane iest, a ptacy niebiescy pozobali ie.
6. A drugie padło na opoke: a gdy weszło, uschło; przeto iż nie miało wilgotnośći.
7. A drugie padło miedzy ćiernie: ale ćiernie wespoł z nim wzrosło, i zaduśiło ie.
8. A drugie padło na ziemię dobrą: a gdy weszło, przyniosło pożytek stokrotny. To mowiąc wołał: kto ma uszy ku słuchaniu, niechay słucha!
9. I pytali go * uczniowie iego, mowiąc: coby to było za podobieństwo? * Mark. 4, 10.
10. A on im rzekł: wam dano wiedźieć taiemnice krolestwa Bożego, ale innym w podobieństwach: aby widząc * nie widźieli, a słysząc nie rozumieli. * Izai. 6, 9. Ezech. 12, 2. Matt. 13, 14. Mark. 4, 12. Jan. 12, 40. Dźie. 28, 26. Rzym. 11, 8.
11. A to podobieństwo takie iest: naśienie iest słowo Boże.
12. A ktorzy podle drogi, ći są, ktorzy słuchaią: zatym przychodźi diabeł, i wybiera słowo z serca ich, aby uwierzywszy, nie byli zbawieni.
13. A ktorzy na opoce, ći są, ktorzy gdy słuchaią, z radośćią słowo przyymuią: ale ći korzenia nie maią:

maią: ći do czasu wierzą, a czasu pokusy odstępuią.

14. A ktore padło miedzy ćiernie, ći są, ktorzy słuchaią słowa: ale odszedszy, od pieczołowania, i bogactw, i roskoszy żywota, bywaią zaduszeni, i nie przynoszą pożytku.

15. Ale ktore padło na źiemię dobrą, ći są, ktorzy w sercu uprzyymym i dobrym słyszane słowo zachowuią, i owoc przynoszą w ćierpliwośći.*

16. A żaden zapaliwszy świecę, nie nakrywa* iey naczyniem, ani iey kładźie pod łoże, ale ią stawia na świeczniku; aby ći, ktorzy wchodzą, widźieli światło.

* Matt.5,15. Mark.4,21. Luk.11,33.

17. Bo niemasz nic taiemnego, *coby nie miało bydź obiawiono: i niemasz nic skrytego, czegoby śię nie dowiedźiano, i coby na iawią nie wyszło.

* Job.12,22. Matt.10,26. Mark.4,22.

18. Przetoż patrzćie iako słuchaćie: abowiem kto ma, temu* będźie dano; a kto nie ma, i to, co mniema że ma, będźie odięto od niego.

* Matt.13,12. c.25,29. Mark.4,25. Luk.19,26.

19. Tedy przyszli * do niego matka i braćia iego: ale do niego przystąpić nie mogli dla ludu.

* Mark.3,32.

20. I dano mu znać, mowiąc: matka twoia i braćia twoi stoią przed domem, chcąc ćię widźieć.

21. A on odpowiadaiąc, rzekł do nich: matka * moia i braćia moi są ći, ktorzy słowa Bożego słuchaią, i czynią ie. *Jan.15,14.

22. I stało śię dnia iednego, że on wstąpił* w łodź i uczniowie iego, i rzekł do nich: przeprawmy śię na drugą stronę ieźiora. I puśćili śię.

* Matt.8,23.

23. A gdy płynęli, usnął. I przypadła nawalność wiatru na ieźioro, i łodź śię napełniała, tak że byli w niebezpieczeństwie.

24. A przystąpiwszy obudźili go, mowiąc: Mistrzu, mistrzu, giniemy! a on ocknąwszy śię, zgromił wiatr i wały wodne, i uśmierzyły śię: i stało śię ućiszenie.

25. Tedy im rzekł: gdźież iest wiara wáßá? á boiąc śię, dźiwowáli śię, mowiąc iedni do drugich: ktoż wżdy iest *ten, że i wiátrom roskázuie i wodom, á są mu posłußne.

* Job.26,12. Psalm 107,29.

26. J przewieźli śię do krainy * Gadáreńczykow, ktora iest przećiw Galilei na drugiey stronie.

* Mark.5,1.

27. A gdy wyſtąpił ná źiemię, zábieżał mu mąż niektory z onego miástá, co miał diabły od niemáłego czásu: á nie obłoczył śię w ßáty, i nie mießkał w domu, tylko w grobách.

28. Ten uyrzawßy JEzusá, zákrzyknął, i upadł przed nim, á głosem wielkim rzekł: coż ia mam z tobą JEzuśie, Synu Bogá nawyżßego? proßę ćię, nie dręcz mię.

29. Abowiem roskázował onemu duchowi nieczystemu, áby wyßedł z onego człowieká. Bo od wielą czásow porywał go: á choćia go wiązano łáncucháми i w pętách strzeżono, iednák on porwawßy okowy, bywał od diabłá ná puśćinie pędzony.

30. J pytał go JEzus, mowiąc: co maß zá imię? á on rzekł: woysko; abowiem wiele diabłow wstąpiło było weń.

31. Tedy go prośili, áby im nie roskázował ztamtąd odeyść w przepaść.

32. A byłá tam trzodá wielka świni, ktora śię pásłá ná gorze, i prośili go, áby im dopuśćił wstąpić w nie. J dopuśćił im.

33. A wyßedßy diabli z onego człowieká, weßli w świnie: i porwáłá śię oná trzodá pędem z przykra do ieziora, i utonęłá.

34. A widząc pásterze co śię stáło, ućiekli: á poßedßy, oznaymili to w mieśćie i we wśiách.

35. J wyßli, áby oglądáli to, co śię stáło: á przyßedßy do JEzusá, ználeźli człowieká onego, z ktorego wyßli diabli, obleczonego, przy dobrym baczeniu śiedzącego u nog JEzusowych: i báli śię.

36. Opowiedźieli im tedy ći, ktorzy widźieli iáko uzdrowiono tego, ktory był opętány.

37. J prośiło go wßystko mnostwo oney okoliczney krainy Gadáreńczykow, áby

Digitized by Google

by odßedł od nich; abowiem ich był wielki ſtrach
ogarnął: a on wſtąpiwßy
w łodź, wroćił śię.
38. J prośił go on mąż,
z ktorego * wyßli diabli, aby był przy nim: ale go
JEzus odprawił, mowiąc: * Mark.5,18.
39. Wroć śię do domu
twego, a opowiaday iakoć
wielkie rzeczy Bog uczynił. J odßedł, po wßyſtkim mieśćie opowiadaiąc, iako mu wielkie rzeczy JEzus uczynił.
40. J ſtało śię, gdy śię
wroćił JEzus, że go przyiął lud: abowiem nań
wßyſcy oczekawali.
41. A oto przyßedł mąż
* imieniem Jairus; a ten
był przełożonym bożnice:
a przypadßy do nog JEzuſowych, prośił go, aby
wßedł w dom iego.
* Matt.9,18. Mark.5,22.
42. Abowiem miał corkę iedyną około dwunaśći
lat, ktora iuż konała. (A
gdy on ßedł, ćiſnął go
lud.)
43. A niewiaſta, * ktora
płynienie krwie ćierpiała
od lat dwunaśći, i wynałożyła była na lekarze wßyſtko ſwoie pożywienie, a nie
mogła być od nikogo uleczona: * Matt.9,20.
Mark.5,25.
44. Przyſtąpiwßy z tyłu, dotknęła śię podołka
ßaty iego: a zarazem śię zaſtanowiło płynienie krwie
iey.
45. J rzekł JEzus: ktoż
ieſt, co śię mnie dotknął?
a gdy śię wßyſcy zapierali,
rzekł Piotr, i ći, ktorzy z
nim byli: Miſtrzu, lud ćię
ćiśnie i tłoczy; a ty mowiß: kto śię mnie dotknął?
46. J rzekł JEzus:
dotknął śię mnie ktoś;
bom poznał, że moc ode
mnie wyßła.
47. A widząc ona niewiaſta, że śie nie utaiła, ze
drżeniem przyſtąpiła, i
upadła przed nim, i dla czego śię go dotknęła, powiedźiała mu przed wßyſtkim
ludem, i iako zaraz uzdrowiona była.
48. A on iey rzekł: ufay
corko, wiara twoia ciebie
uzdrowiła: idźże w pokoiu.
49. A gdy on to ieſzcze
mowił, przyßedł niektory
* od przełożonego bożnice,
powiadaiąc mu: iż umarła corka twoia, nie trudź
Nauczyćiela. * Mark.5,35.

Digitized by Google

50. Ale JEzus usłyszawszy to, odpowiedział mu, mowiąc: nie boy się, tylko wierz; a będzie uzdrowiona.

51. A wszedszy w dom, nie dopuścił z sobą wniść nikomu, tylko Piotrowi, i Jakubowi, i Janowi, i oycu i matce oney dzieweczki.

52. A płakali wszyscy, i narzekali nad nią. Ale on rzekł: nie płaczcież nie umarła, ale * spi.

* Dan. 12, 2. Matt. 25, 5. Jan. 11, 11. Dzie. 7, 60. r. 13, 36. 1 Tess. 4, 15. 2 Piotr. 3, 4.

53. J naśmiewali się z niego, wiedząc iż była umarła.

54. A on wygnawszy precz wszystkie, i ujawszy ią za rękę, zawołał, mowiąc: dzieweczko, wstań.

55. J wrocił się duch iey; i wstała zaraz. J rozkazał, aby iey ieść dano.

56. J zdumieli się rodzicy iey. A on im zakazał, aby nikomu nie powiadali tego, co się było stało.

Rozdział IX.

PAN Apostoly rozesłał. 7. Herod o tym dziwnie rozumiał. 12. Lud nakarmiony. 18. Ludzkie i Apostolskie o PANU rozumienie. 28. PAńskie przemienienie. 38. Mieśiecznik uzdrowiony. 46. Poswarek Apostolski uspokoiony. 57. Jako PANA naśladować.

Uzwoławszy * JEzus dwunaśći uczniow swoich, dał im moci władzą nad wszystkimi diabły, i aby uzdrawiali choroby.

* Matt. 10, 1. 2. Mark. 3, 13. r. 6, 7.

2. J rozesłał ie żeby kazali * krolestwo Boże, i uzdrawiali niemocne.

* Matt. 10, 7.

3. Tedy rzekł do nich: nie bierzcie * nic na drogę, ani lask, ani taistry, ani chleba, ani pieniędzy, ani po dwu sukien mieyćie.

* Matt. 10, 9.

4. A do ktoregokolwiek * domu wnidziećie, tamże zostańćie, i ztamtąd wynidźćie. * Mark. 6, 10.

5. A ktorzybykolwiek * was nie przyięli, wychodząc z miasta onego, i proch z nog waszych otrząśnićie, na świadectwo przećiwko nim.

* Dzie. 13, 51. r. 18, 6.

6. Wyszedszy tedy obchodzili wszystkie miasteczka, opowiadaiąc Ewangelią, a wszędzie chore uzdrawiaiąc.

7. J usłyszał Herod Tetrarcha o wszystkim, * co się

Digitized by Google

śię działo od niego: i był
wątpliwym, dla tego że
niektorzy powiadali, iż
Jan zmartwychwstał.
*Matt.14,1. Mark. 6.14.
8. A niektorzy zaśię: iż
śię Eliasz ukazał: a dru-
dzy, iż Prorok ieden z onych
starych z martwych wstał.
9. Tedy rzekł Herod: Ja-
namći ia ściął: ktoż wżdy
ten iest, o ktorym ia takie
rzeczy słyszę? i pragnął go
widzieć.
10. A wroćiwszy śię A-
postołowie, powiadali mu
cokolwiek czynili. A on*
wziąwszy ie z sobą, ustąpił
osobno na mieysce puste
przy mieśćie, ktore zowią
Betsaida.
*Matt.14,13. Mark.6,32.
11. Czego gdy śię lud do-
wiedział, szedł za nim: a
przyiąwszy ie, mowił im o
krolestwie Bożym; a te,
ktorzy uzdrowienia po-
trzebowali, uzdrawiał.
12. A gdy śię dźień po-
czął skłaniać ku wieczoro-
wi, przystąpiwszy oni dwa-
naśćie, rzekli mu: rozpuść
ten lud, aby odszedszy do
miasteczek okolicznych, i do
wśi, i do gospod, znaleźli
żywność: bośmy * tu na
mieyscu pustym.
*Matt.14,15. Mark. 6,35.
13. Ale on rzekł do nich:
daycież wy im ieść. A oni
powiedźieli: nie mamy
więcey * tylko pięć chlebow
i dwie rybie: oprocz żebyś-
śmy szli, a kupili na ten
wszystek lud żywnośći.
*Jan. 6, 9.
14. Abowiem było mę-
żow około pięći tyśięcy. J
rzekł do uczniow swoich:
rozkażćie im uśieść w każ-
dym rzędźie po pięćidźie-
śiąt.
15. J uczynili tak. J
uśiedli wszyscy.
16. A on wziąwszy onych
pięć chlebow, i one dwie
rybie, weyrzawszy w nie-
bo, błogosławił im, i ła-
mał, i dawał uczniom, aby
kładli przed on lud.
17. J iedli, i nasyceni
są wszyscy: i zebrano co im
zbyło ułomkow, dwana-
śćie koszow.
18. J stało śię, gdy śię
on sam osobno modlił, że
z nim byli uczniowie; i py-
tał * ich mowiąc: kimże
mię bydź powiadaią lu-
dźie? *Matt.16,13. Mark.8,27.
19. A oni odpowiadaiąc
rzekli: Janem * Chrzćićie-
lem, a drudzy Eliaszem, a
drudzy mowią iż Prorok
niektory z onych starych
z mart-

z martwych wstał.
* Matt. 14, 2.
20. I rzekł im: a wy kim mie bydź powiadaćie? a odpowiadaiąc Piotr, rzekł: Chrystusem * onym Bożym. * Matt. 16, 16.
21. Ale on przygroziwßy im, rozkazał, aby tego nikomu nie powiadali:
22. Mowiąc: że Syn człowieczy * muśi wiele ćierpieć, a bydź odrzuconym od starßych ludu i od przednieyßych Kapłanow, i od nauczonych w piśmie, i bydź zabitym, a trzećiego dnia zmartwychwstać.
* Matt. 16, 21. Mark. 8, 31.
23. I mowił do wßystkich: kto chce * za mną iść, niech zaprzy samego śiebie, a niech bierze krzyż swoy na każdy dźień, i naśladuie mię. * Matt. 10, 38. r. 16, 24. Mark. 8, 34.
24. Abowiem ktobykolwiek chćiał zachować * duße swoię, straći ią; a ktobykolwiek stráćił duße swą dla mnie, ten ią zachowa.
* Matt. 10, 39. Łuk. 17, 33. Jan. 12, 25.
25. Abowiem * coż pomoże człowiekowi, choćby wßystek świat pozyskał, gdyby samego śiebie straćił, albo sobie ußkodźił.
* Mark. 8, 35.
26. Abowiem ktoby śię kolwiek wstydźił * za mię i za słowa moie, za tego śię Syn człowieczy wstydźić będźie, gdy przyydźie w chwale swey, i w Oycowskiey, i świętych Aniołow.
* Matt. 10, 33. Mark. 8, 38. Łuk. 12, 9. 2 Tym. 2, 12.
27. Aleć wam powiadam prawdźiwie: są niektorzy z tych, * co tu stoią, ktorzy nie ukußą śmierći, aż oglądaią krolestwo Boże. * Matt. 16, 28. Mark. 9, 1.
28. I stało śię * po tych mowach, iakoby po ośmi dniach, że wźiąwßy z sobą Piotra, i Jana, i Jakuba, wstąpił na gorę, aby śię modlił. * Matt. 17, 1.
29. A gdy śię modlił, stał śię inakßy kßtałt oblicza iego; i ßaty iego stały śię białe i świetne.
30. A oto dwa mężowie rozmawiali z nim, a ći byli Moyżeß i Eliaß.
31. Ktorzy pokazawßy śię w sławie, powiadali o iego śmierći, ktorą miał podstąpić w Jeruzalemie.
32. A Piotr, i ći, ktorzy byli z nim, obćiążeni byli snem: a ocućiwßy śię, uyźreli

uyrzeli * chwałę iego, i
onych dwu mężow, ktorzy
z nim ſtali. * 2 Piotr. 1,16.
33. J ſtało śię, gdy oni
odeßli od niego, rzekł Piotr
do JEzuſa: Miſtrzu, do-
brze nam tu bydź: przetoż
uczyńmy trzy namioty: to-
bie ieden, i Moyzeßowi
ieden, i Eliaßowi ieden:
nie wiedząc co mowił.
34. A gdy on to mowił,
ſtał śię obłok, i zaćienił ie:
i bali śię gdy oni wchodźi-
li w obłok.
35. J ſtał śię głos z obło-
ku mowiący: ten ieſt Syn
moy miły, tego * ſłuchayćie.
* 5 Moy. 18,15. Dźie. 3,22.
36. A gdy śię ſtał on głos,
znaleźiony ieſt ſam JEzus.
A oni milczeli, i nie powia-
dali w one dni nikomu nic
z tego, co widźieli.
37. J ſtało śię * nazaiutrz,
gdy oni zſtąpili z gory, że
mu lud wielki zabieżał.
* Matt. 17,14. Mark. 9,14.
38. A oto mąż z onego
ludu zawołał, mowiąc:
nauczyćielu proßę ćię, wey-
rzy na ſyna mego; boć ie-
dynego mam.
39. A oto duch zły popa-
da go, a zaraz krzyczy, a on
rozdźiera go, śliniącego
śię: a za ledwie odchodźi
od niego, ſkrußywßy go.
40. J prośiłem uczniow
twoich, aby go wygnali;
ale nie mogli.
41. Tedy JEzus odpo-
wiadaiąc, rzekł: o rodzaiu
niewierny i przewrotny!
dokądże z wami będę? J
dokądże was ćierpieć będę?
przywiedź tu ſyna twego.
42. A w tym, gdy on
przychodźił, rozdarł go
diabeł, i roztargał. Ale
JEzus zgromił ducha nie-
czyſtego, i uzdrowił mło-
dźieńca, i oddał go oycu
iego.
43. J zdumieli śię wßy-
ſcy nad wielmożnośćią
Bożą. A gdy śię wßyſcy
dźiwowali wßyſtkim rze-
czom, ktore czynił JEzus,
rzekł do uczniow ſwoich:
44. Składayćie wy do
ußu waßych ſłowa te: a-
bowiem Syn człowieczy *
ma bydź wydany w ręce
ludzkie. * Matt. 17,22.
Mark. 9,31.
45. Lecz oni nie zrozu-
mieli ſłowa tego, i było
zakryte od nich, że go po-
iąć nie mogli; i nie śmieli
go pytać o to ſłowo.
46. J wſczęła * śię gad-
ka

Digitized by Google

ka miedzy nimi; ktoby z
nich był nawiętszym.
* Matt. 18, 1.
47. A Jezus widząc
myśl serca ich, wziąwszy
dziecię, postawił ie podle
siebie.
48. I rzekł im: ktoby-
kolwiek * przyiął to dzie-
ciątko w imieniu moim,
mnie przyymuie; a ktoby-
kolwiek † mnie przyiął,
przyymuie onego, ktory
mię posłał. Abowiem kto
iest namnieyszy miedzy ‡
wszystkimi wami, tenći bę-
dzie wielkim. * Mark. 9, 37.
† Matt. 10, 40. ‡ Matt. 20, 26.
49. A Jan odpowiadaiąc,
rzekł: Mistrzu, widzieliśmy
niektorego w imieniu *
twoim diabły wyganiaią-
cego, i zabranialiśmy mu;
przeto, że za tobą z nami
nie chodzi. * Mark. 9, 38.
50. I rzekł do niego
Jezus: nie zabraniayćie
mu: bo kto nie iest prze-
ćiwko nam, za nami iest.
51. I stało śię, gdy śię
wypełniły dni, aby był
wzięty wzgorę, że śię on na
to udał, aby szedł do Jeru-
zalem.
52. Tedy posłał posły
przed sobą: ktorzy idąc
weszli do miasteczka Sa-
marytańskiego, aby mu na-
gotowali gospodę.
53. Lecz oni go nieprzyię-
li, przeto, że oblicze iego
było obrocone do Jeru-
zalem.
54. A widząc to uczenio-
wie iego Jakub i Jan, rzek-
li: PANIE, chcesz iż
rzeczemy, aby ogień zstą-
pił z nieba, i spalił ie,
iako i * Eliasz uczynił?
* 2 Krol. 1, 10.
55. Ale IEzus obroći-
wszy śię, zgromił ie, i rzekł:
nie wiećie wy iakiegośćie
ducha.
56. Abowiem Syn czło-
wieczy nie przyszedł * za-
tracać dusz ludzkich, ale za-
chować. I szli do inszego
miasteczka. * Jan. 3, 17.
57. I stało śię, gdy oni
szli, że wdrodze rzekł nie-
ktory * do niego: poydę za
tobą, gdziekolwiek poy-
dziesz PANIE.
* Matt. 8, 19.
58. A Jezus mu rzekł:
liszki maią iamy, i ptasz-
kowie niebieścy gniazda:
ale Syn człowieczy nie ma,
gdzie by głowę skłonił.
59. I rzekł * do drugie-
go: podź za mną. Ale on
rzekł: PANIE, dopuść
mi pierwey odeyść, i po-

Digitized by Google

grześć oyca mego. *Mat. 8, 21.

60. Ale mu Jezus rzekł: niechay umarli grzebią umarłe swoie: a ty poszedszy, opowiaday krolestwo Boże.

61. Rzekł też i drugi: poydę za tobą PANIE: ale mi pierwey dopuść pożegnać się z tymi, ktorzy są w domu moim.

62. Rzekł do niego Jezus: żaden, ktoryby przyłożył rękę swoię do pługa, a oglądałby się na zad, nie iest sposobny do krolestwa Bożego.

Rozdział X.

PAN rozesłał siedmdziesiąt uczniow. 10. Niewdzięczność miast niektorych. 17. Vczył z czego się radować. 21. Oyca swego chwalił. 23. Oczy błogosławione. 29. Ktoby był naszym bliźnim, nauczył. 39. Martę gromił. 42. Maryą pochwalił.

E. w dzień S. Luk.

A Potym naznaczył PAN i drugich siedmdziesiąt: i rozesłał ie po dwu przed obliczem swoim do każdego miasta i mieysca, do ktorego sam przyyść miał.

2. J mowił im: żniwoć wprawdzie * wielkie: ale robotnikow mało: proście tedy † PANA żniwa, aby wypchnął robotniki na żniwo swoie.

* Matt. 9, 37. † Efez. 6, 19. 2 Tess. 3, 1.

3. Jdźcież: oto JA was * posyłam iako baranki w pośrzod wilkow.

* Matt. 10, 16.

4. Nie noście mieszka, ani * taistry, ani obuwia: i nikogo w drodze † nie pozdrawiaycie.

* Mark. 6, 8. † 2 Krol. 4, 29.

5. A do ktoregokolwiek domu * wnidziecie, naprzod mowcie: pokoy temu domowi. *Matt. 10, 12.

6. A ieśliby tam był ktory syn pokoiu, odpocznie nad nim pokoy wasz: a ieśliż nie, wroci się do was.

7. A w tymże domu zostańcie, * iedząc i piiąc to, co maią. Abowiem godzien † iest robotnik zapłaty swoiey. Nie przechodźcie się z domu do domu.

* 1 Kor. 10, 25. † 3 Moy. 19, 13. 5 Moy. 24, 14. 1 Kor. 9, 14. 1 Tym. 5, 18.

8. A do ktoregobyście kolwiek miasta weszli, a przyieliby was, iedzcie co przed was położą.

9. J uzdrawiaycie niemocne,

Digitized by Google

mocne, ktorzyby w nim byli, a mowćie im: przybliżyło śię do was krolestwo Boże.

10. A do ktoregobyśćiekolwiek miasta weßli, a nieprzyięłoby was, wyßedßy na ulice iego, mowćie:

11. I proch, ktory przylnął* do nas z miasta waßego, otrząsamy na was: wßakże to wiedzćie, że śię do was przybliżyło krolestwo Boże. * Matt. 10, 14. Luk. 9, 5. Dźie. 13, 51. r. 18, 6.

12. A mowię wam: iż Sodomie w on dźień lżey będźie niż onemu miastu. *

13. Biada * tobie Chorazynie! biada tobie Betsaido! bo gdyby śię były w Tyrze i w Sydonie te cuda stały, ktore śię stały w was, dawnoby były w worze i w popiele śiedząc, pokutowały. * Matt. 11, 21.

14. Dla tego Tyrowi i Sydonowi lżey będźie na sądźie niżeli wam.

15. A ty Kapernaum, ktoreś aż do nieba wywyższone, aż do piekła strącone będźieß.

16. Kto was słucha, mnie słucha: a kto wami* gardźi, mną † gardźi: a kto mną gardźi, gardźi onym, ktory mię posłał.
* Matt. 10, 40. Jan. 13, 20. † 1 Tess. 4, 8.

17. A tak wroćili śię oni śiedmdźieśiąt z weselem, mowiąc: PANIE, i diabli śię nam poddawaią w imieniu twoim.

18. Tedy im rzekł: widźiałem * ßatana, iako błyskawicę z nieba spadaiącego. * Obiaw 12, 9.

19. Oto wam dawam * moc, abyśćie deptali po wężach i po niedźwiadkach i po wßystkiey mocy nieprzyiaćielskiey, a nic was nie ußkodźi. * Mark. 16, 18.

20. Wßakże nie raduyćie śię z tego, iż śię wam duchowie poddawaią: ale raczey raduyćie śię, że imiona waße * napisane są w niebieśiech. * Filip. 4, 3.

21. Oneyże godźiny rozradował * śię JEzus w duchu, i rzekł: wysławiam ćię Oycze, PANIE nieba i źiemie, żeś te rzeczy zakrył przed † mądrymi i rostropnymi, a obiawiłeś ie niemowiątkom. Zaprawdę Oycze, że śię tak upodobało tobie.

* Matt. 11. 25. † Izai. 29, 14. 1 Kor. 1, 26.

22. Wßyſtkie * rzeczy dane mi ſą od Oyca mego: a nikt † nie zna kto ieſt Syn, tylko Oćiec: i kto ieſt Oćiec, tylko Syn: a komuby chćiał Syn obiawić. * Matt. 11,27. † Jan. 1,18.

E. na Niedź. 13. po S. Troycy.

23. Tedy obroćiwßy śię do * uczniow, rzekł im z osobna: błogosławione oczy, ktore widzą, co wy widźićie. * Matt. 13,16.

24. Bo powiadam wam, iż wiele Prorokow i Krolow żądali widźieć, co wy widźićie, ale nie widźieli: i słyßeć, co wy słyßyćie, ale nie słyßeli.

25. A oto niektory * Zakonnik powstał, kußąc go i mowiąc: nauczyćielu, co czyniąc odźiedźiczę żywot wieczny? * Matt. 22,35. Mark. 12,28.

26. A on rzekł do niego: w Zakonie co napiſano? iako czytaß?

27. A on odpowiadaiąc rzekł: będźieß miłował * PANA Boga twego, ze wßyſtkiego ſerca twego, i ze wßyſtkiey duße twoiey, i ze wßyſtkiey śiły twoiey, i ze wßyſtkiey myśli twoiey: a bliźniego twego, iako † ſamego śiebie. * 5 Moy. 6,5. r. 10,12. r. 30,16. † 3 Moy. 19,18. Rzym. 13,9. Galat. 5,14. Jak. 2,8.

28. I rzekł mu: dobrześ odpowiedźiał: to czyń, a będźieß żył.

29. A on chcąc ſamego śiebie usprawiedliwić, rzekł do JEzuſa: i ktoż ieſt moy bliźni?

30. Ale JEzus odpowiadaiąc rzekł: człowiek niektory zstępował z Jeruzalem do Jerycha, i wpadł miedzy zboyce: ktorzy złupiwßy go, i rany mu zadawßy, odeßli, na poły umarłego zostawiwßy.

31. I przydało śię, że Kapłan niektory ßedł tąż drogą: a uyrzawßy go, pominął.

32. Także i Lewita, dostawßy śię na ono mieysce, a przyßedßy i uyrzawßy go, pominął.

33. Ale Samarytan niektory iadąc, przyiachał do niego: a uyrzawßy, użalił śię go.

34. A przystąpiwßy, zawiązał rany iego, a nalawßy oliwy i wina, i włożywßy go na bydlę ſwoie, wiodł go do gospody, i miał staranie o nim.

35. A nazaiutrz odieżdżaiąc, wyiął dwa großa, i dał gospodarzowi, mowiąc mu:

Digitized by Google

mu: miey o nim ſtaranie; a cokolwiek nad to wynałożyſz, ia, gdy ſię wrocę, oddam ći.

36. Ktoryż tedy z tych trzech zda ſię tobie bliznim byđź onemu, co był wpadł miedzy zboyce?

37. A on rzekł: ten, ktory uczynił miłośierdźie nad nim. Rzekł mu tedy JEzus: idźże, i ty uczyń także.*

38. J ſtało ſię, gdy oni ſzli, że on wſzedł do niektorego miaſteczka: a niewiaſta niektora, imieniem Marta, przyięła go do domu ſwego.

39. A ta miała śioſtrę, ktorą zwano Marya, ktora też uśiadſzy u nog JEzuſowych, ſłuchała słow iego.

40. Ale Marta roztargniona była około rozmaitey poſługi: ktora przyſtąpiwſzy, rzekła: PANIE, i nie dbaſz że śioſtra moia mię ſamę zoſtawiła, abym poſługowała? rzeczże iey, aby mi pomogła.

41. A odpowiadaiąc Jezus, rzekł iey: Marto, Marto! troſzczeſz śię i kłopoceſz śię około wielu rzeczy;

42. Ależ iednego potrzeba. Lecz Marya dobrą cząſtkę obrała, ktora od niey odięta nie będźie.

Rozdział XI.

PAN uczył modlić śię. 14. Diabelſtwo nieme wygnał. 27. Niewiaſty wyznania poprawił. 29. O Jonaſzu. 32. Niniwczykach. 33. Swiecy. 34. Oku, mowił. 38. Na obłudę Faryzeyſką narzekał, i karaniem groźił.

J Stało śię, gdy on był na niektorym mieyſcu modląc śię, że gdy przeſtał, rzekł do niego ieden z uczniow iego: PANIE, naucz nas modlić śię, tak iako i Jan nauczył ucznie ſwoie.

2. J rzekł im: Gdy śię *modlićie, mowćie: Oycze naſz, ktoryś ieſt w niebieśiech. Swięć śię imię twoie. Przyydź kroleſtwo twoie. Bądź wola twoia, iako w niebie tak i na źiemi. *Matt. 6, 9.

3. Chleba naſzego powſzedniego day nam na każdy dźień.

4. J odpuść nam grzechy naſze: bo też i my odpuſzczamy każdemu winowaycy naſzemu. A nie wwodź nas na pokuſzenie: ale nas zbaw od złego.

Digitized by Google

5. Zatym rzekł do nich: ktoż z was mieć będźie przyiaćiela, i poydźie do niego o połnocy, i rzecze mu: przyiaćielu, pożycz mi trzech chlebow.
6. Abowiem przyiaćiel moy przyszedł z drogi do mnie, a nie mam co przeden położyć.
7. A on będąc w domu, odpowiedźiałby mowiąc: nie uprzykrzay mi śię: iuż są drzwi zamknione, a dźiatki moie są ze mną w pokoiu: nie mogę wstać, abym ći dał.
8. Powiadam wam: choćiażby mu nie dał wstawszy, przeto że iest przyiaćiel iego: wszakże dla niewstydliwego nalegania iego, wstawszy, da mu ile potrzebuie.
9. I Jać wam powiadam: prośćie, a będźie* wam dano: szukayćie, a znaydźiećie: kołaccie, a będźie wam otworzono.
* Jer.29,12. Matt.7,7. r.21,22. Mark.11,24. Jan.14,13. r.15, 7. r.16,23. Jak.1,5.6.
10. Każdy bowiem, kto prośi, bierze: a kto szuka, znayduie: a temu, co kołace, będźie otworzono.
11. A ktoryż iest z was* oćiec, ktorego gdyby prośił syn o chleb, izali mu da kamień? albo prośiłliby o rybę: izali mu miasto ryby da wężą? Matt.7,9.
12. Albo prośiłliby o iaie: izali mu da niedźwiadka?
13. Ponieważ tedy wy będąc złymi, umiećie dary dobre dawać dźiećiom waszym: iakoż daleko więcey Oćiec wasz niebieski da Ducha Swiętego tym, ktorzy go o ń proszą?

E. na N. 3. w Post.

14. Gdy wyganiał* diabła, ktory był niemy. I stało śię, gdy wyszedł on diabeł, przemowił niemy: i dźiwował śię lud. * Matt.9,32. r.12,22.
15. Ale niektorzy z nich mowili: przez beelzebuba,* kśiążę diabelskie, wygania diabły. * Mark.3,22.
16. Drudzy zaśię kusząc go, żądali znamienia od* niego z nieba. * Matt.16,1.
17. Ale on widząc myśli ich, rzekł im: każde krolestwo, * rozdźielone samo przećiwko sobie, pustoszeie, a dom na dom upada.
* Matt. 12,25.
18. A ieśliżeć i szatan rozdźielony iest przećiwko sobie, iakoż śię ostoi krolestwo

Digitized by Google

ſtwo iego? abowiem po-
wiadaćie, iż JA przez beel-
zebuba wyganiam diabły.
19. A ieżliż JA przez
beelzebuba wyganiam dia-
bły, synowie waśi przez
kogoż wyganiaia? przetoż
oni będą ſędźiami wa-
ßymi.
20. Ale ieżliż JA palcem
Bożym wyganiam diabły,
zaiſteć przyßło do was kro-
leſtwo Boże.
21. Gdy mocarz uzbro-
iony ſtrzeże pałacu ſwego, w
pokoiu ſą maiętnośći iego.
22. Ale gdy mocnieyßy
nadeń nadßedßy, zwyćięży
go, odeymnie * wßyſtko o-
ręże iego, w ktorym ufał, a
łupy iego rozdawa.
* Kolos. 2, 15.
23. Kto nie ieſt ze mną,
przećiwko mnie ieſt: a kto
nie zbiera ze mną, roz-
praßa.
24. Gdy duch nieczyſty
wychodźi * od człowieka,
przechadza śię po miey-
ſcach ſuchych, ßukaiąc od-
poczynienia: a nie zna-
lazßy, mowi: wrocę śię
do domu mego zkądem
wyßedł. * Matt. 12, 43.
25. A przyßedßy, znay-
duie umiećiony i ochędo-
żony.
26. Tedy idźie i bierze z
ſobą śiedm innych du-
chow, gorßych niżeli ſam, a
wßedßy, mießkaią tam: y
bywaią rzeczy oſtatnie
człowieka onego * gorße
niżeli pierwße. * Żyd. 6, 4.
2 Piotr. 2, 20.
27. I ſtało śię, gdy on
to mowił, że wyniozßy
głos niektora niewiaſta z
ludu, rzekła mu: błogo-
ſławiony żywot, ktory ćię
nośił, i pierśi, ktoreś ſsał!
28. Ale on rzekł: owa-
ßem błogoſławieni ſą,
ktorzy ſłuchaią ſłowa Bo-
żego, i ſtrzegą go. *
29. A gdy śię lud gro-
madźił, począł mowić:
rodzay ten zły * ieſt: zna-
mienia ßuka, ale mu zna-
mię nie będźie dane, tylko
ono znamię Jonaßa † Pro-
roka. * Matt. 12, 38. † Jon. 2, 1.
30. Abowiem iako Jo-
naß był za znamię Niniw-
czykom: tak będźie i Syn
człowieczy temu rodzaio-
wi.
31. Krolowa z południa
* ſtanie na ſądźie z mężami
rodzaiu tego, i potępi ie:
bo przyiachała od kończyn
źiemie, aby ſłuchała mą-
drośći Salomonowey: a
oto tu więcey niżeli Sa-
lomon.

Digitized by Google

lomon. * 1 Krol. 10, 1.
2 Kron. 9, 1.

32. Mężowie Niniwitscy* staną na sądzie z tym rodzaiem, i potępią go: przeto, że pokutowali na kazanie † Ionaszowe: a oto tu więtcey niżeli Ionasz.
* Matt. 12, 41. † Ionasz. 3, 5.

33. A nikt * świece zapaliwszy, nie stawia iey w skrytości, ani pod korzec: ale na świecznik: aby ći, ktorzy wchodzą, światło widźieli. * Matt. 5, 15. Mark. 4, 21. Luk. 8, 16.

34. Swieca * ćiała iest oko. Ieżliby tedy oko twoie było szczere, i ćiało twoie wszystko będźie iasne: a ieżliby złe było i ćiało twoie ćiemne będźie.
* Matt. 6, 22.

35. Patrzayże tedy, aby światło, ktore iest w tobie, nie było ćiemnośćią.

36. Ieżli tedy wszystko ćiało twoie iasne będźie, nie maiąc iakiey cząstki zaćmioney: będźieć wszystko tak iasne, że ćię iako świeca blaskiem oświeći.

37. A gdy to mowił, prosił go niektory Faryzeusz, aby iadł obiad u niego: wszedszy tedy, uśiadł za stołem.

38. A widząc to Faryzeusz, dźiwował * śię, że śię nie umył przed obiadem. * Matt. 15, 2.

39. I rzekł PAN do niego: teraz wy Faryzeuszowie to, co iest zewnątrz * kubka i miszy, ochędażaćie, ale to, co iest wewnątrz w was, pełne iest drapiestwa i złośći * Matt. 23, 25. Tyt. 1, 15.

40. Szaleni! izaż ten, ktory uczynił to, co iest zewnątrz, nie uczynił też tego, co iest wewnątrz?

41. Wszakże i z tego, co iest * wewnątrz, daway ćie iałmużnę: a oto wszystkie rzeczy będą wam czyste.
* Psal. 41, 2. i 112, 5.

42. Ale biada wam Faryzeuszowie! że dawaćie dźieśięćinę z miętki, * i z ruty, i z każdego źiela; lecz opuszczaćie sąd i miłość Bożą: teć rzeczy trzeba było czynić, a onych nie opuszczać. * Matt. 23, 23.

43. Biada wam Faryzeuszowie! że miłuiećie pierwsze * mieysca w bożnicach, i pozdrawiania na rynkach. * Matt. 23, 6.

44. Biada wam nauczeni w piśmie * i Faryzeuszowie obłudni! bośćie iako groby, ktorych nie widać,

dać, a ludzie, ktorzy chodzą po nich, nie wiedzą o nich.
* Matt. 23, 27.

45. A odpowiadaiąc niektory z Zakonnikow, rzekł mu: Nauczyćielu, to mowiąc, i nas hańbisz.

46. A on rzekł: i wam *Zakonnikom biada! abowiem obćiążaćie ludźie brzemiony nieznośnymi, a sami się i iednym palcem swoim tych brzemion nie dotykaćie. * Matt. 23, 4. Dźie. 15, 10.

47. Biada wam że budujećie groby * Prorokow, a oycowie waśi pozabiiali ie. * Matt. 23, 29.

48. Zaiste świadczyćie, iż się kochaćie w uczynkach oycow waszych: abowiem oni ie pozabiiali, a wy budujećie groby ich.

49. Dla tegoż też Mądrość Boża rzekła: poślę do nich * Proroki i † Apostoly, a z nich niektore zabiiać i prześladować będą: * Matt. 23, 34. † Matt. 10, 16.

50. Aby szukano od tego rodzaiu krwie wszystkich Prorokow, ktora wylana iest od założenia świata:

51. Od krwie * Abla, aż do krwie † Zacharyasza, ktory zginął miedzy ołtarzem i kośćiołem. Zaiste powiadam wam, będą iey szukać od rodzaiu tego.
* 1 Moy. 4, 8. † 2 Kron. 24, 21. Matt. 23, 35.

52. Biada wam Zakonnikom! bośćie wźięli klucz * umieiętności: samiśćie nie weszli, a tym, ktorzy wniść chćieli, zabranialiśćie. * Matt. 23, 13.

53. A gdy im to mowił, poczęli nań nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie barzo naćierać, i przyczyny mu dawać do mowienia o wielu rzeczach:

54. Czyhaiąc nań, i szukaiąc aby co uchwyćili z ust iego, żeby go oskarżyli.

Rozdźiał XII.

Strzedź się kwasu Faryzeuskiego. 5. Kogo się bać. 16. Bogatego postępki. 31. Krolestwa Bożego szukać. 39. O przyśćiu Pańskim niespodźianym. 41. O słudze wiernym i mądrym. 45. O słudze złym. 49. O niepokoiu przy Ewangielii.

Miedzy tym, gdy się zgromadźiło wiele tyśięcy ludu, tak iż iedni po drugich deptali, począł mowić do uczniow swoich: Naprzod strzeżćie * się od kwasu Faryzey-

zeyſkiego, ktory ieſt obłudą. *Matt.16,6. Mark.8,15.

2. Boć nie ieſt nic ſkrytego, coby *obiawiono bydź nie miało: ani taiemnego, czegoby ſię dowiedźieć nie miano. *Job.12,22. Matt.10,26.

3. Przetoż, cośćie mowili w ćiemnośći, na świetle ſłyſzano będźie: a cośćie w ucho ſzeptali w komorach, obwołano będźie na dachach.

4. A mowię wam przyiaćiołom moim: nie boyćie *ſię tych, ktorzy ćiało zabiiaią, a potym nie maią, coby więcey uczynili. *Izai.51,7. Jer.1,8.

5. Ale wam okażę, kogo ſię bać maćie: boyćie ſię tego, ktory, gdy zabiie, ma moc wrzućić do piekielnego ognia. Zaiſte powiadam wam, tego ſię boyćie.

6. Izali pięći wroblikow nie przedaią *za dwa pieniążki? wſzakże ieden z nich nie ieſt w zapamiętaniu przed obliczem Bożym. *Matt.10,29.

7. Owſzem i włoſy *głowy waſzey wſzyſtkie ſą policzone. Przetoż ſię nie boyćie: nad wiele wroblikow wyśćie zacnieyśi. *Luk.21,18.

8. A mowię wam: wſzelki ktoryby mię wyznał *przed ludźmi, i Syn człowieczy wyzna go przed Anioły Bożymi. *Matt.10,32.

9. Ale ktoby ſię mnie zaprzał *przed ludźmi, zaprę ſię go przed Anioły Bożymi. *Mark.8,38. 2 Tym.2,12.

10. I każdemu, ktoby mowił ſłowo przećiwko *Synowi człowieczemu, będźie mu odpuſzczono: ale temu, ktoby † przećiwko Duchowi Swiętemu bluźnił, nie będźie odpuſzczono. *Matt.12,32. Mark.3,28. † 1 Jan.5,16.

11. A gdy was będą *wodźić do bożnic, i do Przełożonych, i do Zwierzchnośći; nie troſzczćie ſię, iako i cobyśćie ku obronie odpowiedźieć, albo cobyśćie mowić mieli. *Matt.10,19. Mark.13,11.

12. Abowiem Duch Swięty nauczy was oneyże godźiny, cobyśćie mowić mieli.

13. I rzekł mu niektory z ludu: Nauczyćielu, rzecz bratu memu, aby ſię

Digitized by Google

śię ze mną podźielił dźie-
dźictwem.
14. Ale mu on rzekł: człowiecze, ktoż mię postanowił sędźią albo dźielcą miedzy wami?
15. J rzekł do nich: patrzćie, a strzeżćie śię łakomstwa: gdyż nie w tym, że kto ma obfite maiętnośći, żywot iego załeży.
16. J powiedźiał im podobieństwo, mowiąc: niektorego człowieka bogatego pole obfity urodzay przyniosło.
17. J rozmyślał sam w sobie, mowiąc: coż uczynię? gdyż nie mam gdźiebym zgromadźił urodzaie moie?
18. J rzekł: to uczynię: rozwalę gumna moie, a więtsze pobuduię, i zgromadzę tam wszystkie urodzaie moie i dobra moie.
19. J rzekę do duszy moiey: duszo, masz * wiele dobr złożonych na wiele lat: odpoczyńże, iedz, piy, bądź dobrey myśli.
* Jzai.22,13. Mądr.2,6. 1 Kor. 15,32.
20. Ale mu rzekł Bog: o głupi! tey nocy upomnią śię duszę twoiey od ćiebie: a to coś nagotował, czyież * będźie. * Psal.39,7.
21. Takći iest ktory sobie skarbi, a nie iest w Bogu bogaty.
22. J rzekł do uczniow swoich: dla tego powiadam wam, nie troszczćie śię * o żywot wasz, co byśćie iedli: ani o ćiało, czymbyśćie śię przyodźiewali. * Psal.55,23. Matt.6,25. 1 Piotr.5,7.
23. Zacnieyszy iest żywot, niż pokarm: a ćiało, niż odźienie.
24. Przypatrzćie śię * krukom, iż nie śieią ani żną, i nie maią spiżarni, ani gumna: a wżdy ie Bog żywi: czymżeśćie wy zacnieyśi niż ptacy?
* Job.12,7. Psal.147,9.
25. J ktoż z was troskliwie myśląc, może przydać do wzrostu swego łokieć ieden.
26. Ponieważ tedy i namnieyszey rzeczy nie przełożećie, czemuż śię o inne troszczećie.
27. Przypatrzcie śię liliom iako rosną: nie pracuią, ani przędą. A powiadam wam, że ani

Salo-

Digitized by Google

Salomon we wßyſtkiey
ſławie ſwoiey nie był tak
przyodźiany, iako iedna z
tych.
28. A ieźliże trawę, kto-
ra dźiś ieſt na polu, a iutro
będźie w piec wrzucona,
Bog tak przyodźiewa; ia-
koż daleko więcey was, o
małowierni!
29. Wy tedy nie pytay-
ćie śię, cobyśćie ieść, al-
bo cobyśćie pić mieli; ani
wyſoko latayćie myślami
waſzymi.
30. Abowiem tego wßy-
ſtkiego narodowie tego
świata ßukaią. Aleć Oćiec
waß wie, że tego potrze-
buiećie.
31. Owßem ßukayćie kro-
leſtwa Bożego, a to wßy-
ſtko będźie wam przy-
dano.
32. Nie boy śię o malucz-
kie ſtadko! abowiem śię
upodobało Oycu waßemu,
dać wam kroleſtwo.
33. Przedawayćie * maięt-
ności waße, a dawayćie
iałmużnę. Gotuyćie ſo-
bie mießki, ktore nie
wiotßeią; ſkarb, ktorego
nie ubywa w niebieśiech;
gdźie złodźiey przyſtępu
nie ma, ani mol pſuie.
* Luk. 16, 9. 1 Tym. 6, 17.

34. Bo gdźie ieſt ſkarb
waß, tam będźie i ſerce
waße.
E. w dźień S. Marćina i Mikoł.
35. Niech będą przepa-
ſane biodra * waße,
i świece zapalone.
* Efez. 6, 14. 1 Piotr. 1, 13.
36. A wy bądźćie po-
dobni ludźiom, oczeka-
waiącym pana ſwego, ażby
śię wroćił z weſela; żeby,
gdyby przyßedł, a zakoła-
tał, wnet mu otworzyli.
37. Błogoſławieni oni
ſłudzy, ktore, gdy przyy-
dźie pan, czuiące znaydźie.
Zaprawdę powiadam
wam, iż śię przepaße,
a poſadźi ie za ſtoł, a
przechadzaiąc śię, będźie
im ſłużył.
38. A ieźliby przyßedł
o wtorey ſtraży, i o trze-
ćiey ſtraży przyßedłliby,
a takby ie znalazł, bło-
goſławieni ſą oni ſłudzy!
39. A to wiedzćie, iż
gdyby * wiedźiał goſpo-
darz, o ktorey godźinie
złodźiey ma przyyść,
wżdyby czuł, a nie dopu-
śćiłby podkopać domu
ſwego. * Matt. 24, 43.
1 Teſſ. 5, 2.
40. Przetoż * i wy bądź-
ćie gotowi: bo o tey
godźi-

Digitized by Google

godzinie, o ktorey śię nie spodziewaćie, Syn człowieczy przyydzie.* * Mark. 13, 33.

41. J rzekł mu Piotr: PANJE do nasze mowisz to podobieństwo, czyli do wszystkich?

42. A PAN rzekł: ktoryż tedy iest * wierny szafarz i rostropny, ktorego PAN postanowi nad czeladzią swoią, aby im na czas wydawał obrok naznaczony. * Matt. 24, 45.

43. Błogosławiony iest on sługa, ktorego, gdyby przyszedł pan iego, znaydzie, że tak czyni.

44. Zaprawdę wam powiadam, że go nad wszystkimi dobrami swoimi postanowi.

45. Ale ieżliby rzekł on sługa w sercu swoim: odwłacza pan moy z przyśćiem swoim: i począłby bić sługi i służebnice, a ieść, pić, i opiiać śię.

46. Przyydzie pan sługi onego, dnia, ktorego śię nie spodźieie; i godziny, ktorey nie wzwie, i odłączy go; a część iego położy z niewiernymi.

47. Ten zaśię * sługa, ktoryby znał wolą pana swego, a nie był gotowym, ani czynił według woli iego, wielce będźie karany. * Jakub. 4, 17.

48. Ale ktory nie znał, a czynił rzeczy godne karania, mniey plag odnieśie: a od każdego, komu wiele dano, wiele śię od niego upominać będą; a komu śię wiele powierzono, więcey będą chćieć od niego.

49. Przyszedłem, abym ogień puśćił na źiemię, a czegoż chcę, ieżli iuż gore † ? † J. Tylko aby był zapalony.

50. Ależ mam być chrztem ochrzczony: a iakom iest ściśniony, poki śię to nie wykona?

51. Mniemaćie, abym przyszedł * pokoy dawać na źiemię? bynamniey powiadam wam; ale rozerwanie. * Matt. 10, 34.

52. Abowiem od tego czasu będźie ich pięć w domu iednym rozerwanych; trzey przećiwko dwiema, a dwa przećiwko trzema.

53. Powstanie oćiec przećiwko * synowi, a syn przećiwko oycu: matka przećiwko corce, a corka przećiwko matce: świekra przećiwko synowy swoiey, a synowa przećiwko świekrze swoiey. * Mich. 7, 6.

M 54. Mo-

54. Mowił też i do ludu: gdy widźićie * obłok wschodzący od zachodu, zaraz mowićie; przychodźi gwałtowny deszcz: i tak bywa. * Matt.16, 2.

55. A gdy wiatr wieiący od południa, mowićie: gorąco będźie: i bywa tak.

56. Obłudnicy! postawę nieba i źiemie rozeznawać umiećie, a tego czasu iakoż nie poznawaćie?

57. Przeczżei sami przez śię nie sądźićie co iest sprawiedliwego?

58. Gdy tedy idźiesz z przećiwnikiem twoim * przed urząd, staray że śię w drodze, abyś był wolen: by ćię snadź nie poćiągnął przed sędźiego, a sędźiaby ćię podał cekłarzowi, a cekłarzby ćię wrzućił do więźienia. * Matt.5,25.

59. Powiadam ći: nie wynidźiesz ztamtąd, pokibyś nie oddał do ostatniego pieniążka.

Rozdźiał XIII.

Piłat Galileyczyki pomordował. 4. Wieża Syloe ośmnastu zabiła. 6. Figowe drzewo. 11. Niewiasta, przez ośmnaśćie lat chorniąca, w Sabbat uzdrowiona. 14. Xiążę bożnice PANU o to przymawia. 18. Krolestwo Boże podobne źiarnu gorczycznemu. 21. I kwasowi. 23. Wiele ich ma bydź zbawionych. 31. Herod lis. 34. Jeruzalem morderzem Prorokow.

A Prawie na ten czas byli przytomni niektorzy, oznaymuiąc mu o Galileyczykach, ktorych krew Piłat pomieszał z ofiarami ich.

2. A JEzus odpowiadaiąc, rzekł im: mniemaćie że ći Galileyczycy nad wszystkie inne Galileyczyki grzesznieyszymi byli, iż takowe rzeczy ućierpieli?

3. Bynamniey mowię wam: Jowszem, ieźli nie będźiećie pokutować, wszyscy także poginiećie.

4. Albo ośmnaśćie onych, na ktore upadła wieża w Syloe, i pobiła ie; mniemaćie, żeby ći winnieyszymi byli nad wszystkie ludźie mieszkaiące w Jeruzalem?

5. Bynamniey mowię wam: i owszem ieźli pokutować nie będźiećie, wszyscy także poginiećie.

6. J powiedźiał im to podobieństwo: człowiek niektory miał figowe drzewo wsadzone na winnicy swoiey: a przyszedszy szukał na nim owocu, ale nie znalazł.

7. Tedy rzekł do winia-
rza: oto po trzy lata przy-
chodzę, ßukaiąc owocu na
tym drzewie figowym, ale
nie znayduię. Wytniyże ie;
bo przeczże tę ziemię pro-
żno zastępuie?

8. Ale on odpowiadaiąc,
rzekł mu: Panie, zanie-
chay go iescze i na ten rok,
aż ie okopię i obłożę
gnoiem.

9. Owa snadź przynie-
śie owoc: a ieźli nie, po-
tym ie wytnieß.

10. I nauczał w iedney
bożnicy w sabbat.

11. A oto była tam nie-
wiasta, ktora miała ducha
niemocy ośmnaście lat: a
była skurczona, tak, iż się
żadną miarą nie mogła
rozprostować.

12. Tę gdy uyrzał JEzus,
zawołał iey do śiebie, i
rzekł iey: niewiasto, u-
wolnionaś od niemocy
twoiey.

13. I włożył na nię ręce.
A zarazem rozprościła
się, i chwaliła Boga.

14. Tedy odpowiadaiąc
przełożony nad bożnicą,
ktory się barzo gniewał że
JEzus w sabbat uzdra-
wiał, rzekł do ludu: ßeść
dni iest, w ktore * trzeba
robić: w te tedy dni przy-
chodząc, leczćie się, a nie
w dźień sabbatu.

* 2 Moy. 20, 9. 5 Moy. 5, 13.

15. Ale mu odpowiedźiał
PAN, i rzekł: obłudni-
ku! azaż każdy z was * w
sabbat nie odwiezuie wo-
łu swego, albo osła swego
od żłobu, a nie wiedźie że-
by go napoił. * Luk. 14, 5.

16. A ta corka Abraha-
mowa, ktorą był związał
ßatan oto iuż ośmnaśćie
lat, zaż nie miała być
rozwiązana od tey zwiąski
w dźień sabbatu?

17. A gdy on to mowił,
zawstydźili się wßyscy
przećiwnicy iego. Ale wßy-
stek lud radował się ze
wßystkich onych chwaleb-
nych spraw, ktore się dźia-
ły od niego.

18. Zatym rzekł JEzus:
czemuż podobne * iest kro-
lestwo Boże? a do czegoż
ie przypodobam?

* Matt. 13, 31. Mark. 4, 31.

19. Podobne iest ziarnu
gorczycznemu, ktore wźiąw-
wßy człowiek, wrzućił do
ogroda swego, i rosło: i
stało się drzewem wiel-
kim, a ptaßkowie niebiescy
czynili sobie gniazda na ga-
łęźiach iego.

20. I rzekł znowu: do czegoż przypodobam * krolestwo Boże? *Matt.13,33.
21. Podobne iest kwasowi, ktory wziąwszy niewiasta, zakryła go we trzy miary mąki, ażby wszystko skwaśniało.
22. I chodził *po miastach i miasteczkach, nauczaiąc, a idąc w drogę do Ieruzalem.
*Matt.9,35. Mark.6,6.
23. I rzekł mu niektory: PANIE, czyli mało tych iest, ktorzy maią być zbawieni? a on rzekł do nich:
24. Usiłuycie, abyście weszli przez ciasną * bramę: abowiem powiadam wam: wiele ich będą chcieli wniść, ale nie będą mogli. *Matt.7,13.
25. Gdy wstanie gospodarz i zamknie drzwi, a poczniecie stać przede drzwiami, i kołatać we drzwi, mowiąc: PANIE, PANIE! otworz * nam: tedy on odpowiadaiąc rzecze wam: nie znam was zkądeście. *Matt.7,22.
26. Tedy poczniecie mowić: iadaliśmy przed tobą, i piiali, i uczyłeś na ulicach naszych.
27. A on rzecze: powiadam wam, nie znam was zkądeście. Odstąpcie ode mnie * wszyscy, ktorzy czynicie nieprawość.
*Psalm 6,9. Matt.25,41.
28. Tam będzie płacz * i zgrzytanie zębow, gdy † uyrzycie Abrahama, Izaaka, i Iakoba, i wszystkie Proroki w krolestwie Bożym: a samych siebie precz wyrzuconych.
*Matt.8,12. † Matt.8,11.
29. I przyydą drudzy od wschodu i od zachodu, i od połnocy, i od południa, a usiędą za stołem w krolestwie Bożym.
30. A oto są ostatni, ktorzy * będą pierwszymi; a są pierwsi ktorzy będą ostatnimi. *Matt.19,30. r.20,16. Mark.10,31.
31. W onże dzień przystąpili niektorzy z Faryzeuszow, mowiąc mu: wynidź, a idź ztąd, bo cię Herod chce zabić.
32. I rzekł im: idźcie, a powiedzcie temu lisowi: oto wyganiam diabły, i uzdrawiam dziś i iutro, a trzeciego dnia dokończenie wezmę.
33. Wszakże muszę dziś i iutro i po iutrze odprawować drogę: abowiem

nie

nie może bydź, aby miał
Prorok zginąć, oprocz w
Jeruzalem.
34. Jeruzalem, Jeruza-
lem, ktore zabiiaß * Pro-
roki, a kamionuieß te, kto-
rzy do ciebie bywaią po-
słani! ile kroć chciałem
zgromadźić dźieći twoie,
tak iako kokoß zgromadza
kurczęta swoie pod skrzy-
dła, a nie chćieliśćie.
* Matt. 23, 37.
35. Otoż zostanie wam
* dom waß pusty. A za-
prawdęć wam powiadam,
że mnie nie uyrzyćie, aż
przyydźie czas, gdy rzecze-
ćie: błogosławiony, ktory
† idźie w imieniu PAń-
skim. * Izai. 1, 7. Jerem. 7, 14.
Mich. 3, 12. † Psalm 118. 26.

Rozdział XIV.

PAN opuchłego w sabbat uzdrowił. 7. Do pokory napominał. 12. Ubogim dobrze czynić kazał. 16. Podobieństwo o wieczerzy wielkiey. 26. Dla niego wßystko opußczać. 28. O budowaniu wieże. 31. O stoczeniu bitwy. 34. I o soli.

E. na Niedź. 17. po S. Troycy.

I Stało śię, gdy wßedł
JEzus w dom niekto-
rego przednieyßego Fary-
zeußa w sabbat, aby iadł
chleb, że go oni podstrzegali
2. A oto człowiek nie-
ktory opuchły był przed
nim.
3. A odpowiadaiąc JE-
zus, rzekł do Zakonnikow
i do Faryzeußow, mowiąc:
godźili śię w sabbat uz-
drawiać?
4. A oni milczeli. Tedy
on uiąwßy go, uzdrowił,
i odprawił.
5. A odpowiadaiąc rzekł
do nich: ktoregoż z was
ośieł albo woł wpadnie w
studnią, a nie wnet go wy-
ćiągnie w dźień sabbatu?
6. I nie mogli mu na to
odpowiedźieć.
7. Powiedźiał też i we-
zwanym podobieństwo,
(bacząc iako przednieyße
mieysca obierali) mowiąc
do nich:
8. Gdybyś był od kogo
wezwany na wesele, nie
śiadayże na przednieyßym
mieyscu; by snadź zacniey-
ßy nad ćię nie był wezwany
od niego.
9. A przyßedßy ten, kto-
ry ciebie i onego wezwał,
rzekłby tobie: day temu
mieysce: a tedybyś ze
wstydem pocżął śiedźieć
na poślednim mieyscu.
10. Ale * gdybyś był
wezwany, ßedßy, uśiądź

na poślednim mieyscu: a gdyby przyszedł ten, ktory cię wezwał, rzekłby tobie: przyiacielu, posiądź się wyżey. Tedy będzieß miał cześć przed społsiedzącymi z tobą. *Przyp.25,7.

11. Bo wßelki, kto się* wywyższa, poniżony będzie: a kto się poniża, wywyższony będzie*. *Job.22,29 Przyp. 29,23. Matt. 23,12. Luk. 18,14.

12. Mowił też i onemu, ktory go był wezwał: gdy sprawuieß obiad albo wieczerzą, nie wzywayże przyiaciół twoich, ani braci twoiey, ani krewnych twoich, ani sąsiadow bogatych, żeby cię snadź i oni zasię nie wezwali, a stałaćby się nadgroda.

13. Ale gdy sprawuieß ucztę, wezwiże ubogich, ułomnych, chromych, i ślepych:

14. A będzieß błogosławionym: boć nie maią czym nadgrodzić, aleć będzie nadgrodzono przy zmartwychwstaniu sprawiedliwych.

15. A usłyßawßy to niektory z społsiedzących, rzekł mu: błogosławiony, ktory ie chleb w krolestwie Bożym.

E. na N. 2. po S. Troycy.

16. A On mu rzekł: człowiek niektory sprawił * wieczerzą wielką, i zaprosił wielu. *Izai. 25,6. Matt.22,1. Obiaw.19,7.

17. I posłał sługę swego w godzinę wieczerzy, żeby rzekł zaproßonym: podźcie, bo iuż wßystko gotowo.

18. I poczęli się wßyscy iednostaynie wymawiać. Pierwßy mu rzekł: kupiłem wieś, i mußę iść a oglądać ią: proßę cię, miey mię za wymowionego.

19. A drugi rzekł: kupiłem pięć iarzm wołow, i idę, abym ich doświadczył: proßę cię, miey mię za wymowionego.

20. A drugi rzekł: żonę poiął: a dla tego przyyść nie mogę.

21. A wrociwßy się on sługa, oznaymił to panu swemu. Tedy się gospodarz rozgniewawßy, rzekł słudze swemu: wynidź prętko na ulice, i na drogi mieyskie; a ubogie, i ułomne, i chrome, i ślepe, wprowadź tu.

22. I rzekł sługa: Panie stało się iakoś rozkazał; a ießcze mieysce iest.

23. I rzekł Pan do sługi:

ſługi: wynidź na drogi i
miedzy opłotki, a przymuś
* wniść; aby był napełnio-
ny dom moy. * 2 Tym. 4, 2.
24. Abowiem powia-
dam wam, że żaden z onych
mężow, ktorzy byli zapro-
ßeni, nie ukuśi wieczerzy
moiey.*
25. I ßedł z nim wielki
lud: a obroćiwßy śię rzekł
do nich:
26. Jeźli kto idźie do *
mnie, a nie ma w niena-
wiśći oyca swego, i matki,
i żony, i dźieći, i braći, i
śiostr, nawet i duße
swoiey, nie może bydź u-
czniem moim. * Matt. 10, 37.
r. 16, 24. Mark. 8, 34. Luk. 9, 23.
27. A ktokolwiek nie
nieśie krzyża swego, a idźie
za mną, nie może bydź u-
czniem moim.
28. Bo ktoż z was ieſt,
chcąc zbudować wieżą, aby
pierwey uśiadßy, nie obra-
chował nakładu, mali to,
czymby iey dokończył.
29. Aby snadź, gdyby
założył fundament, a do-
kończyć nie mogł, wßyscy
ktorzyby to widźieli, nie
poczęli śię naśmiewać z
niego,
30. Mowiąc: ten czło-
wiek począł budować, a
nie mogł dokończyć.
31. Albo ktory krol ia-
dąc na woynę potykać śię z
drugim krolem, pierwey
uśiadßy, nie radźi śię,
mogłliby śię w dźieśiąći
tyśięcy potkać z onym, kto-
ry we dwudźieſtu tyśięcy
iedźie przećiwko niemu.
32. A ieźli nie; gdy on
ießcze ieſt daleko od niego,
posły wyprawiwßy do nie-
go, prośi o to, co należy do
pokoiu.
33. Takżeć i każdy z
was, ktoby śię nie wyrzekł
wßyſtkich maiętnośći
swoich, nie może bydź u-
czniem moim.
34. Dobrać ieſt sol.
Lecz ieźli * sol zwietrzeie,
czymże ią naprawią?
* Matt. 5, 13. Mark. 9, 50.
35. Nie przygodźi śię
ani do źiemie ani do gnoiu,
ale ią precz wyrzucaią.
Kto ma ußy ku słuchaniu,
niechay słucha.

Rozdźiał XV.

PAN pokutuiące przyymo-
wał. 4. Siebie i onych podo-
bieństwem dwoiakim. 11. J przy-
kładem marnotratnego syna, i
miłośiernego oyca, bronił.

E. na N. 3. po S. Troycy.

Sprzybliżali śię do nie-
go wßyscy * celniczy i

Digitized by Google

grzeszniky, aby go słuchali.
* Matt. 9, 13. Mark. 2, 17. Luk. 5, 32.
2. J szemrali Faryzeuszowie i nauczeni w piśmie, mowiąc: ten grzeszniki przyymuie, i ię z nimi.
3. J powiedział im to podobieństwo, mowiąc:
4. Ktoryż z was człowiek, gdyby miał * sto owiec, a straćiłby iedne z nich: izali nie zostawia onych dziewiąćidziesiąt i dziewiąći na puszczy, a nie idźie za oną, ktora zginęła, ażby ią znalazł?
* Matt. 18, 12.
5. A znalazszy kładźie ią na ramiona swoie, raduiąc śię.
6. A przyszedszy do domu, zwoływa przyiaćioł i sąśiad, mowiąc im: raduyćie śię ze mną: bom znalazł owcę moię, ktora była zginęła.
7. Powiadam wam, że taka będźie radość w niebie nad iednym grzesznikiem pokutuiącym, więcey niż nad dziewiąćiądźieśiąt i dziewiąćią sprawiedliwych, ktorzy nie potrzebuią * pokuty. * Luk. 5, 31.
8. Abo ktora niewiasta maiąc dźieśięć groszy, ieźliby straćiła grosz ieden: izali nie zapala świecę, i nie zmiata domu, a nie szuka z pilnośćią, ażby znalazła?
9. A znalazszy, zwoływa przyiaćiołek i sąśiadek, mowiąc: raduyćie śię ze mną: abowiem znalazłam grosz, ktorym była straćiła.
10. Tak, powiadam wam, będźie radość przed Anioły Bożymi nad iednym grzesznikiem pokutuiącym. *
11. Nad to rzekł: człowiek niektory miał dwu synow.
12. J rzekł młodszy z nich oycu: oycze, day mi dział maiętnośći, na mię przypadaiącey. J rozdźielił im maiętność.
13. A po niewielu dni, zebrawszy wszystko on młodszy syn, odiachał w daleką kraine, i rozproszył tam maiętność swoię, żyiąc rospustnie.
14. A gdy wszystko postraćił, stał śię głod wielki w oney krainie; a on począł niedostatek ćierpieć;
15. A tak szedszy, przystał do iednego mieszczanina oney krainy; ktory go posłał do folwarku swego, aby paśł świnie.
16. J żądał napełnić
brzuch

brzuch swoy młotem, ktore iadały świnie: ale mu ich nikt nie dawał.
17. Potym przyßedßy k sobie, rzekł: o iako wiele naiemnikow oyca mego maią dosyć chleba: a ia od głodu ginę.
18. Wstawßy tedy, poydę do oyca mego, i rzekę mu: oycze, zgrzeßyłem przećiwko niebu i przed tobą:
19. J nie godźienem więcey bydź nazywany synem twoim, uczyń mię iako iednego z naiemnikow twoich.
20. Tedy wstawßy, ßedł do oyca swego. A gdy on ießcze * był opodal, uyrzał go oćiec iego; i użaliwßy śię go, przybieżał, a padßy na ßyię iego, pocałował go.
* Efez. 2, 13.
21. J rzekł mu syn: oycze, zgrzeßyłem przećiwko niebu i przed tobą; i iużem nie iest godźien, abym był nazywany synem twoim.
22. Rzekł tedy oćiec do sług swoich: przynieśćie onę przednią ßatę, a oblecżćie go, i dayćie pierśćień na rękę iego, i obuwie na nogi iego.
23. A przywiodßy ono tłuste ćielę, zabiyćie; a iedząc, bądźmy weseli.
24. Abowiem ten syn moy umarł był, a zasię ożył; zginął był, i znaleźiony iest: i poczęli śię weselić.
25. Ale starßy syn iego był na polu. A gdy przychodząc przybliżył śię ku domowi, usłyßał muzykę i tańce.
26. A zawoławßy iednego z sług, pytał coby to było?
27. A on mu powiedźiał: brat twoy przyßedł, i zabił oćiec twoy ono tłuste ćielę, iż go zdrowego dostał.
28. J rozgniewał śię, a nie chćiał wniść. Ale oćiec iego wyßedßy, prośił go.
29. A on odpowiadaiąc, rzekł oycu: oto przez tak wiele lat służę tobie, a nigdym nie przestąpił przykazania twego; wßakżeś mi nigdy nie dał koźlęcia, abym śię z przyiaćioły moimi weselił.
30. Ale gdy ten syn twoy, ktory pożarł maiętność twoię z wßetecznicami, przyßedł; zabiłeś mu ono tłuste ćielę.

31. A on mu rzekł: synu, tyś zawżdy ze mną; a wszystkie dobra moie, twoie są.

32. Lecz trzeba było weselić śię i radować, że ten brat twoy umarł był, a zaśię ożył; i zginął był, a znaleziony iest.

Rozdział XVI.

Szafarz niewierny. 3. I postępki iego. 13. Dwiema panom służyć niemożna. 14. Łakomi Faryzeuszowie zgromieni. 16. Zakon Boży i Prorocy dokąd trwać mieli. 18. Żony nie opuszczać. 19. Bogacz i Łazarz.

E. na N. 9. po S. Troycy.

MOwił też i do uczniow swoich: człowiek niektory był bogaty, ktory miał szafarza, a ten był odnieśiony do niego, iakoby rozpraszał dobra iego.

2. A zawoławszy go, rzekł mu: coż to słyszę o tobie? odday liczbę z szafarstwa twego: abowiem iuż więcey nie będźiesz mogł szafować.

3. I rzekł on szafarz sam w sobie: coż uczynię? gdyż pan moy odbiera ode mnie szafarstwo? kopać nie mogę, żebrać śię wstydzę.

4. Wiem co uczynię, że, gdy będę złożony z szafarstwa, przyymą mię do domow swoich.

5. Zawoławszy tedy do śiebie każdego z dłużnikow pana swego, rzekł pierwszemu: wieleś winien panu memu?

6. A on rzekł: sto baret oliwy. I rzekł mu: weźmi zapis twoy, a śiadszy prętko, napisz pięćdźieśiąt.

7. Potym drugiemu rzekł: a tyś wiele winien? a on mu rzekł: sto korcy pszenice. I rzekł mu: weźmi zapis twoy, a napisz ośmdźieśiąt.

8. I pochwalił pan szafarza niesprawiedliwego, iż rostropnie uczynił. Bo synowie tego świata rostropnieyśi są nad syny świątłośći w rodzaiu swoim.

9. I Jać wam powiadam: czyńćie sobie * przyiaćioły z mammony niesprawiedliwośći; aby, gdy ustaniećie, przyięli was do wiecznych przybytkow*

* Matt. 6, 20. r. 19, 21. Luk. 11, 41. 1 Tym. 6, 18.

10. Kto wierny iest w małe, i w wielu wiernym iest;

ieſt; a kto w male nie-
ſprawiedliwy, i w wielu
nieſprawiedliwym ieſt.
11. Ponieważeśćie tedy
w mammonie nieſprawie-
dliwey wiernymi nie byli;
prawdziwego ktoż śię
wam powierzy?
12. A ieſliśćie w cu-
dzym wiernymi nie byli,
ktoż wam da co waßego
ieſt?
13. Zaden ſługa nie mo-
że * dwiema panom ſłu-
żyć, gdyż albo iednego bę-
dźie miał w nienawiśći, a
drugiego będźie miłował;
albo śię iednego trzymać
będźie, a drugim pogardźi.
Nie możećie Bogu ſłużyć i
mammonie. * Matt. 6, 24.
14. A ſłuchali tego wßy-
ſtkiego i Faryzeußowie,
ktorzy byli łakomi, i na-
śmiewali śię z niego.
15. J rzekł im; wy ie-
ſteśćie, ktorzy ſami śiebie
uſprawiedliwiaćie przed
ludźmi, ale Bog zna * ſer-
ca waße. Bo co ieſt u ludźi
wynioſłego, obrzydliwo-
śćią ieſt przed Bogiem.
* 1 Sam. 16, 7. 1 Kron. 29, 17.
Pſ. 7, 10. Jer. 11, 20. r. 17, 10.
r. 20, 12. Przyp. 17, 3. Matt.
22, 11. Dźie. 1, 24. Rzym. 8.
27. Obiaw. 2, 23.

16. Zakon i Prorocy aż
* do Jana: a od tego czaſu
kroleſtwo Boże opowia-
dane bywa, a każdy śię
do niego gwałtem ćiśnie.
* Matt. 11, 12. 13.
17. J łatwiey ieſt niebu
* i źiemi przeminąć, niżeli
iedney kreſce zakonu upaść.
* Jzai. 40, 8.
18. Wßelki, ktory opu-
ßcza * żonę ſwoię, a inną
poymuie, cudzołoży: a
kto od męża opußczoną
poymuie, cudzołoży.
* Matt. 5, 32. r. 19, 9. 1 Kor. 7, 10.
E. na N. 1. po S. Troycy.
19. A Był niektory czło-
wiek bogaty, ktory
śię obłoczył w ßarłat i w
biśior: i używał na każdy
dźień hoynie.
20. Był też niektory że-
brak, imieniem Łazarz;
ktory leżał u wrot iego
owrzedźiały:
21. Pragnąc być naſy-
cony z odrobin, ktore pa-
dały z ſtołu bogaczowego;
ale i pśi przychodząc, lizali
wrzody iego.
22. J ſtało śię, że umarł
on żebrak, i odnieśiony był
od Aniołow na łono Abra-
hamowe. Umarł też i bo-
gacz, i pogrzebiony ieſt.
23. A będąc w piekle,
pod-

Digitized by Google

podniozszy oczu swych, gdy był w mękach, uyrzał Abrahama z daleka, i Lazarza na łonie iego.

24. Tedy bogacz zawoławszy, rzekł: oycze Abrahamie, zmiłuy się nade mną, a pośli Lazarza, aby umoczył koniec palca swego w wodźie, a ochłodźił ięzyk moy: bo męki ćierpię w tym * płomieniu.

* Izai. 66, 24. Syr. 7, 18. Mark. 9, 44.

25. J rzekł Abraham: synu, wspomni, żeś ty odebrał dobre rzeczy twoie za żywota twego, a Lazarz także złe; a teraz on ma poćiechę, a ty męki ćierpisz.

26. A nad to wszystko, miedzy nami i wami otchłań wielka iest utwirdzona, aby ći, ktorzy chcą ztąd przeyść do was, nie mogli; ani owi ztamtąd przeyść do nas.

27. A on rzekł: proszę ćię tedy oycze, abyś go posłał do domu oyca mego:

28. Abowiem mam pięć braći, aby im świadectwo wydał, żeby też i oni nie przyszli na to mieysce męki.

29. J rzekł mu Abraham: maią Moyzesza i * Proroki, niechże ich słuchaią. * Izai. 8, 20. r. 34, 16. Jan. 5, 39. Dźie. 17, 11.

30. A on rzekł: nie, oycze Abrahamie; ale gdyby kto z umarłych szedł do nich, będą pokutować.

31. J rzekł mu: ponieważ Moyzesza i Prorokow nie słuchaią, tedy, choćby też kto zmartwychwstał, * nie uwierzą. *

* G. nie dadzą się namowić.

Rozdźiał XVII.

Zgorszenia bydź muszą. 3. Winy odpuszczać. 6. Moc wiary. 7. Niegodność ludzka. 11. Dźieśięć trędowatych. 20. O przyśćiu krolestwa Bożego. 23. O fałszywych Prorokach. 24. Sposob przyśćia Pańskiego na sąd. 26. Co śię przed tym dźiać ma.

J Rzekł do uczniow: niemożna, * aby zgorszenia przyyść nie miały: ale biada temu, przez kogo przychodzą.

* Matt. 18, 7. Mark. 9, 42.

2. Lepieyby mu było, aby młyński kamień zawieszony był na szyi iego, i wrzucony był w morze, niżby iednego z tych małych zgorszyć miał.

3. Mieyćież śię na pieczy. A ieżliby zgrzeszył * przećiwko tobie brat twoy, strofuy go: a ieżliby śię upamię-

pamiętał, odpuść † mu.
* 3 Moy. 19, 17. Matt. 18, 15.
† Mark. 11, 25.
4. A choćby siedm kroć
na dzień * zgrzeszył prze-
ćiwko tobie, i siedm kroć
przez dzień się do ciebie
nawróćił, mowiąc: żal mi
tego: odpuść mu.
* Matt. 18, 22.
5. I rzekli Apostołowie
PANU: przymnoż nam
wiary.
6. A PAN rzekł: ieśli-
byśćie mieli * wiarę iako
ziarno gorczyczne, a rzekli-
byśćie temu drzewu leśney
figi: wyrwi się z korzenia,
a wsadź się w morzu; u-
słuchałoby was. * Mat. 17, 20.
7. I ktoż z was iest, co-
by miał sługę orzącego, al-
bo pasącego, ktory gdyby
się wroćił, zarazby mu
rzekł: podź, a usiądź za stoł.
8. I owszem, izali mu nie
rzecze? nagotuy cobym
wieczerzał, a przepasawszy
się, służ mi aż się naiem i
napiię:
9. A potym i ty iedz i piy.
Izali dziękuie słudze one-
mu, iż uczynił to, co mu
było rozkazano? nie zda
mi się.
10. Także i wy, gdy uczy-
nićie wszystko, co wam
rozkazano, mowćie: słu-
dzy nieużyteczni iesteśmy,
bo cośmy byli powinni u-
czynić, uczyniliśmy.
E. na Niedź. 14. po S. Troycy.
11. I Stało się gdy szedł
do Jeruzalem, że
szedł pośrzodkiem Sama-
ryi i Galilei.
12. A gdy wchodził do
niektorego miasteczka, za-
bieżało mu dziesięć mężow
trędowatych, ktorzy stanęli
z daleka.
13. A ći podniozszy głos
swoy, rzekli: JEzusie
Nauczyćielu, zmiłuy się
nad nami.
14. Ktore on uyrzawszy,
rzekł im: szedszy okażćie *
się kapłanom. I stało się,
gdy szli, że oczyśćieni są.
* 3 Moy. 14, 2.
15. Ale ieden z nich uy-
rzawszy, że iest uzdrowio-
ny, wroćił się, wielkim
głosem chwaląc Boga.
16. I padł na oblicze
swoie u nog iego, dziękuiąc
mu; a ten był Samarytan.
17. A JEzus odpowia-
daiąc, rzekł: zaż nie dzie-
sięć iest oczyśćionych? a
dziewięć kędy?
18. Nie znaleźli się, aby
się wroćili, i dali chwałę
Bogu, iedno ten cudzozie-
miec. 19. I

19. J rzekł mu: wſtań, idź, wiara twoia ćiebie uzdrowiła.*

20. A bedąc pytany od Faryzeuſzow, kiedy przyydźie kroleſtwo Boże? odpowiedźiał im, i rzekł: nie przyydźieć kroleſtwo Boże z poſtrzeżeniem.

21. Ani rzeką: oto tu, albo oto tam ieſt: abowiem oto kroleſtwo Boże ieſt miedzy wami.

22. J rzekł do uczniow: przyydą dni, że bedźiećie żądać, abyśćie widźieli ieden dźień ze dni Syna człowieczego, ale nie oglądaćie.

23. J rzeką wam: oto tu, albo * oto tam ieſt; ale nie chodźćie, ani śię za nimi udawayćie.

* Matt. 24, 23. Mark. 13, 21.

24. Abowiem iako błyſkawica, błyſkaiąc śię od iedney ſtrony, ktora ieſt pod niebem, aż do drugiey, ktora ieſt pod niebem, świeći; tak bedźie i Syn człowieczy w dźień ſwoy.

25. Ale pierwey muśi * wiele ućierpieć, i bydź odrzuconym od narodu tego. * Matt. 16, 21. Mark. 8, 31.

26. A iako było za dni * Noego: tak bedźie i za dni Syna człowieczego.

* 1 Moy. 6, 5. Matt. 24, 37. 1 Piotr. 3, 20.

27. Jedli, pili, żenili śię, i za mąż wydawali aż do onego dnia, ktorego wſzedł Noe do korabia, i przyſzedł potop, a wytraćił wſzyſtkie.

28. Także też, iako śię dźiało za dni Lotowych, iedli, pili, kupowali, przedawali, ſzczepili, budowali.

29. Ale dnia tego, gdy * wyſzedł Lot z Sodomy, ſpadł iako deſzcz ogień z śiarką z nieba, i wytraćił wſzyſtkie. * 1 Moy. 19, 24.

30. Takći też bedźie w on dźień, ktorego śię Syn człowieczy obiawi.

31. Onegoż dnia, byłliby kto na dachu, a naczynia iego w domu, niech nie zſtępuie, aby ie pobrał; a kto na roli, niech śię także nie wraca do tego, co ieſt pozad.

32. Pamiętayćie na żonę * Lotowę. * 1 Moy. 19, 26.

33. Ktobykolwiek chćiał zachować * duſzę ſwoię, ſtraći ią: a ktoby ią kolwiek ſtraćił, ożywi ią.

* Matt. 10, 39. Mark. 8, 35. Luk. 9, 24. Jan. 12, 25.

34. Powiadam wam: oney nocy będą dwa na iednym łożu, ieden wźięty bedźie, a drugi zoſtawiony.

35. Dwie

35. Dwie bedą mlec * z
sobą; iedna wzięta bedzie,
a druga zostawiona.
* Matt. 24, 41.
36. Dwa bedą na roli;
ieden bedzie wzięty, a dru-
gi zostawiony.
37. A odpowiadaiąc
rzekli mu: gdzież PA-
NIE? a on im rzekł:
gdzie bedzie † ścierw, tam
się zgromadzą i orłowie.
† S. ciało.

Rozdział XVIII.

Sedzia niesprawiedliwy. 10. O modlitwie Faryzeuszowey i Celnikowey. 15. Dziatkom krolestwo Boże należy. 18. Z książęciem o otrzymaniu żywota wiecznego rozmawia. 28. Uczniom nadgroda za ich utratę obiecana. 35. Slepemu wzrok przywrocony.

Powiedział im ieszcze
podobieństwo do tego
zmierzaiące, iż się zawżdy
potrzeba * modlić, a nie u-
stawać, * Rzym. 12, 12. Efez.
6, 18. 1 Tess. 5, 17. 1 Tym. 2, 1.
2. Mowiąc: był niekto-
ry sedzia w iednym mie-
ście, ktory się Boga nie
bał, i człowieka się nie
wstydził.
3. Była też wdowa w
tymże mieście: ktora przy-
chodziła do niego, mowiąc:
pomści się krzywdy moiey
nad przećiwnikiem moim.
4. Lecz on długo nie
chciał. Ale potym rzekł sam
w sobie: aczci się Boga nie
boię, i człowieka się nie
wstydzę:
5. Wszakże iż mi się u-
przykrza ta wdowa, pom-
szczę się krzywdy iey, aby
naostatek przyszedszy, nie
była mi ciężka.
6. Rzekł tedy PAN:
słuchayciesz co mowi nie-
sprawiedliwy sedzia.
7. A Bog izali * się nie
pomści krzywdy wybra-
nych swoich, wołaiących
do siebie we dnie i w nocy,
chociaż im długo cierpi?
* Obiaw 6, 10.
8. Powiadam wam, iż
się pomści krzywdy ich w
rychle. Ale gdy przyydzie
Syn człowieczy, izali znay-
dzie wiarę na ziemi?
E. na Niedz. 11. po S. Troycy.
9. Rzekł też i do niekto-
rych, ktorzy ufali
sami w sobie, że byli spra-
wiedliwymi, a inszych za nic
nie mieli, to podobieństwo.
10. Dwoie ludzi wstąpi-
ło do kościoła, aby się mo-
dlili, ieden Faryzeusz, a
drugi celnik.
11. Faryzeusz stanawszy,
tak się sam u siebie modlił:
dzię-

dźiękuię tobie Boże, żem nie iest iako inni ludźie, drapieżni, niesprawiedliwi, cudzołożnicy, albo iako i ten celnik.

12. Poszczę dwa kroć w tydźień: dawam dźieśięćinę ze wszystkiego, co mam.

13. A celnik stoiąc zdaleka, nie chćiał podnieść i oczu swych w niebo, ale śię bił w pierśi swoie, mowiąc: Boże bądź miłośćiw mnie grzesznemu:

14. Powiadam wam, żeć ten odszedł uspráwiedliwionym do domu swego, więcey niżeli on. Abowiem kto * śię wywyższa, będźie poniżony, a kto śię poniża, będźie wywyższony. *

* Job. 22, 29. Przyp. 29, 23. Matt. 23, 12. Luk. 14, 21. Jak. 4, 6. 1 Piotr. 5, 5.

15. Przynoszono też * do niego i niemowiątka, aby śię ich dotykał: co gdy widźieli uczniowie, gromili ie. * Mark. 10, 13.

16. Ale JEzus zwoławszy ich, rzekł: dopuśććie dźiatkom przychodźić do mnie, a nie zabraniayćie im: abowiem takowych iest * krolestwo Boże.

* Matt. 18, 3.

17. Zaprawdę powiadam wam: ktobykolwiek nie przyiął krolestwa Bożego iako dźiećiątko, nie wnidźie do niego.

18. J pytało go * niektore kśiążę, mowiąc: Nauczyćielu dobry, co czyniąc odźiedźiczę żywot wieczny?

* Matt. 19, 16. Mark. 10, 17.

19. J rzekł mu JEzus: przecz mię zowiesz dobrym? nikt nie iest dobry, tylko ieden, to iest Bog.

20. Umiesz przykazania? nie * cudzołoż: nie zabiiay: nie kradni: nie świadcz fałszywie: czći oyca † twego i matkę twoię.

* 2 Moy. 20, 13. Rzym. 13, 9. † Syr. 3, 1. Efez. 6, 2.

21. A on rzekł: tegom wszystkiego przestrzegał od młodośći moiey.

22. Co usłyszawszy JEzus, rzekł mu: iednegoć iesżcze nie dostawa: wszystko co masz, przeday, a rozday ubogim, a będźiesz miał skarb w niebie: a przyszedszy naśladuy mię.

23. A on usłyszawszy to, barzo śię zasmućił: bo był nader bogaty.

24. A gdy go JEzus uyrzał barzo zasmuconego, rzekł: iakoż trudno * ći, co maią pieniądze, wnidą do kro-

krolestwa Bożego!
* Matt. 19,23.
25. Abowiem łatwiey
iest wielbłądowi przeyść
przez ucho igielne, niż boga-
temu wniść do krolestwa
Bożego.
26. Tedy rzekli ći, ktorzy
to słyßeli: i ktoż może bydź
zbawiony?
27. Ale on rzekł: co iest
nie można * u ludźi, można
iest u Boga. * Job. 42,2.
Jerem. 32,17. Matt. 19,26.
28. J rzekł Piotr: oto-
śmy my opuśćili wßystko,
a poßliśmy za tobą.
29. Tedy im on rzekł:
zaprawdę powiadam
wam, iż niemaß * nikogo,
coby opuśćił dom, albo ro-
dźice, albo braćią, albo żo-
nę, albo dźieći, dla krole-
stwa Bożego: *5 Moy. 33,9.
30. Aby nie wźiął dale-
ko więcey w tym czaśie, a
w przyßłym wieku żywota
wiecznego.

E. na Niedź. Zapustną.

31. A Wźiąwßy z sobą *
onych dwunaśćie,
rzekł im: oto wstępuiemy
do Jeruzalem: a wypełni
śię wßystko, co napisano
przez proroki † o Synu
człowieczym. * Matt. 20,18.
† Psalm 22,7. Jzai. 53,7.
32. Bo będźie wydany
poganom, i będźie naśmie-
wany, i zelżony, i uplwany.
33. A ubiczowawßy za-
biią go: ale dnia trzećiego
zmartwychwstanie.
34. Lecz oni z tego nic
nie zrozumieli: i było to
słowo zakryte przed nimi, i
nie wiedźieli co mowiono.
35. J stało śię, gdy śię
on * przybliżał do Jerycha,
ślepy niektory śiedźiał po-
dle drogi, żebrząc.
* Mark. 10,46.
36. A usłyßawßy lud
przechodzący, pytał, coby
to było?
37. J powiedźiano mu,
iż JEzus Nazareński tędy
idźie.
38. J zawołał mowiąc:
JEzuśie, Synu Dawidow,
zmiłuy śię nade mną!
39. Lecz ći, co ßli w
przod, gromili go aby mil-
czał. Ale on tym więcey
wołał: Synu Dawidow
zmiłuy śię nade mną!
40. Zastanowiwßy śię
tedy JEzus, kazał go przy-
wieść do śiebie. A gdy śię
przybliżył, pytał go.
41. Mowiąc: co chceß,
abym ći uczynił? a on rzekł:
PANJE, abym przeyrzał.
42. A JEzus mu rzekł:

Digitized by Google

przeyrzy, wiara twoia ćie-
bie uzdrowiła.

43. J zarazem przeyrzał,
i szedł za nim, wielbiąc
Boga. Co wszystek lud
widząc, dał chwałę Bogu.*

Rozdział XIX.

Zacheusz PANA widźieć pra-
gnie. 10. U ktorego PAN będąc,
grzeszniki ćieszy. 12. Przykład czło-
wieka, ktory daleko odiachał. 29.
Wiazd PAński do Jeruzalem. 41.
Płacz nad miastem. 45. Nierządu
z kośćioła wyrzucenie.

A JEzus wszedszy, szedł
przez Jerycho.

2. A oto mąż, ktorego
zwano imieniem Zacheusz,
ktory był przełożony nad
celnikami: a ten był bo-
gaty.

3. J żądał widźieć JE-
zusa, coby zacz był. Lecz
nie mogł przed ludem, bo
był małego wzrostu.

4. A bieżawszy naprzod,
wstąpił na drzewo leśney
figi, aby go uyrzał: bo
tamtędy iść miał.

5. A gdy przyszedł na ono
mieysce, poyrzawszy JE-
zus wzgorę, uyrzał go, i
rzekł do niego: Zacheuszu,
zstąp prętko na doł: abo-
wiem dźiś muszę zostać w
domu twoim.

6. J zstąpił prętko:
i przyiął go z radośćią.

7. A widząc to wszyscy,
szemrali, mowiąc: u czło-
wieka grzesznego gospoda-
stanął.

8. A stanąwszy Zacheusz,
rzekł do PANA: oto po-
łowicę maiętnośći moich
dawam ubogim, PA-
NJE: a ieźlizem kogo w
czym podszedł, oddawam
w czwor nasob.

9. J rzekł mu JEzus:
dźiś śię stało zbawienie
domowi temu; dla tego,
że i on iest synem Abraha-
mowym.

10. Bo przyszedł* Syn
człowieczy, aby szukał i
zachował co było zginęło.

*Matt. 18, 11. Dźie. 13, 46.

11. Tego, gdy oni słu-
chali, mowiąc daley, po-
wiedźiał im podobień-
stwo; dla tego, że był blisko
od Jeruzalem, a iż oni
mniemali, że śię wnet kro-
lestwo Boże obiawić
miało.

12. Rzekł tedy: niektory
człowiek * rodu zacnego,
iachał w daleką krainę, aby
sobie wźiął krolestwo, i za-
śię śię wrocił.

*Matt. 25, 14. Mark. 13, 34.

13. A zawoławszy dźie-
śiąći sług swoich, dał im
dźie-

dźieśięć grzywien, rzekł do nich: handluyćie aż przyiadę.

14. Lecz mieszczanie iego mieli go w nienawiśći, i wyprawili za nim poselstwo, mowiąc: nie chcemy aby ten krolował nad nami.

15. J stało śię gdy śię wroćił, wźiąwszy krolestwo, że rozkazał do śiebie zawołać sług onych, ktorym był dał pieniądze: aby śię dowiedźiał, co ktory handluiąc zyskał.

16. Tedy przyszedł pierwszy, mowiąc: Panie, grzywna twoia dźieśięć grzywien urobiła.

17. J rzekł mu: dobrze sługo dobry, iżeś był nad małem wiernym, mieyże władzą nad dźieśiąćią miast.

18. Przyszedł i drugi, mowiąc: Panie, grzywna twoia pięć grzywien urobiła.

19. Rzekł i temu: i ty bądź nad piąćią miast.

20. A inszy przyszedł, mowiąc: Panie, oto grzywna twoia, ktoram miał schowaną w chustce;

21. Bom śię ćiebie bał, żeś iest człowiek srogi: bierzesz, czegoś nie położył; a żniesz, czegoś nie śiał.

22. Tedy mu rzekł: z ust twoich *sądzę ćię, zły sługo: wiedźiałeś żem ia iest człowiek srogi, ktory biorę, czegom nie położył, a żnę, czegom nie śiał? *Matt. 12, 37.

23. Przeczżeś tedy nie dał śrebra mego do lichwiarzow? a ia przyszedszy, wźiąłbym ie był i z lichwą.

24. J rzekł tym, ktorzy tuż stali: weżmićie od niego tę grzywnę, a dayćie temu, ktory ma dźieśięć grzywien.

25. J rzekli mu: Panie, ma dźieśięć grzywien.

26. Zaprawdę powiadam wam, iż wszelkiemu *ktory ma, będźie dano; a od tego ktory nie ma, i to co ma, będźie od niego odięto. *Matt. 13, 12. r. 25, 29. Mark. 4, 25. Luk. 8, 18.

27. Ale i nieprzyiaćioły moie, ktorzy nie chćieli abym krolował nad nimi, przywiedźćie tu, a pobiyćie przede mną.

28. A to powiedźiawszy, szedł w przod, wstępuiąc do Jeruzalem.

29. J stało śię, * gdy śię przybliżył do Betfagie i

Betanii, ku gorze, ktora zowią Oliwną, posłał dwu z uczniow swoich.
* Matt. 21, 1. Mark. 11, 1.
30. Mowiąc: idźcie do miasteczka, ktore iest przećiwko wam, do ktorego wszedszy, znaydźiećie ośle uwiązane, na ktorym żaden człowiek nigdy nie śiedźiał: odwiązawszy ie, przywiedźcie.
31. A ieżliby was kto spytał: przecz ie odwięzuiećie? tak mu powiećie: przeto, że go PAN potrzebuie.
32. Odszedszy tedy ći, ktorzy byli posłani, znaleźli iako im był powiedźiał.
33. A gdy oni odwięzowali ono ośle, rzekli panowie iego do nich: przecz odwięzuiećie ośle?
34. A oni powiedźieli: PAN go potrzebuie.
35. I przywiedli ie do * JEzusa, a włożywszy szaty swoie na ono ośle, wsadźili JEzusa na nie. * Jan. 12, 14.
36. A gdy on iachał, słali szaty swoie na drodze.
37. A gdy śię iuż przybliżał tam, gdźię śię spuszczaią z gory Oliwney, poczęło wszystko mnostwo uczniow raduiąc śię, chwalić Boga głosem wielkim, ze wszystkich cudow, ktore widźieli.
38. Mowiąc: błogosławiony * Krol, ktory idźie w imieniu PAńskim: pokoy † na niebie, a chwała na wysokośćiach!
* Ps. 118, 26. † Luk. 2, 14. Efez. 2, 14.
39. Ale niektorzy z Faryzeuszow z onego ludu rzekli do niego: Nauczyćielu, zgrom ucznie swoie.
40. A on odpowiadaiąc, rzekł im: powiadam wam, ieżliby ći milczeli, wnet kamienie wołać będźie.

E. na N. 10. po S. Troycy.

41. A Gdy śię przybliżył, uyrzawszy miasto, płakał nad nim.
42. Mowiąc: o gdybyś poznało i ty, a zwłaszcza w ten to dźień twoy, co iest ku pokoiowi twemu! lecz to teraz zakryto od oczu twoich.
43. Abowiem przyydą na ćię dni, gdy ćię obtoczą nieprzyiaćiele twoi wałem, i oblegą ćię, i śćisną ćię zewsząd.
44. I zrownaią ćię z źiemią, * i dźieći twoie w tobie, a nie zostawią w tobie kamienia na kamieniu: dla tego, żeś nie poznało czasu nawiedzenia twego.

Digitized by Google

* 1 Krol. 9, 7. Mich. 3, 12.
45. A wszedszy do kościoła, począł * wyganiać te, ktorzy w nim przedawali i kupowali. * Matt. 21, 12. Mark. 11, 15. Jan. 2, 14. 15.
46. Mowiąc im: napisano, dom moy, dom * modlitwy iest, a wyście go uczynili † iaskinią zboycow. * Izai. 56, 7. † Jerem. 7, 11.
47. I uczył na każdy dzień w kościele. Lecz przednieyśi kapłani i nauczeni w piśmie, i przednieyśi z ludu, szukali go stracić.
48. Ale nie znaleźli, coby mu uczynili. Abowiem wszystek lud zawieszał się na nim, słuchaiąc go. *

Rozdział XX.

Faryzeuszowie pytali PANA, iakoby mocą co czynił. 3. A Chrystus PAN ich o chrzest Janow. 9. O wynaięciu winnice. 20. Czynsz Cesarzowi, a Bogu co Bożego oddawąć należy. 27. Zmartwychwstanie pewnie będzie. 41. PAN czyimby był synem. 45. Kwasu Faryzeyskiego się strzedz.

I Stało się z onych dni dnia iednego, gdy uczył lud w kościele, i kazał Ewangelią, że nadeszli przednieyśi kapłani, i nauczeni w piśmie, z starszymi.

2. I rzekli do niego, mowiąc: powiedz nam, * ktorą mocą to czynisz? albo kto iest ten, coć dał tę moc? * Matt. 21, 23. Mark. 11, 28.
3. A on odpowiadaiąc, rzekł do nich: spytam i JA was o iedne rzecz, a powiedzcie mi:
4. Chrzest Janow byłli z nieba, czyli z ludzi?
5. A oni myślili sami w sobie, mowiąc: ieźli powiemy, z nieba, rzecze: czemużeście mu tedy nie wierzyli?
6. Jeźliż zaśię rzeczemy, z ludzi: wszystek lud ukamionnie nas, ponieważ za pewną maią, że Jan iest Prorokiem.
7. I odpowiedzieli; że nie wiedzą zkądby był.
8. A JEzus im rzekł: i JA wam nie powiem, ktorą mocą to czynię.
9. I począł do ludu mowić to podobieństwo: człowiek niektory * nasadził winnice, i naiął ią winiarzom: i odiachał precz na czas niemały. * Ps. 80, 9. Izai. 5, 1. Jerem. 2, 21. Matt. 21, 33. Mark. 12, 1.
10. A czasu swego posłał sługę do onych winiarzow, aby mu dali z pożytku oney win-

winnice. Ale oni winiarze ubiwszy go, odesłali prożnego.

11. I posłał zaśię drugiego sługę. Ale oni i tego ubiwszy i zelżywszy, odesłali prożnego.

12. I posłał zaśię trzećiego. Ale oni i tego zraniwszy, wyrzućili precz.

13. A tak rzekł Pan oney winnice: coż uczynię? pośle syna mego miłego: snadź, gdy tego uyrzą, zawstydzą śię.

14. Ale winiarze uyrzawszy go, rzekli miedzy sobą, mowiąc: tenći iest dziedzic: podźćie, zabiymy go, aby nasze było *dziedzictwo.

* Matt. 26, 4. r. 27, 1. Jan. 11, 53.

15. I wypchnąwszy go precz z winnice, zabili. Coż im tedy uczyni Pan oney winnice?

16. Przyydźie, a potraći one winiarze, a winnicę odda innym. Co oni usłyszawszy, rzekli: nie day tego Boże!

17. Lecz on poyrzawszy na nie, rzekł: coż tedy iest ono, co napisano? kamień, *ktory odrzućili buduiący, ten śię stał głową węgielną. * Psalm 118, 22. Izai. 28, 16. Matt. 21, 42. Mark. 12, 10. Dźie. 4, 11. Rzym. 9, 33. 1 Piotr. 2, 6.

18. Wszelki, ktory upadnie *na ten kamień, roztraći śię: a na kogoby on upadł, zetrze go.

* Izai. 8, 14. Zach. 12, 3.

19. I starali śię przednieyśi kapłani i nauczeni w piśmie, iakoby nań ręce wrzućili oneyże godźiny; ale śię ludu bali: abowiem poznali, iż przećiwko nim wyrzekł to podobieństwo.

20. A tak podstrzegaiąc *go, posłali szpiegi, ktorzy zmyślali, iakoby byli sprawiedliwymi, aby go podchwyćili w mowie iego; a potym, aby go podali zwierzchności, i w moc Starośćinę. * Mark. 12, 13.

21. I pytali go, mowiąc: Nauczyćielu, wiemy, że dobrze mowisz i uczysz, ani przyymuiesz osob: ale drogi Bożey w prawdźie uczysz.

22. Godźili śię nam dać czynsz Cesarzowi, czyli nie?

23. Ale on obaczywszy chytrość ich, rzekł do nich: czemuż mię kuśićie?

24. Ukażćie mi grosz: czyy ma obraz i napis? a odpowiadaiąc rzekli: Cesarzow.

25. Za-

25. Zatym on im rzekł: oddawayćież tedy co iest Cesarskiego, * Cesarzowi, a co iest Bożego, Bogu.
* Mark. 12, 17. Rzym. 13, 7.

26. J nie mogli go podchwyćić w mowie iego przed ludem: a zadziwiwszy śię odpowiedźi iego, umilkneli.

27. A przyszedszy niektorzy * z Saduceuszow, (ktorzy przeczą i mowią, iż niemasz z martwych wstania,) pytali go.
* Matt. 22, 23. Mark. 12, 18.

28. Mowiąc: Nauczyćielu, Moyzesz * nam napisał: ieżliby komu brat umarł, maiąc żonę, a umarłby bez dźiatek, aby brat iego poiął onę żonę, a wzbudźił naśienie bratu swemu. * 5 Moy. 25, 5.

29. Było tedy śiedm braći: z ktorych pierwszy poiąwszy żonę, umarł bez dźiatek.

30. J poiął wtory onę żonę: a umarł i ten bez dźiatek.

31. Potym ią poiął i trzeći; także i oni wszyscy śiedm: a nie zostawiwszy dźiatek, pomarli.

32. Po wszystkich też umarła i ona niewiasta.

33. Przetoż przy z martwych wstaniu, ktoregoż z nich ona będźie żoną? ponieważ śiedm ich mieli ią za żonę.

34. Tedy odpowiadaiąc, rzekł im JEzus: synowie tego wieku żenią śię, i za mąż dawaią.

35. Ale ći, ktorzy godni są, aby dostąpili onego wieku, i powstania od umarłych, ani śię żenić, ani za mąż dawać będą.

36. Abowiem umierać więcey nie będą mogli; bo będą rowni Aniołom, będąc synami * Bożymi, gdyż są synami z martwych wstania. * 1 Jan. 3, 2.

37. A iż umarli, z martwych wstaną, i Moyzesz pokazał przy onym * krzu, gdy zowie PANA Boga, Bogiem Abrahamowym, i Bogiem Jzaakowym, i Bogiem Jakobowym.
* 2 Moy. 3, 6.

38. A Bogći nie iest Bogiem umarłych, ale żywych: bo iemu wszyscy żyią.

39. Tedy odpowiadaiąc niektorzy z nauczonych w piśmie, rzekli: Nauczyćielu, dobrześ powiedźiał.

40. J nie śmieli go więcey o nic pytać.

Digitized by Google

41. J rzekł do nich: iakoż powiadaią, *że Chrystus iest Synem Dawidowym? * Matt. 22, 42.

42. A sam Dawid mowi w kśięgach Psalmow: rzekł PAN * PANU memu, śiadż po prawicy moiey, * Ps. 110, 1. Dźie. 2, 33.

43. Aż położę nieprzyiaćioły twoie podnożkiem nog twoich.

44. Ponieważ go tedy Dawid nazywa PAnem: i iakoż iest Synem iego?

45. A gdy słuchał wszystek lud, rzekł uczniom swoim:

46. Strzeżćie śię nauczonych w piśmie, ktorzy chcą *chodźić w szatach długich, i miłuią pozdrawiania na rynkach, i pierwsze stołki w bożnicach, i pierwsze mieysca na wieczerzach: * Matt. 23, 6. Mark. 12, 38. Luk. 11, 43.

47. Ktorzy pożeraią domy wdow, a to † pod pokrywką długich modlitew. Ćić odniosą ćięższy sąd.
† J. rzkomo śię modlą.

Rozdział XXI.

PAN wdowy szczodrobliwość zaleca. 5. O zburzeniu Kośćioła. 9. J Jeruzalemu, i o dniu sądnym mowi. 25. Pewne znaki to poprzedzaiące mianuie. 34. Do pilnego śię gotowania na sąd Boży upomina.

Poyrzawszy, uyrzał * bogacze, rzucaiące dary swoie do skarbnice. * Mark. 12, 41.

2. Uyrzał też i niektorą wdowę ubożuchną, wrzucaiącą tamże dwa drobne pieniążki.

3. J rzekł: prawdźiwieć * wam powiadam, żeć ta uboga wdowa, wiecey niż ći wszyscy, wrzućiła. * 2 Kor. 8, 12.

4. Ci bowiem wszyscy z tego, co im zbywało, wrzućili do darow Bożych: ale ta z niedostatku swego, wszystkę żywność, ktorą miała, wrzućiła.

5. A gdy niektorzy mowili o kośćiele, iż był piękny m * kamieniem i upominkami ozdobiony, rzekł: * Mark. 13, 1.

6. Z tego co widźićie, przyydą * dni, w ktore nie będźie zostawiony kamień na kamieniu, ktoryby nie był rozwalony. * Luk. 19, 44.

7. J pytali go, mowiąc: Nauczyćielu, kiedyż to będźie? a co za znak, gdy śię to będźie miało dźiać?

8. A on rzekł: patrzćie abyśćie nie byli * zwiedźieni.

Digitized by Google

Boć wiele ich przyydźie † w imieniu moim, mowiąc: iam iest CHrystus; a czas śię przybliżył: nie udaway ćieß śię tedy za nimi.
* Efez. 5, 6. 2 Tess. 2, 3.
† Jerem. 14, 14.

9. A gdy usłyßyćie o woynach i rozruchach, nie lękayćie śię; abowiem muśi to bydź pierwey, aleć ießcze nie tu iest koniec.

10. Tedy im mowił: powstanie narod przećiwko narodowi, i krolestwo przećiwko krolestwu:

11. J będą mieyscami wielkie trzęśienia ziemie, i głody, i mory, także strachy, i znaki wielkie z nieba będą.

12. Ale przed tym wßystkim, wrzucą na was * ręce swoie, i będą was prześladować, podawaiąc do bożnic, i do więźienia, wodząc przed Krole i przed Starosty dla imienia mego. * Matt. 10, 17. r. 24, 9.

13. A to was potka na świadectwo.

14. Przetoż złożćie to do * serc waßych, abyśćie przed czasem nie myślili, iakobyśćie odpowiadać mieli. * Matt. 10, 19. Mark. 13, 11.

15. Abowiem JA wam * dam usta i mądrość, ktorey nie będą mogli odeprzeć, ani śię sprzećiwić wßyscy przećiwnicy waśi.
* 2 Moy. 4, 12. Dźie. 6, 10.

16. A będźiećie * też wydani od rodźicow i od braći, i od krewnych, i od przyiaćioł; i zabiią niektore z was. * Mich. 7, 6.

17. J będźiećie w nienawiśći * u wßystkich dla imienia mego. * Mark. 13, 13.

18. Ale ani włos z głowy * waßey nie zginie.
* Matt. 10, 30.

19. W ćierpliwośći waßey pośiadayćie duße waße.

20. A gdy uyrzyćie * Jeruzalem od woysk obtoczone, tedy wiedźćie, żeć śię przybliżyło spustoßenie iego. * Matt. 24. 15.

21. Tedy ći, co są w Judskiey źiemi, niech ućiekaią na gory; a ći, co są w pośrzodku iey, niech wychodzą; a ći, co są po polach, niechay nie wchodzą do niey.

22. Abowiem te dni są pomsty, aby śię wypełniło wßystko, co napisano.

23. Ale biada brzemiennym i pierśiami karmiącym w one dni. Abowiem będźie ućisk wielki w tey źiemi, i gniew Boży nad tym ludem.

Digitized by Google

24. I polegą od ostrza
miecza, i zapędzeni będą
w niewolą miedzy wszy-
stkie narody; i będzie Je-
ruzalem deptane od Poga-
now, aż się wypełnią czasy
Poganow.

E. na N. 2. Adwentu.

25. Gdy będą * znaki na
słońcu, i na księ-
życu, i na gwiazdach; a
na ziemi uciśnienie naro-
dow z rozpaczą, gdy za-
szumi morze i wały:

* Izai.13,10. Ezech.32,7. Joel.
2,31. Matt. 24,29.

26. Tak, iż ludzie drę-
twieć będą przed strachem
i oczekawaniem tych rzeczy,
ktore przyydą na wszystek
świat; abowiem mocy *
niebieskie poruszą się.

* 2 Piotr. 3, 10.

27. A tedy uyrzą Syna
człowieczego, * przychodzą-
cego w obłoku z mocą i
chwałą wielką. * Dan.7,13.

28. A gdy się to pocznie
dziać, pogladayćież, a pod-
nośćie głowy wasze;
przeto, iż się * przybliża od-
kupienie wasze. * Rzym.8,23.

29. I powiedział im
podobieństwo: poyrzyćie
* na figowe drzewo, i na
wszystkie drzewa.

* Mark. 13, 28.

30. Gdy się iuż pukaią,
widząc to, sami to uznawa-
ćie, że iuż blisko iest lato.

31. Także i wy, gdy uy-
rzyćie iż się to dzieie,
wiedzćie, że blisko iest kro-
lestwo Boże.

32. Zaprawdę powia-
dam wam, żeć nie przemi-
nie ten wiek, ażby się to
wszystko stało.

33. Niebo i ziemia prze-
miną, ale słowa moie * nie
przeminą. * * Izai. 40,8.

34. A strzeżćie się, aby
snadź * nie były obćiążone
serca wasze obżarstwem, i
opilstwem, i pieczołowa-
niem o ten żywot, a nagleby
na was przyszedł ten dzień.

* Rzym. 13, 13.

35. Abowiem iako * si-
dło przypadnie na wszy-
stkie, ktorzy mieszkaią na
obliczu wszystkiey ziemie.

* 1 Tess.5,3. 2 Piotr. 3, 10.

36. Przetoż czuyćie, mo-
dląc * się na każdy czas,
abyśćie byli godni uyść
tego wszystkiego, co się
dziać ma, i stanąć przed
Synem człowieczym.

* Matt. 25, 13.

37. I nauczał we dnie w
kośćiele: ale w nocy wy-
chodząc, przebywał na go-
rze, ktorą zowią Oliwną.

38. A

Digitized by Google

38. A wszystek lud rano
śię schodził do niego, aby
go słuchał w kośćiele.

Rozdział XXII.

Kśięża radźili o wydaniu
Pańskim. 4. Judasz śię z nimi
zmawia. 7. PAN skończywszy
Starozakonną wieczerzą, Nowo-
zakonną postanowił. 24. Poswa-
rek miedzy Apostołami. 31. Sza-
tan śię o nie stara, 40. PAN
śię w ogrojcu modli. 44. Krwią
śię poći. 47. Poimany. 54. Do
Biskupa zaprowadzony. 55. Piotr
śię go zaprzał. 63. PAN zelżony
i ubity.

A Przybliżało śię* świe-
to Przaśników, które
zowią Wielkanoc.* 2 Moy.12.
15. Matt.26,2. Mark.14,1.
2. I szukali* przedniejśi
kapłani i nauczeni w pi-
śmie, iakoby go zabili: ale
śię bali ludu. * Psalm 2,1.2.
3. I wstąpił szatan w
Judasza,* którego zwano
Iszkaryotem, który był z
liczby dwunaśći.
* Mark.14,10.
4. Ten tedy odszedszy,
zmówił śię z przedniejszy-
mi kapłanami, i z prze-
łożonymi kośćioła, iakoby
go im* wydał.* Mark.26,14.15.
5. I uradowali śię, i u-
mówili śię z nim, że mu
chcą dać pieniądze.
6. I obiecał. I szukał
sposobnego czasu, aby im
go wydał bez rozruchu.
7. Tedy przyszedł dźień*
Przaśników, którego miał
baranek bydź zabity.
* Mark.14,12.
8. I posłał Piotra i Ja-
na, mówiąc: poszedszy, na-
gotuyćie nam baranka a-
byśmy iedli.
9. Ale oni mu rzekli:
gdźież chcesz abyśmy go na-
gotowali?
10. A on rzekł do nich:
oto, gdy do miasta wcho-
dźić będźiećie, potka śię z
wami człowiek, niosący
dzban wody; idźćież za
nim do domu, do którego
wnidźie.
11. A rzeczćie gospoda-
rzowi domu onego: kazał ći
powiedźieć Nauczyćiel:
gdźie iest gospoda, kędy-
bym iadł baranka z ucznia-
mi moimi?
12. A on wam ukaże sa-
lę wielką usłaną: tamże na-
gotuyćie.
13. Tedy odszedszy, zna-
leźli iako im był powie-
dźiał: i nagotowali baranka.
14. A gdy przyszła go-
dźina, uśiadł za stół,* i
dwanaśćie Apostołów z
nim. * Matt.26,20. Mark.14.17.
15. I rzekł do nich: ża-
dając

daiąc żądałem tego baran⸗
ka ieść z wami, pierwey
niżbym ćierpiał.
16. Boć wam powia⸗
dam, że go więcey ieść nie
będę, aż śię wypełni w kro⸗
lestwie Bożym.
17. A wźiąwszy kielich, i
podźiękowawszy, rzekł:
weźmićie to, a podźielćie
miedzy śię.
18. Abowiem *powia⸗
dam wam, że nie będę pił z
rodzaiu winney maćice, aż
przyydźie krolestwo Boże.
*Matt.26,29. Mark.14,25.
19. A wźiąwszy * chleb,
i podźiękowawszy, łamał i
dał im, mowiąc: to iest
ćiało moie, ktore śię za
was dawa; to czyńćie na
pamiątkę moię. *Matt.26,
26. Mark.14,22. 1 Kor.11,23.
20. Także i kielich, gdy
było po wieczerzy, mo⸗
wiąc: ten kielich iest nowy
Testament we krwi moiey,
ktora śię za was wylewa.
21. Ale oto * ręka tego,
co mię wydawa, ze mną
iest za stołem. *Matt.26,21.
Mark.14,18. Jan.13,18.
22. Syn ći zaiste czło⸗
wieczy idźie, tak iako iest *
postanowiono; ale biada
człowiekowi temu, ktory
go wydawa. *Psalm 41,10.

23. Tedy śię oni poczęli
miedzy sobą pytać o tym,
ktoby wżdy z nich był, coby
to uczynić miał.
E. na dźień ś. Bartłomieia.
24. Wszczął śię też spor
miedzy nimi o tym,
ktoby śię z nich zdał być
więtszy?
25. Ale on im rzekł:
krolowie * narodow pa⸗
nuią nad nimi, a ktorzy
nad nimi moc maią, do⸗
brodźieiami nazywani by⸗
waią. *Matt.20,25. Mark.10,42
26. Lecz wy nie tak.
Owszem *kto nawiętszy iest
miedzy wami, niech będźie
iako namnieyszy; a kto iest
wodzem, będźie iako ten,
co służy. *1 Piotr.5,3.
27. Bo ktoryż więtszy
iest? ten co śiedźi, czyli ten
co służy? izali nie ten, co
śiedźi? alem JA iest *w po⸗
śrzodku was iako ten, co
służy. *Jan.13,4.5. Filip.2,7.
28. A wy iesteśćie, kto⸗
rzyśćie wytrwali przy
mnie w pokusach moich.
29. A Jać wam sporzą⸗
dzam, iako * mi sporzą⸗
dźił Oćiec moy, krolestwo.
*Luk.12,32.
30. Abyśćie iedli i pili za
stołem moim w krolestwie
moim, i śiedźieli * na stoli⸗
cach,

Digitized by Google

cach, sądząc dwoienaśćie pokolenie Izraelskie.*
* Matt.19,28.

31. I rzekł PAN: Symonie, Symonie, oto ßatan wyprośił was, aby was odwiewał iako pßenicę.

32. Alem JA prośił za tobą, aby nie ustała wiara twoia. A ty niekiedy nawroćiwßy śię, utwirdzay braćią twoię.

33. A on mu rzekł: PANIE,* gotowem z tobą iść i do więzienia, i na śmierć. * Matt. 26,35. Mark.14,31. Jan. 13,37.

34. A on rzekł: powiadam ći Pietrze, nie zapieie dźiś kur, aż śię pierwey trzy kroć zaprzyß, że mię nie znaß.

35. I rzekł im: gdym was posyłał* bez mießka, i bez taistry, i bez botow, izali wam czego niedostawało? A oni rzekli: niczego. * Matt.10,9.

36. Tedy im rzekł: Ale teraz kto ma mießek, niech go weźmie, także i taistrę: a kto nie ma miecza, niech przeda suknią swoię, a kupi go.

37. Abowiem powiadam wam, iż śię ießcze muśi to co napisano wypełnić na mnie, mianowićie; i z złoczyńcami* policzony ieśt. boć te rzeczy, ktore świadczą o mnie, koniec biorą.
* Izai. 53,12.

38. Ale oni rzekli: PANIE, oto tu dwa miecze. A on im rzekł: dosyć ieśt.

39. I wyßedßy ßedł według zwyczaiu* na gorę Oliwną, a ßli za nim i uczniowie iego. * Matt.26,36. Mark.14,32. Jan.18,1.

40. A gdy przyßedł na mieysce, rzekł im: modlćie śię, abyśćie* nie weßli w pokußenie. * Matt.26,41.

41. A sam oddalił* śię od nich, iakoby na ćiśnienie kamieniem: a kleknąwßy na kolana, modlił śię.
* Matt. 26,39.

42. Mowiąc: Oycze, ieźli chceß, przenieś ten kielich ode mnie: wßakże nie moia wola, lecz twoia niech śię stanie.

43. I ukazał mu śię Anioł z nieba, pośilaiący go.

44. Ale będąc w boiu, gorliwiey śię modlił. A był pot iego iako krople krwie, śćiekaiące na źiemię.

45. A wstawßy od modlitwy, przyßedł do uczniow, i znalazł ie śpiące od smętku.

46. I

46. I rzekł im: coż śpi-
ćie? wstańćie a modlćie
śię, byśćie nie weszli w po-
kuszenie.
47. A gdy on* ieszcze mo-
wił, oto zgraia, i ten, kto-
rego zwano Judaszem, ie-
den ze dwunaśći, szedł
przed nimi, i przybliżył śię
do JEzusa, aby go pocało-
wał. *Matt.26,47. Mark.14,43.
Jan. 18, 3.
48. A JEzus mu rzekł:
Judaszu, pocałowaniem
wydawasz Syna człowie-
czego?
49. A widząc ći, ktorzy
przy nim byli, co śię dźiać
miało, rzekli mu: PAnie,
mamyli bić mieczem?
50. J uderzył ieden z
nich sługę* nawyższego ka-
płana, i ućiął mu ucho pra-
we. *Matt.26,51. Mark.14,47.
51. Ale JEzus odpowia-
daiąc, rzekł: zaniechayćie
aż poty. A dotknąwszy śię
ucha iego, uzdrowił go.
52. J rzekł JEzus do o-
nych, ktorzy byli przyszli
przećiwko niemu, do prze-
dnieyszych kapłanow, i do
przełożonych kośćioła, i do
starszych: wyszliśćie iako na
zboycę z mieczmi i z kiymi.
53. Gdym na każdy dźień
bywał z wami w kośćiele,
nie śćiągneliśćie rąk na
mię: ale tać iest ona godźi-
na wasza, i moc ćiemnośći.
54. Poimawszy go tedy,
prowadźili* go, i przypro-
wadźili go w dom nawyż-
szego kapłana. A Piotr
szedł za nim z daleka.
* Matt. 26, 57. Mark. 14, 53.
Jan. 18, 12. 13.
55. A gdy oni rozniećili
ogień* w pośrzodku dwo-
ru, i wespoł uśiedli; u-
śiadł i Piotr miedzy nimi.
* Jan.18, 25.
56. A uyrzawszy go nie-
ktora dźiewka, u ognia śie-
dzącego, i pilnie mu śię
przypatrzywszy, rzekła: i
ten z nim był.
57. A on śię go zaprzał,
mowiąc: niewiasto, nie
znam go.
58. A po małey chwili
uyrzawszy go drugi, rzekł:
i tyś iest z nich. Ale Piotr
rzekł: człowiecze, nie ie-
stem.
59. A gdy wyszła iakoby
iedna godźina, ktoś inszy
twierdźił, mowiąc: praw-
dźiwie i ten z nim był; bo
też iest Galileyczyk.
60. A Piotr rzekł: czło-
wiecze, nie wiem co mowisz.
A zatym zaraz, gdy on ie-
szcze mowił, kur zapiał.

61. A

Digitized by Google

61. A PAN obroćiwszy
śie, poyrzał na Piotra. J
wspomniał Piotr na słowo
PAńskie, iako mu był po-
wiedźiał; iż p[illegible]y * niż
kur zapieie, [illegible]roć śie
mnie zaprzysz. *[illegible]att.26,34.
Mark.14,72. Jan.13,38.
62. A Piotr wyszedszy
precz, gorzko płakał.
63. Lecz mężowie, kto-
rzy wespoł trzymali * JEzu-
zusa, naśmiewali śie z nie-
go, biiąc go. *Mark.14,65.
64. A zakrywszy go bili
twarz iego, i pytali go,
mowiąc: [illegible]rorokuy, kto
iest co ćie uderzył?
65. J wiele innych rze-
czy, bluźniąc, mowili prze-
ćiwko niemu.
66. A gdy był dźień, zeszli
śie starśi z ludu * i na-
wyżśi kapłani, i nauczeni
w piśmie, a przywiedli
go do Rady swoiey. *Matt.
27,1. Mark.15,1. Jan.18,28.
67. Mowiąc: ieźliś ty
iest Chrystus, powiedz
nam? J rzekł im: choć-
bym wam powiedźiał,
nie uwierzyćie.
68. A ieźlibym też o co
pytał, nie odpowiećie mi;
ani mię wypuśćićie.
69. Od tego czasu będźie
Syn człowieczy śiedźiał *
na prawicy mocy Bożey.
*Psalm.110,1. Matt.22,44.
70. J rzekli wszyscy: Tyś
tedy iest on Syn Boży? A
on rzekł do nich: wy po-
wiadaćie, żem JA iest.
71. A oni rzekli: coż
ieszcze potrzebuiemy świa-
dectwa? wszakieśmy sa-
mi słyszeli z ust iego.

Rozdział XXIII.

PAN oddany Piłatowi i przed
nim oskarżony. 7. Do Heroda o-
desłany. 11. Naigrawany. 24. Na
śmierć skazany. 26. Z miasta wy-
prowadzony. 33. Na mieysce tru-
pich głow przyprowadzony, i
ukrzyżowany. 39. J dwa łotro-
wie z nim. 46. W mękach umarł.
50. Pogrzebiony.

TEdy powstawszy wszyst-
ko mnostwo ich, wie-
dli go * do Piłata.
*Matt.27,1.2. Mark.15,1.
2. J poczęli nań skarżyć,
mowiąc: tegośmy znale-
źli, że odwraca lud, i zaka-
zuie * dani dawać Cesarzo-
wi, powiadaiąc: że on iest
Chrystusem Krolem.
*Matt.22,21. Mark.12,17.
3. J pytał go * Piłat, mo-
wiąc: Tyżeś iest on Krol
Żydowski? A on mu od-
powiadaiąc, rzekł: ty po-
wiadasz. *Jan.18,33.
4. J rzekł Piłat do prze-
dniey-

Digitized by Google

dnieyszych kapłanow, i do ludu: żadney winy nie znayduie w tym człowieku.

5. Lecz sie oni barziey śilili, mowiąc: iż wzruszа lud, ucząc po wszystkiey Judskiey ziemi, poczawszy od Galilei aż dotąd.

6. Tedy Piłat usłyszawszy o Galilei, pytał, ieżliby był człowiekiem Galileyskim?

7. A gdy sie dowiedźiał, iż był † z państwa Herodowego, odesłał go do Heroda, ktory też w Jeruzalem był w one dni.

† G. z mocy.

8. A Herod uyrzawszy Jezusa, uradował śie barzo: bo go z dawna pragnął widźieć: dla tego, iż wiele o nim* słychał, i spodźiewał sie, iż miał uyrzeć iaki cud od niego uczyniony. *Luk. 9, 9

9. J pytał go wiela słow; Ale mu on nic nie odpowiadał.

10. A przednieyśi kapłani i nauczeni w piśmie stali, potężnie skarząc nań.

11. Ale wzgardźiwszy nim Herod z żołnierstwem swym, i naśmiawszy sie z niego, oblekł go w szatę białą, i odesłał go zaś do Piłata.

12. J stali sie sobie przyiaćiołmi Piłat z Herodem onegoż to dnia; bo sobie byli przed tym nieprzyiaćiołmi.

13. A Piłat zwoławszy przednieyszych kapłanow, i przełożonych, i ludu.

14. Rzekł do nich: oddaliśćie mi tego* człowieka, iakoby lud odwracał: a oto ia przed wami pytaiąc go, żadney winy nie znalazłem w tym człowieku, z tego, o co nań skarzyćie.

*Matt. 27, 23. Mark. 15, 14. Jan. 18, 38. r. 19, 4.

15. Ale ani Herod: bom was odesłał do niego. A oto nic mu sie godnego śmierći nie stało.

16. Przetoż skarawszy, wypuszczę go.

17. A muśiał im Piłat wypuszczać iednego * na święto. *Matt. 27. 15. Mark. 15, 6.

18. Tedy zawołało społem wszystko mnostwo, mowiąc: strać tego! a wypuść nam * Barabbasza:

*Dźie. 3, 14.

19. Ktory był dla nieiakiego rozruchu w mieśćie uczynionego, i dla mężoboystwa wsadzony do więzienia.

20. Tedy Piłat znowu mowił, chcąc wypuśćić Jezusa.

Digitized by Google

21. Ale oni przećię wo-
łali, mowiąc: ukrzyżuy,
ukrzyżuy go!
22. A on po trzećie rzekł
do nich: i coż wżdy ten
złego ucżynił? żadney wi-
ny śmierći nie znalazłem
w nim: przetoż ſkarawßy
wypußczę go.
23. A oni przećię nale-
gali głoſy wielkimi, żą-
dając aby był ukrzyżowa-
ny. I zmacniały śię gło-
ſy ich i przednieyßych ka-
płanow.
24. A tak Piłat przyſą-
dził, aby śię doſyć ſtało żą-
dośći ich.
25. I wypuśćił im one-
go, ktory był dla rozruchu
i mężoboyſtwa wſadzony
do więzienia, o ktorego
prośili: ale JEzuſa po-
dał na wolą ich.
26. Gdy go* tedy wie-
dli, uchwyćiwßy Symona
niektorego Cyreneycżyka,
idącego z pola, włożyli
nań krzyż, aby go nioſł za
JEzuſem. * Matt. 27, 32.
Mark. 15, 21.
27. I ßło za nim wielkie
mnoſtwo ludu, i niewiaſt,
ktore go płakały i narze-
kały.
28. Ale JEzus obroći-
wßy śię do nich, rzekł: cor-
ki Jeruzalemſkie, nie płacz-
ćie nade mną, ale racżey
ſamé nad ſobą płacżćie, i
nad dźiatkami waßymi.
29. Abowiemći oto idą
dni, ktorych będą mowić:
błogoſławione niepłodne, i
żywoty ktore nierodźiły,
i pierśi ktore nie karmiły.
30. Tedy pocżną mowić*
gorom: padnićie na nas!
A pagorkom: przykryćie
nas! * Izai. 2, 19. Oze. 10, 8.
Obiaw. 6, 16. r. 9, 6.
31. Abowiem ponieważ
śię to na zielonym drzewie
dźieie, a coż będźie na ſu-
chym?
32. Wiedźieni też byli i
inni dwa *złocżyńcy, aby
weſpoł z nim ſtraceni byli.
* Izai. 53, 12. Matt. 27, 38.
Mark. 15, 27. Jan. 19, 18.
33. A gdy przyßli na
mieyſce, ktore zowią Tru-
pich głow, tam go ukrzyżo-
wali: i onych złocżyńcow,
iednego po prawicy, a dru-
giego po lewicy.
34. Tedy JEzus rzekł:
Oycze odpuść im: boć nie
wiedzą, co cżynią! a roz-
dźieliwßy ßaty* iego, los
o nie miotali. Pſalm. 22, 19.
35. I ſtał lud, przypa-
trując śię. A naśmiewa-
li śię z niego i przełożeni z
O nimi,

Digitized by Google

nimi, mowiąc: inszych ratował, niechże ratuie samego siebie, ieżliże on iest Chrystus, on wybrany Boży.
36. Naśmiewali się też z niego i żołnierze, przystępuiąc, a ocet mu podawaiąc.
37. I mowiąc: ieżliś ty iest Krol Żydowski, ratuyże samego siebie.
38. A był też i napis * napisany nad nim, literami Greckimi, i Łacinskimi, i Żydowskimi: TENCI IEST ON KROL ZYDOWSKI.
* Matt. 27, 37. Mark. 15, 26. Jan. 19, 19.
39. A ieden z onych złoczyńcow, ktorzy z nim wiśieli, urągał mu, mowiąc: Ieżliżeś ty iest Chrystus, ratuyże śiebie i nas.
40. A odpowiadaiąc drugi, gromił go, mowiąc: i ty się Boga nie boisz, choćiażeś iest w tymże skazaniu?
41. A myć zaiste sprawiedliwie: (bo godną zapłatę za uczynki nasze bierzemy) ale ten nic złego nie uczynił.
42. I rzekł do JEzusa: PANIE, pomni na mnie, gdy przyydźiesz do krolestwa twego!
43. A JEzus mu rzekł: zaprawdę powiadam tobie, dźiś ze mną będźiesz w Raiu.
44. A było około szostey * godźiny, i stała się ćiemność po wszystkiey źiemi, aż do godźiny dźiewiątey.
* Matt. 27, 45.
45. I zaćmiło * się słońce, a zasłona kośćielna rozerwała się w poły.
* Matt. 27, 51.
46. A JEzus zawoławszy głosem wielkim, rzekł: Oycze, w ręce twoie polecam * ducha moiego. A to † rzekszy, skonał. * Psalm. 31, 6. Dźie. 7, 59. † Mark. 15, 37.
47. A widząc Setnik co się * dźiało, chwalił Boga, mowiąc: zaprawdę człowiek to był sprawiedliwy.
* Matt. 27, 54. Mark. 15, 39.
48. Także i wszystek lud, ktory się był zszedł na to dźiwowisko, widząc co się dźiało, biiąc się w pierśi swoie, wracał się.
49. A znaiomi iego wszyscy z daleka stali, i niewiasty, ktore za nim były przyszły z Galilei, przypatruiąc się temu.
50. A oto * mąż, imieniem

Digitized by Google

niem Jozef, ktory byl Senatorem, mąż dobry i sprawiedliwy: * Jan. 19, 38.

51. Ktory byl nie zezwolil na radę i na uczynek ich, z Arymatyi miasta Judskiego, ktory też oczekawał krolestwa Bożego.

52. Ten przyszedszy do Piłata, prosił o ciało Jezusowe.

53. I zięwszy ie, obwinął ie prześcieradłem, a położył ie w grobie, w opoce* wykowanym, w ktorym ieszcze nikt nigdy nie był położony. *Matt. 27, 60. Mark. 15, 46.

54. A był dźień przygotowania, i Sabbat nastawał.

55. Poszedszy też * za nim i niewiasty, ktore były z nim przyszły z Galilei, oglądały grob, i iako było położone ciało iego.
* Luk. 8, 2.

56. A wroćiwszy śię, nagotowały wonnych rzeczy, i maśći: ale w Sabbat odpoczynęły według przykazania.

Rozdział XXIV.

Paniom u grobu. 5. Anioł kazał o zmartwychwstaniu Pańskim. 13. PAN śię sam pokazał naprzod dwiema. 36. Zatym wszystkim Apostołom. 49. A obiecawszy im posłać Ducha Świętego. 51. Na niebo widźialnie wstąpił.

A pierwszego dnia po * Sabbaćie barzo rano, przyszły do grobu, niosąc rzeczy wonne, ktore były nagotowały; i niektore inne z nimi. * Matt. 28, 1. Mark. 16, 1. Jan. 20, 1.

2. I znalazły kamień odwalony od grobu.

3. A wszedszy w grob, nie znalazły ciała PANA JEzusowego.

4. I stało śię, gdy śię * dla tego zatrwożyły, że oto dwa mężowie stanęli przy nich w szatach świetnych.
* Jan. 20, 12.

5. A gdy śię one bały, i zchyliły twarz swoię ku ziemi, rzekli do nich: coż szukaćie żywiącego miedzy umarłymi?

6. Niemaszći go tu, ale wstał: wspomnićie, iako wam powiadał, * gdy ieszcze był w Galilei.
* Matt. 17, 22. Mark. 9, 31.

7. Mowiąc: iż Syn człowieczy muśi bydź wydany w ręce ludźi grzesznych, i bydź ukrzyżowany, a trzeciego dnia zmartwychwstać.

8. I wspomniały na słowa iego.

Digitized by Google

9. A wróciwszy się od grobu, oznaymiły to wszystko onym iede[n]aśći, i innym wszystkim.
10. A była Marya Magdalena, i Joanna, i Marya, matka Jakubowa, i inne z nimi, ktore to powiadały Apostołom.
11. Ale się im zdały iako plotki słowa ich; i nie wierzyli im.
12. Tedy Piotr * wstawszy, bieżał do grobu; a nachyliwszy się, uyrzał same tylko prześćieradła leżące: i odszedł dziwuiąc się sam u siebie temu, co się stało.
*Jan.20,3.

(E. na Poniedziałek. Wielkonoc.)

13. A Oto dwa z nich tegoż * dnia szli do miasteczka, ktore było na sześćidziesiąt staian od Jeruzalem, ktore zwano Emaus.
*Mark.16,12.
14. A ći rozmawiali z sobą o tym wszystkim, co się było stało.
15. I stało się, gdy oni rozmawiali i wespoł się pytali, że i * JEzus przybliżywszy się, szedł z nimi.
*Matt.18,20.
16. Ale oczy ich były zatrzymane aby go nie poznali.
17. I rzekł do nich: coż to za rozmowy, ktore maćie miedzy sobą idąc, a iesteśćie smętni.
18. A odpowiadaiąc mu ieden, ktoremu było imię Kleofas, rzekł mu: tyś sam przychodniem w Jeruzalem, a nie wiesz, co się w nim w tych dniach stało?
19. I rzekł im: coż? a oni mu rzekli: o JEzuśie Nazareńskim, ktory był * mąż Prorok, mocny w uczynku i w mowie przed Bogiem i wszystkim ludem:
*Luk.7,16.
20. A iako go wydali przednieyśi Kapłani i Przełożeni naśi, aby był skazany na śmierć; i ukrzyżowali go.
21. A myśmy się spodziewali, iż on miał odkupić Izraela: ale teraz temu wszystkiemu dziś iest trzeći dzień iako się t[o] stało.
22. Lecz i niewiasty niektore z naszych, przestraszyły nas, ktore raniuczko były u grobu.
23. A nie znalazszy ćiała iego, przyszły powiadaiąc, iż widzenie Anielskie widziały, ktorzy powiadaią, iż on żywie.
24. I chodzili niektorzy z naszych do grobu, i tak

zna-

Digitized by Google

znależli, iáko i niewiaſty
powiádáły; ale ſámego nie
widźieli.
25. Tedy on rzekł do nich:
o głupi! á leniwego ſercá
ku wierzeniu temu wſzy-
ſtkiemu, co powiedźieli
Prorocy!
26. Azaż nie muśiał *
Chryſtus tego ćierpieć, i
wniść do chwały ſwoiey?
* Izai. 50, 6. r. 53, 3. Filip. 2, 8. 9. Zyd. 12, 2. 1 Piotr. 1, 11.
27. A poczawſzy od *
Moyżeſzá i od wſzyſtkich
† Prorokow, wykładał im
wſzyſtkie one piſmá, ktore
o nim nápiſane były.
* 1 Moy. 3, 15. r. 22, 18. r. 49, 10. † Izai. 7, 14. r. 40, 10. Jer. 23, 5. r. 33, 15. Ezech. 34, 23. r. 37, 24. Dan. 9, 24. Mich. 7, 20.
28. I przybliżyli śię ku
miáſteczku, do ktorego ſzli;
á on pokazował iákoby
miał dáley iść.
29. Ale go oni przymu-
śili, mowiąc: zoſtań z
námi, boć śię ma ku wie-
czorowi, i iuż śię dźień
nachylił. I wſzedł, áby zo-
ſtał z nimi.
30. I ſtało śię gdy on
śiedźiał z nimi zá ſtołem,
wźiąwſzy chleb, błogoſłá-
wił, á łamiąc podawał
im.
31. I otworzyły śię o-
czy ich, i poználi go: ále
on zniknął z oczu ich.
32. I mowili miedzy ſo-
bą; izali ſerce naſze nie pá-
łało w nas, gdy z námi w
drodze mowił, i gdy nam
piſmá otwierał?
33. A wſtawſzy oneyże
godźiny, wroćili śię do Je-
ruzalem, i znależli zgro-
mádzonych onych iedenaś-
ćie, i tych ktorzy z nimi
byli.
34. Powiádáiących: iż
wſtał PAN prawdźiwie, i
ukazał śię Symonowi.
35. A oni też powiedźie-
li, co śię ſtało w drodze, i
iáko go poználi w łamá-
niu chlebá. *

(E. w Wtor. Wielkonoc.)

36. A Gdy oni * to mo-
wili, ſtanął ſam
Jezus w pośrzodku nich,
i rzekł im: pokoy wam.
* Mark. 16, 14. Jan. 20, 19.
37. A oni przelękną-
wſzy śię, i przeſtraſzeni bę-
dąc, mniemáli iż duchá
widźieli.
38. I rzekł im: czemu-
ście śię zatrwożyli? i cze-
mu myśli wſtępuią do ſerc
waſzych?

39. Oglądayćie ręce moie
i nogi moie, żemći JA ieſt
on; dotykayćie śię mnie, a
obaczćie: bo duch nie ma
ćiała ani kośći, iako widźi-
ćie że JA mam.
40. A to rzekſzy, poka-
zał im ręce i nogi.
41. Lecz gdy oni ieſzcze
nie wierzyli od radośći, ale
śię dźiwowali, rzekł im:
maćie tu co * ieść?
* Jan. 21, 5.
42. A oni mu podali
ſztukę ryby pieczoney, i
plaſtr miodu.
43. A on wźiąwſzy, iadł
przed nimi.
44. J rzekł do nich: teć
ſą ſłowa, ktorem mowił
do was, będąc ieſzcze z
wami, iż śię muśi wypeł-
nić wſzyſtko, co napiſano
w Zakonie Moyzeſzowym,
i w Prorocech, i w Pſal-
miech, o mnie.
45. Tedy im otworzył
zmyſł, żeby rozumieli pi-
ſma.
46. J rzekł im: takći
napiſano, i tak muśiał *
Chryſtus ćierpieć, i trze-
ćiego dnia zmartwych-
wſtać: *Pſalm 22, 7. Dźie. 17, 3.
47. J aby była kazana w
imieniu iego pokuta i od-
puſzczenie grzechow mie-
dzy wſzyſtkimi narody, po-
cząwſzy od Jeruzalem. *
48. A wy ieſteśćie świad-
kami tego.
49. A oto JA poślę na
was * obietnicę oyca me-
go, a wy zoſtańćie w mie-
śćie Jeruzalemie, dokąd
nie będźiećie † przyoble-
czeni mocą z wyſokośći.
* Jan. 14, 16. r. 15, 26. r. 16, 7.
† Dźie. 1, 4.
50. J wywiodł ie precz
aż do Betanii; a podnioſ-
ſzy ręce ſwoie, błogoſła-
wił im.
51. J ſtało śię, gdy im
*błogoſławił, rozſtał śię z
nimi, i był nieśiony wzgo-
rę do nieba. * Mark. 16, 19.
Dźie. 1, 9.
52. A oni pokłoniwſzy
mu śię, wroćili śię do Je-
ruzalem z radośćią wielką.
53. J byli zawſze w ko-
śćiele, chwaląc i błogoſła-
wiąc BOGA. Amen.

Ewan-

Digitized by Google

Ewangielia według Swiętego Jana.

JAn S. Ewangielista, syn Zebedeuszow, był iednym z Apostołow Pańskich. A był nad insze w wielkiey łasce u PANA. Tenże za Domicyana Cesarza na wyspę Patmos był wygnany, kedy pisał Obiawienie swoie. Po śmierci Domicyanowey, wrocił się do Efezu, a tam, że miał umrzeć, świadczy Euzebius. Ewangielią swoię po wszystkich trzech Ewangielistach napisał, przeyrzawszy ich Ewangielie, i miał ie za prawdziwe. A widząc że ieszcze niektorych barzo potrzebnych rzeczy nie dostawało, tym był pobudzony, że też spisał Ewangielią swoię. Więc i prośbą Biskupow Azyyskich, ktorzy go prosili, aby Bostwa Chrystusa PANA dowiodł, przećiwko Cerynthowi, i Ebionowi. W ktorey S. Ewangielii pisze.

1. O osobie Chrystusa PANA, a w niey o dwoiakim przyrodzeniu, Boskim i ludzkim; czego potężnymi dowodami potwirdza.

2. O urzędzie i pracy iego, ktorą dłużey niż przez trzy lata podeymował, i o śmierci a zmartwychwstaniu iego. A te prace Pańskie dzielę na czas czterech Wielkichnocy, ktore od chrztu aż do śmierci iego przeminęły. Abowiem co kazał i czynił pierwszego roku po chrzcie swoim, a tak przed pierwszą Wielkanocą, to zamknął we trzech Rozd. A co drugiego roku przed drugą Wielkanocą, to ma w. 4. i w 5. Rozd. Co się też działo trzećiego roku urzędu iego, od drugiey aż do trzećiey Wielkieynocy, to wyraził w Rozd. od 6. aż do 11. Nawet co czwartego roku po chrzcie swoim, a przed czwartą Wielkanocą czynił, i co się z nim działo, opisuie; mianowićie, kazania, cuda, męki, śmierć, i zmartwychwstanie iego, co zamknął od Rozd. 10. aż do końca. To iednak nad insze przydał S. Jan w Ewangielii swoiey.

I. Rozmowę Pańską z Nikodemem o nowym rodzie, w rozd. 3.
II. Z Samarytanką o żywey wodzie, w rozd. 4.
III. Z Zydy o uzdrowieniu człowieka przez trzydzieści i ośm lat choruiącego, w rozd. 5.
IV. Z ludem o chlebie żywota, w rozd. 6.
V. Znowu z Zydy w Kośćiele, o ślepoćie i złośći ich, w rozd. 8.
VI. O dobrym pasterzu i o owieczkach, w rozd. 10.
VII. Z Martą o wskrzeszeniu Łazarza, w rozd. 11.
VIII. Z uczniami przy wieczerzy i po wieczerzy ostatniey, a mianowićie o Duchu świętym, w rozd. 14. 15. 16.
IX. Modlitwa do Oyca niebieskiego za Uczniami i za Kośćiołem swoim, w rozd. 17.
X. Rozmowa z Tomaszem o wierze, w rozd. 20.
XI. Z Piotrem świętym o miłośći, w rozd. 21.

A przytym te cuda.

Digitized by Google

1. Z wody wina uczynienie, w. 2.
2. Syna Krolikowego w 4. i człowieka przez 38 lat chorującego uzdrowienie, w 5.
3. Człowiekowi od urodzenia ślepemu wzroku przywrocenie, w 9.
4. Łazarza wzbudzenie, w 11.
5. Mnostwa ryb połowienie, w 21. Rozdziale.

Rozdział I.

Swiadectwo świętego Jana Ewangielisty 15 i Jana Chrzćiciela, o Chrystusie PANU: gdźie, i o legacyi Kśięży Jeruzalemskich do Jana S. 37. I o powołaniu niektorych osob na urząd Apostolski wzmianka śię dźieie.

E. na dźień S. Jana.

NA początku było * Słowo, a ono Słowo było u Boga, a Bogiem było ono Słowo. *1 Jan. 1, 1.

2. To * było na początku u Boga. *Jan. 17. 5.

3. Wszystkie rzeczy* przez nie śię stały: a bez niego nic śię nie stało, co śię stało. *1 Moy. 1, 3. Psalm 33, 6.

4. W nim * był żywot, a żywot † był oną światłośćią ludzką. *Jan. 5, 26. † Jan. 8, 12.

5. A ta światłość w ćiemnośćiach świeći, ale iey ćiemnośći nie ogarnęły.

6. Był człowiek posłany * od Boga, ktoremu imię było Jan. *Matt. 3, 1.

7. Ten przyszedł na świadectwo, aby świadczył o tey światłośći, aby przezeń wszyscy uwierzyli.

8. Nie byłći on tą światłośćią; ale przyszedł, aby świadczył o tey światłośći:

9. Tenći był tą prawdźiwą * światłośćią ktora oświeca każdego człowieka, przychodzącego na świat. * Jan. 9, 5.

10. Na świećie był, a świat przezeń * uczyniony iest; ale go świat nie poznał. *Zyd. 1, 2.

11. Do swey własnośći przyszedł, ale go właśni iego nieprzyięli.

12. Lecz ktorzy go kolwiek przyięli, dał im tę moc, aby śię * stali synami Bożymi; to iest tym, ktorzy wierzą w imię iego. *Rzym. 8, 16.

13. Ktorzy nie ze krwie, ani z woli ćiała, ani z woli męża, ale z Boga narodzeni są.

14. A to Słowo ćiałem śię

Digitized by Google

się * stało, i mieszkało mie-
dzy nami; (i widzieliśmy
† chwałę iego, chwałę iako
iednorodzonego od Oyca)
pełne łaski ‡ i prawdy.*
* Matt. 1, 16. † 2 Piotr. 1, 17.
‡ Kolos. 1, 19.
15. Jan * świadczył o
nim, i wołał, mowiąc: ten-
ći iest, o ktorymem powia-
dał; ktory po mnie przy-
szedszy, uprzedził mię: bo
pierwey był niż ia.
* Matt. 3, 11.
16. A z pełności iego
myśmy wszyscy * wzięli, i
łaskę za łaskę. * Kol. 2, 9. 10.
17. Abowiem zakon *
przez Moyżesza iest dany, a
łaska i prawda przez JE-
zusa Chrystusa stała się.
* 2 Moy. 20, 1. 2. 3.
18. Boga nikt * nigdy
nie widział: on iednoro-
dzony syn, ktory iest w ło-
nie Oycowskim, ten nam †
opowiedział. * 1 Tym. 6, 16.
† Matt. 11, 27.
E. na N. 4. Adw.
19. A Toć iest * świade-
ctwo Janowe, gdy
posłali Zydzi z Jeruzalem
Kapłany i Lewity, aby go
pytali: ty, ktoś iest?
* Jan. 5, 33.
20. I wyznał, a nie za-
przał, a wyznał, żem ia nie
* iest Chrystus. * Dzie. 13, 25.
21. I pytali go: cożeś
tedy? Eliażeś ty? a on
rzekł: nie iestem. A oni:
prorokiemeś ty? i odpo-
wiedział: nie iestem.
22. Rzekli mu tedy:
ktożeś iest, żebyśmy odpo-
wiedź dali tym, ktorzy nas
posłali? coż wżdy powia-
dasz o sobie?
23. Rzekł: iam iest głos
* wołaiącego na puszczy:
prostuyćie drogę PAńską,
iako powiedział Izaiasz
Prorok. * Izai. 40, 3.
Matt. 3, 3. Mark. 1, 3.
24. A ći, ktorzy byli po-
słani, byli z Faryzeuszow.
25. I pytali go, i rzekli
mu: czemuż tedy chrzćisz,
ieżliżeś ty nie iest Chry-
stus, ani Eliasz, ani on
Prorok?
26. Odpowiedział im
Jan, mowiąc: iać chrzczę
* wodą: ale w pośrzodku
was stoi, ktorego wy nie
znaćie. * Matt. 3, 11. Mark.
1, 7. 8. Luk. 3, 16. Dzie. 1, 5. r. 11, 16.
27. Tenći iest, ktory po
mnie przyszedszy, uprzedził
mię; ktoremum ia nie iest
godźien, żebym rozwiązał
rzemyk obuwia iego.
28. To się stało w Be-
tabarze za Jordanem, gdźie
Jan chrzćił *.

Digitized by Google

29. A nazaiutrz uyrzał Jan Jezusa idącego do ßiebie, i rzekł: oto * Baranek Boży, ktory gładźi grzech świata. * Izai. 53, 7.

30. Tenći ieſt, o ktorymem powiadał; że idźie za mną mąż, ktory mię uprzedźił: bo pierwey był niż ia.

31. A iam go nie znał; ale aby był obiawiony Izraelowi, dla tegom ia przyßedł, chrzcząc wodą.

32. J świadczył Jan, mowiąc: widźiałem Ducha * zſtępuiącego iako gołębicę z nieba, i zoſtał na nim. * Matt. 3, 16.

33. A iam go nie znał: ale ktory mię poſłał chrźćić wodą, ten mi rzekł: na kogobyś uyrzał Ducha zſtępuiącego, i zoſtawaiącego na nim, tenći ieſt, ktory chrźći * Duchem Swiętym. * Matt. 3, 11.

34. A iam widźiał i świadczył, że ten ieſt Syn Boży.

35. A nazaiutrz zaśię ſtał Jan, i dwa z uczniow iego.

36. A uyrzawßy Jezusa chodzącego, rzekł: oto Baranek * Boży. * Dźie. 8, 32.

37. J ſłyßeli go oni dwa uczniowie mowiącego, i ßli za Jezuſem.

38. A obroćiwßy śię Jezus, i uyrzawßy ie za ſobą idące, rzekł do nich: czego ßukaćie?

39. A oni mu rzekli: Rabbi, (co śię wykłada Miſtrzu) gdźie mießkaß?

40. Rzekł im: podźćie, a oglądayćie. I ßli, i widźieli gdźie mießkał, a zoſtali przy nim onego dnia; bo było około dźieśiątey godźiny.

41. A był Andrzyy, brat Symona Piotra, ieden z onych dwu, ktorzy to ſłyßeli od Jana, i ßli byli za nim.

42. Ten napierwey znalazł Symona, brata ſwego właſnego, i rzekł mu: znaleźliśmy Meſyaßa, co śię wykłada, Chryſtus.

43. J przywiodł go do Jezuſa. A weyrzawßy nań Jezus, rzekł: tyś ieſt Symon, ſyn Jonaßow; ty będźieß nazwany Kiefas, co śię wykłada, Piotr. * Matt. 16, 17.

44. Nazaiutrz chćiał Jezus wyniść do Galilei, i znalazł Filipa, i rzekł mu: podź za mną.

45. A Filip był z Betſaidy, z miaſta Andrzeiowego

wego i Piotrowego.

46. Filip znalazł Natanaela, i rzekł mu: znaleźliśmy onego, o ktorym pisał * Moyzesz w zakonie, i † Prorocy, JEzusa, Syna Jozefowego z Nazaretu.

* 1 Moy. 3, 15. r. 22, 18. r. 26, 4. r. 49, 10. 5 Moy. 18, 18. † Izai. 4, 2. r. 7, 14. r. 9, 6. r. 40, 11. r. 45, 8. r. 53, 1. 2. Jer. 23, 5. r. 33, 14. Ezech. 34, 23. r. 37, 24. Dan. 9, 24. Mich. 5, 2. Zach. 9, 9.

47. J rzekł mu Natanael: Możeż z Nazaretu bydź co dobrego? rzekł mu Filip: podź, a oglądáy.

48. Uyrzawszy tedy JEzus Natanaela idącego do siebie, rzekł o nim: oto prawdziwie Jzraelczyk, w ktorym niemasz zdrady.

49. Rzekł mu Natanael: zkądże mię znasz? odpowiedział JEzus, i rzekł mu: pierwey niż cię Filip zawołał, gdyś był pod figowym drzewem, widziałem cię.

50. Odpowiedział Natanael i rzekł mu: Mistrzu, tyś iest on Syn Boży: tyś iest on Krol Jzraelski.

51. Odpowiedział JEzus, i rzekł mu: iżem ci powiedział: widziałem cię pod figowym drzewem, wierzysz: większe rzeczy nad te uyrzysz.

52. J rzekł mu: zaprawdę, zaprawdę powiadam wam: od tego czasu uyrzycie niebo otworzone, i Anioły Boże wstępuiące i zstępuiące na Syna człowieczego.

Rozdział II.

JEzus na weselu w Kanie Galileyskiey. 3. Wodę w wino przemieniwszy. 12. Do Kapernaum zstąpił. 13. A ztamtąd na Wielkanoc do Jeruzalem. 15. Kędy kupce z kościoła wygnał. 19. Przepowiedział o kościoła, to iest, o ciała swego, obaleniu. 23. A wiele ich widząc cuda iego, uwierzyli weń.

E. na N. 2. po 3. Krol.

A Dnia trzeciego było wesele w Kanie Galileyskiey: i była tam matka JEzusowa.

2. Wezwany też był i JEzus i uczniowie iego, na ono wesele.

3. A gdy nie stało wina, rzekła matka JEzusowa do niego: wina nie maią.

4. Rzekł iey JEzus: co JA mam z tobą niewiasto? ieszczeć nie przyszła godzina moia.

5. Rzekła matka iego sługom: cokolwiek wam rzecze, uczyńcie.

6. J było tam sześć stągwi

gwi kamiennych, poſta-
wionych według oczyśćie-
nia Zydowſkiego, biorą-
cych w śię każda dwie albo
trzy wiadra.
7. Rzekł im JEzus:
napełnićie te ſtągwie wo-
dą. J napełnili ie aż do
wierzchu.
8. Tedy im rzekł: czer-
payćież teraz, a donieśćie
przełożonemu weſela. J
donieśli.
9. A gdy ſkoſztował prze-
łożony weſela oney wody,
ktora śię ſtała winem, (a
nie wiedźiał zkądby było;
lecz ſłudzy wiedźieli ktorzy
wodę czerpali) zawołał
on przełożony weſela oblu-
bieńca.
10. J rzekł mu: każdy
człowiek pierwey dawa
wino dobre; a gdy ſobie
podpiią, tedy podleyſze: a
tyś dobre wino zachował
aż do tego czaſu.
11. Tenći początek cu-
dow uczynił JEzus w Ka-
nie Galileyſkiey, a obia-
wił chwałę ſwoię: i uwie-
rzyli weń uczniowie iego.*
12. Potym zſtąpił * do
Kapernaum, on i matka
iego, i braćia iego, i ucznio-
wie iego, i zmieſzkali tam
nie wiele dni. * Matt. 4, 13.
Mark. 1, 21.

13. Abowiem była bli-
ſko Wielkanoc Zydowſka, i
wſtąpił JEzus do Jeru-
zalem.
14. J znalazł * w kośćie-
le śiedzące, te co przeda-
wali woły, i owce, i gołę-
bie, i te co pieniędzmi han-
dlowali. * Matt. 21, 12. Mark.
11, 15. Luk. 19, 45.
15. A uczyniwſzy bicz z
powrozkow, wſzyſtkie wy-
gnał z kośćioła, i owce, i
woły: a tych, co pienię-
dzmi handlowali, pienią-
dze rozſypał, i ſtoły poprze-
wracał.
16. A tym, co gołębie
przedawali, rzekł: wynie-
śćie to ztąd, a nie czyńćie
domu oyca mego, domem
kupieckim.
17. J wſpomnieli ſobie
uczniowie iego, iż napiſa-
no: gorliwość * domu
twego zżarła mię. * Pſ. 69, 10.
18. Tedy odpowiedźieli
Zydowie, i rzekli mu: coż
nam za * znak pokażeſz, iż to
czyniſz? * Matt. 12, 38. r. 16, 1.
19. Odpowiedźiał JE-
zus, i rzekł im: rozwalćie
ten * kośćioł; a we trzech
dniach wyſtawię go.
* Matt. 26, 61. r. 27, 40,
Mark. 14, 58. r. 15, 29.
20. Rzekli tedy Zydo-
wie:

Digitized by Google

wie: czterdzieśći i sześć lat budowano ten kośćioł, a ty go we trzech dniach wystawisz?

21. Ale on mowił o kośćiele ćiała swego.

22. Przetoż, gdy zmartwychwstał, wspomnieli uczniowie iego, iż im to był powiedział: i uwierzyli pismu, i słowu, ktore wyrzekł JEzus.

23. A gdy był w Jeruzalem na Wielkanoc w świeto, wiele ich uwierzyło w imie iego, widząc cuda iego, ktore czynił.

24. Ale JEzus nie zwierzał im samego śiebie, przeto iż on znał wszystkie.

25. A iż nie potrzebował, aby mu kto świadectwo wydawał o człowieku: abowiem on wiedział, co * było w człowieku.

* 1 Sam. 16, 7. 1 Kron. 29, 17. Psalm 7, 10. Jerem. 11, 20. k. 17, 10. k. 20, 12.

Rozdział III.

O Nikodemie, ktorego w nocy Chrystus PAN uczył. 14. O wężu zawieszonym na puszczy. 23. O Chrzćie S. Jana. 27. Ktory wydawał świadectwo uczniom swoim o PANU Chrystusie.

E. na Swiet. Troyce.

1. Był niektory człowiek z Faryzeuszow, imieniem Nikodem, kśiąże Zydowskie.

2. Ten przyszedł * do JEzusa w nocy, i rzekł mu: Mistrzu, wiemy żeś przyszedł od Boga nauczyćielem; bo nikt tych cudow czynić nie może, ktore ty czynisz, ieżliby Bog z nim nie był. * Jan. 19, 39.

3. Odpowiedział JEzus, i rzekł mu: zaprawdę zaprawdę powiadam ći: ieźli śię kto nie narodzi znowu, nie może widzieć krolestwa Bożego.

4. Rzekł do niego Nikodem: iakoż śię może człowiek narodzić, będąc stary? izali powtore może wniść w żywot matki swoiey, i narodzić śię?

5. Odpowiedział JEzus: zaprawdę zaprawdę powiadam ći; ieżliby śię kto nie narodził * z wody i z Ducha, nie może wniść do krolestwa Bożego.

* Tyt. 3, 5.

6. Co śię narodziło * z ćiała, ćiało iest; a co śię narodziło z Ducha, Duch iest.

* Rzym. 8, 5.

7. Nie dziwuy śię, żem ći powiedział; muśićie śię znowu narodzić.

8. Wiatr, gdzie chce, wieie,

wieie, i głos iego słyszysz, ale
nie wiesz zkąd przychodzi, i
dokąd idzie: takżeć iest ka-
żdy, ktory się narodził z
Ducha.

9. Odpowiedział Niko-
dem, i rzekł mu: iakoż to
bydź może.

10. Odpowiedział JE-
zus i rzekł mu: tyś iest
nauczycielem w Jzraelu, a
tego nie wiesz?

11. Zaprawdę zaprawdę
powiadam ci, iż co *wie-
my, mowimy, a cośmy wi-
dzieli, świadczymy: ale
świadectwa naszego nie
przyymuiecie. * Jan. 8, 38.

12. Jesliż gdym wam
ziemskie rzeczy powiadał,
a nie wierzycie; iakoż, bę-
dęli wam powiadał niebie-
skie, uwierzycie?

13. A nikt nie wstąpił *
do nieba, tylko ten, ktory
zstąpił z nieba, Syn czło-
wieczy, ktory iest w niebie.
* Jan. 6, 62. Efez. 4, 9.

14. A iako * Moyzesz
węża na puszczy wywyższył,
tak musi bydź wywyższo-
ny Syn człowieczy.
* 4 Moy. 21, 9. 2 Krol. 18, 4.
Jan. 8, 28.

15. Aby każdy, kto weń
wierzy, nie zginął, ale miał
żywot wieczny. *

E. na Swiąteczny Poniedz.

16. A Bowiem tak Bog
umiłował * świat,
że Syna swego iednorodzo-
nego dał: aby każdy, kto †
weń wierzy, nie zginął, ale
miał żywot wieczny.
* 1 Jan. 4, 9. † Mark. 16, 16.
1 Jan. 5, 10.

17. Boć nie posłał *
BOG Syna swego na
świat, aby sądził świat;
ale aby świat był zbawio-
ny przezeń. * Jan. 12, 47.

18. Kto * wierzy weń,
nie będzie osądzony: ale
kto nie wierzy, iuż iest † o-
sądzony, iż nie uwierzył w
imię iednorodzonego Sy-
na Bożego. * Jan. 5, 24. r. 6,
40. r. 20, 31. † Mark. 16, 16.

19. A tenci iest sąd, że
światłość * przyszła na
świat, lecz ludzie barziey
umiłowali ciemność niż
światłość; bo były złe u-
czynki ich. * Jan. 1, 9.

20. Każdy bowiem, kto
złe czyni, nienawidzi świa-
tłości, i nie idzie na świa-
tłość; aby nie były zganio-
ne uczynki iego.

21. Lecz kto czyni prawdę,
przychodzi do światło-
ści, aby były iawne uczyn-
ki iego, iż w Bogu są uczy-
nione. *

22. Po-

22. Potym przyszedł JEzus, i uczniowie iego do Judskiey ziemie, i tam przemieszkawał z nimi, *i chrzćił. *Jan. 4, 2.

23. Chrzćił też i Jan* w Enon, blisko Salim; bo tam było wiele wod: a ludźie przychodźili, i chrzćili śię. *Matt. 3, 6.

24. Bo ieszcze Jan* nie był podany do więźienia. * Matt. 14, 3.

25. Wszczęła śię tedy gadka miedzy uczniami Janowymi, i miedzy Zydami o oczyśćianiu.

26. J przyszli do Jana, i rzekli mu: Mistrzu, ten ktory był z tobą *za Jordanem, ktoremuś ty † dał świadectwo, ten oto chrzći, a wszyscy idą do niego. *Matt. 3, 11. † Jan. 1, 15.

27. Odpowiedźiał Jan i rzekł: nie może nic wźiąć człowiek, ieżliby mu nie było dano z nieba.

28. Wy sami iesteśćie mi świadkami, żem powiedźiał: nie iestem ia *Chrystus, ale żem posłany †przed nim. *Jan. 1, 20. † Mal. 3, 1.

29. Kto ma oblubienicę, ten iest oblubieniec: a przyiaćiel oblubieńcow, ktory stoi, a słucha go, weseli śię weselem dla głosu oblubieńcowego. Przetoż to wesele moie wypełnione iest.

30. On muśi rość, a mnie muśi ubywać. Kto z gory przyszedł, nade wszystkie iest:

31. Kto z ziemie iest, ziemski iest, i ziemskie rzeczy mowi: ten, ktory z nieba przyszedł, nade wszystkie iest.

32. A co widźiał i * słyszał, to świadczy: ale świadectwa iego żaden nie przyymuie. *Jan. 5, 19.

33. Kto przyymuie świadectwo iego, ten zapieczętował, że Bog iest *prawdźiwy. *Jan. 8, 26.

34. Abowiem ten, ktorego Bog posłał, słowo Boże mowi: boć mu nie pod miarą dawa * Bog Ducha. *Jsai. 61, 1.

35. Oćiec miłuie Syna, i wszystko dał* w rękę iego. *Matt. 11, 27.

36. Kto wierzy w Syna, ma żywot wieczny: ale kto nie wierzy Synowi, nie oglada żywota, lecz gniew Boży zostawa nad nim.

Rozd.

Rozdział IV.

Rozmowa PAńska z Samarytanką. 21. Pokazanie, ktora iest prawdziwa chwała Boża. 27. O Mesyaszu. 32. O pokarmie iego. 39. Jako w Chrystusa PANA uwierzyli Samarytanowie. 46. Ktory syna krolewskiego dworzanina uzdrowił.

A Gdy poznał PAN, iż usłyszeli Faryzeuszowie, że JEzus więcey uczniow czynił * i chrzćił niżeli Jan:
* Jan. 3, 22.

2. (Chociaż sam JEzus nie chrzćił, ale uczniowie iego)

3. Opuśćił Judską ziemię, i odszedł zaśię do Galilei.

4. A muśiał iść przez Samaryą.

5. J przyszedł do miasta Samaryi, ktore * zowią Sychar; blisko folwarku, ktory był dał Jakob Jozefowi, synowi swemu.
* 1 Moy. 33, 18. 19. k. 48, 22. Joz. 24, 32.

6. J była tam studnia Jakobowa. Przetoż będąc JEzus na drodze sprácowany, śiedźiał tak na studni; a było około szostey godźiny.

7. I przyszła niewiasta z Samaryi czerpać wodę. Ktorey rzekł JEzus: day mi pić.

8. (Bo uczniowie iego odeszli byli do miasta, aby nakupili żywnośći)

9. Rzekła mu tedy ona niewiasta Samarytańska: iakoż ty będąc Zydem, żądasz ode mnie napoiu, od niewiasty Samarytanki? (gdyż Zydowie nie obcuią z Samarytany)

10. Odpowiedźiał JEzus i rzekł iey: gdybyś wiedźiała ten dar Boży, i kto iest ten, coć mowi: day mi pić: tybyś go prośiła, a dałćiby * wodę żywą.
* Izai. 55, 1. Jer. 2, 13.

11. J rzekła mu niewiasta: PANIE, nie masz i czym naczerpać, a studnia iest głęboka; zkądże tedy masz tę wodę żywą?

12. Izażeś ty iest większy niżeli oćiec nasz Jakob, ktory nam dał tę studnią, i sam z niey pił, i synowie iego, i dobytek iego?

13. Odpowiedźiał JEzus, i rzekł iey; każdy, kto pije tę wodę, zaśię będźie pragnął:

14. Lecz ktoby pił onę * wodę, ktorą JA mu dam, nie będźie pragnął na wieki: ale ta woda, ktorą JA mu † dam, stanie śię w nim

studnią

studnią wody, wyskakującey ku żywotowi wiecznemu. * Jan.6,35. † Jan. 7,38.

15. Rzekła do niego niewiasta: PANIE, day mi tey wody, abym nie pragnęła, ani tu czerpać chodziła.

16. Rzekł iey JEzus: idź, zawołay męża swego, a przyydź tu.

17. Odpowiedziała niewiasta, i rzekła: nie mam męża. Rzekł iey JEzus: dobrześ rzekła: nie mam męża.

18. Abowiemeś pięci mężow miała: a teraz ten, ktorego masz, nie iest mężem twoim. Toś prawdę powiedziała.

19. Rzekła mu niewiasta: PANIE, widzę żeś ty iest Prorok.

20. Oycowie naśi na tey gorze chwalili Boga; a wy *powiadaćie, że w Jeruzalem iest mieysce, kędy przyzwoita chwalić. * 5 Moy. 12, 5. 11. 1 Krol. 9, 3. 2 Kron. 7, 12.

21. Rzekł iey JEzus: niewiasto, wierz mi, iż idźie godźina, gdy ani na tey gorze, ani w Jeruzalem nie będźiećie chwalili Oyca

22. Wy chwalićie, * co nie wiećie; a my chwalimy, co wiemy: abowiem zbawienie † iest z Żydow. * 2 Krol. 17, 29. † 1 Moy. 12, 3. r. 18, 18. r. 22, 18. r. 26, 4. Żyd. 7, 14.

23. Aleć idźie godźina, i teraz iest, gdy prawdźiwi chwalcy będą chwalić Oyca w Duchu i w prawdźie.

24. Bo i Oćiec takowych szuka, ktorzyby go chwalili. Bog iest * Duch: a ći, ktorzy go chwalą, powinni go chwalić w Duchu i w prawdźie. * 2 Kor. 3, 17.

25. Rzekła mu niewiasta: wiem żeć przyydźie Mesyasz, ktorego zowią Chrystusem, ten gdy przyydźie, oznaymi nam wszystko.

26. Rzekł iey JEzus: iam iest ten, ktory z tobą mowię.

27. A w tym przyszli uczniowie iego, i dźiwowali śię, iż z niewiastą mowił. Wszakże żaden nie rzekł: o co śię pytasz, albo co z nią rozmawiasz?

28. J zostawiła ona niewiasta wiadro swoie, a szła do miasta, i rzekła onym ludźiom:

29. Podźćie, oglądayćie człowieka, ktory mi powiedźiał wszystko, comkolwiek

Digitized by Google

czyniła: nie tenli iest Chry-
stus?
30. A przetoż wyßli z
miasta, i przyßli do niego.
31. A tym czasem prośi-
li go uczniowie, mowiąc:
Mistrzu iedz.
32. A on im rzekł: mamći
JA pokarm ku iedzeniu, o
ktorym wy nie wiećie:
33. Mowili tedy ucznio-
wie miedzy sobą: aboć mu
kto przyniosł ieść?
34. Rzekł im JEzus:
moyći iest pokarm, abym
czynił wolą tego, ktory mię
posłał, a dokonał sprawy
iego.
35. Izaż wy nie mowi-
ćie: że * ieszcze są cztery
mieśiące, a żniwo przyy-
dźie? otoż powiadam wam:
podnieśćie oczy wasze, a
przypatrzćie śię krainom,
żeć iuż białe są ku żniwu.
* Matt. 9, 37. Luk. 10, 2.
36. A kto żnie, bierze za-
płatę, i zbiera owoc do ży-
wota wiecznego: aby i ten
ktory śieie, radował śię
wespoł, i ten ktory żnie.
37. Abowiem w tym
prawdźiwe iest ono przy-
słowie: że inßy iest ktory
śieie, a inßy ktory żnie.
38. JA was posłał żąć
to, około czegośćie wy nie
pracowali: inśić praco-
wali, a wyśćie weßli w
pracę ich.
39. Tedy z miasta onego
wiele Samarytanow u-
wierzyło weń, dla powieśći
oney niewiasty, ktora
świadczyła: że mi wßy-
stko powiedźiał, comkol-
wiek czyniła.
40. Gdy tedy przyßli do
niego Samarytani, prośili
go, aby u nich został: i zo-
stał tam przez dwa dni.
41. I daleko więcey ich
uwierzyło dla słowa iego.
42. A oney niewieśćie
mowili: iż iuż nie dla
twoiey powieśći wierzy-
my: abowiemeśmy sami
słyßeli, i wiemy, że ten iest
prawdźiwie zbawićiel
świata Chrystus.
43. A po dwu dniach
wyßedł ztamtąd, i ßedł do
Galilei.
44. Abowiem sam JE-
zus świadectwo wydał, iż
* Prorok w oyczyźnie
swoiey nie iest we czći.
* Matt. 13, 57. Mark. 6, 4. Luk. 4, 24.
45. A gdy przyßedł do
Galilei, przyięli go Gali-
leyczycy, widząc wßystko,
co czynił w Jeruzalem w
święto: bo i oni byli przy-
ßli na święto.

46. Te-

Digitized by Google

46. Tedy zaśie przyszedł JEzus * do Kany Galiley= skiey, gdźie był uczynił z wody wino. * Jan.2,1.11.

E. na Niedz. 21. po S. Troycy.

A Był niektory dworzanin krolewski w Kapernaum, ktorego syn chorował.

47. Ten usłyszawszy iż JEzus przyszedł z Judzkiey źiemie do Galilei, szedł do niego, i prośił go, aby zstąpił, a uzdrowił syna iego; bo poczynał umierać.

48. J rzekł do niego JEzus: ieśli nie uyrzyćie znamion * i cudow, nie uwierzyćie. * Matt.12,39. r. 16,1. Mark.8,12. Luk.11,29. 1 Kor. 1,22.

49. Rzekł mu on krolewski dworzanin: PANIE, zstąp pierwey niż umrze dźiecię moie.

50. Rzekł mu JEzus: idź, syn twoy żywie. J uwierzył on człowiek mowie, ktorą mu powiedźiał JEzus, i poszedł.

51. A gdy iuż szedł, zabieżeli mu słudzy iego, i oznaymili, mowiąc: dźiecię twoie żywie.

52. Tedy ich pytał o godźinę, w ktoreby śię lepiey miało: i rzekli mu: że wczora o śiodmey godźinie opuśćiła go gorączka.

53. Poznał tedy oćiec, iż to ona godźina była, ktorey mu był rzekł JEzus: Iż syn twoy żywie. J uwierzył sam, i wszystek dom iego. *

54. Tenći zaśie wtory cud uczynił JEzus, przyszedszy z Judskiey źiemie do Galilei.

Rozdźiał V.

Chrystus leżącego u sadzawki w sabbat uzdrowił. 10. Faryzeusze, ktorzy go potwarzali, 17. powagą Oyca swego przekonał. 19. Boską moc swoię dowodami gruntownymi, 45. i Moyżeszowym świadectwem wywiodł.

BYło * potym święto Żydowskie, i wstąpił JEzus do Jeruzalem.

* 3 Moy. 23,2. 5 Moy.16,1.

2. A była w Jeruzalem przy owczey bramie sadzawka, ktorą zowią po Żydowsku Betesda, maiąca pięć gankow.

3. W tych leżało mnostwo wielkie niedołężnych, ślepych, chromych, wyschłych, ktorzy czekali poruszenia wody.

4. Abowiem Anioł czasu pewnego zstępował w sadzawkę, i poruszał wodę.

Digitized by Google

A tak, kto pierwßy wstą-
pił po wzrußeniu wody,
stawał śię zdrowym, ia-
kąbykolwiek chorobą zięty
był.
5. A był tam niektory
człowiek, trzydźieśći i ośm
lat chorobą złożony.
6. Tego gdy JEzus
uyrzał leżącego, a pozna-
wßy, że iuż przez długi czas
chorował, rzekł mu: chceß
bydź zdrow?
7. Odpowiedźiał mu on
chory: PANIE, nie mam
człowieka, ktoryby mię, gdy
bywa poruszona woda,
wrzućił do sadzawki; ale
gdy ia idę, inßy przede mną
wstępuie.
8. Rzekł mu JEzus:
wstań, weźmi łoże * twoie,
a chodź. *Mat.9,6. Mark.2,11.
9. A zarazem stał śię
zdrowym on człowiek: i
wźiął łoże swoie, i chodźił.
A był sabbat * onego dnia.
*Jan. 9, 14.
10. Tedy rzekli Żydowie
onemu uzdrowionemu:
sabbat iest; nie godźi ćię *
łoża nośić. *2 Moy. 20, 8.
5 Moy.5,12. Jer.17,21. Ezech.20,12.
11. Odpowiedźiał im:
ten, ktory mię uzdrowił,
tenże mi rzekł: weźmi łoże
twoie, a chodź.
12. I pytali go: ktoryż
iest ten człowiek, coć po-
wiedźiał: weźmi łoże
twoie, a chodź?
13. A on uzdrowiony nie
wiedźiał, ktoby był; abo-
wiem był JEzus ustąpił,
ponieważ wiele ludu było
na onym mieyscu.
14. Potym go JEzus
znalazł w kośćiele, i rzekł
mu: otoś śię stał zdrowym;
nie grzeß * więcey, aby co
gorßego na ćię nie przyßło.
*Jan.8,11. Żyd.6,4. 2 Piotr.2,21.
15. A odßedßy on czło-
wiek, powiedźiał Żydom, iż
to był JEzus, ktory go
uzdrowił.
16. A przetoż Żydowie
prześladowali JEzusa, i
ßukali iakoby go zabili, że
to uczynił w sabbat.
17. A JEzus im odpo-
wiedźiał: Oćiec moy aż do
* tąd pracuie, i JA pra-
cuię. *Jan. 14, 10.
18. Dla tego tedy tym
więcey ßukali Żydowie ia-
koby go zabili: nie tylko,
iż gwałćił sabbat, ale że i
Oyca swego * powiadał
bydź Bogiem, czyniąc śię
rownym Bogu.
*Matt.27,43. Jan.10,33.
19. Odpowiedźiał tedy
JEzus, i rzekł im: zapra-
wdę

Digitized by Google

wdę zaprawdę powiadam
wam, nie może Syn sam od
śiebie nic * czynić, iedno co
widźi że Oćiec czyni: abo-
wiem cokolwiek on czyni,
to także i Syn czyni.
* Jan. 8, 38.
20. Boć Oćiec miłuie
Syna, i ukazuie mu wszy-
stko, co sam czyni, i więt-
sze mu nad te sprawy po-
każe, abyśćie śię wy dźi-
wowali.
21. Abowiem iako Oćiec
wzbudza umarłe i ożywia,
tak i Syn, ktore chce,
ożywia.
22. Bo Oćiec nikogo nie
sądźi, lecz wszystek sąd dał
Synowi.
23. Aby wszyscy czćili
Syna tak, iako czczą Oyca.
Kto nie czći Syna, nie czći
i Oyca, ktory go posłał.
24. Zaprawdę zapra-
wdę powiadam wam, kto
słowa mego * słucha, i wie-
rzy onemu, ktory mię po-
słał, ma żywot wieczny: i
nie przyydźie na sąd, ale
przeszedł z śmierći do ży-
wota. * Jan. 8, 51.
25. Zaprawdę zapra-
wdę powiadam wam, że
idźie godźina, i teraz iest,
gdy umarli usłyszą głos
Syna Bożego: a ktorzy u-
słyszą, żyć będą.
26. Abowiem iako Oćiec
ma żywot sam w sobie, tak
dał i Synowi, aby miał ży-
wot w samym sobie.
27. J dał mu * moc, i sąd
czynić, bo iest Synem czło-
wieczym. * Dan. 12, 2. Matt.
25, 34. 1 Tess. 4, 16.
28. Nie dźiwuyćież śię
temu, boć przyydźie godźi-
na, w ktorą wszyscy, co są w
grobiech, usłyszą głos iego.
29. J poydą ći, ktorzy
dobrze czynili, na powsta-
nie żywota: ale ći, ktorzy
źle czynili, na powstanie
sądu.
30. Nie mogęć JA sam
od śiebie nic czynić. Jako
słyszę, tak sądzę: a sąd moy
iest sprawiedliwy: bo nie
szukam * woli moiey, ale
woli tego, ktory mię posłał,
Oyca. * Jan. 6, 38.
31. Jeżliżeć JA sam o so-
bie * świadczę, świadectwo
moie nie iest prawdźiwe.
* Jan. 8, 14.
32. Jnszy iest, co o * mnie
świadczy, i wiem, że pra-
wdźiwe iest świadectwo,
ktore wydawa o mnie.
* Jsai. 42, 1. Matt. 3, 17.
33. Wyśćie słali * do Ja-
na, a on dał świadectwo
prawdźie. * Jan. 1, 19.

Digitized by Google

34. Ale JA nie od człowieka świadectwo biorę, ale to mowię, abyśćie wy byli zbawieni.

35. Onći był świecą gorającą i świecącą: a wyśćie śię chćieli do czasu porądować w świátłośći iego.

36. Ale JA mam świadectwo więtsze niż Janowe. Abowiem sprawy, ktore mi dał* Oćiec, abym ie wykonał: te same sprawy, ktore JA czynię, świadczą o mnie, iż mię Oćiec posłał. * Jan. 10, 25.

37. A Oćiec, ktory mię posłał, onże świadczył o * mnie; ktoregośćie wy głosu nigdy nie słyszeli, aniśćie osoby iego † widźieli.
* Matt. 3, 17. r. 17, 5. † 2 Moy. 33, 20. 5 Moy. 4, 12. 1 Tym. 6, 16.

38. J słowa iego nie maćie w sobie mieszkaiącego; abowiem ktorego on posłał, temu nie wierzyćie.

39. Badayćież * śię pism; boć śię wam zda, że w nich żywot wieczny maćie, a one są, ktore świadectwo wydawaią † o mnie. * Izai. 34. 16. Luk. 16, 29. Dźie. 17, 11. † Jan. 1, 46.

40. A wżdy do mnie przyyść nie chcećie, abyśćie żywot mieli.

41. Chwały od ludźi nie przyymuię.

42. Alem was poznał, że miłośći Bożey nie maćie w sobie.

43. JAM przyszedł w imieniu Oyca mego, a nie przyymuiećie mię: ieżliżby przyszedł inny w imieniu swoim, onego przyymiećie.

44. Jakoż wy możećie wierzyć, chwałę * iedni od drugich przyymuiąc, ponieważ chwały, ktora iest od samego Boga, nie szukaćie? * Jan. 12, 43.

45. Nie mniemayćie, abym JA was miał oskarżać przed Oycem: iestći ktory skarży na was, Moyżesz, w ktorym wy nadźieię maćie.

46. Bo gdybyśćie wierzyli Moyżeszowi, wierzylibyśćie i mnie; gdyż on o * mnie pisał. * 1 Moy. 3, 15. r. 12, 3. r. 18, 18. r. 49, 10. 5 Moy. 18, 15.

47. Ale ponieważ Pismom iego nie wierzyćie, i iakoż słowom moim uwierzyćie?

Rozdźiał VI.

PAN pięćiorgiem chleba i dwiema rybkami, nakarmił 5000 ludźi. 15. Uchodźił przed krolestwem. 17. Do uczniow iadących po morzu 19. po wodach przyszedł. 26. O prawdźiwym i nie-

nieginącym 35. chlebie żywo-
ta mowił. 52. O co Żydowie szem-
rali. 60. Wiele z uczniow. 66.
odstało od PANA. 69. Lecz Apo-
stołowie wyznali go bydź Synem
Boga żywiącego.

E. na Srzodopost. Niedz.

POtym odszedł JEzus
za morze Galileyskie,
ktore iest Tyberyadskie.

2. I szedł za nim lud
wielki, iż widzieli cuda ie-
go, ktore czynił nad cho-
rymi.

3. I wszedł JEzus na
gorę, i siedział tam z u-
czniami swoimi.

4. A była blisko Wielka-
noc, święto* Żydowskie.

* 2 Moy. 12, 18. 3 Moy. 23, 5.
4 Moy. 28, 16.

5. Tedy podniozszy *
JEzus oczu, i uyrzawszy iż
wielki lud idzie do niego,
rzekł do Filipa: zkąd ku-
piemy chleba, aby ci iedli?

* Matt. 14, 15. 16.

6. (Ale to mowił, kusząc
go; bo on wiedział, co miał
czynić.)

7. Odpowiedział mu
Filip: za dwieście groszy
chleba nie dosyć im będzie,
choćby każdy z nich mało
co wziął.

8. Rzekł mu ieden z u-
czniow iego, Andrzyy, brat
Symona Piotra:

9. Jest tu iedno pacho-
lę, co ma pięcioro chleba
ięczmiennego, i dwie rybce;
ale coż to iest na tak* wielu?

* 2 Krol. 4, 43.

10. Tedy rzekł JEzus:
każcie ludowi usieść; a
było trawy dosyć na onym
że mieyscu. I usiadło mę-
żow w liczbie około pięci
tysięcy.

11. Wziął tedy JEzus
one chleby; a * podzięko-
wawszy, rozdał uczniom, a
uczniowie siedzącym; tak-
że i z onych rybek, ile ie-
dno chcieli. * 1 Sam. 9, 13.
1 Tym. 4, 4.

12. A gdy byli nasyceni,
rzekł uczniom swoim: zbierz-
cie te ułomki, ktore zby-
waią, żeby nic nie zginęło.

13. I zebrali, i napełni-
li dwanaście koszow ułom-
kow z onego pięciorga chle-
ba ięczmiennego, ktore zby-
wały tym, co iedli.

14. A oni ludzie, uyrza-
wszy cud, ktory uczynił
JEzus, mowili: tenci iest
zaprawdę on Prorok, kto-
ry * miał przyyść na świat.

* Luk. 7, 16.

15. Tedy JEzus pozna-
wszy, iż mieli przyyść i
porwać go, aby go uczynili
Krolem, uszedł * zasię sam

tylko na gore.* * Jan. 18, 36.
16. A gdy był wieczor, zstąpili *uczniowie iego do morza. * Matt. 14, 22. Mark. 6, 47.
17. A wstąpiwszy w łodź, iachali za morze do Kapernaum, a iuż było ćiemno; a JEzus nie przyszedł był do nich.
18. A morze, gdy powstał wielki wiatr, burzyć śię poczynało.
19. Gdy tedy odpłyneli, iakoby na dwudzieśćiu i piąći, albo trzydzieśćiu stay, uyrzeli JEzusa chodzącego po morzu, przybliżaiącego śię ku łodźi; i ulekli śię.
20. A on im rzekł: Jamći iest, nie boyćie śię.
21. J wźięli go ochotnie do łodźi: a zarazem łodź przypłyneła do źiemie, do ktorey iachali.
22. Nazaiutrz lud, ktory był za morzem, widząc, że tam nie było drugiey łodźi, tylko ona iedna, w ktorą byli wstąpili uczniowie iego, a iż JEzus nie wszedł był w łodź z uczniami swoimi, ale sami uczniowie iego uiachali.
23. (Przyszły też były drugie łodźie z Tyberyady, blisko do onego mieysca, gdźie iedli chleb, gdy był PAN dźięki uczynił.)
24. To gdy obaczył lud, iż tam nie było JEzusa, ani uczniow iego; wstąpili i oni w łodźie, i przeprawili śię do Kapernaum, szukaiąc JEzusa.
25. A znalazszy go za morzem, rzekli mu: Mistrzu, kiedyś tu przybył?
26. Odpowiedźiał im JEzus, i rzekł: zaprawdę zaprawdę powiadam wam: szukaćie mię nie przeto, iżeśćie widźieli cuda, ale iżeśćie iedli chleb, i byliśćie nasyceni.
27. Sprawuyćież nie pokarm, ktory ginie, ale pokarm, ktory trwa ku żywotowi wiecznemu, ktory wam da Syn czł. wieczy. Abowiem tego * zapieczętował Bog Oćiec.
* Matt. 3, 17. r. 17, 3. Jan. 1, 32.
28. Rzekli tedy do niego: coż będźiemy czynili, abyśmy sprawowali sprawy Boże?
29. Odpowiedźiał JEzus, i rzekł im: toć iest sprawa * Boża, abyśćie wierzyli w tego, ktorego on posłał. * 1 Jan. 3, 23.
30. Rzekli mu tedy: coż

wżdy

wżdy * ty za znak czynisz, abyśmy widzieli i wierzyli tobie? cóż czynisz?
* Matt. 16, 1.

31. Oycowie naśi * iedli mannę na puszczy, iáko iest napisano; chleb z niebá dał im ku iedzeniu. * 2 Moy. 16, 14. 4 Moy. 11, 7. Psalm 78, 24. Madr. 16, 20.

32. Rzekł im tedy JEzus: zaprawdę zaprawdę powiadam wam, nie Moyżeszći wam dał chleb z niebá, ále Oćiec moy daie wam chleb on prawdziwy z niebá.

33. Abowiem chleb Boży ten iest, ktory zstępuie z niebá, i żywot dawa świátu.

34. Tedy mu rzekli: PANIE dáy nam záwżdy tego chlebá.

35. J rzekł im JEzus: Jamći iest on chleb żywotá, kto do mnie * przychodźi, łáknąć nie będźie: á kto wierzy w mię, nigdy prágnąć † nie będźie.
* Jan. 4, 14. † Jan. 7, 38.

36. Alem wam powiedźiał: owszem widźieliśćie mię, á nie wierzyćie.

37. Wszystko co mi dawa Oćiec, do mnie przyydźie, á tego, co do mnie przyydźie, nie wyrzucę precz.

38. Bom zstąpił z niebá, nie iżbym czynił wolą moię, ále * wolą onego, ktory mię posłał. * Luk. 22, 42.

39. A táć iest wola onego, ktory mię * posłał, Oycá: abym z tego wszystkiego, co mi dał, nic nie stráćił: ále abym to wzbudźił w on ostáteczny dźień. * Jan. 10, 28.

40. A táć iest wola onego, ktory mię posłał, aby káżdy, kto widźi Syná, á wierzy weń, miał * żywot wieczny: á JA go wzbudzę w on ostáteczny dźień.
* Jan. 3, 36.

41. J szemráli Zydowie o nim, iż rzekł: Jam iest on chleb, ktorym z niebá zstąpił.

42. J mowili: izaż ten nie iest * JEzus, syn Jozefow, ktorego my oycá i mátkę znamy? iákoż tedy ten powiada: żem z niebá zstąpił? * Matt. 13, 55.

43. Tedy odpowiedźiał JEzus, i rzekł im: nie szemrzyćie miedzy sobą.

44. Zaden do mnie przyyść nie może, ieźli go Oćiec moy, ktory mię posłał, nie póćiągnie: á JA go wzbudzę w ostáteczny dźień. 45. Ná-

45. Napisano w Prorocech: i będą * wszyscy wyuczeni od Boga. Przetoż każdy, kto słyszał od Oyca, a nauczył się, przychodzi do mnie. * Izai.54,13. Jer.31,34.

46. Nie iżby kto widział * Oyca, oprocz tego, ktory iest od Boga: ten widział Oyca. * Matt.11,27.

47. Zaprawdę zaprawdę powiadam wam: kto w mię wierzy, ma żywot * wieczny. * Jan.3,16.

48. JAM iest on chleb żywota.

49. Oycowie waśi iedli * mannę na puszczy, a pomarli. * 2 Moy.16,15.

50. Ten iest on chleb, ktory z nieba zstępuie: ieżliby go kto iadł, nie umrze.

51. Jamci iest chleb on żywy, ktorym * z nieba zstąpił: ieżliby kto iadł z tego chleba, żyć będzie na wieki. A chleb, ktory JA dam, iest ciało moie: ktore JA dam za żywot świata. * Jan.3,13.

52. Wadzili się tedy Zydowie miedzy sobą, mowiąc: jakoż ten może nam dać ciało swoie ku iedzeniu.

53. J rzekł im JEzus: zaprawdę zaprawdę powiadam wam, ieźli nie będziecie iedli ciała Syna człowieczego, i pili krwie iego, nie macie żywota w sobie.

54. Kto ie ciało moie, a piie krew moię, ma żywot wieczny: a JA go wzbudzę w on ostateczny dzień.

55. Abowiem ciało moie, prawdziwie iest pokarm: a krew moia, prawdziwie iest napoy.

56. Kto ie ciało moie, i piie krew moię, we mnie mieszka, a JA w nim.

57. Jako mię posłał żywiący Ociec, i JA żywię przez Oyca: tak kto mnie pożywa, i on żyć będzie przez mię.

58. Tenci iest chleb on, ktory z nieba zstąpił. Nie iako Oycowie waśi iedli mannę, a pomarli: kto ie ten chleb, żyć będzie na wieki.

59. To mowił w bożnicy, ucząc w Kapernaum.

60. Wiele ich tedy z uczniow iego, słysząc to, mowili: twardać to iest mowa, ktoż iey słuchać może?

61. Ale wiedząc JEzus sam w sobie, iż o tym szemrali uczniowie iego, rzekł im: toż was obraża?

62. Coż gdybyście uyrze-

li

ki Syna człowieczego wstę-
puiącego, gdzie był* pier-
wey? *Mark.16,19. Luk.24,51.
Jan.3,13. Dzie.1,9. Efez.4,10.
63. Duch ći iest, ktory
obżywia, ćiało nic nie po-
maga: słowa, ktore JA
wam mowię, Duch są, i
żywot są.
64. Ale są niektorzy z
was, co nie wierzą. Abo-
wiem wiedział od początku
JEzus, ktorzy byli, co nie
wierzyli; i kto iest,* co
go miał wydać. *Jan.13,11.
65. J mowił: dla te-
gomći wam powiedział, iż
żaden nie może przyyść do
mnie, ieżliby mu nie było
dano od Oyca moiego.
66. Od tego czasu wiele
uczniow iego odeszło na
zad, a wiecey z nim nie cho-
dzili.
67. Tedy rzekł JEzus
do onych dwunaśći: izali i
wy chcećie odeyść?
68. J odpowiedział mu
Symon Piotr: PANJE,
do kogoż poydziemy? ty
masz słowa żywota wie-
cznego.
69. A myśmy uwierzy-
li, i poznali, żeś ty iest
Chrystus, on* Syn Bo-
ga żywego. *Matt.16,16.
Jan.1,27.
70. Odpowiedział im
JEzus: izalim JA nie
dwunaśći was obrał, a ie-
den z was iest diabeł.
71. A to mowił o Juda-
szu, synu Symona, Jszka-
ryoćie: bo go ten* wydać
miał, będąc iednym z o-
nych dwunaśći. *Luk.22,47.

Rozdział VII.

Chrystus za powinnymi na święto kuczek 10. Potaiemnie szedł. 14. Uczył w Kośćiele. 25. O nim rozne zdania ludzkie. 32. Kśięża go imać kazali. 41. Roz-ruch się stał dla niego między pospolstwem, 47. między Fary-zeuszami, i sługami ich. 50. Ni-kodem się uiął o krzywdę iego.

A Potym chodził JEzus
po Galilei; bo się nie
chćiał bawić w żiemi Jud-
skiey; przeto, że Żydowie
szukali, aby go zabili.
2. J było blisko święto
Żydowskie* kuczek.
*3 Moy.23,34.
3. Tedy rzekli do niego
bracia iego: odeydź ztąd,
a idź do Judskiey żiemie:
żeby uczniowie twoi wi-
dzieli sprawy twoie, ktore
czynisz.
4. Abowiem żaden nic
w skrytośći nie czyni, kto
chce być widziany. Prze-
toż ty ieżli takie rzeczy czy-
nisz,

niß, obiaw śię świátu.
5. Bo i bráćia iego nie
wierzyli * weń. * Mark. 3, 21.
6. J rzekł im JEzus:
czas moy ießcze nie przy-
ßedł: ále czas wáß záwżdy
iest pogotowiu.
7. Nie może was *
świát nienáwidźieć, ále
mnie nienáwidźi: bo JA
świádczę o nim, iż spráwy
iego † złe są. * Jan. 15, 19.
† Jan. 3, 19.
8. Jdźćież wy ná to
święto, Jać ießcze nie poy-
dę ná to święto; bo moy
czas ießcze śię * nie wypeł-
nił. * Jan. 8, 20.
9. A to im powiedźiá-
wßy, zostáł w Gálilei.
10. A gdy poßli bráćia
iego, tedy i on ßedł ná świę-
to: nie iáwnie, ále iákoby
potáiemnie.
11. A Zydowie ßukáli *
go w święto, i mowili:
gdźież on iest? * Jan. 11, 56.
12. J było o nim wielkie
ßemránie * miedzy ludem;
bo iedni mowili: że iest
dobry: á drudzy mowili:
nie, ále zwodźi lud.
* Jan. 9, 16.
13. Wßákże o nim żaden
iáwnie * nie mowił dla
boiaźni Zydowskiey.
* Jan. 12, 42.
14. A gdy iuż było w
poł święta, wstąpił JEzus
do kośćioła, i uczył.
15. J dźiwowáli śię Zy-
dowie, mowiąc: iákoż ten
umie pismo, gdyż śię nie
uczył?
16. Odpowiedźiał im
JEzus, i rzekł: náuká
moiá nie iestći * moiá, ále
tego ktory mię posłał.
* Jan. 12, 49.
17. Jeżliby kto chćiał
czynić wolą iego, ten bę-
dźie umiał rozeznáć, ieżli
tá náuká iest z Bogá, czyli
JA sam od śiebie mowię.
18. Ktoć z sámego śiebie
mowi, chwały własney ßu-
ka: ále kto ßuka chwały
tego, ktory go posłał, ten
iest prawdźiwy, á niemáß
w nim niespráwiedliwośći.
19. Jzali wam * Moy-
żeß nie dał Zakonu, á żaden
z was nie przestrzega Zá-
konu? przecżże ßukaćie á-
byśćie mię † zábili?
* 2 Moy. 20, 1. r. 24, 4. † Matt.
12, 14. Jan. 5, 18.
20. Odpowiedźiał lud i
rzekł: diabelstwo máß;
ktoż ćię ßuka * zábić?
* Jan. 8, 48. r. 10, 20.
21. Odpowiedźiał JE-
zus, i rzekł im: iedenem
uczynek uczynił, á wßyscy
śię temu dźiwuiećie!
22. Wßák

Digitized by Google

22. Wßak Moyżeß wy-
dał wam obrzezkę, (nie
iżby była* z Moyżeßa, ale
z Oycow) a w sabbat o-
brzezuiećie człowieka.
*1 Moy. 17, 10. 3 Moy. 12, 3.
23. Ponieważ człowiek
przyymuie obrzezkę w sab-
bat, aby nie był zgwałcony
Zakon Moyżeßow, przecz
śię na mię gniewaćie, żem
całego człowieka uzdrowił
w sabbat?
24. Nie sądźćie* według
widzenia: ale sprawiedli-
wy sąd sądźćie. *3 Moy. 19, 15.
5 Moy. 1, 17. Przyp. 24, 23.
Jak. 2, 4.
25. Mowili tedy nie-
ktorzy z Jeruzalemczykow:
izali to nie iest ten, ktorego
ßukaią zabić?
26. A oto iawnie mowi,
a nic mu nie mowią. Izali
prawdźiwie poznały kśią-
żeta, iż ten iest prawdźiwie
Chrystus?
27. Ale o tym wiemy
zkąd iest. Ale gdy Chry-
stus przyydźie, nikt nie bę-
dźie wiedźiał zkądby był.
28. Wołał tedy JEzus
w kośćiele, ucząc a mo-
wiąc: i mnie znaćie, i zką-
dem iest, wiećie: a nie
przyßedłem *sam od śiebie,
ale iest prawdźiwy, ktory
mię † posłał, ktorego wy
nie znaćie. *Jan. 5, 43. r. 8, 42.
† Jan. 8, 26. Rzym. 3, 4.
29. Lecz go * JA znam:
bom od niego iest, a on mię
posłał. *Jan. 10, 15.
30. I ßukali * iakoby
go poimać: ale żaden nie
śćiągnął nań ręki: bo ie-
ßcze nie przyßła była go-
dźina iego. *Luk. 20, 19.
31. A wiele ich z ludu u-
wierzyli * weń, i mowili:
Chrystus gdy przyydźie,
izaż więcey cudow uczyni
nad te, ktore ten uczynił?
*Jan. 8, 30.
32. A słyßeli Faryzeu-
ßowie, iż to lud o nim
ßemrał: i posłali Faryzeu-
ßowie i przednieyßi kapła-
ni sługi, aby go poimali.
33. Rzekł im tedy JE-
zus: ießcze na mały czas*
iestem z wami, potym o-
deydę do tego, ktory mię
posłał. *Jan. 16, 16.
34. Szukać mię * będźie-
ćie, ale nie znaydźiećie: a
gdźie JA będę, wy przyyść
nie możećie. *Jan. 8, 21. r. 13, 33.
35. Mowili tedy Żydo-
wie między sobą: dokądże
ten poydźie, że my go nie
znaydźiemy? czyli do roz-
proßonych poganow poy-
dźie, i będźie uczył pogany?

36. Coż to za mowa, ktorą wyrzekł? ßukać mię bę-dźiećie, ale nie znaydźiećie: i gdźie JA będę, wy przyyść nie możećie.

37. A w on ostateczny dźień wielki święta * onego, stanął JEzus, i wołał, mowiąc: ieśli † kto pragnie, niech do mnie przyydźie, a piie! * 3 Moy. 23, 36. † Jan. 6, 35.

38. Kto wierzy w mię, iako mowi pismo, rzeki wody żywey popłyną z żywota iego!

39. (A to mowił o Duchu ktorego * wźiąć mieli wierzący weń: abowiem ießcze nie był dany Duch święty, przeto, że ießcze JEzus nie był uwielbiony.) * Izai. 44, 3. Joel. 2, 28. Dźie. 2, 17.

40. Wiele ich tedy z onego ludu słyßąc te słowa, mowili: tenći ieſt * prawdźiwie on Prorok. * Matt. 21, 46.

41. A drudzy mowili: ten ieſt CHryſtus. Ale niektorzy mowili: azaż z Galilei przyydźie CHryſtus?

42. Azaż nie mowi pismo, iż z naśienia Dawidowego, i z Betlehem * miasteczka, gdźie był Dawid, przyydźie CHryſtus? * Mich. 5, 2. Matt. 2, 5.

43. A tak stało się rozerwanie dla niego miedzy ludem.

44. J chćieli go * niektorzy z nich poimać, ale żaden nie śćiągnął nań rąk swoich. * Matt. 21, 46.

45. Przyßli tedy ſłudzy do przednieyßych kapłanow, i do Faryzeußow; ktorzy im rzekli: przecżzeście go nie przywiedli?

46. Odpowiedźieli oni ſłudzy: nigdy tak nie mowił człowiek, iako ten człowiek.

47. J odpowiedźieli im Faryzeußowie: albośćie i wy zwiedźieni?

48. Jzali kto uwierzył * weń z kśiążąt, albo z Faryzeußow? * 1 Kor. 1, 26.

49. Tylko ten gmin, ktory nie zna zakonu: przeklęći ſą.

50. J rzekł do nich * Nikodem, ktory był przyßedł w nocy do niego, będąc ieden z nich. * Jan. 3, 2.

51. Jzali * zakon naß ſądźi człowieka, ieżliby pierwey nie słyßał od niego, i nie poznałby co czyni? * 2 Moy. 23, 2. 3 Moy. 19, 15. 5 Moy. 1, 16. r. 19, 15.

52. A

52. A oni mu odpowiedzieli, i rzekli: izaliś i ty Galileyczyk? badayże śię, a obacz, żeć Prorok z Galilei nie powstał.

53. I poszedł każdy do domu swego.

Rozdział VIII.

O Niewieśćie na cudzołostwie zastaney. 11. O odpuszczeniu grzechow. 12. Chrystus czym by był. 22. Z ktorym Zydowie sprzeczaiąc śię, bluźnili go. 59. I ukamionować go chćieli, lecz on ustąpił.

A JEzus poszedł na gorę oliwną.

2. Potym zaśię raniuczko przyszedł do kośćioła: a lud wszystek zszedł śię do niego; i śiadszy, uczył ie.

3. I przywiedli do niego nauczeni w piśmie i Faryzeuszowie niewiastę, na cudzołostwie zastaną, a postawiwszy ią w pośrzodku,

4. Rzekli mu: Nauczyćielu, tę niewiastę zastano na samym uczynku cudzołostwa.

5. A w Zakonie nam Moyżesz * przykazał takie kamionować; a ty co mowisz? *3 Moy. 20, 10. 5 Moy. 22, 22.

6. A to mowili kusząc go, aby go mogli oskarżyć. A JEzus schyliwszy śię na doł, pisał palcem na ziemi.

7. A gdy śię go nie przestali pytać, podniozszy śię, rzekł do nich: kto z was iest bez grzechu, niech na nię * pierwszy kamieniem rzući. *5 Moy. 17, 7.

8. A zaśię schyliwszy śię na doł, pisał na ziemi.

9. Co gdy oni usłyszeli, będąc od sumnienia przekonani, ieden za drugim wychodźili, począwszy od starszych aż do ostatecznych; iż tylko sam JEzus został, a ona niewiasta w pośrzodku stoiąca.

10. A podniozszy śię JEzus, i żadnego nie widząc, tylko onę niewiastę, rzekł iey: niewiasto, gdźież są oni, co na ćię skarzyli? żaden ćię nie potępił?

11. A ona rzekła: żaden PANIE. A JEzus iey rzekł: ani JA ćiebie potępiam. Idźże, a iuż więcey * nie grzesz. *Jan. 5, 14.

12. Zaśię im rzekł JEzus, mowiąc: JAM iest światłość * świata. Kto mnie naśladuie, nie będźie chodźił w ćiemnośći, ale będźie miał światłość żywota. *Jan. 1, 9. r. 9, 5. r. 12, 46.

13. Rzekli mu tedy Fa-

Digitized by Google

tyzcaſzowie: ty ſam o ſobie świadczyſz, a świadectwo twoie nie ieſt prawdźiwe.

14. Odpowiedźiał JEzus, i rzekł im: choćiaż JA świadczę ſam o ſobie, iednak * prawdźiwe ieſt świadectwo moie: bo wiem † zkądem przyſzedł, i dokąd idę. Lecz wy nie wiećie zkądem przyſzedł, i dokąd idę. * Jan. 5, 31. † Jan. 7, 28.

15. Wy według ćiała sądźićie; ale JA nikogo nie sądzę.

16. A choćbym i JA sądźił, sąd moy ieſt prawdźiwy; bom nie ieſt ſam, ale JA, i ktory mię poſłał, Oćiec.

17. A w zakonie * waſzym napiſano ieſt: iż dwoyga ludźi świadectwo prawdźiwe ieſt. * 4 Moy. 35, 30. 5 Moy. 17, 6. r. 19, 15. Matt. 18, 16. 2 Kor. 13, 1. Zyd. 10, 28.

18. JAM ieſt, ktory ſam o ſobie świadczę; świadczy o mnie i ten, * ktory mię poſłał, Oćiec. * Matt. 3, 17.

19. Tedy mu rzekli: gdźież ieſt ten twoy Oćiec? odpowiedźiał JEzus; ani mnie znaćie, ani Oyca mego: byśćie * mnie znali, i Oyca byśćie mego znali. * Jan. 16, 3.

20. Te słowa mowił JEzus w ſkarbnicy, ucząc w kośćiele: a żaden go nie poymał; bo ieſzcze była nie przyſzła * godźina iego. * Jan. 7, 8.

21. Rzekł im tedy záśię JEzus: JA idę, i bedźiećie mię * ſzukać, a w grzechu waſzym pomrzećie. Gdźie JA idę, wy przyyść nie możećie. * Jan. 7, 34.

22. Mowili tedy Zydowie: albo ſię ſam zabiie? że mowi: gdźie JA idę, wy przyyść nie możećie.

23. J rzekł do nich: wyśćie z niſkośći, a JAM * z wyſokośći: wyśćie z tego świata, a JAM záś nie ieſt z tego świata. * Jan. 3, 30.

24. Przetomći wam powiedźiał: iż pomrzećie w grzechach waſzych. Bo ieśli nie uwierzyćie, żem JA ieſt, pomrzećie w grzechach waſzych.

25. Tedy mu rzekli: ktożeś ty ieſt? i rzekł im JEzus: to, co wam i z początku powiadam.

26. Wieleć mam o was mowić i sądźić, ale ten, ktory mię poſłał, * ieſt prawdźiw

wdźiwy: a JA, com od niego słyszał, to mowię na świećie. * Jan. 7, 28.

27. Ale nie zrozumieli, że im o Oycu mowił.

28. Przetoż im rzekł JEzus: gdy wywyższyćie * Syna człowieczego, tedy poznaćie, żem JA iest, a sam od siebie nic nie czynię ale iako mię † nauczył Oćiec moy, tak mowię. * Jan. 3, 14. † Jan. 7, 16.

29. A ten, ktory mię posłał, ze mną * iest, nie zostawił mię samego Oćiec: bo co mu śię podoba, to JA zawżdy czynię. * Jan. 16, 32.

30. To gdy on mowił, wiele * ich weń uwierzyło. * Jan. 7, 31.

31. Tedy mowił JEzus do tych Zydow, co mu uwierzyli: ieźli wy zostaniećie w słowie moim, prawdźiwie uczniami moimi bedźiećie.

32. J poznaćie prawdę, a prawda * was wyswobodźi. * Rzym. 6, 17.

33. J odpowiedźieli mu: myśmy naśienie Abrahamowe, a nigdyśmy nie służyli nikomu: iakoż ty mowisz, iż wolnymi bedźiećie?

34. Odpowiedźiał im JEzus: zaprawdę zaprawdę powiadam wam, iż wszelki, kto * czyni grzech, sługa iest grzechu. * Rzym. 6, 20. 2 Piotr. 2, 19.

35. A sługać nie mieszka w domu na wieki, ale syn mieszka na wieki.

36. A przetoż ieźli * was Syn wyswobodźi, prawdźiwie wolnymi bedźiećie. * Rzym. 8, 2.

37. Wiem żeśćie naśienie Abrahamowe: lecz szukaćie, abyśćie mię zabili, iż mowa moia nie ma u was mieysca.

38. JA com widźiał u oyca mego, powiadam: a wy też to, cośćie widźieli u oyca waszego, czynićie.

39. Odpowiedźieli mu i rzekli: Oćiec nasz iest Abraham. Rzekł im JEzus: byśćie byli * synami Abrahamowymi, czynilibyśćie uczynki Abrahamowę. * Rzym. 2, 28. r. 9, 6.

40. Ale teraz szukaćie abyśćie mię zabili, człowieka tego, ktorym wam * prawdę mowił, ktoram słyszał od Boga. Tego Abraham nie czynił. * Jan. 17, 17.

41. Wy czynićie uczynki Oyca waszego. Rzekli mu tedy: my z nierządu nie

iesteśmy spłodzeni, iednego
goż Oyca mamy, Boga.
42. Tedy im rzekł JEzus:
być był Bog Oycem
waszym, tedybyśćie mię
miłowali: gdyżem JA od
Boga wyszedł, i przyszedłem:
anim sam * od śiebie
przyszedł, ale mię on
posłał. * Jan. 5, 43. r. 7, 29.
43. Przeczże tey powieśći
moiey nie poymuiećie?
przeto iż nie możećie słuchać
mowy moiey.
44. Wyśćie z oyca diabła,
i pożądliwośći oyca
waszego czynić chcećie: onći
był mężoboycą od początku,
i wprawdźie * nie stał,
bo w nim prawdy niemasz:
gdy mowi kłamstwo, z swego
własnego mowi, iż iest
kłamcą i oycem kłamstwa.
* 1 Moy. 3, 4. 1 Jan. 3, 8.
45. A JA że prawdę
mowię, nie wierzyćie mi.

E. na Niedź. Biały.

46. KToż mię z was obwini
z grzechu? ieźliż
prawdę mowię, przeczże
wy mi nie wierzyćie?
47. Ktoć z Boga iest,
słow * Bożych słucha: dla
tego wy nie słuchaćie, że z
Boga nie iesteśćie.
* 1 Jan. 4, 6.
48. Odpowiedźieli tedy
Żydowie, i rzekli mu: izali
my nie dobrze mowimy,
żeś ty iest Samarytan, i
diabelstwo * masz?
* Jan. 7, 20. r. 10, 20.
49. Odpowiedźiał JEzus:
Jać diabelstwa nie
mam, ale czczę Oyca mego:
a wyśćie mię nie uczćili.
50. Jać nie szukam chwały
moiey: iest ten, ktory
szuka i sądźi.
51. Zaprawdę zaprawdę
powiadam wam: ieźli
kto * słowa me zachowywać
będźie, śmierći nie oglądą
na wieki. * Jan. 11, 25.
52. Tedy mu rzekli Żydowie:
terażeśmy poznali
że diabelstwo masz. Abraham
umarł, i Prorocy: a
ty powiadasz: ieźli kto słowa
moie zachowywać będźie,
śmierći nie skosztuie
na wieki.
53. Izaś ty iest wietszy
nad oyca naszego Abrahama?
ktory umarł, i Prorocy
pomarli: kimże śię ty
wżdy czynisz?
54. Odpowiedźiał JEzus:
ieźli śię JA sam *
chwalę, chwała moia nic
nie iest. Jestći Oćiec moy,
ktory mię chwali: o ktorym
wy powiadaćie, że iest
Bogiem waszym. * Jan. 5, 41.

55. Lecz

55. Lecz go nie znaćie, a JA go znam; i ieźlibym rzekł, że go nie znam, byłbym podobnym wam, kłamcą: ale go znam, i słowa iego zachowywam.

56. Abraham, oćiec wasz, z radośćią żądał, aby oglądał dźień moy, i oglądał, i radował śię.

57. Tedy rzekli Zydowie do niego: pięćdźieśiąt lat ieszcze nie masz, a Abrahamaś widźiał?

58. Rzekł im JEzus: zaprawdę zaprawdę powiadam wam: pierwey niż * Abraham był, JAM iest. * 2 Moy. 3, 16.

59. Porwali tedy * kamienie, aby nań ćiskali. Lecz JEzus schronił † śię, i wyszedł z kośćioła, przechodząc przez pośrzodek ich; i tak uszedł. *
* Jan. 10, 31. † Luk. 4, 30.

Rozdźiał IX.

Chrystus ślepo narodzonego w sabbat uzdrowił. 13. Ktory po długich z Faryzeuszami dyspucyach 22. 34. wygnany był z bożnice. 36. Lecz go Chrystus wieczną światłośćią opatrzył.

A Mimo idąc, uyrzał człowieka ślepego od narodzenia.

2. J pytali go uczniowie iego, mowiąc: Mistrzu, ktoż zgrzeszył, ten, czyli rodźicy iego? iż śię ślepym narodźił.

3. Odpowiedźiał JEzus: ani ten zgrzeszył, ani rodźicy iego: ale żeby śię* okazały sprawy Boże na nim. * Jan. 11, 4.

4. Ja muszę * sprawować sprawy onego, ktory mię posłał, poki dźień iest: przychodźi * noc, gdy żaden nie będźie mogł nic sprawować. * Jan. 5, 17.

5. Pokim iest na świećie, iestem * światłośćią świata. * Jzai. 42, 6. r. 49, 6. Luk. 2, 32. Jan. 1, 9. r. 8, 12. r. 12, 46. Dźie. 13, 47.

6. To rzekszy plunął na ziemię: a uczynił błoto z śliny, i pomazał onym błotem oczy ślepego.

7. J rzekł mu: idź, umyy śię w sadzawce * Syloe, co śię wykłada, Posłany. Poszedł tedy, i umył śię, i przyszedł widząc. * Nehem. 3, 15. Jzai. 6, 8.

8. A tak sąśiedźi, i ktorzy go przed tym widali ślepego, mowili: izali nie ten iest, ktory śiadał i żebrał?

9. Drudzy mowili: iż ten iest. A drudzy, iż iest iemu podobny. Lecz on mowił, żem ja iest.

Digitized by Google

10. Tedy mu rzekli: ia-
koż są otworzone oczy
twoie?

11. A on odpowiedział i
rzekł: człowiek, ktorego
zowią Jezusem, uczynił
błoto, i pomazał oczy moie,
a rzekł mi: idź do sadzawki
Syloe, a umyy się. A tak
odszedszy, i umywszy się,
przeyrzałem.

12. Tedy mu rzekli:
gdzież on iest? rzekł: nie
w iem.

13. Tedy przywiedli o-
nego, ktory przed tym był
ślepy, do Faryzeuszow.

14. A był sabbat, gdy *
Jezus uczynił błoto, i o-
tworzył oczy iego.
* Matt. 12, 1. Mark. 2, 23.
Luk. 6, 1. Jan. 5, 9.

15. Tedy go znowu py-
tali i Faryzeuszowie, iako
przeyrzał? a on im rzekł:
włożył mi błota na oczy; i
umyłem się, i widzę.

16. Tedy niektorzy z Fa-
ryzeuszow rzekł: człowiek
ten nie iest z Boga; bo nie
strzeże sabbatu. Drudzy
zasię mowili: Jakoż mo-
że * człowiek grzeszny tako-
we cuda czynić? i było ro-
zerwanie † miedzy nimi.
* Jan. 3, 2. † Jan. 7, 12.

17. Rzekli tedy ślepemu
powtore: ty co mowisz o
nim, ponieważ otworzył
oczy twoie? a on rzekł:
Prorok * iest. * Luk. 7, 16.
r. 24, 19. Jan. 4, 19. r. 6, 14.

18. A nie wierzyli Żydo-
wie o nim, żeby był ślepym,
a że przeyrzał: aż zawołali
rodzicow onego, ktory
przeyrzał.

19. I pytali ich, mowiąc:
tenże iest syn wasz, o ktorym
wy powiadacie iż się ślepo
narodził, iakoż wżdy teraz
widzi?

20. Odpowiedzieli im
rodzicy iego, i rzekli: wie-
my żeć to iest syn nasz, i że
się ślepo narodził.

21. Lecz iako teraz wi-
dzi, nie wiemy; albo kto
otworzył oczy iego, my nie
wiemy: mać lata, pytay-
cież go; on sam o sobie
powie.

22. Tak mowili rodzicy
iego, że się bali Żydow: a-
bowiem iuż * byli Żydo-
wie postanowili, aby, kto-
by go kolwiek Chrystusem
wyznał, był z bożnice wy-
łączony. * Jan. 7, 13. r. 12, 42.

23. Przetoż rzekli rodzi-
cy iego: mać lata, pytay-
cież go.

24. Tedy zawołali po-
wtore człowieka onego,
ktory

Digitized by Google

ktory był ślepy, i rzekli mu: day chwałę Bogu: myć wiemy, iż ten człowiek iest grzeszny.

25. A on odpowiedźiał, i rzekł: ieźli grzeszny iest, nie wiem: to tylko wiem, iż będąc ślepym, teraz widzę.

26. I rzekli mu znowu: coż ći uczynił? iakoż otworzył oczy twoie?

27. Odpowiedźiał im: iużemći wam powiedźiał, a nie słyszeliśćie? przeczże ieszcze słyszeć chcećie? izali i wy chcećie bydź uczniami iego?

28. Tedy mu złorzeczyli, i rzekli: ty bądź uczniem iego: aleśmy my uczniami Moyzeszowymi.

29. My wiemy, że Bog do Moyzesza * mowił: lecz ten, zkądby był, nie wiemy.
* 2 Moy. 3, 6. r. 19, 19.

30. Odpowiedźiał on człowiek, i rzekł im: toć zaprawdę rzecz dźiwna: że wy nie wiećie zkąd iest, a otworzył oczy moie.

31. A wiemy, iż Bog * grzesznikow nie wysłuchawa: ale ieźliby kto chwalcą Bożym był, i wolą iego czynił, tego wysłuchawa.
* Psalm 66, 18. Przyp. 15, 29. r. 28, 9. Izai. 1, 15. Mich. 3, 4. 1 Jan. 3, 22. r. 5, 16.

32. Od wieku nie słychano, aby kto otworzył oczy ślepo narodzonego.

33. Być ten nie był od Boga, nie mogłćiby nic * uczynić. * Jan. 3, 2.

34. Odpowiedźieli i rzekli mu: tyś śię wszystek w grzechach narodźił, a ty nas uczysz? i wygnali go precz.

35. A usłyszawszy JEzus iż go precz wygnali, i znalazszy go, rzekł mu: wierzyszże ty w Syna Bożego?

36. A on odpowiedźiał i rzekł: a ktoż iest PAnie, abym weń wierzył?

37. I rzekł mu JEzus: i widźiałeś go, i ktory * mowi z tobą, onći iest.
* Jan. 4, 26.

38. A on rzekł: wierzę PAnie: i pokłonił mu śię.

39. I rzekł mu JEzus: na sądemći JA przyszedł * na ten świat, aby ći, ktorzy nie widzą, widźieli: a ći, ktorzy widzą, aby ślepymi † byli. * Jan. 3, 17. † Mat. 13, 14.

40. I usłyszeli to niektorzy z Faryzeuszow, ktorzy byli z nim, i rzekli mu: izali i my ślepymi iesteśmy?

41. Rzekł im JEzus:

Digitized by Google

byśćie byli * ślepymi, nie
mielibyśćie grzechu. Lecz
teraz mowićie: iż widzie-
my: przetoż grzech wasz
zostawa. * Jan. 15, 22.

Rozdział X.

Chrystus Faryzeusze złymi pa-
sterzmi, 8. a siebie wielą do-
wodow, 11. 14. Dobrym bydź
pokazał. 19. Zkąd urosło rozer-
wanie. 31. Do kamienia się Fa-
ryzeuszowie rzućili. 39. A gdy
go chćieli poimać, on z rąk ich
uszedł.

E. na Wtorek Swiątecżny.

ZAprawdę zaprawdę
powiadam wam: kto
nie wchodzi drzwiami do
owczarnie, ale wchodzi
inędy, ten iest złodziey i
zboyca.

2. Lecz kto wchodzi
drzwiami, pasterzem iest
owiec.

3. Temu odźwierny o-
twiera, i owce słuchaią
głosu iego; a on swoich
włásnych owiec z imienia
woła, i wywodzi ie.

4. A gdy wypuśći owce
swoie, idzie przed nimi, a
owce idą za nim; bo znaią
głos iego.

5. Ale za cudzym nie idą,
lecz ućiekaią od niego; bo
nie znaią głosu obcych.

6. Tę im przypowieść
JEzus powiedział: lecz
oni nie zrozumieli tego, co
im mowił.

7. Rzekł im tedy zaśię
JEzus: zaprawdę za-
prawdę powiadam wam:
iżem JA iest * drzwiami
owiec. * Jan. 14, 6.

8. Wszyscy, ile ich przede
mną przyszło, złodzieie są i
zboycy; ale ich nie słuchały
owce.

9. Jamći iest drzwiami:
ieźli kto przez mię wnidzie,
zbawiony będzie; a wni-
dzie i wynidzie, i pastwisko
znaydzie.

10. Złodziey nie przycho-
dzi iedno żeby kradł, a za-
biiał i traćił: JAM
przyszedł, aby żywot miały,
i obfićie miały. *

E. na Niedz. 2. po Wielkieynocy.

11. JAm iest * on dobry
Pasterz. Dobry
Pasterz duszę swoię kładzie
za owce. * Izai. 40, 11.

12. Lecz naiemnik, i ten,
ktory nie iest Pasterzem,
ktorego nie są owce własne,
widząc wilka przychodzą-
cego, opuszcza owce, i u-
ćieka: a wilk porywa i
rozprasza owce.

13. A naiemnik * ućieka,
iż iest naiemnik, i nie ma
pieczy o owcach. * Zach. 11, 16.

14. JAM

14. JAM iest on pasterz dobry, i znam * moie, a moie mię też znaią.
*2 Tym. 2,19.

15. Jako mię zna* Oćiec, i JA znam Oyca, i duszę moię kładę za owce.
* Matt. 11,27.

16. A mam * i drugie owce, ktore nie są z tey owczarni, i teć muszę przywieść: i głosu mego słuchać będą, a będzie † iedna owczarnia, i ieden pasterz.*
* Izai. 56,8. † Ezech. 37,22.

17. Dla tego mię miłuie Oćiec, iż JA kładę duszę* moię, abym ią zaśię wźiął.
* Izai. 53,10.

18. Zaden iey nie bierze odemnie, ale JA kładę ią sam od śiebie: mam * moc położyć ią, i mam moc zaśię wźiąć ią. Toć rozkazanie wźiąłem od Oyca mego. * Jan. 2,19.

19. Tedy śię stało znowu rozerwanie miedzy * Zydami dla tych słow. *Jan. 9,16.

20. J mowiło ich wiele z nich: diabelstwo * ma, i szaleie; czemuż go słuchaćie?
* Jan. 7,20.

21. Drudzy mowili: te słowa nie są diabelstwo maiącego. Izali diabeł może ślepych oczy otwarzać?

22. A było w Jeruzalem poświącanie kośćioła; a zima była.

23. J przechadzał śię JEzus w kośćiele, w przyśionku * Salomonowym.
* 1 Krol. 6,3.

24. Tedy go obstąpili Zydowie, i rzekli mu: dokądże duszę naszę na rzeczy trzymasz? ieżliżeś ty iest Chrystus, powiedz nam iawnie?

25. Odpowiedźiał im JEzus: powiedźiałem wam, a nie wierzyćie: sprawy, ktore JA czynię w imieniu* Oyca mego, te o mnie świadczą. *Jan. 5,36.

26. Ale wy nie wierzyćie: bo nie iesteśćie z owiec moich, iakom wam * powiedźiał. *Jan. 8,19.

27. Owce moie głosu mego słuchaią, a JA ie * znam, i idą za mną.
* Jan. 8,47.

28. A JA żywot wieczny * dawam im: i nie zginą * na wieki, ani ich żaden wydrze z ręki moiey.
* Jan. 6,40. r. 17,12. r. 18,9.

29. Oćiec moy, ktory mi ie dał, więtszy iest nad wszystkie: a żaden nie może ich wydrzeć z ręki Oyca mego.

Digitized by Google

30. JA i Oćiec iedno * iesteśmy. *Jan. 14, 10.

31. Porwali tedy znowu kamienie Zydowie, aby go ukamionowali.

32. Odpowiedźiał im JEzus: wiele dobrych uczynkow ukazałem wam od Oyca mego, dla ktore-goż z tych uczynkow * kamionuiećie mię? *Jan. 8, 59.

33. Odpowiedźieli mu Zydowie, mowiąc: dla dobrego uczynku nie kamionuiemy ćię, ale dla * bluźnierstwa: to iest, że ty będąc człowiekiem, czynisz się sam Bogiem.
*Jan. 5, 18.

34. Odpowiedźiał im JEzus: izali nie iest napisano * w Zakonie waszym: JAM rzekł: bogowie iesteśćie. *Ps. 82, 6.

35. Jeźliżeć one nazwał bogami, do ktorych śię stało słowo Boże, a nie może bydź pismo skażone.

36. A mnie, ktorego Oćiec poświęćił * i posłał na świat, wy mowićie: bluźnisz, żem rzekł: iestem Synem Bożym? *Jan. 6, 27.

37. Jeźliż nie czynię spraw * Oyca mego, nie wierzćież mi. *Jan. 15, 24.

38. A ieźliż czynię, choćiabyśćie mnie nie wierzyli, wierzćież uczynkom: abyśćie poznali i wierzyli, żeć Oćiec iest * we mnie, a JA w nim. *Jan. 14, 11.

39. Tedy zaśię szukali, iakoby go poimać: ale uszedł z rąk ich.

40. J odszedł zaśię za Jordan na ono mieysce, gdźie przed tym * Jan chrzćił; i tamże mieszkał.
*Jan. 1, 28.

41. J wiele ich do niego przychodźiło, i mowili: Janći wprawdźie żadnego cudu nie uczynił; wszakże wszystko, cokolwiek Jan o tym * powiedźiał, prawdźiwe było. *Jan. 5, 33.

42. J wiele ich tam uwierzyło weń.

Rozdźiał XI.

Chrystus pokazuiąc, że iest 25. Zywotem i zmartwychwstaniem. 14. Lazarza umarłego, 17. 34. J pogrzebionego. 43. Z martwych wskrześił. 47. A gdy śię naradzali Biskupi, 49. A Kaifasz prorokował, że ieden za wiele ich miał bydź zabity, 56. 57. Dekret wydano, aby PAN był poimany.

1. A Był niektory chory Lazarz z Betanii, z miasteczka Maryi i Marty, śiostry iey.

2. (A

2. (A to była oná Maryá, ktora * pomázáłá PANA máśćią, i ućierałá nogi iego włosámi swoimi, ktorey brat Lázarz chorował.) * Matt. 26, 7.

3. Posłały tedy śiostry do niego, mowiąc: PANIE oto ten ktorego miłuieß, choruie.

4. A usłyßawßy to JEzus, rzekł: tá chorobá nie iest ná śmierć, ále dla chwały Bożey, aby był uwielbiony Syn * Boży przez nię. * Jan. 9, 3.

5. A JEzus miłował Marthę, i śiostrę iey, i Lázárzá.

6. A gdy usłyßał iż choruie, tedy zostáł przez dwá dni ná onymże mieyscu, gdźie był.

7. Lecz potym rzekł do uczniow swoich: idźmy záśię do Judskiey źiemie.

8. Rzekli mu uczniowie; Mistrzu, teraz ßukáli * Zydowie, iákoby ćię ukámionowáli, á záśię tám idźieß? * Jan. 10, 31.

9. Odpowiedźiał JEzus: azá nie dwánaśćie iest godźin dniá? ieżli kto chodźi we dnie, nie obráźi śię; bo widźi świátłość tego świátá.

10. A ieżli kto chodźi w nocy, obráźi śię; bo w nim świátłá niemáß.

11. To powiedźiawßy, potym rzekł do nich: Lázárz, przyiaćiel náß, * śpi, ále idę, ábym go ze snu obudźił. * Luk. 8, 52.

12. Tedy rzekli uczniowie iego: PANIE, ieżli e śpi, będźie zdrow.

13. Ale JEzus mowił o śmierći iego: lecz oni mniemáli, iż o zaśnieniu snem mowił.

14. Tedy im rzekł JEzus iáwnie: Lázárz umárł.

15. I rádu ię śię dla was, (abyśćie wierzyli) żem tám nie był: ále podźmy do niego.

16. Rzekł zátym Tomaß, ktorego zwano Dydymus, społuczniom: podźmy i my, ábyśmy z nim pomárli.

17. Przyßedßy tedy JEzus, ználazł go iuż cztery dni w grobie leżącego.

18. (A byłá Betánia blisko Jeruzálem, iákoby ná piętnaśćie staian.)

19. A przyßło było wiele Zydow do Márthy i Máryi, áby ie ćießyli po bráćie ich.

20. Mártá tedy, gdy usłyßáłá że JEzus idźie, bieżáłá

Digitized by Google

żała przećiwko niemu: ale Marya doma śiedźiała.

21. I rzekła Marta do JEzuſa: PANIE, byś tu był, nie umarłby był brat moy.

22. Ale i teraz wiem, że o cokolwiekbyś prośił Boga, dać to Bog.

23. Rzekł iey JEzus: wſtanieć brat twoy.

24. Rzekła mu Marta: wiem, iż * wſtanie przy zmartwychwſtaniu, w on oſtateczny dźień.

* Iob. 19, 25 Iſai. 26, 19. Ezech. 37, 4. Dan. 12, 2. Dźie. 23, 6. r. 24, 15. 1 Kor. 15, 52. Filip. 3, 21. Kolos. 3, 4. 1 Teſſ. 4, 16. Obiaw. 20, 12.

25. I rzekł iey JEzus: JAM ieſt * zmartwychwſtanie, i żywot: kto w mię wierzy, choćby też † umarł, żyć będźie.

* Jan. 1, 4. r. 5, 26. † Jan. 3, 16.

26. A wſzelki ktory * żywie, a wierzy w mię, nie umrze na wieki. Wierzyſzże temu?

* Jan. 6, 54.

27. Rzekła mu: i owſzem PANIE. Jam uwierzyła, żeś ty ieſt * Chryſtus, Syn Boży, ktory miał przyyść na świat.

* Matt. 16, 16.

28. A to rzekſzy ſzła, i potaiemnie zawołała Maryi, śioſtry ſwoiey, mowiąc: ieſt tu Nauczyćiel, i woła ćię.

29. Ona ſkoro uſłyſzała, wnet wſtała, i ſzła do niego.

30. (A JEzus ieſzcze był nie przyſzedł do miaſteczka, ale był na tymże mieyſcu, gdźie Marta była wyſzła przećiwko niemu.)

31. Żydowie tedy, ktorzy z nią byli w domu, a ćieſzyli ią, uyrzawſzy Marya, iż prędko wſtała i wyſzła, ſzli za nią, mowiąc: idźie do grobu, aby tam płakała.

32. Ale Marya, gdy tam przyſzła, gdźie był JEzus, uyrzawſzy go, przypadła do nog iego, i rzekła mu: PANIE, byś tu był, nie umarłby był brat moy.

33. JEzus tedy gdy ią uyrzał płaczącą, i Żydy, ktorzy byli z nią przyſzli płaczące; rozrzewnił śię w Duchu, i zafraſował śię.

34. I rzekł: gdźieśćie go położyli? rzekli mu: PANIE, podź a oglądaj.

35. I zapłakał * JEzus.

* Luk. 19, 41.

36. Tedy rzekli Żydowie: wey, iakoć go miłował?

37. A niektorzy z nich mowi-

Digitized by Google

mowili: nie mogłże ten, ktory * otworzył oczy ślepego, uczynić, żeby ten był nie umarł? * Jan. 9, 6.

38. Ale JEzus rozrzewniwszy się sam w sobie, przyszedł do grobu. A była iaskinia: a kamień był położony na niey.

39. Rzekł JEzus: odeymićie ten kamień. Rzekła mu Marta, śiostra onego umarłego: PANJE iuż ći cuchnie; bo iuż iest cztery dni w grobie.

40. Powiedźiał iey JEzus: zażem ći nie rzekł, iż ieżli uwierzysz, oglądasz chwałę Bożą.

41. Odięli tedy kamień, gdźie był umarły położony. A JEzus podniozszy oczy swe wzgorę, rzekł: Oycze, dźiękuię tobie żeś mię wysłuchał.

42. A Jamći wiedźiał, że mię zawżdy wysłuchywasz; alem to rzekł dla ludu * w około stoiącego, aby wierzyli, żeś ty mnie posłał. * Jan. 12, 30.

43. A to rzekszy, zawołał głosem wielkim: Łazarzu, wynidź sam!

44. J wyszedł ten, ktory był umarł, maiąc związane ręce i nogi chustkami, a twarz iego była chustą obwiązana. Rzekł im JEzus: rozwiążćie go, a niechay odeydźie.

45. Wiele tedy z Zydow, ktorzy byli przyszli do Maryi, a widźieli to, co uczynił JEzus, uwierzyło weń.

46. Niektorzy też z nich odeszli do Faryzeuszow, i powiedźieli im, co uczynił JEzus.

47. Tedy się zebrali przednieysi kapłani i Faryzeuszowie * w radę, i mowili: coż czynimy? abowiem ten człowiek † wiele cudow czyni? * Psalm 2, 1.2. † Jan. 12, 19.

48. A ieżli go tak zaniechamy, wszyscy weń uwierzą, i przyydą Rzymianie, a wezmą nam to mieysce nasze, i lud.

49. A ieden z nich Kaifasz, będąc nawyższym kapłanem onego roku, rzekł im: wy nic nie wiećie;

50. Ani myślićie, iż nam iest * pożyteczno, żeby ieden człowiek umarł za lud: a żeby wszystek ten narod nie zginął. * Jan. 18, 14.

51. A tegoć nie mowił sam od śiebie, ale będąc nawyższym Kapłanem roku onego,

Digitized by Google

onego, prorokował, iż
JEzus miał umrzeć za on
narod.

52. A nie tylko za on na-
rod, ale żeby też ſyny Boże
rozproßone w iedno zgro-
madźił.

53. Od onego tedy * dnia,
radźili śię ſpołem, aby go
zabili. * Jan. 10, 39.

54. A JEzus iuż nie
chodźił iawnie miedzy Ży-
dami, ale ztamtąd odßedł
do krainy, ktora ieſt bliſko
pußczy, do miaſta, ktore zo-
wią Efraim: i tamże mie-
ßkał z uczniami ſwoimi.

55. A była bliſko Wiel-
kanoc Żydowſka: a wiele
ich ßło do Jeruzalem z oney
krainy przed Wielkanocą,
aby śię oczyśćili.

56. I ßukali * JEzuſa:
i mowili iedni do drugich,
w kośćiele ſtoiąc: co śię
wam zda, że nie przyßedł
na Swięto? * Jan. 7, 11.

57. A przednieyßi ka-
płani i Faryzeußowie wy-
dali byli rozkazanie: ieżli-
by śię kto dowiedźiał
gdźieby był, żeby oznaymił,
aby go poimali.

Rozdźiał XII.

PANU Marya nogi umyła.
5. Ktorey przećiwko Judaßowi
PAN bronił. 10. Biſkupi La-
zarza zabić chćieli. 12. PAN
wiachał do Jeruzalem. 18. Kto-
rego lud czćił. 20. Grekowie go
pragnęli widźieć. 42. I w niego
niektore Kśiążęta uwierzyły, ale
go wyznać nie śmiały.

Tedy JEzus ßoſtego
dnia przed Wielkano-
cą przyßedł do Betanii, ke-
dy był Łazarz * ten, ktory
był umarł, ktorego wzbu-
dźił od umarłych. * Jan. 11, 14.

2. Tamże mu ſprawili
wieczerzą, a Marta poſłu-
gowała: a Łazarz był ie-
dnym z onych, ktorzy z nim
ſpołem u ſtołu śiedźieli.

3. A Marya wźiąwßy *
funt maśći Szpikanardo-
wey, barzo drogiey, nama-
zała nogi JEzuſowe, i u-
tarła włoſami ſwoimi nogi
iego: i napełniony był on
dom wonnośćią oney ma-
śći. * Matt. 26, 7. Mark. 14, 3.
Jan. 11, 2.

4. Tedy rzekł ieden z
uczniow iego, Judaß, ſyn
Szymona, Iſkaryot, ktory
go miał wydać:

5. Przeczże tey maśći
nie przedano za trzy ſta
großy, a nie dano ubogim?

6. A to mowił, nie iżby
miał pieczą o ubogich, ale
iż był * złodźieiem, i mießek
miał: a cokolwiek włożo-
no, nośił. * Jan. 13, 29.

7. Tedy

7. Tedy rzekł JEzus: zaniechay iey; na dźień pogrzebu mego to chowała.

8. Abowiem ubogie zawżdy z sobą * maćie, ale mnie nie zawżdy mieć bedźiećie. * 5 Moy. 15, 11. Matt. 26, 11.

9. Dowiedźiał śię tedy lud wielki, iż tam był: i przyszli nie tylko dla JEzusa, ale też, aby Lazarza widźieli, ktorego * był wzbudźił od umarłych.
* Jan. 11, 43.

10. J radźili śię przednieyśi kapłani, żeby i Lazarza zabili.

11. Bo wiele z Zydow dla niego odstępowali, i wierzyli w JEzusa.

12. Nazaiutrz * wielki lud, ktory był przyszedł na Swięto, usłyszawszy, iż JEzus idźie do Jeruzalem:
* Matt. 21, 8. Mark. 11, 8. Luk. 19, 36

13. Nabrali gałązek palmowych, i wyszli, na przećiwko niemu, i wołali: Hosanna, błogosławiony, ktory idźie * w imieniu PAńskim Krol Jzraelski.
* Psalm 118, 26.

14. A dostawszy JEzus oślęćia, wśiadł na nie, iako napisano iest:

15. Nie boy śię corko * Syońska: oto Krol twoy idźie, śiedząc na oślęćiu.
* Jzai. 62, 11. Zach. 9, 9.

16. A tego z przodku nie zrozumieli uczniowie iego: ale gdy był JEzus uwielbiony, tedy wspomnieli, iż to było o nim napisano, a że mu to uczynili.

17. Swiadczył tedy lud, ktory z nim był, iż Lazarza zawołał z grobu, i wzbudźił go od umarłych.

18. Dlategoż też wyszedł przećiwko niemu lud, że słyszał, iż on ten cud uczynił.

19. Tedy mowili Faryzeuszowie * miedzy sobą: a widźićie że nic nie sprawićie: oto świat za nim poszedł: * Jan. 11, 47.

20. A byli niektorzy Grekowie * z tych, ktorzy przychodźili do Jeruzalem, żeby śię modlili w Swięto.
* Dźie. 8, 27.

21. Ci tedy przyszli do Filipa, ktory był * z Betsaidy Galileyskiey, i prośili go, mowiąc: panie, chcemy JEzusa widźieć.
* Jan. 1, 45.

22. Szedł Filip, i powiedźiał Andrzeiowi: a Andrzyy zaśię i Filip powiedźieli JEzusowi.

Digitized by Google

23. A JEzus odpowiedźiał im, mowiąc: przyszła godźina, aby * był uwielbiony Syn człowieczy.
* Jan. 13, 31. k. 17, 1.

E. na dźień S. Wawrzyńca.

24. Zaprawdę zaprawdę powiadam wam: ieźliby źiarno * pszeniczne wpadszy do źiemie, nie obumarło, ono samo zostawa: lecz ieźliby obumarło, wielki pożytek przynośi.
* 1 Kor. 15, 37.

25. Kto miłuie * duszę swoię, utraći ią: a kto nienawidźi duszę swoiey na tym świećie, ku wiecznemu żywotowi strzeże iey.
* Matt. 10, 39. k. 16, 25.

26. Jeźli mnie kto służy, niechże mię naśladuie: a gdźiem * JA iest, tam i sługa moy będźie. A ieźli mnie † kto służyć będźie, uczći go Oćiec moy. * * Jan. 14, 3. † 1 Sam. 2, 30.

27. Terazći dusza moia * zatrwożona iest, i coż rzekę? Oycze zachoway mię od tey godźiny. Alemći dla tego przyszedł na tę godźinę. * Matt. 26, 38.

28. Oycze uwielbi imię twoie. Przyszedł tedy głos z nieba; i uwielbiłem, i ieszcze uwielbię.

29. A lud ten, ktory stał i słyszał, mowił: zagrzmiało. A drudzy mowili: anioł do niego mowił.

30. Odpowiedźiał JEzus, i rzekł: nie dla mnie * śię ten głos stał, ale, dla was. * Jan. 11, 42.

31. Teraz iest * sąd świata tego: teraz kśiążę świata tego precz † wyrzucone będźie. * Jan. 16, 11. † Jan. 14, 30.

32. A JA ieźli będę * podwyższony od źiemie, pociągnę wszystkich do śiebie.
* Jan. 3, 14.

33. (A mowił to, oznamuiąc iaką śmierćią miał umrzeć.)

34. Odpowiedźiał mu on lud: mysmy słyszeli * z Zakonu, iż Chrystus trwa na wieki: a iakoż ty mowisz, że muśi być podwyższony Syn człowieczy? i ktoryż to iest Syn człowieczy? * 2 Sam. 7, 16. Psalm 45, 7. i. 89, 37. i. 100, 5. Izai. 9, 7. Ezech. 37, 25. Dan. 2, 44. k. 7, 14. Mich. 5, 2.

35. Tedy im rzekł JEzus: ieszcze do małego czasu iest z wami światłość. Chodźćież tedy, poki światłość * maćie, żeby was ćiemnośći nie ogarnęły: bo kto w ćiemnośći chodźi,

nie

Digitized by Google

nie wie kędy idźie. * Efez. 5, 14. 1 Tess. 5, 5.
36. Poki świátłość máćie, wierzćie w świátłość, abyśćie byli synámi świátłośći. To powiedźiał JEzus: á odszedszy schronił śię od nich.
37. A choć ták wiele cudow uczynił przed nimi, przećię nie uwierzyli weń:
38. Aby śię wypełniło słowo Izáiaszá * Proroká, ktore powiedźiał: PANIE, i ktoż uwierzył kazániu nászemu, á rámię PAńskie komuż iest obiáwione? * Izai. 53, 1.
39. Dla tego wierzyć nie mogli, iż iesżcze powiedźiał Izáiasz:
40. Záślepił * oczy ich, i zátwárdźił serce ich: áby oczymá nie widźieli, i sercem nie zrozumieli, i nie náwroćili śię, ábym ie uzdrowił. * Izai. 6, 9. Matt. 13, 14.
41. To powiedźiał Izáiasz, gdy widźiał chwałę iego, i mowił o nim.
42. Wszakże iednák i z kśiążąt wiele * ich weń uwierzyło: ále dla Fáryzeuszow nie wyznawáli, áby z bożnice nie byli † wyłączeni. * Jan. 7, 13. † Jan. 9, 22.
43. Bo umiłowáli chwałę * ludzką, więcey niż chwałę Bożą. * Jan. 5, 44.
44. J wołał JEzus á mowił: kto wierzy w mię, nie w mię wierzy, ále w onego, ktory mię posłał.
45. J kto * mię widźi, widźi onego, ktory mię posłał. * Jan. 14, 9.
46. JA świátłość przyszedłem * ná świát, áby żaden, kto wierzy w mię, w ćiemnośćiach nie zostáł. * Jan. 8, 12. r. 9, 39.
47. A ieżliby kto słuchał słow moich, á nie uwierzyłby, Jać go nie sądzę: bom nie przyszedł, żebym sądźił * świát, ále żebym zbáwił świát. * Jan. 3, 17.
48. Kto mną gárdźi, á nieprzyymuie * słow moich, ma ktoby go sądźił. Słowá, ktorem JA mowił, one go osądzą w on ostáteczny dźień. * Luk. 10, 16.
49. Bom JA z śiebie sámego * nie mowił, ále ten, ktory mię posłał, Oćiec, on mi roskázánie dał, cobym mowić, i cobym powiádáć miał. * 5 Moy. 18, 18. Jan. 3, 27.
50. J wiem, że roskázánie iego iest żywot wieczny. Przetoż to, co JA wam mowię, iáko mi powie-

Digitized by Google

wiedział Oćiec, tak mowię.

Rozdział XIII.

PAN wstawszy od wieczerzy. 15. A zalecaiąc pokorę, Apostołom nogi umył. 21. Zdrayce Judasza 26. Pewnym znakiem pokazał. 34. Miłość zalećił. 36. Piotrowi, że śię go miał zaprzeć, przedpowiedźiał.

E. na Wielki Czwartek.

A Przed świętem * Wielkonocnym wiedząc JEzus, iż przyszła godźina iego, aby przeszedł z tego świata do Oyca: umiłowawszy swoie, ktorzy byli na świećie, aż do końca umiłował ie. * Matt. 26, 2. Mark. 14, 1. Luk. 22, 1.

2. A gdy była wieczerza, (a diabeł iuż był wrzućił w serce Judasza, syna Symonowego, Jszkaryoty, aby go wydał.)

3. Wiedząc * JEzus iż wszystko Oćiec podał do rąk iego, a iż od † Boga wyszedł, i do Boga idźie: * Matt. 11, 27. † Jan. 16, 28.

4. Wstał od wieczerzy, i złożył szaty: a wźiąwszy prześćieradło, przepasał śię.

5. Potym nalał wody do miednice, i począł nogi umywać uczniom, i ućierać prześćieradłem, ktorym był przepasany.

6. Tedy przyszedł do Symona Piotra. A on mu rzekł: PANIE, i tyż mnie masz nogi umywać?

7. Odpowiedźiał JEzus, i rzekł mu: co JA czynię, ty nie wiesz teraz, ale śię potym dowiesz.

8. Rzekł mu Piotr: nie będźiesz ty nog moich umywał na wieki. Odpowiedźiał mu JEzus: ieźli ćię nie umyię, nie będźiesz miał cząstki ze mną.

9. Tedy mu rzekł Symon Piotr: PANIE, nie tylko nogi moie, ale i ręce, i głowę.

10. Rzekł mu JEzus: ktoć iest umyty, nie potrzebuie iedno aby nogi umył: bo czysty iest wszystek: i wy iesteśćie * czystymi, ale nie wszyscy. * Jan. 15, 3.

11. Abowiem wiedźiał, ktory go wydać * miał, dla negoż rzekł: nie wszyscyśćie czystymi. * Jan. 6, 64.

12. Gdy tedy umył nogi ich, i wźiął szaty swoie, uśiadszy zaśię za stoł, rzekł im: wiećie ż, com wam uczynił.

13. Wy mię nazywaćie Nauczyćielem * i PANEM,

Digitized by Google

NIEM, a dobrze mowićie; bomći ieſt nim. * 1 Kor. 8, 6. r. 12, 3. Filip. 2, 11.

14. Ponieważem JA tedy umył nogi waſze, PAN i Nauczyćiel, i wyśćie powinni iedni drugim nogi umywać.

15. Abowiem * dałem wam przykład, abyśćie iakom JA wam uczynił, i wy czynili.* * 1 Piotr. 2, 21. 1 Jan. 2, 6.

16. Zaprawdę zaprawdę powiadam wam: nie ieſt ſługa większy * nad pana ſwego: ani poſeł ieſt większy nad onego, ktory go poſłał. * Matt. 10, 24. Luk. 6, 40. Jan. 15, 20.

17. Jeźlić to wiećie, błogoſławieni * ieſteśćie, ieźli to uczynićie. * Matt. 5, 19.

18. Nie o wſzyſtkichći was mowię, Jać wiem, ktorem obrał: ale żeby śię wypełniło piſmo; ktory ie ze mną * chleb, podniosł przećiwko mnie piętę ſwoię. * Pſalm 41, 10.

19. Terazći wam * powiadam, przed tym, niż śię to ſtanie, abyśćie gdy śię to ſtanie, uwierzyli, żem JA ieſt. * Jan. 14, 29.

20. Zaprawdę zaprawdę powiadam * wam, kto przyymuie tego, ktoregobym poſłał, mnie przyymuie: a kto mnie przyymuie, onego przyymuie, ktory mię poſłał.
* Matt. 10, 40. Luk. 10, 16.

21. To rzekſzy JEzus, zaſmućił śię w Duchu, i oświadczył, a rzekł: zaprawdę zaprawdę powiadam wam, że ieden z was * wyda mię. * Matt. 26, 21. Mark. 14, 18.

22. Tedy uczniowie poglądali po ſobie, wątpiąc o kimby to mowił.

23. A był ieden z uczniow iego, ktory śię był położył na łonie JEzuſowym, ten, ktorego miłował * JEzus. * Jan. 20, 2. r. 21, 7.

24. Przetoż na tego ſkinął Symon Piotr, aby śię wypytał, ktoryby to był, o ktorym mowił.

25. A on położywſzy śię na pierśiach JEzuſowych, rzekł mu: PANIE, ktoryż to ieſt?

26. Odpowiedźiał JEzus: ten ieſt, ktoremu JA omoczywſzy ſztuczkę chleba, podam; a omoczywſzy ſztuczkę chleba, dał Judaſzowi, ſynowi Symona, Iſzkaryotowi.

27. A zaraz po oney ſztuczce chleba, wſtąpił * weń

szatan. Tedy mu rzekł JEzus: co czynisz, czyń rychło. * Luk. 22, 3.

28. A tego żaden nie zrozumiał z społsiedzących, na co mu to rzekł.

29. Abowiem niektorzy mniemali, gdyż Judasz miał * mieszek, iż mu rzekł JEzus: nakup, czego nam potrzeba na Swięto; albo iżby co dał ubogim.

* Jan. 12, 6.

30. Tedy on wziąwszy onę sztuczkę chleba, zarazem wyszedł. A noc była.

31. A gdy wyszedł, rzekł JEzus: teraz iest * uwielbiony Syn człowieczy, a Bog uwielbiony iest w nim. * Jan. 12, 28. r. 17, 1.

32. A ponieważ Bog uwielbiony iest w nim, tedy go też Bog uwielbi sam w sobie, i wnetże uwielbi go.

33. Synaczkowie, ieszcze maluczko iestem z wami. Będziecie mię szukać, ale iakom rzekł Zydom; gdzie JA idę, wy przyyść * nie możecie: tak i wam teraz powiadam. * Jan. 7, 34.

34. Przykazanie nowe dawam * wam, abyście się społecznie miłowali: iakom i JA was umiłował, abyście się i wy społecznie miłowali. * 3 Moy. 19, 18. Matt. 22, 39.

35. Ztądci poznaią wszyscy, żeście uczniami moimi, ieźli miłość mieć będziecie iedni przeciwko drugim.

36. Rzekł mu Symon Piotr: PANIE, dokądże idziesz? odpowiedział mu JEzus: dokąd JA * idę, ty teraz za mną iść nie możesz, ale potym poydziesz za mną. * Jan. 21, 19. 2 Piotr. 1, 14.

37. Tedy mu rzekł Piotr: PANIE, przecz teraz za tobą iść nie mogę? duszę moię za cię * położę.

* Matt. 26, 35. Mark. 14, 31. Luk. 22, 33.

38. Odpowiedział mu JEzus: duszę twoię za mię położysz? zaprawdę zaprawdę powiadam ci: nie zapieie kur, aż się mnie po trzy kroć zaprzysz.

Rozdział XIV.

PAN ciesząc rozmaicie ucznie swoie. 2. 7. A Bostwo swoie i pożytek śmierci pokazawszy. 16. Pocieszyciela. 17. Ducha prawdy im obiecał. 23. Potym napomniawszy, aby go i słowo iego ludzie miłowali. 26. i urząd Ducha Swiętego opisawszy, pokoy swoy im darował.

E. na dzień S. Filipa i Jakuba.

Niechay się nie trwoży serce

serce wasze. Wierzyćie w
Boga, i w mię wierzćie.
2. W domu Oyca mego
wiele iest mieszkania: a
ieżli nie, wżdybymći wam
powiedział. Idę, abym
wam zgotował mieysce.
3. A gdy odeydę i zgotuię
wam mieysce, przyydę za-
śię, i wezmę was do śiebie:
żebyśćie, gdźiem JA iest, i
* wy byli. *Jan. 12, 26. r. 17, 24.
4. A dokąd JA idę, wie-
ćie, i drogę wiećie.
5. Rzekł mu Tomasz:
PANIE, nie wiemy do-
kąd idźiesz: a iakoż może-
my drogę wiedźieć?
6. Rzekł mu JEzus:
Jamći iest * tá droga, i †
prawda, i ‡ żywot. Zaden
nie przychodźi ** do Oyca,
tylko przez mię. *Zyd. 9, 8.
† 1 Piotr. 2, 22. ‡ Jan. 1, 4.
** Jan. 6, 44.
7. Gdybyśćie mię znali,
i Oyca byśćie też mego zna-
li; i iuż go teraz znaćie, i
widźieliśćie go.
8. Rzekł mu Filip: PA-
NIE, ukaż nam Oyca, a
dosyć nam na tym.
9. Rzekł mu JEzus:
Przez tak długi czas iestem
z wami, a nie poznałeś mię
Filipie, kto * mnie widźi,
widźi i Oyca mego. Jakoż
ty mowisz: ukaż nam Oy-
ca? *Jan. 12, 45.
10. Nie wierzysz, iżem
JA * w Oycu, a Oćiec we
mnie? słowa, ktore JA †
do was mowię, nie od sa-
mego śiebie mowię: lecz
Oćiec, ktory we mnie mie-
szka, on ‡ czyni sprawy.
*Jan. 10, 30. † Jan. 7, 16.
‡ Jan. 5, 17.
11. Wierzćie mi, żem
JA w Oycu, a Oćiec we
mnie: wżdy przynamniey
dla samych spraw wierz-
ćie mi.
12. Zaprawdę zapra-
wdę powiadam wam: kto
* wierzy w mię, sprawy,
ktore JA czynię, i on czy-
nić będźie, i więtsze nad te
czynić będźie; bo JA od-
chodzę do Oyca mego.
* Matt. 21, 21.
13. A o cokolwiek * pro-
śić będźiećie w imieniu
moim, to uczynię: aby
był uwielbiony Oćiec w
Synu. * Jerem. 29, 12.
Matt. 7, 7. Mark. 11, 24. Luk.
11, 9. Jan. 15, 7. Jak. 1, 6.
1 Jan. 3, 22. r. 5, 14.
14. Jeżli o co będźiećie
prośić w imieniu moim,
JA uczynię. *
15. Jeżli mię miłuiećie,
* przykazania moie zacho-
wayćie. * Jan. 15, 10.

Digitized by Google

16. A JA prośić będę Oyca, a innego Poćieszyćiela da wam, aby z wami mieszkał na wieki:

17. Onego Ducha prawdy, ktorego świat przyiąć nie może; bo go nie widźi, ani go zna: lecz wy go znaćie, gdyż u was mieszka, i w was będźie.

18. Nie zostawię * was śierotami: przyydę do was.
* Matt. 28, 20.

19. Jeszcze maluczko, a świat mię iuż więcey nie oglada; lecz wy mnie ogladaćie: bo JA żywię, i wy żyć będźiećie.

20. W on dźień wy poznaćie, żem JA iest w Oycu moim, a wy we mnie, i JA w was.

21. Kto ma przykazania moie, i zachowywa ie, ten iest, ktory mię miłuie. A kto mnie miłuie, będźie go też miłował Oćiec moy; i JA go miłować będę, i obiawię mu śiebie samego.

22. Powiedźiał mu Judas, nie on Jszkaryot; PANIE, coż iest, że śię nam obiawić masz, a nie światu?

E. na Swiąteczną Niedź.

23. ODpowiedźiał Jezus, i rzekł mu: ieżli mię kto miłuie, słowa moie zachowywać będźie: i Oćiec moy umiłuie go, i do niego przyydźiemy, a mieszkanie u niego uczynimy.

24. Kto mię nie miłuie, słow moich nie zachowywa: a słowo, ktore słyszyćie, nie iest * moie, ale onego, ktory mię posłał, Oyca.
* Jan. 7, 16. r. 8, 28. r. 12, 49. r. 16, 13.

25. Tomći wam powiedźiał, u was mieszkaiąc.

26. Lecz Poćieszyćiel on, Duch Swięty, ktorego * pośle Oćiec w imieniu moim, onći was nauczy wszystkiego; i przypomni wam wszystko, comkolwiek wam powiedźiał.
* Jan. 15, 26. r. 16, 7. Dźie. 2, 2.

27. Pokoy * zostawuię wam, pokoy on moy dawam wam: nie iako dawa świat, JA wam dawam: niechże śię nie trwoży serce wasze, ani śię lęka.
* Filip. 4, 7.

28. Słyszeliśćie żem JA wam powiedźiał: odchodzę, i zaś przyydę do was. Gdybyśćie mię miłowali, wżdybyśćie śię radowali, żem rzekł: idę do Oyca; bo Oćiec moy więtszy iest niż JA.

29. I terazem wam* powiedział, przed tym niż śię stanie: żebyśćie, gdy śię to stanie, uwierzyli.
* Jan. 11, 15. r. 13, 19. r. 16, 4.
30. Już daley z wami wiele mowić nie będę. Abowiem idźie kśiążę * świata tego, a we mnie nic nie ma. * Jan. 12, 31.
31. Ale iżby poznał świat, że miłuię Oyca: a iako mi rozkazał Oćiec, tak * czynię. Wstańćież, podźmy ztąd.*
* Jan. 10, 18. Żyd. 10, 5. 6.

Rozdział XV.

PAN iest winną maćicą. 5. W ktorą wierni iego będąc wszczepieni, maią owoc przynośić. 12. Tenże miłość zobopolną zalećił. 18. A do ćierpliwośći w ućiskach, 20. swoim przykładem upomniał.

SAm iest ona winna* maćica prawdźiwa: a Oćiec moy iestći winiarzem. * Matt. 15, 13.
2. Każda latorośl, ktora we mnie owocu nie przynośi, odćina: a każdą, ktora przynośi owoc, oczyśćia, aby obfitszy owoc przynośiła.
3. Już wy iesteśćie * czystymi, dla słow, ktorem do was mowił. * Jan. 13, 10.
4. Mieszkayćież we mnie, a JA w was. Jako latorośl nie może przynośić owocu sama z śiebie, ieźli nie będźie trwała w winney maćicy: także ani wy, ieźli we mnie mieszkać nie będźiećie.
5. JAM iest winna maćica, a wyśćie latorośle. Kto mieszka we mnie, a JA w nim, ten przynośi wiele owocu: bo beze mnie nic uczynić nie możećie.
6. Jeźliby kto nie mieszkał we mnie, precz wyrzucony będźie iako latorośl; i * uschnie, i zbiorą ie, i na ogień † wrzucą, i zgoraią. * Matt. 3, 10. r. 7, 19.
† Ezech. 15, 4.
7. Jeźli we mnie mieszkać będźiećie, i słowa moie w was mieszkać będą, czegobyśćie kolwiek * chćieli, prośćie a stanie śię wam.
* Jan. 14, 13. r. 16, 23. 1 Jan. 5, 14.
8. W tym będźie uwielbiony Oćiec moy, kiedy obfity owoc przynieśiećie a będźiećie moimi uczniami.
9. Jako mię umiłował Oćiec, tak i JA umiłowałem was. Trwayćież w miłośći moiey.
10. Jeźli przykazania moie zachowaćie, trwać będźiećie w miłośći moiey: iakom i JA zachował przy-

przykazania Oyca mego, i trwam w miłośći iego.

11. Tomći wam powie-dźiał, aby wesele moie w was trwało, a wesele wasze było zupełne.

12. Toć iest przykazanie moie, abyśćie * śie społecznie miłowali, iakom i JA was umiłował.

* Jan. 13, 34. Efez. 5, 2. 1 Tess. 4, 9. 1 Piotr. 4, 8. 1 Jan. 3, 11. r. 4, 21.

13. Więtszey miłośći nad tę żaden nie ma; iedno gdyby kto duszę swoię * położył za przyiaćioły swoie.

* Rzym. 5, 8.

14. Wy iesteśćie * przyia-ćiele moi, ieżli czynić bę-dźiećie, cokolwiek JA wam przykazuię. * Matt. 12, 50.

15. Już was daley nie będę zwał sługami; bo słu-ga nie wie, co czyni PAN iego. Leczem was na-zwał przyiaćioły: bo wszy-stko, comkolwiek słyszał od Oyca mego, oznaymiłem wam.

16. Nie wyśćie mnie o-brali, alem JA was * obrał: i postanowiłem abyśćie † wyszli, i przynieśli owoc, a owocby wasz aby trwał: i o cokolwiekbyśćie prośili Oyca w imieniu moim, że-by wam dał. * Efez. 1, 4.

† Matt. 28, 19.

17. Toć wam przykazuię, abyśćie śię społecznie mi-łowali.

18. Jeżli was świat * nienawidźi, wiedzćie, żeć mnie pierwey, niżeli was, miał w nienawiśći.

* 1 Jan. 3, 13.

19. Byśćie * byli z świa-ta, świat co iest iego, mi-łowałby: lecz iż nie iesteś-ćie z świata, alem JA was wybrał z świata, prze-toż was świat nienawidźi.

* Jan. 17, 14.

20. Wspomnićie na sło-wo, ktorem JA wam po-wiedźiał: nie iest sługa * więtszy nad pana swego. Jeżlić mnie prześladowali, i was prześladować będą: ieżli słowa moie zachowy-wali, i wasze zachowywać będą. * Matt. 10, 24. Luk. 6, 40.

21. Aleć wam * to wszy-stko czynić będą dla imie-nia mego, iż nie znaią one-go, ktory mię posłał.

* Jan. 16, 3.

22. Bym był nie przy-szedł, a nie mowił im, nie mieliby grzechu: lecz te-raz nie maią wymowki z grzechu swego.

23. Kto mnie nienawi-dźi, i Oyca mego nienawi-dźi.

24. Bym

Digitized by Google

24. Bym był tych uczynkow nie czynił miedzy nimi, ktorych żaden * inszy nie czynił, grzechuby nie mieli: lecz teraz i widzieli, i nienawidzieli, i mnie i Oyca mego. * Jan. 10, 37.

25. Ale iżby sie wypełniło słowo, ktore iest w Zakonie ich napisane: że mie darmo mieli * w nienawiści. * Psalm 35, 19. i. 69, 5.

E. na N. po w Niebowst. P. Pańsk.

26. A Gdy przyydzie on * Pocieszyciel, ktorego JA wam pośle od Oyca, Duch prawdy, ktory od Oyca pochodzi: on o mnie świadczyć bedzie.
* Luk. 24, 49.

27. Ale * i wy świadczyć bedziecie; bo ze mną od początku iesteście.
* Dzie. 1, 8. r. 2, 32.

Rozdział XVI.

PAN prześladowania przepowiada. 7. Pocieszyciela obiecuie 8. 9. 13. Urząd iego opisuie. 20. Utrapienia wiernych do rodzącey przyrownawa. 23. Do modlitwy napomina.

TOmći wam powiedział, abyście sie nie gorszyli.

2. Wyłączać was będą z bożnic: owszem przyydzie godzina, że wszelki, ktory was zabiie, bedzie mniemał, że Bogu posługe czyni.

3. A toć wam uczynią, iż nie poznali Oyca ani mnie.

4. Alemci * wam to powiedział, abyście, gdy przyydzie ta godzina, wspomnieli na to, żem JA wam opowiedział, a tegom wam z początku † nie powiadał, bom był z wami.
* Jan. 15, 21. † Matt. 9, 15.

E. na N. 4. po wielkieynocy.

5. LEcz teraz ide do onego ktory mie posłał, a żaden z was nie pyta mie, dokąd idziesz?

6. Ale żem wam to powiedział, smętek napełnił serce wasze.

7. Lecz JA wam prawde mowie, wamci to pożyteczno, abym JA odszedł. Bo ieżli nie odeyde, Pocieszyciel on nie przyydzie do was. Ale ieżli odeyde, pośle go do was.

8. A on przyszedszy, bedzie karał świat z grzechu, i z sprawiedliwości, i z sądu.

9. Z grzechu mowie, iż nie uwierzyli w mie.

10. Z sprawiedliwości zasie, iż do Oyca mego ide; a iuż mie więcey nie uyrzycie.

Digitized by Google

11. A z sądu, iż książę
tego świata * iuż iest osą-
dzone. * Jan. 12, 31. r. 14, 30.
Kolos. 2. 15.
12. Mamći wam ieszcze
wiele mowić, ale teraz
znieść nie możećie.
13. Lecz gdy przyydźie
on Duch prawdy, wpro-
wadźi was we wszelką *
prawdę; bo nie sam od
śiebie mowić będźie, ale co-
kolwiek usłyszy, mowić bę-
dźie, i przyszłe rzeczy wam
opowie. * Jan. 14, 26.
14. On mię uwielbi, bo
z mego weźmie, a powie
wam.
15. Wszystko co ma * O-
ćiec, moie iest: dla tegom
rzekł; że z mego weźmie, a
wam opowie. * * Jan. 17, 10.

E. na N. 3. po Wielkieynocy.

16. MAluczko, a nie uy-
rzyćie mię: i za-
śię maluczko, a uyrzyćie
mię; bo JA idę do Oyca.
17. Mowili tedy niekto-
rzy z uczniow iego między
sobą: coż to iest co nam
mowi? maluczko, a nie
uyrzyćie mię: i zaśię ma-
luczko, a uyrzyćie mię,
a iż JA idę do Oyca?
18. Przetoż mowili: coż
to iest co mowi: maluczko?
nie wiemy co mowi;
19. Tedy JEzus poznał,
że go pytać chćieli, i rzekł
im: o tym śię pytaćie mię-
dzy sobą, żem rzekł: ma-
luczko, a nie uyrzyćie mię:
i zaśię maluczko, a uyrzy-
ćie mię.
20. Zaprawdę zapra-
wdę powiadam wam: że
wy będźiećie płakać i na-
rzekać, a świat śię będźie
weselił: wy smutni będźie-
ćie, ale smętek wasz obroći
śię wam w wesele.
21. Niewiasta, gdy rodźi,
smętek ma, bo przyszła go-
dźina iey: lecz gdy porodźi
dźiećiątko, iuż nie pamięta
ućiśnienia, dla radośći, iż
śię człowiek na świat na-
rodźił.
22. I wy teraz smutek
maćie: ale zaśię uyrzę was,
a będźie śię radowało *
serce wasze, a radośći wa-
szey nikt nie odeymie od
was * * Jan. 20, 20.

E. na N. 5. po Wielkieynocy.

23. A Dnia onego, nie
będźiećie mię o nic
pytać. Zaprawdę zapra-
wdę powiadam wam: o co-
kolwiek byśćie * prośili
Oyca w imieniu moim, da
wam. * Matt. 7, 7. r. 21, 22.
Mark. 11, 24. Luk. 11, 9. Jan.
14, 13. Jak. 1, 5. 6.

24. Do-

Digitized by Google

24. Dotąd o nicześćie nie prośili w imieniu moim. Prośćież, a weźmiećie, aby radość wasza była doskonała.

25. Tomći wam przez przypowieśći mowił: ale idźie godźina, gdy iuż daley nie przez przypowieśći mowić wam będę: lecz iawnie o Oycu moim oznaymię wam.

26. W on dźień w imieniu moim prośić będźiećie: a nie mowię wam; iż JA będę Oyca prośił za wami;

27. Abowiem sam Oćiec miłuie was, żeśćie wy mnie umiłowali, i uwierzyliśćie, żem JA *od Boga wyszedł. *Jan. 17, 8.

28. Wyszedłem od Oyca, a przyszedłem na świat: i zaśię *opuszczam świat, a idę do Oyca. *Jan. 13, 1.

29. Rzekli mu uczniowie iego: oto teraz iawnie mowisz, a żadney przypowieśći nie powiadasz.

30. Teraz wiemy, że wszystko *wiesz, a nie potrzebuiesz, aby ćię kto pytał: przez to wierzymy, żeś od Boga wyszedł.* *Jan. 21, 17.

31. Odpowiedźiał im JEzus: teraz wierzyćie.

32. Oto przyydźie godźina, owszem iuż *przyszła, że śię rozproszyćie każdy do swego, a mnie samego zostawićie: lecz † nie iestem sam, bo Oćiec iest ze mną. *Matt. 26, 31. Mark. 14, 27. † Jan. 8, 29. r. 14, 10.

33. Tomći wam powiedźiał, abyśćie we mnie *pokoy mieli. Na świećie ućisk mieć będźiećie: ale ufayćie, JAM zwyćiężył świat. * Iz. 9, 6. Rzym. 5, 1. Efez. 2, 14. Kolos. 1, 20.

Rozdźiał XVII.

PAN śię modli o spolne swoie i Oycowskie uwielbienie, 6. za Apostoły, 20. i za wszystek potomny kośćioł swoy.

TO powiedźiawszy JEzus, podniosł oczy swoie w niebo, i rzekł: Oycze, przyszła *godźina, uwielbi Syna twego, aby też i Syn twoy uwielbił ćiebie. *Jan. 12, 23.

2. Jakoś mu dał moc * nad wszelkim ćiałem, aby tym wszystkim, ktoreś mu dał, dał żywot wieczny. *Matt. 28, 18. Jan. 5, 27.

3. A toć iest * żywot wieczny, aby ćiebie poznali samego prawdźiwego Boga, i ktoregoś posłał JEzusa Chrystusa. *Jer. 9, 23.

4. JAM ćię uwielbił na

na źiemi, i dokończyłem
sprawy, ktorąś mi dał, a-
bym ią czynił.
5. A teraz uwielbi mię ty
Oycze u śiebie samego tą
chwałą, ktorąm miał u
ćiebie, pierwey niżeli *
świat był. * Jan. 1, 2.
6. Obiawiłem imię
twoie ludźiom, ktoreś mi
dał z świata; twoić byli, i
dałeś mi ie, i zachowali sło-
wa twoie.
7. A teraz poznali, iż
wszystko, coś mi dał, od
ćiebie iest.
8. Abowiem słowa,
ktoreś mi dał, dałem im:
a oni ie przyięli, i poznali
prawdźiwie, iżem * od ćiebie
wyszedł; a uwierzyli, żeś
ty mnie posłał. * Jan.16,27.
9. Jać za nimi proszę:
nie za światem proszę, ale
za tymi, ktoreś mi dał; bo
twoi są.
10. I wszystko moie, iest
twoie; a * twoie, moie: i
uwielbionym iest w nich.
* Jan. 16, 15.
11. A nie iestem więcey
na świećie, ale oni są na
świećie; a JA do ćiebie
idę. Oycze święty, zacho-
way ie w imieniu twoim,
ktoreś mi dał: aby byli ie-
dno iako i my.

12. Gdym z nimi był *
na świećie, JAM ie za-
chowywał w imieniu
twoim. Ktoreś mi † dał,
strzegłem ich; i żaden ‡ z
nich nie zginął, tylko on
syn zatracenia: żeby śię **
pismo wypełniło.
* Jan. 6, 39. † Izai. 8, 18.
‡ Jan. 18, 9. ** Ps. 109, 8.
13. Ale teraz do ćiebie
idę; i mowię to na świe-
ćie, aby mieli radość moię
doskonałą w sobie.
14. JAM im dał słowo
twoie, a świat ie miał w
nienawiśći; bo nie są z
świata, iako i JA nie ie-
stem z świata.
15. Nie proszę, abyś ie
wźiął z świata; ale abyś
ie zachował ode złego.
16. Nie są z świata,
iako i JA nie iestem z
świata.
17. Poświęćże ie w pra-
wdźie twoiey. Słowo
twoie * iest prawda.
* Jan. 8, 32.
18. Jakoś ty mnie po-
słał na * świat, tak i JA
posłałem ie na świat.
* Jan. 20, 21.
19. A JA poświęcam
samego śiebie za nie, aby i
oni poświęceni byli w pra-
wdźie.

Digitized by Google

20. A nie tylko za tymi proſzę, lecz i za onymi, ktorzy przez słowo ich uwierzą w mię.

21. Aby wszyscy * byli iedno, iako ty † Oycze we mnie a JA w tobie; aby i oni w nas iedno byli: aby świat uwierzył, żeś ty mnie posłał. * Galat. 3, 28. Efez. 4, 3. † Jan. 10, 38. r. 14, 11.

22. A JA tę chwałę, ktoraś mi dał, dałem im: aby byli iedno, iako my iedno * ieſteśmy. * Jan. 10, 30.

23. JA w nich, a ty we mnie, aby byli doſkonałymi w iedno: a iżby poznał świat, żeś ty mnie posłał, a żeś ie umiłował, iakoś i mnie umiłował.

24. Oycze, ktoreś mi dał, chcę aby * gdzie iem JA ieſt, i oni byli ze mną, aby oglądali chwałę moię, ktoraś mi dał; abowiemeś mię umiłował przed założeniem świata.
* Jan. 12, 26. r. 14, 3.

25. Oycze ſprawiedliwy, i świat * cię niepoznał: alem JA ciebie poznał, a i ci poznali, żeś ty mnie † posłał. * Jan. 15, 21. r. 16, 3. † Jan. 16, 27.

26. J uczyniłem im znaiome imię twoie, i znaiome uczynię; aby miłość, ktoraś mnie umiłował, w nich była, a JA w nich.

Rozdział XVIII.

PAN od Judaſza zdradzony, mocą swoią żołnierze poraził, że na ziemię paść muśieli, a dobrowolnie śię dawſzy poimać, przed Annaſzem i Kaifaſzem ſtanął. 22. Jeden go z ſług uderzył. 27. Piotr śię go zaprzał. 28. Piłatowi oddany, i co śię tam z nim działo.

TO powiedziawſzy JEzus, wyſzedł * z uczniami ſwoimi przez potok Cedron, gdzie był ogrod: do ktorego on wſzedł i uczniowie iego. * Matt. 26, 36. Mark. 14, 32. Luk. 22, 39.

2. A wiedział i Judas, ktory go wydawał, ono mieyſce; bo śię tam częſto ſchadzał JEzus z uczniami ſwoimi.

3. Przetoż Judaſz * wziąwſzy rotę i ſługi od przednieyſzych kapłanow i Faryzeuſzow, przyſzedł tam z laternami i z pochodniami, i z broniami.
* Matt. 26, 47. Mark. 14, 43. Luk. 22, 47.

4. Tedy JEzus wiedząc wſzyſtko, co nań przyyść miało, wyſzedſzy, rzekł im: kogo ſzukaćie?

5. Odpo-

5. Odpowiedźieli mu: JEzuſa Nazareńſkiego. Rzekł im JEzus: JAM ieſt. A ſtał z nimi i Judaſz, ktory go wydawał.

6. A ſkoro im rzekł; JAM ieſt: poſtąpili na zad, i padli na źiemię.

7. Tedy ich záśię ſpytał: kogo ſzukaćie? a oni rzekli: JEzuſa Nazareńſkiego.

8. Odpowiedźiał JEzus: powiedźiałem wam, żem JA ieſt. Jeźli tedy mnie ſzukaćie, dopuśććież tym odeyść.

9. Aby śię wypełniły słowa, ktore był powiedźiał; nie ſtraćiłem żadnego z tych, ktoreś * mi dał.
* Jan. 17, 12.

10. Tedy Symon Piotr * maiąc miecz, dobył go, i uderzył sługę kapłana nawyższego, i ućiął mu ucho iego prawe. A temu słudze imię było Malchuſz.
* Matt. 26, 51. Luk. 22, 50.

11. I rzekł JEzus Piotrowi: włoż miecz twoy w pochwy. Izali nie mam pić kielicha tego, ktory mi dał Oćiec?

12. Rota tedy i Rotmiſtrz, i słudzy Żydowſcy poimali JEzuſa, i związali go.

13. A wiedli go naprzod do Annaſza; bo był świekier Kaifaſzow, ktory był nawyższym kapłanem roku onego.

14. A Kaifaſz ten był, ktory * Żydom radźił; że pożyteczno ieſt, aby ieden człowiek umarł za lud.
* Jan. 11, 50.

15. I ſzedł za JEzuſem Symon * Piotr, i drugi uczeń. A ten uczeń był znaiomy nawyższemu kapłanowi, i wſzedł z JEzuſem do dworu nawyższego kapłana. * Matt. 26, 58. Mark. 14, 54. Luk. 22, 54.

16. Ale Piotr ſtał * u drzwi na dworze. Wyſzedł tedy on drugi uczeń, ktory był znaiomy nawyższemu kapłanowi; i mowił z odźwierną, i wprowadźił tam Piotra. * Matt. 26, 69.

17. Tedy rzekła Piotrowi dźiewka odźwierna: izaliś i ty nie ieſt z uczniow tego człowieka? on odpowiedźiał: nie ieſtem.

18. Stali tedy słudzy i czeladź, uczyniwſzy ogień, bo źimno było; i grzali śię: był też z nimi Piotr, ſtoiąc i grzeiąc śię.

¶ 19. A tak nawyższy kapłan pytał JEzuſa o iego ucznie, i o naukę iego. 20. Od-

20. Odpowiedział mu JEzus: JAM iawnie mowił * światu: JAM zawße uczył w bożnicy i w kośćiele, gdźie śię zewßąd Zydowie ſchadzaią: a potaiemnie nicem nie mowił.
*Jan. 7, 26.

21. Coż mię pytaß? pytay tych, ktorzy ſłuchali, com im mowił: ćić oto wiedzą, com JA mowił.

22. A gdy on to mowił, ieden z ſług, ktory tam ſtał, uderzył JEzuſa laſką, mowiąc: i także odpowiadaß nawyżßemu kapłanowi?

23. Odpowiedział mu JEzus: ieżlim źle rzekł, day świadectwo o złym: a ieźli dobrze, przeczże mię biieß?

24. I odeſłał go Annaß związanego * do Kaifaßa, nawyżßego kapłana.
* Matt. 26, 57. Mark. 14, 53.

25. A Symon Piotr ſtał * i grzał śię. J rzekli do niego: azażeś i ty nie ieſt z uczniow iego? a on śię zaprzał, mowiąc: nie ieſtem.
*Matt. 26, 69. Mark. 14, 66.

26. Rzekł mu niektory z ſług kapłana nawyżßego, powinowaty onego, ktoremu był Piotr ućiął ucho: izażem JA ćiebie nie widział w ogrodźie z nim?

27. Zaprzał śię zaśię Piotr: a zarazem kur * zapiał.
* Jan. 13, 38.

28. Prowadźili tedy * JEzuſa od Kaifaßa na ratuß: a było rano. J nie weßli ſami † na ratuß, aby śię nie zmazali ale iżby pożywali ‡ baranka Wielkonocnego.
* Matt. 27, 2. Mark. 15, 1. 2. † Dźie. 10, 28. ‡ S. Paſchy.

29. Tedy wyßedł do nich Piłat, i rzekł; iakąż ſkargę przynośićie przećiwko człowiekowi temu?

30. Odpowiedźieli mu, i rzekli: być ten nie był złoczyńcą, tedybyśmyć go nie podali.

31. J rzekł Piłat: weźmićież go wy, a według Zakonu waßego oſądźćie go. Rzekli mu Zydowie: nam śię nie godźi zabiiać nikogo.

32. Aby śię wypełniły ſłowa JEzuſowe, * ktore rzekł, oznaymuiąc iaką miał śmierćią umrzeć.
* Matt. 16, 21. r. 17, 22. r. 20, 19.

33. Tedy zaśię wßedł Piłat na ratuß, i zawołał JEzuſa, i rzekł mu: tyżeś ieſt * Krol Zydowſki?
* Matt. 27, 11. Mark. 15, 2. Luk. 23, 3

34. Odpo-

Digitized by Google

34. Odpowiedział mu JEzus; a samże to od siebie mowiß, czylić inßi powiedzieli o mnie?

35. Odpowiedział Piłat: azażem ia Żyd? narod twoy i przednieyßi kapłani podali mi cię: cożeś wżdy uczynił?

36. Odpowiedział JEzus: krolestwo moie nie iest z tego świata: gdyby krolestwo moie z tego świata było, wżdyćby mię słudzy moi bronili, abym nie był wydany Żydom: lecz teraz krolestwo moie nie * iest ztąd.

* Jan. 6, 15.

37. Tedy mu rzekł Piłat: toś ty przecię iest Krol; odpowiedział mu JEzus: ty powiadaß żem JA iest krolem. JAM się na to narodził, i na tom przyßedł na świat, abym świadectwo wydał prawdzie. Wßelki, ktory iest z prawdy, słucha głosu mego.

38. Rzekł mu Piłat: coż iest prawda? a to rzekßy, wyßedł zaśię do Żydow, i rzekł im: JA w nim żadney winy nie znayduię.

39. A też u was iest * zwyczay, abym wam iednego wypuścił na Wielkanoc: chcecież tedy abym wam wypuścił tego Krola Żydowskiego? * Matt. 27, 15. Mark. 15. 6. Luk. 23, 17.

40. Tedy zaśię wßyscy zawołali, mowiąc: nie tego, ale * Barabbaßa! a ten Barabbaß był zboyca.

* Dzie. 3, 14.

Rozdział XIX.

Piłat Chrystusa ubiczowanego, 2. i cierniem ukoronowanego, 4. chcąc wyzwolić. 8. Uporem Żydow zwyciężony będąc. 16. na ukrzyżowanie skazał. 26. JEzus matkę uczniowi zlecił. 30. Octu skosztowawßy, umarł. 34. Bok Pański włocznią przebito. 38. z krzyża go zięto. 40. i pochowano.

TEdy Piłat wziął * JEzusa, i ubiczował go.

* Matt. 27, 26. Mark. 15, 15.

2. A żołnierze uplotßy koronę z ciernia, włożyli na głowę iego, i płaßczem ßarłatowym przyodziali go.

3. A mowili: bądź pozdrowiony Krolu Żydowski! i bili go laskami.

4. I zaśię wyßedł Piłat na dwor, i rzekł im; oto go wam wywiodę na dwor, abyśćie wiedzieli, iż w nim żadney winy nie znayduię.

5. Te-

5. Tedy JEzus wyszedł na dwor, niosąc onę ćierniową koronę, i on płaszcz szarłatowy, i rzekł im Piłat: oto człowiek!

6. A gdy go uyrzeli przednieyśi kapłani i słudzy ich, zawołali, mowiąc: ukrzyżuy, ukrzyżuy go! rzekł im Piłat: weźmićież go wy, a ukrzyżuyćie; boć ia w nim żadney winy nie znayduię.

7. Odpowiedźieli mu Żydowie: myć Zakon mamy, i według Zakonu naszego * ma umrzeć: bo śię † czynił Synem Bożym.
* 3 Moy. 24, 15. † Jan. 5, 18. r. 10, 33.

8. A gdy Piłat usłyszał te słowa, barźiey śię uląkł.

9. J wszedł zaśię do ratusza, i rzekł do JEzusa: zkądżeś ty iest? lecz mu JEzus nie dał odpowiedźi.

10. Tedy mu rzekł Piłat: nie mowisz ze mną? nie wiesz iż mam moc ukrzyżować ćię, i mam moc wypuśćić ćię?

11. Odpowiedźiał JEzus: nie miałbyś żadney mocy nade mną, być nie była * dana z gory: przetoż kto mię tobie wydał, więtszy grzech ma. * Rzym. 13, 1.

12. Od tąd Piłat starał śię o to, iakoby go wypuśćił. Lecz Żydowie wołali, mowiąc: ieźli go wypuśćisz, nie iesteś przyiaćielem Cesarskim. Każdy bowiem, co śię * krolem czyni, sprzećiwia śię Cesarzowi. * Dźie. 17, 7.

13. A przetoż Piłat usłyszawszy te słowa, wywiodł JEzusa na dwor, i śiadł na stolicy, na mieyscu, ktore zowią Litostrotos, a po Żydowsku Gabbata.

14. A było to w dźień przygotowania przed Wielkanocą, około szostey godźiny, i rzekł Piłat Żydom: oto Krol wasz!

15. A oni zawołali: strać, strać! ukrzyżuy go! rzekł im Piłat: krolaż waszego ukrzyżuię? odpowiedźieli przednieyśi kapłani: nie mamy Krola, tylko * Cesarza. * 1 Moy. 49, 10.

16. Tedy im go * wydał, żeby był ukrzyżowany. J wźięli † JEZUSA, i wywiedli. * Matt. 27, 26. † Matt. 27, 31. Mark. 15, 20. Luk. 23, 26.

17. A on niosąc krzyż swoy, wyszedł na ono mieysce, ktore zwano, Trupich * głow, a po Żydowsku zo-

wią

Digitized by Google

wią ie, Golgata: *Zyd. 13, 12.
18. Gdźie go ukrzyżo-
wali. A z nim drugich
dwu, z obu ſtron, a w
pośrzodku JEzuſa.
19. Napiſał też Piłat i
napis, i poſtawił nad
krzyżem. A było napiſa-
no: JEZUS NAZA-
RENSKI, KROL
ZYDOWSKI.
20. A ten napis czytało
wiele Zydow: bo bliſko
miaſta było ono mieyſce,
gdźie był ukrzyżowany
JEzus. A było napiſano
po Zydowſku, po Grecku, i
po Łaćinie.
21. Tedy rzekli Piłato-
wi przednieyśi kapłani Zy-
dowſcy: nie piß Krol Zy-
dowſki: ale iż on powia-
dał; ieſtem Krolem Zy-
dowſkim.
22. Odpowiedźiał Pi-
łat: com napiſał, tom na-
piſał.
23. A gdy żołnierze *JE-
zuſa ukrzyżowali, wźięli
ßaty iego, (i uczynili cztery
częśći, każdemu żołnierzo-
wi część,) i ſukńią. A by-
ła ta ſuknia nießyta, ale od
wierzchu wßyſtka dźiana.
* Matt. 27, 35. Mark. 15, 24.
Luk. 23, 33.
24. Tedy rzekli iedni do
drugich: nie kraymy iey,
ale o nię rzućmy loſy, czyia
ma bydź. Aby śię piſmo
wypełniło, ktore mowi:
podźielili * miedzy śię ßa-
ty moie, a o odźienie moie
los miotali. To tedy uczy-
nili żołnierze. * Pſalm 22, 19.
25. A ſtały podle krzyża
*JEzuſowego, matka iego,
i śioſtra matki iego, Ma-
rya, żona Kleofaßowa,
i Marya Magdalena.
* Matt. 27, 61. Mark. 15, 40.
Luk. 23, 49.
26. Tedy JEzus uyrza-
wßy matkę, i ucznia, ktore-
go * miłował, tuż ſtoią-
cego, rzekł matce ſwoiey:
niewiaſto, oto ſyn twoy.
* Jan. 13, 23. r. 20, 2. r. 21, 7.
27. Potym rzekł ucznio-
wi: oto matka twoia. A
od oney godźiny wźiął ią
on uczeń do śiebie.
28. Potym wiedząc JE-
zus iż śię iuż wßyſtko wy-
konało, aby śię * wypełniło
piſmo, rzekł: pragnę.
* Pſalm 69, 22.
29. A było tam naczy-
nie poſtawione octu pełne.
Tedy oni *napełniwßy gęb-
kę octem, a obłożywßy hy-
ſopem, podali do uſt iego.
* Matt. 27, 48.
30. A gdy JEzus ſkoßto-
wał

Digitized by Google

wał octu, rzekł: wykonało * śię. A nachyliwszy głowę, oddał † Ducha.
* Jan. 17, 4. † Luk. 23, 46.

31. Tedy Żydowie, aby ćiała na krzyżu na sabbat nie zostały, ponieważ był dźień przygotowania; (abowiem był wielki on dźień sabbatu) prośili Piłata, aby im goleni połamano, i źięto ie.

32. Przyszli tedy żołnierze: a pierwszemu wprawdźie złamali goleni, i drugiemu, ktory z nim był ukrzyżowany:

33. Ale do JEzusa przyszedszy, gdy uyrzeli, że iuż umarł, nie łamali goleni iego.

34. Lecz ieden z żołnierzow włocznią otworzył bok iego; a zarazem wyszła krew i woda.

35. A ten, co to widźiał, świadczył o tym, i prawdźiwe iest świadectwo iego: a on wie, iż prawdę powiada, abyśćie wy wierzyli.

36. Abowiem śię to stało, aby śię wypełniło pismo; kość iego * nie będźie złamana. * 2 Moy. 12, 46. 4 Moy. 9, 12.

37. I zaśię drugie pismo mowi: uyrzą, kogo * przebodli. * Zach. 12, 10.

38. A potym prośił Piłata * Jozef z Arymatyi, (ktory był uczniem JEzusowym, ale † taiemnym, dla boiaźni Żydowskiey) aby zdiął ćiało JEzusowe. I pozwolił Piłat. Szedł tedy i zdiął ćiało JEzusowe. * Matt. 27, 57. Mark. 15, 42. † Jan. 12, 42.

39. Przyszedł * też i Nikodem, (ktory był przed tym przyszedł w nocy do JEzusa) niosąc zmieszaney Myrry i Aloes, około sta funtow. * Jan. 3, 2. r. 7, 50.

40. Wźięli tedy ćiało JEzusowe, i uwinęli ie w prześćieradła z onymi rzeczami wonnymi, iako iest zwyczay Żydom umarłe chować.

41. A był na onym mieyscu, gdźie był ukrzyżowany, ogrod: a w ogrodźie grob nowy, w ktorym ieszcze nikt nie był położony.

42. Przetoż tam dla dnia przygotowania Żydowskiego, iż on grob był blisko, położyli JEzusa.

Digitized by Google

Rozdział XX.

Marya o zmartwychwstaniu Pańskim uczniom dała znać. 3. Piotr i Jan poszli do grobu. 15. PAN sie pokazał Maryi. 19. I dziesiąci ucznióm. 26. Znowu za tydzień kwoli Tomaszowi 30. W piśmie świętym mamy tyle, ile nam do zbawienia potrzeba.

A Pierwszego dnia po * sabbacie, Marya Magdalena przyszła rano do grobu, gdy jeszcze było ciemno, i uyrzała kamień odwalony od grobu.
* Matt. 28, 1. Mark. 16, 1. Luk. 24, 1.

2. I bieżała a przyszła do Symona Piotra, i do onego drugiego ucznia, ktorego miłował * JEzus, i rzekła im: wzięli PANA z grobu; a' nie wiemy gdzie go położyli.
* Jan. 13, 23. r. 21, 7.

3. Tedy * wyszedł Piotr, i on drugi uczeń, a szli do grobu. * Luk. 24, 12.

4. I bieżeli oba społem; ale on drugi uczeń wyścignął Piotra, i pierwey przyszedł do grobu.

5. A nachyliwszy sie, uyrzał leżące prześcieradła: wszakże tam nie wszedł.

6. Przyszedł też i Symon Piotr, idąc za nim, i wszedł w grob, i uyrzał prześcieradła leżące:

7. I chustkę, ktora była na głowie iego; nie z prześcieradły położoną, ale z osobna na iednym mieyscu zwinioną.

8. Potym wszedł i on drugi uczeń, ktory był pierwey przyszedł do grobu; i uyrzał, a uwierzył.

9. Abowiem ieszcze nie rozumieli pisma, iż miał * zmartwychwstać.
* Psalm 16, 10. Izai. 53, 8. Jonasz 2, 1. Luk. 24, 46. Dzie. 13, 35. r. 17, 3.

10. I odeszli zaś oni uczniowie do domu.

11. Ale Marya stała * u grobu, na dworze płacząc. A gdy płakała, nachyliła sie w grob. * Matt. 28, 1. Mark. 16, 5.

12. I uyrzała dwu Aniołow w bieli siedzących; iednego u głowy, a drugiego u nog, tam gdzie było położone ciało JEzusowe.

13. Ktorzy iey rzekli: niewiasto, czemu płaczesz? rzekła im; iż wzięli PAna mego, a nie wiem gdzie go położyli.

14. A to rzekszy, obrociła sie na zad, i uyrzała * JEzusa stoiącego; lecz nie

Digitized by Google

nie wiedziała iż JEzus
był. * Matt. 28, 9. Mark. 16, 9.
15. Rzekł iey JEzus:
niewiasto, czemu płaczesz?
kogo szukasz? a ona mnie-
maiąc żeby był ogrodnik,
rzekła mu: Panie, ieźliś
go ty wziął, powiedz mi,
gdzieś go położył, a ia go
weźmę.
16. Rzekł iey JEzus:
Maryo! Ktora obroci-
wszy się, rzekła mu: Rab-
boni: co się wykłada,
Nauczycielu.
17. Rzekł iey JEzus:
nie dotykay się mnie, bom
ieszcze nie wstąpił do Oyca
mego; ale idź do braci
moiey, a powiedz im:
wstępuię do Oyca mego *
i Oyca waszego; i do Bo-
ga mego i Boga waszego.
* Jan. 16, 16.
18. Tedy przyszła Ma-
rya Magdalena, * oznay-
muiąc uczniom, że wi-
działa PANA, a że iey to
powiedział. * Matt. 28, 8.
Mark. 16, 8. Luk. 24, 9.

E. na N. 1. po Wielkieynocy.

19. A Gdy był wieczor
dnia onego * pier-
wszego po sabbacie, a drzwi
były zamknione, gdzie byli
uczniowie zgromadzeni
dla boiaźni Żydowskiey,
rzyszedł JEzus, i stanął
w pośrzodku nich, i rzekł
im: pokoy wam.
* Mark. 16, 14. Luk. 24, 36.
1 Kor. 15, 5.
20. A to rzekszy, pokazał
im ręce i bok swoy. I ura-
dowali się uczniowie, *
uyrzawszy PANA.
* Jan. 16, 22.
21. Rzekł im zaśię JE-
zus: pokoy wam. Jako
mię * posłał Oćiec, tak i
JA was posyłam.
* Isai. 61, 1.
22. A to rzekszy, tchnął
na nie, i rzekł im: weźmi-
ćie Ducha Swiętego.
23. Ktorymkolwiek * grze-
chy odpuśćićie, będą im
odpuszczone, a ktorymkol-
wiek zatrzymaćie, będą
zatrzymane. * * Matt. 16, 19.

E. na dzień S. Tomasza.

24. A Tomasz ieden ze
dwunaśći, ktorego
zowią Dydymus, nie był
z nimi, gdy był przyszedł
JEzus.
25. I rzekli mu drudzy
uczniowie: widzieliśmy
PANA. Ale im on rzekł.
Jeźli nie uyrzę w ręku iego
znakow gwoździ, a nie wło-
żę palca mego w znaki gwoź-
dzi, i nie włożę ręki moiey
w bok iego, nie uwierzę.

Digitized by Google

26. A po ośmi dni, byli zaśię uczniowie iego w domu, i Tomasz z nimi: i przyszedł JEzus, gdy były drzwi zamknione, a stanął w pośrzodku nich, i rzekł: pokoy wam.

27. Potym rzekł Tomaszowi: włoż sam palec twoy, a oglądaj ręce moie, i ściągni rękę twoię, i włoż *ią w bok moy: a nie bądź niewiernym, ale wiernym.

*1 Jan. 1, 1.

28. Tedy odpowiedźiał Tomasz, i rzekł mu: PAN moy, i Bog moy.

29. Rzekł mu JEzus: żeś mię uyrzał Tomaszu, uwierzyłeś: błogosławieni, *ktorzy nie widźieli, a uwierzyli. *1 Piotr. 1, 8.

30. Wieleć i *innych cudow uczynił JEzus przed oczyma uczniow swoich, ktore nie są napisane w tych kśięgach. *Jan. 21, 25.

31. Ale te są napisane, abyśćie wierzyli, że JEzus iest Chrystus, syn Boży: a żebyśćie wierząc, żywot mieli w imieniu iego.*

Rozdźiał XXI.

PAN śię pokazał Apostołom łowiącym ryby. 6. Ktorego oni w cudownym obłowie ryb poznali. 15. PAN Piotrowi, ktory trzy kroć wyznał, że go miłuie, zlećił paśienie owieczek swoich. 18. Temuż iako śmierćią miał umrzeć, opowiedźiał.

POtym śię zaś ukazał JEzus uczniom u morza Tyberyadskiego: a ukazał śię tak.

2. Byli pospołu Symon Piotr, i Tomasz, ktorego zowią Dydymus, i *Natanael, ktory był z Kany Galileyskiey, i synowie †Zebedeuszowi, i drudzy dwa z uczniow iego.

* Jan. 1, 47. † Matt. 4, 21. Mark. 1, 19.

3. Rzekł im Symon Piotr: poydę ryby łowić. Mowią mu: poydźiemy i my z tobą. Jszli, i wnet wstąpili w łodź: a oney nocy nic nie poimali.

4. A gdy iuż było rano, stanął JEzus na brzegu: wszakże nie wiedźieli uczniowie, żeby był JEzus.

5. Rzekł im tedy JEzus: dźieći, a maćież co ieść? odpowiedźieli mu: nie mamy.

6. A on im rzekł: zapuśććie *śieć po prawey stronie łodźi, a znaydźiećie. J zapuśćili: a iuż daley nie mogli iey ćiągnąć przed mnostwem ryb. *Luk. 5, 4.

7. J

Digitized by Google

7. J rzekł on uczeń, ktorego * miłował JEzus, Piotrowi: PAN ieſt. Symon tedy Piotr, uſłyſzawſzy iż PAN ieſt, przepaſał śię koſzulą, (abowiem był nagi) i rzućił śię w morze.

* Jan. 13, 23. r. 19, 26. r. 20, 8.

8. A drudzy záśię uczniowie przyſzli w łodźi; (bo nie daleko było od brzegu, ale iakoby na dwu ſet łokći) ćiągnąc śieć z rybami.

9. A gdy wſtąpili na brzeg, ujrzeli węgle nałożone, i rybę na nim leżącą, i chleb.

10. Rzekł im JEzus: przynieśćie z tych ryb, ktoreśćie * teraz poimali.

* Luk. 24, 41.

11. Wſtąpił tedy Symon Piotr, i wyćiągnął śieć na źiemię, pełną wielkich ryb; ktorych było ſto pięćdźieśiąt i trzy: a choć ich tak wiele było, nie zdarła śię śieć.

12. Rzekł im JEzus: podźćie, obiedwayćie. A żaden z uczniow nie śmiał go pytać; ty ktoś ieſt, wiedząc że ieſt PAN.

13. Tedy przyſzedł JEzus, i wźiął on chleb, i dał im: także i rybę.

14. A toć iuż trzeći raz ukazał śię JEzus uczniom ſwoim po zmartwychwſtaniu.

15. A gdy obiad odprawili, rzekł JEzus Symonowi Piotrowi: Symonie Jonaſzow, miłuieſz mię więcey niżeli ći? rzekł mu: tak ieſt PANIE, ty wieſz że ćię miłuię. Rzekł mu: paſz baranki moie.

16. Rzekł mu záśię po wtore: Symonie Jonaſzow, miłuieſz mię? rzekł mu: tak ieſt PANIE, ty wieſz że ćię miłuię. Rzekł mu: paſz owce moie.

17. Rzekł mu potrzećie: Symonie Jonaſzow, miłuieſz mię? i záſmućił śię Piotr, że mu potrzećie rzekł: miłuieſz mię? i odpowiedźiał mu: PANIE ty wſzyſtko * wieſz, ty znaſz, że ćię miłuię. Rzekł mu JEzus: paſz owce moie.

* Jan. 16, 30.

18. Zaprawdę zaprawdę powiadam * tobie: gdyś był młodſzym, opaſowałeś śię, i chodźiłeś kędyś chćiał: lecz gdy śię zſtarzeieſz, wyćiągnieſz ręce twoie; a inny ćię opaſze, i poprowadźi, gdźiebyś nie chćiał.

* Jan. 13, 36. Dźie. 12, 5. 2 Piotr. 1, 14.

19. A to powiedźiał daiąc znáć, iaką śmierćią miał uwielbić Bogá. A to powiedźiawszy, rzekł mu: podź zá mną.

20. A Piotr obroćiwszy śię, uyrzał onego ucznia, ktorego miłował JEzus, pozad idącego; ktory śię też był położył przy wieczerzy na pierśiach iego, i rzekł był: PANJE, ktoryż iest ten, co ćię wyda?

21. Tego uyrzawszy Piotr, rzekł JEzusowi: PANJE, a ten co?

22. Rzekł mu JEzus: ieżlibym chćiał żeby on został aż przyydę, co tobie do tego? ty podź zá mną.

23. J wyszła tá powieść miedzy bráćią, żeby on uczeń umrzeć nie miał. Lecz mu nie rzekł JEzus, iż nie miał umrzeć: ale, ieżli chcę, aby został aż przyydę, coż tobie do tego?

24. Tenći iest on uczeń, ktory świadczy o tym, i to napisał: a wiemy, że prawdźiwe iest świadectwo iego.

25. Jest też ieszcze i innych wiele * rzeczy, ktore czynił JEzus: ktore gdyby miały bydź wszystkie zosobna spisane, tuszę, iż i sam świat nie mogłby ogarnąć kśiąg, ktoreby napisane były. Amen. *Jan. 20, 30.

Dzieie Swiętych Apostołow.

TE kśięgi Dzieiow Apostolskich, opisuią co S. Apostołowie, częśćią wszyscy, częśćią niektorzy, mianowićie S. Piotr, Jan, Jakob i Paweł, i inśi mężowie pobożni, Szczepan, aż i Barnabasz, pamiątki godnego w kośćiele Bożym czynili i ćierpieli, zaraz po w Niebowstąpieniu PAńskim, po obraniu S. Maćieia na Apostolstwo, i po przyieśćiu Ducha ś. A naprzod co czynili i ćierpieli w Jeruzalem, co śię zamyka w pierwszych 7. rozd. w Samaryi w rozd. 8. w Damasku, w Lyddźie i w Joppie. w rozd. 9. w Cezaryi w rozd. 10. i. 11. Znowu w Jeruzalem w rozd. 12. 15. Co ś. Paweł na wielu mieyscach czynił i ćierpiał, o czym od 13. rozd. aż do końca. Oprocz tego, że w tych kśięgach iest skarb kosztowny utaiony: mianowićie.

I. Artykuły wiary naszey Chrześćiańskiey, o zmartwychwstaniu, w Niebowstąpieniu, na prawicy Bożey uśiedzeniu CHrystusa PANA, i o zesłaniu Ducha ś. O znieśieniu Ceremonii Zakonu

Digitized by Google

Bożego i rożności miedzy ludźmi i pokarmy, przez Ewangielią: o naygłownieyszey nauce Chrześćiańskiey: iako wszyscy ludźie, Zydźi i Pogani pod Starym i Nowym Testamentem nie przez uczynki Zakonne, ale tylko przez łaskę samego Chrystusa PANA usprawiedliwieni i zbawieni bywaią, o czym w rozd 15. w. 11.

II. Spełnienie dawnych obietnic Bożych o powołaniu Poganow do kośćioła B. o wylaniu Ducha S. na wszelkie ćiało, o obronie kośćioła B. od wszelakich nieprzyiaćioł, o rządźie i zatrzymaniu iego, aż do końca.

III. Pierwszy początek kośćioła Bożego iako był nieznaczny: ale potym przez usługę Apostołow po świećie był rozszerzony.

IV. Wizerunk kośćioła Apostolskiego: gdźie wszystko, co do nauki i obyczaiow należało, w dobrym porządku było. Także wiele znacznych cudow, ktorymi śię stwirdzała nauka ś. Apostołow.

V. Wiele przykładow, z ktorych sludzy Boży uczyć śię mogą, iako Pismo S. wykładać, urząd swoy przećiwko wszystkim odprawować, i iako we wszystkich sprawach około rządu kośćioła Bożego sobie postępować maią.

Rozdźiał I.

Przedmowa S. Łukasza. 6. Rozmowa Chrystusa PANA z Apostoły 9. Hystorya o wniebowstąpieniu PAńskim. 12. Apostołow do Jeruzalem śię wrocenie. 15. Kazanie S. Piotra. 18. I na mieysce Judaszowe. 23. obranie S. Maćieia.

ŁE. na dźień w Niebowstąpienia PAńsk.

PIerwsze wprawdźie kśięgi napisałem, o Teofile! o wszystkim, co począł JEzus i czynić i uczyć.

2. Aż do * dnia onego, ktorego dawszy rozkazanie Apostołom, ktore był przez Ducha S. obrał, wźięty iest wzgorę. * Jan. 20, 21.

3. Ktorym też samego śiebie * po męce swoiey żywym stawił, w wielu niewątpliwych dowodach, przez czterdźieśći dni ukazuiąc śię im, i mowiąc o krolestwie Bożym.

* Mark. 16, 14. Jan. 20, 20. 1 Kor. 15, 5.

4. A zgromadźiwszy ie, przykazał * im, aby nie odchodźili z Jeruzalem: ale iżby czekali obietnice Oycowskiey: o ktoreyśćie mowi słyszeli † ode mnie.

* Łuk. 24, 49. † Jan. 14, 26.

5. Abowiemći Jan chrzćił * wodą: ale wy będźiećie ochrzczeni † Duchem

chem Swiętym po nie wie-
lu tych dni. *Matt. 3, 11.
Mark. 1, 8. Luk. 3, 16. Jan. 1, 26.
† Izai. 44, 3. Dzie. 2, 1. r. 11, 16.
r. 19, 4.

6. A tak oni zszedszy się
pytali go, mowiąc: PA-
NIE, izali w tym * cza-
sie naprawisz krolestwo
Izraelskie? *Luk. 24, 21.

7. Lecz on rzekł do nich:
nie wasza rzecz * iest, znać
czasy i chwile, ktore Oćiec
w swoiey mocy położył.
*Matt. 24, 36.

8. Ale przyymiećie moc
Ducha Swiętego, ktory
przyydźie na was: i bę-
dźiećie mi * świadkami i w
Jeruzalem, i we wszy-
stkiey Judskiey źiemi, i w
Samaryi, aż do ostatniego
kraiu źiemie. *Luk. 24, 48.
Jan. 15, 27.

9. A to rzekszy, gdy oni
patrzali, wzgorę * podnie-
śiony iest: a obłok wźiął
go od oczu ich. *Luk. 24. 51.

10. A gdy za nim do nie-
ba idącym pilnie patrzali,
oto dwa mężowie stanęli
przy nich w białym odźie-
niu.

11. J rzekli: mężowie
Galileyscy, przecz stoićie,
patrząc w niebo? ten JE-
zus, ktory wzgorę wźięty
iest od was do nieba, tak
przyydźie, iakośćie * go
widźieli idącego do nieba.*
*Dan. 7, 13. Matt. 16, 27. r. 25,
31. Mark. 13. 26. 1 Tess. 1, 10.
Obiaw. 1, 7.

12. Tedy się wroćili do
Jeruzalem od gory, ktorą
zowią Oliwną, ktora iest
blisko Jeruzalem, maiąc
drogi przez ieden sabbat.

13. A gdy weszli, wstąpili
na salę, gdźie mieszkali
Piotr, i Jakub, i Jan, i
Andrzyy, i Filip, i Tomasz,
Bartłomiey, i Matteusz,
Jakub Alfeuszow, i Sy-
mon Zelotes, i Judas Ja-
kubow.

14. Ci wszyscy trwali ie-
dnomyślnie na modlitwie
i prośbach, z żonami, i z
Maryą, matką JEzuso-
wą, i z braćią iego.

LE. na dźień S. Maćieia.

15. A Wonęż dni, po-
wstawszy Piotr w
pośrzodku uczniow, rzekł:
(a był poczet osob wespoł
zgromadzonych około sta i
dwudźiestu.)

16. Mężowie braćia,
muśiało się wypełnić ono
pismo, ktore opowiedźiał
Duch Swięty przez usta *
Dawidowe o Judaszu,
ktory był wodzem tych, †

co

co poimali JEzusa.
* Psalm 41, 10. Matt. 26, 21. Jan. 13, 18. † Matt. 26, 48. Jan. 18, 3.

17. Bo był policzony * z nami, i dostał był czastki tego usługowania.
* Matt. 10, 4. Luk. 6, 16.

18. Tenći wprawdzie otrzymał rolą * z zapłaty niesprawiedliwości: a obiesiwszy sie, † rozpuknł sie na poły, i wypłyneły wszystkie wnetrzności iego.
* Matt. 27, 10. † Matt. 27, 5.

19. J było to iawno wszystkim mieszkaiacym w Jeruzalem, tak iż nazwano one rolą własnym ich iezykiem, Akieldama; to iest, rola krwie.

20. Abowiem napisano w ksiegach Psalmow; niechay bedzie mieszkanie * iego puste, a niech nie bedzie ktoby w nim mieszkał, a biskupstwo iego niech † weźmie inny. * Psalm 69, 26.
† Psalm 109, 8.

21. Potrzeba * tedy, aby ieden z tych meżow, ktorzy z nami bywali po wszystek czas, ktorego PAN JEzus przebywał miedzy nami. * Dzie. 6, 3.

22. Poczawszy od chrztu Janowego, aż do tego dnia, ktorego iest wzięty wzgore od nas, był z nami świadkiem zmartwychwstania iego.

23. J postawili dwu; Jozefa, ktorego zwano Barsabaszem, ktorego też nazywano Justem; i Macieia.

24. A modląc sie mowili: ty PANJE, ktory znasz serca * wszystkich, okaż z tych dwu iednego, ktoregoś obrał. * 1 Sam. 16, 7. 1 Kron. 28, 9. Psalm 7, 10. Jerem. 11, 20. r. 17, 10. r. 20, 12. Luk. 16, 15.

25. Aby przyiał czastke usługowania tego, i Apostolstwa, z ktorego wypadł Judasz, aby odszedł na mieysce swoie.

26. J rzucili losy ich. J padł los na Macieia: a przyłączony iest spolnym zdaniem do iedenastu Apostołow. *

Rozdział II.

Duch Swiety w ognistych iezykach zstapił na Apostoły. 8. Ktorzy rożnymi iezykami mowili. 13. Potwarz piiaństwa Piotr S. zniosł. 16. A dawszy o wszystkim sprawe. 22. JEzusa Mesyaszem bydź uczynk. 37. Słuchaczom do pokuty usługował. 41. Na co sie ich do trzech tysiecy nawrociło.

LE. na Niedz. Swiateczną.

A Gdy przyszedł * dzień

Digitized by Google

pięćdziesiąty, byli wßyscy
iednomyślnie pospołu.
*3 Moy. 23,16. 5 Moy. 16,9.

2. Tedy śię stał z prętka z
nieba ßum, iakoby przypa-
daiącego wiatru gwałto-
wnego, i napełnił wßystek
dom kędy śiedźieli.

3. J ukazały śię im roz-
dźielone ięzyki na kßtałt
ognia, ktory uśiadł na każ-
dym z nich.

4 J napełnieni * są wßy-
scy Duchem Swiętym, a
poczęli mowić † innymi
ięzykami, iako im Duch on
dawał wymawiać.
*Dźie. 11,15. r. 19,6. †Dźie. 10,46.

5. A byli w Jeruzalem
mießkaiący Zydowie, mę-
żowie nabożni, z każdego
narodu tych, ktorzy są
pod niebem.

6. A gdy śię stał ten głos,
zeßło śię mnostwo ludźi;
i strwożyli śię, że ie słyßał
każdy z nich mowiące wła-
snym ięzykiem swoim.

7. J zdumiewali śię
wßyscy, i dźiwowali śię,
mowiąc iedni do drugich:
izali oto ći wßyscy, ktorzy
mowią, nie są Galiley-
czycy?

8. A iakoż my od nich
słyßymy każdy z nas swoy
własny ięzyk, w ktorymeś-
my śię urodźili?

9. Partowie, i Medo-
wie, i Elamitowie, i ktorzy
mießkamy w Mesopota-
mii, w Judskiey źiemi, i
w Kappadocyi, w Ponćie
i w Azyi:

10. W Frygii, i w Pam-
fylii, w Egipćie, i w stro-
nach Libii, ktora iest po-
dle Cyreny, i przychodnio-
wie Rzymscy: Zydowie, i
nowonawroceni:

11. Kreteńczycy i Arab-
czycy, słyßymy ie, mowiące
ięzykami naßymi wielkie
sprawy Boże.

12. J zdumiewali śię
wßyscy, i dźiwowali śię,
mowiąc ieden do drugie-
go: coż to wżdy ma bydź?

13. Lecz drudzy naśmie-
waiąc śię, mowili: ći śię
młodym winem popili.*

14. A stanąwßy Piotr z
iedenaśćią, podniosł głos
swoy, i przemowił do nich:
mężowie Judscy, i wßy-
scy, ktorzy mießkaćie w
Jeruzalem, niech wam to
iawno będźie, a przyymićie
w ußy słowa moie.

15. Abowiem nie są ći,
iako wy mniemaćie, piiani:
gdyż dopiero iest trzećia na
dźień godźina:

16. Aleć to iest ono, co
prze-

przepowiedziano przez Proroka * Joela:
* Joel. 2, 28.
17. I będzie w ostateczne * dni, (mowi BOG) Wyleię z Ducha mego za wszelkie ciało, a prorokować będą synowie waśi i corki wasze: a młodzieńcy waśi widzenia widzieć będą; a starcom waszym sny śię śnić będą. * Izai. 44, 3. Ezech. 36, 27. Zach. 12, 10. Jan. 7, 38.
18. Nawet w onez dni, na sługi moie i na służebnice moie, wyleię z Ducha mego, i będą prorokować.
19. I ukażę cuda na niebie wzgorę, i znamiona na źiemi nisko, krew i ogień, i parę dymu.
20. Słońce * śię obroći w ćiemność, a kśiężyc w krew, przed tym niż przyydźie on dźień PAńſki wielki i znaczny. * Joel. 2, 31. r. 3. 15. Amos 8, 9. Mich. 3, 6.
21. I stanie śię, że ktokolwiek wzywał * imienia PAńſkiego, zbawion będźie.* Joel. 2, 32. Rzym. 10, 13.
22. Mężowie Izraelscy, słuchayćie słow tych JEzusa onego Nazareńſkiego, męża, od Boga wsławionego u was mocami i cudami, i znamionami, ktore czynił Bog przezeń w pośrzodku was, iako i wy sami wiećie:
23. Tego za ułożoną radą i przeyrzeniem Bożym wydanego wźiąwszy, a przez ręce * niezbożnikow ukrzyżowawszy, zabiliśćie: * Dźie. 5, 30.
24. Ktorego * Bog wzbudźił, rozwiązawszy boleśći śmierći; iakoż była to niepodobna, aby od niey miał bydź zatrzymany * Dźie. 10, 40.
25. Abowiem o nim mowi Dawid: upatrowałem * zawżdy PANA przed obliczem moim; bo mi iest po prawicy, abym nie był wzruszony. * Psalm 16, 8.
26. Przetoż rozweseliło śię serce moie, i rozradował śię ięzyk moy: nad to, i ćiało moie odpocżynie w nadźiei.
27. Abowiem nie zostawisz duszę moiey w grobie, a nie dasz świętemu twoiemu oglądać skażenia.
28. Oznaymiłeś mi drogi żywota, a napełnisz mię radośćią przed obliczem twoim.
29. Mężowie bracia,

mogę

moge bezpiecznie mowić do was o Patryarsze Dawidzie, żeć * umarł, i pogrzebiony iest, a grob iego iest u nas aż do dnia dźisieyszego. *1 Krol.2,10.

30. Będąc tedy * Prorokiem, i wiedząc, że mu sie Bog obowiązał przysięgą, iż z owocu biodr iego, według ćiała miał wzbudźić Chrystusa, a posadźić na stolicy iego.
*Psalm 132,11.

31. To przeglądaiąc, powiedźiał o zmartwychwstaniu Chrystusowym, iż nie została dusza iego w grobie, ani * ćiało iego widźiało skażenia.
*Psalm 16,10. Dźie 13,35.

32. Tegoć JEzusa wzbudźił Bog: czego my wszyscy * iesteśmy świadkami.
*Jan.15,27. Dźie.1,8.

33. Prawicą tedy Bożą będąc * wywyższony, a obietnicę Ducha Swiętego wźiąwszy od Oyca, wylał to, co wy teraz widźićie i słyszyćie. *Mark.16,19. Filip.2,9

34. Abowiemći Dawid nie wstąpił do nieba, lecz sam powiada: rzekł * PAN PANU memu, siądź po prawicy moiey:
*Psalm 110,1. 1 Kor.15,25. Zyd.1,8. r.10,12.

35. Aż położę nieprzyiaćioły twoie podnożkiem nog twoich.

36. Niechayże tedy wie zapewne wszystek dom Izraelski, że go Bog i PANEM i Chrystusem uczynił, tego JEzusa, ktoregośćie wy ukrzyżowali.

37. A to słysząc, przerażeni są * na sercu, i rzekli do Piotra i do innych Apostołow: coż mamy czynić † mężowie bracia?
*Zach.12,10. †Luk.3,10. Dźie.9,6.

38. Tedy Piotr rzekł do nich: pokutuyćie, a ochrzći sie każdy z was w imieniu JEzusa Chrystusa, na odpuszczenie grzechow; a weźmiećie dar Ducha Swiętego.

39. Abowiemći wam ta obietnica należy, i dźiatkom waszym, i wszystkim, ktorzy daleko są, ktorekolwiek powoła PAN Bog nasz.

40. I wielą inszych słow oświadczał sie, i napominał ie, mowiąc: wyzwolćie sie od tego rodzaiu przewrotnego.

41. Ktorzy tedy wdźięcznie przyieli słowa iego, ochrzczeni są: i przystało dnia onego dusz około trzech tysięcy.

Digitized by Google

42. J trwali w nauce Apostolskiey, i w społeczności, i w łamaniu chleba, i w modlitwach.

43. J przyszedł strach na każdą duszę, a wiele się znamion * i cudow przez Apostoły działo.

* Mark. 16,17. Dzie. 5,15.

44. A wszyscy, ktorzy uwierzyli, byli pospołu: i wszystkie rzeczy mieli spolne.

45. A osiadłości i maiętności przedawali, i udzielali ich wszystkim, iako komu było potrzeba.

46. A na każdy dzień trwaiąc zgodnie w kościele, i chleb * łamiąc po domach, przyymowali pokarm z radością, i w prostocie serdeczney:

* Dzie. 20,11.

47. Chwaląc Boga, i maiąc łaskę u wszystkiego ludu. A PAN przydawał Zborowi na każdy * dzień tych, ktorzy mieli bydź zbawieni.

* Dzie. 5,14. r. 11,21.

Rozdział III.

Piotr z Janem do kościoła wstępuiąc. 2. chromego uzdrowili. 9. Ludowi na cud się schodzącemu, Piotr s. taiemnicę zbawienia obiawił. 14. Na niewdzięczność się uskarżał. 17. J do Pokuty lud napomniał.

A Piotr i Jan społem wstępowali do kościoła, w godzinę modlitwy dziewiątą.

2. A mąż niektory będąc * chromy, zaraz z żywota matki swoiey był noszony: ktorego na każdy dzień sadzano u drzwi kościelnych, ktore zwano Piękne; aby prosił iałmużny od tych, ktorzy wchodzili do kościoła. * Dzie. 14,8.

3. Ten uyrzawszy Piotra i Jana że mieli wniść do kościoła, prosił ich o iałmużnę.

4. A Piotr z Janem pilnie nań patrząc, rzekli: weyrzy na nas:

5. Tedy on z pilnością patrzał na nie, spodziewaiąc się co wziąć od nich.

6. J rzekł Piotr: srebra i złota nie mam; lecz co mam, toć dawam: w imieniu * Jezusa Chrystusa Nazareńskiego wstań, a chodź. * Dzie. 4,10.

7. A uiąwszy go za prawą rękę iego, podniosł go: a zarazem utwirdzone były nogi iego, i kostki.

8. J wyskoczywszy, stanął i chodził: a wszedł z nimi

Digitized by Google

mi do kośćioła, chodząc i skacząc, a chwaląc Boga.

9. A widźiał go wßystek lud chodzącego, i chwalącego Boga.

10. J poznali go, iż to on był, ktory dla iałmużny śiadał u drzwi Pieknych Kośćielnych: i napełnieni są strachu i zdumienia nad tym, co mu śie stało.

11. A gdy śie trzymał on chromy, ktory był uzdrowiony, Piotra i Jana, zbieżał śie do nich wßystek lud * do przyśionka, ktory zwano Salomonowym, zdumiawßy śie. * 1 Krol. 6, 3. Jan. 10, 23. Dźie. 5, 12.

12. Co widząc Piotr, przemowił do ludu: mężowie Jzraelscy, cóż śie temu dźiwuiećie, albo czemu śie nam tak pilnie przypatruiećie, iakobyśmy to własną mocą albo pobożnośćią uczynili, aby ten chodźił?

13. Bog * Abrahamow, i Jzaakow, i Jakobow, Bog Oycow naßych, uwielbił † JEzusa, Syna swego, ktoregośćie wy wydali, i zaprzeliśćie śie go przed twarzą Piłatową, ktory go sądźił być godnym wypußczenia. * 2 Moy. 3, 6. † Dźie. 5, 31. Filip. 2, 9.

14. A wyśćie * śie onego świętego i sprawiedliwego zaprzeli; a prośiliśćie o mężoboycę, aby wam był darowany. * Matt. 27, 20. Mark. 15, 11. Luk. 23, 18. Jan. 18, 40.

15. J zabiliśćie Dawcę żywota, ktorego Bog wzbudźił od umarłych; czego my świadkami * iesteśmy. * Jan. 15, 27. Dźie. 1, 8. r. 2, 32.

16. A przez wiarę w imię iego, tego, ktorego wy widźićie i znaćie, utwierdźiło imię iego: wiara mowię, ktora przezeń iest, dała temu to zupełne zdrowie przed obliczem was wßystkich.

17. Ale teraz bráćia, wiem, * żeśćie to z niewiadomośći uczynili, iako i Kśiążęta waße. * Jan. 16, 3. 1 Kor. 2, 8. 1 Tym. 1, 13.

18. Lecz Bog co przez usta wßystkich Prorokow * swoich przedpowiedźiał, iż Chrystus iego ćierpieć miał, to tak ziśćił. * Jzai. 50, 6. r. 53, 4.

19. Przetoż pokutuyćie, a nawroććie * śię, aby były zgładzone grzechy waße: gdyby przyßły czasy odpo-

dy

dy od oblicznośći PANskiey * Matt. 4, 17.

20. A posłałby onego, ktory wam opowiedziany iest, JEzusa Chrystusa.

21. Ktorego zaiste musi niebiosa przyiąć, aż do czasu naprawienia wszystkich rzeczy: co był przedpowiedział Bog przez usta wszystkich świętych swoich Prorokow od wieku.

22. Abowiem Moyżesz do Oycow rzekł: proroka wam wzbudzi * PAN Bog wasz z braći waszych, iako mnie; onego słuchać † będziećie we wszystkim, cokolwiek do was mowić będzie. * 5 Moy. 18, 15. Dzie. 7, 37. † Matt. 17, 5. Mark. 9, 7.

23. J stanie śię, że każda dusza, ktoraby nie słuchała tego Proroka, będzie wygładzona z ludu.

24. Aleć i wszyscy Prorocy od Samuela, i od innych po nim, ile ich kolwiek mowiło, przepowiadali też te dni.

25. Wyśćie synami * Prorockimi, i przymierza, ktore postanowił Bog z Oycy naszymi, mowiąc do Abrahama: a w naśieniu twoim † błogosławione będą wszystkie narody ziemie. * Rzym. 9, 4. † 1 Moy. 12, 3. r. 18. 18. r. 22, 18. r. 26, 4.

26. Wamći naprzod BOG, wzbudziwszy Syna swego JEzusa, posłał go, aby wam błogosławił; żeby śię każdy z was odwroćił od złośći swoich.

Rozdział IV.

Piotr i Jan będąc poimani i stawieni przed radę. 8. śmiele o Chrystusie świadectwo wydawali. 18. A będąc uwolnieni, PANU Bogu śię modlili. 32. Gdźie zgoda i miłość zobopolna wiernych śię opisuie.

A Gdy to oni mowili do ludu, nadeszli ich kapłani, i Hetmani kośćielni, i Sadduceuszowie:

2. Obrażaiąc śię iż uczyli lud, a opowiadali w JEzuśie powstanie od umarłych.

3. J wrzućili na nie ręce, a podali ie do więzienia, aż do iutra; bo iuż był wieczor.

4. A wiele tych, ktorzy one słowa słyszeli, uwierzyli: i była liczba mężow około pięći tyśięcy.

5. J stało śię nazaiutrz, że śię zebrali przełożeni ich i starśi, i nauczeni w piśmie w Jeruzalem.

6. J Annasz, nawyższy kapłan,

Digitized by Google

kapłan, i Kaifaß, i Jan, i
Alekſander; i ile ich było z
rodu nawyżßych kapła-
now.
7. A poſtawiwßy ie w
pośrzodku, pytali ich:
ktorą * mocą, a ktoryme-
śćie to imieniem uczynili?
* Matt. 21, 23.
8. Tedy Piotr, będąc
pełen Ducha Swiętego,
rzekł do nich: przełożeni
ludu, i ſtarśi Jzraelſcy.
9. Ponieważ my dźiś
mamy bydź ſądzeni, dla do-
brodźieyſtwa człowiekowi
niemocnemu uczynionego,
iakoby on był uzdrowiony:
10. Niech wam wßy-
ſtkim wiadomo będźie, i
wßyſtkiemu ludowi J-
zraelſkiemu, że w imieniu
JEzuſa * Chryſtuſa Naza-
reńſkiego, ktoregośćie wy
ukrzyżowali, ktorego Bog
wzbudźił od umarłych;
przez tego ten ſtoi przed
wami zdrowym.
* Dźie. 3, 6.
11. Tenći ieſt * kamień
on wzgardzony od was
buduiących, ktory śię ſtał
głową węgielną. * Pſal. 118,
22. Jzai. 28, 16. Matt. 21, 42.
Mark. 12, 10. Luk. 20, 17.
Rzym. 9, 33. 1 Piotr. 2, 6. 7.
12. J niemaß w żadnym
innym zbawienia. Abo-
wiem niemaß żadnego
imienia * pod niebem, da-
nego ludźiom, przez ktore-
byśmy mogli bydź zbawie-
ni. * Matt. 1, 21. Dźie. 10, 43.
13. Widząc tedy bezpie-
czność Piotrowę i Jano-
wę, i zrozumiawßy, iż
ludźmi byli nieuczonymi i
proſtakami, dźiwowali
śię, i poznali ie iż byli z
JEzuſem.
14. Widząc też onego
człowieka z nimi ſtoiącego,
ktory był uzdrowiony, nie
mieli co przećiwko temu
mowić.
15. A rozkazawßy im
precz uſtąpić z Rady, ra-
dźili śię miedzy ſobą.
16. Mowiąc: coż * u-
czynimy tym ludźiom? bo,
że iawny cud przez nie ieſt
uczyniony, to wßyſtkim
mießkaiącym w Jeruzale-
mie wiadomo ieſt; a nie
możemy tego zaprzeć.
* Jan. 11, 47.
17. Ale aby śię to więcey
nie rozſtawiało miedzy
ludźmi, zagroźmy im ſtro-
dze, aby więcey w tym
imieniu żadnemu człowie-
kowi nie mowili.
18. A zawoławßy ich,
zakazali * im, aby konie-
cznie nie mowili, ani u-
czy-

Digitized by Google

czyli w imieniu JEzusowym. * Dzie. 5, 40.
19. Lecz Piotr i Jan odpowiedziawszy, rzekli do nich: ieśliż to sprawiedliwa przed obliczem Bożym, was raczey słuchać * niż Boga? rozsądźcie.
* Dzie. 5, 29.
20. Abowiem mi nie możemy tego, cośmy widzieli i słyszeli, nie mowić.
21. A oni zagroziwszy im, wypuścili ie, nic nie znalazszy iakoby ie skarać, dla ludu, iż wszyscy chwalili Boga za to, co się było stało.
22. Bo onemu człowiekowi było więcey niż czterdzieści lat, nad ktorym się stał ten cud uzdrowienia.
23. A gdy ie wypuszczono, przyszli do swoich, i oznaymili im cokolwiek do nich przednieysi kapłani i starsi mowili. *
24. Ktorzy usłyszawszy to, iednomyślnie podnieśli głos swoy ku Bogu, i rzekli: PANIE, tyś iest Bog, ktoryś * uczynił niebo i ziemię, i morze, i wszystko, co w nich iest. * 1 Moy. 1, 1. 2. 3. Psalm 102, 26.
25. Ktoryś Duchem Świętym przez usta Dawida sługi swego powiedział: przecz że się zburzyli * narodowie, a ludzie prożne rzeczy przemyślali.
* Psalm 2, 1.
26. Stanęli krolowie ziemie, i książęta zebrały się wespołek, przeciwko PANU, i przeciwko pomazańcowi iego.
27. Abowiem się zebrali prawdziwie * przeciwko Świętemu Synowi twemu JEzusowi, ktoregoś pomazał, Herod i Pontski Piłat z Pogany, i z ludem Izraelskim. * Matt. 26, 3. 4. Luk. 22, 2. Jan. 11, 47.
28. Aby uczynili, cokolwiek ręka twoia i rada twoia przed tym postanowiła, aby się stało.
29. Przetoż, teraz PANIE, weyrzy na pogrozki ich; a day sługom twoim ze wszelkim * bezpieczeństwem mowić słowo twoie
* Efez. 6, 19.
30. Ściągaiąc rękę twoię, ku uzdrawianiu, i ku czynieniu znamion i cudow, przez imię świętego Syna twego JEzusa.
31. A gdy się oni modlili, zatrząsnęło się ono * mieysce, na ktorym byli zgromadzeni: i napełnieni

Digitized by Google

są wszyscy † Duchem Świętym, i mowili słowo Boże z bezpieczeństwem.
* Dzie. 16, 26. † Dzie. 2, 4.

32. A onego * mnostwa wierzących było serce * iedno i dusza iedna: a żaden z maiętności swoich nie zwał nic swoim własnym, ale mieli wszystkie rzeczy spolne. * 1 Piotr. 3, 8.

33. A wielką mocą Apostołowie dawali świadectwo o zmartwychwstaniu PANA Jezusowym: i była wielka łaska * nad nimi wszystkimi. * Zach. 12, 10.

34. Bo żadnego nie było miedzy nimi niedostatecznego. Gdyż ktorzykolwiek mieli * role, albo domy, przedawaiąc przynośili pieniądze za to, co poprzedali. * Dzie 2, 45

35. J kładli przed nogi Apostolskie. J rozdawano to każdemu, ile komu było potrzeba.

36. Tedy Joses, ktory nazwany był od Apostołow Barnabaszem, (co sie wykłada, syn pociechy) Lewita, z Cypru rodem.

37. Maiąc rolą, przedawszy ią, przyniosł pieniądze, i położył ie u nog Apostolskich.

Rozdział V.

Śmierć Ananiaszowa i żony iego. 12. Przez wiele cudow 14. wiara pomnożona. 18. Apostołowie z więzienia wybawieni. 27. Znowu do Rady stawieni. 34. Gamaliel ich ratuie. 40. Potym ubiczowani będąc. 41. Boga chwalili.

A Mąż niektory imieniem Ananiasz, z Safirą żoną swoią przedał maiętność.

2. J uiął nieco z onych pieniędzy z wiadomośćią żony swoiey: a przyniozszy część nieiaką, położył u nog Apostolskich.

3. J rzekł Piotr: Ananiaszu, przecz że szatan napełnił serce twoie, abyś skłamał Duchowi Świętemu, i uiął z pieniędzy za rolą?

4. Jzali to, coś miał, nie twoie było; a coś przedał, nie w twoiey mocy zostawało? przecz żeś tę rzecz przypuśćił do serca twego? nie skłamałeś ludziom, ale Bogu.

5. Tedy usłyszawszy Ananiasz te słowa, padszy zdechł. J przyszedł strach wielki na wszystkie, ktorzy to słyszeli.

6. A wstawszy młodzieńcy,

Digitized by Google

cy, porwali go; a wyniozszy pogrzebli.

7. J stało się po chwili, jakoby po trzech godzinach, że i żona iego nie wiedząc co się stało, weszła.

8. J rzekł iey Piotr: powiedz mi, ieśliście za tyle tę rolą przedali? a ona rzekła; tak iest, za tyle.

9. A Piotr rzekł do niey: przeczżeście się z sobą zmowili, abyście kusili Ducha PAńskiego? oto nogi tych, ktorzy pogrzebli męża twego, u drzwi są, i ciebieć wyniosą.

10. J padła zaraz przed nogami iego, i zdechła. A wszedszy młodzieńcy, znaleźli ią umarłą; a wyniozszy, pogrzebli ią podle męża iey.

11. J przyszedł strach wielki na wszystek zbor, i na wszystkie, ktorzy to słyszeli.

12. Lecz przez ręce * Apostolskie działo się wiele znamion i cudow między ludem: (a byli wszyscy iednomyślnie w przysionku † Salomonowym.

* Mark. 16, 17. Dzie 2, 43. † 1 Krol. 6, 3. Jan. 10, 23.

13. A z innych żaden nie śmiał się do nich przyłączyć; ale lud wiele o nich trzymał:

14. J owszem przybywało mnostwa wierzących PANU, mężow i niewiast.)

15. Tak, że i na ulice wynosili chore, i kładli ie na pościelach i łożkach; aby przynamniey cień Piotra przychodzącego zaćienił niektore z nich.

16. Schodziło się też i mnostwo z okolicznych miast do Jeruzalem, przynosząc chore i nagabane od duchow nieczystych: a ci wszyscy byli * uzdrowieni.

* Dzie 8, 7. r. 16, 18.

17. Tedy powstawszy nawyższy kapłan, i wszyscy, ktorzy z nim byli, ktorzy byli z Sekty Sadduceuszow, napełnieni są zazdrością.

18. J targnęli się rękoma na Apostoły, i podali ie * do więzienia pospolitego.

* G. pod straż.

19. Ale Anioł * PAński w nocy otworzył drzwi u więzienia, a wywiodszy ie, rzekł: * Dzie 12, 7.

20. Jdźcież, a stawiwszy się, mowcie do ludu w kościele wszystkie słowa tego żywota.

Digitized by Google

21. Tedy oni usłyszawszy to, weszli na świtaniu do kościoła, i uczyli. A przyszedszy nawyższy kapłan, i ktorzy z nim byli, zwołali Rade i wszystkie starsze synow Izraelskich: i posłali do więzienia, aby byli przywiedzieni.

22. A gdy słudzy przyszli, nie znaleźli ich w więzieniu: co wrociwszy się oznaymili.

23. Mowiąc: więzienieć w prawdzie znaleźliśmy zamknione ze wszelką pilnością, i stroże na dworze przede drzwiami stoiące; lecz otworzywszy, żadnegośmy w nim nie znaleźli.

24. A gdy te słowa usłyszeli, i nawyższy kapłan, i Hetman kościelny, i przednieysi kapłani, wątpili o nich coby to było.

25. A przyszedszy ktoś, oznaymił im, mowiąc: oto mężowie, ktoreście podali do więzienia, stoią w kościele, a uczą lud.

26. Tedy poszedł Hetman z sługami, i przywiodł ie bez gwałtu; (bo się ludu bali, aby nie byli ukamionowani.)

27. A przywiodszy ie, stawili ie przed Radą: i pytał ich nawyższy kapłan.

28. Mowiąc: izaliśmy wam * surowie nie zakazali, abyście w tym imieniu nie uczyli? a oto napełniliście Jeruzalem nauką waszą, i chcecie na nas wprowadzić krew człowieka tego. * Dzie 4, 17. 18.

29. Tedy odpowiadaiąc Piotr i Apostołowie, rzekli: więcey trzeba * słuchać Boga, niż ludzi. * Dzie 4, 19.

30. Bog on oycow naszych wzbudził JEzusa, ktoregoście wy * zabili, zawiesiwszy na drzewie: * Dzie 2, 23.

31. Tego Bog * za książę i Zbawiciela wywyższył prawicą swoią, aby dana była ludowi Izraelskiemu pokuta i odpuszczenie grzechow. * Filip. 2, 9.

32. A myśmy * świadkami iego w tym, co mowimy: także i Duch Swięty, ktorego dał Bog tym, ktorzy mu są posłuszni. * Jan. 15, 26. 27.

33. A oni to słysząc, pukali się, i radzili o tym, iakoby ie zagładzić.

34. Tedy powstawszy w Radzie niektory Faryzeusz, imieniem * Gamaliel, nau-

nauczyćiel zakonny, zacny
u wszystkiego ludu, rozka-
zał aby na małą chwilę
precz wywiedziono Apo-
stoły: *Dzie 22, 3.
35. J rzekł do nich:
mężowie Jzraelscy, miey-
ćie się na baczeniu z strony
tych ludzi, cobyśćie mieli
czynić.
36. Abowiem przed ty-
mi dniami powstał był *
Teudas, udawaiąc się za
coś: do ktorego się przy-
wiązało mężow w liczbie
około czterech set; kt rego
zabito: a wszyscy, ktorzy z
nim przestawali, rozpro-
szeni są, i wniwecz się obro-
ćili. *Dzie 21, 38.
37. Po nim powstał
Judas Galileyczyk za dni
popisu, i uwiodł wiele lu-
du za sobą; ale i on zginął:
i wszyscy, ktorzy z nim prze-
stawali, rozproszeni są.
38. Przetoż teraz po-
wiadam wam, dayćie po-
koy tym ludziom, i zanie-
chayćie ich; abowiem ieżli-
żeć iest z ludzi ta* rada albo
ta sprawa, wniwecz się
obroći; *Przyp. 21, 30.
39. Ale ieżlić iest z Bo-
ga, nie będźiećie mogli tego
rozerwać; byśćie snadź *
i z Bogiem walczącymi nie
byli znalezieni. *Dzie 9, 4.
40. J usłuchali go. A
zawoławszy Apostołow, i
ubiwszy ie, zakazali, aby
nie mowili * w imieniu
JEzusowym; i wypuśćili
ie. *Matt. 23, 34.
41. A tak oni szli od obli-
czności oney Rady, ra-
duiąc się, iż się stali * go-
dnymi odnośić zelżywość
dla imienia JEzusowego.
*Matt. 5, 12. Rzym. 5, 3.
42. J nie przestawali
na każdy dźień w kośćiele i
po domach nauczać, i opo-
wiadać JEzusa Chrystusa.

Rozdział VI.

Apostołowie Dyakony obrali.
5. A mianowićie śiedmi mężow.
8. Miedzy ktorymi Szczepan
pełen wiary. 11. Ktorego poima-
no. 13. J oskarżono.

A W oneż dni, gdy się
przymnażało uczniow,
wszczeło się szemranie †
Grekow przećiwko Zy-
dom, iż były zaniedbywane
w posługowaniu powsze-
dnim wdowy ich.
† T. Zydow po Grecku czy-
taiących.
2. A tak oni dwanaśćie
zwoławszy mnostwa u-
czniow, rzekli: nie iest
słuszna, żebyśmy my opu-
śćiwszy słowo Boże, służyli
stołom. T3 3. U-

3. Upatrzcież tedy bracia miedzy soba siedmi mężow, dobre świadectwo maiacych, pełnych Ducha Świetego i madrości, ktoreby śmy postanowili nad tą sprawą.

4. A my modlitwy i usługi * Słowa pilnować będziemy. * G. Na usłudze trwać będziemy.

5. I podobała się ta rzecz onemu wszystkiemu mnostwu. I obrali Szczepana, męża pełnego wiary i Ducha Świetego, i * Filipa, i Prochora, i Nikanora, i Tymona, i Parmena, i † Mikołaia, nowo nawroconego Antyocheńczyka.
* Dzie. 21, 8. † Obiaw. 2, 6.

6. Te stawili * przed Apostoły: ktorzy pomodliwszy się, kładli na nie † ręce.
* Dzie. 1, 23. † 1 Tym. 4, 14. r. 5, 22. 2 Tym. 1, 6.

7. I rosło słowo Boże, i pomnażał się barzo poczet uczniow w Jeruzalem: wielkie też mnostwo kapłanow było posłuszne wierze.

8. A Szczepan będąc pełen wiary i mocy, czynił cuda, i znamiona wielkie miedzy ludem.

9. I powstali niektorzy z tych, ktorzy byli z bożnice, ktora zowią Libertynow, i Cyreneyczykow, i Aleksandryanow, i tych, ktorzy byli z Cylicyi i z Azyi, gadaiąc z Szczepanem.

10. Lecz nie mogli odporu * dać madrości i Duchowi, ktory mowił.
* Luk. 21, 15.

11. Tedy naprawili męże, ktorzy powiedzieli: myśmy go słyszeli * mowiącego słowa bluźnierskie, przeciwko Moyzeszowi i przeciwko Bogu.
* Matt. 26, 61. Mark. 14, 58.

12. A tak wzruszyli lud i starsze, i nauczone w piśmie: a powstawszy, porwali go, i przywiedli do Rady.

13. I stawili fałszywe świadki, ktorzy rzekli: ten człowiek nie przestawa mowić słow bluźnierskich, przeciwko temu świetemu mieyscu i Zakonowi.

14. Abowiem eśmy go słyszeli mowiącego: iż ten Jezus Nazareński zburzy to mieysce, i odmieni ustawy, ktore nam podał Moyzesz.

15. A patrząc nań pilnie oni wszyscy, ktorzy siedzieli w Radzie, widzieli oblicze iego iako oblicze Anielskie.

Roz-

Digitized by Google

Rozdział VII.

Szczepan w obronie swoiey pokazuie, iż oycowie od Boga są wybrani. 20. Przed tym niż się Moyżeß narodźił. 47. J niż kośćioł stanął. 44. A iż pozwierzchne obrzędy na wzor niebieski sporządzone były. 54. Ktorego Zydowie, zgrzytaiąc nań zębami, ukamionowali.

Tedy rzekł nawyżßy kapłan: a także się ma ta rzecz?

2. A on rzekł: mężowie bracia i oycowie, słuchayćie! Bog chwały ukazał się oycu naßemu Abrahamowi, gdy był w Mesopotamii, przed tym niż mießkał w Haranie.

3. J rzekł do niego: wynidź z źiemie twoiey, i z twoiey* rodźiny, i idź do źiemie, ktorąć ukażę.

* 1 Moy. 12, 1.

4. Tedy wyßedßy z źiemie Chaldeyskiey, mießkał w Haranie: a ztamtąd, gdy umarł oćiec iego, przeniosł go Bog do źiemie tey, w ktorey wy teraz mießkaćie.

5. J nie dał mu w niey dźiedźictwa i na stopie nogi, choć mu ią był * obiecał dać w dźierżawę, i naśieniu iego po nim, gdy ieszcze nie miał potomka.

* 1 Moy. 12, 7. r. 13, 15.

6. J mowił mu tak Bog: naśienie twoie będźie* przychodniem w cudzey źiemi, i zniewolą ie, i trapić ie będą przez cztery sta † lat. * 1 Moy. 15, 13. † 2 Moy. 12, 40. Galat. 3, 17.

7. Ale ten narod* ktoremu służyć będą, JA będę sądźił, rzekł Bog: a potym wynidą, i służyć mi będą na tym mieyscu.* 1 Moy. 15, 14.

8. J dał mu * przymierze obrzezki: i tak Abraham † spłodźił Jzaaka, i obrzezał go dnia ośmego: a Jzaak ** Jakoba, a Jakob dwanaśćie ‡ Patryarchow. * 1 Moy. 17, 10. † 1 Moy. 21, 2. ** 1 Moy. 25, 26. ‡ 1 Moy. 29, 32. r. 30, 5. r. 35, 22.

9. A Patryarchowie nienawidząc * Jozefa, przedali go do Egiptu; ale Bog był z nim.* 1 Moy. 37, 28. Psalm 105, 17.

10. J wyrwał go ze wßystkich iego ućiskow, a dał * mu łaskę i mądrość przed Faraonem Krolem Egipskim, ktory go postanowił kśiążęćiem nad Egiptem, i nad wßystkim domem swoim.* 1 Moy. 41, 38.

11. Potym przyßedł głod

na wszystkie ziemię Egipska i Chananeyska, i ućisk wielki: i nie znaydowali żywności oycowie naśi.

12. A gdy usłyszał * Jakob iż zboża były w Egipćie, posłał oyce nasze pierwszy raz. * 1 Moy. 42, 1.

13. A za wtorym razem poznany * iest Jozef od braći swey: i obiawiony iest Faraonowi narod Jozefow. * 1 Moy. 45, 4.

14. Tedy Jozef posławszy, przyzwał oyca swego Jakoba, i wszystkiey swoiey rodźiny, w śiedmdźieśiąt i piąći * duszach.
* 1 Moy. 46, 27. 5 Moy. 10, 22.

15. J zstąpił * Jakob do Egiptu: i tam † umarł, on i Oycowie naśi.
* 1 Moy. 46, 5. † 1 Moy. 49, 33.

16. J przenieśieni są do * Sychem, i położeni w grobie, ktory był kupił † Abraham za pieniądze u synow Hemora, oyca Sychemowego. * 1 Moy. 50, 13. 2 Moy. 13, 19. Jos. 24, 32. † 1 Moy. 33, 19.

17. A gdy śię przybliżył czas * obietnice, o ktorą był przyśiągł Bog Abrahamowi, rozrodźił śię lud, i rozmnożył śię w Egipćie.
* 2 Moy. 1, 7. Psalm 105, 24.

18. Aż nastał inny krol, ktory nie znał Jozefa.

19. Ten podchodząc zdradliwie narod nasz, trapił oyce nasze: tak, iż muśieli wymiatać niemowiątka * swoie, żeby śię nie rozkrzewiały. * 2 Moy. 1, 22.

20. Pod ten czas narodźił śię * Moyzesz, a był krasnym † z daru Bożego, ktorego chowano przez trzy mieśiące w domu oyca iego
* 2 Moy. 2, 2. † G. z Boga.

21. A gdy był wyrzucony, wźięła go corka Faraonowa, i wychowała go sobie za syna

22. J wyćwiczony iest Moyzesz we wszelkiey mądrośći Egipskiey; a był możny w mowach i w uczynkach.

23. A gdy mu było czterdźieśći * lat, przyszło mu na myśl, aby nawiedźił bracią swą syny Jzraelskie.
* 2 Moy. 2, 11.

24. A uyrzawszy iednego ukrzywdzonego, uiął śię oń, i pomśćił śię krzywdy tego, ktory bezprawie ćierpiał, zabiwszy Egipczanina.

25. Abowiem mniemał, że bracia iego rozumieią, że Bog przez rękę iego dawa

im

im wybawienie; lecz oni
tego nie rozumieli.
26. A nazaiutrz * poka-
zał śię im, gdy śię z sobą
bili, i prowadźił ie do po-
koiu, mowiąc: mężowie,
braćiaśćie sobie; przeczże
śię społem krzywdźićie?
* 2 Moy. 2, 13.
27. Lecz ten, co krzy-
wdźił bliźniego, odegnał
go, mowiąc: ktoż ćię po-
stanowił kśiążęćiem i sę-
dźią nad nami?
28. Izali mię ty chceß
zabić, iakoś wczora zabił
Egipczanina?
29. I ućiekł Moyżeß za
tymi słowy: i był przycho-
dniem w źiemi Madyań-
skiey, gdźie spłodźił dwu
synow.
30. A gdy śię wypełniło
* czterdźieśći lat, ukazał
mu śię na puszczy gory Sy-
nai Anioł PAńſki, w pło-
mieniu ognistym we krzu.
* 2 Moy. 3, 2.
31. A Moyżeß uyrzawszy,
zadźiwił śię onemu widze-
niu. A gdy przystąpił,
aby śię temu przypatrzył,
stał śię do niego głos
PAńſki:
32. JAM iest Bog*
oycow twoich, Bog Abra-
hamow, Bog Izaakow, i
Bog Jakobow. A za-
drżawszy Moyżeß, nie
śmiał śię przypatrować.
* 2 Moy. 3, 6. Żyd. 11, 16.
33. I rzekł mu PAN:
zzuy obuwie * z nog
twoich; bo mieysce, na
ktorym stoiß, iest źiemią
święta. * 2 Moy. 3, 5.
34. Widząc widźiałem
utrapienie ludu mego, kto-
ry iest w Egipćie, i słyszałem
wzdychanie ich; a zstąpi-
łem, żebym ie wybawił:
przetoż teraz chodź, pośle
ćię do Egiptu.
35. Tego Moyżeßa, kto-
rego śię byli zaprzeli, mo-
wiąc: ktoż ćię postanowił
* kśiążęćiem i sędźią?
tego Bog kśiążęćiem i
wybawićielem posłał, przez
rękę Anioła, ktory mu śię
ukazał we krzu.
* 2 Moy. 2, 13. 14.
36. A ten ie wywiodł,
czyniąc * cuda i znamiona
w źiemi Egipſkiey, i na
morzu czerwonym, i na
puszczy, przez czterdźieśći †
lat. * 2 Moy. 7, 8. 9. 10. 11. 14.
† 2 Moy. 16, 4. Żyd. 3, 9.
37. Tenći iest Moyżeß,
ktory rzekł synom Izrael-
ſkim: Proroka * wam
wzbudźi PAN Bog waß z
braći waßey, iako mnie:

onego † ſłuchać będźiećie.
*5 Moy. 18, 15. Dźie. 3, 22. † Matt. 17, 5. Mark. 9, 7. Luk. 9, 35.

38. Tenći ieſt, ktory był w zgromadzeniu * na puſzczy z Aniołem, ktory mowił do niego na gorze Synai, i z oycy naſzymi: ktory przyiął ſłowa Boże żywe, aby ie nam podał.
* 2 Moy. 19, 3. Galat. 3, 19.

39. Ktoremu nie chćieli poſłuſzni bydź oycowie naśi; ale go odrzućili, i obroćili śię ſercy ſwymi do Egiptu.

40. Mowiąc do Aarona: uczyń nam * bogi, ktoreby ſzli przed nami; abowiem Moyzeſzowi onemu, ktory nas wywiodł z źiemie Egipſkiey, nie wiemy co śię ſtało. * 2 Moy. 32, 1.

41. I uczynili * w one dni ćielca, i ſprawowali ofiarę onemu bałwanowi; i weſelili śię w ſprawach rąk ſwoich. * Rzym. 1, 23.

42. I odwroćił śię Bog, i podał ie, aby ſłużyli woyſku niebieſkiemu, iako napiſano ieſt w kśięgach Prorockich: zażeśćie mi * bite, i inne ofiary ofiarowali na puſzczy przez czterdźieśći lat, domie Izraelſki?
* Amos 5, 25.

43. Owſzem nośiliśćie namiot Molochow, i gwiazdę Boga waſzego Remfana, te obrazy, ktoreśćie ſobie uczynili, abyśćie śię im kłaniali: przetoż was zaprowadzę za Babilon.

44. Namiot świadectwa mieli oycowie naśi na puſzczy, iako był rozrządźił ten, ktory powiedźiał Moyzeſzowi, aby go uczynił * według kſztałtu ktory widźiał. * 2 Moy. 25, 40.

45. Ktory wźiąwſzy oycowie naśi, wnieśli z Jozuem * tam, gdźie była ośiadłość Poganow, ktore Bog wygnał od oblicznośći oycow naſzych, aż do dni Dawidowych.
* Joz. 3, 14.

46. Ktory znalazł * łaſkę przed obliczem Bożym, i prośił, aby znalazł † namiot Bogu Jakobowemu.
* 1 Sam. 16, 13. Pſalm 132, 3. † 2 Sam. 7, 2.

47. A Salomon zbudował * mu dom. * 1 Krol. 6, 1.

48. Ale on Nawyżſzy nie mieſzka w kośćielech * ręką uczynionych, iako Prorok mowi:
* 1 Krol. 8, 27. Dźie. 17, 24.

49. Nie-

49. Niebo iest stolicą * moia, a źiemia podnożek nog moich. Coż mi za dom zbudniećie, mowi PAN, albo ktore iest mieysce odpoczynienia mego?
* Isa. 66, 1.

50. Izali ręka moia tego wszystkiego nie uczyniła.

51. Ludźie twardego * karku, i nie obrzezanego serca, i uszu; wy śię zawżdy sprzećiwiaćie Duchowi Swiętemu; iako Oycowie waśi tak i wy.
* 5 Moy. 9, 13. Jerem. 6, 10. r. 9, 26. Ezech. 44, 9.

52. Ktoregoż z Prorokow nie prześladowali oycowie waśi, i nie pozabiiali tych, ktorzy przed tym opowiadali o przyyśćiu tego Sprawiedliwego, ktoregośćie wy śię teraz stali zdraycami i morderzami.

53. Ktorzyśćie wźięli * Zakon, przez rozrządzenie Anielskie, a † nie strzegliśćie go. * 2 Moy. 19, 3.
† Jan. 7, 19.

54. Tedy słuchaiąc tego, pukali śię w sercach swych, i zgrzytali nań zębami.

55. A on będąc pełen Ducha Swiętego, patrząc pilnie w niebo, uyrzał chwałę Bożą, i JEzusa stoiącego po prawicy * Bożey. * Mark. 16, 19.

56. I rzekł: oto widzę niebiosa * otworzone, a Syna człowieczego stoiącego po prawicy Bożey.
* Jan. 1, 52.

57. A oni krzyknąwszy głosem wielkim, zatulili * uszy swoie, i rzućili śię nań iednomyślnie.
* Psalm 58, 5.

58. A wypchnąwszy go z miasta, kamionowali: a swiadkowie złożyli szaty * swoie u nog młodźieńca, ktorego zwano Saul.
* Dźie 22, 20.

59. I kamionowali Szczepana, modlącego śię i mowiącego: PANIE JEzu, przyymi * Ducha moiego! * Ps. 31, 6. Luk. 23, 46.

60. A kleknąwszy na kolana, zawołał głosem wielkim: PANIE, nie poczytay im * tego za grzech! a to rzekszy, zasnął.
* Matt. 5, 44. Luk. 23, 34.

Rozdźiał VIII.

Gdy wierni Szczepana płakali. 3. Saul kośćioł PAński prześladował. 5. Filip w Samaryi uczył. 19. Symona czarnoksiężnika dla łakomstwa szatanowi oddano. 26. Filip Ochmistrza

krza Krolowy Murzyńskiey ochrzćił.

A Saul zezwolił na zabićie iego. I wszczęło się onegoż czasu wielkie prześladowanie przećiwko Zborowi, ktory był w Jeruzalem: i rozproszyli się wszyscy * po krainach ziemie Judskiey i Samaryi, oprocz Apostołow.
* Dzie 11, 19.

2. I pogrzebli Szczepana mężowie bogoboyni, i uczynili nad nim płacz wielki.

3. A Saul niszczył * Zbor, wchodząc w domy, a wywłocząc męże i niewiasty, podawał ie do więzienia. * Dzie. 9, 1. r. 22, 4.5. r. 26, 10. 1 Kor. 15, 9. Galat. 1, 13. 1 Tym. 1, 13.

4. A ći, ktorzy byli rozproszeni, chodzili * opowiadaiąc słowo Boże.
* Matt. 10, 23.

5. Lecz Filip zaszedszy do miasta Samaryyskiego, opowiadał im Chrystusa.

6. A lud miał wzgląd iednomyślnie na to, co Filip mowił, słuchaiąc i widząc cuda, ktore czynił.

7. Abowiem * Duchowie nieczyśći od wiela tych, ktorzy ie mieli, wołaiąc głosem wielkim wychadzali: a wiele powietrzem ruszonych i chromych, uzdrowieni są. * Mark. 16, 17. Luk. 4, 33. Dzie. 5, 16. r. 16, 18. r. 19, 12.

8. I stała się radość wielka w onym mieśćie.

9. A niektory mąż, imieniem Symon, był przed tym * w onym mieśćie, bawiący się nauką czarnoksięską, i lud Samaryyski mamił, powiadaiąc się bydź czymśi wielkim.
* Dzie. 13, 8.

10. Na ktorego się oglądali wszyscy od namnieyszego aż do nawiętszego, mowiąc: tenći iest ona moc Boża wielka.

11. A oglądali się nań przeto, iż ie od niemałego czasu mamił czarnoksięstwy swymi.

12. A gdy uwierzyli Filipowi, opowiadaiącemu krolestwo Boże, i imię JEzusa Chrystusa, chrzćili się mężowie i niewiasty.

13. Tedy i sam Symon uwierzył, a ochrzćiwszy się, trzymał się Filipa: a widząc cuda i moce wielkie, ktore się działy, zdumiewał się.

LE. na

Digitized by Google

LE. na Wtor. Swiątecznÿ.

14. Usłyszawszy Apostołowie, ktorzy byli w Jeruzalem, iż Samarya przyięła słowo Boże, posłali do nich Piotra i Jana.

15. Ktorzy tam przyszedszy, modlili się za nimi, aby przyięli Ducha Swiętego.

16 (Abowiem iescze był na żadnego z nich nie zstąpił; ale tylko pochrzczeni byli w imię PANA JEzusowe.)

17. Tedy na nie wkładali * ręce, a oni przyymowali Ducha Swiętego.*

* Dzie. 6, 6.

18. A uyrzawszy Symon, że przez wkładanie rąk Apostolskich był dawany Duch Swięty, przyniosł im pieniądze.

19. Mowiąc: daycie i mnie tę moc, aby ten, na ktoregobymkolwiek ręce włożył, wziął Ducha Swiętego.

20. J rzekł mu Piotr: pieniądze twoie niech z tobą będą na zginienie, żeś mniemał, żeby dar Boży miał bydź za pieniądze * nabywany. * Matt. 10, 8.

21. Nie masz w tey rzeczy cząstki, ani losu: gdyż serce twoie nie iest proste przed obliczem Bożym.

22. Przetoż pokutuy z tey twoiey złości, a proś Boga; ować snadź będzie odpuszczony ten zamysł serca twego.

23. Abowiem cię widzę bydź w gorzkości żołci, i w zwiazce nieprawości.

24. Odpowiedziawszy tedy Symon, rzekł: modlcie się wy za mną PANU, aby na mię nic nie przyszło z tych rzeczy, ktoreście powiedzieli.

25. A tak oni oświadczywszy i opowiedziawszy słowo Pańskie, wrocili się do Jeruzalem: i w wielu miasteczkach Samarytańskich Ewangelią opowiadali.

26. Lecz Anioł Pański rzekł do Filipa, mowiąc: wstań, a idź ku południowi, na drogę, ktora od Jeruzalem idzie ku Gazie, ktora iest pusta.

27. A on wstawszy, szedł. A oto mąż Murzyn, rzezaniec, komornik Kandaces, Krolowy Murzyńskiey, ktory był nad wszystkimi skarbami iey; a przyiachał był do Jeruzalem, aby się

* mo-

Digitized by Google

*modlit. *1 Krol. 8, 41. Jan. 12, 20.

28. J wracał ſię, śiedząc na woźie ſwoim, a czytał Jzaiaſza Proroka.

29. J rzekł Duch Filipowi: przyſtąp, a przyłącz śię do tego woza.

30. A przybieżawſzy Filip, uſłyſzał go czytaiącego Jzaiaſza Proroka, i rzekł: rozumieſzże co czytaſz?

31. A on rzekł: Jakoż mogę rozumieć, ieżliby mi kto nie wyłożył? i prośił Filipa, aby wſtąpił i śiedźiał z nim.

32. A mieyſce onego piſma, ktore czytał, to było: iako owca ku zabićiu *wiedźiony ieſt, a iako baranek niemy przed tym, ktory go ſtrzyże, tak nie otworzył uſt ſwoich.
*Jzai. 53, 7.

33. W uniżeniu iego, ſąd iego zniesiony ieſt, a rodzay iego ktoż wypowie? abowiem zniesiony był z źiemie żywot iego.

34. A odpowiadaiąc Rzezaniec Filipowi, rzekł: proſzę ćię, o kim to Prorok mowi: ſam o ſobie, czyli o kim innym?

35. Tedy otworzywſzy Filip uſta ſwe, a począwſzy od tego piſma, opowiadał mu JEzuſa.

36. A gdy iachali drogą, przyiachali nad iedną wodę. Tedy rzekł Rzezaniec: otoż woda. Coż na przeſzkodźie, * abym nie miał bydź ochrzczony?
*Dźie. 10, 47.

37. J rzekł Filip: ieſliż wierzyſz z całego ſerca, wolno ć. A on odpowiedźiawſzy, rzekł: wierzę iż JEzus Chryſtus ieſt Syn Boży.

38. J kazał ſtanąć wozowi: i zſtąpili obadwą w wodę, Filip i Rzezaniec: i ochrzćił go.

39. A gdy wyſtąpili z wody, porwał Filipa Duch PAńſki, i nie widźiał go więcey Rzezaniec: ale iachał drogą ſwoią, raduiąc śię.

40. A Filip aż w Azoćie ieſt znaleźiony. A chodząc kazał Ewangelią po wſzyſtkich miaſtach, aż przyſzedł do Cezaryi.

Rozdźiał IX.

Saul iadąc do Damaſzku. 4. od PANA pogromiony. 10. Od Ananiaſza w Damaſzku nawiedźiony, i ochrzczony był. 25. Dla niebeżpieczeńſtwa od Żydow przez mur ſpuſzczony, uſzedł. 33. Piotr Eneaſza powietrzem ruſonego uzdro-

Digitized by Google

zdrowił. 36. A Tabita umarła. 40. wskrześił.

LE. na dźień Nawrocen. ś. Pawła

A Saul ieszcze dychaiąc groźbą * i morderstwem przećiwko uczniom PAńskim, przyszedł do [n]awyższego kapłana:

* Dźie. 8, 3. Galat. 1, 13. 1 Tym. 1, 13.

2. J prośił go o listy do Damaszku do bożnic, iż ieżliby tam znalazł tey drogi ktore męże albo niewiasty, aby ie związane przywiodł do Jeruzalem.

3. A gdy iachał, stało śię, gdy śię przybliżał do * Damaszku, że zprętka oświećiła go światłość z nieba. * Dźie. 22, 6. r. 26, 13.

4. A padszy na źiemię, usłyszał głos do * śiebie mowiący: Saulu, Saulu, przecz mię prześladuiesz?
* 1 Kor. 15, 8.

5. Tedy rzekł: ktoś iest PANJE? a PAN rzekł: JAM iest JEZUS, ktorego ty prześladuiesz. Trudno tobie przećiw ośćieniowi wierzgać.

6. A Saul drżąc i boiąc śię, rzekł: PANJE, co chcesz, abym ia uczynił? a PAN do niego: wstań, a wnidź do miasta, a tam ći powiedzą, cobyś ty miał czynić.

7. A mężowie, ktorzy z nim byli w drodze, stanęli, zdumiawszy śię; głos tylko słysząc, ale nikogo nie widząc.

8. J wstał Saul z źiemie: a otworzywszy oczy swoie, nikogo nie widźiał. Tedy uiąwszy go za rękę, prowadźili go do Damaszku:

9. Kędy był trzy dni nie widząc, i nie iadł ani pił.

10. A był niektory uczeń w Damaszku, imieniem Ananiasz; i rzekł PAN do niego w widzeniu: Ananiaszu! a on rzekł: otom ia PANJE.

11. A PAN rzekł do niego: wstań, a idź na ulicę, ktorą zowią Prostą, a szukay w domu Judowym Saula imieniem Tarseńczyka: abowiem oto śię modli.

12. J widźiał w widzeniu męża, imieniem Ananiasza wchodzącego, i ręce na śię wkładaiącego, aby przeyrzał.

13. J odpowiedźiał Ananiasz: PANJE, słyszałem od wielu o tym mężu,

iako

Digitized by Google

iako wiele złego czynił Swiętym twoim w Jeruzalem.

14. I tu ma moc od nawyższych kapłanow, aby wiązał wszystkie wzywaiące imienia twego.

15. I rzekł do niego PAN: idźże; abowiem ten mi iest naczyniem wybranym, aby nośił imię moie przed Pogany i krolmi, i przed syny Izraelskimi.

16. Abowiem JA mu ukażę, iako wiele muśi ćierpieć dla imienia mego.

17. I poszedł Ananiasz, i wszedł do onego domu, a włożywszy nań ręce, rzekł: Saulu braćie, PAN mię posłał, JEzus on ktoryć się ukazał w drodze, ktorąś iachał, abyś przeyrzał, a był napełniony Duchem Swiętym.

18. I zarazem spadły z oczu iego iako łuski; i wnet przeyrzał: a wstawszy, ochrzczony iest.

19. A wźiąwszy pokarm, pośilił się. I był Saul z uczniami, ktorzy byli w Damaszku, kilka dni.

20. I zaraz kazał w bożnicach CHrystusa, że on iest Synem Bożym.

21. I zdumiewali się wszyscy, ktorzy go słuchali, i mowili: izali to nie iest ten, ktory burzył w Jeruzalem te, ktorzy wzywali imienia tego? i tuć na to przyszedł, aby ie związawszy, wiodł do nawyższych kapłanow.

22. A Saul tym więcey zmacniał się, i zawstydzał Zydy, ktorzy mieszkali w Damaszku; dowodząc, iż ten iest CHrystus.*

23. A gdy przeszło nie mało dni, uradźili Zydowie między sobą, aby go zabili.

24. Ale się dowiedźiał Saul o zasadzce ich. Strzegli * też bram we dnie i w nocy, aby go zabili.

* 2 Kor. 11, 32.

25. Lecz uczniowie wźiąwszy go w nocy, spuśćili go po powrozie przez mur w koszu.

26. A gdy przyszedł Saul do Jeruzalem, kuśił się przyłączyć do uczniow; ale się go wszyscy bali, nie wierząc, aby był uczniem.

27. Lecz Barnabasz wźiąwszy go, przywiodł go do Apostołow, i powiadał im, iako w drodze widźiał PANA: a iż mowił

wił do niego: i iako w Damaszku bezpiecznie mowił w imieniu JEzusowym.

28. J mieszkał z nimi w Jeruzalemie.

29. A bezpiecznie sobie poczynaiąc w imieniu PANA JEzusowym, mowił i gadał z Grekami: a oni śię starali, iakoby go zabić.

30. Czego dowiedziawszy śię bracia, odprowadźili go* do Cezaryi, i odesłali go do Tarsu.

* Galat. 1, 21.

31. A tak zbory po wszystkiey Judskiey źiemi i Galilei, i Samaryi miały pokoy, buduiąc śię, i chodząc w boiaźni PAńskiey; a przez poćiechę Ducha Swiętego rozmnażały śię.

32. J stało śię, gdy Piotr obchodźił wszystkie, przyszedł też do świętych, ktorzy mieszkali w Liddźie.

33. Tamże znalazł człowieka niektorego, imieniem Eneasza, od ośmi lat na łożu leżącego, ktory był powietrzem ruszony.

34. J rzekł mu Piotr: Eneaszu, uzdrawia ćię JEzus Chrystus: wstańże, a posćiel sobie. J zarazem wstał.

35. A widźieli go wszyscy, ktorzy mieszkali w Liddźie i w Saronie, ktorzy śię nawroćili do PANA.

36. A była w Joppie niektora uczenniczka, imieniem Tabita, ktora wyłożywszy, zowie śię Dorkas: ta była pełna dobrych uczynkow i iałmużn, ktore czyniła.

37. J stało śię w one dni, że rozniemogszy śię, umarła. Ktorą omywszy, położyli na sali.

38. A iż Lidda była blisko Joppy, uczniowie usłyszawszy, że tam iest Piotr, posłali do niego dwu mężow, prosząc go, aby śię nie lenił przyyść do nich.

39. Tedy wstawszy Piotr, szedł z nimi: a gdy przyszedł, wprowadźili go na salę, i obstąpiły go wszystkie wdowy, płacząc, i ukazuiąc suknie i płaszcze, ktore im Dorka robiła, poki była z nimi.

40. A Piotr wygnawszy precz wszystkie, klęknął na kolana, i modlił śię; a obroćiwszy śię do onego ćiała, rzekł: tabito, wstań. A ona otworzyła oczy swoie, i uyrzawszy Piotra, usiadła.

41. A on podawszy iey

rękę, podniosł ią. A zawoławszy świętych i wdow, stawił ią żywą.

42. J rozsławiło się to po wszystkiey Joppie: i wiele ich uwierzyło w PANA.

43. J stało się, że przez wiele dni został Piotr w Joppie u nieiakiego Symona, garbarza.

Rozdział X.

Korneliusz, Setnik, na rozkazanie Anielskie. 5. Posłał do Joppy po Piotra. 11. Ktory przez widzenie upomniony. 15. 20. Żeby nie gardził Pogany. 34. Korneliuszowi i iego domownikom Ewangielią opowiadał. 44. Ktorzy, przyiąwszy Ducha Swiętego, pochrzczeni byli.

A W Cezaryi był mąż niektory, imieniem Korneliusz, Setnik, z Roty, ktorą zwano Włoską:

2. Pobożny, i boiący się Boga ze wszystkim domem swoim, i czyniąc iałmużny wielkie ludowi.

3. A ten się zawżdy Bogu modląc, widział iawnie w widzeniu, iakoby o dziewiątey godzinie na dzień, Anioła Bożego, że wszedł do niego, i rzekł mu; Korneliuszu.

4. A on pilnie nań patrząc, a przestraszony będąc, rzekł: coż iest PANIE? i rzekł mu: modlitwy twoie i iałmużny twoie wstąpiły na pamięć przed obliczność Bożą.

5. Przetoż teraz pośli męże do Joppy, a przyzow Symona, ktorego zowią Piotrem.

6. Ten ma gospodę u niektorego Symona, garbarza, ktory ma dom nad morzem; tenći powie, cobyś miał czynić.

7. A gdy odszedł Anioł, ktory mowił z Korneliuszem, zawoławszy dwu sług swoich, i żołnierza pobożnego, z tych, ktorzy przy nim ustawicznie byli:

8. A rozpowiedziawszy im wszystko, posłał ie do Joppy.

9. A nazaiutrz, gdy byli w drodze, a przybliżali się do miasta, wstąpił Piotr na dach, aby się modlił, około godziny szostey.

10. A będąc łaknącym, chciał ieść. A gdy mu oni ieść gotowali, przypadło nań zachwycenie.

11. J uyrzał niebo otworzone, i zstępuiące na się naczynie nieiakie, iakoby prześcieradło wielkie, za cztery

cztery rogi uwiązane, i spuszczone na ziemię.

12. W ktorym były wszelakie ziemskie czworonogie zwierzęta, i bestye, i gadźiny, i ptastwo niebieskie.

13. J stał śię głos do niego: wstań Pietrze, rzeź, a iedz.

14. A Piotr rzekł: żadną miarą PANIE; gdyżem nigdy * nie iadł nic pospolitego, albo nieczystego.

* 3 Moy. 11, 3. 5 Moy. 14, 3.

15. Tedy zaśię powtore stał śię głos do niego: co Bog * oczyśćił, ty nie miey tego za nieczyste.

* Rzym. 14, 14. 1 Tym. 4, 4. Tyt. 1, 15.

16. A to śię stało po trzy kroć. J wźięte iest zaśię ono naczynie do nieba.

17. A gdy Piotr sam w sobie wątpił, coby to było za widzenie, ktore widźiał: tedy o to ći mężowie, ktorzy byli posłani od Korneliusza, pytaiący śię na dom Symonow, stali przede drzwiami.

18. A zawoławszy, wywiadowali śię, ieżliby tam Symon, ktorego zowią Piotrem, gospodę miał.

19. A gdy Piotr myślił o onym widzeniu, rzekł mu Duch: oto ćię trzey mężowie szukaią.

20. Przetoż wstawszy, zstąp, * a idź z nimi, nic nie wątpiąc: bomći JA ie posłał.

* Dźie. 15, 7.

21. Tedy Piotr zstąpiwszy do onych mężow, ktorzy od Korneliusza do niego posłani byli, rzekł: otom ia iest, ktorego szukaćie: coż za przyczyna, dla ktoreyśćie przyszli?

22. A oni rzekli: Korneliusz, Setnik, mąż sprawiedliwy, i boiący śię Boga, i maiący dobre świadectwo od wszystkiego narodu Żydowskiego, w widzeniu iest od Anioła świętego napomniony, aby ćię wezwał w dom swoy, i słuchał słow od ćiebie.

23. Tedy zawoławszy ich do domu, przyiął ie do gospody. A drugiego dnia * Piotr szedł z nimi, i niektorzy z braći z Joppy szli z nim.

* Dźie. 11, 12.

24. A nazaiutrz weszli do Cezaryi. A Korneliusz czekał ich, wezwawszy powinnich swoich i bliskich przyiaćioł.

25. J stało śię gdy wchodźił Piotr, zabieżawszy mu Korneliusz, przypadł

Digitized by Google

padł do nog iego, i pokłonił śię.

26. Ale go Piotr podniosł, mowiąc: wstań, i *iamći też iest człowiek.

* Dźie. 14, 15. Obiaw. 19, 10. r. 22, 9.

27. A rozmawiaiąc z nim, wszedł, a znalazł wiele tych, ktorzy śię byli zeszli.

28. J rzekł do nich: wy wiećie, że śię * nie godźi mężowi Zydowinowi przyłączać albo zchadzać z cudzoźiemcem: lecz mnie Bog ukazał, żebym żadnego człowieka nie nazywał pospolitym albo nieczystym. * 1 Moy. 43, 32. 5 Moy. 7, 2. Jan. 4, 9. Dźie. 11, 3.

29. Przetożem też niezbraniaiąc śię, przyszedł, wezwany będąc. Pytam tedy, dla czegośćie mię wezwali?

30. A Korneliusz rzekł: od czwartego dnia aż do tey godźiny pośćiłem, a o dźiewiątey godźinie modliłem śię w domu moim: a oto mąż niektory stanął przede mną w odźieniu iasnym.

31. J rzekł: Kornelius, wysłuchana iest modlitwa twoia, a iałmużny twoie przyszły na pamięć przed obliczność Bożą.

32. Przetoż pośli do Joppy, a przyzow Symona, ktorego nazywaią Piotrem. Ten ma gospodę w domu Symona, garbarza, nad morzem, ktory przyszedszy, mowić z tobą będźie.

33. Zaraz tedy posłałem do ćiebie: a tyś dobrze uczynił, żeś przyszedł. Teraz tedy iesteśmy wszyscy przed obliczem Bożym przytomni, abyśmy słuchali wszystkiego, coć rozkazano od Boga.

LE. na Poniedź. Wielkonocny.

34. Tedy Piotr otworzywszy usta, rzekł: prawdźiwie dochodzę tego, iż Bog nie ma względu *na osoby. * 5 Moy. 10, 17. 2 Kron. 19, 7. Job. 34, 19. Rzym. 2, 11. Galat. 2, 6. Efez. 6, 9. Kolos. 3, 25. 1 Piotr. 1, 17.

35. Ale w każdym * narodźie, kto śię go boi, a czyni sprawiedliwość, iest mu przyiemnym.

* Jzai. 56, 6.

36. A co śię tknie słowa, ktore posłał synom Jzraelskim, opowiadaiąc pokoy* przez

przez JEzusa Chrystusa, ktory iest PANEM † wszystkiego: * Rzym. 5, 1. † Filip. 2, 9.

37. Wy wiećie, co śię działo po wszystkim * Zydostwie, począwszy od Galilei, po chrzćie, ktory Jan opowiadał. * Matt 4, 12. Luk. 4, 14.

38. Jako JEzusa z Nazaretu * pomazał Bog Duchem Swiętym i mocą, ktory chodził, czyniąc dobrze, i uzdrawiaiąc wszystkie † opanowane od diabła; abowiem Bog był z nim. * Psalm 45, 8. Luk. 4, 18. † Matt. 8, 16. Luk. 4, 36.

39. (A myśmy świadkami wszystkiego tego, co czynił w krainie Judskiey i w Jeruzalem,) ktorego zabili, zawieśiwszy na drzewie.

40. Tego Bog wzbudził * dnia trzećiego, i sprawił żeby † był obiawiony: * Dzie. 2, 24. † Mark. 16, 14. Luk. 24, 36.

41. Nie wszystkiemu ludowi, ale świadkom, przed tym sporządzonym od Boga, nam, ktorzyśmy z nim iedli i pili po iego zmartwychwstaniu. *

LE. na Poniedział. Swiątecznq.

42. Y Rozkazał * nam, abyśmy kazali ludowi, i świadczyli, że on iest onym postanowionym od Boga Sędzią żywych † i umarłych. * Matt. 28, 19. Mark. 16, 15. Jan. 15, 27. † Dzie. 17, 31. Rzym. 2, 16.

43. Temu wszyscy * Prorocy świadectwo wydawaią, iż przez imię iego odpuszczenie grzechow weźmie każdy, co weń wierzy. * Jerem. 31. 34. Mich. 7, 18. Luk. 1, 77. Jan. 1, 29.

44. A gdy ieszcze Piotr mowił te słowa, przypadł Duch Swięty na wszystkie słuchaiące tych słow.

45. J zdumieli śię oni, ktorzy byli z obrzezania wierzący, ktorzy byli z Piotrem przyszli, że i na Pogany dar Ducha Swiętego iest wylany.

46. Abowiem słyszeli ie * mowiące ięzykami rozlicznymi, i wielbiące Boga. Tedy odpowiedział Piotr: * Mark. 16, 17. Dzie. 2, 4.

47. Izali kto może zabronić * wody, żeby ći nie byli pochrzczeni, ktorzy wźięli Ducha Swiętego iako i my? * Dzie. 8, 36. r. 11, 17.

48. J rozkazał ie pochrzćić w imieniu PAńskim. *

J prośili go, aby u nich został na kilka dni.

Digitized by Google

Rozdział XI.

Piotr dla Korneliusza oskarżony. 5. Dawa o sobie sprawę. 22. Barnabasz do Antyochyi posłany. 26. Gdzie uczniowie naprzod Chrześćiany nazwani. 28. A Agabus głod przedpowiedział.

Y Usłyszeli Apostołowie i bracia, ktorzy byli w Judskiey ziemi, że i Poganie przyięli słowo Boże.

2. A gdy Piotr przyszedł do Jeruzalem, spierali śię z nim ći, ktorzy byli z obrzezania.

3. Mowiąc: wszedłeś do mężow nieobrzezanych, i iadłeś * z nimi.

* 1 Moy. 43, 32. 5 Moy. 7, 2.

4. Tedy poczawszy Piotr, powiadał im porządnie, mowiąc:

5. Byłem w mieśćie * Joppie, modląc śię: i widziałem w zachwyceniu widzenie, naczynie nieiakie zstępuiące iako prześćieradło wielkie, za cztery rogi uwiązane, i spuszczone z nieba; i przyszło aż do mnie.

* Dzie. 10, 9.

6. W ktore pilnie weyrzawszy, obaczyłem i widziałem czworonogie ziemskie zwierzęta, i bestye, i gadziny, i ptastwo niebieskie.

7. J usłyszałem głos, mowiący do śiebie: wstań Pietrze, rzeż, a iedz.

8. J rzekłem: żadną miarą PANJE. Abowiem nigdy nic * pospolitego albo nieczystego nie wchodziło w usta moie.

* Ezech. 4, 14.

9. Tedy mi odpowiedział powtore głos z nieba: co Bog oczyśćił, ty nie miey tego za nieczyste.

10. A to śię stało po trzykroć: i zaśię to wszystko wćiągniono do nieba.

11. A oto zarazem trzey mężowie stanęli przed domem, w ktorymem był, posłani będąc do mnie z Cezaryi.

12. J rzekł mi * Duch, abym z nimi szedł, nic nie wątpiąc. Szli też zemną i ći sześć braćia: i weszliśmy do domu onego męża.

* Dzie. 10, 20. r. 15, 7.

13. Ktory nam oznaymił, iako widział Anioła w domu swym stoiącego, i mowiącego do śiebie; pośli męże do Joppy, a przyzow Symona, ktorego zowią Piotr.

14. Onći powie słowa, przez ktore zbawiony będźiesz, ty i wszystek dom twoy.

15. A

15. A gdym ia począł mowić, przypadł Duch Swięty na nie, iako i na nas * na początku.
* Dzie. 2, 4.
16. I wspomniałem na słowo PAńskie, iako był powiedział: Janći chrzćił * wodą, ale wy będźiećie ochrzczeni Duchem † Swiętym. * Matt. 3, 11. Mark. 1, 8. Luk. 3, 16. Jan. 1, 33. Dzie. 1, 5. † Dzie. 2, 3. r. 8, 17.
17. Ponieważ * im tedy Bog dał rowny dar, iako i nam, wierzącym w PANA JEzusa Chrystusa, i ktożem ia był, abym mogł zabronić Bogu? * Dzie. 15, 8.
18. A to usłyszawszy, uspokoili śię, i chwalili Boga, mowiąc: toć tedy i Poganom dał Bog pokutę ku żywotowi.
19. Lecz oni, ktorzy * byli rozproszeni przed utrapieniem, ktore śię stało dla Szczepana, przeszli aż do Fenicyi i Cypru, i do Antyochyi, nikomu nie opowiadaiąc słowa Bożego, tylko samym Zydom.
* Dzie. 8. 1. 4
20. A byli niektorzy z nich mężowie z Cypru i z Cyreny, ktorzy przyszedszy do Antyochyi, mowili Grekom, opowiadaiąc PANA JEzusa.
21. I była z nimi * ręka PAńska, a wielki poczet uwierzywszy, nawroćił śię do PANA. * Dzie. 2, 47.
22. I przyszła o nich wieść do uszu Zboru, ktory był w Jeruzalem: i posłali Barnabasza, aby szedł aż do Antyochyi.
23. Ktory tam przyszedszy, a uyrzawszy łaskę Bożą, uradował śię: i napominał wszystkich, aby w przedśięwźięćiu serca trwali przy * PANU.
* Dzie. 13, 43. r. 14, 22.
24. Abowiem był mąż dobry, i pełen Ducha Swiętego, i wiary. I przybyło wielkie mnostwo PANU.
25. Potym odszedł Barnabasz * do Tarsu, aby szukał Saula: a znalazszy go, przyprowadźił go do Antyochyi. * Dzie. 9, 30.
26. I bawili śię przez cały rok przy onym Zborze, i uczyli mnostwo wielkie: a napierwey w Antyochyi uczniowie nazwani są Chrześćiany.
27. A w one dni przyszli Prorocy z Jeruzalem do Antyochyi.

Digitized by Google

28. A powstawszy ieden z nich * imieniem Agabus, oznaymił przez Ducha, iż miał bydź głod wielki po wszystkim okręgu ziemskim; ktory też był za Klaudyusza Cesarza. *Dzie.21,10.

29. Tedy uczniowie, każdy z nich według przemożenia swego, postanowili posłać * na wspomożenie braći, ktorzy mieszkali w Judskiey ziemi.

* 1 Kor.16, 1. 2 Kor. 8, 3.

30. Co też uczynili; posławszy do starszych przez rękę Barnabaszowę i Saulowę.

Rozdział XII.

Herod śćiął Jakuba. 4. A Piotra z więzienia. 8. Anioł wybawił. 20. Krol obrażony od Tyryczyków. 21. Ubłagany był. 22. A iż śmiał przyiąć cześć Bogu należącą. 23. Od robakow był roztoczony.

LE. na dzień S. Piotra Pawła.

A Pod onże czas, udał śię na to Herod Krol, aby trapił niektore ze Zboru.

2. I zabił Jakuba, brata Janowego, mieczem.

3. A widząc że śię to podobało Żydom, umyślił poimać i Piotra: (a były dni Przaśnikow.)

4. Ktorego poimawszy, podał * do więzienia, poruczywszy go † szesnaśći żołnierzom, aby go strzegli; chcąc go po Wielkieynocy wywieść ludowi. *Jan.21,18.

† S. czterykroć czterema żołnierzom.

5. Tedy strzeżono Piotra w więzieniu: a modlitwa ustawiczna działa śię od Zboru do Boga za nim.

6. A gdy go iuż miał wywieść Herod, oneyże nocy spał Piotr miedzy dwiema żołnierzami, związany dwiema łancuchami, a stroże przed drzwiami strzegli więzienia.

7. A oto Anioł * PAńśki przystąpił, a świątłość śię rozświećiła w gmachu; a trąćiwszy w bok Piotra, obudźił go, mowiąc: wstań rychło. I opadły łancuchy z rąk iego.

* Dzie. 5, 19.

8. I rzekł Anioł do niego: opasz śię, a podwiąż obuwie twoie. I uczynił tak. I rzekł mu: odźiey śię w płaszcz swoy, a podź za mną.

9. Tedy wyszedszy Piotr, szedł za nim; a nie wiedźiał, że śię to dźiało po prawdźie, co śię dźiało przez Anioła, lecz

Digitized by Google

lecz mniemał, że widzenie widział.

10. A gdy minęli pierwszą i wtorą straż: przyszli do bramy żelazney, ktora wiedzie do miasta; a ta się im sama przez się otworzyła. A wyszedszy * przeszli iednę ulicę, a zarazem odstąpił Anioł od niego.

11. Tedy Piotr przyszedszy do siebie, rzekł: teraz * znam prawdziwie, iż posłał PAN Anioła swego, i wyrwał mię z ręki Herodowey, i ze wszystkiego oczekawania ludu Żydowskiego. * *Dan. 6, 22.

12. A obaczywszy się, przyszedł do domu Maryi, matki Janowey, ktorego nazywano Markiem, gdzie się ich było wiele zgromadziło, i modlili się.

13. A gdy Piotr kołatał we drzwi u przysionka, wyszła dzieweczka, imieniem Rode, aby posłuchała.

14. A poznawszy głos Piotrow, od radości nie otworzyła drzwi; ale wbieżawszy, oznaymiła iż Piotr stoi u drzwi.

15. A oni rzekli do niey: szaleiesz. Wszakże ona twierdziła iż się tak rzecz ma. A oni rzekli: anioł iego iest.

16. Ale Piotr nie przestał kołatać. A gdy otworzyli, uyrzeli go, i zdumieli się.

17. A skinąwszy na nie ręką, aby umilknęli, rozpowiedział im, iako go PAN wywiodł z więzienia, i rzekł: oznaymicie to Jakubowi i braci. A wyszedszy, szedł na inne mieysce.

18. A gdy był dzień, stał się rozruch niemały między żołnierzami o to, coby się z Piotrem stało.

19. Lecz Herod, gdy się o nim wywiadował, a nie znalazł go, uczyniwszy sąd o strożach, kazał ie na stracenie wywieść. A wyiachawszy z Judskiey ziemie do Cezaryi, mieszkał tam.

20. A na ten czas Herod myślił o woynie przeciwko Tyryyczykom i Sydończykom. Ale oni iednomyślnie przyszli do niego; a namowiwszy Blasta, Podkomorzego krolewskiego, prosili o pokoy; dla tego, iż kraina ich miała żywność z dzierżaw krolewskich.

21. A dnia pewnego, Herod oblekszy się w szatę krolewską, i siadszy na stolicy, uczynił rzecz do nich.

22. A lud wołał: głos Boży, a nie człowieczy.

23. A zarazem uderzył go Anioł PAńſki, przeto, że nie dał chwały Bogu; a będąc roztoczony od robaſtwa, zdechł.

24. A słowo * PAńſkie rozraſtało śię i rozmnażało. * Izai. 55, 11.

25. A Barnabaß i Saul wróćili śię z Jeruzalem, wykonawßy * posługę; wziąwßy z ſobą † i Jana, ktorego nazywano Markiem. * Dźie. 11, 30. † Dźie. 13, 13.

Rozdział XIII.

Pawła y Barnabaßa rozkazał ſobie Duch PAńſki odłączyć. 6. Ktorzy w Paſie będąc, mocą Bożą Elimaſa czarnokśiężnika oślepili. 14. Potym z Antyochyi odiachawßy. 17. Ewangielią opowiadali. 49. Ktorym śię ſprzećiwiali Zydowie.

A Byli w Antyochyi we Zborze, ktory tam był, niektorzy Prorocy i nauczyćiele, iako Barnabaß i Symeon, ktorego zwano Nigier, i Lucyus Cyreneyczyk, i Manahen, ktory był wychowany z Herodem Tetrarchą, i Saul.

2. A gdy oni służbę PAńſką iawnie odprawowali i pośćili, rzekł im Duch * Swięty: odłączćie mi Barnabaßa i Saula do tey ſprawy, do ktoreym ich powołał. * Dźie. 9, 15. Rzym. 1. 1. Galat. 1, 15. 1 Tym. 2, 7.

3. Tedy poßcząc * i modląc śię, i wkładaiąc na nie ręce, odprawili ie. * Dźie. 6, 6.

4. Oni tedy wysłani będąc od Ducha Swiętego, przyßli do Seleycyi, a ztamtąd płynęli do Cypru.

5. A gdy byli w Salaminie, opowiadali słowo Boże w bożnicach Zydowſkich, a mieli z ſobą i Jana do * usługi. * Dźie 12, 25.

6. A przeßedßy on wyſep aż do Pafu, znaleźli tam * iakiegoś czarnokśiężnika, fałßywego Proroka, Zyda, ktoremu imię było Bariezus. * Dźie 8, 9.

7. Ktory był przy zacnym Starośćie Sergiußu Pawle, mężu roſtropnym. Ten przyzwawßy Barnabaßa i Saula, pragnął słuchać słowa Bożego.

8. Lecz śię im ſprzećiwił Elimas on czarnokśiężnik, (abowiem śię tak wykłada imię iego) ſtaraiąc śię iakoby Staroſtę od wiary odwroćił.

9. Te-

Digitized by Google

9. Tedy Saul, (ktorego zowią i Paweł) napełniony bedąc Ducha Swiętego, a pilnie nań patrząc,

10. Rzekł: o pełny wszelkiey zdrady i wszelkiey przewrotnośći, synu diabelski, nieprzyiaćielu wszelkiey sprawiedliwośći, nie przestanieszże podwracać prostych drog PAńskich?

11. A oto teraz ręka PAńska nad tobą; i będźiesz ślepym, nie widząc słońca aż do czasu. A zaraz zem przypadła nań chmura i ćiemność: a błąkaiąc śię, szukał ktoby go wiodł za rękę.

12. Tedy widząc Starosta co śię stało, uwierzył, zdumiewaiąc śię nad nauką PAńską.

13. A puśćiwszy śię z Pafu Paweł i ći, ktorzy z nim byli, przyszli do Pergi Pamfilieyskiey. A Jan odszedszy* od nich, wroćił śię do Jeruzalem.
* Dźie. 15, 38.

14. A oni odszedszy z Pergi, przyszli do Antyochyi Pisydeyskiey: a wszedszy do bożnice w dźień sobotni, uśiedli.

15. A po przeczytaniu zakonu i Prorokow, posłali do nich przełożeni bożnice, mowiąc: mężowie braćia, maćieli wolą iakie napominanie uczynić do ludu, mowćie.

16. Tedy powstawszy Paweł, a ręką skinąwszy, rzekł: Mężowie Izraelscy, i ktorzy śię boićie Boga, słuchayćie.

17. Bog ludu tego Izraelskiego, wybrał oyce nasze, i wywyższył* lud, gdy byli przychodniami w źiemi Egipskiey, i w ramieniu † wyćiągnionym wywiodł ie z niey.
* 2 Moy. 1, 1. † 2 Moy. 13, 18.

18. J przez czas czterdźiestu* lat, znośił obyczaie ich na puszczy. * 2 Moy. 16, 2. 4 Moy. 14, 34. Ps. 95, 10. Ezech. 4, 6.

19. A wygładźiwszy śiedm narodow w źiemi Chananeyskiey, losem *rozdźielił miedzy nie one źiemię ich. * Joz. 14, 2.

20. A potym około czterech set i piąćidźieśiąt lat, dawał im Sędźie, aż do Samuela * Proroka.
* Sędź. 2, 16. 1. Sam. 3, 9.

21. A od onego czasu prośili o * krola. J dał † im Bog Saula, syna Cysowego, męża z pokolenia Benia-

iamynowego, przez lat czterdzieśći. *1 Sam.8,5. † 1 Sam.9,16.

22. A gdy go * odrzućił, wzbudźił im Dawida za krola; ktoremu też świadectwo wydawaiąc, powiedźiał: znalazłem † Dawida, syna Jessego, męża według serca mego, ktory będźie czynił wszystkie wolą moię. *1 Sam.15,26. † 1 Sam.13,14. Psalm 89,21. Dźie.7,46.

23. Z iegoż naśienia Bog * według obietnice wzbudźił Izraelowi zbawićiela, JEzusa. * Ps.132,11. Izai.11,1. Dźie.2,30.

24. Przed ktorego przyyśćiem * kazał Jan chrzest pokuty wszystkiemu ludowi Izraelskiemu. * Mal.3,1.

25. A gdy Jan dokonał biegu swego, rzekł: kim mię bydź * mniemaćie: nie iestem ia: ale oto idźie za mną, u ktorego nog obuwia nie iestem godźien rozwiązać. * Matt.3,11. Mark.1,7. Luk.3,16. Jan.1,20.

LE. na Wtor. Wielkonoc.

26. Mężowie bracia, synowie narodu Abrahamowego, i ktorzy się miedzy wami Boga boią, wamći * słowo zbawienia tego posłane iest. * Matt.10,5. Dźie.3,26.

27. Abowiemći, co mieszkaią w Jeruzalem, i Przełożeni ich, nie znaiąc tego Iezusa i głosow * Prorockich, ktore przez każdy sabbat bywaią czytane; wypełnili ie, osądźiwszy go. * Jan.16,3. Dźie.3,17. 1 Kor.2,8. 1 Tym.1,13.

28. A żadney przyczyny śmierći w nim nie znalazszy, prośili Piłata, aby był * zabity. * Matt.27,20. Mark.15,13. Luk.23,22. Jan.19,6.

29. A gdy wykonali wszystko, co o nim było napisano, zdiąwszy go z drzewa, włożyli go do grobu.

30. Ale go Bog wzbudźił * od umarłych. * Matt.28,6. Mark.16,6.

31. Ktory widźiany * iest przez wiele dni od tych, ktorzy z nim pospołu przyszli z Galilei do Jeruzalem, ktorzy są świadkami iego do ludu. * Matt.28,17. Mark.16,9. Luk.24,15.

32. I my wam opowiadamy tę obietnicę, ktora się * Oycom stała; iż ią Bog wypełnił nam dźiatkom ich, wzbudźiwszy JEzusa. * Izai.7,14. r.9,6. Luk.1,73. Jan.1,46.

33. Jako też w Psalmie wto-

Digitized by Google

wktorym napisano iest: Syn moy iesteś * ty, Jam ciebie dziś spłodził.
*Psalm 2, 7. Matt. 3, 17. r. 17, 5. Zyd. 1, 5. r. 5, 5.

34. A iż go wzbudził od umarłych, aby się więcey nie wrócił do skażenia, tak powiedział: dam wam * święte dobrodzieystwa Dawidowe wierne.
*Izai. 55, 3.

35. Przeto i indziey powiada: nie dasz Swiętemu * twemu widzieć skażenia.
*Psalm 16, 10. Dzie. 2, 31.

36. Abowiemci Dawid za * wieku swego usłużywszy woli Bożey zasnął, i przyłączony iest do oycow swoich, a widział skażenie.
* 1 Krol. 2, 10.

37. Lecz ten, ktorego Bog wzbudził, nie widział skażenia.

38. Niechże wam tedy będzie wiadomo mężowie bracia, iż się wam przez * tego opowiada odpuszczenie grzechow:
* Luk. 24, 47. 1 Jan. 2, 2.

39. J od wszystkiego, od czegoście * nie mogli bydź przez Zakon Moyżeszow usprawiedliwieni, przez tego każdy wierzący usprawiedliwiony bywa.
* Rzym. 3, 21. r. 8, 2. r. 10, 4. Galat. 2, 16. Zyd. 7, 25.

40. A przetoż patrzcie, aby na was nie przyszło to, co powiedziano w Prorocech:

41. Obaczcie* wy wzgardziciele, i dziwuycie się, a wniwecz się obroćcie: bo JA sprawuię sprawę za dni waszych, sprawę, ktorey nie wierzycie, choćby wam kto o niey powiadał.*
* Abak. 1, 5.

42. A gdy oni wychodzili z bożnice Zydowskiey, prosili ich Poganie, aby i w drugi sabbat mowili do nich też słowa.

43. A po rozpuszczeniu zgromadzenia, poszło wiele Zydow, i nabożnych Nowowierników za Pawłem i Barnabaszem: ktorzy * mowiąc do nich, radzili im, aby trwali w łasce Bożey. * Dzie. 11. 23. r. 14, 22.

44. A w drugi sabbat, niemal wszystko miasto się zgromadziło na słuchanie słowa Bożego.

45. Tedy Zydowie widząc lud, napełnieni są zazdrością; i sprzeciwiali się temu, co Paweł powiadał, mowiąc przeciwko temu i bluźniąc. 46. A

Digitized by Google

46. A Paweł i Barnabaß, bezpiecznie mowiąc, rzekli: wamći * napierwey miało bydź opowiadane słowo Boże; ale ponieważ ie odrzucaćie, a osądzaćie śię bydź niegodnymi żywota wiecznego, otoż śię obracamy do Pogan.

* Matt. 10, 6.

47. Abowiem nam tak rozkazał PAN, mowiąc: położyłem ćię * światłośćią Poganom, abyś był zbawieniem aż do kraiow źiemie. * Izai. 42, 6.

48. A słyßąc to Poganie, radowali * śię, i wielbili słowo PAńskie: i uwierzyli, ile ich kolwiek było spo-rządzonych do żywota wiecznego.

* Izai. 51, 5.

49. I roznośiło śię słowo PAńskie po wßystkiey oney krainie.

50. A Żydowie podußczali niewiasty nabożne i uczćiwe, i przednieyße w mieśćie: a wzbudźili * prześladowanie przećiwko Pawłowi i przećiwko Barnabaßowi, i wygnali ie z granic swoich.

* 2 Tym. 3, 11.

51. A oni otrząsnąwßy proch * z nog swoich na nie, przyßli do Ikonii.

* Matt. 10, 14. Mark. 6, 11. Luk. 9, 5. Dźie. 18, 6.

52. A uczniowie byli napełnieni radośći i Ducha Swiętego.

Rozdział XIV.

Pawła i Barnabaßa 5. z Ikonium wyrzucono. 6. Paweł, w Lißtrze 10. chromego uzdrowił. 13. Sobie ofiarować nie dopuśćił. 19. Ukamionowany. 23. Wiele kośćiołow przeßedł. 26. Potym śię wroćił do Antyochyi.

Stało śię w Ikonii, że także weßli do bożnice Żydowskiey, a tak mowili, że uwierzyło i Żydow i Grekow wielkie mnostwo.

2. Lecz Żydowie, ktorzy nie uwierzyli, podburzyli i zaiątrzyli serca Poganow przećiwko braći.

3. I byli tam przez długi czas, bezpiecznie mowiąc w PANU, ktory dawał świadectwo słowu * łaski swoiey, i czynił to, że śię działy znamiona i cuda przez ręce ich.

* Mark. 16, 20. Żyd. 2, 4.

4. I rozerwało śię mnostwo mieyskie: i byli iedni z Żydami, a drudzy z Apostołami.

5. A gdy śię wzburzyli i Poga-

Poganie i Zydzi z kśiążęty swoimi, aby ie zelżyli i ukamionowali:

6. Zrozumiawszy to, uciekli do miast * Likaońskich, do Listry i do Derby, i do okoliczney krainy.

* Matt. 10, 23.

7. A tam kazali Ewangielią.

8. A mąż niektory w Listrze chory * na nogi śiedział, będąc chromy z żywota matki swoiey, ktory nigdy nie chodził.

* Dzie. 3, 2.

9. Ten słuchał Pawła mowiącego: ktory nań pilnie patrząc, i widząc, iż miał wiarę żeby mogł bydź uzdrowiony.

10. Rzekł wielkim głosem: stań prosto na nogi twoie: i * wyskoczył, i chodził. * Izai. 35, 6.

11. A lud widząc co Paweł uczynił, podnieśli głos swoy, mowiąc * po Likaońsku: bogowie, stawszy śię podobni ludziom, zstąpili do nas. * Dzie 28, 6.

12. I nazwali Barnabaszа Jowiszem, a Pawła Merkuryuszem: ponieważ on pr. wadził rzecz.

13. Tedy kapłan Jowisza, ktory był przed miastem ich, woły z wieńcami do wrot przywiodszy, chćiał ofiary z ludem sprawowáć.

14. Co gdy usłyszeli Apostołowie Barnabasz i Paweł, rozdarszy szaty swoie, wpadli miedzy lud, wołaiąc.

15. I mowiąc: mężowie, coż to * czynićie? i myśmyć ludźie, tymże biedam iako i wy poddani: ktorzy wam opowiadamy, abyśćie śię od tych marnośći nawroćili do Boga żywego, ktory uczynił niebo i źiemię, † i morze, i wszystko co w nich iest.

* Dzie. 10, 26. † 1 Moy. 1, 1. Psalm 33, 6. i. 104, 2. i. 146, 6. Jan. 1, 1. Obiaw. 14, 7.

16. Ktory za przeszłych wiekow dopuszczał wszystkim * Poganom, aby chodzili za drogami swymi.

* Psalm 81, 13.

17. Aczkolwiek nie zaniechał samego * śiebie procz świadectwa, czyniąc dobrze, dawaiąc nam z nieba dżdże, i czasy urodzayne, napełniaiąc pokarmem i weselem serca nasze.

* Rzym. 1, 19.

18. A to mowiąc, zaledwie uspokoili lud, że im nie ofiarował.

Digitized by Google

19. I nadeszli z Antyochyi i z Ikonium Zydowie: ktorzy namowiwszy lud, i ukamionowawszy *Pawła, wywlekli za miasto, mniemaiąc żeby umarł.

*2 Kor. 11, 25.

20. Lecz gdy go ucznio-wie obstąpili, wstawszy, wszedł do miasta: a nazaiutrz odszedł z Barnabaszem do Derby.

21. A opowiedziawszy Ewangelią onemu miastu, i wiele uczniow pozyskawszy, wrocili się do Listry, do Ikonii, i do Antyochyi:

22. Utwierdzaiąc dusze uczniow, i napominaiąc aby trwali * w wierze, i mowiąc: że przez wiele † ucisków muśimy wniść do krolestwa Bożego.

*Dzie. 11, 23. r. 13, 43. † Job. 7, 3. Psalm 34, 20. Matt. 7, 14. r. 10, 16. Luk. 13, 24. r. 21, 16. 2 Tym. 3, 12. 1 Piotr. 5, 10. Objaw. 13, 10. r. 14, 12.

23. A gdy im przez głosy postanowili starsze w każdym Zborze, i modlili się z postami, poruczyli ie PANU, w ktorego uwierzyli.

24. A przeszedszy Pisydyą, przyszli do Pamfilii.

25. I opowiedziawszy słowo Boże w Pergii, poszli do Atalii.

26. A ztamtąd płyneli do Antyochyi, zkąd byli oddani łasce Bożey ku tey sprawie, *ktorą wykonali.

*Dzie. 13, 3.

27. A gdy tam przyszli i zgromadzili Zbor, oznaymili co Bog przez nie uczynił, a iż Poganom drzwi wiary otworzył.

28. I zmieszkali tam czas niemały z uczniami.

Rozdział XV.

Niektorzy chcieli kłaść iarzmo zakonne na Antyocheńczyki. 6. W czym, gdy się radzono Apostołow, oni przez list sprawę o tym dali. 36. A Paweł rozstawszy się z Barnabaszem, kościoły Azyatyckie nawiedzał.

A Niektorzy przyszedszy z Judskiey ziemie, nauczali bracią; iż, ieźli się nie obrzeżećie * według zwyczaiu †Moyżeszowego, nie możećie bydź zbawieni.

*Galat. 5, 2. † 1 Moy. 17, 10.

2. A gdy rożnica i spor niemały Paweł i Barnabasz mieli z nimi; postanowili, * aby Paweł i Barnabasz i niektorzy inni z nich szli do Apostołow, i do starszych do Jeruzalem,

z stro-

z strony tego sporu.
* Galat. 2, 1.

3. Oni tedy będąc odprowadzeni od Zboru, szli przez Fenicyą i Samaryą, powiadaiąc o nawroceniu Poganow: i uczynili wielką radość wszystkiey braći.

4. A gdy przyszli do Jeruzalem, przyięći byli od Zboru i od Apostołow i starszych: i opowiedźieli cokolwiek Bog przez nie czynił.

5. Ale powstali niektorzy z Sekty Faryzeuszow, ktorzy byli uwierzyli, mowiąc: że ich trzeba obrzezać, i rozkazać im, żeby zachowali zakon Moyzeszow.

6. Zgromadźili śię tedy Apostołowie i starśi, aby weyrzeli w tę sprawę.

7. A gdy był wielki spor o tym, powstawszy Piotr, rzekł do nich: mężowie braćia, wy wiećie, że od dawnych dni Bog mię obrał miedzy wami, aby przez usta moie Pogany słuchali słowa Ewangielii, i uwierzyli.

8. A Bog, * ktory zna serca, wydał im świadectwo, dawszy im Ducha Swiętego iako i nam.

* 1 Sam. 16, 7. 1 Kron. 29, 17. Psalm 7, 10. Jerem. 11, 20. r. 17, 10.

9. I nie uczynił żadney rożnośći * miedzy nami a nimi, wiarą oczyśćiwszy serca ich. * Dźie. 10, 43.

10. Przetoż teraz, przecz kuśićie Boga, kładąc * iarzmo na szyię uczniow, ktorego ani Oycowie naśi, ani my znośićieśmy nie mogli? * Matt. 23, 4.

11. Ale przez łaskę PANA * Jezusa Chrystusa wierzymy, iż będźiemy zbawieni, tym sposobem iako i oni. * Efez. 2, 8. 2 Tym. 1, 9. Tyt. 3, 4.

12. I milczało wszystko ono mnostwo, a słuchali Barnabasza i Pawła; ktorzy opowiadali, iako wielkie znamiona i cuda czynił Bog przez nie miedzy Pogany.

13. A gdy oni umilknęli, odpowiedźiał Jakub, mowiąc: mężowie braćia, słuchayćie mię.

14. Symon powiedźiał, iako Bog napierwey weyrzał na Pogany, aby z nich wźiął lud imieniowi swemu.

15. A z tym śię zgadzaią mowy Prorockie, iako iest napisano:

Digitized by Google

16. Potym śię wrocę, a pobuduię * zaśię Przybytek Dawidow upadły, a obaliny iego zaśię pobuduię, i znowu go wystawię; *Amos 9, 11.

17. Aby ći, co pozostali z ludźi, szukali PANA: i wszyscy narodowie, nad ktorymi wzywano imienia moiego, mowi PAN, ktory to wszystko czyni.

18. Znaiomeć są Bogu od wieku wszystkie sprawy iego.

19. Przetoż moie zdanie iest, żeby nie trwożyć tych, ktorzy śię z Poganow do Boga nawracaią.

20. Ale raczey pisać do nich, aby śię wstrzymawali * od splugawienia bałwanow, i od † wszeteczeństwa, i od rzeczy dawionych i ode krwie.

*2 Moy.20, 4. †1 Tess. 4, 3.

21 Abowiem Moyzesz od dawnych wiekow ma w każdym mieśćie te, ktorzy go opowiadaią; gdyż go w bożnicach na każdy sabbat czytaią.

22. Tedy śię zdało Apostołom i starszym ze wszystkim Zborem, aby wybrane z pośrzod śiebie męże posłali do Antyochyi z Pawłem i z Barnabaszem; to iest Judasa, ktorego zwano Barsabaszem, i Syle, męże przednieysze miedzy bracią.

23. Napisawszy to, przez ręce ich; Apostołowie, i starśi, i bracia tym, ktorzy są w Antyochyi i w Syryi, i w Cylicyi, braći, ktorzy są z Poganow, zdrowia życzymy.

24. Ponieważeśmy słyszeli, że niektorzy * wyszedszy od nas, zatrwożyli was słowy, watląc dusze wasze, a mowiąc; że śię muśićie obrzezować, i zakon zachowywać, ktorymeśmy tego nie poruczyli. *Galat. 2, 4.

25. Zdało śię nam iednomyślnie zgromadzonym, posłać do was męże wybrane z miłymi naszymi, z Barnabaszem i z Pawłem

26. Z ludźmi, ktorzy wydali dusze swe dla imienia PANA naszego JEzusa Chrystusa.

27. Przetoż posłaliśmy Judasa, i Syle, ktorzy wam i ustnie toż powiedzą.

28. Abowiem zdało śię Duchowi Swiętemu i nam, abyśmy więcey nie kładli na was żadnego ćiężaru, oprocz tych rzeczy potrzebnych. 29. A-

Digitized by Google

29. Abyśćie śię wstrzymawali od rzeczy bałwanom ofiarowanych, i od krwie, i od rzeczy dawionych, i od wszeteczeństwa: ktorych rzeczy ieźli śię strzedz bedźiećie, dobrze uczynićie. Mieyćie śię dobrze.

30. A tak oni będąc odprawieni, przyszli do Antyochyi; a zgromadźiwszy mnostwo, oddali list.

31. A przeczytawszy, radowali śię z oney †poćiechy.
† J. przestrogę.

32. A Judas i Sylas, będąc i oni Prorokami, długimi słowy napominali braćią, i utwierdzali ie.

33. A zmieszkawszy tam do czasu, odprawieni są z pokoiem od braći do Apostołow.

34. Lecz Syli zdało śię tam zostać.

35. Także Paweł i Barnabasz zmieszkali w Antyochyi, naucząiąc i opowiadaiąc z wielą innych słowo Pańskie.

36. A po kilku dni rzekł Paweł do Barnabasza: wroćiwszy śię, nawiedźmy braćią naszę po wszystkich mieśćiech, w ktorycheśmy opowiadali słowo Pańskie, iakoli śię maią.

37. Tedy Barnabasz radźił, aby z sobą wźięli i * Jana, ktorego zwano Markiem. * Kolos 4,10.

38. Ale śię to Pawłowi * nie zdało brać tego z sobą, ktory był odszedł od nich z Pamfilii, a nie chodźił z nimi na one pracę.
* Dźie. 13,13.

39. J wszczął śię miedzy nimi wielki gniew; tak iż odszedł ieden od drugiego; a Barnabasz wźiąwszy z sobą Marka, płynął do Cypru.

40. Ale Paweł obrawszy sobie Sylę, wyszedł, będąc poruczony łasce Bożey od braći.

41. J przechodźił Syryą i * Cylicyą, utwirdzaiąc Zbory. * Dźie. 11, 23. r. 13, 43. r. 14, 22.

Rozdział XVI.

Paweł obrzezał Tymoteusza. 12. W Filippis mieszkaiąc, Lidyą na wiarę nawroćił. 16. Wieszczego ducha z dźieweczki wypędźił. 20. Dla tego rozgami śieczony. 24. i z Sylą do więźienia podany. 27. Ciemnica śię otworzyła. 31. Stroż uwierzył w Chrystusa. 35. A Paweł i Sylas wypuszczeni 40. weszli w dom Lidyi.

I Przyßedł do Derby i do Liſtry. A oto tam był uczeń niektory, imieniem * Tymoteuß, ſyn niektorey niewiaſty Zydowki wierney, a oyca Greka.

* Rzym. 16, 21. Filip. 2, 19. 1 Teſſ. 3, 2.

2. Temu świadectwo dawali bracia, ktorzy byli w Liſtrze i w Ikonii.

3. Chciał tedy Paweł, aby ten z nim * ßedł: ktorego wziąwßy, obrzezał dla Zydow, ktorzy byli na onych mieyſcach. Bo wßyſcy wiedzieli, że ociec iego był Grekiem. * 1 Kor. 9, 20.

4. A gdy chodzili po mieściech, podawali im ku chowaniu uſtawy, ktore były poſtanowione * od Apoſtołow, i ſtarßych, ktorzy byli w Jeruzalem.

* Dzie. 15, 20.

5. A tak się Zbory utwirdzały w wierze; i przybywało ich w liczbie na każdy dzień.

6. Tedy przeßedßy Frygią i Galatſką kraine, zawściągnieni będąc od Ducha Swiętego, aby nie opowiadali ſłowa Bożego w Azyi.

7. Przyßedßy do Mizyi, kuſili się iść do Bitynii, ale im Duch IEzuſow nie dopuścił.

8. Tedy minąwßy Mizyą, zſtąpili * do Troady.

* 2 Kor. 2, 12.

9. I pokazało się Pawłowi w nocy widzenie: mąż nieiaki Macedończyk ſtał, proßąc go, i mowiąc: przepraw się do Macedonii, a ratuy nas.

10. A uyrzawßy to widzenie, zaraześmy się ſtarali o to, iakobyśmy się puścili * do Macedonii; będąc tego pewni, iż nas PAN powołał, abyśmy im kazali Ewangelią.

* Dzie. 20, 1.

11. Puściwßy się tedy z Troady, proſt.śmy bieżeli do Samotracyi; a nazaiutrz do Neapolu.

12. A ztamtąd do Filipowa, ktore ieſt pierwße miaſto tey części Macedonii nowo oſadzone. I zoſtaliśmy w onym mieście przez kilka dni:

13. A w dzień ſabbatu, wyßliśmy przed miaſto nad rzekę, gdzie zwykły bywać modlitwy: a uſiadßy, mowiliśmy do niewiaſt, ktore się tam były zeßły.

14. A niektora niewiaſta, imieniem Lidya, ktora

ßar-

szarlat przedawała w mieście Tyatyrskim, Boga się boiąca, słuchała; ktorey PAN otworzył serce, aby pilno słuchała tego, co Paweł mowił.

15. A gdy się ochrzciła i dom iey, prosiła mowiąc: ponieważeście mię osądzili wierną być PANU, wszedszy do domu mego mieszkaycie: i przymusiła nas.

16. I stało się, gdyśmy szli na modlitwę, iż niektora dziewczka, co miała Ducha wieszczego, zabieżała nam; a ta wielki zysk panom swoim *przynosiła, wrożąc. * Dzie. 19, 24.

17. Ta chodząc za Pawłem i za nami, wołała, mowiąc: ci ludzie sługami są Boga nawyższego, ktorzy nam opowiadaią drogę zbawienia.

18 A to czyniła przez wiele dni. Ale Paweł boleiąc nad tym, i obrociwszy się, rzekł onemu Duchowi: roskazuięć w imieniu JEzusa Chrystusa, abyś wyszedł od niey. I wyszedł oneyże godziny.

19. A widząc panowie iey, iż zginęła nadzieia zysku ich, poimawszy * Pawła i Syle, ciągnęli ie na rynek przed Urząd.
* 2 Kor. 6, 5.

20. A stawiwszy ie przed Hetmany rzekli: ci * ludzie czynią zamieszanie w mieście naszym, będąc Żydami.
* Dzie. 17, 5.

21. I opowiadaią zwyczaie, ktorych się nam nie godzi przyymować, ani zachowywać; ponieważeśmy Rzymianie.

22. I powstało pospolstwo przeciwko nim: a Hetmani rozdarszy szaty ich, kazali ie * siec rozgami.
* 2 Kor. 11, 25. 1 Tess. 2, 2.

23. A gdy im wiele plag zadali, wrzucili ie do więzienia, przykazawszy strożowi więzienia, aby ich dobrze opatrzył.

24. Ktory wziąwszy takie roskazanie, wsadził ie do nagłębszego więzienia, a nogi ich zamknął w kłodę.

25. A o połnocy * Paweł i Sylas modląc się, chwalili Boga pieśniami, tak, że ie słyszeli więźniowie.
* Dzie. 4, 31.

26. I powstało z prętka wielkie trzęsienie ziemie, że się poruszyły grunty więzienia, i zarazem się otworzyły * wszystkie drzwi;

Digitized by Google

drzwi; i wßystkich śię zwiąski rozwiązały.
* Dźie. 5, 19.
27. A ocućiwßy śię stroż więźienia, i uyrzawßy otworzone drzwi u więźie-
nia, dobył miecza, chcąc śię sam zabić; mniemaiąc iż więźniowie poućiekali.
28. Lecz Paweł zawo-
łał głosem wielkim, mowiąc: nie czyń sobie nic złego; bośmy sam wßyscy.
29. A kazawßy zaświe-
ćić, wpadł tam, a drżąc, przypadł do nog Pawłowi i Syli.
30. A wywiodßy ie z więźienia, rzekł: panowie, co * mam czynić, abym był zbawiony?
* Dźie. 2, 37.
31. A oni rzekli: wierz w PANA Jezusa * Chrystusa, a będźieß zbawiony, ty, i dom twoy.
* Mark. 16, 16 Jan. 3, 16. r. 6, 40. 1 Jan. 5, 10.
32. J opowiadali mu słowo PAńskie, i wßystkim, ktorzy byli w domu iego.
33. A wźiąwßy ie oneyże godźiny w nocy, omył rany ich, a ochrzćił śię zaraz, on, i wßyscy domownicy iego.
34. A wprowadźiwßy ie do domu swego, nagotował im stoł: i weselił śię ze wßystkim domem swoim, uwierzywßy Bogu.
35. A gdy był dźień, posłali Hetmani sługi mieyskie, mowiąc: wypuść one ludźie.
36. J oznaymił stroż więźienia te słowa Pawłowi; iż Hetmani posłali, abyśćie byli wypußczeni: teraz tedy wyßedßy, idźćie w pokoiu.
37. Ale im Paweł rzekł: uśiekßy nas iawnie rozgami nieprzekonanych, gdyżeśmy są ludźie * Rzymianie, wrzućili do więźienia: a teraz nas potaiemnie wyganiaią! nic z tego: ale sami niech przyydą, i wyprowadzą nas.
* Dźie. 22, 25.
38. Tedy powiedźieli Hetmanom słudzy mieyscy te słowa. J zlękli śię, usłyßawßy że byli Rzymianie.
39. A przyßedßy, przeprośili ie: a wywiodßy ie, prośili ich, aby wyßli * z miasta.
* Matt. 8, 34. Mark. 5, 17. Luk. 8, 37.
40. Wyßedßy tedy z więźienia, weßli do Lidyi: a uyrzawßy braćią, poćießyli ie, i odeßli.

Roz-

Digitized by Google

Rozdział XVII.

Paweł w Tessalonice Chrystusa opowiadaiąc. 6. Od Jazona przyięty. 10. Do Berei wyprawiony 15. Ztamtąd do Aten przyszedszy. 19. w Areopagu. 23. nieznaiomego Boga opowiadał. 34. Zaczym niektorzy przystali do wiary.

A Przeszedszy Amfipolin, i Apollonią, przyszli do Tessaloniki, gdźie była bożnica Zydowska.

2. Tedy Paweł według zwyczaiu swego wszedł do nich; a przez trzy sabbaty kazał im z pisma.

3. Wywodząc i pokazuiąc to, że Chrystus miał ćierpieć, * i powstać od umarłych: a iż ten JEzus iest Chrystusem, ktorego ia wam opowiadam.

* Psalm 22,7. Jz. 50,6. r. 53,3. Matt. 16, 21. r. 20, 18. Mark. 8,31. Luk. 9,22. r.18, 31. r. 24,7.

4. J uwierzyli niektorzy z nich, a przyłączyli śię do Pawła i do Syle, i wielkie mnostwo nabożnych Grekow, i niewiast przednieyszych niemało.

5. Ale Zydowie, ktorzy nie uwierzyli, zięći zazdrośćią, przywziąwszy do śiebie niektore lekkomyślne i złe męże, a zebrawszy kupę, uczynili rozruch w mieśćie; a naszedszy na dom Jazonow, szukali ich, aby ie wywiedli przed lud.

6. A nie znalazszy ich, ćiągnęli Jazona i niektorą bracią do Przełożonych miasta, wołaiąc: oto ći, ktorzy wszystek * świat wzruszyli, i tu też przyszli!

* Dźie. 16,20.

7. Ktore przyiął Jazon: a ći wszyscy czynią przećiwko dekretom Cesarskim; powiadaiąc, iż iest inszy Krol JEzus.

8. A tak wzburzyli pospolstwo i Przełożone miasta ktorzy to słyszeli.

9. Ale oni wziąwszy słuszną sprawę od Jazona i od innych, puśćili ie.

10. A braćia wnet w nocy wysłali i Pawła i Sylę do Berei: ktorzy tam przyszedszy, weszli do bożnice Zydowskiey.

11. A ći byli zacnieyśi nad one, co byli w Tessalonice, ktorzy przyięli słowo Boże ze wszystką ochotą, na każdy dźień rozsądzaiąc * pisma, ieżliby śię to tak miało. * Izai. 8,20. r.34,16. Luk. 16,29. Jan.5,39. 1 Tym. 4,16. 1 Piotr. 1,10.

12. Przetoż wiele ich z

nich

Digitized by Google

nich uwierzyło, i Greckich niewiast uczćiwych, i mężow niemało.

13. A gdy śię dowiedźieli oni, co byli z Tessaloniki Zydowie, że i w Berei opowiadane było słowo Boże od Pawła, przyszli i tam, podburzaiąc pospolstwo.

14. Ale bráćia wnet wysłali Pawła, aby szedł iakoby do morza: a Sylas i Tymoteusz tam zostali.

15. A ći, ktorzy prowadźili Pawła, doprowadźili go aż do Aten: a wźiąwszy rozkazanie do Syle i do Tymoteusza, żeby co narychley przyszli do niego, odeszli.

16. A gdy ich Paweł w Ateniech czekał, † poruszał śię w nim Duch iego, widząc ono miasto poddane bałwochwalstwu.

† G. Był zaostrzony.

17. A przetoż miewał rozmowę z Zydami, i z ludźmi nabożnymi, w bożnicy i na rynku na każdy dźień, z kim śię mu trafiło.

18. Tedy niektorzy z Epikurow i z Stoikow Filozofowie, spierali śię z nim: a niektorzy mowili: coż wżdy ten † plotka mowić chce? a drudzy: zda śię być opowiadaczem obcych bogow. Bo im Jezusa i zmartwychwstanie opowiadał.

† G. Słowośiewca.

19. A porwawszy go, wiedli do Areopagu, mowiąc: możemyli wiedźieć co to iest za nowa nauka, ktorą ty opowiadasz?

20. Bo iakieś obce rzeczy przynośisz do uszu naszych. Chcemy tedy wiedźieć, co wżdy z tego ma być?

21. (A wszyscy Ateńczycy, i cudzoziemscy gośćie niczym inszym śię nie bawili, tylko powiadaniem albo słuchaniem nowin.)

22. Tedy Paweł stanąwszy w pośrzodku Areopagu, rzekł: mężowie Ateńscy, z każdey miary was widzę nader nabożne.

23. Abowiem przechadzaiąc śię, i przypatruiąc waszym nabożeństwom, znalazłem też ołtarz, na ktorym napisano; Nieznaiomemu Bogu. Ktorego tedy nie znaiąc chwalićie, tego ia wam opowiadam.

24. Bo ktory * uczynił świat i wszystko, co na nim, ten będąc PANEM nieba i zie-

Digitized by Google

i źiemie, nie mieszka w kośćielech ręką uczynionych.
* 1 Moy. 1, 1. Psalm 33, 6. i. 104, 2. i. 146, 6. † 2 Kron. 6, 18. Izai. 66, 1.

25. Ani rękoma ludzkimi * chwalony bywa, iakoby czego potrzebował; poniewaź on dawa † wszystkim żywot, i oddech, i wszystko. * Psalm 50, 8. † Psalm 21, 5. i. 27, 1. i. 36, 7.

26. I uczynił z iedney krwie wszystek narod ludzki, aby mieszkał po wszystkim obliczu źiemie; zamierzywszy przed tym rozrządzone czasy, i zamierzone granice mieszkania ich:

27. Aby szukali PANA; owaby go snadź namacali i znaleźli: acżkolwiek od każdego z nas nie iest daleko.

28. Abowiem w nim żywiemy, i ruchamy śię, i iesteśmy; iako i niektorzy z waszych Poetow powiedźieli: żeśmy i my rodźiną iego.

29. Będąc tedy rodźiną Bożą, nie mamy * rozumieć, żeby złotu albo śrebru, albo kamieniowi misternie rytemu, albo wymysłowi człowieczemu, Bog miał bydź podobny. * Izai. 40, 18.

30. Aczkolwiek tedy przeglądał Bog czasom tey niewiadomośći: ale teraz oznaymuie * ludźiom wszystkim wszędy, aby pokutowali. * Rzym. 16, 26. Efez. 1, 9. r. 3, 5. Kolos. 1, 26. 1 Tym. 1, 10. 1 Piotr. 1, 20.

31. Przeto iż * postanowił dźień, w ktory będźie sądźił wszystek świat w sprawiedliwośći przez męża, ktorego na to naznaczył, upewniaiąc o tym wszystkie, wzbudźiwszy go od umarłych. * Rzym. 2, 16.

32. A usłyszawszy o zmartwychwstaniu, iedni śię naśmiewali; a drudzy mowili: będźiemy ćię znowu o tym słuchać.

33. I tak Paweł wyszedł z pośrzodku nich.

34. A mężowie niektorzy przyłączywszy śię do niego, uwierzyli: miedzy ktorymi też był i Dyonizyus Areopagitczyk, i niewiasta imieniem Damarys, i inni z nimi.

Rozdźiał XVIII.

Pawła w Koryncie pracuiącego, i słowo Boże opowiadaiącego. 9. ćieszy PAN. 12. Ktorego oskarżono przed Galliwnem.

Digitized by Google

16. Ale prożno. 18. A on ztąd do Syryi. 19. Potym do Efezu szedszy. 23. w Galilei i w Frygii Zbory w wierze utwirdzał. 24. A Apollos od Akwilasa wyćwiczony będąc. 28. PANA Chrystusa z wielkim pożytkiem opowiadał.

POtym Paweł odszedszy z Aten, przyszedł do Koryntu.

2. A znalazszy niektórego Zyda, imieniem * Akwile, rodem z Pontu, który był świeżo ze Włoch przyszedł z Pryscyllą, żoną swą, (dla tego iż był Klaudyusz postanowił, aby wszyscy Zydowie z Rzymu wyszli,) przyszedł do nich.

* Rzym. 16, 3. 2 Tym. 4, 19.

3. A iż był tegoż rzemiesła, mieszkał u nich, i robił: abowiem rzemiosło ich było robić namioty.

4. Tedy miewał rozmowę w bożnicy na każdy sabbat, i pozyskawał i Zydy i Greki.

5. A gdy przyszli z Macedonii Sylas i Tymoteusz, ściśniony był w Duchu Paweł, oświadczaiąc Zydom, że JEzus iest Chrystusem.

6. Lecz gdy się oni sprzeciwiali i bluźnili, otrząsnąwszy proch * z szat, rzekł do nich: krew wasza na głowę waszę; iam iest czysty: od tego czasu poydę do Poganow. * Matt. 10, 14. Luk. 10, 11. Dzie. 13, 51.

7. A odszedszy ztamtąd, wszedł do domu nieiakiego człowieka, imieniem Justa służącego Bogu: ktorego dom był podle samey bożnice.

8. Lecz Kryspus przełożony * bożnice uwierzył PANU ze wszystkim domem swoim: i wiele z Koryntczykow słuchaiąc, uwierzyli, i ochrzczeni są.

* 1 Kor. 1, 14.

9. Zatym PAN * rzekł Pawłowi w nocy w widzeniu: nie boy się, ale mow; a nie milcz *Dzie. 23, 11.

10. Bom JA iest z tobą; a żaden się na cię nie targnie, abyć miał co złego uczynić: abowiem JA wielki lud * mam w tym mieście. * Jonas 4, 10.

11. J mieszkał tam rok i sześć miesięcy, nauczaiąc u nich słowa Bożego.

12. A gdy Gallio był Starostą w Achai, powstali iednomyślnie Zydowie przeciwko Pawłowi: i przywiedli go do sądu, mowiąc:

13. Ten namawia ludzie, aby przeciwko Zakonowi Boga chwalili.

14. A

14. A gdy Paweł miał usta otworzyć, rzekł Gallio do Zydow: o Zydowie, gdyby się wam było iakie bezprawie * stało, albo iaka krzywda, słusznie bym was znośił.

* Dzie. 25, 11.

15. Lecz ieźli iest iaka gadka o słowiech i o imionach, i o zakonie waszym, sami tego patrzćie: abowiem ia tego sędzią bydź nie chcę.

16. J odegnał ie od sądowey stolice.

17. Tedy porwawszy wszyscy Grekowie Sostena, Przełożonego * bożnice, bili go przed sądową stolicą: a Gallio na to nic nie dbał. * 1 Kor. 1, 1.

18. A Paweł pomieszkawszy tam ieszcze przez niemało dni, pożegnawszy się z bracią, płynął do Syryi: a z nim Pryscylla, i Akwilas * ogoliwszy głowę w Kienchreach; bo był uczynił ślub.

* 4 Moy. 6, 18. Dzie. 21, 23. 24.

19. Zatym przyszedł do Efezu, i tam ie zostawił: a sam wszedszy * do bożnice, miał rozmowę z Zydami

* Dzie. 19, 8.

20. A gdy go oni prośili, aby u nich przez dłuższy czas zmieszkał, nie zezwolił.

21. Ale śię z nimi pożegnawszy, rzekł: koniecznie ia muszę Swięto nadchodzące w Jeruzalem obchodźić: lecz śię zaśię do was wrocę, będźieli wola * Boża. J puścił śię z Efezu.

* 1 Kor. 4, 19. Jak. 4, 15.

22. A gdy przyszedł do Cezaryi, wstąpiwszy do Ieruzalem, a pozdrowiwszy Zbor, szedł do Antyochyi.

23. J zmieszkawszy tam przez niektory czas, wyszedł, obchodząc porządnie kraine Galatską, i Frygią; utwierdzaiąc wszystkie ucznie.

24. A Zyd niektory * imieniem Apollos, rodem z Aleksandryi, mąż wymowny, przyszedł do Efezu, będąc możnym w pismiech

* 1 Kor. 1, 12. r. 16, 12.

25 Ten był wprawiony w drogę PAńską: a pałaiąc w Duchu, mowił i nauczał pilnie o PANU, wiedząc tylko o chrzćie Janowym.

26. Ten począł bezpiecznie mowić w bożnicy. Ktorego usłyszawszy Akwilas i Pryscylla, przyięli go do śiebie, i dostateczniey

Digitized by Google

tecżniey mu wyłożyli dro-
gę Bożą.

27. A gdy chćiał iść do
Achai, napomniawszy go
braćia, piśali do uczniow
aby go przyięli. Ktory
gdy tam przyszedł, wiele
pomagał tym, ktorzy uwie-
rzyli z łaski Bożey.

28. Abowiem potężnie
Żydy przekonywał; iawnie
tego dowodząc z Pisma, iż
JEzus iest Chrystusem.

Rozdział XIX.

Niektorzy ucżniowie w Efezie,
nauką zbawienną przyięwszy,
ochrzczeni. 13. Zaklinacże Ży-
dowscy od diabła zranieni. 19.
Księgi czarnoksięskie spalone. 21.
Paweł się do Jeruzalem gotował.
24. A Demetryusz. 29. Przećiwko
niemu lud buntować począł.

I stało się, gdy Apollos
*był w Koryncie, iż
Paweł obszedszy gorne
krainy, przyszedł do Efe-
zu: a znalazszy tam nie-
ktore ucznie, *1 Kor. 1, 12.

2. Rzekł do nich: izali-
śćie wźięli Ducha Swiete-
go, uwierzywszy? a oni
mu rzekli: owszemeśmy
ani słychali, ieżli iest Duch
Swięty.

3. Tedy rzekł do nich: w
cożeśćie tedy ochrzczeni? a
oni rzekli, w chrzest Ja-
now.

4. Zatym rzekł Paweł:
Janći chrzćił chrztem *po-
kuty, mowiąc ludowi, aby
w onego, ktory miał
przyyść po nim, uwierzyli,
to iest, w JEzusa Chry-
stusa. *Matt. 3, 11. Mark.
1, 8. Łuk. 3, 16. Jan. 1, 26. Dzie.
1, 5. r. 11, 16.

5. A usłyszawszy to,
ochrzczeni są w imię PA-
NA JEzusowe.

6. A gdy na nie włożył
Paweł ręce, zstąpił na nie
Duch *Swięty; i mowili
ięzykami, i prorokowali.
*Dzie. 8, 17. r. 11, 15.

7. A było wszystkich mę-
żow około dwunastu.

8. A wszedszy do bożni-
ce, mowił bezpiecżnie przez
trzy mieśiące, naucżaiąc i
namawiaiąc ich do krole-
stwa Bożego.

9. A gdy się niektorzy
zatwardźili, a wierzyć nie
chćieli, źle mowiąc o tey
drodze Bożey przed mno-
stwem; odstąpiwszy od
nich, odłączył ucznie, na
każdy dźień ucząc w szkole
niektorego Tyranna.

10. A to się dźiało przez
dwie lećie: tak iż wszyscy,
ktorzy *mieszkali w Azyi,
słuchali słowa PANA
JEzusowego, tak Żydo-
wie

Digitized by Google

wie iako i Grekowie.
* 2 Tym. 1, 15.

11. A nie lada cuda czynił * Bog przez ręce Pawłowe; * Mark. 16, 20. Dzie. 14, 3.

12. Tak iż i na chore przynoszono chustki, albo przepaski od ciała iego, i odchodziły od nich choroby, i duchowie źli wychodzili z nich.

13. Tedy niektorzy z biegunow Zydowskich, ktorzy się bawili zaklinaniem, ważyli się wzywać imienia PANA Jezusowego nad tymi, ktorzy mieli duchy złe, mowiąc: poprzysięgamy was przez Jezusa, ktorego Paweł opowiada.

14. A było ich siedm synow iednego Zyda imieniem Scewy, nawyższego kapłana, ktorzy to czynili.

15. Tedy odpowiedziawszy duch zły, rzekł: znam Jezusa, i wiem co Paweł; ale wy coście zacz?

16. A rzuciwszy się na nie człowiek on, w ktorym był duch zły, a opanowawszy ie, zmocnił się przeciwko nim; tak, iż nadzy i zranieni wybiegli z onego domu.

17. I było to wiadamo wszystkimi Zydom i Grekom, ktorzy mieszkali w Efezie: i przypadł strach na nie wszystkie, i było uwielbione imię PANA Jezusowe.

18. A wiele tych, ktorzy * uwierzyli, przychodziło, wyznawaiąc i oznaymuiąc sprawy swoie. * Matt. 3, 6.

19. I wiele z tych, ktorzy się naukami niepotrzebnymi parali, zniosszy księgi, spalili ie przed wszystkiemi: a obrachowawszy cenę ich, znaleźli tego piędziesiąt tysięcy srebrnikow.

20. Tak potężnie rosło * słowo PAńskie, i zmacniało się. * Izai. 55, 11.

21. A gdy się to dokonało, postanowił Paweł w duchu, aby przeszedszy Macedonią i Achaią, szedł do Jeruzalem, mowiąc: iż potym gdy tam będę, muszę i Rzym widzieć.

22. A posławszy do Macedonii dwu z tych, ktorzy mu służyli, Tymoteusza i Erasta; sam do czasu został w Azyi.

23. A pod on czas stał się rozruch niemały około drogi Bożey.

24. A-

24. Abowiem niektory złotnik, imieniem Demetryuß, ktory robił kośćiołky srebrne Dyany, niemały zysk przywodźił rzemieśnikom:

25. Ktore zgromadźiwßy, i inne, ktorzy takież rzemiesło robili rzekł: mężowie, wiećie, iż z tego rzemiesła mamy dostatki naße.

26. A widźićie i słyßyćie, że nie tylko w Efeźie, ale mało nie po wßystkiey Azyi ten Paweł namowił i odwroćił wielki lud, mowiąc: że to nie są * bogowie, ktorzy są rękami uczynieni. * 2 Moy. 20, 3. 3 Moy. 19, 4. r. 26, 1. 5 Moy. 5, 8. r. 27, 15. Psalm 97, 7. Izai. 40, 18. r. 42, 8. Jerem. 10, 3. Abak. 2, 18.

27. Przetoż nam śię obawiać potrzeba, aby nie tylko rzemiosło naße w lekkie poważenie nie przyßło, ale aby i kośćioł wielkiey bogini Dyany niżacz nie był poczytany; a żeby nie przyßło do skazy dostoieństwo iey, ktorą wßystka Azya i wßystek świat chwali.

28. A słuchaiąc tego, i będąc pełni gniewu, krzyknęli, mowiąc; wielka iest Dyana Efeska.

29. J było pełno po wßystkim mieśćie zamięßania; i wpadli iednomyślnie na plac, porwawßy Gaia i * Arystarcha, Macedończyki, podrożne towarzyße Pawłowe.
* Dźie. 20, 4. r. 27, 2.

30. A gdy Paweł chćiał wyniść do pospolstwa, nie dopuśćili mu uczniowie.

31. A niektorzy też z przednieyßych mężow Azyyskich, będąc mu przyiaćielmi, postawßy do niego, prośili go, aby nie wychodźił na plac.

32. Tedy iedni tak, a drudzy inaczey wołali. Abowiem ona gromada była zamięßana; a więcey ich nie wiedźiało, dla czego śię zbieżeli.

33. A z oney zgraie wywlekli Aleksandra, ktorego popychali Zydowie. A Aleksander skinąwßy ręką, chćiał dać sprawę ludowi.

34. Ale gdy poznali iż był Zydem, wßczął śię iednostayny głos od wßystkich, iakoby przez dwie godźinie wołaiących: wielka iest Dyana Efeska.

35. Tedy Pisarz uśmierzywßy onę zgraię, rzekł: mężowie Efescy, i ktoryż iest

Digitized by Google

iest człowiek, coby nie wiedział, iż miasto Efeskie opieka się kościołem wielkiey bogini Dyany, i obrazem, ktory spadł od Jowiszá.

36. A ponieważ się temu nikt sprzećiwić nie może, słuszna abyśćie się uspokoili, a nic skwapliwie nie czynili.

37. Abowiemeśćie przywiedli te męże, ktorzy nie są ani świętokradzcami, ani bluźniercami bogini waszey.

38. A ieźliż Demetryusz i ći, ktorzy z nim są rzemieśnicy, maią co przećiw komu, wszak bywa prawo, są też Starostowie; niechże iedni drugich pozywaią.

39. Jeźli się też o czym inszym pytaćie, to się może w porządnym zgromadzeniu odprawić.

40. Abowiem trzeba się obawiać, abyśmy oskarżeni nie byli o rozruch dźiśieyszy: gdyż niemasz żadney przyczyny, z ktoreybyśmy mogli dać sprawę, żeśmy się tu zbiegli. A to powiedźiawszy, rozpuśćił ono zgromadzenie.

Rozdział XX.

S. Paweł biorąc się do Macedonii. 7. A w Troadźie aż do połnocy ucząc. 9. Eutychesa, ktory z okna spadł, wskrześił. 15. A do Miletu. 17. Przyszedszy, i zwoławszy Biskupow. 23. 28. Co się z nimi, i z nim samym dziać miało, opowiedźiał.

A Gdy się on rozruch uciszył, zwoławszy Paweł uczniow, i z nimi się pożegnawszy, wyszedł ztamtąd, aby szedł * do Macedonii. *1 Tym. 1, 3.

2. A przeszedszy one strony, i napomniawszy ie szerokimi słowy, przyszedł do Grecyi.

3. A tam zmieszkawszy przez trzy miesiące, gdźie nań Żydowie zasadzkę uczynili, gdy miał płynąć do Syryi, umyślił się nawroćić przez Macedonią.

4. I puśćił się z nim aż do Azyi Sopater, Bereeńczyk: a z Tessalończykow * Arystarchus i Sekundus i Gaius Derbeyczyk, i Tymoteusz: * Dźie. 19, 29. r. 27, 2.

5. A z Azyańczykow, Tychykus i Trofimus: ktorzy w przod poszedszy, czekali nas w Troadźie.

6. A my po dniach Przaśnikow odpłynęliśmy z Filippo=

lippowa, i przyszliśmy do nich do Troady za pięć dni; gdzieśmy zmieszkali śiedm dni.

7. Tedy w pierwszy dźień po sabbaćie, gdy śię uczniowie zgromadźili na łamanie * chleba, Paweł rozmawiał z nimi, maiąc iść precz nazaiutrz, i przedłużył mowę aż do połnocy

* Dźie. 2, 42.

8. A było wiele lamp na oney sali, gdźie byli zgromadzeni.

9. Tam śiedząc niektory młodźieniec, imieniem Eutychus, w oknie; będąc ćiężkim snem zięty, gdy tak Paweł długo mowił, snem zmorzony spadł na doł z trzećiego piętra: i podnieśiony iest umarły.

10. A Paweł zstąpiwszy na doł, przypadł nań; a obłapiwszy go, rzekł: nie trwożćie śię; boć w nim iest dusza iego.

11. A wstąpiwszy zaśię, łamał chleb, i jadł, i kazał im długo aż do świtania; potym odszedł precz.

12. J przywiedli onego młodźieńca żywego, i byli nader ućieszeni.

13. A my przyszedszy wprzod do okrętu, puśćiliśmy śię do Assonu, abyśmy ztamtąd wźięli Pawła; abowiem tak był postanowił, maiąc sam pieszo iść.

14. A gdy śię z nami zszedł w Assonie, wźiąwszy go, przyiachaliśmy do Mityleny.

15. A ztamtąd odpłynąwszy, drugiego dnia przyszliśmy przećiw Chyu: a † trzećiego dnia przypłynęliśmy do Samu: a pomieszkawszy w Trogillu, nazaiutrz przyszliśmy do Miletu. † G. innego.

16. Abowiem Paweł umyślił był minąć Efez, aby mu nie przyszło czasu trawić w Azyi; bo śię kwapił, ieźliby mu można, aby na dźień Swiąteczny był w Jeruzalem.

17. Tedy z Miletu posławszy do Efezu, przyzwał do śiebie starszych Zborowych.

18. Ktorzy gdy do niego przyszli, rzekł im: wy wiećie od pierwszego dnia, ktoregom przyszedł * do Azyi, iakom z wami po wszystek czas był. * Dźie. 19, 9.

19. Służąc PANU ze wszelką uniżonośćią, i z wielą łez i pokus, ktore na

Digitized by Google

mie przychadzały z zasadzek Zydowskich.

20. Jakom się nie schronial niczego, coby było pożyteczno, abym wam nie oznaymił, i nie uczył was iawnie i po domiech.

21. Swiadectwo wydawaiąc i Zydom i Grekom, o pokucie ku * Bogu, i o wierze w PANA naszego JEzusa Chrystusa.
* Luk. 24, 47.

22. A oto teraz ia będąc związany Duchem, idę do Jeruzalem, nie wiedząc co tam na mię przyyść ma.

23. Tylko że Duch Swięty po mieściech * świadczy, powiadaiąc, że mię więzienie i ucisku czekaią. * Dzie. 21, 4.

24. Wszakże ia na nic nie dbam, i nie iest mi tak droga dusza moia: bym tylko bieg moy * z radością wykonał, i posługę, ktorąm † wziął od PANA JEzusa, na oświadczenie Ewangielii łaski Bożey.
* 2 Tym. 4, 7. † Galat. 1, 1. Tyt. 1, 3.

25. A teraz oto ia wiem, że iuż więcey nie oglądacie oblicza moiego wy wszyscy, miedzy ktorymim chodził, każąc krolestwo Boże.

26. Przetoż oświadczam się wam dnia dzisieyszego, żem ia iest * czysty od krwie wszystkich. * 1 Sam. 12, 3. 2 Sam. 3, 28. Ezech. 33, 9.

27. Abowiem nie chroniłem się, żebym wam nie miał oznaymić wszelkiey rady Bożey.

28. Pilnuyćież tedy samych siebie, i wszystkiey trzody, w ktorey was Duch Swięty postanowił Biskupami; abyście paśli Zbor Boży, ktorego nabył * przez własną krew.
* 1 Kor. 1, 30. r. 6, 20. r. 7, 23. Efez. 1, 7. Kolos. 1, 20. Zyd. 9, 12. 1 Piotr. 1, 19. Obiaw. 1, 5. r. 5, 9.

29. Boć ia to wiem, że po odeyściu moim wnidą miedzy was * wilcy okrutni, ktorzy trzodzie folgować nie będą.
* 2 Piotr. 2, 1.

30. A z was samych * powstaną mężowie, mowiący rzeczy przewrotne, aby za sobą pociągnęli ucznie. * 1 Jan. 2, 19.

31. Przetoż czuycie, pomniąc, żem przez trzy lata w nocy i we dnie nie przestawał napominać ze łzami każdego z was.

32. A teraz bracia poruczam was Bogu, i słowu

łaſki iego, ktory może pobudować i dać wam dziedzictwo miedzy wſzyſtkimi poświeconymi.

33. Srebra, * albo złota, albo ſzaty nie pożądałem od nikogo. * 1Kor.9,12. 2Kor. 11,7. r. 12,13.

34. Owſzem * ſami wiećie, że moim potrzebom, i tych, ktorzy ſą zemną, ſłużyły te rece. * Dzie. 18,3. 1 Kor. 4, 12. 1 Teſſ. 2, 9. 2 Teſſ. 3, 8.

35. Wſzyſtkomći wam okazał, iż tak pracuiąc, muśimy podeymować ſłabe; a pamietać na ſłowa PANA Jezuſowe, że on rzekł: szcześliwſza ieſt rzecz dawać niżeli brać.

36. A to powiedziawſzy, klekną na kolana ſwoie, i modlił śie z nimi wſzyſtkimi.

37. J ſtał śie wielki płacz wſzyſtkich: a upadaiąc na ſzyie Pawłowe, całowali go.

38. Smecąc śie barzo, nawiecey z tych ſłow, ktore im rzekł: że iuż wiecey nie mieli oglądać oblicza iego. J prowadźili go do okretu.

Rozdział XXI.

S. Paweł iadąc do Jeruzalem. 8. W Cezaryi do Filipa Ewangieliſty wſtąpił. 10. Ktoremu więzienie Agabus przepowiedział. 7. A przybywſzy do Jeruzalem. 26. J do kośćioła wſtąpiwſzy, 27 gdy był od Zydow poimany. 31. Przez Liżyaſza, Rotmiſtrza, wybawiony ieſt.

A Gdyśmy odiachali, rozſtawſzy śie z nimi, proſto iadąc przyiachaliśmy do Kou: a nazaiutrz do Rodu, a ztamtąd do Patary.

2. A tam znalazſzy okret, ktory miał płynąć do Feniċyi, wśiadſzy weń, iachaliśmy.

3. A gdy śie nam ukazał Cypr, tedy zoſtawiwſzy go po lewey ſtronie, płyneliśmy do Syryi, i przypłyneliśmy do Tyru: abowiem tam z okretu towary ſkładać miano.

4. A znalazſzy uczniе, zmieſzkaliśmy tam śiedm dni: ktorzy mowili Pawłowi * przez Ducha, aby nie chodźił do Jeruzalem. * Dzie. 20, 23.

5. Ale gdyśmy wymieſzkali one dni, wyſzedſzy, poſzliśmy; a wſzyſcy nas prowadźili z żonami i z dziatkami, aż za miaſto: a klekna wſzy na kolana * na brzegu, modliliśmy śie. * Dzie. 20, 36.

Digitized by Google

6. A pożegnawszy śię iedni z drugimi, wstąpiliśmy w okręt: a oni śię wroćili do domu.

7. A my odprawiwszy płynienie z Tyru, przypłynęliśmy do Ptolemaidy; a pozdrowiwszy bráćią, zmieszkaliśmy u nich przez ieden dźień.

8. A nazaiutrz wyszedszy Paweł, i my, ktorzyśmy z nim byli, przyszliśmy do Cezaryi: a wszedszy w dom Filipa *Ewangielisty, ktory był ieden z onych śiedmi, zostaliśmy u niego.
* Dźie. 6, 5.

9. A ten miał cztery corki panny, ktore prorokowały.

10. A gdyśmy tam przez niemało dni zmieszkali, przyszedł z Judskiey źiemi Prorok niektory, * imieniem Agabus. * Dźie. 11, 28.

11. Ten przyszedszy do nas, i wźiąwszy pas Pawłow, a związawszy sobie ręce i nogi, rzekł: to mowi Duch Swięty: męża, ktorego iest ten pas, tak zwiążą w Jeruzalem Zydowie, i podadzą go w ręce Poganom.

12. A gdyśmy to usłyszeli, prośiliśmy i my, i ći, ktorzy na onym mieyscu byli, aby on nie chodźił do Jeruzalem.

13. Tedy odpowiedźiał Paweł: coż czynićie, płacząc, i serce mi psuiąc? abowiem ia nie tylko bydź związanym, ale i umrzeć * iestem gotowy w Jeruzalem, dla imienia PANA Jezusowego. * Dźie. 20, 24.

14. A gdy śię on nie dał namowić, daliśmy pokoy, mowiąc: niech śię stanie wola Pańska.

15. A po onych dniach, wźiąwszy rzeczy swoie, szliśmy do Jeruzalem.

16. A szli z nami i niektorzy uczniowie z Cezaryi, wiodąc z sobą tego, u ktoregośmy gospodą stać mieli, nieiakiego Mnazona, Cypryyczyka, starego ucznia.

17. A gdyśmy przyszli do Jeruzalem, wdźięcznie nas bráćia przyięli.

18. A nazaiutrz wszedł z nami Paweł do Jakuba, gdźie śię byli wszyscy starsi zeszli.

19. Ktore pozdrowiwszy, rospowiedźiał im wszystko porządnie, co Bog uczynił między Pogany, przez usługę iego.

Digitized by Google

20. Co oni usłyszawszy, chwalili PANA, i rzekli mu: widźiß bracie iako iest wiele tyśięcy Zydow, ktorzy uwierzyli; a ći wszyscy gorliwi są miłośnicy Zakonu.

21. Ale o tobie wźięli sprawę, że odwodźiß † od Moyzesza wszystkich tych Zydow, ktorzy są miedzy Pogany, mowiąc: że nie maią obrzezywać dźiatek, ani maią chodźić według ustaw zakonnych.

† G. uczyß odstąpienia.

22. Coż tedy iest? koniecznieć śię muśi zeyść lud, bo usłyszą, żeś przyszedł.

23. A przetoż czyń to, coć mowiemy: mamy tu czterech mężow, ktorzy na sobie * ślub maią.

* 3 Moy. 27, 2. 4 Moy. 6, 18. r. 30, 3.

24. Tych wźiąwszy do śiebie, oczyść śię z nimi, i uczyń nakład na nie, aby ogolili głowy; a poznaią wszyscy, że to, co o tobie słyszeli, nic nie iest: ale że i ty sam chodźiß przestrzegaiąc Zakonu.

25. A o tych, ktorzy uwierzyli z Poganow, myśmy pisali; stanowiąc, aby nic takowego nie zachowywali, tylko aby śię wystrzegali tego, co iest ofiarowano * bałwanom, i od krwie, i od rzeczy dawionych, i od wszeteczeństwa.

* Dźie. 15, 20.

26. Tedy Paweł wźiąwszy z sobą one męże, nazaiutrz oczyśćiony będąc, z nimi wszedł do kośćioła, opowiadaiąc wypełnienie dniow * oczyśćienia, aż za każdego z nich oddana była ofiara.

* 4 Moy. 6, 13. Dźie. 24, 18.

27. A gdy śię miało wypełnić śiedm dni, niektorzy Zydowie z Azyi, uyrzawszy go w kośćiele, wzburzyli wszystek lud, i wrzućili nań ręce.

28. Wołaiąc: mężowie Izraelscy, ratuyćie: tenći to iest człowiek, ktory przećiwko ludowi i Zakonowi, i mieyscu temu, wszystkich wszędy uczy: nad to, i Greki wprowadźił do kośćioła, i splugawił to mieysce święte.

29. Abowiem przed tym widźieli z nim w mieśćie Trofima Efeskiego: o ktorym mniemali, żeby go Paweł wprowadźił do kośćioła.

Digitized by Google

30. I wzruszyło śię miasto wszystko, i zbiegł śię lud; a poimawszy Pawła, wywlekli go precz z kośćioła, a zatym zaraz drzwi zamkniono.

31. A gdy śię starali iakoby go zabili, dano znać Hetmanowi woyska, iż śię wzruszyło wszystko Jeruzalem.

32. Ktory zarazem wziąwszy z sobą żołnierze i Setniki, przybieżał do nich. A oni uyrzawszy Hetmana i żołnierze, przestali Pawła bić.

33. Tedy Hetman przybliżywszy śię, poimał go, i kazał go dwiema łancuchami związać: i wywiadował śię ktoby był, i coby uczynił?

34. A iedni tak, drudzy inaczey miedzy ludem wołali. A gdy śię nic pewnego dla zgiełku dowiedźieć nie mogł, rozkazał go wieść do obozu.

35. A gdy był u wschodu, przydało śię, że go prawie żołnierze nieśli dla gwałtu onego ludu.

36. Abowiem wielki lud szedł za nim, wołaiąc: zgładź * go. * Dźie. 22, 22.

37. A gdy miał bydź Paweł prowadzony do obozu, rzekł Hetmanowi: a godźi mi śię co mowić do ćiebie? a on rzekł: umiesz po Grecku?

38. I nie tyżeś iest on * Egipczanin, ktoryś przed tymi dniami uczynił rozruch, i wywiodłeś na puszczą cztery tyśiące mężow zboycow. * Dźie. 5, 36.

39. A Paweł rzekł: Jamći iest człowiek * Żyd, Tarseńczyk, mieszczanin nie z podłego miasta w Cylicyi: przetoż proszę ćię, dopuść mi mowić do ludu. * Dźie. 9, 11. r. 22, 3.

40. A gdy on dopuśćił, Paweł stoiąc na wschodźie, skinął ręką na lud. A gdy było wielkie milczenie, uczynił rzecz do nich Żydowskim ięzykiem, mowiąc:

Rozdźiał XXII.

S. Pawła poczet wiary swoiey wydawaiącego. 22. Z przodku Żydowie słuchali. 23. Potym kwoli ich wołaniu. 24. Rozgami był ubity. 25. Ktory dawszy znać, że iest mieszczaninem Rzymskim. 29. Strachu nabawił nieprzyia-

przyiaciół swoich. 30. Z okow uwolniony był; a nazaiutrz przed sąd stanął.

Mężowie bracia i oycowie, słuchayćie moiey, ktorą teraz do was czynię, obmowy.

2. A gdy usłyszeli, iż do nich rzecz czynił Zydowskim ięzykiem, tym śię barźiey ućiszyli; i rzekł:

3. Jamći iest mąż Zyd, urodzony * w Tarśie Cylicyyskim; lecz wychowany w mieśćie tym u nog † Gamalielowych: wyćwiczony dostatecznie w Zakonie oyczystym, gorliwym będąc miłośnikiem Bożym, iako wy wszyscy dźiś iesteśćie. * 2 Kor. 11, 22. † Dźie. 5, 34.

4. Ktorym * prześladował tę drogę aż na śmierć: wiążąc i podawaiąc do więźienia i męże i niewiasty. * Dźie. 8, 3. r. 9, 1. r. 26, 10. 1 Kor. 15, 9. Galat. 1, 13. 1 Tym. 1, 13.

5. Jako mi tego i naywyższy kapłan iest świadkiem, i wszyscy starśi: od ktorych też listy wźiąwszy do braći, iachałem do Damaszku; abym i te, ktorzy tam byli, związane przywiodł do Jeruzalem, aby byli karani.

6. J stało śię gdym iachał, i gdym śię przybliżał do Damaszku o południu, że znagla ogarnęła mię światłość wielka z nieba.

7. J upadłem na źiemię: a usłyszałem głos mowiący do mnie: Saulu, Saulu, czemu mię prześladuiesz?

8. A iam odpowiedźiał: Ktoś iest PANJE? i rzekł do mnie: JAM iest JEzus Nazareński, ktorego * ty prześladuiesz. * Zach. 2, 8. Matt. 10, 40. Jan. 13, 20.

9. A ći, ktorzy byli ze mną, acz widźieli światłość i polękali śię, ale głosu nie słyszeli onego, ktory ze mną mowił.

10. J rzekłem: coż uczynię PANJE? a PAN rzekł do mnie: wstań, idź do Damaszku: a tamći powiedzą o wszystkim, co postanowiono, abyś ty uczynił.

11. A gdym nie widźiał przed iasnośćią światłośći oney, będąc prowadzony za rękę od tych, co ze mną byli, przyszedłem do Damaszku.

12. Tam nieiaki Ananiasz, * mąż pobożny według

dług zakonu, maiąc świadectwo od wszystkich Zydow tam mieszkaiących.
* Dzie. 9, 10.

13. Przyszedszy do mnie i przystąpiwszy się, rzekł mi: Saulu bracie, przeyrzy. A iam teyże godziny weyrzał nań.

14. A on rzekł: Bog oycow naszych obrał cię, abyś poznał wolą iego; a iżbyś oglądał onego sprawiedliwego, i słuchał głosu z ust iego.

15. Abowiem mu będziesz świadkiem u wszystkich ludzi, tego, coś widział i słyszał.

16. Przetoż teraz coż odwłaczasz? wstań, a ochrzći się; a omyy grzechy twoie, wzywaiąc imienia * PANskiego.
* Joel. 2, 32. Rzym. 10, 13.

17. I stało się potym, gdym się wrocił * do Jeruzalem, a modliłem się w kościele, żem był w zachwyceniu. * Dzie. 9, 26.

18. I widziałem go mowiącego do siebie: spiesz się, a wynidź rychło z Jeruzalem; ponieważ świadectwa twego nie przyymą o mnie.

19. A iam rzekł: PANIE, oni ć wiedzą, * żem ci ia podawał do więzienia, i biiał w bożnicach te, ktorzy wierzyli w cię. * Dzie. 8, 3.

20. I gdy wylewano * krew Szczepana, świadka twoiego, iam też tudzież stał, i zezwalałem na zabicie iego, i strzegłem szat tych, ktorzy go zabiiali.
* Dzie. 7, 58.

21. I rzekł do mnie: idźże, boć JA ciebie do Poganow * daleko poślę.
* Dzie. 9, 15. r. 13, 2. Galat. 1, 15. 16. Efez. 3, 7. 8. 1 Tym. 2, 7. 2 Tym. 1, 11.

22. A słuchali go aż do tego słowa: i podnieśli głos swoy, mowiąc: zgładź z ziemie * takiego; bo nie słuszna, aby miał żyć.
* Dzie. 21, 36.

23. A gdy oni wołali, i miotali szaty, i ćiskali proch na powietrze.

24. Rozkazał go Hetman wieść do obozu, i kazał go biczmi sprobować, żeby się dowiedział, dla ktoreyby przyczyny nań tak wołano.

25. A gdy go rozćiągniono, aby go biczmi bito, rzekł Paweł do Setnika, ktory tuż stał: izali się wam godzi człowieka Rzymianina nieosądzonego biczmi bić?

Digitized by Google

26. Co usłyszawszy Setnik, przystąpiwszy do Hetmana, powiedział mu, mowiąc: patrz, co czynisz; boć ten człowiek iest Rzymianinem.

27. A przystąpiwszy Hetman, rzekł mu: powiedz mi, ieźliś ty iest Rzymianinem? a on rzekł: tak iest.

28. I odpowiedział Hetman: iam za wielką summę tego mieyskiego prawa dostał. A Paweł rzekł: a iam się i urodził.

29. A wnetże odstąpili od niego ći, ktorzy go mieli wziąć na proby. Do tego, i Hetman się bał, dowiedziawszy się, że był Rzymianinem, a iż go był kazał związać.

30. A tak nazaiutrz chcąc się pewnie dowiedźieć tego, o coby był oskarżony od Zydow, uwolnił go od onych związek: i roskazał się zeyść przednieyszym kapłanom, i wszystkiey Radźie ich: a wywiodszy Pawła, stawił go przed nimi.

Rozdział XXIII.

Pawła o sobie sprawę dawaiącego. 2. Ananiasz uderzyć roskazał. 5. Paweł obmowiwszy się. 6. Mowił o zmartwychwstaniu. 7. Zkąd się stało rozerwanie miedzy oskarzyćielami Pawłowymi. 14. Zydzi nań zasadzkę uczynili. 20. Czego dowiedziawszy się Hetman. 23. Odesłał go nocą do Cezaryi Feliksowi Staroście.

A Paweł pilnie patrząc na onę Radę, rzekł: mężowie braćia, ia ze wszystkiego * sumnienia dobrego chodziłem przed Bogiem, aż do dnia tego.
*Dźie. 24, 16.

2. Tedy Ananiasz, nawyższy kapłan, roskazał go tym ktorzy przy nim stali,* bić w gębę. * 1 Krol. 22, 24. Jerem. 20, 2. Jan. 18, 22.

3. Tedy rzekł Paweł do niego: uderzy ćię Bog, śćiano pobielana; i ty śiedzisz, sądząc mię według Zakonu, a roskazuiesz mię bić przećiwko Zakonowi?

4. Zatym ći, ktorzy tam stali, rzekli: nawyższemu kapłanowi Bożemu złorzeczysz?

5. A Paweł rzekł: niewiedziałem braćia, żeby był nawyższym kapłanem. Bo napisano: kśiążęćiu ludu twego * złorzeczyć nie będźiesz. * 2 Moy. 22, 28.

6. A poznawszy Paweł,

że

że ich iedna część była Saduceuszow, a druga Faryzeuszow, zawołał w oney Radzie: mężowie bracia, iam iest Faryzeusz, * syn Faryzeuszow; o nadzieie i o powstanie † umarłych mnie tu dziś sądzą.

* Dzie. 26, 5. Filip. 3, 5.
† Dzie. 24, 21.

7. A gdy on to mowił, wszczął się rozruch miedzy Faryzeuszami i Saduceuszami: i rozerwało się ono mnostwo.

8. Abowiem * Saduceuszowie mowią, iż niemasz zmartwych wstania, ani Anioła, ani Ducha: ale Faryzeuszowie to oboie wyznawaią. * Matt. 22, 23. Mark. 12, 18. Luk. 20, 27.

9. I wszczęło się wołanie wielkie. A powstawszy nauczeni w piśmie z strony Faryzeuszow, spierali się, mowiąc: niceśmy * złego nie znaleźli w tym człowieku: i ieźli mu co powiedział Duch, albo Anioł, nie walczmyż z Bogiem. * Dzie. 25, 25. r. 26, 31.

10. A gdy się wszczął wielki rozruch, obawiaiąc się Hetman, aby Pawła miedzy sobą nie rozszarpali, rozkazał iść żołnierzom na doł, a wydrzeć go z pośrzodku ich, i odwieść do obozu.

11. A drugiey nocy stanąwszy * przy nim PAN, rzekł: bądź dobrego serca Pawle. Abowiem iakoś o mnie świadczył w Jeruzalem, tak musisz świadczyć i w Rzymie.

* Dzie. 18, 9.

12. A gdy był dzień, zszedszy się niektorzy z Zydow, zawiązali się klątwą, mowiąc: że nie mieli ieść ani pić, ażby Pawła zabili.

13. A było ich więcey niż czterdzieści, ktorzy to sprzysiężenie uczynili.

14. Ktorzy przyszedszy do przednieyszych kapłanow, i do starszych, rzekli: klątwąśmy się zawiązali, że nic nie ukuśimy, ażbyśmy Pawła zabili.

15. Przetoż wy teraz dayćie znać Hetmanowi z pozwoleniem wszystkiey Rady, aby go iutro do was wywiodł, iakobyście się chcieli dostateczniey wywiedzieć o sprawach iego; a my, pierwey niż tu przyydzie, gotowiśmy go zabić.

16. A gdy usłyszał siestrzeniec Pawłow o tey zasadzce,

Digitized by Google

ſadzce, przyſzedł; a wſzedſzy do obozu, oznaymił to Pawłowi.

17. Tedy Paweł zawoławſzy iednego z Setnikow, rzekł: zaprowadź tego młodźieńca do Hetmana, bo mu coś ma powiedźieć.

18. A tak on wźiąwſzy go, wiodł go do Hetmana, i rzekł: Paweł więźień, zawoławſzy mię, prośił, abym tego młodźieńca przywiodł do ćiebie; ktoryć ma coś powiedźieć.

19. Tedy Hetman wźiąwſzy go za rękę, i uſtąpiwſzy na ſtronę, wywiadował śię; cożto ieſt, co mi maſz powiedźieć?

20. A on rzekł: poſtanowili Zydowie prośić ćię, abyś iutro wywiodł Pawła przed Radę, iakoby śię chćieli co doſtateczniey ſzego wywiedźieć o nim.

21. Ale ty nie pozwalay im tego: bo śię nań naſadźiło z nich więcey niż czterdźieśći mężow, ktorzy śię klątwą zawiązali, iż nie maią ani ieść ani pić, ażby go zabili. I ſą iuż pogotowiu, czekaiąc od ćiebie odpowiedźi.

22. Tedy Hetman odprawił onego młodźieńca, przykazawſzy mu, aby tego przed nikim nie powiadał iż mu to oznaymił.

23. A zawoławſzy dwu niektorych z Setnikow, rzekł: nagotuyćie dwieśćie żołnierzow, aby ſzli aż do Cezaryi; do tego śiedmdźieśiąt ieżdnych i dwieśćie drabantow, na trzećią godźinę w noc.

24. Nagotować też † bydlęta; aby wſadźiwſzy Pawła na nie, zdrowo go zaprowadzono do Feliksa Staroſty: † ſ. Konie.

25. Napiſawſzy liſt w ten ſpoſob:

26. Klaudyuſz Lizyaſz namożnieyſzemu Staroſćie Feliksowi zdrowia życzy.

27. Tego męża * poimanego od Zydow, gdy iuż od nich miał bydź zabity, przypadſzy z rotą, odiąłem go, dowiedźiawſzy śię, iż ieſt Rzymianinem.
* Dźie. 21, 32.

28. A chcąc wiedźieć przyczynę, dla ktoreyby * nań ſkarzyli, wywiodłem go przed ich Radę.
* Dźie. 22, 30.

29. I znalazłem że nań ſkarżą o iakieś gadki * z ſtro-

strony Zakonu idą; a że nie ma żadney winy, dla ktoreyby był godźien śmierći albo więźienia.
* Dźie. 25, 19.

30. A gdy mi powiedźiano o zasadzce, ktorą mieli uczynić Zydźi na tego męża, zarazem go posłał do ćiebie; opowiedźiawszy też tym, co nań skarzyli, aby przed tobą mowili to, coby przećiwko niemu mieli. Miey śię dobrze.

31. Zołnierze tedy tak, iako im było rozkazano, wźiąwszy Pawła, prowadźili go nocą do Antypatrydy.

32. A nazaiutrz, zostawiwszy iezdne, aby z nim iachali, wroćili śię do obozu.

33. Ktorzy przyiachawszy do Cezaryi, a oddawszy list Staroście, stawili przed nim i Pawła.

34. A Starosta list przeczytawszy, spytał go, z ktoreyby był krainy: a zrozumiawszy, że był z Cylicyi,

35. Rzekł: będę ćię słuchał, gdy też przybędą ći, ktorzy na ćię skarżą. I rozkazał go strzedz na ratuszu Herodowym.

Rozdźiał XXIV.

Tertullus skarży na Pawła. 10. Paweł śię broniąc. 24. Starośćie i iego żenie Chrystusa opowiadał. 26. Feliks nie wźiąwszy pieniędzy, ktorych śię spodźiewał. 27. z Starostwa odieżdżaiąc, Pawła w więźieniu zostawił.

A Po piąći dniach iachał nawyższy kapłan Ananiasz * z starszymi, i z Tertullem nieiakim Prokuratorem; ktorzy stanęli przed Starostą przećiwko Pawłowi. * Dźie. 23, 2.

2. A gdy był pozwany, począł nań skarżyć Tertullus, mowiąc:

3. Ponieważeśmy wielkiego pokoiu dostąpili, i wiele śię dobrego temu narodowi stało przez twoię opatrzność; i zawżdy i wszędy to ze wszelakim dźiękowaniem przyznawamy, wielmożny Feliksie.

4. Ale żebym ćię długo nie bawił, proszę abyś nas maluczko posłuchał, według zwykłey swoiey ludzkośći.

5. Abowiemeśmy znaleźli tego męża zaraźliwego, i wszczynaiącego rozruch miedzy wszystkimi Żydami po wszystkim świećie,

Digitized by Google

ćie, i herſta tey ſekty * Na-
zareyczykow. * Dźie 28, 22.
6. Ktory śię też ważył
ſplugawić kośćioł: ktore-
gośmy też poimawſzy, we-
dług Zakonu naſzego chćie-
li ſądźić.
7. Lecz przyſzedſzy Het-
man Lizyaſz z wielką mo-
cą, wźiął go z rąk naſzych.
8. Rozkazawſzy tym,
ktorzy nań ſkarżą, iść do
ćiebie, od ktorego śię ty
ſam będźieſz mogł, wy-
wiaduiąc śię, dowiedźieć
tego wſzyſtkiego, o co my
nań ſkarżymy.
9. Na co śię zgodźili i
Zydowie, mowiąc: że śię
tak rzecz ma.
10. Tedy Paweł odpo-
wiedźiał, gdy nań Staro-
ſta ſkinął aby mowił: od
wielu lat wiedząc ćię bydź
Sędźią tego Narodu, tym
ochotniey dam ſprawę o
tym, co śię mnie dotycze.
11. Gdyż ty wiedźieć
możeſz, iż niemaſz więcey
dni tylko dwanaśćie, ia-
kom ia przyſzedł do Jeru-
zalem abym śię modlił.
12. Do tego, ani mię
znaleźli w kośćiele z kim
gadaiącego, albo buntu-
iącego lud, ani w bożni-
cach, ani w mieśćie.
13. Ani tego mogą do-
wieść, o co tu teraz na mię
ſkarżą.
14. To iednak przed to-
bą wyznawam, że według
oney drogi, ktorą oni po-
wiadaią bydź † heretyc-
ctwem, tak ſłużę Oycży-
ſtemu Bogu, wierząc
wſzyſtkiemu, cokolwiek
napiſano w Zakonie i w
Prorocech. † A kacerſtwem.
15. Maiąc nadźieię w
Bogu, że będźie, ktore-
go i oni czekaią, zmar-
twychwſtanie i ſprawie-
dliwych i nieſprawiedli-
wych.
16. A ſam śię o to pilnie
* ſtaram, abym zawſze
miał ſumnienie bez obra-
żenia przed Bogiem i przed
ludźmi. * Dźie. 23, 1.
17. A po wielu lat przy-
ſzedłem, abym przynioſł
iałmużny * narodowi me-
mu, i ofiary.
* Dźie. 11, 29. Rzym. 15, 26.
18. Na tym znaleźli *
mię w kośćiele oczyśćione-
go (nie z ludem ani z roz-
ruchem) niektorzy Zydo-
wie z Azyi: * Dźie. 21, 24.
19. Ktorzy też tu mieli
ſtanąć przed tobą, i ſkarżyć,
ieźliby co mieli przećiwko
mnie.

20. Al-

Digitized by Google

20. Albo niechay ći sami powiedzą, ieźli we mnie znaleźli iaką nieprawość, gdym stał przed Radą:

21. Oprocz tego iednego głosu, żem miedzy nimi stoiąc, zawołał: dla zmartwychwstania * umarłych ia dziś sądzony bywam od was. * Dzie. 23, 6. r. 28, 20.

22. A usłyszawszy to Feliks, odłożył sprawę ich, mowiąc: gdy śię o tey drodze dostateczniey wywiem, kiedy tu Hetman Lizyasz przyiedźie, rozeznam sprawy wasze.

23. I rozkazał Setnikowi aby strzegł * Pawła, i pofolgował mu; i aby nie bronił żadnemu z przyiaćioł iego posługować mu, albo go nawiedzać.
* Dzie. 27, 3. r. 28, 16.

24. A po kilku dni przyiachawszy Feliks z Drusyllą, żoną swoią, ktora była Zydowka, kazał zawołać Pawła; i słuchał go o wierze w Chrystusa.

25. A gdy on rzecz czynił o sprawiedliwośći, i o powśćiągliwośći, i o przyszłym sądźie; ulękł śię Feliks, i odpowiedźiał: iuż teraz odeydź: a gdy czas upatrzę, każę ćię zawołać.

26. A przy tym spodźiewał śię, że mu Paweł miał dać pieniądze, żeby go wypuśćił: dla tego też tym częśćiey go wzywaiąc do śiebie, rozmawiał z nim.

27. A po wyyśćiu dwu lat, miał po sobie Feliks Namiestnika, Percyusa Festa. A chcąc sobie Feliks łaskę ziednać u Zydow zostawił Pawła † w więźieniu. † G. Związanego.

Rozdział XXV.

Festus nastąpiwszy po Feliksie, 6. kazał sobie Pawła przywieść. 10. Paweł do Cesarza appellował. 14. A Festus Agryppie Krolowi sprawę Pawłowę przedłożywszy. 23. Pawła przedeń stawił. 26. aby rozsądził sprawę iego.

Kiedy Festus wiachawszy na państwo, po trzech dniach przyiachał do Jeruzalem z Cezaryi.

2. I stawili śię przed nim nawyższy kapłan, i przednieyśi z Zydow przećiwko Pawłowi; i prośili go.

3. Zadaiąc łaski przećiwko niemu, aby go kazał przywieść do Jeruzalem: uczyniwszy zasadzkę, aby go zabili na drodze.

4. Ale Festus powiedźiał;

dział; iż Paweł iest pod strażą w Cezaryi, a iż sam tam wrychle poiedzie.

5. Ktorzy tedy, mowi, z was mogą, niechże z nami iadą: a ieźli iest iaka wina w tym mężu, niechże nań skarżą.

6. A zmieszkawszy u nich nic więcey tylko dziesięć dni, iachał do Cezaryi: a nazaiutrz usiadszy na sądzie, kazał Pawła przywieść.

7. Ktory gdy przyszedł, obstąpili go ci, ktorzy byli przyszli z Jeruzalem Żydowie, przynosząc wiele i ciężkich skarg przeciwko Pawłowi, ktorych dowieść nie mogli.

8. Gdyż on sprawę dawał *o sobie: żem ani przeciwko Zakonowi Żydowskiemu, ani przeciwko Kościołowi, ani przeciwko Cesarzowi nic nie zgrzeszył.
* Dzie. 24, 12. r. 28, 17.

9. Ale Festus chcąc sobie zjednać łaskę u Żydow, odpowiedziawszy Pawłowi, rzekł: chcesz że iść do Jeruzalem, a tam o te rzeczy sądzony bydź przede mną?

10. Ale Paweł rzekł: przed sądem Cesarskim stoię, gdzie mię sądzić potrzeba: Żydowem niwczym nie ukrzywdził, iako i ty lepiey wiesz.

11. Bo ieźlim * w czym nieprawy, i co godnego śmierci uczynił, nie zbraniam się umrzeć. Ale ieźli niemasz nic takiego z tych rzeczy, o ktore na mię skarżą; nikt mię im wydać nie może: appelluię do Cesarza. * Dzie. 28, 18.

12. Tedy Festus rozmowiwszy się z Radą, odpowiedział: do Cesarzaś appellował? do Cesarza poydziesz.

13. A gdy wyszło kilka dni, Krol Agryppa i Bernice przyiachali do Cezaryi, witać Festa.

14. A gdy tam niemało dni zmieszkali, Festus przełożył Krolowi sprawę Pawłowę, mowiąc: mąż niektory zostawiony * iest od Felixa w więzieniu.
* Dzie. 24, 27.

15. Dla ktorego gdym był w Jeruzalem, stawili się przede mną przednieyszi kapłani i starsi Żydowscy, prosząc o dekret przeciwko niemu.

16. Ktorymem odpowiedział, że tego nie mają w zwy-

Digitized by Google

zwyczaiu Rzymianie, aby ktorego człowieka mieli wydać na stracenie, ażby pierwey oskarżony, miał przed sobą te, co nań skarżą; i danoby mu plac do odpowiedźi na to, w czym go winuią.

17. Gdy śię tedy tu zeszli, bez wszelkiey odwłoki nazaiutrz zaśiadszy na sądźie, kazałem przywieść tego męża.

18. Przećiw ktoremu stanąwszy ći, co nań skarżyli, żadney winy nie przynieśli z tych, ktorychem śię ia spodźiewał.

19. Lecz iakieś spory o swoich zabobonie(ch) mieli przećiwko niemu, i o nieiakim JEzuśie umarłym, o ktorym Paweł twierdźił że żywie.

20. Ja tedy wątpiąc o tym, o czym ten spor był, rzekłem; iezliby chćiał iść do Jeruzalem, a tam o tym bydź sądzony.

21. Lecz iż Paweł apellował, aby zachowany był do Augustowego rozeznania, rozkazałem go chować, ażbym go posłał do Cesarza.

22. Zatym Agryppa rzekł do Festa: chćiałbym ia tego człowieka słyszeć. A on rzekł: iutro go usłyszysz.

23. Nazaiutrz tedy, gdy przyszedł Agryppa i Bernice z wielką okazałośćią, i weszli w dom sądowy, z Hetmanami i mężami przednieyszymi miasta onego; na rozkazanie Festowe przywiedźiono Pawła.

24. J rzekł Festus: Krolu Agryppo, i wszyscy mężowie, ktorzyśćie tu z nami, widźićie tego, o ktorego mię wszystek lud Żydowski prośił, i w Jeruzalem i tu wołaiąc, że nie słuszna aby ten dłużey żyć miał.

25. A ia zrozumiawszy że nie uczynił * nic śmierći godnego, a iż i on sam apellował do Augusta, uczyniłem dekret, aby był posłany.

* Dźie. 23, 9. r. 26, 31.

26. O ktorym cobym panu pewnego pisać miał, nie mam. Przetoż kazałem go przed was przywieść, a nawięcey przed ćię Krolu Agryppo, abym po rozsądzeniu sprawy iego miał co pisać.

27. Bo mi śię nie słuszna widźi posłać więźnia z a tego, o co go winuią, nie oznaymić.

Roz-

Rozdział XXVI.

Paweł przed Agryppą. 4. młodych lat swoich sprawy. 10. I powołanie swoie przedkładał tak przeraźliwie. 28. iż też serce Krolewskie poruszył. 30. Jednak nic niesprawiwszy, rozeszli śię panowie, sądząc go być niewinnym.

ZAtym Agryppa rzekł do Pawła: pozwalać śię, abyś mowił sam od siebie. Tedy Paweł wyćiągnąwszy rękę, taką sprawę dał:

2. Na to wszystko, z czego mię winują Żydowie, Krolu Agryppo, poczytam śię być za szczęśliwego, iż dźiś mam odpowiadać przed tobą.

3. A zwłaszcza żeś ty powiadom tych wszystkich, ktore są między Żydami, zwyczaiow i sporow: przetoż ćię proszę, żebyś mię ćierpliwie posłuchał.

4. Co śię tedy tknie żywota mego od młodośći, jaki był od początku między narodem moim w Jeruzalem, wiedzą wszyscy Żydowie.

5. Będąc mię świadomi z dawna, (gdyby świadectwo wydać chćieli) iż według nadoskonalszey sekty nabożeństwa naszego żyłem, * będąc Faryzeuszem.

* Filip. 3, 5.

6. A teraz o nadzieię * oney obietnice, oycom od Boga uczynioney, stoię przed sądem; * 1 Moy. 3, 15. r. 22, 18. r. 26, 4. r. 49, 10. 5 Moy. 18, 15. 2 Sam. [illegible] Psalm 132, 11. Izai. 4, [illegible] r. 9, 6. Jerem. 23, 5. r. [illegible] Ezech. 34, 23. r. 37, 24. Dan. 9, 24. Mich. 5, 2

7. Ktorey, dwoienaście nasze pokolenie ustawicznie dniem i nocą służąc Bogu, ma nadzieię dostąpić: o tę nadzieię skarżą na mię Żydowie o Krolu Agryppo!

8. Coż? za rzecz do wiary niepodobną u siebie sądźićie, że Bog umarłe wzbudza?

9. Mnieć śię wprawdźie samemu zdało, żem był powinien przećiwko imieniowi JEzusa Nazareńskiego wiele przećiwnych rzeczy czynić.

10. Com też * czynił w Jeruzalem: i wielem ja świętych sadzał do więźienia, wźiąwszy moc od przednieyszych kapłanow: a gdy mieli być zabijani, wotowałem przećiwko nim. * Dźie. 8, 3.

11. I po wszystkich bożnicach częstokroć ie karząc, przymuszałem bluźnić:

Digitized by Google

żnić: a nader wściekle przećiwko nim postępuiąc, prześladowałem ie aż i do obcych miast.

12. W czym gdym też do Damaszku iachał, maiąc władzą i zlecenie od przednieyszych kapłanow.

13. W południe w drodze będąc, widziałem o Krolu światłość * z nieba, iaśnieyszą nad iasność słoneczną, ktora oświećiła mnie, i te, ktorzy iachali zemną. * Dzie. 9, 3.

14. A gdyśmy wszyscy upadli na ziemię, usłyszałem głos mowiący do śiebie, a mowiący Zydowskim ięzykiem: Saulu, Saulu, przecz mię prześladuiesz? trudno tobie przećiwko ośćieniowi wierzgać.

15. A iam rzekł: ktoś iest PANIE? a on rzekł: JAM iest JEzus, ktorego ty prześladuiesz.

16. Ale wstań, a stań na nogach twoich; gdyżem ći śię dla tego pokazał, abym ćię uczynił sługą i świadkiem, tak tych rzeczy, ktoreś widział, iako i innych, w ktorychći śię pokażę.

17. Wyrywaiąc ćię od tego ludu, i od Poganow, do ktorych ćię teraz posyłam.

18. Ku otworzeniu oczu ich, aby śię nawroćili z ćiemnośći * do światłośći, a z mocy szatańskiey do Boga; aby tak wźięli odpuszczenie grzechow, i dział miedzy poświęconymi, przez wiarę, ktora iest w mię. * Izai. 42, 6. r. 60, 1.

19. Przetoż Krolu Agryppo, nie byłem nieposłusznym temu niebieskiemu widzeniu.

20. Ale naprzod tym, ktorzy są w Damaszku * i w Jeruzalem, i we wszystkiey krainie Judskiey, i Poganom opowiadałem, aby pokutowali i nawroćili śię † do Boga, czyniąc uczynki godne pokuty.

* Dzie. 9, 20. † Jerem. 18, 8. Ezech. 18, 21. r. 33, 14. Matt. 3, 2. r. 4, 17. r. 9, 13. Luk. 13, 3. r. 24, 47. Dzie. 2, 38. r. 3, 19. r. 17, 30. Rzym. 2, 4. 2 Piotr. 3, 9. Obiaw. 2, 16. r. 3, 3.

21. Dla tych rzeczy Zydowie w kośćiele mię poimawszy, chćieli mię zabić.

22. Ale za pomocą Bożą ieszcze aż do dnia tego stoię, świadcząc i małemu i wielkiemu; nic nie mo-

wiąc oprocz tego, co opo-
wiedźieli Prorocy i Moy-
żesz, że śię stać miało:

23. To iest, iż Chrystus
* miał ćierpieć; a będąc
pierwszym z zmartwych-
wstania, † opowiadać
miał świątłość ludowi te-
mu, i Poganom.

* Matt. 16, 21. † 1 Kor. 15, 20.

24. To gdy on ku obro-
nie swoiey powiedźiał,
rzekł Festus głosem wiel-
kim: szaleiesz Pawle;
wielka nauka przywodźi
ćię do szaleństwa.

25. Ale on rzekł: nie
szaleię namożnieyszy Fe-
ście, aleć prawdźiwe i
zdrowe słowa powiadam.

26. Wie bowiem i Krol
o tych rzeczach, przed kto-
rym bezpiecznie mowię:
gdyż nie tuszę, aby co z tych
rzeczy u niego było tayno,
ponieważ śię to nie w kąćie
dźiało.

27. Wierzysz Krolu A-
gryppo Prorokom? wiem
iż wierzysz.

28. Zatym Agryppa
rzekł do Pawła: małobyś
mię nie namowił, żebym
został Chrześćianinem.

29. Ale Paweł rzekł:
życzyłbym od Boga, aby i
w małe i w wielu, nie
tylko ty, ale i wszyscy, kto-
rzy mię dźiś słuchaią, stali
śię takimi, iakim i ia iest,
oprocz tych związek.

30. A gdy on to rzekł,
wstał Krol, i Starosta, i
Bernice, i ći, ktorzy śie-
dźieli z nimi.

31. A ustąpiwszy na
stronę, rzekli iedni do dru-
gich, mowiąc: nic godne-
go * śmierći albo więźie-
nia nie czyni ten człowiek.

* Dźie. 23, 9. r. 25, 25.

32. Lecz Agryppa rzekł
do Festa: mogł ten czło-
wiek bydź uwolniony, by
był do Cesarza nie appel-
lował.

Rozdźiał XXVII.

Pawłowi. 7. 9. Niebezpie-
czne żeglowanie opowiadaiącemu.
11. niewierzono. 14. Potym od
wiatrow porwani będąc. 21. 41.
z okrętem śię rozbili. 34. wszy-
scy iednak zdrowo. 44. do brze-
gu przypłynęli.

A Gdy skazano, żebyś-
my płynęli do Włoch,
oddano i Pawła, i niektore
inne więźnie Setnikowi,
imieniem Juliuszowi, Ko-
ty Augustowey.

2. Tedy wśiadszy w o-
kręt Adramiteński, maiąc
płynąć podle krain Azyi,
puśćiliśmy śię od brzegu:
a był

Digitized by Google

a był z nami Arystarchus, *Macedończyk, z Tessaloniki. *Dzie. 19, 29. r. 20, 4. Kolos. 4, 10.

3. A drugiego dnia przypłyneliśmy do Sydonu: kedy Juliusz ludzko sie Pawłowi stawiwszy, pozwolił mu * iść do przyiaćioł, aby wczasu zażył. *Dzie. 24, 23. r. 28, 16.

4. A ztamtąd sie pusćiwszy, przypłyneliśmy pod Cypr; dla tego, że były wiatry przećiwne.

5. A przepłynąwszy ono morze, ktore iest podle Cylicyi i Pamfilii, przybyliśmy do Miry, miasta Licyyskiego.

6. A tam Setnik znalazszy okret Alekſandryyski, ktory płynął do Włoch, wsadził nas weń.

7. A gdyśmy przez wiele dni z wolna płyneli, i zaledwie przećiwko Knidowi przyiachali, przeto, że nam wiatr nie dopuszczał, podpłyneliśmy pod Krete podle Salmonu.

8. A ledwie ią przeminąwszy, przyszliśmy na mieysce niektore, ktore zowią Piekne Porty, od ktorego blisko było miasto Lasea.

9. A gdy czas niemały wyszedł, i iuż było niebezpieczne żeglowanie, przeto, iż iuż był i post *przeminął, napominał ie Paweł. *3 Moy. 16, 29. r. 23, 27. 4 Moy. 29, 7.

10. Mowiąc do nich: mężowie, widzę ia iż z ukrzywdzeniem i z wielką szkodą nie tylko towarow i okrętu, ale też i dusz naszych będzie to żeglowanie.

11. Jednak Setnik więcey ufał sprawcy okrętu i Sternikowi, a niż temu, co Paweł powiadał.

12. A gdy nie było portu sposobnego ku zimowaniu, wiele ich radę dawało pusćić sie ztamtąd: owaby iakożkolwiek mogli przeprawiwszy sie do Fenicyi, przezimować u portu Kreteńskiego, ktory leży między wiatrem Południowym i Zachodniowym.

13. A gdy powionął wiatr z południa, mniemaiąc, że swego przedśięwźięćia dopieli, pusćiwszy sie od brzegu, płyneli blisko Krety.

14. Lecz nie długo potym uderzył na nie wiatr gwałtowny, ktory zowią Eurokliden.

15. A gdy był okręt porwany, a nie mogł śię oprzeć wiatrowi, puśćiwszy śię, płynęliśmy.

16. A gdyśmy pod niektory mały wyśep przypłynęli, ktory zowią Klauda, ledwieśmy mogli baćik zatrzymać.

17. Ktory wćiągnąwszy, ratunku używali, podpasawszy okręt, a boiąc śię, żeby nie wpadł na hak, spuśćiwszy żagle, tak płynęli.

18. A iż nami nawałnośći barzo miotały, nazaiutrz towary † wyrzućili.
† G. Uczynili wymiot.

19. A trzećiego dnia rękami naszymi okrętowe naczynia wyrzućiliśmy.

20. Lecz gdy śię ani słońce, ani gwiazdy przez wiele dni nie ukazały, a nawałność niemała nalegała, naostatek odięta była wszystka nadźieia, żebyśmy byli mogli bydź zachowani.

21. A gdyśmy długo nie iedli, tedy Paweł stoiąc w pośrzodku ich, rzekł: mieliśćie zaprawdę, o mężowie! usłuchawszy mię, nie puszczać śię od Krety, a tak uyść tey straty i zguby.

22. Lecz i teraz napominam was, abyśćie byli dobrey myśli, boć nie zginie z was żadna dusza, oprocz okrętu.

23. Abowiem stanął przy mnie tey nocy Anioł Boga tego, ktoregom ia iest, i ktoremu służę,

24. Mowiąc: nie boy śię Pawle, muśisz stawiony bydź przed Cesarzem: a oto darował ćię Bog wszystkimi, ktorzy płyną z tobą.

25. Przetoż bądźćie dobrey myśli mężowie. Abowiem wierzę Bogu, że tak będźie, iako mi powiedźiano.

26. A muśimy opaść* na niektorym wyspie.
* Dźie. 28, 1.

27. A gdy przyszła noc czternasta, a myśmy śię błąkali po morzu Adryatyckim, około połnocy, zdało śię żeglarzom, iż śię im okazowała niektora kraina.

28. Tedy spuśćiwszy sznur z ołowem, znaleźli głębiey dwadźieśćia sażeń: a maluczko odpłynąwszy, zaśię spuśćili ołow, i znaleźli piętnaśćie sażeń.

29. A boiąc śię aby

snadź

Digitized by Google

snadź na mieysca ostre nie wpadli, zrzućiwszy cztery kotwice z styru, pragneli aby dźień był.

30. A gdy żeglarze myślili z okrętu ućiec, i spuśćili baćik na morze, chcąc rzkomo od przodku okrętu zarzucać kotwice,

31. Rzekł Paweł Setnikowi i żołnierzom: ieźli ći nie zostaną w okręćie, wy zachowani bydź nie możećie.

32. Tedy żołnierze obćięli powrozy u baćika, i dopuśćili mu odpaść.

33. A miedzy tym niż śię rozedniało, napominał Paweł wszystkie aby pokarm przyięli, mowiąc: dźiś temu czternasty dźień, iako czekaiąc trwaćie bez pokarmu, nic nie iedząc.

34. Dla tego proszę was, abyśćie pokarm przyięli, bo to służy ku zachowaniu waszemu: gdyż żadnego z was włos * z głowy nie spadnie. * 1 Sam. 14, 45. 2 Sam. 14, 11. Matt. 10, 30. Łuk. 12, 7.

35. A to rzekszy i chleb wźiąwszy, * podźiękował Bogu przed wszystkimi, i złamawszy począł ieść. * 1 Sam. 9, 13. Mark. 6, 41. Jan. 6, 11. Rzym. 14, 6. 1 Kor. 10, 30. 1 Tym. 4, 5.

36. Zatym wszyscy będąc lepszey myśli, i sami pokarmy przyymowali.

37. A było nas wszystkich dusz w okręćie dwieśćie śiedmdźieśiąt i sześć.

38. Będąc tedy pokarmem nasyceni, ulżenie czynili okrętowi, wyrzucaiąc zboże w morze.

39. A gdy był dźień, nie poznali źiemie, wszakże obaczyli nieiaką odnogę maiącą brzeg: do ktorego uradźili, ieźliby mogło bydź, przybić okręt.

40. A wyćiągnąwszy kotwice, puśćili śię na morze; a rozpuśćiwszy zawiasy styrowe, i podniozszy żagiel po wietrze, mieli śię do brzegu.

41. Ale napadszy na * mieysce, ktore miało z obu stron morze, otraćili okręt: a przodek okrętu uwiąznąwszy, został, nie ruszaiąc śię, lecz zad rozbiiał śię od gwałtownych wałow. * 2 Kor. 11, 25.

42. Tedy żołnierze radźili, aby więźnie pozabiiali, iżby ktory wypłynąwszy nie ućiekł.

43. Ale Setnik chcąc za-

chowáć Páwłá, pohamował ie od tego przedśięwźięćia; i roskazał tym, ktorzy mogli pływáć, áby śię w przod w morze puśćili, i ná brzeg wyszli.

44. Jnni záśię, niektorzy ná deskach, á niektorzy ná sztukách okrętu. J ták śię stało, że wszyscy zdrowo wyszli ná źiemię.

Rozdźiał XXVIII.

Páwłá z inszymi, z ochotą Pogánie przyięli. 3. ktoremu żmiia nie zászkodźiłá. 8. Oyca Publiuszowego i inne uzdrowił. 10. A od Melity śię puśćiwszy. 16. do Rzymu iechali. 17. Tam Páweł Zydom. 20. spráwę swoię przedłożywszy. 30. przez dwie lećie Ewángieliią kazał.

A Gdy zdrowo uszli, dopiero * poznali, iż on wyspę Melitą nazywano.
* Dźie. 27, 26.

2. Ale on gruby lud pokazał nam nie lada ludzkość; ábowiem zápaliwszy stos drew, przyięli nas wszystkich, dla desczu pádáiącego, i dla źimna.

3. A gdy Páweł nágárnął gromadę chrostu, i kładł ná ogień, wyrwáwszy śię żmiia z gorącá, przypięłá śię do ręki iego.

4. A gdy on lud gruby wyrzał onę gádźinę wiszącą u ręki iego, mowili iedni do drugich: pewnie ten człowiek iest mężoboycą; bo choć z morzá uszedł, przećię mu pomstá żywym bydź nie dopuśćiłá.

5. Lecz on * otrząsnąwszy onę gádźinę w ogień, nic złego nie ućierpiał.
* Márk. 16, 18. Łuk. 10, 19.

6. A oni czekáli żeby opuchł, albo nagle upadszy umárł. A gdy tego długo czekáli, á widźieli iż mu śię nic złego nie stało, odmieniwszy śię, mowili że iest * Bogiem.
* Dźie. 14, 11. 12.

7. A przy onych mieyscách miał folwárki Przedniey szy onego wyspu, imieniem Publiusz: ktory przyiąwszy nas, przez trzy dni przyiaćielskie podeymował.

8. J stało śię, że oćiec onego Publiuszá, maiąc gorączkę * i biegunkę, leżał: do ktorgo Páweł wszedszy, modlił śię; á włożywszy nań † ręce, uzdrowił go. * Mátt. 8, 14. Márk. 1, 30. Łuk. 4, 38. † Márk. 16, 18.

9. Co gdy śię stało, tedy drudzy, ktorzy byli złożeni chorobámi ná onym wy-

spie

spie, przychodzili, i byli uzdrowieni.

10. Ktorzy nam też wielką uczćiwość wyrządzali, A gdyśmy precz płynąć mieli, nakładli nam czego było potrzeba.

11. A po trzech mieśiącach, puśćiliśmy śię w okręćie Aleksandryyskim, ktory zimował na onym wyspie, maiącym za herb † Kastora i Polluksa.

† J. Bliźnięta.

12. A przypłynąwszy do Syrakus, zmieszkaliśmy tam trzy dni.

13. A ztamtąd płynąc kołem, przybyliśmy do Regium. A po iednym dniu, gdy powstał wiatr południowy, wtorego dnia przypłynęliśmy do Puteolow.

14. Gdźie znalazszy bracia, uproszeniśmy byli od nich, żebyśmy zmieszkali u nich przez śiedm dni: a takieśmy szli do Rzymu.

15. Zkąd, gdy usłyszeli bracia o nas, wyszli przećiwko nam aż do rynku Appiuszowego, i do Trzech karczem: ktore gdy Paweł uyrzał, podźiękowawszy Bogu wźiął śmiałość

16. A gdyśmy przyszli do Rzymu, Setnik oddał więźnie Hetmanowi woyska: ale Pawłowi dopuszczono * mieszkać osobno z żołnierzem, ktory go strzegł

* Dźie. 24, 23. r. 27, 3.

17. I stało śię po trzech dniach, że zwołał Paweł przednieyszych z Żydow; a gdy śię zeszli, rzekł do nich: mężowie braćia, ia nic nie uczyniwszy * przećiwko ludowi, i zwyczaiom Oyczystym, będąc związany w Jeruzalem, podanym iest w ręce Rzymianow.

* Dźie. 24, 12. r. 25, 8.

18. Ktorzy wysłuchawszy mię, chćieli mię wypuśćić; dla tego, że we mnie żadney winy godney śmierći nie było.

19. Lecz gdy śię temu sprzećiwiali Żydowie, muśiałem appellować do Cesarza; nie żebym miał narod moy w czym oskarżać.

20. Dla tey tedy przyczyny zwołałem was, abym śię z wami uyrzał i rozmowił; abowiem dla nadźieie ludu * Izraelskiego tym łancuchem iestem opasany.

* Dźie. 23, 6. r. 24, 21.

21. Lecz oni rzekli do niego: my, aniśmy listow dostali o tobie z Judskiey

 źiemie,

ziemie, ani kto z braći przyszedszy, oznaymił albo mowił o tobie co złego.

22. Wszakżebyśmy radźi od ćiebie słyszeli, co rozumiesz. Abowiem o tey sekćie wiemy, iż wszedźie przećiwko niey mowią.

23. A postanowiwszy mu dźień, przyszło ich do niego do gospody niemało: ktorym z oświadczaniem wykładał krolestwo Boże, namawiaiąc ich do tych rzeczy, ktore są o JEzuśie, z zakonu Moyzeszowego i z Prorokow; od poranku aż do wieczora.

24. Tedy niektorzy uwierzyli temu, co mowił, a niektorzy nie uwierzyli.

25. A będąc niezgodnymi miedzy sobą, rozeszli śię, gdy Paweł rzekł to iedno słowo: iż dobrze Duch Swięty powiedźiał przez Izaiasza Proroka, do Oycow naszych,

26. Mowiąc: idź do tego ludu, a mow; słuchem* słuchać będźiećie, ale nie zrozumiećie; a widząc widźieć będźiećie, ale nie uyrzyćie. * Isai. 6, 9. Ezech. 12, 2. Matt. 13, 14. Mark. 4, 12. Luk. 8, 10. Jan. 12, 40. Rzym. 11, 8.

27. Abowiem zgrubiało serce ludu tego, a ćięszko uszyma słyszeli, i zamrużyli oczy swe: aby snadź oczyma nie widźieli, a uszyma nie słyszeli, i sercem nie zrozumieli, i nie nawroćili śię, a uzdrowiłbym ie.

28 Niechże wam tedy wiadomo będźie, iż Poganom posłane iest to zbawienie Boże, a oni słuchać będą.

29. A gdy to on rzekł, odeszli Zydowie, maiąc miedzy sobą wielki spor.

30. J mieszkał Paweł przez całe dwie lećie w naiemney gospodźie swoiey: i przyymował wszystkie, ktorzy przychodźili do niego:

31. Każąc o krolestwie Bożym, i ucząc tych rzeczy, ktore są o PANU JEzuśie Chrystuśie, ze wszelkim bezpieczeństwem, bez przeszkadzki.

List

Digitized by Google

List Swiętego Pawła Apostoła, do Rzymianow.

List S. Pawła do Rzymianow, zamyka w sobie trzy części.

I. Przedmowę; w ktorey, począwszy ią od początku 1. rozd aż do w. 16. Apostoł do wdzięcznego przyięcia Listu tego Rzymianom usługuie. Gdzie opisuie osobę Chrystusa PANA. Z ich wiary się cieszy, i o swoim onych nawiedzeniu, obietnicę czyni.

II. Summę nauki Chrześćiańskiey; w ktorey.

1. Naucza, żeśmy wszyscy, to iest i Zydzi i Poganie grzesznymi, a grzechy nasze są przećiwko Bogu, i przećiwko ludźiom, a to albo taiemne albo iawne, o czym w Rozd. 1. 2. 3.
2. O usprawiedliwieniu, w kim iest założone, iako go dostąpić, i co ztąd za pożytek, w rozd. 4. 5.
3. O nowym rodźie: i iako ći, co go dochodzą, bey Duchowny wieść muszą, i czym się w utrapieniu ćieszyć maią, w rozd. 6. 7. 8.
4. O wybraniu do żywota wiecznego: a tu, kto, kogo, dla czego wybiera, w rozd. 9. 10. 11.
5. O powinnośćiach ludźi usprawiedliwionych przećiwko Bogu, pospolitych i osobnych, w rozd. 12. przećiwko ludźiom na urzędach będącym świeckim i w kośćiele Bożym, w rozd. 13. 14. 15.

III. Zamknienie całego tego listu: gdźie.

1. Pokazuie przyczynę, czemu ten list pisał.
2. Do poważania urzędu swego Apostolskiego Rzymianow prowadźi.
3. Do Rzymianow przyyść obiecuie.
4. O modlitwy za się prośi. A to wszystko od w. 14. rozd. 15. aż do końca tegoż rozd.
5. Pozdrawia od śiebie i od pewnych osob niektore pobożne ludźie.
6. Od fałszywych Chrześćianow i nauczyćielow wystrzega.
7. Dziękczynieniem zamyka.

Rozdział I.

Paweł S. powołanie swoie Apostolskie, i chęć Rzymianom, ktorych wiara była sławna, oświadczywszy. 16. Ewangielią i sprawiedliwość Bożą. 18. a zatym gniew iego przećiwko niepobożnym opowiedźiawszy. 27. złośći ich wylicza.

Digitized by Google

Pawel, ſługa JEzuſa Chryſtuſa, powołany Apoſtoł, odłączony ku * opowiadaniu Ewangielii Bożey;
* Dźie. 13,2. Galat. 1,15

2. Ktorą zdawna obiecał * przez Proroki ſwoie w piśmiech świętych:
* Luk. 1,70. Jan. 1,46.

3. O Synu ſwoim, ktory śię narodźił z naśienia Dawidowego * według ćiała:
* Matt. 1,1. r. 20,30.

4. A pokazał śię Synem Bożym * możnie, według Ducha poświęcenia przez zmartwychwſtanie; to ieſt, o JEzuśie Chryſtuśie PANIE naßym.
* Jzai. 9,6. Matt. 17,5. r. 27, 54. 1 Jan. 5,20.

5. Przez ktorego wźięliśmy * łaſkę i urząd Apoſtolſki, ku poſłuſzeńſtwu wiary miedzy wßyſtkimi narody, dla imienia iego.
* Dźie. 9,15.

6. Miedzy ktorymi ieſteśćie i wy powołani od JEzuſa Chryſtuſa:

7. Wßyſtkim, ktorzyśćie w Rzymie, umiłowanym Bożym, powołanym świętym: łaſka niech będźie wam i pokoy, od Boga Oyca naßego, i od PANA JEzuſa Chryſtuſa.

8. Naprzod tedy dźiękuię Bogu moiemu przez JEzuſa Chryſtuſa za was wßyſtkich, iż wiara waßa ſłynie † po wßyſtkim świećie. † G. Opowiadaią.

9. Swiadkiem mi bowiem ieſt on Bog, ktoremu ſłużę w Duchu moim w Ewangielii Syna iego, iż bez przeſtanku wzmiankę o was czynię.

10. Zawße w modlitwach * moich proßąc, iżby mi śię wżdy kiedykolwiek droga zdarzyła za wolą Bożą przyyść do was.
* Rzym. 15,23.

11. Abowiem pragnę was * widźieć, abym wam mogł udźielić iakiego daru Duchownego, ku utwierdzeniu waßemu:
* 1 Teſſ. 2,10.11.

12. To ieſt abyśmy śię * u was zobopolnie ućießyli przez ſpołeczną wiarę, i waßę i moię. * Rzym. 15,29.

13. A nie chcę abyśćie wy wiedźieć nie mieli bracia, żem częſto zamyślał przyyść do was; (alem był dotąd zawściągniony) abym miał iaki pożytek i miedzy wami, iako i miedzy inßymi Pogany.

14. J

Digitized by Google

14. I Grekom, i grubym narodom; i mądrym, i głupim, iestem * dłużnikiem;
* 1 Kor. 9, 16.
15. Tak, iż ile ze mnie iest, gotowem iest i wam, ktorzyście w Rzymie, Ewangelią opowiadać.
16. Abowiem nie wstydam się za Ewangelią * Chrystusowę: ponieważ iest mocą † Bożą ku zbawieniu każdemu wierzącemu, Zydowi naprzod, potym i Greczynowi.
* Psalm 40, 10. Mark. 8, 38. 2 Tym. 1, 8. † 1 Kor. 1, 24. r. 15, 2. 2 Kor. 2, 15. Zyd. 4, 12. 1 Piotr. 1, 23.
17. Bo sprawiedliwość Bo[illegible] * przez nię bywa obiawiona z wiary w wiarę, iako napisano; że sprawiedliwy z wiary † żyć będzie. * Rzym. 3, 21. Filip. 3, 9. † Abak. 2, 4. Jan. 3, 36. Galat. 3, 11. Zyd. 10, 38.
18. Bo gniew Boży obiawia się z nieba, przeciwko wszelakiey niepobożności i niesprawiedliwości tych ludzi, ktorzy zatrzymawaią prawdę Bożą w niesprawiedliwości.
19. Przeto iż co może * bydź wiedziano o Bogu, iest miedzy nimi iawne; gdyż im to Bog obiawił.
* Dzie. 14, 17.
20. Bo rzeczy iego niewidzialne * od stworzenia świata, przez rzeczy uczynione widzialne bywaią: to iest, ona wieczna iego moc i bostwo; na to, aby oni byli bez wymowki.
* Psalm 19, 2.
21. Przeto iż poznawszy Boga, nie chwalili iako Boga, ani mu dziękowali; owszem znikczemnieli w myślach swoich, i zaćmiło się * bezrozumne serce ich.
* 5 Moy. 28, 29. Job. 5, 14. Izai. 59, 10. Efez. 4, 18.
22. Mieniąc się bydź mądrymi, zgłupieli.
23. I odmienili * chwałę nieskażitelnego Boga, w podobieństwo obrazu skażitelnego człowieka, i ptakow, i czworonogich zwierząt, i płazow.
* 2 Moy. 32, 4. Jerem. 2, 27. Mądr. 12, 24.
24. A przetoż podał ie Bog pożądliwościom serc ich ku nieczystości, aby lżyli ciała swoie miedzy sobą.
25. Iako te, ktorzy odmienili prawdę Bożą w kłamstwo, i chwalili stworzenie, i służyli mu raczey niż Stworzycielowi, ktory iest błogosławiony na wieki, Amen.

26. Dla

26. Dla tego podał ie Bog w namiętności sromotne; gdyż i niewiasty ich odmieniły używanie przyrodzone, w ono, ktore iest * przećiwko przyrodzeniu. *3 Moy. 18, 23. r. 20, 16.

27. Także i męszczyzny opuśćiwszy przyrodzone używanie niewiasty, zapalili śię w swey pożądliwośći iedni ku drugim, męszczyzna z męszczyzną hańbę * płodząc; a nadgrodę należącą błędowi swemu na śię biorąc. *3 Moy. 18, 22. r. 20, 13.

28. A iako śię im nie upodobało * mieć w znaiomośći Boga, tak też Bog ie podał † w umysł opaczny, aby czynili co nie przystoi. * Izai. 66, 4. Jerem. 7, 13. † Psalm 81, 13. Izai. 19, 14. Oze. 9, 10. 2 Tess. 2, 11.

29. Napełnieni będąc wszelakiey nieprawośći, wszeteczeństwa, przewrotnośći, łakomstwa, złośći, pełni zazdrośći, morderstwa, sporu, zdrady, złych obyczaiow:

30. Zausznicy, obmowcy, Boga nienawidzący, potwarcy, pyszni, chlubni, wynalezcy złych rzeczy, rodzicom nieposłuszni:

31. Bezrozumni, przymierza nietrzymaiący, bez przyrodzoney miłośći, nieprzeiednani, i niemiłośierni.

32. Ktorzy poznawszy prawo Boże, iż ći, co takowe rzeczy czynią, godni są śmierći: nie tylko sami ie czynią, ale też przestawaią z tymi, co ie czynią.

Rozdział II.

Wszystkich przed sąd Boży powoływa. 12. Poganom wymowkę. 14. Niewiadomośći odeymuie. 17. Żydy zakonem Bożym pisanym. 23. Ktorym śię oni chlubili, przekonywa. 27. Żydow i Poganow z sobą porownywa.

Przetoż iesteś bez wymowki o człowiecze, ktory * osądzasz. Bo w czym drugiego † osądzasz, samego śiebie osądzasz: ponieważ toż czynisz, ktory drugiego osądzasz. * Matt. 7, 2. Luk. 6, 37. 1 Kor. 4, 5. † 2 Sam. 12, 5.

2. Lecz wiemy, iż sąd Boży iest według prawdy przećiwko tym, ktorzy takowe rzeczy czynią.

3. Czy mniemasz o człowiecze, ktory osądzasz tych, co takowe rzeczy czynią, a sam

Digitized by Google

sam ie czynisz, że ty uydźiesz sądu Bożego?

4. Czy bogactwy dobrotliwośći iego, i ćierpliwośći, i nieskwapliwośći * pogardzasz? niewiedząc, iż ćię dobrotliwość Boża † do pokuty prowadźi? *2 Piotr. 3, 15. † Izai. 30, 19. Dźie. 17, 30. 1 Tym. 2, 4.

5. Ale podług zatwardźiałośći twoiey, i serca niepokutuiącego, skarbisz sobie samemu gniew na dźień * gniewu, i obiawienia sprawiedliwego sądu Bożego.] * Jakub 5, 3.

6. Ktory odda każdemu podług * uczynkow iego. * Job. 34, 11. Psalm 6, 11. i. 62, 13. Jerem. 17, 10. Obiaw. 22, 12.

7. Tym, ktorzy przez wytrwanie w uczynku dobrym szukaią sławy, i czći, i nieskażitelnośći, odda żywot wieczny.

8. A zaś swarliwym, i prawdźie nieposłusznym, lecz posłusznym niesprawiedliwośći, odda * zapalczywość i gniew: * Izai. 13, 5. k. 34, 2. Jerem. 23, 19. Zyd. 10, 27. 2 Piotr. 3, 10.

9. Utrapienie i ućisk duszy każdego człowieka, ktory złość popełnia; Zyda naprzod, potym i Greka.

10. A chwałę i cześć, i pokoy, wszelkiemu czyniącemu dobre, Zydowi naprzod, potym Grekowi.

11. Abowiem niemasz * względu na osoby u Boga. * 5 Moy. 10, 17. 2 Kron. 19, 7. Job. 34, 19.

12. Ale ktorzykolwiek bez zakonu zgrzeszyli, bez zakonu też poginą: a ktorzykolwiek w zakonie grzeszyli, przez zakon sądzeni będą.

13. (Gdyż nie słuchacze Zakonu sprawiedliwymi są u Boga; ale czynićiele zakonu usprawiedliwieni * będą. * Matt. 7, 21. Jakub. 1, 22.

14. Bo ponieważ Poganie niemaiący zakonu, z przyrodzenia czynią co iest w zakonie; ći zakonu niemaiąc, sami sobie są zakonem.

15. Ktorzy ukazuią skutek Zakonu, napisany na sercach swych, z poświadczaniem sumnienia ich, i myśli wespoł śiebie oskarzaiących, albo też wymawiaiących.

16. W dźień gdy sądźić będźie * Bog skryte rzeczy ludzkie, według Ewangielii moiey, przez JEzusa Chrystusa.

Digitized by Google

* Matt. 25, 31. Jan. 5, 22. Dzie. 10, 42. 2 Kor. 5, 10. 2 Tess. 1, 7. 2 Tym. 4, 1. 1 Piotr. 4, 5. Judas. v. 14. 15. Obiaw. 20, 12.

17. Oto śię ty nazywasz Żydem, i polegasz na Zakonie, a chlubisz śię Bogiem:

18. I znasz wolą iego, i rozeznawasz rzeczy rożne od niey, wyćwiczony będąc z Zakonu:

19. I masz za to, żeś iest wodzem ślepych; świątłośćią tych, ktorzy są w ćiemnośći:

20. Mistrzem bezrozumnych; nauczyćielem niemowiątek; maiąc kształt znaiomośći i prawdy w Zakonie.

21. Ktory tedy uczysz drugiego, śiebie samego nie uczysz? ktory opowiadasz żeby nie kradźiono, kradniesz?

22. Ktory mowisz, żeby nie cudzołożono, cudzołożysz? ktory śię brzydźisz bałwany, święte rzeczy kradniesz?

23. Ktory śię chlubisz Zakonem, przez przestępstwo zakonu Boga lżysz.

24. Abowiem imię Boże dla was bluźnione bywa miedzy Pogany, iako napisano.* *Izai. 52, 5. Ezech. 36, 20.

25. Boć obrzezanie iest pożyteczne, ieżlibyś pełnił Zakon: ale ieżlibyś był przestępcą Zakonu, twoie obrzezanie stało śię nieobrzezką.

26. Ieżliby tedy nieobrzezka przestrzegała praw zakonnych, azaż iego nieobrzezka nie będźie poczytana za obrzezkę?

27. I osądźi nieobrzezka, z przyrodzenia zakon pełniąca, ćiebie, ktory przez literę i obrzezkę iesteś przestępcą Zakonu.

28. Abowiem * nie ten iest Żydem, ktory iest Żydem na iawie; ani to iest obrzezka, ktora iest na iawnie na ćiele:

* Jan. 8, 39. Rzym. 9, 6. 7.

29. Ale ktory iest * w skrytośći Żydem; i obrzezka serca, ktora † iest w duchu; nie w literze: ktorey chwała nie iest z ludźi, ale z Boga. * Rzym. 4, 12. † 5 Moy. 10, 16. Jerem. 4, 4. Kolos. 2, 11.

Rozdźiał III.

Żydom nieiakiey z przymierza zacnośći pozwoliwszy. 4. (Ktora iednak na samym miłośierdźiu Bożym zawisła.) 9. Żydy i Poga-

Pogany grzesznikami bydź. 11. Z pisma świętego dowodźi. 19. Poźątek zakonu pokazawszy. 28. Usprawiedliwienie z wiary stanowi.

Czymże tedy zacnieyszy Zyd, albo co za pożytek obrzezki?

2. Wielki z każdey miary. Abowiem to napierwsza, iż im zwierzone były wyroki * Boże.

* Rzym. 9, 4.

3. Bo coż na tym, ieźli niektorzy * nie uwierzyli? Azaż niedowiarstwo † ich zniszczy wiare Bożą?

* 1 Kor. 10, 5. Zyd. 4, 2. 2 Tym. 2, 13. † 4 Moy. 23, 19. Tyt. 1, 2.

4. Nie day tego Boże! i owszem niech Bog bedźie * prawdźiwy, a wszelki człowiek † kłamca: iako napisano; abyś ** był usprawiedliwiony w mowach twoich, a żebyś zwyćiężył, gdybyś sądźił.

* Psalm 86, 15. Jan. 3, 33. r. 8, 26. † Psalm 62, 10. i. 116, 11. ** Psalm 51, 6.

5. Jeźli tedy niesprawiedliwość nasza Bożą sprawiedliwość zaleca, coż rzeczemy? Azaż niesprawiedliwy iest Bog, ktory gniew przywodźi? (po ludzku mowie.)

6. Nie day tego Boże! abowiem iakożby Bog * sądźił świat? * 1 Moy. 18, 25.

7. Bo ieźli prawda Boża przez moie kłamstwo obfitowała ku chwale iego, czemuż ieszcze i ia bywam sądzony iako grzesznik?

8. A nie raczey tak mowimy; (iako nas szkaluią, i iako niektorzy udawaią, żebyśmy mowili:) bedźiemy czynić złe rzeczy, aby przyszły dobre? ktorych potępienie iest sprawiedliwe.

9. Coż tedy? mamyż * nad nie? żadnym sposobem. Gdyżeśmy przed tym dowiedli, iż Zydowie i † Grekowie wszyscy są pod grzechem:

* Rzym. 2, 17. † Gal. 3, 22.

10. Jako napisano: niemasz sprawiedliwego * ani iednego. * Psalm 14, 3.

11. Niemasz rozumnego, i niemasz, ktoby szukał Boga.

12. Wszyscy śie * odchylili, wespoł śie stali nieużytecznymi, niemasz ktoby czynił dobre, niemasz aż do iednego. * Psalm 53, 4.

13. Grobem otworzonym * iest gardło ich, ięzykami swymi zdradzali iad żmiie † pod wargami ich.

* Psalm 5, 10. † Psalm 140, 4.

14. Kto-

Digitized by Google

14. Ktorych usta napełnione są * przeklinania i gorzkośći. * Psalm 10, 7.

15. Nogi ich prętkie są * ku wylewaniu krwie. * Izai. 59, 7.

16. Skruszenie z biedą na drogach ich:

17. A drogi pokoiu nie poznali.

18. Niemasz * boiaźni Bożey przed oczyma ich. * Psalm 36, 2.

19. A wiemy, iż cokolwiek Zakon mowi tym, ktorzy są pod Zakonem, mowi: aby wszelkie usta były zatulone, i aby wszystek świat podlegał karaniu Bożemu.

20. Przeto * z uczynkow Zakonu nie będźie uspráwiedliwione żadne ćiało, przed oblicznośćią iego; gdyż † przez Zakon iest poznanie grzechu.
* Galat. 2, 16. r. 3, 10. † Rzym. 7, 7.

21. Lecz teraz bez Zakonu spráwiedliwość * Boża obiawiona iest, maiąca świadectwo z Zakonu i z Prorokow. * Rzym. 1, 17. Filip. 3, 9.

22. Spráwiedliwość mowię Boża, przez wiarę Jezusa Chrystusa, ku wszystkim, i na wszystkie wierzące; boć rożnośći niemasz.

23. Abowiem wszyscy zgrzeszyli, i nie dostawa im chwały Bożey.

24. A bywaią uspráwiedliwieni darmo z łaski iego, przez odkupienie, ktore się stało w Chrystuśie Jezuśie.

25. Ktorego Bog wystawił ubłaganiem przez wiarę we krwi iego, ku okazaniu spráwiedliwośći swoiey, przez odpuszczenie przed tym popełnionych grzechow, w ćierpliwośći Bożey.

26. Ku okazaniu spráwiedliwośći swoiey w teraznieyszym czaśie: na to, aby on był spráwiedliwym i uspráwiedliwiaiącym tego, ktory iest z wiary Jezusowey.

27. Gdźież tedy iest chluba? odrzucona iest. Przez ktoryż Zakon? czyli uczynkow? nie: ale przez Zakon wiary.

28. Przetoż mamy * za to, że człowiek bywa uspráwiedliwiony wiarą, bez uczynkow Zakonu.
* Dźie. 13, 38. Rzym. 8, 3. Galat. 2, 16. 2 Tym. 1, 9. Tyt. 3, 5. Zyd. 7, 19.

29. Iza-

29. Izali Bog iest tylko Bogiem Zydow? izali też nie Poganow? zaiste i Poganow.

30. Ponieważ ieden * iest Bog, ktory usprawiedliwi obrzezki z wiary, i nieobrzezkę przez wiarę.

* Rzym. 10, 12.

31. To tedy Zakon niszczymy przez wiarę? nie day tego Boże! i owszem Zakon stanowimy.

Rozdział IV.

Co przed tym powiedział o wierze usprawiedliwiaiącey, tego przykładem Abrahamowym. 3. 6. I świadectwem pisma świętego potwirdza, i dziesięć kroć w tym rozdziale przyczytania wzmianke czyni.

COż tedy rzeczemy, znalazł Abraham, oćiec nasz * według ćiała?

* Izai. 51, 2.

2. Bo ieżli Abraham z uczynkow iest usprawiedliwiony; ma śię czym chlubić, ale nie u Boga.

3. Abowiem coż pismo mowi? uwierzył Abraham * Bogu, i przyczytano mu to za sprawiedliwość.

* 1 Moy. 15, 6. Galat. 3, 6. Jakub. 2, 23.

4. A robiącemu zapłata nie bywa przyczytana podług łaski, ale podług długu.

5. Nierobiącemu zaś, lecz wierzącemu w tego, ktory usprawiedliwia niepobożnego, przyczytana bywa wiara iego za sprawiedliwość.

6. Jako i Dawid powiada, że błogosławieństwo człowieka iest, ktoremu Bog przyczyta sprawiedliwość bez uczynkow, mowiąc: *

7. Błogosławieni, ktorych odpuszczone są * nieprawośći, a ktorych zakryte są grzechy. * Psalm 32, 1.

8. Błogosławiony mąż, ktoremu PAN grzechu nie przyczyta.

9. To tedy błogosławieństwo tylko na obrzezkę przychodźi, czy też na nieobrzezkę? gdyż mowimy, iż wiara Abrahamowi iest przyczytana za sprawiedliwość.

10. Jakoż mu tedy iest przyczytana? gdy był w obrzezce? czyli w nieobrzezce; nie w obrzezce; ale * w nieobrzezce.

* 1 Moy. 15, 6.

11. I przyiął znak obrzezki * za pieczęć sprawiedliwośći oney wiary, ktora

 była

Digitized by Google

była w nieobrzezce: na to, aby był oycem wszystkich wierzących w nieobrzezce, aby i onym przyczytana była sprawiedliwość:

*1 Moy. 17, 11.

12. I aby był oycem obrzezki, nie tylko tych, ktorzy są z obrzezki, ale też i tych, ktorzy chodzą stopami wiary oyca naszego Abrahama, ktora była w nieobrzezce.

13. Abowiem nie przez Zakon się stała obietnica Abrahamowi albo nasieniu iego, aby był * dziedzicem świata; ale przez sprawiedliwość wiary.

*1 Moy. 15, 18.

14. Bo ieźli * ći, ktorzy są z Zakonu, dziedzicmi są; tedyć zniszczała wiara, i wniwecz śię obroćiła obietnica. *Galat. 3, 16.

15. Gdyż Zakon gniew sprawuie. Abowiem gdźie Zakonu * niemasz, tam ani przestępstwa.

*Rzym. 5, 20. r. 7, 7. Galat. 3, 19.

16. A przetoż z wiary iest dziedzictwo, aby było z łaski, i żeby była warowna obietnica wszystkiemu nasieniu: nie tylko temu, ktore iest z Zakonu, ale i temu ktore iest z wiary Abrahamowey, ktory iest oycem nas wszystkich.

17. (Jako napisano: oycem * wiela narodow wystawiłem ćię) przed Bogiem, ktoremu uwierzył, ktory ożywia umarłe; i ktory przywoływa tych rzeczy, ktorych niemasz, iakoby były.

*1 Moy. 17, 4.

18. Ktory Abraham przećiwko nadźiei w nadźieię uwierzył, że śię stanie oycem wiela narodow, według tego, co mu powiedźiano: tak będźie * nasienie twoie.

*1 Moy. 15, 5. Zyd. 11, 12.

19. A niebędąc słabym w wierze, nie patrzał na ćiało swoie iuż obumarłe, maiąc około sta lat, ani na obumarły żywot Sary.

20. O obietnicy tedy Bożey nie wątpił z niedowiarstwa; ale śię umocnił wiarą, i dał chwałę Bogu.

21. Będąc też tego pewien, że cokolwiek on obiecał, mocen iest i uczynić.

22. A przetoż przyczytano mu to za sprawiedliwość.

23. A nie napisano tego dla niego samego, iż mu to przyczytano. 24. Ale

Digitized by Google

24. Ale i dla nas, ktorym ma bydź przyczytano; ktorzy wierzymy w tego, ktory wzbudźił JEzusá PANA nászego z martwych.

25. Ktory wydany iest dla grzechow nászych, á wstał z martwych dla usprawiedliwienia nászego.

Rozdźiał V.

Pożytki usprawiedliwienia z wiary w Chrystusa przywodźi. 5. Ktory dany iest za niemocne. 8. I grzeszne. 14. Porownanie czyni miedzy Chrystusem i Adamem. 17. Smiercią i żywotem. 20. Zakonem i łaską.

Bedąc tedy usprawiedliwieni z wiary, pokoy* mamy z Bogiem przez PANA nászego JEzusá Chrystusá. * Izai. 9, 7. r. 26, 3. r. 32, 17. r. 57, 19. Jan. 14, 27. Efez. 2, 14. Kolos. 1, 20.

2. Przez ktoregośmy też przystęp otrzymali wiarą * ku tey łasce, w ktorey stoimy, i chlubimy † się nadźieią chwały Bożey. * Jan. 6, 44. r. 10, 9. r. 14, 6. Efez. 2, 18. r. 3, 12. † Zyd. 3, 6.

3. A nie tylko to, ale się też chlubimy z ućiskow: wiedząc, iż * ućisk ćierpliwość sprawuie; * Jakub. 1, 3.

4. A ćierpliwość doświ... nie; á doświadczenie nadźieię;

5. A nadźieia nie * pohańbia; przeto, iż miłość Boża rozlana iest w sercach nászych przez Duchá Swiętego, ktory nam iest dany. * Psalm 32, 10. i. 125, 1.

6. Abowiem Chrystus, gdyśmy ieszcze byli* mdłymi, według czasu umarł za niepobożne. * Efez. 2, 5. Kolos. 2, 13.

7. Choć ledwieby kto umarł za sprawiedliwego: wszakże za dobrego snadźby się kto umrzeć ważył.

8. Lecz zaleca * Bog miłość swoię ku nam, że gdyśmy ieszcze byli grzesznymi, Chrystus za nas umarł * Jan. 3, 16. 1 Jan. 4, 9.

9. Daleko tedy więcey teraz usprawiedliwieni bedąc krwią iego, zachowani bedźiemy przezeń od gniewu.

10. Bo ieźliże bedąc nieprzyiaćiołmi, poiednaniśmy z Bogiem przez śmierć Syna iego; daleko więcey bedąc poiednani, zachowani bedźiemy przez żywot iego.

11. A nie tylko to, ale się

też chlubimy Bogiem przez PANA naszego JEzusa CHrystusa, przez ktoregośmy teraz poiednanie otrzymali.

12. Przetoż iako przez iednego * człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć; tak też na wszystkie ludźie śmierć przyszła, ponieważ wszyscy zgrzeszyli.

* 1 Moy. 3, 1. 1 Kor. 15, 21.

13. Abowiem aż do Zakonu grzech był na świećie: ale grzech nie bywa przyczytany, gdy Zakonu niemasz.

14. Lecz śmierć krolowała od Adama aż do Moyzesza, i nad tymi, ktorzy nie grzeszyli na podobieństwo przestępstwa Adamowego, ktory iest wzorem onego, ktory miał przyyść.

15. Ale nie iako upadek, tak i dar z łaski. Abowiem ieżli przez upadek iednego wiele ich pomarło, daleko więcey łaska Boża, i dar z łaski onego iednego człowieka JEzusa CHrystusa, na wiele ich opływała.

16. A dar nie iest taki iako to, co przyszło przez iednego, ktory zgrzeszył: abowiem wina iest z iednego upadku ku potępieniu; ale dar z łaski z wiela upadkow ku usprawiedliwieniu.

17. Abowiem ieżli dla iednego * upadku śmierć krolowała przez iednego; daleko więcey, ktorzy obfitość oney łaski i dar sprawiedliwośći przyymuią, w żywoćie krolować będą przez tegoż iednego JEzusa CHrystusa. * 1 Kor. 15, 21.

18. Przetoż tedy iako przez iednego upadek, na wszystkie ludźie przyszła wina ku potępieniu: tak też przez iedno usprawiedliwienie, na wszystkie ludźie przyszedł dar, ku usprawiedliwieniu żywota.

19. Bo iako przez nieposłuszeństwo iednego człowieka wiele śię ich stało grzesznymi: tak przez posłuszeństwo iednego człowieka wiele śię ich stanie sprawiedliwymi.

20. A Zakon przytym nastąpił, aby obfitował grzech; lecz gdźie śię grzech rozmnożył, tam łaska tym więcey obfitowała.

21. Aby iako grzech krolował ku śmierći, tak też aby łaska krolowała przez spra-

sprawiedliwość ku żywotowi wiecznemu, przez JEzusa Chrystusa PANA naszego.

Rozdział VI.

Usprawiedliwieni w Chrystusie nie maią w grzechach trwać, ale w nowośći żywota chodźić. 3. Czego dowod bierze od taiemnice chrztu. 12. Ku świętobliwośći upomina. 19. Grzechow koniec a pożytek posłuszeństwa pokazuiąc.

Coż tedy rzeczemy? zostaniemyż w grzechu, aby łaska obfitowała?

2. Nie day tego Boże! abowiem ktorzyśmy umarli grzechowi, iakoż ieszcze w nim żyć będźiemy?

LE. na N. 6. po S. Troycy.

3. Azaż nie wiećie, iż * ktorzykolwiek ochrzczeni iesteśmy w Chrystusa JEzusa, w śmierć iego ochrzczeni iesteśmy?
* Galat. 3, 27. Kolos. 2, 12. 1 Piotr. 3, 21.

4. Pogrzebieniśmy tedy z nim przez chrzest w śmierć: aby iako Chrystus wzbudzony iest z martwych ku chwale Oycowskiey, tak żebyśmy i my w nowośći * żywota chodźili. * Efez. 4, 24. Kolos. 3, 10. 1 Piotr. 4, 1.

5. Bo ieżliżeśmy z nim wszczepieni * w podobieństwo śmierći iego; tedy też i w podobieństwo zmartwychwstania wszczepieni z nim będźiemy.
* Rzym. 8, 11. 1 Kor. 6, 14. 2 Kor. 4, 14.

6. To wiedząc, że stary nasz człowiek pospołu z nim iest ukrzyżowany, aby ćiało grzechu było zniszczone; żebyśmy iuż więcey nie służyli grzechowi.

7. Bo ktoć umarł, usprawiedliwiony iest od grzechu.

8. Jeżliśmy tedy z Chrystusem * umarli, wierzymy iż też z nim żyć będźiemy.
* 2 Tym. 2, 11.

9. Wiedząc że Chrystus powstawszy * z martwych, więcey nie umiera, i śmierć mu więcey nie panuie.
* Obiaw. 1, 18.

10. Bo iż umarł, grzechowi raz umarł: a iż żywie, żywie Bogu.

11. Tak też i wy rozumieyćie, żeśćie wy umarłymi grzechowi: aleśćie żywymi Bogu w Chrystusie JEzusie PANU naszym.*

12. Niechże tedy nie krolnie grzech w śmiertelnym ćiele waszym, żebyśćie mu po-

posłuszni byli w pożądliwościach iego.

13. Ani stawiaycie członkow waszych orężem niesprawiedliwości grzechowi; ale stawiaycie siebie * samych Bogu, iako z umarłych żywi, i członki wasze orężem sprawiedliwości Bogu. * Luk. 1, 75. Galat. 2, 19. Zyd. 9, 14. 1 Piotr. 4, 2.

14. Abowiem grzech panować nad wami nie będzie: boście nie pod Zakonem, ale pod łaską.

15. Coż tedy? będziemyż grzeszyli, żeśmy nie pod Zakonem, ale pod łaską? nie day tego Boże!

16. Azaż nie wiecie, że komu * się stawiacie za sługi ku posłuszeństwu, tegoście sługami komuście posłuszni; bądź grzechowi ku śmierci, bądź posłuszeństwu ku sprawiedliwości. * Jan. 8, 34. 2 Piotr. 2, 19.

17. Ale chwała Bogu, że bywszy sługami grzechu, usłuchaliście z serca sposobu oney nauki, ktoreyście się poddali.

18. A będąc * uwolnieni od grzechu, staliście się niewolnikami sprawiedliwości. * Jan 8, 36. Galat. 5, 1. 1 Piotr. 2, 16.

LE. na N. 7. po S. Troycy.

19. PO ludzku mowię, dla mdłości ciała waszego. Abowiem iakoście stawiali członki wasze na służbę nieczystości i nieprawości, ku czynieniu nieprawości: tak teraz stawiaycie członki wasze na służbę sprawiedliwości ku poświęceniu.

20. Bo pokiście byli sługami grzechu, byliście wolnymi od sprawiedliwości.

21. Jakiż eście tedy na on czas pożytek mieli onych rzeczy, za ktore się teraz wstydzicie? bo koniec onych iest śmierć.

22. Lecz teraz będąc uwolnieni od grzechu, a zniewoleni Bogu; macie pożytek swoy ku poświęceniu, a koniec żywot wieczny.

23. Abowiem zapłata za * grzech iest śmierć: ale dar z łaski Bożey iest żywot wieczny w Chrystusie JEzusie PANU naszym.* * 1 Moy. 2, 17. Ezech. 3, 18. r. 18, 18. r. 33, 8.

Rozdział VII.

Pokazuie, co iest bydź pod Zakonem. 2. Przykładem od małżeństwa wziętym. 7. A żeby nie była przyganа Zakonowi. 14. Uczy-

[illegible] 15. Zakon
[illegible] śmierći.
[illegible] ku żywotowi.
[illegible] i ciała opisuie.
[illegible] nie wiećie bracia,
[illegible] powiadomym Za-
[illegible]) iż Zakon pa-
[illegible] człowiekiem poki
[illegible]
[illegible] abowiem niewiasta,
[illegible] iest * za mężem, poki
[illegible], obowiązana mu
[illegible] Zakonem: a ieżliby
[illegible] umarł, uwolniona
[illegible] Zakonu mężowego.
* 1 Kor. 7, 39.
3. Przetoż tedy poki
[illegible], będźie * zwana
[illegible]nica, ieżliby żona
[illegible] męża została: ale
[illegible] mąż iey umarł,
[illegible] iest od Zakonu
[illegible], aby nie była cu-
[illegible], choćby śię in-
[illegible] męża żoną stała.
* Matt. 5, 32. r. 19, 9.
4. A tak braćia moi, i
[illegible] * umartwieni Za-
[illegible] przez ćiało Chry-
[illegible], abyśćie śię stali
[illegible], to iest tego, ktory
[illegible] iest z mar-
[illegible], abyśmy owoc przy-
nosili Bogu. * 2 Kor. 5, 15.
[illegible] 2, 19. 1 Tess. 5, 10.
5. Abowiem gdyśmy by-
li [illegible] ćiele, namiętnośći
[illegible], ktore śię wznie-

cały przez Zakon, mocy dokazowały w członkach naszych ku przynoszeniu owocu śmierći.

6. Lecz teraz staliśmy śię wolni od Zakonu, gdyż iuż umarł ten, przez ktorego śmy byli zatrzymani; abyśmy Bogu służyli w nowośći ducha, a nie w starośći litery.

7. Coż tedy rzeczemy? iż Zakon iest grzechem? nie day tego Boże! i owszem * grzechu nie poznał, tylko przez Zakon: bo i o pożądliwośćibym był nie wiedźiał, by był Zakon nie rzekł; nie będźiesz † pożądał.
* Rzym. 3, 20. † 2 Moy. 20, 17. 5 Moy. 5, 21.

8. Lecz grzech * wziąwszy przyczynę przez ono przykazanie, sprawił we mnie wszelaką pożądliwość. * Rzym. 4, 15. r. 5, 20. Galat. 3, 19.

9. Abowiem bez Zakonu grzech iest martwy. I iam żył niekiedy bez Zakonu. Lecz gdy przyszło przykazanie, grzech ożył; a iam umarł.

10. I znalazło śię, że to przykazanie, ktore miało bydź ku żywotowi, iest mi ku śmierći.

Digitized by Google

11. Gdyż grzech wziąwszy przyczynę przez ono przykazanie, zwiodł mię, i przez nie zabił mię.

12. A tak Zakon iest * święty, i ono przykazanie święte i sprawiedliwe, i dobre. *Psalm 19,8. 1Tym.1,8.

13. To tedy dobre, stałoż mi się śmiercią? nie day tego Boże! i owszem grzech, aby się pokazał bydź grzechem, sprawił mi śmierć przez ono dobre: żeby się stał nader grzeszącym on grzech, przez ono przykazanie.

14. Bo wiemy iż Zakon iest duchowny: alem ia cielesny, zaprzedany * pod grzech. *Izai. 52,3.

15. Abowiem tego co czynię, nie pochwalam: bo nie co chcę, to czynię; ale czego nienawidzę, to czynię.

16. A ieźli czego nie chcę, to czynię; przyzwalam Zakonowi że dobry iest.

17. Już tedy teraz nie ia to czynię, ale grzech we mnie mieszkaiący.

18. Gdyż wiem, że nie mieszka we mnie (to iest, w ciele moim) dobre. Abowiem chęć iest we mnie; ale wykonać to, co iest dobrego, nie znayduię.

19. Bo nie czynię dobrego, ktore chcę: ale złe, ktorego nie chcę, to czynię.

20. A ieźliż ia to czynię, czego nie chcę: iuż ia więcey nie czynię tego, ale grzech, ktory we mnie mieszka.

21. Znayduię tedy ten Zakon w sobie; gdy chcę dobre czynić, że się mnie złe trzyma.

22. Abowiem kocham się w Zakonie * Bożym, według wnętrznego człowieka. *Psalm 1,2.

23. Lecz widzę inszy Zakon * w członkach moich, odporny Zakonowi umysłu mego, i ktory mię zniewala pod Zakon grzechu, ktory iest w członkach moich. *Galat. 5,17.

24. Nędznyż ia człowiek! ktoż mię wybawi z tego ciała śmierci?

25. Dziękuię Bogu przez JEzusa Chrystusa PANA naszego. Przetoż tedy ia sam umysłem służę Zakonowi Bożemu, lecz ciałem Zakonowi grzechu.

Rozdział VIII.

Niemasz żadnego potępienia tym, ktorzy są wszczepieni w PANA Chrystusa przez iego Ducha.

Digitized by Google

[illegible] duchem żywię.
[illegible] ctwo. 15. wyt-
[illegible] thiia. 18. J
[illegible] cielech Rzyma.

1. Przeto teraz żadnego niemasz potępienia tym, ktorzy będąc w Chrystusie JEzusie, nie według ciała chodzą, ale według Ducha.

2. Abowiem Zakon Ducha żywota, ktory jest w Chrystusie JEzusie, uwolnił mię od Zakonu * grzechu i śmierci.

* Jan. 8, 36. Galat. 5, 1.

3. Bo co niemożnego było Zakonowi, w czym on był słaby dla ciała; Bog posławszy Syna swego w podobieństwie grzesznego ciała, i dla grzechu, potępił * grzech w ciele:

* Rzym. 3, 28. Galat. 2, 16. Zyd. 7, 19. † 2 Kor. 5, 21. Galat. 3, 13.

4. Aby ona sprawiedliwość Zakonna była wypełniona w nas, ktorzy nie według ciała chodzimy, ale według Ducha.

5. Abowiem, * ktorzy są według ciała, o tym myślą, co jest cielesnego: ale ktorzy są według ducha, myślą o tym, co jest duchownego. * 1 Kor. 2, 14.

6. Gdyż zmysł ciała jest śmierć: ale zmysł ducha jest żywot i pokoy.

7. Przeto, iż zmysł ciała, jest nieprzyiacielem Bogu: bo się Zakonowi Bożemu nie poddawa, gdyż też i nie może.

8. Przetoż ktorzy są w ciele, Bogu się podobać nie mogą.

9. Lecz wy nie iesteście w ciele, ale w duchu; gdyż Duch Boży mieszka w was. A ieżli kto Ducha Chrystusowego nie ma, ten nie iest iego.

10. Ale ieżli Chrystus w was iest, tedy ciało iest martwe dla grzechu, a Duch iest żywy dla sprawiedliwości.

11. A ieżli Duch tego, ktory JEzusa wzbudził z martwych, mieszka w was; ten, ktory wzbudził Chrystusa z martwych, ożywi i śmiertelne * ciała wasze przez Ducha swego, ktory w was mieszka.

* 1 Kor. 6, 14. 2 Kor. 5, 1. Filip. 3, 21.

LE. na 8. N. po S. Troy.

12. A Tak bracia, dłużnikami iesteśmy, nie ciału, abyśmy według ciała żyli.

13. Abowiem ieźlibyśćie według ćiała żyli, pomrzećie: ale ieźlibyśćie Duchem sprawy ćiała umartwili, żyć będźiećie.

14. Bo ktorzykolwiek Duchem Bożym * prowadzeni bywaią, ći są synami Bożymi. * Galat. 4, 6.

15. Gdyżeśćie nie wźieli Ducha * niewoli znowu ku boiaźni, aleśćie wźieli Ducha przysposobienia † synowskiego; przez ktorego wołamy Abba, to iest Oycze.
* 2 Tym. 1, 7. † Galat. 3, 26. r. 4, 5. 6.

16. Tenże Duch poświadcza * Duchowi naszemu, iżeśmy dźiećmi Bożymi.
* 2 Kor. 1, 22. r. 5, 5. Efez. 1, 13. r. 4, 30.

17. A ieźliż dźiećmi, tedy i dźiedźicami: dźiedźicami w prawdźie Bożymi, a społdźiedźicami Chrystusowymi, ieźli tylko * z nim ćierpimy, abyśmy też z nim byli uwielbieni. *
* 2 Tym. 2, 12.

LE. na N. 4. po S. Troycy.

18. ABowiem mam za to, iż nie są rowne * utrapienia teraźnieyszego czasu, z oną przyszłą chwałą, ktora śię ma obiawić w nas. * Matt. 5, 12. r. 19, 29. 2 Kor. 4, 17.

19. Bo troskliwe wyglądanie stworzenia, oczekawa obiawienia synow Bożych.

20. Gdyż stworzenie marnośći iest poddane, nie dobrowolnie; ale dla tego, ktory ie poddał:

21. Pod nadźieią; że i samo stworzenie będźie uwolnione z niewoli skażenia, na wolność chwały dźiatek Bożych.

22. Bo wiemy, iż wszystko stworzenie wespoł wzdycha, i wespoł boleie, aż dotąd.

23. A nie tylko ono stworzenie, ale i my, ktorzy mamy pierwiastki Ducha, i my sami w sobie wzdychamy, oczekawaiąc przysposobienia synowskiego, to iest odkupienia * ćiała naszego. *
* Luk. 21, 28.

24. Abowiem nadźieią śmy zbawieni; a nadźieia widoma, nie iest nadźieia: bo co kto widźi, przecz śię tego spodźiewa.

25. Ale czego nie widźiemy, tego śię spodźiewamy, i tego przez ćierpliwość oczekawamy.

26. Także też i Duch dopomaga mdłośćiam naszym. Abowiem o cobyśmy

Digitized by Google

sie modlić* mieli, iako potrzeba nie wiemy: ale tenże Duch przyczynia sie za nami wzdychaniem nie-wymownym.

* Matt. 20, 28. Jakub. 4, 3.

27. A ten, ktory sie serc* bada, wie, ktory iest zmysł Ducha: ponieważ według Boga przyczynia sie za świętymi. * 1 Sam. 16, 7. Psalm 7, 10. Jerem. 11, 20. r. 17, 10. r. 20, 12. Luk. 16, 15. Dzie. 1, 24.

W. na dzień S. Jakuba.

28. A Wiemy iż tym, ktorzy miłuią Boga, wszystkie rzeczy dopomagaią ku dobremu; to iest tym, ktorzy według postanowienia Bożego powołani są.

29. Abowiem, ktore on przejrzał, te też przenaznaczył, aby byli przypodobani obrazowi Syna iego; żeby on był pierworodnym między* wiela braći. * Kolos. 1, 18.

30. A ktore przenaznaczył, te też powołał: a ktore powołał, te też usprawiedliwił: a ktore usprawiedliwił, te też uwielbił.

31. Coż tedy rzeczemy na to? ieżli Bog * za nami, ktoż przećiwko nam? * 4 Mojż. 14, 9.

32. Ktory ani własnemu * Synowi nie przepuśćił, ale go za nas wszystkich wydał: i iakożby nam wszystkiego z nim nie darował? * Izai. 53, 10. Jan. 3, 16.

33. Ktoż będźie skarżył na wybrane Boże? Bog iest, ktory* usprawiedliwia. * Izai. 53, 11. Jerem. 23, 6. r. 33, 16. 1 Kor. 6, 11. Tyt. 3, 7.

34. Ktoż iest, coby ie potępił? Chrystus iest, ktory umarł; owszem i z martwych wstał: ktory też iest na prawicy Bożey, ktory sie też przyczynia za nami.

35. Ktoż nas odłączy od miłośći Chrystusowey? czyli utrapienie? czyli ućisk? czyli prześladowanie? czyli głod? czyli nagość? czyli niebezpieczeństwo? czyli miecz?

36. Jako napisano; dla ćiebie cały * dźień zabiiani bywamy, poczytaniśmy iako owce, na rzeź naznaczone. * Psalm 44, 23. 1 Kor. 4, 9. 2 Kor. 4, 11.

37. Ale w tym wszystkim przezwyćiężamy przez tego, ktory nas umiłował.

38. Abowiem pewienem tego, iż ani śmierć, ani żywot,

13. Abowiem ieźlibyśćie według ćiała żyli, pomrzećie: ale ieźlibyśćie Duchem sprawy ćiała umartwili, żyć będźiećie.

14. Bo ktorzykolwiek Duchem Bożym * prowadzeni bywaią, ći są synami Bożymi. * Galat. 4, 6.

15. Gdyżeśćie nie wźięli Ducha * niewoli znowu ku boiaźni, aleśćie wźięli Ducha przysposobienia † synowskiego; przez ktorego wołamy Abba, to iest Oycze.
* 2 Tym. 1, 7. † Galat. 3, 26. r. 4, 5. 6.

16. Tenże Duch poświadcza * Duchowi naszemu, iżeśmy dźiećmi Bożymi.
* 2 Kor. 1, 22. r. 5, 5. Efes. 1, 13. r. 4, 30.

17. A ieźliż dźiećmi, tedy i dźiedźicami: dźiedźicami w prawdźie Bożymi, a społdźiedźicami Chrystusowymi, ieźli tylko * z nim ćierpimy, abyśmy też z nim byli uwielbieni. *
* 2 Tym. 2, 12.

LE. na N. 4. po S. Troycy.

18. ABowiem mam za to, iż nie są rowne * utrapienia teraznieyszego czasu, z oną przyszłą chwałą, ktora śię ma obiawić w nas. * Matt. 5, 12. r. 19, 29. 2 Kor. 4, 17.

19. Bo troskliwe wyglądanie stworzenia, oczekawa obiawienia synow Bożych:

20. Gdyż stworzenie marnośći iest poddane, nie dobrowolnie; ale dla tego, ktory ie poddał:

21. Pod nadźieią; że i samo stworzenie będźie uwolnione z niewoli skażenia, na wolność chwały dźiatek Bożych.

22. Bo wiemy, iż wszystko stworzenie wespoł wzdycha, i wespoł boleie, aż dotąd.

23. A nie tylko ono stworzenie, ale i my, ktorzy mamy pierwiastki Ducha, i my sami w sobie wzdychamy, oczekawaiąc przysposobienia synowskiego, to iest odkupienia * ćiała naszego. *
* Luk. 21, 28.

24. Abowiem nadźieią śmy zbawieni; a nadźieia widoma, nie iest nadźieia: bo co kto widźi, przecz śię tego spodźiewa.

25. Ale czego nie widźiemy, tego śię spodźiewamy, i tego przez ćierpliwość oczekawamy.

26. Także też i Duch dopomaga mdłośćiam naszym. Abowiem o cobyśmy

śię

Digitized by Google

się modlić* mieli, iako potrzeba nie wiemy: ale tenże Duch przyczynia się za nami wzdychaniem niewymownym.

* Matt. 20, 22. Jakub. 4, 3.

27. A ten, ktory się serc* bada, wie, ktory iest zmysł Ducha: ponieważ według Boga przyczynia się za świętymi. * 1 Sam. 16, 7. Psalm 7, 10. Jerem. 11, 20. r. 17, 10. r. 20, 12. Luk. 16, 15. Dzie. 1, 24.

W. na dzień S. Jakuba.

28. A Wiemy iż tym, ktorzy miłuią Boga, wszystkie rzeczy dopomagaią ku dobremu; to iest tym, ktorzy według postanowienia Bożego powołani są.

29. Abowiem, ktore on przeyrzał, te też przenaznaczył,* aby byli przypodobani obrazowi Syna iego; żeby on był pierworodnym między* wielą braći. * Kolos. 1, 18.

30. A ktore przenaznaczył, te też powołał: a ktore powołał, te też usprawiedliwił: a ktore usprawiedliwił, te też uwielbił.

31. Coż tedy rzeczemy na to? ieźli Bog * za nami, ktoż przećiwko nam? * 4 Mojż. 14, 9.

32. Ktory ani własnemu * Synowi nie przepuśćił, ale go za nas wszystkich wydał: i iakożby nam wszystkiego z nim nie darował? * Izai. 53, 10. Jan. 3, 16.

33. Ktoż będzie skarżył na wybrane Boże? Bog iest, ktory* usprawiedliwia. * Izai. 53, 11. Jerem. 23, 6. r. 33, 16. 1 Kor. 6, 11. Tyt. 3, 7.

34. Ktoż iest, coby ie potępił? Chrystus iest, ktory umarł; owszem i z martwych wstał: ktory też iest na prawicy Bożey, ktory się też przyczynia za nami.

35. Ktoż nas odłączy od miłośći Chrystusowey? czyli utrapienie? czyli ućisk? czyli prześladowanie? czyli głod? czyli nagość? czyli niebezpieczeństwo? czyli miecz?

36. Jako napisano; dla ćiebie cały * dzień zabiiani bywamy, poczytaniśmy iako owce, na rzeź naznaczone. * Psalm 44, 23. 1 Kor. 4, 9. 2 Kor. 4, 11.

37. Ale w tym wszystkim przezwyćiężamy przez tego, ktory nas umiłował.

38. Abowiem pewienem tego, iż ani śmierć, ani żywot,

Digitized by Google

żywot, ani Aniołowie, ani księstwa, ani mocarstwa, ani teraźnieysze, ani przyszłe rzeczy:

39. Ani wysokość, ani głębokość, ani żadne insze stworzenie, nie będzie nas mogło odłączyć od miłości Bożey, ktora iest w JEzusie Chrystusie, PANU naszym. *

Rozdział IX.

Uczy że dwoiacy są synowie Abrahamowi. 15. Z ktorymi Bog według woli swoiey. 20. iako garncarz z gliną wolnie sobie poczyna. 24. 30. Potym wezwania Poganow. 31. a Zydow odrzucenia. 25. 27. z Prorokow dowodzi.

PRawdę mowię w Chrystusie, a nie kłamam; w czym mi poświadcza sumnienie moie przez Ducha Swiętego:

2. Ze mam wielki smętek, i nieustawaiący bol w sercu moim.

3. Abowiem żądam ia sam, abym *się stał odłączonym od Chrystusa za bracią moię, za pokrewne moie według ciała.

* 2 Moy. 32, 32.

4. Ktorzy są Izraelczycy, ktorych * iest przysposobienie synowskie, i chwała, i przymierza, i Zakonu † danie, i służba Boża, i obietnice. * Rzym. 2, 17. † Efez. 2, 12.

5. Ktorych są oycowie, i z ktorych poszedł Chrystus ile według ciała, ktory iest nad wszystkimi Bog błogosławiony na wieki. Amen.

6. Lecz nie można, żeby miało * upaść słowo Boże. Abowiem nie wszyscy, ktorzy są † z Izraela, są Izraelem. * 4 Moy. 23, 19. † Rzym. 2, 28

7. Ani iż są nasieniem Abrahamowym, wszyscy są dziećmi: ale rzeczono: w Izaaku * będzie tobie nazwane nasienie.

* 1 Moy. 21, 12. Zyd. 11, 8.

8. To iest nie dzieci ciała, są dziećmi Bożymi: ale dzieci * obietnice, bywaią w nasienie policzone.

* Galat. 4, 28.

9. Abowiem obietnice słowo to iest: o tym właśnie * czasie przyydę, a Sara będzie miała syna.

* 1 Moy. 18, 10.

10. A nie tylko to, ale i Rebeka, * gdy z iednego Oyca naszego Izaaka brzemienna została:

* 1 Moy. 25, 21.

11. Gdy się ieszcze były dziatki nie narodziły, ani

co dobrego albo złego u-
czyniły; aby śię ostało po-
stanowienie Boże według
wybrania, nie z uczynkow,
ale z tego, ktory powoływa.
12. Rzeczono iey: że
więtszy będźie służył *
mnieyszemu; * 1 Moy. 25, 23.
13. Jako napisano: Ja-
kobam * umiłował, alem
Ezawa miał w nienawiśći.
* Mal. 1, 2.
14. Coż tedy rzeczemy?
iestże niesprawiedliwość *
u Boga? nie day tego Boże!
* 5 Moy. 32, 4. 2 Kron. 19, 7.
Job. 8, 3. r. 34, 10.
15. Abowiem do Moy-
żesza * mowi: zmiłuię śię,
nad kim śię zmiłuię; a zli-
tuię śię, nad kim śię zlituię.
* 2 Moy. 33, 19.
16. A przetoż nie należy
na tym, co chce, ani na tym,
co bieży; ale na Bogu,
ktory śię zmiłowywa.
17. Abowiem mowi pi-
smo do Faraona: na tom *
ćię samo wzbudźił, abym
okazał moc moię na tobie;
a iżby opowiadane było
imię moie po wszystkiey
źiemi. * 2 Moy. 9, 16.
18. A tak nad kim chce,
zmiłowywa śię: a kogo
chce, zatwardza.
19. Ale mi rzeczesz?
przecząże śię ieszcze uskarża?
bo ktoż śię sprzećiwił woli
iego?
20. J owszem: o czło-
wiecze! ktożeś ty ieśt, ktory
spor wiedźiesz z Bogiem?
izali lepianka * rzecze le-
piarzowi? przeczżeś mię
tak uczynił? * Izai. 45, 9.
r. 64, 8.
21. Jzali nie ma mocy
garncarz * nad gliną, żeby
z teyże bryły uczynił iedno
naczynie ku uczćiwośći, a
drugie ku zelżywośći?
* Jerem. 18, 6. Mądr. 15, 7.
Syr. 33, 13. 2 Tym. 2, 20.
22. A ieśliż Bog chcąc
okazać gniew, i znaiomą
uczynić możność swoię,
znośił w wielkiey ćierpli-
wośći naczynia gniewu na
zginienie zgotowane:
23. A iżby znaiome uczy-
nił bogactwo chwały
swoiey nad naczyniem mi-
łośierdźia, ktore zgotował
ku chwale:
24. Ktorych i powołał;
to ieśt, nas: nie tylko z Ży-
dow, ale i z Poganow:
25. Jako też u Ozeasza
mowi: nazowię lud, ktory
* nie był moim, ludem
moim: a onę, ktora nie
była umiłowaną, nazowię
umiłowaną.
* Ozeas. 2, 23. 1 Piotr. 2, 10.

Digitized by Google

26. I ſtanie śię, że na tym mieyſcu, gdźie im mawiano; nie ieſteśćie wy * ludem moim; tam nazwani będą ſynami Boga żywego. *Ozeaß. 1, 10.

27. A Izaiaß woła nad Izraelem, mowiąc: choćby liczba * ſynow Izraelſkich była iako piaſek morſki, oſtanki zachowane będą.
*Izai. 10, 22. Amos. 9, 8. Zach. 13, 8.

28. Abowiem ſprawę ſkończy i ſkroći w ſprawiedliwośći; ſprawę zaiſte ſkroconą uczyni PAN na ziemi.

29. I iako przed tym powiedźiał Izaiaß: by nam był PAN Zaſtępow * nie zoſtawił naśienia, bylibyśmy śię ſtali iako † Sodoma; i Gomorze bylibyśmy podobni.
*Izai. 1, 9. † 1 Moy. 19, 24. Izai. 13, 19. Jerem. 50, 40. Ezech. 16, 55.

30. Coż tedy rzeczemy? to, iż Poganie, ktorzy nie ßukali ſprawiedliwośći, doſtąpili ſprawiedliwośći; a ſprawiedliwośći, ktora ieſt z wiary.

31. A Izrael ßukaiąc * Zakonu ſprawiedliwośći, nie doßedł Zakonu ſprawiedliwośći.
*Rzym. 10, 2. r. 11, 7.

32. Dla czegoż? iż nie z wiary, ale iako z uczynkow Zakonu iey ſzukali: abowiem śię obrazili o kamień obrażenia;

33. Jako napiſano: oto kładę w Syonie * kamień obrażenia, i opokę otrącenia: a wßelki, † ktory weń wierzy, nie będźie pohańbiony. *Pſalm 118, 22. Izai. 8, 14. r. 28, 16. Matt. 21, 42. Mark. 12, 10. 1 Piotr. 2, 6. † Pſalm 2, 12. Przyp. 16, 20. Jerem. 17, 7.

Rozdźiał X.

Pokazuie ſkutki wybrania. 3. Iż iedni odrzucaią, drudzy przyimuią. 4. Chryſtuſa, ktory ieſt celem Zakonu. 15. Powołanie Poganow przez Moyzeßa. 20. a Zydow przez Izaiaßa przepowiedźiane ieſt.

Bracia, przychylna wola ſerca mego, i modlitwa, ktorą czynię do Boga za Izraelem, ieſtći ku zbawieniu.

2. Abowiem dawam im świadectwo, iż gorliwość * ku Bogu maią; ale nie według wiadomośći.
*Rzym. 9, 31.

3. Bo nie znaiąc ſprawiedliwośći Bożey; a chcąc właſną ſprawiedliwość wyſtawić, ſprawie-
dli-

dliwośći Bożey nie byli poddani.

4. Abowiem koniec Zakonu iest * Chrystus, ku sprawiedliwośći każdemu wierzącemu. * Matt. 5, 17. Dzie. 13, 38. 2 Kor. 3, 13. Galat. 3, 24.

5. Gdyż Moyżesz pisze o sprawiedliwośći, ktora iest z Zakonu, iż ktobykolwiek te * rzeczy czynił, przez nie żyć będźie. * 3 Moy. 18, 5. Ezech. 20, 11. Galat. 3, 12.

6. Ale sprawiedliwość, ktora iest z wiary, tak mowi: nie mow w sercu swym, kto * wstąpi na niebo? to iest, Chrystusa na doł sprowadźić. * 5 Moy. 30, 12.

7. Albo kto zstąpi do przepaśći? to iest, Chrystusa od umarłych wyprowadźić.

8. Ale coż mowi? bliśko ćiebie iest * słowo w uśćiech twoich, i w sercu twoim: toć iest słowo wiary, ktore opowiadamy: * 5 Moy. 30, 14. Izai. 51, 16. r. 59, 21.

9. Że ieżlibyś usty wyznał PANA Jezusa, i uwierzyłbyś w sercu twoim, że go Bog z martwych wzbudźił, zbawiony będźiesz.

LE. na dźień S. Andrz.

10. Abowiem sercem wierzono bywa ku sprawiedliwośći, ale śię usty wyznanie dźieie ku zbawieniu.

11. Bo pismo mowi: wszelki, kto weń * wierzy, nie będźie pohańbiony. * Izai. 28, 16. Rzym. 9, 33. 1 Piotr. 2, 6.

12. Gdyż niemasz rożnośći miedzy Żydem i Grekiem. Bo tenże PAN wszystkich, bogaty iest ku wszystkim ktorzy go wzywaią.

13. Każdy bowiem, ktoby * wzywał imienia PAńskiego, zbawiony będźie. * Joel 2, 32. Dźie. 2, 21.

14. Jakoż tedy wzywać będą tego, w ktorego nie uwierzyli? a iako uwierzą w tego, o ktorym nie słyszeli? a iako usłyszą bez kaznodźieie.

15. Jakoż też będą kazać, ieżliby nie byli posłani? (iako napisano: o iako śliczne są nogi * tych, ktorzy opowiadaią pokoy; tych, ktorzy opowiadaią dobre rzeczy.) * Izai 52, 7. Nah. 1, 15.

16. Ałeć nie wszyscy posłuszni byli Ewangielii. Abowiem Izaiasz * mowi:

wi: PANIE, ktoż uwierzył kazaniu naszemu.
* Izai. 53, 1. Jan. 12, 38.

17. Wiara tedy iest z słuchania, a słuchanie przez słowo Boże.

18. Ale mowię: izali nie słyszeli? i owszem * na wszystkę ziemię wyszedł głos ich, i na kończyny okręgu ziemie słowa ich.*
* Psalm 19, 5.

19. Ale mowię: izali tego nie poznał Izrael? pierwszy Moyzesz mowi: ia was do zazdrości pobudzę przez narod, ktory * nie iest narodem; przez narod nierozumny rozdraźnię was. * 5 Moy. 32, 21.

20. A Izaiasz śmiałości używaiąc, mowi: iestem znaleziony * od tych, ktorzy mię nie szukali; i iestem obiawiony tym, ktorzy się o mnie nie pytali.
* Izai. 52, 15. r. 65, 1.

21. Ale przeciwko Izraelowi mowi: cały dzień wyciągałem * ręce moie do ludu upornego i sprzeciwiaiącego się. * Jer. 35, 14.

Rozdział XI.

Zeby o ludu Bożym i o kościele według zwierzchnego pozoru nie sądzono. 4. Niewiadomością Eliaszową dowodzi. 16. Zydowie choć przodki święte mieli. 23. Nie wszyscy są wybrani. 18. 24. Tak też nie wszyscy z Pogan przyięci. 30. Poganny do pokory upomina. 33. Głębokim się sądom Bożym dziwuie.

Mowię tedy: izali * Bog odrzucił lud swoy? nie day tego Boże! abowiem i iam iest Izraelczyk, z nasienia Abrahamowego, z pokolenia Beniamynowego.
*Psalm 94, 14. Jerem. 31, 37.

2. Nie odrzuciłci Bog ludu swego, ktory przeyrzał. Azaż nie wiecie, co mowi pismo o Eliaszu, iako się przyczynia do Boga przeciwko Izraelowi, mowiąc:

3. PANIE, Proroki * twoie pomordowali, i ołtarze twoie zburzyli; a zostałem ia sam, i szukaią duszę moiey. * 1 Krol. 19, 10.

4. Ale coż mu mowi Boska odpowiedź? zostawiłem sobie siedm tysięcy mężow, ktorzy nie skłonili kolana Baalowi.

5. Tak tedy i teraźnieyszego czasu ostanki podług wybrania z łaski zostały.

6. A ponieważ * z łaski, tedyć iuż nie z uczynkow, a inaczey łaska, iużby nie była łaską: a ieźli z uczynkow, iużci nie iest łaską; inaczey

Digitized by Google

[illegible] aby nie był u-
[illegible] *5 Moy. 9, 4.

7. [illegible] tedy? czego Izrael *szuka, tego nie dostąpił; ale wybrani dostąpili, a drudzy zatwardzeni są.
*Rzym. 9, 31.

8. Jako napisano: dał im Bog *Ducha twardego snu; oczy, aby nie widzieli, uszy, aby nie słyszeli, aż do dzisieyszego dnia.
*Iza. 6, 9. r. 29, 10. Ezech. 12, 2. Matt. 13, 14. Mark. 4, 12. Luk. 8, 10. Jan. 12, 40. Dzie. 28, 26.

9. A Dawid mowi: niechay im będzie *stoł ich sidłem, i ułowieniem, i otrąceniem, i odpłatą.
*Psalm 69, 23.

10. Niech zaćmione będą oczy ich, aby nie widzieli, a grzbietu ich zawżdy nachylay.

11. Mowię tedy: azaż się potknęli, aby padli? nie day tego Boże! ale przez ich upadek doszło zbawienie *Poganow, aby je do zawiśći przywiodł.
*Rzym. 10, 19.

12. A ponieważ upadek ich jest bogactwem świata, a umnieyszenie ich bogactwem Poganow; jakoż daleko więcey ich zupełność?

13. Abowiem mowię *wam Poganom, ilem ja jest Apostołem Poganow, usługowanie moie zalecam.
*Dzie. 9, 15. r. 13, 2. r. 22, 21. Galat. 1, 16. r. 2, 8. Efez. 3, 8. 1 Tym. 2, 7.

14. Azabym jako ku zawiśći pobudził ciało moie, i zbawiłbym niektore z nich.

15. Abowiem jeżliċ odrzucenie ich jest poiednaniem świata, coż będzie przyięćie ich, tylko ożyćie od umarłych?

16. Ponieważ jeżli pierwiastki święte, tedyċ i zaczynienie: a jeżli korzeń święty, tedyċ i gałęzie.

17. A jeżli niektore z gałęzi odłamane są; a ty, ktorys był płonną oliwą, jesteś wszczepiony miasto nich, i stałeś się uczestnikiem *korzenia, i tłustośći oliwnego drzewa:
*Jerem. 11, 16.

18. Nie chlubże się przećiw gałęziom. Bo jeżli się chlubisz, wiedzże, iż nie ty korzenia nosisz, ale korzeń ćiebie.

19. Ale rzeczesz; odłamane są gałęzie, abym ja był wszczepiony.

20. Dobrze: dla nie-

Digitized by Google

dowiarstwa odłamane są, ale ty wiarą stoisz; nie bądźże hardey myśli, ale śię boy.

21. Abowiem ieźli Bog przyrodzonym gałęźiom nie przepuśćił, wiedz, że i tobie nie przepuśći.

22. Obaczże tedy dobrotliwość i srogość Bożą: przećiwko tym w prawdźie, ktorzy upadli, srogość; ale przećiwko tobie dobrotliwość, ieźlibyś trwał w dobroći: inaczey i ty będźiesz wyćięty.

23. Aleć i oni ieźli nie będą trwali w niedowiarstwie, wszczepieni zaś będą: gdyż mocny iest Bog one zaśię wszczepić.

24. Abowiem ieźliś ty iest wyćięty z oliwy z przyrodzenia płonney, a przećiwko przyrodzeniu iesteś wszczepiony w dobrą oliwę: iakoż daleko więcey, ktorzy są według przyrodzenia, wszczepieni będą w swoię własną oliwę.

25. Bo nie chcę abyśćie nie mieli wiedźieć bráćia tey taiemnice, (żebyśćie nie byli sami u śiebie mądrymi) iż zatwardzenie z częśći przyszło na Izraela, poki by nie weszła * zupełność Poganow. * Luk. 21, 24.

26. A tak wszystek Izrael będźie zbawiony, iako napisano: przyydźie z Syonu * Wybawićiel, i odwroći niepobożnośći od Iakoba.
* Psalm 14, 8. Izai 59, 20.

27. A toć będźie * przymierze moie z nimi; gdy odeymę grzechy ich.
* Izai. 27, 9. Ierem. 31, 33. Zyd. 8, 8. r. 10, 16.

28. A tak według Ewangielii, nieprzyiaćiołmi są dla was: lecz według wybrania są miłymi dla oycow.

29. Abowiem darow swoich i wezwania Bog nie żałuie.

30. Bo iako i wy niekiedy byliśćie * nieposłuszni Bogu, ale teraz dostąpiliśćie miłośierdźia dla ich nieposłuszeństwa: * Efez. 2, 2.

31. Tak i oni teraz stali śię nieposłusznymi, aby dla miłośierdźia wam okazanego i oni miłośierdźia dostąpili.

32. Abowiem zamknął ie Bog wszystkie w nieposłuszeństwo, aby śię nad wszystkimi nimi zmiłował.

LE. na N. S. Troycy.

33. O Głębokośći bogactwa i mądrośći, i znaio-

znaiomośći Bożey! iako ſą nie wybadane ſądy iego! i nie dośćignione drogi iego!

34. Bo ktoż poznał u‑myſł * PAńſki? albo kto był rayca iego? * Izai. 40, 13. Mądr. 9, 13. 1 Kor. 2, 16.

35. Albo kto mu co * pierwey dał a będźie mu zaśię oddano? * Job. 41, 2.

36. Abowiem * z niego, i przezeń, i w nim ſą wſzyſtkie rzeczy: iemu † niech będźie chwała na wieki, Amen. * * 1 Kor. 8, 6. † Rzym. 16, 27.

Rozdział XII.

Upomina do rozumney służby Bożey. 9. J do nieobłudney, ktoraby przez cnoty iawna była, miłośći. 14. 20. A ktoraby śię i ku nieprzyiaćiołom ſkłaniała.

LE. na N. 1. po 3. Krol.

PRoſzę was tedy bráćia przez litośći Boże, abyśćie ſtawiali ćiała waſze * ofiarą żywą, świętą, przyiemną Bogu, to ieſt, rozumną ſłużbę waſzę. * Filip. 4, 18. 1 Piotr. 2, 5.

2. A nie przypodobywayćie śię * temu światu; ale śię przemieńćie przez odnowienie umyſłu waſzego: na to, abyśćie doświadczyli, ktora † ieſt wola Boża dobra, przyiemna, i doſkonała. * Jakub. 4, 4. 1 Jan. 2, 15. † Efez. 5, 17. 1 Teſſ. 4, 3.

3. Abowiem powiadam przez łaſkę, ktora mi ieſt dana, każdemu, co ieſt miedzy wami, aby więcey o ſobie nie rozumiał, niżeli potrzeba rozumieć; ale żeby o ſobie rozumiał ſkromnie, tak, iako komu * Bog udźielił miarę wiary. * 1 Kor. 12, 11.

4. Abowiem iako w iednym * ćiele wiele członkow mamy, ale wſzyſtkie członki nie iednoż dźiełło maią: * Efez. 4, 16.

5. Tak wiele nas ieſt iednym * ćiałem w Chryſtuśie, aleśmy z oſobna iedni drugich członkami. * * 1 Kor. 12, 27.

6. Maiąc tedy rożne dary, * według łaſki, ktora nam ieſt dana; ieżli proroctwo, niech będźie według ſznuru wiary: * 1 Kor. 12, 4. Efez. 4, 7.

7. Jeżli * poſługowanie, niech będźie w poſługowaniu; ieżli kto naucza, niech trwa w nauczaniu: * 1 Piotr. 4, 11.

8. Jeżli kto napomina, w napominaniu; kto * rozdawa, w ſzczerośći; kto przełożony ieſt, w pil‑

Digitized by Google

nośći; ktoť czyni miłośierdzie, niech czyni z ochotą.
* Matt. 6, 1. † 2 Kor. 9, 7.
LE. na N. 2. po 3. Krol.

9. Miłość niech będźie nieobłudna. Mieyćie w obrzydliwośći * złe, imuiąc śię dobrego.
* Amos 5, 15.

10. Miłośćią braterską iedni ku drugim * skłonni bądźćie: uczćiwośćią † iedni drugich uprzedzaiąc.
* Efez. 4, 3. † Filip. 2, 3.

11. W pracy nieleniwi: Duchem pałaiący: PANU służący.

12. W nadźiei śię * weselący: w ućisku † ćierpliwi: w modlitwie ** ustawiczni. * Filip. 4, 4. † Zyd. 12, 2. ** Luk. 18, 1.

13. Potrzebom * świętych udźielaiący: gośćinnośći † naśladuiący.
* 1 Kor. 16, 1. † Zyd. 13, 2.

14. Dobrorzeczćie tym, ktorzy was * prześladuią: dobrorzeczćie, a nie przeklinayćie. * Matt. 5, 44.

15. Weselćie śię z weselącymi; a płaczćie z płaczącymi.

16. Bądźćie miedzy * sobą iednomyślni, wysoko o sobie † nie rozumieiąc, ale śię do niskich nakłaniaiąc. * Rzym. 15, 1. † Izai. 5, 21.
LE. na N. 3. po 3. Krol.

17. Nie bądźćie * madrymi sami u śiebie. Zadnemu złym za złe † nie oddawayćie: obmyślawaiąc ** to, co iest uczćiwego przed wszystkimi ludźmi. * Psalm 131, 1. † Matt. 5, 39. ** 2 Kor. 8, 21.

18. Jeźli można, ile z was iest, ze wszystkimi ludźmi * pokoy mieyćie.
* Zyd. 12, 14.

19. Nie mśćićie śię * sami, namilśi: ale dayćie mieysce gniewowi. Abowiem napisano; mnie † pomsta, a JA oddam, mowi PAN. * Matt. 5, 39. † 5 Moy. 32, 35.

20. Jeźli tedy łaknie nieprzyiaćiel * twoy, nakarm go; ieźli pragnie, napoy go: bo to czyniąc, węgle rozpalone zgarnieß na głowę iego. * Przyp. 25, 21.

21. Nie day śię zwyćiężyć złemu, ale złe dobrym zwyćiężay. *

Rozdział XIII.

Przykazuie aby wszyscy poddani byli wszelkiey zwierzchnośći. 8. Bliźnie swoie miłowali. 11. Sprawiedliwie żyli. 14. i Chrystusa przyoblekli.

Digitized by Google

KAżda duszá * niech bę-
dźie Zwierzchnośćiom
wyższym poddána. Boć
niemász zwierzchnośći, tyl-
ko † od Bogá: á te, ktore
są zwierzchnośći, od Bo-
gá są postánowione.
* Tyt. 3, 1. 1 Piotr. 2, 13.
† Mądr. 6, 4.
2. A ták kto śię zwierz-
chnośći sprzećiwia, Bo-
żemu śię postáno-
wieniu sprzećiwia: á
ktorzy śię sprzećiwiáią, sá-
mi sobie potępienie zie-
dnáią.
3. Abowiem przełożeni
nie są ná postrach dobrym
uczynkom, ále złym. A
chcesz śię nie bać Zwierz-
chnośći, czyń co iest do-
brego; á będźiesz miał po-
chwałę od niey.
4. Bożym bowiem iest
sługą, tobie ku dobremu.
Ale ieżli uczynisz co iest
złego, boy śię; boć nie
dármo miecz nośi; gdyż
iest sługą Bożym, mszczą-
cym śię w gniewie nad czy-
niącym co iest złego.
5. Przetoż trzebá bydź
poddanym; nie tylko dla
gniewu, ále i dla sumnie-
nia.
6. Abowiem dla tego
też podatki dawaćie, gdyż
są sługámi Bożymi, ktorzy
tego sámego ustáwicznie
pilnuią.
7. Oddawayćież * tedy
káżdemu cośćie powinni:
komu podatek, temu podá-
tek: komu cło, temu cło:
komu boiaźń, temu boiaźń:
komu cześć, temu cześć.
* Matt. 22, 21. Mark. 12, 17.
LE. ná N. 4. po 3. Krol.
8. NIkomu nic winni
nie bądźćie, tylko
abyśćie śię społecznie mi-
łowáli: bo kto miłuie *
bliźniego, Zakon wypełnił.
* Galat. 5, 14. 1 Tym. 1, 4. 5.
9. Gdyż to przykazanie:
nie będźiesz * cudzołożył,
nie będźiesz zabiiał, nie bę-
dźiesz kradł, nie będźiesz
fałszywie świadczył, nie
będźiesz pożądał: i ieśli
ktore insze iest przykazanie,
w tym słowie summownie
śię zamyka, mianowićie:
będźiesz miłował bliźniego
† twego iáko śiebie sámego.
* 2 Moy. 20, 14. 5 Moy. 5, 17.
† 3 Moy. 19, 18. Matt. 22, 39.
Galat. 5, 14. 1 Tess. 4, 9.
10. Miłość bliźniemu *
złośći nie wyrządza. A ták
wypełnieniem Zakonu iest
miłość.* * 1 Tym. 1, 5.
LE. ná N. 1. w Adwent.
11. A To czyniéie wiedząc

 czas,

Digitized by Google

czas, iż iuż przyszła godzina, abyśmy śię * ze snu ocućili. Abowiem teraz bliższe nas iest zbawienie, a niż kiedyśmy uwierzyli.
* Efez. 5, 14. 1 Tess. 5, 6.

12. Noc przeminęła, a dzień śię przybliżył. Odrzućmyż tedy uczynki * ćiemności, a oblecżmy śię we zbroię światłośći.
* Kolos. 3, 8.

13. Chodźmy uczćiwie iako we dnie: * nie w biesiadach, i w piiaństwach, nie we † wszeteczeństwach, i rozpustach: nie w poswarkach, ** ani w zazdrośći. * 1 Tess. 5, 7. † 1 Kor. 6, 9. Efez. 5, 3. ** 2 Kor. 12, 20. Galat. 5, 20.

14. Ale oblecżćie śię * w PANA Jezusa Chrystusa: a nie czyńćie starania o ćiele † ku wykonywaniu pożądliwośći.*
* Galat. 3, 27. † 1 Piotr. 2, 11.

Rozdział XIV.

Mdłe w wierze zaleca. 15. I żebyśmy ich nie gorszyli rozkazuie. 16. Mdłych napomina, żeby mocnieyszych nie posądzali. 19. Zeby tak w budowaniu zobopolnym. 20. i w granicach miłośći. 22. wolność Chrześćiańska stanęła.

A Tego, ktory iest w wierze słaby, przyymuyćie; nie na sprzeczania około sporow.

2. Boć ieden wierzy, iż może ieść wszystko: a drugi będąc słaby, iarzynę iada.

3. Ten, * ktory ie, niech lekce nie waży tego, ktory nie ie: a ktory nie ie, niech nie potępia tego, ktory ie. Abowiem go Bog przyiął.
* Kolos. 2, 16.

4. Ktoś ty iest, co sądźisz * cudzego sługę? Panu własnemu stoi, albo upada; a ostoi śię; abowiem go Bog może utwirdźić.
* Jakub. 4, 12.

5. Bo ieden rożność czyni miedzy * dniem a dniem; a drugi każdy dźień za rowno sądźi. Każdy niech będźie dobrze upewniony w zmyśle swoim.
* Galat. 4, 10.

6. Kto przestrzega dnia, PANU przestrzega; a kto nie przestrzega dnia, PANU nie przestrzega. Kto ie, PANU ie: bo dźiękuie * Bogu. A kto nie ie, PANU nie ie; a dźiękuie Bogu.
* 1 Tym. 4, 4.

7. Abowiem nikt z nas * sobie nie żyie, i nikt sobie nie umiera. * 2 Kor. 5, 15. Gal. 2, 20. 1 Tess. 5, 10. 1 Piotr. 4, 2.

8. Bo

Digitized by Google

8. Bo choć żyiemy, PANU żyiemy; choć umieramy, PANU umieramy. Przetoż choć i żyiemy, choć i umieramy, PAńscy iesteśmy.

9. Gdyż na to * Chrystus i umarł, i powstał, i ożył, aby i nad umarłymi, i nad żywymi panował.
* Dźie. 2, 34. Filip. 2, 9.

10. Ale ty przecżże postępiasz brata twego? albo też ty czemu lekce ważysz brata twego? gdyż wszyscy staniemy * przed stolicą Chrystusową.
* Matt. 25, 32. 2 Kor. 5, 10.

11. Bo napisano: żywię JA, mowi PAN, iż mi śię każde * kolano ukłoni, i każdy iężyk wysławiać będźie Boga.
* Isai. 45, 23. Filip. 2, 10.

12. A przeto każdy z nas * sam za śię odda rachunek Bogu. * Matt. 16, 27. 1 Kor. 3, 8. Galat. 6, 5.

13. A tak iuż nie sądźmy iedni drugich: ale raczey to rozsądzayćie, abyśćie nie kładli * obrażenia, ani dawali zgorszenia bratu.
* 1 Kor. 10, 32.

14. Wiem i upewniony iest * przez PANA JEzusa, iż niemasz nic przez śię nieczystego, tylko temu, ktory mniema co być nieczystym, to temu nieczyste iest. * Dźie 10, 15.

15. Lecz ieźli dla pokarmu brat twoy bywa zasmucony, iuż nie postępiesz według miłośći. Nie zatracay pokarmem twoim * tego, za ktorego Chrystus umarł.
* 1 Kor. 8, 11.

16. Niechże tedy † dobro wasze bluźnione nie będźie.
† T. Wolność Chrześćiańska.

17. Abowiem krolestwo * Boże nie iest pokarm ani napoy; ale sprawiedliwość i pokoy, i radość w Duchu Swiętym. * 1 Kor. 8, 8.

18. Bo kto w tych rzeczach służy Chrystusowi, miły iest Bogu, a przyiemny ludźiom.

19. Przetoż tedy naśladuymy tego, co należy do pokoiu, i do społecznego budowania.

20. Dla pokarmu nie psuy sprawy Bożey. Wszystkoć wprawdźie * iest czyste: ale złe iest człowiekowi, ktory ie z obrażeniem.
* Tyt. 1, 15.

21. Dobrać * iest nie ieść mięsa, i nie pić wina, ani żadney rzeczy, ktorą śię

brat twoy obraża albo gorszy, albo słabieie.
*1 Kor. 8, 13.

22. Ty wiarę masz? miey, że ią sam u siebie przed Bogiem. Błogosławiony, ktory samego siebie nie sądzi w tym, co ma za dobre.

23. Ale kto iest wątpliwy, ieźliby iadł, potępiony iest; iż nie ie z wiary. Abowiem cokolwiek * nie iest z wiary, grzechem iest.
*Tyt. 1, 15.

Rozdział XV.

Możnieysi siłę swoię na potwirdzanie mdleyszych obracać maią. 3. przykładem Chrystusowym. 7. Ktory był sługą. 8. nie tylko Żydow. 10. ale i Poganow. 15. Przyczyny pisania listu tego.

A Tak * powinniśmy znośić, my ktorzyśmy mocni, mdłośći słabych; a nie podobać się samym sobie. *1 Kor. 9, 20.

2. Przetoż każdy z nas niech się bliźniemu podoba ku dobremu, dla zbudowania.

3. Ponieważ i Chrystus nie podobał się samemu sobie, ale iako napisano: urągania * urągaiących tobie, przypadły na mię. *Psalm 69, 10.
LE. na N. 2. Adwent.

4. BO cokolwiek przed tym * napisano, ku naszey nauce napisano; abyśmy przez ćierpliwość, i przez poćiechę pism nadzieię mieli. *Rzym. 4, 23.

5. A Bog ćierpliwośći i poćiechy niech wam da, abyśćie byli * iednomyślni miedzy sobą, według Chrystusa JEzusa.
*Rzym. 12, 16. 1 Kor. 1, 10. Filip. 2, 2. r. 3, 16. 1 Piotr. 3, 8.

6. Abyśćie iednomyślnie iednymi usty wysławiali Boga, i Oyca PANA naszego JEzusa Chrystusa.

7. Przetoż przyymuyćie iedni drugich, iako i Chrystus przyiął nas do chwały Bożey.

8. Bo powiadam: iż JEzus Chrystus był sługą obrzezki dla prawdy Bożey, aby potwirdził obietnic Oycom uczynionych.

9. A Poganie żeby za miłośierdźie chwalili Boga, iako napisano: dla tego będę * ćię wysławiał miedzy Pogany, i imieniowi twemu śpiewać będę.
*2 Sam. 22, 50. Psal. 18, 50.

10. I zaśię mowi: weselćie

śelćie * śię Poganie z ludem
iego. * 5 Moy. 32, 43.
11. J zaśię: chwalćie *
PANA wszyscy Poganie, a
wysławiayćie go wszyscy
ludźie. * Psalm 117, 1.
12. J zaśię Jzaiasz mo-
wi: będźie * korzeń Jesse-
go, a ktory powstanie a-
by panował nad Pogany,
w nim Poganie nadźieię
pokładać będą. * Jzai. 11, 1. 10.
13. A Bog nadźieie niech
was napełni wszelką rado-
śćią i pokoiem w wierze,
abyśćie obfitowali w na-
dźiei przez moc Ducha
Swiętego. *
14. A pewienem, braćia
moi, i ia sam o was, żeśćie
i wy sami pełni dobroći,
napełnieni wszelkiey znaio-
mośći, i możećie iedni dru-
gich napominać.
15. A pisałem do was
braćia, poniekąd śmieley,
iakoby was napominaiąc,
przez łaskę, ktora mi iest
dana * od Boga: * Dźie 13, 2.
16. Na to, abym był słu-
gą JEzusa Chrystusa mię-
dzy Pogany, i świętobli-
wie pracuiąc w Ewangie-
lii Bożey, aby ofiara Po-
ganow stała śię przyiemna,
poświęcona przez Ducha
Swiętego.

17. Mam śię tedy czym
chlubić * w Chrystuśie JE-
zuśie, w rzeczach Bożych.
* 1 Kor. 9, 16. 2 Kor. 3, 8. 9.
k. 10, 15.
18. Abowiem nie śmiał-
bym mowić tego, czegoby
nie sprawował Chrystus
przez mię, w przywodze-
niu ku posłuszeństwu Po-
ganow, * przez słowo i przez
uczynek: * 2 Tym. 1, 11.
19. Przez moc znamion
i cudow, przez moc Ducha
Bożego: tak, iżem od Je-
ruzalem i okolicznych krain
aż do † Jliryku napełnił
Ewangelią Chrystusową.
† J. słowakow.
20. A to tak usiłuiąc ka-
zać Ewangelią, gdźie i
mianowany nie był Chry-
stus, abym na cudzym fun-
damenćie nie budował.
21. Ale iako napisano:
ktorym nie powiadano *
o nim, oglądaią; a ktorzy
o nim nie słychali, zrozu-
mieią. * Jzai. 52, 15.
22. Dla czegom też * czę-
sto miewał przeszkadzki,
żem do was przyyść nie
mogł. * Rzym. 1, 13.
23. Lecz teraz nie maiąc
więcey mieysca w tych sam
krainach, a maiąc chęć
przyyść do was * od wielu

Digitized by Google

lat: * Rzym. 1, 11. 1 Tess. 2, 17.

24. Kiedykolwiek poyde do Hyszpanii, przyyde do was; bo sie spodziewam, że tamtedy idąc, uyrze was, a że wy mnie tam poprowadźićie, kiedy śie pierwey z wami troszeczke ućieszę.

25. A teraz ide do Jeruzalem * usługuiąc świetym. * Dźie 19, 21.

26. Abowiem śie upodobało Macedonii i Achai, nieco * spolnie złożyć na ubogie świete, ktorzy są w Jeruzalemie. * Dźie 11, 29. 1 Kor. 16, 3. 4.

27. Owa podobało śie im, i są ich dłużnikami. Bo poniewasz dobr ich Duchownych Poganie śie uczestnikami * stali, powinni im też są ćielesnymi usługować. *1 Kor. 9, 11. Galat. 6, 6.

28. Przetoż gdy to wykonam, a onym iako zapieczetowany ten pożytek oddam, poyde przez was do Hyszpanii.

29. A wiem iż gdy przyyde * do was, z hoynym błogosławieństwem Ewangielii Chrystusowey przyyde. * Rzym. 1, 11.

30. A proszę was braćia przez PANA naszego Jezusa Chrystusa, i przez miłość Ducha, abyśćie wespołek ze mną † pracowali w modlitwach za mię do Boga. † G. Boiowali. 2 Kor. 1, 11.

31. Abym był * wybawiony od tych, ktorzy są niewiernymi w ziemi Judskiey: a iżby usługa moia, ktorą wykonywam przećiw Jeruzalem, przyiemna była świetym. * 2 Tess. 3, 2.

32. Abym z radośćią przyszedł do was * za wolą Bożą, i z wami śie wespołek ućieszył. * Rzym. 1, 10.

33. A Bog pokoiu, niech będźie z wami wszystkimi, Amen.

Rozdział XVI.

Zaleca Febe. 3. Wiele ich pozdrawia. 17. A niezgody wszczynaiących strzedz śie roskazuie.

Zalecam wam Febe, śiostre naszę, ktora iest służebnicą Zboru Kienchreeńskiego.

2. Abyśćie ią przyieli w PANU, iako przystoi świetym, i stali przy niey, w ktoreyby was kolwiek rzeczy potrzebowała. Abowiem i ona wielom gospody użyczała, aż i mnie samemu.

3. Pozdrowćie Pryscyl-

le i * Akwile, pomocniki moie w Chrystusie JEzusie. * Dzie 18,26. 2 Tym. 4,19.

4. (Ktorzy za duszę moię swoiey własney szyie nadstawiali; ktorym nie ia sam dziękuię, ale i wszystkie Zbory Pogańskie.)

5. Także Zbor, ktory iest w domu ich. Pozdrowcie Epeneta miłego moiego, ktory iest pierwiastkami Achai do Chrystusa.

6. Pozdrowcie Maryą, ktora wiele pracowała dla nas.

7. Pozdrowcie Andronika i Juniasza, krewne moie, i społwięźnie moie, ktorzy znacznymi są miedzy Apostołami, ktorzy i przede mną byli w Chrystusie.

8. Pozdrowcie Ampliasa, miłego moiego w PANU.

9. Pozdrowcie Urbana, pomocnika naszego w Chrystusie, i Stachyna, mnie miłego.

10. Pozdrowcie Appellessa doświadczonego w Chrystusie. Pozdrowcie te, ktorzy są z domu Arystobulowego.

11. Pozdrowcie Herodyona, pokrewnego moiego. Pozdrowcie te, ktorzy są z domu Narcyssowego, te ktorzy są w PANU.

12. Pozdrowcie Tryfenę, i Tryfosę, ktore pracuią w PANU. Pozdrowcie Persydę miłą, ktora wiele pracowała w PAnu.

13. Pozdrowcie Rufa, wybranego w PANU, i matkę iego i moię.

14. Pozdrowcie Asynkryta, Flegonta, Hermana, Patrobę, Hermena, i bracią, ktorzy są z nimi.

15. Pozdrowcie Filologa, i Julię, Nerego, i siostrę iego, i Olimpa, i wszystkie święte, ktorzy są z nimi.

16. Pozdrowcie iedni drugie z pocałowaniem * świętym. Pozdrawiaią was Zbory Chrystusowe.
* 1 Kor. 16, 20. 2 Kor. 13, 12. 1 Tess. 5, 26. 1 Piotr. 5, 14.

17. A proszę was bracia, abyście upatrowali te, ktorzy * czynią rozerwania † i zgorszenia przeciwko tey nauce, ktoreyście się wynauczyli; i chrońcie ‡ się ich.
* Kolos. 2, 8. Tyt. 3, 9. † Matt. 18, 6. 2 Tess. 3, 6. 2 Tym. 3, 5. Tyt. 3, 10. ‡ 2 Jan. 1, 10.

18. Abowiem takowi PANU naszemu JEzusowi Chrystusowi nie służą, ale * własnemu brzuchowi swe-

Digitized by Google

swemu: a przez łagodną mowę i pochlebstwo, serca prostych zwodzą.

* Filip. 3, 19.

19. Bo posłuszeństwo wasze wszystkich doszło. A przetoż raduię się z was. Ale chcę, abyście byli mądrymi * na dobre, a prostymi na złe.

* Matt. 10, 16.

20. A Bog * pokoiu zetrze szatana pod nogi wasze w rychle. Łaska PANA naszego JEzusa CHrystusa niech będźie z wami, Amen.

* 1 Kor. 14, 33.

21. Pozdrawiaią * was Tymoteusz, pomocnik moy, i † Lucyusz, i ‡ Iason, i ** Sosypater, pokrewni moi. * Dzie. 16, 1. Filip. 2, 19. 1 Tess. 3, 2. † Dzie. 13, 1. ‡ Dzie. 17, 7. ** Dzie. 20, 4.

22. Pozdrawiam was w PANU ia Tercyus, ktorym ten list pisał.

23. Pozdrawia was * Gaius, gospodarz moy i wszystkiego Zboru. Pozdrawia was † Erastus, szafarz mieyski, i Kwartus brat. * 1 Kor. 1, 14. † 2 Tym. 4, 20.

24. Łaska PANA naszego JEzusa CHrystusa niech będźie z wami wszystkimi, Amen.

25. A temu, ktory * was może utwierdźić według Ewangielii moiey, i opowiadania JEzusa CHrystusa, według obiawienia † taiemnice od czasow wiecznych zamilczaney: * Efez. 3, 20. † Efez. 1, 9. r. 3, 9. Kolos. 1, 26. 2 Tym. 1, 10. Tyt. 1, 2.

26. Lecz teraz obiawioney, * i przez pisma Prorockie według postanowienia wiecznego Boga ku posłuszeństwu wiary miedzy wszystkimi narody oznaymioney:

* 1 Piotr. 1, 20.

27. Temu samemu mądremu Bogu niech * będźie chwała, przez JEzusa CHrystusa na wieki. Amen

* Rzym. 11, 36.

Ten List do Rzymianow, napisany iest z Koryntu, przez Febę, służebnicę Zboru Kiendhreeńskiego.

Digitized by Google

List Pierwszy Swiętego Pawła Apostoła do Koryntow.

Pawel, Apostoł Chrystusa PANA, pozdrowiwszy kościoł Boży w Koryncie, i wszystkie, gdziekolwiek są, wierne Boże, dwie rzeczy im przekłada.

I. Wszystkim w pospolitości należącą i służącą ku ich naprawie. A to:

1. Z strony życia ich, aby miedzy sobą rozerwania i przebierania w sługach Bożych nie mieli, ani w mądrości świata się nie kochali, w rozd. 1. 2. 3. 4. Wszetecznika miedzy sobą nie cierpieli, w rozd. 5. Przed Pogany się nie sądzili, ale z pośrzodku siebie Sędzie obierali: Grzechami wszelkimi, wolni i niewolni się brzydzili, w rozd. 6. W rzeczach wolnych albo niewolnych, na mdłe zawżdy wzgląd mieli: kędy się mianuie Stan małżeński, i wolne używanie niektorych pokarmow, a zwłaszcza bałwanom ofiarowanych. O ktorych naucza, poki ich używać albo nie używać, a czymby się pobudzać do tego i do uciekania przed bałwochwalstwem, mieli, w rozd. 7. 8. 9. 10. Także aby rząd dobry we Zborze swoim mieli, i z strony szat, w iakich chodzić, i z strony usługi. Wieczerzą Pańską, i z strony zażywania języków i innych duchownych darow Bożych w rozd. 11. 12. 13. 14.

2. Z strony wiary, a zwłaszcza, o powszechnym zmartwychwstaniu. Gdzie dowodzi prawdziwego zmartwychwstania, i iakie będzie i w iakich ciełech; a co się stanie z tymi, co żywo dnia sądnego doczekaią.

II. Niektorym z osobna osobom należące: kędy się mianuie; zbierka na ubogie, obietnica przyyścia do nich Apostolskiego, zlecenie o Tymoteuszu, wymowienie Apollosa, napomnienie do stateczności w wierze i w miłości, świadectwo Stefanowi i domowi iego dane, pozdrowienie rozmaitych osob, klątwa na obłudniki Chrystusa PANA nie miłuiace, modlitwa Apostolska, i iego się oświadczenie w miłości przeciwko Koryntczykom: co wszystko się zamyka w 16. rozdziale.

Rozdział I.

Po zaleceniu Koryntow. 12. Ich niezgody strofuie, i od harbości do pokory prowadzi. 19. PAN Bog mądrość niebieską, nie w mądrości tego świata, ale w głupstwie podawa. 28. Z więtszey

wszytkiey części podle sobie osoby obiera. 29. Aby się człowiek nie w sobie ale w PANU chlubił.

PAwel, powołany * Apostoł JEzusa Chrystusa przez wolą Bożą, i † Sostenes brat. * Dzie.13,2. † Dzie 18,17.

2. Zborowi Bożemu, ktory iest w Koryncie, poświęconym * w Chrystusie JEzusie, powołanym † świętym, ze wszystkimi, ktorzy ‡ wzywaią imienia PANA naszego JEzusa Chrystusa na wszelkim mieyscu, i ich, i naszego PANA. * Jan.17,17. Dzie.15,9. † Rzym.1,7. Efez.1,1. Kol.1,22. 2 Tym.1,9. ‡ 2 Tym.2,19.

3. Łaska wam i pokoy* niech będzie od Boga Oyca naszego, i od PANA JEzusa Chrystusa. * 1 Piotr.1,2.

LE. na N. 18. po S. Troycy.

4. DZiękuię Bogu moiemu * zawsze za was, dla łaski Bożey, ktora wam iest dana w Chrystusie JEzusie. * Efez.1,3. 2 Tess.1,3.

5. Iżeście we wszystkim zbogaceni * w we nim wszelkiey mowie, i we wszelkiey znaiomości. * Kolos.1,9.10. r.2,7.

6. Jako świadectwo Chrystusowe utwirdzone iest w was.

7. Tak iż wam na żadnym darze nie schodzi, ktorzy * oczekawacie obiawienia PANA naszego JEzusa Chrystusa. * Filip.3,20. Tyt.2,13.

8. Ktory was też utwirdzi * aż do końca, abyście byli bez nagany w dzień PANA naszego JEzusa Chrystusa. * 1 Tess.3,13. r.5,23.

9. Wierny ci iest * Bog, przez ktorego iesteście powołani ku społeczności † syna iego JEzusa Chrystusa, PANA naszego. * Rzym.3,4. 1 Tess.5,24. † 1 Jan.1,7.

10. A proszę was bracia przez imię PANA naszego JEzusa Chrystusa, abyście toż mowili * wszyscy, a iżby nie były miedzy wami rozerwania: ale abyście byli spoieni iednakim umysłem, i iednakim zdaniem. * Rzym.15,5. Filip.3,16.

11. Abowiem oznaymiono mi o was, bracia moi, od domownikow Chloi, iż poswarki są miedzy wami.

12. A to powiadam, iż każdy z was mowi: iamci iest

Digitized by Google

iest * Pawłow, a iam † Apollosow, a iam Kiefasow, alem ia Chrystusow.
* 1 Kor. 3, 4. † Dzie. 18, 24.

13. Rozdzielonyż iest Chrystus? Azaż Paweł za was ukrzyżowany? albośćie w imię Pawłowe ochrzczeni?

14. Dziękuię Bogu, żem żadnego z was nie chrzćił, oprocz * Kryspa i Gaiusa:
* Dzie. 18, 8.

15. Aby kto nie rzekł, żem chrzćił w imię moie.

16. Ochrzćiłem też i dom * Stefanow. Nad to nie wiem, ieżlim kogo drugiego ochrzćił.
* 1 Kor. 16, 15.

17. Boć mię nie posłał Chrystus chrzćić, ale Ewangielią kazać: wszakże nie w mądrośći * mowy, aby nie był wyniszczony krzyż Chrystusow.
* 1 Kor. 2, 14. 2 Piotr. 1, 16.

18. Abowiem mowa o krzyżu tym, ktorzy giną, iest głupstwem; ale nam, ktorzy bywamy zbawieni, iest mocą * Bożą.
* Rzym. 1, 16.

19. Bo napisano: wniwecz obrocę mądrość * mądrych, a rozum rozumnych odrzucę.
* Izai. 29, 14. Abdyas. w. 8.

20. Gdźież iest mądry? gdźież iest * uczony w piśmie? gdźież badacz wieku tego? izali w głupstwo nie obroćił † Bog mądrośći świata tego?
* Izai. 33, 18. † Matt. 11, 25. Luk. 10, 21.

21. Abowiem ponieważ w mądrośći Bożey świat nie poznał BOGA przez mądrość, upodobało się Bogu przez głupie kazanie zbawić wierzące.

22. Gdyż i Żydowie się cudow * domagaią, a Grekowie mądrośći szukaią:
* Matt. 12, 38.

23. Ale my każemy Chrystusa ukrzyżowanego; Żydom wprawdźie * zgorszenie, a Grekom głupstwo: * Jan. 6, 60.

24. Lecz samym powołanym i Żydom i Grekom każemy Chrystusa, ktory iest * mocą Bożą, i mądrośćią Bożą.
* Rzym. 1, 16. Kolos. 2, 3.

25. Abowiem głupstwo Boże iest mędrsze, niż ludźie; a mdłość Boża iest mocnieysza, niż ludźie.

26. Widźićie zaiste powołanie wasze braćia, iż nie wiele * mądrych według ciała, nie wiele możnych, nie

Digitized by Google

nie wiele zacnego rodu:

* Jan. 7, 48. r. 12, 42. Jakub. 2, 5.

27. Ale co głupiego iest u świata tego, to wybrał Bog, aby zawstydził mądre: a co mdłego u świata, wybrał Bog, aby zawstydził mocne.

28. A podłego rodu u świata, i wzgardzone wybrał Bog; owszem te rzeczy, ktorych niemasz, aby te, ktore są, zniszczył:

29. Aby się nie chlubiło żadne ciało przed obliczem iego.

30. Lecz z niego wy iesteście w Chrystusie JEzusie; ktory się nam stał* mądrością od Boga, i † sprawiedliwością, i ‡ poświęceniem, i ** odkupieniem:

* Kolos. 2, 3. † Jerem. 23, 6. Rzym. 5, 9. ‡ Jan. 17, 19. ** Dzie. 20, 28.

31. Aby, iako napisano, kto się chlubi, w PANU * się chlubił.

* Jerem. 9, 23. 2 Kor. 10, 17.

Rozdział II.

W przykładzie swoim pokazuie rożność Boskiey mądrości od świeckiey, także Nauczycielow Ewangelii świętey od Krasomowcow świeckich. 14. Zatym pokazuie rozdział Duchownego i cielesnego człowieka.

A Ja gdym przyszedł do was bracia, nie przyszedłem z wyniosłością * mowy albo mądrości, opowiadaiąc wam świadectwo Boże.

* 1 Kor. 1, 17. 2 Piotr. 1, 16.

2. Abowiem nie osądziłem za rzecz potrzebną, co inszego umieć miedzy wami, tylko JEzusa Chrystusa, i to onego ukrzyżowanego.

3. I byłem ia u was w słabości * i w boiaźni, i w strachu wielkim. * Dzie. 18, 2.

4. A mowa moia i kazanie * moie nie było w powabnych mądrości ludzkiey słowiech, ale w okazaniu ducha i mocy.

* 1 Kor. 1, 17. r. 4, 19. 2 Kor. 11, 6. 1 Tess. 1, 5. 2 Piotr. 1, 16.

5. Aby się wiara wasza nie gruntowała na mądrości ludzkiey, ale na mocy Bożey.

6. A mądrość mowimy miedzy doskonałymi; ale mądrość nie * tego świata, ani książąt tego świata, † ktorzy giną;

* Jak. 3, 17. † 1 Kor. 15, 24.

7. Ale mowimy mądrość Bożą * w taiemnicy, ktora iest zakryta, ktorą Bog przenaznaczył przed wieki

Digitized by Google

wieki ku chwale naszey.
* Rzym. 16, 25.
8. Ktorey żaden z kśiążąt * tego świata nie poznał; bo gdyby † byli poznali, nigdyby byli PANA chwały nie ukrzyżowali.
* Matt. 11, 25. Luk. 10, 21. Jan. 7, 48. † Dźie. 3, 17. 1 Tym. 1, 13.
9. Ale opowiadamy iako napisano; czego * oko nie widźiało, i ucho nie słyszało, i na serce ludzkie nie wstąpiło, co nagotował Bog tym, ktorzy go miłuią: * Izai. 64, 4.
10. Ale nam to Bog obiawił * przez Ducha swoiego. Abowiem Duch wszystkiego śię † bada, i głębokośći Bożych.
* Matt. 13, 11. 2 Kor. 3, 18. 1 Jan. 2, 27. † Mądr. 7, 22.
11. Bo ktoż z ludźi wie, co iest w człowieku, tylko duch człowieczy, ktory w nim iest: także też i tego, co iest w Bogu, nikt nie wie, tylko Duch Boży.
12. Aleśmy my nieprzyięli Ducha świata, lecz Ducha, ktory iest z Boga, abyśmy wiedźieli, ktore rzeczy nam są od Boga darowane.
13. O ktorych też mowimy nie tymi słowy, * ktorych ludzka mądrość naucza, ale ktorych Duch Swięty naucza; do duchownych rzeczy duchowne stosuiąc.
* 1 Kor. 1, 17. 2 Piotr. 1, 16.
14. Ale ćielesny człowiek * nie poymuie tych rzeczy, ktore są Ducha Bożego: abowiem mu są głupstwem, i nie może ich poznać, przeto, iż duchownie bywaią rozsądzone.
* Rzym. 8, 5.
15. Aleć duchowny rozsądza wszystko; lecz sam od nikogo nie bywa rozsądzony.
16. Abowiem ktoż poznał zmysł * PANski? ktoż go będźie uczył? ale my zmysł Chrystusow mamy.
* Izai. 40, 13. Mądr. 9, 13. Rzym. 11, 34.

Rozdźiał III.

Dawszy sprawę o uniżoney nauce swoiey. 4. Pokazuie w iakim poważeniu sludzy Chrystusowi bydź maią. 6. Jaki ich urząd. 10. Jaki sposob budowania. 11. Ktory iego fundament. 16. Napomina Koryntczyki, żeby dusz swych nie kalali. 18. Hardą ćiała mądrośćią.

I Ja braćia nie mogłem wam mowić iako duchownym, ale iako ćielesnym, i iako niemowiątkom w Chrystuśie.

2. Napawałem * was mlekiem, a nie karmiłem was pokarmem; boście ieszcze nie mogli znieść; owszem i teraz ieszcze nie możęcie: * Izai. 28, 9.
* Żyd. 5, 12. 13. 1 Piotr. 2, 2.

3. Gdyż ieszcze cielesnymi iesteście. Bo ponieważ miedzy wami * iest zazdrość, i swary, i rosterki, azażeście nie cieleśni, i według człowieka nie chodzicie? * 1 Kor. 1, 11.
Galat. 5, 20. Jakub. 3, 14.

4. Abowiem gdy kto mowi: iam iest Pawłow; a drugi, iam Apollosow; azaż cielesnymi nie iesteście?

5. Bo ktoż iest Paweł? kto Apollos? iedno słudzy, przez ktoreście uwierzyli; a to iako każdemu PAN dał.

6. Jam szczepił, Apollos * polewał, ale Bog wzrost dał. * Dzie 18, 24. r. 19, 1.

7. A tak, ani ten, co szczepi, iest czym, ani ten, co polewa; ale Bog, ktory wzrost dawa.

8. Lecz ten, ktory szczepi, i ten, ktory polewa, iedno są: a każdy swoię zapłatę * weźmie według prace swoiey. * Psalm 62, 13.
Matt. 16, 27. Rzym. 2, 6. r. 14. 10. Galat. 6, 5.

9. Abowiem iesteśmy pomocnikami * Bożymi: wy Boża rola, Bożym budynkiem † iesteście.
* 2 Kor. 6, 1. † Efez. 2, 20.

10. Według łaski Bożey, ktora mi iest dana, iako mądry budownicży założyłem grunt, a drugi na nim buduie: wszakże każdy niechay baczy, iako na nim buduie.

11. Abowiem gruntu innego * nikt nie może założyć, oprocz tego, ktory iest założony, ktory iest Jezus Chrystus.
* Psalm 118, 22. Izai. 28, 16. Matt. 16, 18.

12. A ieżli kto na tym grunćie buduie, złoto, srebro, kamienie drogie, drwa, śiano, słomę;

13. Każdego robota iawna będźie: bo to dźień pokaże. Gdyż przez ogień obiawiona będźie; a każdego roboty iaka iest, ogień doświadczy.

14. Jeżli czyia robota zostanie, ktorą na nim budował, zapłatę weźmie.

15. Jeżli czyia robota zgore, ten szkodę podeymie: lecz on sam będźie zachowany; wszakże tak iako przez ogień.

16. A-

Digitized by Google

16. Azaż* nie wiećie, iż kośćiołem Bożym iesteśćie, a Duch Boży mieszka w was? *1 Kor. 6, 19. 2 Kor. 6, 16. Zyd. 3, 6. 1 Piotr. 2, 5.

17. A ieżli kto gwałći kośćioł Boży, tego Bog skaźi: abowiem kośćioł Boży świety iest, ktorym wy iesteśćie.

18. Niechayże nikt samego śiebie nie zwodźi. Jeżli śie kto sobie zda bydź mądrym miedzy wami na tym świećie, niech śie stanie głupim, aby śie stał mądrym.

19. Abowiem mądrość tego świata, głupstwem iest u Boga. Bo napisano; ktory chwyta * mądre w chytrośći ich. * Job. 5, 13.

20. J zaśie: PAN zna myśli * mądrych, iż są marnośćią. *Psalm 94, 11.

21. A tak niech śie nikt nie chlubi ludźmi; abowiem wszystkie rzeczy są wasze.

22. Bądź Paweł, bądź Apollos, bądź Kiefas, bądź świat, bądź żywot, bądź śmierć, bądź przytomne, bądź przyszłe rzeczy; wszystkie są wasze.

23. Alećie wy Chrystusowi, a Chrystus Boży.

Rozdział IV.

Prawdźiwego Apostoła opisowszy. 7. Za cześć sobie raczey niż za hańbe uniżenie poczyta. 9. J znaki pewne przywodźi, z ktorych śie pokazuie. 10. Jż śie ani o chwałe swoie. 11. Ani o brzuch swoy starał. 17. Tymoteusza zaleca. 18. J sam przyydź do nich obiecuie.

LE. na N. 3. Adwent.

TAk niechay o nas człowiek rozumie, iako o sługach Chrystusowych, i o szafarzach taiemnic * Bożych. * Matt. 24, 45.

2. A tegoć wiec szukaią przy szafarzach, aby każdy znaleźiony był wiernym.

3. Aleć u mnie to iest namnieysza, żebym był od was sądzony, albo od †sądu ludzkiego: lecz i sam śiebie nie sądze. †G. dnia.

4. Abowiem choć nic na śie nie wiem, wszakże nie przeto iestem * usprawiedliwiony; ale ten ktory mie sądźi, PAN iest. *Job. 9, 2. r. 25, 4.

5. A tak nie sądźćie * przed czasem, ażby PAN przyszedł; ktory też oświeći co skrytego iest w ćiemnośći, i obiawi rady

Digitized by Google

śerc: a tedy każdy będźie miał chwałę od Boga.*
*Matt. 7, 1. Rzym. 2, 1.
6. A te rzeczy, bráćia, w podobieństwie obroćiłem na śię, i na Apollosá, dla wáą; abyśćie śię nauczyli z nas, * nad to, co nápisano, nie rozumieć, iżbyśćie śię ieden dla drugiego nie nadymali przećiwko drugiemu. *Przyp. 3, 7.
7. Abowiem ktoż ćię rożnym czyni? i coż * masz, czegobyś nie wźiął? a ieźliżeś wźiął, przecżże śię chlubisz, iakobyś nie wźiął?
*Jan. 3, 27.
8. Jużeśćie nasyceni, iużeśćie ubogaceni, bez nas kroluiećie: a bodaieśćie krolowali, abyśmy i my z wami pospołu krolowali.
9. Bo mam za to, iż Bog nas ostatnie Apostoły wystawił, iakoby ná śmierć * skazane. Abowiem staliśmy śię dźiwowiskiem świátu, i Aniołom, i ludźiom. *Psalm 44, 23. Rzym. 8, 36. 2 Kor. 4, 11.
10. Myśmy głupi dla Chrystusá, aleśćie wy rostropni w Chrystuśie: myśmy słabi, aleśćie wy mocni: wyśćie zacni, aleśmy my bezecni.
11. Jeszcze aż do tey godźiny i łakniemy i pragniemy, i nadzy iesteśmy, i bywamy policzkowani, i tułamy śię:
12. I pracuiemy, robiąc * własnymi rękami. Gdy nas † hańbią, dobrorzeczemy: gdy nas prześláduią, znośimy:
*Dźie. 18, 3. r. 20, 34. 1 Tess. 2, 9. † Mat. 5, 44. Luk. 23, 34.
13. Gdy nam złorzeczą, modlimy śię za nie. Staliśmy śię iako śmieći tego świátá, i iako omiećiny u wszystkich, aż dotąd.
14. To piszę, nie przeto, abym was zawstydźił; ale iako dźiatki moie miłe napominam.
15. Bo choćbyśćie mieli dźieśięć tyśięcy † Pedagogow w Chrystuśie, wszakże nie wiele oycow maćie; bom ia was w JEzuśie * Chrystuśie przez Ewangelią spłodźił.
† T. Dźiećiowodzow. * Dźie. 18, 11. Galat. 4, 19. Filem. w. 10.
16. Proszę was * tedy, bądźćie naśládowcami moimi. *Filip. 3, 17. 1 Tess. 1, 6. 2 Tess. 3, 7.
17. Dla tegom posłał do was Tymoteuszá, ktory iest syn moy miły i wierny w PANU; ten wam przypomni

pomni drogi moie w Chrystusie, iako wszedy w każdym Zborze nauczam.

18. Ale tak się niektorzy nadęli, iakobym nie miał przyyść do was.

19. Lecz przyydę rychło do was, ieżli PAN * będzie chciał, i poznam nie mowę tych nadętych, ale moc. * Dzie. 18, 21. Żyd. 6, 3. Jakub. 4, 15.

20. Abowiem nie w mowie * zależy krolestwo Boże, ale w mocy. * 1 Kor. 2, 4.

21. Coż chcecie? z rozgą li mam przyyść do was, czyli z miłością i z Duchem cichości?

Rozdział V.

Gromi Koryntczyki, iż sprosnego wszetecznika miedzy sobą cierpieli. 3. Ktorego Szatanowi oddawa. 6. A ich hardość zganiwszy. 9. Uczy, ktore wyłączać, i iako się przeciwko wyłączonym zachować maią.

ZApewne słychać, że iest miedzy wami wszeteczeństwo; a takie wszeteczeństwo, iakie i miedzy Pogany nie bywa mianowane, aby kto miał mieć * żonę oyca swego. * 3 Moy. 18, 8. r. 20, 11. 5 Moy. 22, 30. r. 27, 20.

2. A wyście się nadęli; a nie raczeyście się smęcili, aby był uprzątniony z pośrzodku was ten, ktory ten uczynek popełnił.

3. Przetoż ia, aczem odległy * ciałem, lecz przytomny duchem, iużem iakobym był przytomny osądził, abyście tego, ktory to tak popełnił; * Kolos. 2, 5.

4. Gdy się w imieniu PANA naszego JEzusa CHrystusa zgromadzicie, i z duchem moim, i z mocą PANA naszego JEzusa CHrystusa:

5. Abyście mowię oddali takiego szatanowi na zatracenie ciała; żeby duch był zachowany w on dzień PANA JEzusa.

6. Nie dobrać to chluba wasza. Azaż nie wiecie, iż trocha * kwasu wszystko zaczynienie zakwasza? * Galat. 5, 9.

LE. na Niedz. Wielkonocną.

7. WYczyśćcież tedy stary kwas, abyście byli nowym zaczynieniem iako przaśnymi iesteście. Abowiem Baranek nasz Wielkonocny za nas ofiarowany iest, to iest Chrystus.

8. A tak obchodźmy

Swięto nie w starym * kwaśie, ani w kwaśie złości i rozpusty; ale w przaśnikach szczerości i prawdy*

* 2 Moy. 13, 7. 5 Moy. 16, 3.

9. Pisałem wam w liście, abyście się nie mieszali z wszetecznikami.

10. Ale nie zgoła z wszetecznikami tego świata, albo z łakomcami, albo z drapieżcami, albo z bałwochwalcami: bo inaczey musielibyście z tego świata wynisć.

11. Lecz teraz pisałem wam, abyście się nie mieszali: ieżliby kto mieniąc się bydź bratem, był wszetecznikiem, albo łakomcą, albo bałwochwalcą, albo obmowcą, albo piianicą, albo zdziercą, żebyście z takowym * i nie iadali.

* Matt. 18, 17. 2 Tess. 3, 14.

12. Abowiem, coż ia mam sądzić i obce? azaż wy tych, co są domowi, nie sądzicie?

13. Ale te, ktorzy są obcymi, Bog sądzi. Przetoż uprzątnicie tego złośnika z pośrzodku samych siebie.

Rozdział VI.

Wierny Chrześcianin nie ma się z Chrześcianinem do sądu ludzi niewiernych wytaczać. 7. Ale raczey krzywdę cierpieć. 9. Nieczystości i wszelakich grzechow ma się pilnie wystrzegać. 19. Bo iest kościołem Ducha S. 20. i drogo kupiony.

Smieszże kto z was, maiąc sprawę z drugim, sądzić się przed niesprawiedliwymi, a nie przed świętymi?

2. Azaż nie wiecie, iż święci będą sądzili świat? a ieźli świat od was będzie sądzony; czyliście niegodni, abyście sądy mnieysze odprawowali?

3. Azaż nie wiecie, iż Anioły sądzić będziemy? a coż tych doczesnych rzeczy?

4. Przeto ieźlibyście mieli sądy o rzeczy doczesne, tych, ktorzy są napodleysi we Zborze, na sąd wysadzaycie.

5. Ku zawstydzeniu waszemu to mowię. Niemaszże miedzy wami mądrego i iednego, ktoryby mogł rozsądzić miedzy bracią swoią?

6. Ale się brat z bratem prawuie; i to przed niewiernymi.

7. Już tedy zapewne iest miedzy wami niedostatek, że się z sobą prawuiecie. Czemuż raczey krzywdy * nie

nie ćierpićie? czemuż raczey
szkody nie podeymuiećie?
* Przyp. 20, 22. r. 24, 29. Matt.
5, 40. Luk. 6, 29. Rzym. 12, 19.
1 Tess. 5, 15. 1 Piotr. 3, 9.

8. Owszem * wy krzy-
wdźićie, i do szkody przy-
wodźićie; a to braćią.
* 1 Tess. 4, 6.

9. Azaż nie wiećie, iż
niesprawiedliwi krolestwa
Bożego nie odźiedźiczą?
nie mylćie śię; ani * wsze-
tecznicy, ani bałwochwal-
cy, ani cudzołożnicy ani pie-
szczotliwi, ani samcołożnicy
* Galat. 5, 19. Efez. 5, 5.

10. Ani złodźieie, ani
łakomcy, ani piianicy, ani
złorzeczący, ani zdźiercy
krolestwa Bożego nie o-
dźiedźiczą.

11. A takimiśćie niektó-
rzy * byli: aleśćie omyći,
aleśćie † poświeceni, ale-
śćie usprawiedliwieni w
imieniu PANA JEzusa, i
przez Ducha Boga naszego.
* Efez. 2, 2. Kol. 3, 7. Tyt. 3, 3.
† 1 Kor. 1, 2.

12. Wszystko mi wolno;
ale nie wszystko * pożyte-
czno. Wszystko mi wol-
no; ale ia śię nie dam znie-
wolić żadney rzeczy.
* 1 Kor. 10, 23.

13. Pokarmy brzuchowi
należą, a brzuch pokar-
mom: ale Bog, i brzuch i
pokarmy skaźi. Lecz ćia-
ło nie należy wszeteczeń-
stwu, ale PANU; a
PAN ćiału.

14. Bo Bog i PANA
*, wzbudźił, i nas wzbu-
dźi mocą swoią.
* Dźie. 2, 32. Rzym. 6, 4.

15. Azaż nie wiećie, iż
ćiała * wasze są członkami
Chrystusowymi? wźią-
wszy tedy członki Chrystu-
sowe, czyli ie uczynię czło-
nkami wszetecznice? nie day
tego Boże! * Efez. 5, 30.

16. Aza nie wiećie, iż
ten, co śię złącza z wsze-
tecznicą, iednym ćiałem z
nią iest? abowiem mowi;
będą dwoie iednym * ćia-
łem. * 1 Moy. 2, 24. Matt. 19,
5. Mark. 10, 8. Efez. 5, 31.

17. A kto śię złącza z
PANEM, iednym du-
chem iest z nim.

18. Ućiekayćie przed
wszeteczeństwem. Wszelki
grzech, ktoryby człowiek
popełnił, oprocz ćiała iest:
lecz kto wszeteczeństwo
płodźi, przećiwko swemu
własnemu ćiału grzeszy.

19. Azaż nie wiećie, iż
ćiało wasze iest * kośćiołem
Ducha Swiętego, ktory
w was iest, ktorego maćie
od

Digitized by Google

od Boga, a nie iesteście sami swoi: *1Kor.3,16.2Kor. 6,16. Zyd. 3, 6. 1 Piotr. 2, 5.

20. Abowiemeście *drogo kupieni. Wysławiayćież tedy Boga w ćiele waszym i w duchu waszym, ktore są Boże. *Dzie. 20,28. 1 Kor. 7, 23. 1 Piotr. 1, 19.

Rozdział VII.

Tym, ktorzy daru wstrzemięźliwośći od Boga nie maią, w małżeński stan wstąpić radzi. 10. Rozwodu małżonkow broni. 18. 20. Aby każdy w wezwaniu swoim trwał upomina. 25. Jakim względem panieński stan, małżeństwo przechodzi.

Lecz o tym, cośćie mi pisali: dobrzećby człowiekowi nie tykać śię niewiasty.

2. Ale dla uwarowania się wszeteczeństwa, niech każdy ma swoię własną żonę, a każda niech ma swego własnego męża.

3. Mąż niech *żenie powinną chęć oddaie; także też i żona mężowi. *1 Piotr. 3 7.

4. Zona własnego ćiała swego w mocy nie ma, ale mąż: także też i mąż własnego ćiała swego w mocy nie ma, ale żona.

5. Nie oszukawayćie ieden drugiego; chybaby z spolnego zezwolenia do czasu, abyśćie śię uwolnili *do postu i do modlitwy: a zaśię wespoł śię zchodźćie, aby was szatan nie kusił dla waszey niepowśćiągliwośći. *Joel.2,16.

6. Ale to mowię iako pozwalaiąc, a nie iako rozkazuiąc.

7. Abowiem chćiałbym, aby wszyscy ludźie tak byli iako i ia: aleć każdy ma swoy własny dar od Boga; ieden tak, a drugi owak.

8. A mowię nieżonatym i wdowam: dobrze im iest, ieżliby tak zostali, iako i ia.

9. Ale ieżli śię *wstrzymać nie mogą, niechże w stan małżeński wstąpią; boć lepiey w stan małżeński wstąpić, niż upalenie ćierpieć. *1 Tym. 5, 14.

10. Tym zaśię, ktorzy są w stanie małżeńskim rozkazuię nie ia, ale PAN, mowiąc: żeby śię żona *od męża nie odłączała. *Mal. 2, 16. Matt. 5, 32. r. 19, 9. Mark. 10, 8. 11. Luk. 16, 18. Efez. 5, 31.

11. Ale ieżliby śię też odłączyła, niechayże zostawa bez męża, albo śię

niech

niech z mężem poiedna. A mąż żony niechay nie opuszcza.

12. A inszym zaśie ia mowie, a nie PAN: ieżli ktory brat ma żonę niewierną, a ta z nim przyzwala mieszkać, niechże iey nie opuszcza.

13. A ieżli ktora żona męża niewiernego ma, a on przyzwala z nią mieszkać, niechże go nie opuszcza.

14. Abowiem poświęcony iest mąż niewierny przez żonę; i żona niewierna poświęcona iest przez męża: bo inaczey dźiatki wasze byłyby nieczystymi; lecz teraz świętymi są.

15. A ieżli ten, co iest niewierny, chce śię odłączyć, niechże śię odłączy. Abowiem nie iest niewolnikiem brat albo śiostra w takowych rzeczach: aleć ku pokoiowi nas Bog powołał.

16. Abowiem co ty wiesz żono, ieżli pozyskasz męża? albo co ty wiesz męźu, pozyskaszli żonę?

17. Jednak iako każdemu udźielił Bog, iako każdego powołał PAN, tak niech postępuie. A takći we wszystkich zborach stanowię:

18. Obrzezanym kto powołany iest? niechay nie wprowadza na się nieobrzezki. A w nieobrzezce iest kto powołany? niech śię nie obrzezuie.

19. Obrzezka nic * nie iest, także nieobrzezka nic nie iest: ale zachowywanie przykazań Bożych.

* Galat. 5, 6.

20. Każdy w tym powołaniu, w ktorym * powołany iest, niech zostawa.

* Efez. 4, 1. Filip. 1, 27. Kolos. 1, 10. 1 Tess. 2, 12.

21. Jesteś powołany niewolnikiem, nie dbayże na to: ale ieżli też możesz bydź wolnym, raczey wolnośći używay.

22. Abowiem kto w PANU powołany iest niewolnikiem, wolny iest w PANU: także też, kto iest powołany wolnym, niewolnikiem iest Chrystusowym.

23. Drogośćie * kupieni; nie bądźćie niewolnikami ludzkimi.

* 1 Kor. 6, 20. 1 Piotr. 1, 19.

24. Każdy tedy, iakim iest powołany, bracia, takim

Digitized by Google

kim niechay zostawa przed Bogiem.

25. A o pannach rozkazania PANskiego nie mam: wszakże radę dawam iako ten, ktoremu PAN z miłośierdźia swego dał, aby był wiernym.

26. Mniemam tedy, że to iest rzecz dobra dla następuiącey potrzeby: że iest rzecz dobra,* człowiekowi tak bydź.

27. Przywiązałeś śię do żony: nie szukayże rozwiązania: rozwiązanyś od żony: nie szukayże żony.

28. A ieźlibyś śię ożenił, nie zgrzeszyłeś: ieźliby też panna szła za mąż, nie zgrzeszyła. Wszakże utrapienie* w ćiele takowi mieć będą: lecz ia was szanuię.

* 1 Moy. 3, 16, 17.

29. A toć mowię, bráćia, ponieważ czas potomny ukrocony iest, * aby i ći, ktorzy żony maią, byli, iakoby ich nie mieli.

* Job. 7, 1. r. 9, 25. r. 14, 1. Psalm 103, 15.

30. A ktorzy płaczą, iakoby nie płakali: a ktorzy śię raduią, iakoby śię nie radowali: a ktorzy kupuią, iakoby nie trzymali.

31. A ktorzy używaią tego świata, iakoby źle nie używali: bo przemiia * kształt tego świata.

* Isai. 40, 6. 1 Piotr. 1, 24. 1 Jan. 2, 17. Jak. 1, 10. r. 4, 14.

32. A chcę abyśćie wy byli bez * kłopotu. Bo kto nie ma † żony, stara śię o rzeczy PANskie, iakoby śię podobał PANU.

* Luk. 12, 15. † 1 Tym. 5, 5.

33. Ale kto śię ożenił, stara śię o rzeczy tego świata, iakoby śię podobał żenie.

34. Jest rożność miedzy mężatką i panną: ktora nie szła za mąż, stara śię o rzeczy PANskie, aby była święta i ćiałem i duchem: ale ktora szła za mąż, stara śię o rzeczy tego świata, iakoby śię podobała mężowi.

35. A toć mowię ku dobremu waszemu: nie abym śidło na was wrzućił; ale abyśćie słusznie i przystoynie stali przy PANU bez rozerwania.

36. A ieźli kto mniema, że nie przystoynie sobie poczyna z panną swoią, gdyby z lat swoich wyszła, i do tegoby iey przyszło: co chce niechay czyni, nie grzeszy: niechże idźie za mąż.

37. Ale

37. Ale kto statecznie postanowił w sercu swym, potrzeby tego nie maiąc, lecz ma w mocy własną swoię wolą, i to usądził w sercu swym, aby zachował pannę swoię, dobrze czyni.

38. A tak ten, kto dawa za mąż; dobrze czyni: ale ktory nie dawa za mąż, lepiey czyni.

39. Zona związana* iest Zakonem, poki żywie mąż iey: a ieżliby umarł mąż iey, wolna iest, aby szła za kogo chce; tylko w PANU.

* Rzym. 7, 2.

40. Ale szczęśliwsza iest, ieżliby tak została według rady moiey. A mniemam, że i ia mam Ducha* Bożego

* 1 Tess. 4, 8.

Rozdział VIII.

Odtąd aż do końca dziesiątego rozdziału upomina, aby się od nieczystych bałwańskich pokarmow Koryntczykowi wstrzymawali. 8. Złe używanie wolności Chrześciańskiey naprawuie. 9. I aby wiadomość i wolność nasza miłością miarkowana była, uczy.

A O rzeczach, ktore bałwanom ofiarowane bywaią, wiemy, iż wszyscy umieiętność mamy. Umieiętność nadyma, ale miłość budnie.

2. A ieżli kto mniema, żeby co umiał, ieszcze nic nie umie, tak, iakoby miał umieć.

3. Lecz ieżli kto miłuie Boga, ten iest wyuczony od niego.

4. A przetoż o pokarmiech, ktore bywaią bałwanom ofiarowane, wiemy, iż * bałwan na świećie nic nie iest; a iż niemasz żadnego inszego † Boga, tylko ieden: * 1 Kor. 10, 19.

† 5 Moy. 4, 35. r. 32, 39. Mark. 12, 32.

5. Bo choć są, ktorzy bogami nazywani bywaią i na niebie i na ziemi: (iakoż iest wiele bogow i wiele panow.)

6. Ale my mamy * iednego Boga Oyca, z ktorego wszystko, a my w nim; i iednego † PANA Jezusa Chrystusa, przez ktorego wszystko, a my przezeń.

* 5 Moy. 6, 4. Efez. 4, 6. † Jan. 13, 13. 1 Kor. 12, 3.

7. Ale nie we wszystkich iest ta umieiętność. Abowiem niektorzy * sumnienie maiąc dla bałwana aż dotąd, iedzą iako rzecz bałwanom ofiarowaną; a sumnienie ich będąc mdłe, pokalane bywa.

* 1 Kor. 10, 28.

8. Alec

Digitized by Google

8. Alec nas pokarm nie zaleca Bogu: bo choćbyśmy iedli, nic nam nie przybywa; a choćbyśmy i nie iedli, nic nam nie ubywa.

9. Jednak * baczćie, aby snadź ta wolność wasza nie była mdłym ku zgorszeniu.
* Galat. 5, 13.

10. Abowiem ieźliby kto uyrzał ćiebie, ktory masz umieietność, w bałwochwalni śiedzącego; azaż sumnienie onego, ktory iest mdły, nie będźie pobudzone ku iedzeniu rzeczy bałwanom ofiarowanych?

11. J zginie dla oney twoiey * umieietnośći brat mdły, za ktorego Chrystus umarł. * Rzym. 14, 15.

12. A grzesząc tak przećiwko braći, i mdłe ich sumnienie obrażaiąc, grzeszyćie przećiwko Chrystusowi.

13. Przeto, ieźli pokarm gorszy brata * mego, nie będę iadł mięsa na wieki, abym brata mego nie zgorszył. * Rzym. 14, 21.

Rozdział IX.

Pokazuie iako wolnośći Chrześćiańskiey zażywaiąc. 15. Dobrowolnie śię wstrzymawał. 18. 22. żeby kogo w rzeczach średnich nie zgorszył. 24. A nasz żywot do zawodu przyrownywa.

Jzalim nie iest Apostołem? izalim nie iest wolnym? izalim Jezusa Chrystusa PANA * naszego nie widźiał? izali wy nie iesteśćie pracą † moią w PANU? * Dźie. 22, 17. 1 Kor. 15, 8. † 1 Kor. 4, 15.

2. Choćbym innym nie był Apostołem, alem wam iest: abowiem pieczęćią Apostolstwa mego wy iesteśćie w PANU.

3. Tać iest obrona moia przećiwko tym, ktorzy mię sądzą.

4. Jzali nie mamy wolnośći ieść i pić.

5. Jzali nie mamy wolnośći wodźić z sobą śiostry żony, iako i drudzy Apostołowie i bracia Pańscy, i Kiefas?

6. Jzali ia tylko i Barnabasz nie mamy wolnośći, abyśmy nie pracowali? ktoż kiedy służy żołnierstwa swoim kosztem?

7. Ktoż sadźi winnicę, a owocu iey nie pożywa? albo ktoż trzodę pasie, a mleka trzody nie pożywa?

8. Jzali to obyczaiem ludzkim mowię? izali i Zakon tegoż nie mowi?

Digitized by Google

9. Abowiem w Zakonie Moyżeszowym napisano: nie zawiążesz * gęby wołowi młocącemu: izali się Bog o woły stara?
*5 Moy. 25, 4. 1 Tym. 5, 18.
10. Czyli zgoła dla nas to mowi? abowiem dla nas to napisano; gdyż w nadźiei ma orać ten, co orze: a kto młoći w nadźiei, nadźieie swoiey ma bydź uczestnikiem.
11. Ponieważeśmy my wam duchowne dobra * śiali, wielkaż to gdybyśmy wasze ćielesne żęli?
* Rzym. 15, 27.
12. Jeżliż inśi tey wolności nad wami używaią, czemuż nie raczey my? a wszakżeśmy tey wolnośći * nie używali, ale wszystko znaszamy, abyśmy iakiego wstrętu Ewangielii Chrystusowey nie uczynili.
* Dzie. 20, 33. 2 Kor. 11, 7. 8. r. 12, 13. 1 Tess. 2, 9.
13. Azaż nie wiećie, iż ći, ktorzy około rzeczy świętych pracuią, z świętych rzeczy * iadaią, a ktorzy ołtarza pilnuią, spolną cząstkę z ołtarzem maią.
* 5 Moy. 18, 1.
14. Tak też PAN postanowił tym, * ktorzy Ewangielią opowiadaią, aby z Ewangielii żyli. * Mat. 10, 10.
15. Alem ia nic z tych rzeczy nie używał. I nie pisałem tego, aby się tak przy mnie działo: bo mnie daleko lepiey umrzeć, niżby kto przechwalanie moie miał prożnym uczynić.
16. Bo ieżli Ewangielią opowiadam, nie mam się czym chlubić; gdyż ta powinność na mnie leży: a biada mnie, ieżlibym Ewangielii nie opowiadał.
17. Abowiem ieżli to dobrowolnie czynię, mam zapłatę: ieżli poniewolnie, szafarstwa mi powierzono.
18. Jakaż tedy mam zapłatę? abym Ewangielią opowiadaiąc, bez nakładu wystawił Ewangielią Chrystusowę, na to żebym źle nie używał wolnośći moiey przy Ewangielii.
19. Abowiem będąc wolnym od wszystkich, samegom śiebie uczynił niewolnikiem wszystkim, abym ich więcey pozyskał.
20. I stałem się Żydom iako Żyd, abym Żydy pozyskał: a tym, ktorzy są pod Zakonem, iakobym był pod Zakonem, abym te, ktorzy są pod Zakonem, pozyskał:

21. Tym

Digitized by Google

21. Tym, ktorzy są bez Zakonu, iakobym był bez Zakonu, (nie będąc bez Zakonu Bogu, ale będąc pod Zakonem Chrystuso wi,) abym pozyskał te, ktorzy są bez Zakonu:

22. Stałem * się mdłym iako mdły, abym mdłe pozyskał. Wszystkim stałem się wszystko, abym przećię niektore zbawił.

* Rzym. 15, 1. Galat. 6, 1.

23. A to czynię dla Ewangielii, abym się iey stał uczestnikiem.

LE. na N. Starego Zapustu.

24. A Zaż nie wiećie, iż ći, ktorzy w zawod bieżą, wszyscyć więc bieżą, lecz ieden zakład bierze? także bieżćie, abyśćie otrzymali.

25. A każdy, ktory * się potyka, we wszystkim się powśćiąga: onić wprawdzie aby wźięli koronę skazitelną, ale my † nieskazitelną. * 2 Tym. 2, 4.

† 2 Tym. 4, 8. Jakub. 1, 12.

26. Ja tedy tak bieżę, nie iako na niepewną; tak szermuię, nie iako wiatr biiąc.

27. Ale karzę ćiało moie, i w niewolą podbiiam; abym snadź inszym każąc, sam nie był odrzucony.

Rozdział X.

Przykładem Żydow, ktorzy świątośći i zadatki łaski Bożey iako i my mieli. 6. upomina, abyśmy śię złych pożądliwośći strzegli. 9. Chrystusa nie kuśili, chcemyli uyść karania, ktore one potkało. 14. A iżby stołu Chrystusowego uczestnicy, i szatanem śię nie kumali. 23. I w rzeczach wolnych nikomu zgorszenia nie dawali.

A Nie chcę abyśćie nie mieli wiedźieć braćia, iż * oycowie naśi wszyscy pod obłokiem byli, i wszyscy przez † morze przeszli:

* 2 Moy. 13, 21. 4 Moy. 9, 18. 5 Moy. 1, 33. Psalm 78, 14. i. 105, 39. † 2 Moy. 14. 22.

2. I wszyscy w Moyzesza odrzczeni są w obłoku i w morzu.

3. I wszyscy tenże pokarm * duchowny iedli:

* 2 Moy. 16, 15.

4. I wszyscy tenże napoy * duchowny pili. Abowiem † pili z opoki duchowney, ktora za nimi szła: a ta opoka była Chrystus.*

* 4 Moy. 20, 10. Psalm 78, 15. † 2 Moy. 17, 6.

5. Lecz więtszey częśći z nich nie upodobał sobie Bog. Abowiem polegli * na puszczy.

* 4 Moy. 14, 35. r. 26, 65.

LE. na N. 9. po S. Troycy.

Digitized by Google

6. A Te rzeczy stały śię nam za wzor na to, abyśmy złych rzeczy nie pożądali, iako i oni*pożądali. *4 Moy. 11, 4. Psalm 106, 14.

7. Nie bądźćież tedy bałwochwalcami, iako niektorzy z nich, tak iako napisano: śiadł * lud, aby iadł i pił, i wstali grać. *2 Moy. 32, 6.

8. Ani śię dopuszczaymy wszeteczeństwa, iako śię * niektorzy z nich wszeteczeństwa dopuszczali: i padło † ich iednego dnia dwadźieśćia i trzy tyśiące. * 4 Moy. 25, 1. 4. 5. 6. 7. † 2 Moy. 32, 27.

9. Ani kuśmy Chrystusa, iako niektorzy * z nich kuśili, i od wężow poginęli. * 4 Moy. 21, 6. Mądr. 16, 5. Psalm 106, 14.

10. Ani szemrzyćie, iako * niektorzy z nich szemrali i poginęli od tego, ktory wytraca. * 4 Moy. 14, 36.

11. A te wszystkie rzeczy przydali śię im za wzor, a napisane są dla napomnienia naszego, na ktore koniec świata przyszedł.

12. A tak kto mniema, że stoi, niechże patrza, aby nie upadł.

13. Pokuszenie śię was nie ięło, tylko * ludzkie: ale wierny ćie iest † Bog, ktory nie dopuśći, abyśćie byli kuszeni nad możność waszę, ale uczyni z pokuszeniem i wyśćie, abyśćie wy znośić mogli.* * Dzie. 12, 4. † 1 Kor. 1, 9. 1 Tess. 5, 24.

14. Przetoż namilśi moi, ućiekayćie przed bałwochwalstwem.

15. Iako mądrym mowię; rozsądźćież wy co mowię.

16. Kielich błogosławienia, ktory błogosławimy, izali nie iest społecznośćią krwi Chrystusowey? chleb, ktory łamiemy, izali nie iest społecznośćią ćiała Chrystusowego?

17. Abowiem iednym chlebem, iednym ćiałem wiele nas iest; bo wszyscy chleba iednego iesteśmy uczestnikami.

18. Poyrzyćie na Izraela, ktory iest według ćiała: Izaż ći, ktorzy iedzą ofiary, nie są uczestnikami ołtarza.

19. Coż tedy mowię? żeby bałwan * miał bydź czym, a iżby to, co bywa bałwanom ofiarowano, miało czym bydź? *1 Kor. 8, 4.

20. Owszem powiadam; iż to, co Poganie ofiaruią, dia-

Digitized by Google

diabłom * ofiaruią a nie Bogu: a nie chćiałbym, abyśćie byli uczestnikami diabłow. *5 Moy. 32, 17. Psalm 106, 37.

21. Nie możećie pić kielicha PAńskiego, i kielicha diabelskiego; nie możećie bydź uczestnikami stołu PAńskiego i stołu diabelskiego.

22. I mamyż drażnić PANA? izaliśmy mocnieysi niżeli on?

23. Wszystko * mi wolno, ale nie wszystko pożyteczno. Wszystko mi wolno, ale nie wszystko buduie. *1 Kor. 6, 12.

24. Nikt niechay nie szuka tego, co iest iego, ale każdy co iest bliźniego.

25. Cokolwiek w iatkach przedawaią, iedźćie; nic nie pytaiąc dla sumnienia.

26. Abowiem PAńska * iest ziemia, i napełnienie iey. *2 Moy. 19, 5. 5 Moy. 10, 14. Psalm 24, 1. i. 50, 12. Jerem. 27, 5.

27. A ieźliby was kto zaprosił z niewiernych, a chcećie iść: wszystko, co przed was położą, iedźćie; nic nie pytaiąc dla sumnienia.

28. Ale ieźliby wam kto rzekł; to iest bałwanom ofiarowane: nie iedźćie dla onego, ktory to oznaymił, i dla sumnienia. Abowiem PAńska iest ziemia, i napełnienie iey.

29. A powiadam dla * sumnienia, nie twego, ale onego drugiego. Bo przecz że wolność moia ma bydź osądzona od cudzego sumnienia? *1 Kor. 8, 7.

30. A ponieważ * ia z dziękowaniem pożywam, czemuż o to mam bydź bluźniony, za co ia dziękuię? *Dzie. 27, 35. Rzym. 14, 6.

31. Przetoż * lub iećie, lub piiećie, lub cokolwiek czynićie, wszystko ku chwale Bożey czyńćie. * Kolos. 3, 17.

32. Nie bądźćie * obrażeniem, i Zydom, i Grekom, i Zborowi Bożemu. *Rzym. 14, 13, 2 Kor. 6, 4.

33. Jako i ia we wszystkim śię wszystkim podobam; nieszukaiąc w tym swego pożytku, ale wielu ich, aby byli zbawieni.

Rozdział XI.

Uczy, aby śię we Zborze męszczyzna i białe głowy przystoynie a uczćiwie zachowali. 16. Zatym lekkomyślność przy używaniu Wieczerzy PAńskiey. 21. i bieśiady przy niey gromi. 23. A one

Digitized by Google

do ustawy Chrystusowey. 33. i do porządku dobrego prowadzi.

Bądźcie naśladowcami * moimi, iakom i ia Chrystusow. * 1 Kor. 4, 16. Filip. 3, 17. 1 Tess. 1, 6. 2 Tess. 3, 9.

2. A chwalę was bracia, iż pamiętacie wszystkie moie nauki, a iakom wam podał, podania trzymacie.

3. A chcę abyście wiedzieli, iż każdego męża głową iest * Chrystus, a głową niewiasty mąż, a głową Chrystusową Bog. * Efez. 5, 23.

4. Każdy mąż, gdy się modli albo prorokuie z przykrytą głową, szpeci głowę swoię.

5. I każda niewiasta, gdy się modli albo prorokuie, nie nakrywszy głowy swoiey, szpeci głowę swoię: boć to iedno, a toż iest iakoby ogolona była.

6. Abowiem ieźli się nie nakrywa niewiasta, niechże się też strzyże. A ieźli szpetna rzecz iest niewieście, strzydz się albo golić, niechże się nakrywa.

7. Abowiem mąż nie ma nakrywać głowy; gdyż iest * wyobrażeniem i chwałą Bożą; ale niewiasta iest chwałą mężową.

* 1 Moy. 1, 26. r. 5, 1. r. 9, 6. Mądr. 2, 23. Efez. 4, 24. Kolos. 3, 10.

8. Bo mąż nie iest z niewiasty, ale niewiasta z męża.

9. Abowiem mąż nie iest stworzony * dla niewiasty, ale niewiasta dla męża. * 1 Moy. 2, 18.

10. A przetoż niewiasta powinna mieć władzą † na głowie, dla Aniołow. † Nakrycie, znak władzy mężowey nad sobą.

11. A wszakże mąż nie iest bez niewiasty, ani niewiasta nie iest bez męża w PANU.

12. Abowiem iako niewiasta z męża iest, tak też mąż przez niewiastę: iednak wszystkie rzeczy są z Boga.

13. Sami u siebie rozsądźcie, przystoili niewieście bez nakrycia modlić się Bogu?

14. Azaż was i samo przyrodzenie nie uczy, iż mężowi, gdyby włosy zapuszczał, iest mu ku zelżywości.

15. Ale niewiasta ieźli zapuszcza włosy, iest iey ku poczćiwości; przeto, iż iey włosy dane są za przykrycie.

16. A iesliby się kto zdał
bydź swarliwym; my ta-
kiego obyczaiu nie mamy,
ani Zbory Boże.
17. A to opowiadaiąc,
nie chwalę, że się nie ku
lepszemu ale ku gorszemu
schodźićie.
18. Abowiem naprzod
gdy się wy schodźićie we
Zborze, słyszę, iż rozer-
wania bywaią miedzy wa-
mi; i poniekąd wierzę.
19. Boć muszą bydź *
kacerstwa miedzy wami,
aby ći, ktorzy są doświad-
czeni, byli iawnymi mie-
dzy wami. * 1 Jan. 2,19.
20. Gdy się wy tedy
wespoł schodźićie, nie iest
to używać Wieczerzy
PAńskiey.
21. Abowiem każdy
wieczerzą swoię pierwey
ziada, i ieden łaknie, a dru-
gi iest piiany.
22. Azaż domow nie ma-
ćie do iedzenia i do pićia?
albo Zborem Bożym gar-
dźićie, i zawstydzaćie te,
ktorzy nie maią? coż wam
rzekę? pochwależ was?
w tym nie chwalę.

LE. na Wielki czwartek.

23. Abowiem iam wźiął
* od PANA, com
też wam podał: iż PAN
JEzus tey nocy, ktorey był
† wydan, wźiął chleb.
* Galat. 1, 12. † Matt. 26, 26. Mark. 14, 22. Luk. 22, 19.
24. A podźiękowawszy,
złamał, i rzekł: bierzćie,
iedzćie; to iest ćiało moie,
ktore za was bywa łama-
ne: to czyńćie na pamiątkę
moię.
25. Także i kielich gdy
było po wieczerzy, mowiąc:
ten kielich iest nowy Testa-
ment we krwi moiey: to
czyńćie, ile kroć pić będźie-
ćie, na pamiątkę moię.
26. Abowiem ilekroć
byśćie iedli ten chleb, i ten
kielich byśćie pili, śmierć
PAńską opowiadayćie, aż-
by przyszedł.
27. A tak ktoby iadł ten
chleb, albo pił ten kielich
PAńskі niegodnie, będźie
winien ćiała i krwie PAń-
skiey.
28. Niechże tedy czło-
wiek samego śiebie * do-
świadczy, a tak niech iez
chleba tego, i z kielicha te-
go niechay piie. * 2 Kor. 13, 5.
29. Abowiem kto ie i piie
niegodnie, sąd sobie same-
mu ie i piie, nie rozsądzaiąc
ćiała PAńskiego.
30. Dla tego miedzy wa-
mi wiele iest słabych i
cho-

chorych, i nie mało ich zasnęło.

31. Bo gdybyśmy się sami rozsądzali, nie bylibyśmy sądzeni.

32. Lecz gdy sądzeni bywamy, od PANA bywamy ćwiczeni, abyśmy z światem nie byli potępieni.*

33. A tak bracia moi, gdy się schodzicie ku iedzeniu, oczekawaycie iedni drugich.

34. A ieźli kto łaknie, niechże ie doma; abyście się na sąd nie schodzili. A inne rzeczy gdy przyydę, postanowię.

Rozdział XII.

Jako rożne dary duchowne. 7. ku spolnemu budowaniu. 12. i zgodzie w iednym ciele Chrystusowym, ściągać się maią. 14. W podobieństwie członkow ciała człowieczego. 28. Zatym rożne urzędy, ktore są w kościele Bożym, wypisuie.

LE. na N. 10. po S. Troycy.

A O duchownych darzech bracia, nie chcę abyście wiedzieć nie mieli.

2. Wiecie, iż gdyście Pogany byli, do bałwanow niemych, iako was wodzono, daliście się prowadzić.

3. Przetoż oznaymuię wam, iż nikt przez Ducha *Bożego mowiąc, nie rzecze JEzusa bydź przekleństwem: i nikt nie może nazwać JEzusa † PANEM, tylko przez Ducha Swiętego. * Mark. 9, 39. † Jan. 13, 13. 1 Kor. 8, 6. Filip. 2, 11.

4. A rożneć są * dary, ale tenże Duch. *Rzym. 12, 6.

5. I rożne są posługi, ale tenże PAN.

6. I rożne są sprawy, ale tenże Bog, ktory sprawuie wszystko we wszystkich.

7. A każdemu bywa dane obiawienie ducha ku pożytkowi.

8. Abowiem iednemu przez Ducha bywa dana mowa mądrości; a drugiemu mowa umieiętności, przez tegoż Ducha:

9. A drugiemu wiara w tymże Duchu: a drugiemu dar uzdrawiania, w tymże Duchu: a drugiemu czynienie cudow: a drugiemu proroctwo: a drugiemu rozeznanie duchow:

10. A drugiemu rozmaite ięzyki: a drugiemu wykładanie ięzykow.

Digitized by Google

11. A to wszystko sprawuie* ieden a tenże Duch, udzielaiąc z osobna każdemu iako chce.*

*Rzym. 12,3. 1 Kor. 7,7.

12. Abowiem iako ciało iedno iest, a członkow* ma wiele; ale wszystkie członki ciała iednego, choć ich wiele iest, są iednym ciałem: tak i Chrystus.

*Rzym. 12,4. Efez. 4,4.

13. Abowiem przez iednego Ducha my wszyscy w iedno ciało iesteśmy ochrzczeni, bądź Zydowie, bądź Grekowie, bądź niewolnicy, bądź wolni: a wszyscy napoieni iesteśmy iednym Duchem.

14. Abowiem ciało nie iest iednym członkiem, ale wielą.

15. Jeźliby rzekła noga: ponieważem nie iest ręką, nie iestem z ciała: izali dla tego nie iest z ciała?

16. A ieźliby rzekło ucho; ponieważem nie iest okiem, nie iestem z ciała: izali dla tego nie iest z ciała.

17. Jeźliż wszystko ciało iest okiem, gdzież słuch? a ieźliż wszystko słuchem, gdzież powonienie?

18. Ale teraz Bog ułożył członki, każdy z nich z osobna w ciele, iako chciał.

19. A ieźliby wszystkie były iednym członkiem, gdzieżby było ciało.

20. Ale teraz acz iest wiele członkow, lecz iedno iest ciało.

21. Nie może tedy rzec oko ręce; nie potrzebuię cię: albo zaś głowa nogom; nie potrzebuię was.

22 I owszem daleko więcey członki, ktore się zdadzą być namdleysze w ciele, potrzebne są.

23. A ktore mamy za naniepoczciwsze w ciele, tym wietszą poczciwość wyrządzamy; a niepoczciwe członki nasze, obfitszą poczciwość maią.

24. Bo poczciwe członki nasze tego nie potrzebuią: lecz Bog tak umiarkował ciało, dawszy członkowi, ktoremu czci nie dostawa, obfitszą poczciwość.

25. Aby nie było rozerwania w ciele; ale iżby iedne członki o drugich iednakież staranie miały.

26. A przetoż ieźliże ieden członek cierpi, cierpią z nim wszystkie członki: a ieźli bywa uczczony ieden czło-

członek, raduią śię z nim wßyſtkie członki.

27. Lecz wy ieſteśćie * ćiałem Chryſtuſowym i członkami, káżdy z oſobna.

* Efez. 1, 23.

28. A niektore Bog poſtánowił we Zborze: náprzod * Apoſtoły, potym Proroki, potrzećie † Náuczyćiele; potym ‡ cudotworce, potym dáry uzdrawiánia, pomocniki, rządce, rozmáitość ięzykow.

* Efez. 4, 11. † Dzie. 15, 1. ‡ G. Mocy. T. Moc cudowczynienia.

29. Izali wßyſcy ſą Apoſtołami? izali wßyſcy Prorokami? izali wßyſcy Náuczyćielami? izali wßyſcy cudotworcami?

30. Izali wßyſcy máią dáry uzdrawiánia? izali wßyſcy ięzykami mowią? izali wßyſcy tłumaczą.

31. Stáraycie śię uśilnie o lepße dáry. A ia wam ießcze zacnieyßą drogę ukażę.

Rozdział XIII.

Zaleca miłość, bez ktorey by nazacnieyße dary Boże nie ſą pożyteczne. 4. Pokazuie właſności iey znamienite. 10. Dla trwałości nad wßyſtkie inße cnoty ieſt zacnieyßa.

LE. na N. Zapuſtną.

Choćbym mowił ięzykami ludzkimi i Anielſkimi, á miłośćibym nie miał, ſtałem śię iáko miedź brząkáiąca, albo cymbał brzmiący.

2. I choćbym miał proroctwo, i wiedźiałbym wßyſtkie táiemnice, i wßelką umieiętność: i choćbym miał wßyſtkę * wiárę, ták, żebym gory przenośił, á miłośćibym nie miał; niczem nie ieſt.

* Matt. 17, 20. r. 21, 21. Mark. 11, 23.

3. I choćbym wynałożył ná żywność ubogich wßyſtkę máiętność moię, i choćbym wydał ćiáło moie, ábym był ſpalony, á miłośćibym nie miał; nic mi to nie pomoże.

4. Miłość ieſt długo* ćierpliwa, dobrotliwa ieſt: miłość nie zayrzy, miłość nie ieſt rozpuſtna, nie nádyma śię:

* Przyp. 10, 12. 1 Piotr. 4, 8.

5. Nie czyni nic nieprzyſtoynego, nie ßuka ſwoich * rzeczy, nie ieſt porywcza do gniewu, nie myśli złego:

* Filip. 2, 4. 21.

6. Nie raduie śię z nieſpráwiedliwośći; ale śię raduie z prawdy:

Digitized by Google

7. Wszystko okrywa, wszystkiemu wierzy, wszystkiego się spodziewa, wszystko cierpi.

8. Miłość nigdy nie ustawa: bo choć są proroctwa, te zniszczeią; choć ięzyki, te ustaną: choć umieiętność, wniwecz się obroci.

9. Abowiem po części znamy, i po części prorokuiemy.

10. Ale gdy przyydzie to, co iest doskonałego, tedy to, co iest po części, zniszczeie.

11. Pokim był dziecięciem, mowiłem iako dziecię, rozumiałem iako dziecię, rozmyślałem iako dziecię: lecz gdym się stał mężem, zaniechałem rzeczy dziecińskich.

12. Abowiem teraz widziemy* przez zwierciadło, i niby w gadce: ale na on czas twarzą w twarz. Teraz poznawam po części; ale na on czas poznam, iakom i poznany iest.

* 2 Kor. 3, 18. r. 5, 7.

13. A teraz zostawa wiara, nadzieia, miłość, te trzy rzeczy: lecz z nich naywiętsza iest miłość. *

Rozdział XIV.

Dary w kościele Bożym iedne nad drugie wyższe i zacnieysze. 12. Ktorych i ku wykładaniu pism, i ku budowaniu wszystkiego kościoła Bożego używać potrzeba. 34. Niewiastom się we Zborze Pańskim uczyć niegodzi.

Naśladuycie miłości, starayćie się usilnie o dary duchowne; lecz naywięcey abyście prorokowali.

2. Abowiem kto mowi ięzykiem obcym, nie ludziom mowi, ale Bogu: bo żaden nie słucha, lecz on duchem mowi taiemnice.

3. Ale kto prorokuie, mowi ludziom* zbudowanie, i napominanie, i pociechę. * Luk. 24, 32. 2 Tym. 3, 16.

4. Kto ięzykiem obcym mowi, samego siebie buduie: ale kto prorokuie, ten Zbor buduie.

5. A chciałbym abyście wy wszyscy ięzykami mowili, ale raczey abyście prorokowali. Abowiem większy iest ten, co prorokuie, niż ten, co ięzykami obcymi mowi; chyba żeby tłumaczył, aby Zbor brał zbudowanie.

6. Teraz tedy bracia, gdybym przyszedł do was, ięzykami obcymi mowiąc, coż

Digitized by Google

coż wam pomogę, ieżlibym wam nie mowił albo przez obiawienie, albo przez umieietność albo przez proroctwo, albo przez naukę.

7. Wszak i rzeczy nie żywe, ktore dźwięk wydawaią iako piszczałka albo Cytra; ieżliby rożnego dźwięku nie wydawały, iakoż poznano będźie, co na piszczałce albo co na cytrze graią?

8. Abowiem ieżliby trąba niepewny głos dała, ktoż śię do boiu gotowáć będźie?

9. Także i wy, ieżlibyśćie ięzykiem nie wydali mowy dobrze zrozumiteln ey, iakoż będźie rozumiano, co śię mowi? abowiem będźiećie tylko na wiatr mowić.

10. Tak wiele, iako słychawamy, iest rożnych głosow na świećie; a nic nie iest bez głosu.

11. Ieżlibym tedy nie znał mocy głosu, będę temu, ktory mowi, cudzoźiemcem: a ten co mowi, będźie mi także cudzoźiemcem.

12. Także i wy, ponieważ śię usilnie staraćie o dary duchowne, szukayćież tego, abyśćie obfitowali ku zbudowaniu Zboru.

13. Dla tego kto mowi obcym ięzykiem, niech śię modli, aby mogł tłumaczyć.

14. Bo ieżlibym śię modlił obcym ięzykiem, modlić śię moy duch; ale rozum moy iest bez pożytku.

15. Coż tedy iest? będę śię modlił duchem, będę śię też modlił i wyrozumieniem. Będę śpiewał duchem, będę też śpiewał i wyrozumieniem.

16. Bo ieżlibyś błogosławił duchem, iakoż ten, ktory iest z pocztu prostakow, na twoie dźiękowanie rzecze Amen? ponieważ nie wie co mowisz.

17. Bo choć ty wprawdźie dobrze dźiękuiesz, ale śię drugi nie buduie.

18. Dźiękuię Bogu moiemu, iż więcey niż wy wszyscy ięzykami mowię.

19. A wszakże we Zborze wolę pięć słow zrozumitelnie przemowić, abym i drugich nauczył, niżeli dźieśięć tyśięcy słow ięzykiem obcym.

Digitized by Google

20. Bracia, nie bądźcie * dziećmi wyrozumieniem; ale bądźcie dziećmi † złością, a wyrozumieniem dorosłymi bądźcie.
* Efez. 4, 14. † Matt. 18, 3. 1 Piotr. 2, 1.

21. W Zakonie napisano: iż obcymi * iezykami, i obcymi wargami mowić będę ludowi temu; a przecię mię i tak nie usłuchaią, mowi PAN. * 5 Moy. 28, 49. Izai. 28, 11. Jerem. 5, 15.

22. Przetoż iezyki są za cud, nie tym, ktorzy wierzą, ale niewiernym: a proroctwo nie niewiernym, ale wierzącym.

23. Jeżliby się tedy wszystek Zbor na iedno mieysce zszedł, a wszyscyby iezykami obcymi mowili, a weszliby tam prostacy, albo niewierni, izali nie rzeką, że szaleiecie?

24. A ieżliby wszyscy prorokowali, a wszedłby ktory niewierny albo prostak, od wszystkich przekonany i od wszystkich sądzony bywa;

25. A tak skrytości serca iego bywaią obiawione: a on upadszy na oblicze, pokłoni się Bogu, wyznawaiąc, że Bog iest prawdziwie miedzy wami.

26. Coż tedy iest bracia? gdy się * zchodzicie, każdy z was ma Psalm, ma naukę, ma iezyk, ma obiawienie, ma tłumaczenie; wszystko to niech się dzieie ku zbudowaniu. * Kolos. 3, 16.

27. Jeźli kto iezykiem mowi, niech to będzie po dwu, albo nawięcey po trzech; i to na przemiany: a ieden niech tłumaczy.

28. A ieżliby tłumacza nie było, niechże we Zborze milczy ten, ktory obcym iezykiem mowi, a niech mowi sobie i Bogu.

29. Ale Prorocy niech mowią dwa albo trzey, a drudzy niech rozsądzaią.

30. Jeżliby też inszemu siedzącemu co było obiawiono, on pierwszy niechay milczy.

31. Bo możecie wszyscy ieden po drugim prorokować, aby się wszyscy uczyli i wszyscy pocieszeni byli.

32. J duchowieć Prorokow są poddani Prorokom.

33. Abowiem Bog nie iest powodem nierządu, ale pokoiu; iako i we wszystkich Zborach świętych.

34. Niewiasty wasze niech

Digitized by Google

niech milczą we Zborach; abowiem nie pozwolono im aby mowiły, ale aby * poddanymi były; iako i zakon † mowi. * Efez. 5, 24. * Kolos. 3, 18. 1 Tym. 2, 11. 12. Tyt. 2, 5. 1 Piotr. 3, 1. † 1 Moy. 3, 16.

35. A ieżli się czego naucżyć chcą, niechże doma meżow swoich pytaią: ponieważ sromota niewiastom we Zborze mowić.

36. Izali od was słowo Boże wyszło? izali tylko do was samych przyszło?

37. Jeżli kto zda się bydź Prorokiem albo duchownym, niech uzna, iż te rzeczy, ktore wam piszę, są PAńskim roskazaniem.

38. A ieżli kto nie wie, niechayże nie wie.

39. A tak bracia, starayćie się usilnie o to, abyśćie prorokowali: a ięzykami obcymi mowić nie zabraniayćie.

40. Wszystko się niechay dzieie przystoynie i porządnie.

Rozdział XV.

Dowodzi, że iako Chrystus PAN mocą swoią zmartwychwstał. 11. Tak i my mocą iego wzbudzeni będziemy. 35. Sposob zmartwychwstania. 41. Rozność tych, co powstaną. 51. Przemienienie żywych. 53. Ciał zmartwychwstanie.

ŁE. na N. 11. po S. Troycy.

A Oznaymuię wam, bracia, Ewangielią, ktorąm * wam opowiedział, ktorąśćie też przyięli, i w ktorey stoićie. * Gal. 1, 11.

2. Przez ktorą * też zbawienia dostępuiećie; ieżli pamiętaćie, iakim sposobem opowiedziałem wam, chyba ieżliśćie prożno uwierzyli. * Rzym. 1, 16.

3. Abowiem naprzod podałem wam, com też wziął: iż Chrystus * umarł za grzechy nasze według pism.

Psalm 22, 2. Izai. 53, 5.

4. A iż był * pogrzebiony, a iż zmartwychwstał dnia trzećiego, według pism.

* Jon. 2, 1.

5. A iż widziany iest od * Kiefasa, potym od onych † dwunaśći.

* Łuk. 24, 34. † Matt. 28, 16.

6. Potym widziany iest więcey niż od pięći set braći oraz: z ktorych wiele ich zostawa aż dotąd; a niektorzy też zasnęli.

7. Potym iest widziany od Jakuba, potym od wszystkich * Apostołow.

* Jan. 20, 26.

Digitized by Google

8. A na ostatek po wszystkich ukazał śię i mnie, iako poronionemu płodowi.

9. Bom ia iest namnieyszy * z Apostołow, ktorym nie iest godźien, abym był zwany Apostołem; przeto, żem prześladował Zbor Boży. * Dźie. 9, 4. Efez. 3, 8. 1 Tym. 1, 13.

10. Lecz łaską Bożą iestem * tym, czymem iest: a łaska iego przećiwko mnie daremna nie była, alem obfićiey niż oni wszyscy pracował: wszakże nie ia, ale łaska Boża, ktora iest ze mną.* * Efez. 3, 7.

11. Przetoż i ia, i oni, tak każemy, i takieśćie uwierzyli.

12. A ponieważ śię o Chrystuśie każe, iż z martwych wzbudzony iest; iakoż mowią niektorzy miedzy wami, iż zmartwychwstania niemasz?

13. Bo ieźlić zmartwychwstania niemasz, tedyć i Chrystus nie iest wzbudzony.

14. A ieźlić Chrystus nie iest wzbudzony, tedyć daremne kazanie nasze daremna też i wiara wasza.

15. I bylibyśmy też znaleźieni fałszywymi świadkami Bożymi, iżeśmy świadczyli o Bogu, że Chrystusa * wzbudźił: ktorego nie wzbudźił, ieźliże umarli nie bywaią wzbudzeni. * 1 Kor. 6, 14.

16. Abowiem ieźliż umarli nie bywaią wzbudzeni, i Chrystus nie iest wzbudzony.

17. A ieźli Chrystus nie iest wzbudzony, daremna iest wiara wasza, i iescześćie w grzechach waszych.

18. Zatym i ći poginęli, ktorzy zasnęli w Chrystuśie.

19. Bo ieźli tylko w tym żywoćie w Chrystuśie nadźieię mamy, nad wszystkie ludźie iesteśmy nanędznieyszymi.

20. Lecz teraz Chrystus z martwych wzbudzony iest, i stał śię pierwiastkami tych, ktorzy * zasnęli. * Dźie. 26, 23. Kolos. 1, 18. Obiaw. 1, 5.

21. Bo ponieważ przez człowieka śmierć, przez człowieka też powstanie umarłych.

22. Abowiem iako w Adamie wszyscy umieraią, tak i w Chrystuśie wszyscy ożywieni będą.

23. Ale każdy w swoim * rzędźie:

rzędźie: Chrystus iako pierwiastki, a potym ći, co są Chrystusowi, w przyyśćie iego. *1 Tess. 4, 16.

24. A potym będźie koniec, gdy odda krolestwo Bogu i Oycu; gdy zniszczy wszelkie przełożeństwo, i wszelką zwierzchność, i moc.

25. Bo on muśi krolować, pokiby nie położył wszystkich * nieprzyiaćioł pod nogi iego.

*Psalm 110, 1. 2. Matt. 22, 44.

26. A ostatni nieprzyiaćiel, ktory będźie zniszczony, iest śmierć.

27. Bo wszystkie rzeczy poddał * pod nogi iego. A gdy mowi, że mu wszystkie rzeczy poddane są, iawna iest, iż oprocz tego, ktory mu poddał wszystkie rzeczy.

*Psalm 8, 7. Matt. 28, 18. Zyd. 2, 8.

28. A gdy mu wszystkie rzeczy poddane będą, tedyć też i sam Syn będźie poddany temu, ktory mu poddał wszystkie rzeczy: aby był Bog wszystkim we wszystkich.

29. Bo inaczey coż uczynią ći, ktorzy śię chrzczą † za umarłe? ieżliż zgoła umarli nie bywaią wzbudzeni? przeczże śię chrzczą za umarłe?

† J. nad umarłymi.

30. Przecz i my niebezpieczeństwa podeymuiemy każdey godźiny.

31. Na każdy dźień umieram, przez chwałę naszę, ktorą mam w JEzuśie Chrystuśie, PANU naszym.

32. Ieżliżem śię obyczaiem ludzkim z bestyami w Efeżie potykał, coż mam za pożytek, ieżli umarli nie bywaią wzbudzeni? iedzmy i * piymy, boć iutro pomrzemy. *Izai. 22, 13. Mądr. 2, 6. Luk. 12, 19.

33. Nie błądźćież; złe rozmowy psuią dobre obyczaie.

34. Ocuććież śię ku sprawiedliwośći, a nie grzeszćie: abowiem niektorzy nie maią znaiomośći Bożey; ku zawstydzeniu waszemu mowię.

35. Ale rzecze kto: iakoż wzbudzeni bywaią umarli, i w iakim ćiele wychodzą?

36. O głupi: to, co ty * śieiesz, nie bywa ożywiono, ieżliby nie umarło.

*Jan. 12, 24.

37. I co śieiesz, nie śieiesz

ieß ćiała, ktore ma potym
wyrość, ale gołe źiarno,
iako śię trafi, albo pßeni-
czne, albo iakiekolwiek
inne.
38. Ale Bog daie mu
ćiało iako chce: a każdemu
naśieniu iego własne ćiało.
39. Nie każde ćiało iest
iednakim ćiałem: ale inßeć
iest ćiało ludzkie, a inße
ćiało bydlęce, inße rybie, a
inße ptaße.
40. J są ćiała niebieskie,
i ćiała źiemskie, lecz inßa
iest chwała ćiał niebieskich,
a inßa źiemskich.
41. Jnßa chwała słońca,
a inßa chwała kśiężyca, i
inßa chwała gwiazd. Abo-
wiem gwiazda od gwiazdy
rożna iest † w iasności.
† G. w chwale.
42. Takci będźie i po-
wstanie umarłych. Bywa
wśiane ćiało w skaźitelno-
śći; a będźie wzbudzone
w nieskaźitelnośći.
43. Bywa wśiane w nie-
sławie; a będźie wzbu-
dzone w sławie. Bywa
wśiane w słabośći; będźie
wzbudzone w mocy. By-
wa wśiane ćiało ćielesne;
będźie wzbudzone ćiało du-
chowne
44. Jest ćiało ćielesne,
iest też ćiało duchowne.
45. Takci też napisano:
stał śię pierwßy człowiek
* Adam w duße żywą;
ale poślедni Adam w du-
cha ożywiaiącego.
* 1 Moy. 2, 7.
46. Wßakże nie iest
pierwße duchowne, ale
ćielesne; potym duchowne.
47. Pierwßy człowiek z
źiemie, źiemski; wtory
człowiek sam PAN z nieba.
48. Jaki iest ten źiemski,
tacy też i źiemscy; a iaki iest
niebieski, tacy też będą nie-
bieścy.
49. A iakośmy nośili
wyobrażenie źiemskiego z
tak będźiemy nośili wyo-
brażenie niebieskiego.
50. To iednak powia-
dam bracia, iż ćiało i krew
krolestwa Bożego odźie-
dźiczyć nie mogą; ani ska-
źitelność nie odźiedźiczy
nieskaźitelnośći.
51. O to taiemnicę wam
powiadam: nie wßyscy *
zaśniemy, ale wßyscy prze-
mienieni będźiemy: barzo
prętko w oka mgnieniu, na
trąbę ostateczną.
* 1 Tess. 4, 15.
52. Abowiem * zatrą-
bi; a umarli wzbudzeni
będą nieskaźitelni, a my
będźie-

bedziemy przemienieni.
* Matt. 24, 31. 1 Tess. 4, 16.
53. Boć muśi to, co iest skazitelnego przyoblec nieskazitelność: i co iest śmiertelnego, przyoblec nieśmiertelność.
54. A gdy to, co iest skazitelnego przyobleczе nieskazitelność, i to, co iest śmiertelnego przyobleczе nieśmiertelność, tedy śie wypelni ono słowo, ktore napisano; połkniona* iest śmierć w zwyćięstwie.
* Izai. 25, 8.
55. Gdźież iest o śmierći * bodźiec twoy? gdźież iest piekło zwyćięstwo twoie?
* Ozе. 13, 14. Zyd. 2, 14.
56. Lecz bodźiec śmierći iest grzech, a moc grzechu iest Zakon.
57. Ale niech będźie Bogu dźieka, ktory nam* dał zwyćięstwo przez PANA naszego JEzusa Chrystusa. * 1 Jan. 5, 5.
58. A tak braćia moi mili, badźćie mocni, nieporuszeni, obfituiacy w uczynku PAńskim zawsze; wiedzac, iż praca wasza nie iest daremna w PANU.

Rozdźiał XVI.

Napomina aby na ubogie baczenie mieli. 5. Nawiedźić ie obiecuie. 10. Tymoteusza im zaleca. 13. Do statecznośći ich. 15. J poważania sobie sług Bożych upomina. 22. Do miłośći Chrystusa PANA prowadźi.

A Około * składania na święte, iakom postanowił we Zborach Galatskich, tak też i wy czyńćie.
* Rzym. 12, 13.
2. Każdego pierwszego dnia w tegodniu, każdy z was niech odkłada u śiebie, zbieraiac według tego, iako mu śie powodźi: aby nie dopiero gdy przyyde, składania czynione były.
3. A gdy przyyde, ktorekolwiek uchwalićie przez listy, te pośle, aby odnieśli † dobrodźieystwo wasze do Jeruzalem. † G. łaskę.
4. A ieżliby słuszna rzecz była, żebym i ia szedł, wespołek ze mną poyda.
5. A przyyde do was, gdy przeyde Macedonia; (bo poyde przez Macedonia.)
6. A podobno pomieszkam u was, albo i przezimuie: abyśćie wy mnie odprowadźili, kedykolwiek poyde.
7. Abowiem nie chce was teraz widźieć, miiaiac: ale spodźiewam śie, iż po-
mie-

mieszkam z wami czas nieiaki, bdzieli *PAN chćiał.
* Dzie. 18, 21. 1 Kor. 4, 19. Jakub. 4, 15.

8. A zostanę w Efezie aż do Swiątek.

9. Abowiem drzwi mi są otworzone wielkie i mocne; i mam * wiele przećiwnikow. *1 Kor. 15, 32.

10. Jeźliby tedy przyszedł Tymoteusz, patrzćie, aby bez boiaźni był miedzy wami: bo dzieło PAńskie sprawuie, iako i ia.

11. Przetoż niechay go nikt lekce nie waży: ale odprowadźćie go w pokoiu, aby przyszedł do mnie; bo go czekam z braćią.

12. A o braćie Apollośie wiedzćie, żem go barzo prośił, aby szedł do was z braćią: ale zgoła nie miał woli aby teraz szedł; przyydzie iednak, gdy czas po temu mieć bdźie.

13. Czuyćież, stoyćie w wierze, mężnie sobie poczynayćie, zmacniayćie śię.

14. Wszystkie rzeczy wasze niech się dzieią w miłośći.

15. A proszę was braćia, wiećie iż dom * Stefanow iest pierwiastkami Achai, a iż sami siebie oddali na posługowanie świętym.
*1 Kor. 1, 16.

16. Abyśćie i wy poddani byli takowym, i każdemu pomagaiącemu i pracuiącemu.

17. A ćieszę śię z przyyśćia Stefana i Fortunata, i Achaika; bo ći niedostatek wasz napełnili.

18. Ochłodźili bowiem ducha mego i waszego. Znayćież tedy takowe.

19. Pozdrawiaią was Zbory, ktore są w Azyi. Pozdrawiaią was wielce w PANU, Akwilas i * Pryscylla, ze Zborem, ktory iest w domu ich.
*2 Tym. 4, 19.

20. Pozdrawiaią was braćia wszyscy. Pozdrowćie iedni * drugich w świętym pocałowaniu.
* Rzym. 16, 16. 2 Kor. 13, 12. 1 Tess. 5, 26. 1 Piotr. 5, 14.

21. Pozdrowienie ręką moią Pawłową.

22. Jeźliże kto nie miłuie PANA JEzusa Chrystusa, niech bdźie przeklectwem, ktore zowią Maranata.

23. Łaska PANA JEzusa Chrystusa niech będzie z wami.

24. Mi-

Digitized by Google

24. Miłość moia niech będźie z wami wszystkimi w Chrystuśie JEzuśie, Amen.

Pierwszy list do Koryntow pisany był z miasta Filippis, przez Stefana, i Fortunata, i Achaika, i Tymotensza.

List Swiętego Pawła Apostoła Do Koryntow Wtory.

SWięty Paweł w tym liśćie dla zmiękczenia pierwszego listu, i dla sprawienia do śiebie dowierności i dla napomnienia Koryntow do ich powinności, dwie rzeczy im przedkłada.

I. Zćiąga śię na osobę iego. A tu śię oczyśćia z tego, w czym go pomowili nieprzyiaćiele iego. Naprzod z strony żywota swego, że go nie maią mieć za iakiego buntownika; choć go rozmaite utrapienia potykały: ani za kłamcę, ponieważ do nich według obietnice przyyść nie mogł, w rozd. 1. Druga, z strony Urzędu, że go nie maią mieć za Tyrana, że grzesznika wyłączył; czego słuszne przyczyny ukazuie, i znowu śię za nim do nich przyczynia: ani za tego, ktoryby słowo B. fałszował. A w tym usługuie im do dowiernego śiebie od nich przyięćia, a zahańbienia fałszywych Apostołow; i rozmaite ućiechy utrapionym, a zwłaszcza sługom kośćioła Bożego, przedkłada w rozd. 2. 3. 4. 5.

II. Zćiąga śię na osobę ich: u ktorych iż sobie dowierność ziednał, to im przedkłada.

1. Napomina ich do wykonywania powinności zćiągaiących śię na sumnienie ich, to iest, aby sobie miłość od Boga pokazaną wielce poważali; potym grzechow wszelakich, a mianowićie towarzystwa z bałwochwalcami śię strzegli. Do tego, do powinności bliźnim od nich należących, mianowićie, aby sługi B. do nich posłane, i onego samego wdzięcznie przyięli; przytym o rozmaitych pożytkach płynących z Pokuty mowi. A nawet upomina, aby na ubogie iałmużny zaczęte wybieranie szczodrze wykonali, w rozd. 7. 8. 9.

2. Przymawia im; naprzod o fałszywe Proroki, iż śię w nich zakochali, a onego znieważyli. Potym o to, że śię rozmaitymi grzechami zmazali, w rozd. 10. 11. 12. do w 14. Przetoż obietnice im czyni o swoim przyyśćiu, a z przegrożką do cnot S. ich pobudza, i od grzechow przestrzega, od 14. w. rozd. 12. aż do końca listu; ktory pozdrowieniem i modlitwą zamyka.

Rozdźiał

Rozdział I.

Po pozdrowieniu Koryntow. 3. O swoich im uciskach pisze. 12. Szczerość swoię w wykonywaniu urzędu swego oświadcza. 15. A czemu nie przyszedł do Koryntu iako był obiecał, przyczyny wypisuie.

PAweł, Apostoł Jezusa Chrystusa przez wolą Bożą, i Tymoteusz brat, Zborowi Bożemu, ktory iest w Koryncie, ze wszystkimi świętymi, ktorzy są we wszystkiey Achai.

2 Łaska niech będzie wam * i pokoy, od Boga Oyca naszego, i PANA Jezusa Chrystusa.

*1 Kor. 1, 3. Galat. 1, 3. Efez. 1, 2. 1 Piotr. 1, 2.

3. Błogosławiony niech będzie * Bog i Ociec PANA naszego Jezusa Chrystusa, Ociec miłosierdzia, a Bog wszelkiey pociechy:

* Efez. 1, 3. 1 Piotr. 1, 3.

4. Ktory nas cieszy w każdym * ucisku naszym; abyśmy i my cieszyć mogli te, ktorzy są w iakimkolwiek ucisku, tąż pociechą, ktorą my sami pocieszeni bywamy od Boga.

*2 Kor. 7, 6.

5. Gdyż iako w nas obfituią utrapienia Chrystusowe, tak przez Chrystusa obfituie i pociecha nasza.

6. Bo choć bywamy uciśnieni, dla waszey to pociechy i zbawienia, ktore się sprawuie przez znoszenie tegoż utrapienia, ktore i my cierpiemy: choć też pocieszeni bywamy, i to dla waszey pociechy i zbawienia: a nadzieia nasza mocna iest o was.

7. Ponieważ wiemy, iż iakoście uczestnikami utrapienia, tak i pociechy.

8. Abowiem nie chcemy, abyście nie mieli wiedzieć bracia, o ucisku naszym, ktory nas potkał w Azyi, iżeśmy na zbyt byli obciążeni i nad możność, tak, iżeśmy byli poczęli wątpić i o żywocie.

9. Owszem i sami w sobie mieliśmy wyrok śmierci; abyśmy nie dufali sami w sobie, ale w Bogu, ktory wzbudza umarłe.

10. Ktory z tak wielkiey śmierci wyrwał nas, i ieszcze wyrywa; w ktorym nadzieię mamy, iż i napotym wyrwie.

11. Zwłaszcza gdy się też i wy pomożecie modlić * za nami, aby za ten dar, kto-

ry

Digitized by Google

za dar przez wiele osob † nam pokazany, były też od wiela osob dźięki czynione za nas. * Rzym. 15, 30. † 2 Kor. 4, 15.

12. Abowiem toć iest chluba naßa, świadectwo sumnienia naßego, żeśmy w prostoćie i w ßczerośći Bożey, nie w ćielesney mądrośći, ale w łasce Bożey na świećie obcowali, a naywiecey miedzy wami.

13. Abowiem nic inßego wam nie pißemy, tylko to, co czytaćie, albo też poznawaćie. A spodźiewam się, iż też aż do końca poznaćie.

14. Jakośćie też nas poznali po częśći, żeśmy chlubą waßą, iako * i wy naßą, w dźień PANA Jezusa.
* Filip. 2, 16. 1 Tess. 2, 19.

15. J z tąć ufnośćią chćiałem był iść do was napierwey, abyśćie wtore dobrodźieystwo odebrali.

16. J przez was iść do Macedonii; i zaśię z Macedonii przyyść do was, i od was być odprowadzony do Judskiey źiemie.

17. O tym tedy myśląc, izalim co lekkomyślnie uczynił? albo to, o czym myślę, izali według ćiała myślę, aby było u mnie, tak, tak, i nie nie?

18. Alećwierny iest Bog, iż mowa naßa do was nie była tak i nie.

19. Abowiem Syn Boży JEzus Chrystus, ktory miedzy wami przez nas iest opowiadany, to iest, przez mię, i przez Sylwana, i przez Tymoteußa, nie był tak i nie; ale tak w nim było.

20. Bo ile iest obietnic Bożych, w nim są tak, i w nim są Amen, ku chwale Bożey przez nas.

21. A ten, ktory nas utwirdza * z wami w Chrystuśie, i ktory nas pomazał, Bog iest. * 2 Kor. 5, 5.

22. Ktory też zapieczętował nas, i dał zadatek Ducha w serca naße.

23. Alećia Boga przyzywam * na świadectwo na dußę moię, iż ßanuiąc was, dotądem nie przyßedł do Koryntu. * Rzym. 1, 9. Filip. 1, 8. 1 Tess. 2, 10.

24. Nie iżbyśmy panowali nad wiarą * waßą, ale iżeśmy pomocnikami wesela waßego. Bo wiarą stoićie.
* 1 Piotr. 5, 3.

Rozdział II.

Miłość swoie Korynthom zalećił w tym, że do nich nie chćiał przyyść z zasmuceniem. 6. Grzesznika wyłączonego pokutuiącego kazał im zaś przyiąć. 12. Szczerość swoie w opowiadaniu Ewangielii. 15. I pożytek nauki sług Bożych, w pięknym podobieństwie przekłada.

A Postanowiłem to u siebie, abym znowu nie przyszedł z zasmuceniem do was.

2. Bo ieżlibym ia was zasmućił, i ktoż iest, coby mię rozweselił, iedno ten, ktory iest przez mię zasmucony?

3. A tomći wam napisał, abym przyszedszy, nie miał smętku z tych, z ktorychbym się miał weselić; pewien będąc o was wszystkich, że radość moię wszyscy za swoię maćie.

4. Abowiem z wielkiego ućisku i utrapienia serca, i z wielą łez pisałem wam; nie żebyśćie mieli bydź zasmuceni: ale żebyśćie miłość poznali, ktorą nader obfićie mam przećiwko wam.

5. Jeżli was tedy kto zasmućił, nie mnieć zasmućił, ale poniekąd, (abym go nie obćiążył) was wszystkich.

6. Dosyćći ma taki na zgromieniu tym, ktore się* stało od wielu. *1 Kor.5,4.

7. Tak iż przećiwnym obyczaiem, raczeybyśćie wy mu odpuśćić mieli, i onego poćieszyć, by snadź zbytni smutek takiego nie pożarł.

8. Przetoż proszę was, abyśćie miłość przećiwko niemu utwirdzili.

9. Abowiem i dla tegom był napisał, abym doświadczenia waszego doznał, ieżliże we wszystkim posłuszni iesteśćie.

10. A komu wy co odpuszczaćie, temu i ia. Gdyż i ia ieżlim co odpuśćił temu, komum odpuśćił, uczyniłem to dla was przed oblicznośćią Chrystusową; aby was szatan nie podszedł.

11. Abowiem przemysły iego nie są nam tayne.

12. A gdym przyszedł do Troady dla opowiadania Ewangielii Chrystusowey, a drzwi mi były otworzone w PANU; nie miałem ulżenia w duchu moim, dla tego żem nie znalazł Tytusa, brata mego.

13. Ale rozstawszy się z nimi,

nimi, poszedłem do Mace-
donii.

14. Lecz chwała Bogu,
ktory nam zawżdy zwyćię-
stwo dawa w Chrystusie,
i wonność znaiomośći
swoiey obiawia przez nas
na każdym mieyscu.

15. Bośmy dobrą won-
nośćią Chrystusową Bo-
gu w tych, ktorzy zbawie-
ni bywaią, i w tych, kto-
rzy giną.

16. Tymći wonnośćią
śmierći * na śmierć, ale
onym wonnośćią żywota
ku żywotowi: lecz do tego,
ktoż iest sposobny? *Luk. 2, 34.

17. Bo nie iesteśmy iako
wiele * ich, ktorzy † fałszuią
słowo Boże, ale iako z
szczerośći, ale iako z Boga,
przed oblicznośćią Bożą
o Chrystusie mowimy.

*2 Kor. 4, 2. † J. Przekupuią.

Rozdział III.

Dosyć zalecenia ztąd. 3. Gdy
w wierze trwać będą. 6. Powia-
da się bydź sługą nie litery, ale
Ducha. 8. Rożność Zakonu od
Ewangielii w tym. 13. Iż iasność
Zakonu oczy racżey przeraża, a
niż oświeca. 18. Lecz światłość
Ewangielii iasną nam twarz
Pańską okazuie.

Poczynamyż zaśię zale-
cać samych śiebie?
czyli potrzebuiemy, iako
niektorzy, listow zaletnych
do was, albo też listow za-
letnych od was?

2. Listem naszym wy
iesteśćie, napisanym na
sercach naszych, ktory znaią
i czytaią wszyscy ludźie.

3. Gdyż to iawna iest,
żeśćie listem * Chrystuso-
wym, przez usługę naszę
zgotowanym; napisanym
nie inkaustem, ale Duchem
† Boga żywego: nie na
tablicach kamiennych, ale
na tablicach serc mięsnych.

* 2 Kor. 7, 3. † Ezech. 11, 19. Żyd. 8, 10.

LE. na Niedź. 12. po S. Troycy.

4. A Takieć ufanie mamy
przez Chrystusa ku
Bogu.

5. Nie iżbyśmy byli
sposobni co myślić sami z
śiebie, iako sami z śiebie:
ale sposobność nasza z Bo-
ga iest.

6. Ktory nas też uczy-
nił sposobnymi sługami
nowego Testamentu, nie
litery, ale Ducha: abo-
wiem litera zabiia, ale
Duch ożywia.

7. Bo ieźlić posługowa-
nie śmierći literami wyra-
żone na tablicach kamien-
nych, było chwalebne; tak

Digitized by Google

iż synowie Izraelscy nie mogli śmiele * patrzyć na oblicze Moyżeszowe, dla chwały oblicza iego, ktora miała bydź skażona;

* 2 Moy. 34, 30.

8. Jakoż daleko więcey usługowanie Ducha nie ma bydź chwalebne?

9. Bo ieżlić usługowanie potępienia było chwalebne, daleko więcey usługowanie sprawiedliwości obfituie w chwale.

10. Abowiem i to, co chwałę miało, nie miało chwały w tey części, co się tknie oney przewyższaiącey chwały.

11. Bo ieżlić to, co niszczeie, było chwalebne, daleko więcey to, co zostawa, iest chwalebne.*

12. Przetoż maiąc taką nadzieię, wielkiey bezpieczności w mowie używamy.

13. A nie iesteśmy iako Moyżesz, ktory kładł zasłonę * na oblicze swoie, aby synowie Izraelscy śmiele nie patrzyli na koniec onego, co zniszczeć miało.

* 2 Moy. 34, 33.

14. Ale zatwardzone są zmysły ich: abowiem aż do dziśieyszego dnia taż zasłona w czytaniu starego Testamentu zostawa nieodkryta, ktora przez Chrystusa skażenie bierze.

15. Przetoż aż do dnia dziśieyszego, gdy Moyżesz czytany bywa, zasłona iest na sercu ich położona.

16. Lecz gdyby się do PANA obrocili, odięta będzie ona zasłona.

17. Aleć PAN iest tym Duchem. A gdzie iest ten Duch PAński, tam i wolność.

18. Lecz my wszyscy, ktorzy odkrytym obliczem na chwałę PAńską, iako w zwierćiedle patrzamy, w toż wyobrażenie przemienieni bywamy, z chwały w chwałę, iako od Ducha PAńskiego.

Rozdział IV.

Pokazuie iż tak w opowiadaniu Ewangielii pracował, że od szatana zaślepieni bydź muszą, ktorzy iasności iey nie widzą. 7. A że skarb ten słudzy PAńscy w naczyniach glinianych noszą. 10. Będąc wielom trudności poddani. 16. Przykładem swoim do statecznośći w wierze. 17. I do wzgardy żywota doczesnego upomina.

DLa tego maiąc to usługowanie, tak iako smy mi-

miłośierdźie otrzymali, nie słabiejemy.

2. Aleśmy śię odrzekli skrytey sromoty, nie obchodząc śię * chytrze, ani fałszuiąc słowa Bożego: ale obiawieniem prawdy zalecaiąc samych śiebie u każdego sumnienia ludzkiego, przed obliczem Bożym.

* 2 Kor. 2, 17.

3. Jeźli tedy zakryta iest Ewangielia nasza, zakryta iest przed tymi, ktorzy giną.

4. W ktorych bog świata tego oślepił zmysły, to iest w niewiernych; aby im nie świećiła światłość Ewangielii chwały Chrystusowey, ktory iest * wyobrażeniem Bożym.

*Jan. 14, 9. Kolos. 1, 15. Zyd. 1, 3.

5. Abowiem nie samych śiebie opowiadamy; ale Chrystusa JEzusa, że iest PANEM: a samych śiebie sługami waszymi dla JEzusa.

6. Poniewaź Bog, ktory rzekł aby śię z ćiemnośći światłość rozświećiła, ten śię rozświećił w sercach* naszych, ku rozświeceniu w nas znaiomośći chwały Bożey w obliczu JEzusa Chrystusa. * Efez. 5, 14.

EE. na S. Bartłomi.

7. A Mamy ten skarb w naczyniu glinianym: aby dostoyność tey mocy była z Boga, a nie z nas.

8. Gdy zewsząd ućiśnieni bywamy, ale nie bywamy przytłoczeni: powątpiwamy, ale nie zwątpiamy.

9. Prześladowanie ćierpimy, ale nie bywamy opuszczeni: bywamy porzuceni, ale nie giniemy.

10. Zawsze umartwienie PANA * JEzusowe na ćiele nośimy, aby i żywot JEzusow na ćiele naszym był obiawiony.* * Gal. 6, 17

11. Zawsze bowiem* my, ktorzy żywiemy, bywamy wydawani na śmierć dla JEzusa, aby też żywot JEzusow był obiawiony w śmiertelnym ćiele naszym. * Psalm 44, 23. Rzym. 8, 36. 1 Kor. 4, 9.

12. Dla tego śmierć mocy swoiey w nas dokazuie, ale w was żywot.

13. Maiąc tedy tegoż Ducha wiary, tak iako * napisano; uwierzyłem, przetom też mowił: i my wierzymy, przeto też mowimy. * Psalm 116, 10.

14. Wiedząc iż ten, ktory

wzbudził * PANA JEzusa, i nas wzbudźi przez JEzusa, i postawi z wami.
*1 Kor. 6, 14.

15. Boć to wszystko dźieie się dla was: aby łaska ona obfituiąca, przez dźiękowanie wiela ich rozmnożyła śię ku chwale Bożey.

16. Dla tego nie słabieiemy: ale choć śię też nasz zewnętrzny człowiek kaźi, wszakże on wewnętrzny odnawia śię ode dnia do dnia.

17. Abowiem ten krociuchny i lekki * ucisk nasz, nader zacney chwały wieczną wagę nam sprawuie.
* Rzym. 8, 18. 1 Piotr. 1, 6.

18. Gdy nie patrzymy na rzeczy widźialne, ale na niewidźialne. Abowiem rzeczy widźialne są doczesne, ale niewidźialne są wieczne.

Rozdział V.

Cieszy nadźieią odmiany przybytku źiemskiego w budowanie nie rękoma uczynione z nieba. 6. Czego teraz pielgrzymuiąc od PANA wiarą w nadźiei czekamy. 9. Starać śię o to, abyśmy śię PANU Bogu podobali, i na sąd PAński pomnieli. 14. Kwo- li Chrystusowi. 15. Ktory za nas umarł. 17. w odnowionym żywoćie, abyśmy żyli. 18. Tego poselstwa do ludźi PAN śię sługom swoim powierzył.

WIemy bowiem, że ieźli tego naszego źiemskiego mieszkania namiot zburzony będźie, budowanie mamy od Boga, dom nie rękoma urobiony wieczny w niebieśiech.

2. Abowiem w tym namiećie * wzdychamy, domem naszym, ktory iest z nieba, żądaiąc bydź przyobleczeni. * Rzym. 8, 23.

3. Jeźliż tylko przyobleczonymi, a nie nagimi * znaleźieni będźiemy.
* Obiaw. 16, 15.

4. Bo ktorzyśmy w tym namiećie wzdychamy, będąc obćiążeni: ponieważ nie żądamy bydź zewleczeni, ale przyobleczeni, aby pożarta była * śmiertelność od żywota. * 1 Kor. 15, 54.

5. A ten, ktory nas ku temuż właśnie przygotował, iestći Bog; ktory nam też dał zadatek Ducha.

6. Przetoż maiąc zawżdy ufność, i wiedząc, że poki mieszkamy w tym ćiele, pielgrzymuiemy od PANA.

7. (Bo przez wiarę chodźimy, a nie przez widzenie)

8. Lecz

8. Lecz dufamy, i wolemy więcey * wyniść z ciała, a [illegible] mieszkanie do PANA. * Filip. 1, 23.

9. Przetoż też usiłuiemy, bądź w ciele mieszkamy, bądź z ciała wychodzimy, onemu się podobać.

10. Abowiem musimy się wszyscy * pokazać przed sądową stolicą Chrystusową, aby każdy odniosł co czynił † w ciele, według tego, co czynił, lub dobre, lub złe.
* Matt. 25, 32. Rzym. 14, 10.
† Job. 34, 11. Matt. 16, 27.
1 Kor. 3, 8. r. 4, 5.

11. Przetoż wiedząc o tym strachu PAńskim, ludzi do wiary namawiamy, a Bogu iawnymi iesteśmy: i mam nadzieię, iż w sumnieniach waszych iawnymi iesteśmy.

12. Abowiem nie samych siebie wam znowu zalecamy, ale wam dawamy przyczynę, abyśćie się chlubili nami, i żebyśćie mieli co mowić przećiwko tym, ktorzy się chlubią z powierzchnych rzeczy, a nie z serca.

13. Bo choć od rozumu odchodzimy, Bogu odchodzimy: choć przy rozumie iesteśmy, wam iesteśmy.

14. Abowiem miłość Chrystusowa przyćiska nas.

15. Jako te, ktorzyśmy to usądzili, iż ponieważ ieden za wszystkie umarł, tedy wszyscy byli umarłymi: a że za wszystkie * umarł, aby ći, ktorzy żyią, iuż więcey † sobie nie żyli, ale temu, ktory za nie umarł, i iest wzbudzony.
* 1 Tess. 5, 10. † Rzym. 14, 7.

16. Dla tego my od tego czasu nikogo według ciała nie znamy: a choćiaśmy też znali Chrystusa według ciała, lecz iuż teraz więcey nie znamy.

17. A tak ieżli kto iest w Chrystusie, nowym iest stworzeniem: stare rzeczy * przeminęły, oto się wszystkie nowymi stały.
* Izai. 43, 19. Obiaw. 21, 5.

18. A to wszystko * z Boga iest, ktory nas z samym sobą poiednał, przez JEzusa Chrystusa, i dał nam usługowanie tego poiednania. * Kolos. 1, 20.

19. Ponieważ Bog był w Chrystusie, świat z samym sobą iednaiąc, nie przyczytaiąc im upadkow ich: i położył w nas to

Digitized by Google

słowo poiednania.

20. Przetoż na mieyscu Chrystusowym poselstwo sprawuiemy, iakoby was Bog upominał przez nas: prosimy na mieyscu Chrystusowym, iednayćie śię z Bogiem.

21. Abowiem on tego, ktory nie znał *grzechu, za nas grzechem uczynił, abyśmy śię my stali sprawiedliwośćią Bożą w nim.

* Izai. 53, 9. 1 Piotr. 2, 22.

Rozdział VI.

Upomina aby pobożnie żyli, staraiąc śię o zbawienie swoie. 5. Ućiskami aby śię nie trwożyli. 9. Chwałą śię nie wynośili. 14. Strzegli śię towarzystwa złych, i bałwochwalstwa. 16. gdyż są kośćiołem Boga żywiącego.

LE. na N. 1. w Post.

PRzetoż pomagaiąc mu, napominamy was, abyśćie na daremno łaski Bożey nie przyymowali.

2. Bo mowi Bog; czasu przyiemnego * wysłuchałem ćię, a w dźień zbawienia poratowałem ćię. Oto teraz czas przyiemny, oto teraz dźień zbawienia.

* Izai. 49, 8.

3. Zadnego niwczym nie dawaiąc zgorszenia; aby nie było naganione usługowanie nasze.

4. Ale we wszystkim zalecaiąc samych śiebie, iako sludzy Boży * w wielkiey ćierpliwośći, w ućiskach, w niedostatkach, w utrapieniach:

* 1 Kor. 4, 1.

5. W raziech, w więzieniach, w potłukaniu, w pracach, w niedosypianiach, w pośćiech:

6. W czystośći, w umieietnośći, w nieskwapliwośći, w dobrotliwośći, w Duchu Swiętym, w miłośći nieobłudney:

7. W mowie prawdy, w mocy Bożey, przez oręże sprawiedliwośći na prawo i na lewo:

8. Przez chwałę i zelżywość; przez niesławę i dobrą sławę; iakoby zwodźićiele, wszakże prawdźiwi:

9. Jako nie znaiomi, wszakże znaiomi: iako umieraiący, a oto żywiemy: iako pokarani, ale nie zabići.

10. Jako smętni, wszakże zawsze weseli: iako ubodzy, wszakże wielu ubogacaiący: iako nic nie maiący, wszakże wszystko trzymaiący.*

11. Usta nasze otworzone są ku wam o Koryntowie,

Digitized by Google

[illegible] nasze rozszerzo-
ne iest.
12. Nie iesteście ściśnie-
ni w nas, lecz ściśnieni ie-
steście we wnętrznościach
waszych.
13. O wzaiemną tedy
nadgrodę iako dziatkom
mowię; rozszerzcież się i
wy.
14. Nie ciągnicież nie-
rownego iarzma z niewier-
nymi. Bo, coż za społe-
czność sprawiedliwości z
nieprawością? albo co za
społeczność światłości z
ciemnością?
15. A co za zgoda Chry-
stusa z Belialem? albo co
za dział wiernemu z nie-
wiernym?
16. A co za zgoda ko-
ścioła Bożego z bałwany?
abowiemeście wy *kościo-
łem Boga żywego; tak
iako mowi Bog: będę †
mieszkał w nich, i będę się
przechadzał w nich; i będę
Bogiem ich, a oni będą
ludem moim. *1 Kor. 3, 16. 17.
r. 6, 19. † 2 Moy. 29, 46.
3 Moy. 26, 11. 12. Ezech. 37, 27.
17. Przetoż wynidźcie z
pośrzodku * ich, i odłączcie
się, mowi PAN; a
nieczystego się nie doty-
kaycie, a JA was przyymę.
*Izai. 52, 11. Jer. 50, 8. Objaw. 18, 4

18. J będę wam za * Oy-
ca, a wy mnie będziecie za
syny i za corki, mowi
PAN Wszechmogący.
* Jerem. 31, 1.

Rozdział VII.

Upominawszy krotko do świą-
tobliwości. 2. dowodzi iż wszy-
stko z miłości przeciwko nim mo-
wił. 8. a że mu namniey nie
przykro iż ich zasmęcił. 10. A iż
ich tym do zbawienney pokuty
przywiodł, pokazuie.

Tę tedy obietnice maiąc,
namilsi, oczyściaymy
samych siebie od wszelakiey
zmazy ciała i ducha, wyko-
nywaiąc poświęcenie w
boiaźni Bożey.
2. Przyymiciez nas.
Nikogośmy nie ukrzywdzi-
li, nikogośmy nie uszko-
dzili, nikogośmy przez ła-
komstwo nie podeszli.
3. Nie mowięć tego, a-
bym was potępiać miał;
bom przedtym * powie-
dział, iż wy w sercach na-
szych tak iesteście, żebyśmy
radzi z wami społecznie u-
mierali i społecznie żyli.
*2 Kor. 3, 2.
4. Mam wielkie bezpie-
czeństwo do mowienia u
was, mam wielką chlubę z
was, napełnionym iest po-
ciechy, nader obfituię we-

Digitized by Google

ſelem w kâżdym ućiſku nâ-
ſzym.

5. Abowiem gdyśmy
przyſzli do Macedonii, ćiâ-
ło nâſze żadnego odpoczyn-
ku nie miáło, ale we wſzy-
ſtkim byliśmy ućiśnieni:
zewnątrz walki, â we-
wnątrz poſtrachy.

6. Ale ktory * ćieſzy u-
niżone, poćieſzył nas Bog
przez przyyśćie Tytuſowe.
* 2 Kor. 1, 4.

7. A nie tylko przez
przyyśćie iego, ale też przez
poćiechę, ktorą on ućieſzo-
ny ieſt z was, oznaymiwſzy
nam żądość wâſzę, nârze-
kanie wâſze, gorliwość
wâſzę zâ mną; tak, żem
śię też więcey uweſelił.

8. Bo choćiam was zâ-
ſmućił przez liſt, nie żal mi
tego, choćiaż mi żal było;
bo widzę iż ten liſt, choćiaż
nâ chwilę zâſmućił was
był:

9. Iednak teraz weſelę śię
nie dla tego, żeśćie zâſmu-
ceni byli, ale żeśćie zâſmu-
ceni byli ku pokućie: abo-
wiem byliśćie zâſmuceni
według Bogâ, żebyśćie
niwczym nie ſzkodowali
przez nas.

10. Abowiem ſmętek,
ktory * ieſt według Bogâ,
pokutę ſprawuie ku zbâ-
wieniu, ktorey nikt nie
żałuie: ále ſmętek według
świátá, ſprawuie śmierć.
* 1 Piotr. 2. 19.

11. Bo oto, to ſamo, że-
śćie według Bogâ byli zâ-
ſmuceni, iáko wielką w
was pilność ſpráwiło,
owſzem obronę, owſzem
zâpálczywość, owſzem bo-
iaźń, owſzem żądość, o-
wſzem gorliwość, owſzem
pomſtę; tak iż we wſzyſt-
kim okozaliśćie śię być
czyſtymi w tey ſprawie.

12. A tak choćiażem pi-
ſał do was, nie piſałem dla
tego, ktory krzywdę uczy-
nił, ani dla owego, ktore-
mu śię krzywdá ſtáłá; ále
dla tego, iżby wam wiâ-
doma byłá oná pilność nâ-
ſzá o was przed oblicznoś-
ćią Bożą.

13. Dla tegośmy śię u-
ćieſzyli z poćiechy wâſzey:
aleśmy śię więcey ućieſzy-
li z weſelá Tytuſowego, iż
ochłodzony ieſt duch iego
od was wſzyſtkich.

14. A iż ieżlim śię w
czym przed nim z was chlu-
bił, nie zawſtydziłem śię:
ále iákośmy wam prawdzi-
wie wſzyſtko mowili, tak
śię też chlubá nâſzá przed
Tytu-

Digitized by Google

Tytusem prawdziwa pokazała.

15. A wnętrzności iego tym więcey skłonione są ku wam gdy wspomina posłuszeństwo wszystkich was, i iakoście go z boiaźnią i ze drzeniem przyięli.

16. Raduię się tedy, iż wam we wszystkim mogę podufać.

Rozdział VIII.

Pochwaliwszy szczodrobliwość Macedończykow, Koryntow aby nad nie ściśleyszymi nie byli upomina. 16. A Tytusa, i inszą bracią, ktore do nich posyła, im pilnie zaleca.

A Oznaymuiemy wam bracia o łasce Bożey, ktora iest dana Zborom Macedońskim.

2. Iż w rozlicznym doświadczaniu utrapienia, obfita ich radość, i barzo wielkie ubostwo ich obfitowało w bogactwo szczerości ich.

3. Bo dawam im świadectwo, że według możności, i nad możność ochotnymi się pokazali.

4. Z wielką prośbą nas żądaiąc, abyśmy to dobrodzieystwo, i spolne udzielenie, ktorym się usługuie świętym, przyięli.

5. A nie tylko tak sobie postąpili, iakośmy się spodziewali; ale naprzod samych siebie oddali PANU, potym i nam za wolą Bożą:

6. Tak, żeśmy musieli napomnieć Tytusa, aby iako przedtym począł, tak aby też dokonał u was tegoż dobrodzieystwa.

7. Przetoż iako we wszystkim obfituiecie w wierze, i w mowie, i w umieiętności, i we wszelakiey pilności, i w miłości wászey przeciwko nam; tak i w tym dobrodzieystwie obfituycie.

8. Nie mowię iako rozkazuiąc: ale przez pilność innych, iako iest szczera miłość wasza, na iawią wystawiaiąc.

9. Abowiem znacie łaskę PANA naszego JEzusa Chrystusa, że dla was stał się ubogim, będąc bogatym, abyście wy ubostwem iego ubogaceni byli.

10. A w tym podawam wam zdanie swoie: abowiem to wam iest pożyteczno, ktorzy nie tylko czynić, ale i chcieć przedtym meście poczęli roku przeszłego:

Digitized by Google

11. A teraz to, coście czynić poczęli, wykonayćie; aby iako była ochotna myśl ku chceniu, tak też aby było i dokończenie z tego * co macie. * Luk. 11, 42.

12. Abowiem ieźli przedtym była ochotna myśl, taż przyiemna iest według tego, co kto ma, a nie według tego, czego nie ma.

13. Bo nie chcę aby inśi mieli ulżenie, a wy ućiśnienie; ale żeby za rowno na ten czas wasza obfitość ich niedostatkowi usłużyła.

14. Aby też i ich obfitość waszemu niedostatkowi usłużyła, żeby śię stało porownanie;

15. Jako napisano: kto wiele * nazbierał, nie miał nazbyt; a kto mało nazbierał, nie miał mało.

* 2 Moy. 16, 18.

16. Ale chwała Bogu, ktory dał takież staranie o was do serca Tytusowego;

17. Iż ono napominanie przyiął: a stawszy śię pilnieyszym, dobrowolnie poszedł do was.

18. A posłaliśmy wespoł z nim brata, ktory ma chwałę w Ewangielii po wszystkich Zborach.

19. A nie tylko to, ale obrany iest przez głosy od Zborow za towarzysza drogi naszey z tym dobrodzieystwem, ktorym śię dźieie usługa od nas ku chwale samego PANA, i ku oświadczeniu ochotnego umysłu waszego:

20. Uchodząc tego, aby nam kto nie przyganił dla tey obfitośći, ktora śię przez nas usługuie:

21. Pilnie śię staraiąc * o uczćiwe rzeczy, nie tylko przed PANEM, ale też i przed ludźmi. * Rzym. 12, 17.

22. A posłaliśmy z nimi brata naszego, ktoregośmy często doświadczyli w wielu rzeczach bydź pilnym, a teraz daleko pilnieyszym dla wielkiey dowiernośći, ktorą ma przećiwko wam.

23. A ieźli idźie o Tytusa, ten iest moim towarzyszem, i u was pomocnikiem; a ieźli też o bracią naszę, posłami są Zborow i chwałą Chrystusową.

24. Przetoż oświadczenie miłośći waszey, i chluby naszey z was, pokażćie przećiwko nim przed oblicznośćią Zborow.

Rozdział IX.

Czemuby naprzod pomocniki swoie do Koryntow posłał, przy-

cżyny

cimy daie. 6. Jakimby sercem iałmużnę czynić. 10. I iakiey śię za to odpłaty spodziewać.

Lecz o usłudze, ktora śię dźieie świętym, nie potrzebna mi iest wam pisać.

2. Bo znam ochotę umysłu waszego, ktorą śię ia chlubię z was u Macedończykow: iż Achaia gotowa była od przeszłego roku; a zaś wasza gorliwość wiele ich pobudźiła.

3. Posłałem tedy tę braćią, żeby chluba nasza, ktorą mamy z was, nie była daremna z tey miary; ale abyśćie (iakom powiedźiał) gotowymi byli.

4. Abyśmy snadź, ieźliby ze mną przyszli Macedończycy, a znaleźli was niegotowymi, nie zawstydźili śię my, (że nie rzekę wy,) za tak bezpieczną chlubę.

5. Zdało mi śię tedy za rzecz potrzebną, napomnieć braćią, aby do was wprzod poszli, i pierwey zgotowali przedtym opowiedźianą waszę szczodrobliwość; aby była gotowa tak iako szczodrobliwość, a nie iako rzecz przymuszona.

Ep. na dźień S. Wawrzyńca.

6. A Le to mowię; kto * skąpie śieie, skąpie też żąć będźie: a kto obfićie śieie, obfićie też żąć będźie.

* Przyp. 19, 17. r. 22, 9.

7. Każdy iako umyślił w sercu swoym, tak niech uczyni, nie z zamarszczeniem, ani * z przymuszenia; abowiem ochotnego dawcę Bog miłuie. * 5 Moy. 15, 8. 10. Rzym. 12, 8.

8. A mocen iest Bog uczynić, aby obfitowała na was wszelka łaska, abyśćie maiąc we wszystkim zawsze wszelaki dostatek, obfitowali ku wszelakiemu uczynkowi dobremu;

9. Jako napisano: rozproszył, * dał ubogim, sprawiedliwość iego zostawa na wieki.

* Psalm 37, 26. i. 112, 9.

10. A ten, ktory dawa naśienia śieiącemu; niechże i wam da chleb ku iedzeniu, i rozmnoży naśienie wasze, i przysporzy urodzaiow sprawiedliwośći waszey:*

11. Abyśćie z każdey miary byli ubogaceni ku wszelkiey prostośći, ktora sprawuie przez nas, aby dźięki Bogu czynione były.

12. Abowiem usługowanie tey ofiary, nie tylko dopełnia niedostatki świętych,

tych, ale też opływa przez wielkie dziękczynienia na Boga, przez pochwałę tey posługi:

13. Gdy Boga chwalą za waszę poddaństwo Ewangielii Chrystusowey, za szczerość w udzielaniu przećiwko sobie, i przećiwko wszystkim innym.

14. I modlą się za wami; żądaiąc was dla łaski Bożey obfituiącey w was.

15. Lecz Bogu niech będźie chwała za niewypowiedźiany dar iego.

Rozdział X.

Pokazuie iaką nadźieię. 4. broniami. 6. i iaką pomstą był uzbroiony przećiwko niezbożnych ludźi potwarzom. 7. Okazuie zatym, iż nie mniey miał obecney mocy w sprawach. 11. iako nieobecney poważności w mowie.

SA też Paweł sam was proszę przez ćichość i dobrotliwość Chrystusowę, ktory gdym iest wam przytomny, iestem pokorny miedzy wamy; lecz gdym nie iest przytomny, iestem śmiały przećiwko wam.

2. A proszę, abym będąc przytomny, nie muśiał bydź śmiały tą śmiałośćią, o ktorey myślę; abym śmiały był przećiwko niektorym, ktorzy nas szacuią, iakobyśmy według ćiała chodźili.

3. Abowiem w ćiele chodząc, nie według ćiała walczymy.

4. (Abowiem broń żołnierstwa naszego nie iest ćielesna, ale iest z Bogá mocna ku * zburzeniu mieysc obronnych.)

* Jerem. 1, 10.

5. Burząc rady i wszelaką wysokość, wynoszącą się przećiwko znaiomośći Bożey, i podbiiaiąc wszelaką myśl pod posłuszeństwo Chrystusowe:

6. I pogotowiu maiąc pomstę na wszelakie nieposłuszeństwo, gdy się wypełni posłuszeństwo wasze.

7. Na toż tylko co przed oczyma iest patrzaćie: mali kto tę nadźieię o sobie, iż iest Chrystusow, niechże też to sam z śiebie uważa, iż iako on iest Chrystusow, tak też i my Chrystusowymi iesteśmy.

8. Abowiem chocbym się ia też co wiecey chełpił z mocy naszey, ktorą nam dał* PAN ku zbudowaniu, a nie

a nie ku zepsowaniu waszemu, nie zawstydzę się:

* 2 Kor. 13, 10.

9. Abym się nie zdał, iakobym was straszył przez listy.

10. Abowiem mowią, listy ważne są i potężne, ale ciała obecność nie potężna iest, i mowa niepłatna.

11. To niechay myśli taki, iż iakimiśmy w mowie przez listy, nie będąc obecnymi, takimiż będziemy i w uczynku, będąc obecnymi.

12. Abowiem nie śmiemy samych siebie w poczet drugich kłaść, albo porownywać z niektorymi, ktorzy sami siebie zalecaią: ale ci nie zrozumiewaią, iż się sami sobą miarkuią, i sami się do siebie przyrownywaią.

13. Ale my nie będziemy się chlubili nad miarę, ale według sznuru* miary, ktorą miarę wymierzył nam Bog; tak, żeśmy dosięgli aż do was: * Efez. 4, 7.

14. Bo się nie rozciągamy nad miarę, iakobyśmy nie dosięgli aż do was; bośmy aż i do was przyszli w Ewangielii Chrystusowey.

15. A nie chlubiemy się nad miarę z cudzych prac: ale maiąc nadzieię, iż gdy się pomnoży wiara wasza w was, pomnożymy się i my miedzy wami według sznuru naszego z obfitością:

16. Ku opowiadaniu Ewangielii w onych krainach, ktore leżą za wami, nie chlubiąc się z rzeczy gotowych cudzego pomiaru.

17. Kto się tedy chlubi, niech się w PANU* chlubi.

* Jerem. 9, 24. 1 Kor. 1, 31.

18. Abowiem nie ten, co się sam zaleca, doświadczony iest; ale ten, ktorego PAN zaleca.

Rozdział XI.

Wielką miłością przeciw Koryntom będąc przywiedziony. 5. chwały swoie przypominać musiał. 8. I to, że im z łaski służył. 13. By snadź w czym naden fałszywi Apostołowie nie mieli. 22. Ktore daleko w rzeczach prawdziwie chwały godnych, przewyższa.

Obyście chcieli na chwilę znosić głupstwo moie: ale i znaszayćie mię.

2. Abowiem gorliwym iestem ku wam gorliwością Bożą: bom was przy-

przygotował, abym was stawił czystą Pannę iednemu mężowi, Chrystusowi.

3. Lecz boię się, by snadź iako wąż oszukał * Ewę chytrośćią swoią, tak też skażone myśli wasze nie odpadły od prostoty oney, ktora iest w Chrystusie.

* 1 Moy. 3, 4.

4. Bo gdyby kto przyszedł, coby inszego Jezusa opowiadał, ktoregośmy nie opowiadali; albo gdybyśćie innego ducha wźieli, ktoregośćie nie wźieli; albo inszą Ewangielią, ktoreyśćie nie przyieli, dobrzebyśćie go znośili.

5. Boć mam za to, żem nie był wniczym podleyszy niżeli oni barzo wielcy Apostołowie.

6. Bo choćiam też i prostakiem w mowie, wszakże nie w umieiętności. Ale zgoła iawnymiśmy się stali we wszystkich rzeczach u was.

7. Izalim się grzechu dopuśćił, żem samego siebie uniżył, abyśćie wy byli wywyższeni; a, żem wam darmo Ewangielią Bożą opowiadał?

8. Złupiłem inne Zbory, biorąc od nich żołd, abym wam służył: a będąc u was, i ćierpiąc * niedostatek, nie obćiążyłem prożnuiąc nikogo. * 2 Kor. 12, 13.

9. Abowiem niedostatek moy dopełnili bracia, ktorzy przyszli z Macedonii, i we wszystkim strzegłem śię, abym wam ćięszkim nie był, i na potym strzedz śię będę.

10. Jestći prawda Chrystusowa we mnie, iż ta chluba nie będźie zatłumiona we mnie w krainach Achayskich.

11. Dla czegoż? czy że was nie miłuię? Bogći wie.

12. Ale co czynię, czynić ieszcze będę dla tego, abym odćiął przyczynę tym, ktorzy przyczyny szukaią, aby w tym, z czego się chlubią, byli znaleźieni tacy iako i my.

13. Abowiem takowi fałszywi Apostołowie, są robotnicy zdradliwi; ktorzy się przemieniaią w Apostoły Chrystusowe.

14. A nie dziw; bo i sam szatan przemienia się w Anioła świathości.

15. Nie wielka tedy, ieźli też słudzy iego przemieniaią się, iakoby byli sługami sprawiedliwośći, ktorych

rych koniec będźie podług uczynkow ich.

16. Znowu powiadam, żeby mię kto nie miał za głupiego: ieżliż inaczey, więc iako głupiego przyymićie mię, abym śię ia też nieco maluczko przechwalał.

17. Co mowię, nie mowię iako od PANA, ale iako w głupstwie, z strony tey bezpieczney chluby.

18. Poniewaź śię ich wiele chlubi według ćiała, i ia śię chlubić będę.

LE. na Niedź. Mięsopustną.

19. BO radźi znośćie głupie, będąc sami mądrymi.

20. Bo znośićie, choć was kto zniewala, choć kto pożera, choć kto bierze, choć śię kto wynośi, choć was kto policzkuie.

21. Mowię według zelżywośći, iakobyśmy byli słabymi; lecz w czym kto śmiałym iest, (w głupstwie mowię) i iam śmiały.

22. Zydowie* są, iestem i ia. Izraelczycy są, iestem i ia. Naśieniem Abrahamowym są, iestem i ia. *Filip. 3, 5.

23. Sługami Chrystusowymi są, (głupie mowię,) więcey ia: w pracach* obfićiey, w raźiech nad miarę, w więźieniach obfićiey, w śmierćiach częstokroć. *2 Kor. 6, 5.

24. Od Zydow wźiąłem pięć kroć po czterdźieśćiu *plag bez iedney. *5 Moy. 25, 3.

25. Trzy kroćiem *był bit rozgami; razem †był kamionowany; trzy kroć śię ze mną okręt ‡ rozbił; dźień i noc byłem w głębokośći morskiey. *Dźie. 16, 22. †Dźie. 14, 19. ‡ Dźie. 27, 41.

26. W drogach częstokroć, w niebezpieczeństwach na rzekach, w niebezpieczeństwach od zboycow, w niebezpieczeństwach od swego narodu, w niebezpieczeństwach od Poganow, w niebezpieczeństwach w mieśćie, w niebezpieczeństwach na puszczy, w niebezpieczeństwach na morzu, w niebezpieczeństwach między fałszywą bracią:

27. W pracy i w utrudzeniu, w niedosypianiu często, w głodźie i w pragnieniu, w pośćiech często, w źimnie i w nagośći.

28. Oprocz tego, co zkąd

Digitized by Google

inad przypada ono nalega-
nie na mie na każdy dzień,
i ono skaranie o wszystkie
Zbory.
29. Ktoż choruie, a ia
nie choruie? ktoż sie gor-
szy, a ia sie nie pale?
30. Jeżli sie mam chlu-
bić: z krewkośći moich
chlubić sie bede.
31. Bog i Oćiec PANA
naszego Jezusa Chrystu-
sa, ktory iest błogosła-
wiony na wieki, wie iż nie
kłamam.
32. W Damaszku Het-
man ludu Krola * Arety,
osadził był strażą miasto
Damaszek, chcąc mie poi-
mać: alem oknem po po-
wrozie w koszu przez mur
był spuszczony; i uszedłem
rąk iego. *Dzie. 9, 24.

Rozdział XII.

Obiawienia Boże. 7. poku-
sy i prace swoie. 9. w ktorych
sie moc Chrystusowa pokazuie.
11. i insze dowody Apostolstwa
swego wypisawszy. 14. Obiecu-
ie przyyść do nich. 20. Upo-
mina, aby sie na iego przyyśćie
nagotowali: tak aby ani on, ani
oni żałośći nie mieli.

Wprawdzieć mi sie
chlubić nie iest pożyte-
czno: iednak przyyde do
widzenia i obiawienia
PAńskiego.
2. Znam człowieka w
Chrystusie przed czterna-
stą lat, (ieżli się to działo
w ciele, nie wiem; ieżli
procz ciała, nie wiem;
Bog wie:) ktory zachwy-
cony był aż * do trzećiego
nieba. *Dzie. 9, 3. r. 22, 17.
3. A znam takiego czło-
wieka, (ieżli się to działo w
ciele, ieżli procz ciała, nie
wiem; Bog wie.)
4. Iż był zachwycony do
Raiu: i słyszał niewypo-
wiedziane słowa, ktorych
sie człowiekowi nie godzi
mowić.
5. Z takiego człowieka
chlubić sie bede: ale z sie-
bie samego chlubić sie
nie bede, tylko z krewko-
śći moich.
6. Abowiem ieżlibym
sie chćiał chlubić, nie bu-
de głupim, bo prawde
powiem: ale wstrzymam
sie: aby kto o mnie nie
rozumiał nad to, czym
mie bydź widzi, albo co
słyszy ode mnie.
7. A iżbym sie zacno-
śćią obiawienia nader nie
wynośił, dany mi iest bo-
dziec ćiału, anioł szatan,
aby mie policzkował, że-
bym sie nad miare nie wy-
nośił.

8. Dla

Digitized by Google

8. Dla tegom trzy kroć PANA prośił, aby to odstąpiło ode mnie.

9. Ale mi rzekł: dosyć masz na łasce moiey; abowiem moc moia wykonywa śię w słabośći. Raczey śię tedy więcey chlubić będę z krewkośći moich, aby we mnie mieszkała moc* Chrystusowa.*

* Filip. 4, 13.

10. Dla tego śię kocham w krewkośćiach, w potwarzach, w niedostatkach, w prześladowaniach, i w ućiskach, dla Chrystusa. Bo gdym iest słaby, tedym iest mocny.

11. Stałem śię głupim, chlubiąc śię: wyśćie mię do tego przymuśili. Bom ia od was miał bydź chwalony; ponieważem nie był podleyszym niżeli oni barzo wielcy Apostołowie, choćiażem nic nie iest.

12. Jednak znaki * Apostoła pokazane są u was, we wszelkiey ćierpliwośći, w znamionach, i cudach, i w mocach.

* 1 Kor. 9, 1. 2.

13. Bo coż iest, w czymbyśćie podleyśi byli nad insze zbory, tylko żem ia sam prożnuiąc, nie obćiążył * was? odpuśććież mi tę krzywdę.

* 1 Kor. 9, 12. 2 Kor. 11, 9.

14. Oto trzeći raz iestem gotow przyyść do was, a nie obćiążę was prożnuiąc. Abowiem nie szukam tego, co iest waszego, ale was samych; boć nie dźiatki maią rodźicom skarbić, ale rodźicy dźiatkom.

15. Lecz ia barzo rad nakład uczynię, i samego śiebie wynałożę za dusze wasze: aczkolwiek barzo was * miłuiąc, mniey bywam od was miłowany.

* 2 Kor. 6, 12.

16. Ale niech tak będźie; iam was nie obćiążył, tylko chytrym będąc, zdradom was poimał.

17. Izalim was przez ktorego z tych, ktorem do was posłał, oszukał?

18. Uprośiłem Tytusa, i posłałem z nim brata tego. Izali was Tytus oszukał? izaliśmy nie iednym duchem postępowali? izali nie iednymi stopami?

19. Znowuż mniemaćie, że śię przed wami obmawiamy? przed oblicznośćią Bożą w Chrystusie

ſtuśie mowimy: a to wſzyſtko namilſi dla waſzego zbudowania.

20. Bo śię boię, bym ſnadź przyſzedſzy, nie znalazł was takimi, iakimi bym nie chćiał: a ia też żebym nie był znaleziony od was, iakiego byśćie wy nie chćieli; by ſnadź miedzy wami nie było * ſwarow, zazdrośći, gniewow, zwad, obmowiſk, mruczenia, nadymania, i roſterkow.

* Galat. 5, 19.

21. By mię záśię Bog moy, gdy przyydę, nie poniżył u was, i żałowałbym wiela tych, ktorzy przed tym grzeſzyli, a nie pokutowali z nieczyſtośći, i z wſzeteczeńſtwa, i z rozpuſty, ktorą popełnili.

Rozdział XIII.

Trzeći raz śię do Koryntow obiecuiąc. 2. ſrożſzą pomſtą im grozi. 5. A zwłaſzcza iż ſamą rzeczą doznali mocy Chryſtuſowey w iego Apoſtolſtwie. 10. Na oſtatek życzy aby śię upamiętali. 11. A wſzyſtkiego dobrego im powinſzowawſzy. 12. pozdrawia ich.

TRzeći to iuż raz idę do was. W uśćiech dwu albo trzech * świadkow ſtanie każde słowo.

* 5 Moy. 19, 15. Matt. 18, 16. Jan. 8, 17. Zyd. 10, 28.

2. Powiedziałem przed tym, i znowu powiadam, iako powtore obecny: a teraz nie będąc obecny, piſzę tym, ktorzy przed tym grzeſzyli, i wſzyſtkim inſzym; że ieżli znowu przyydę, nie przepuſzczę im.

3. Ponieważ chcećie doświadczyć tego, ktory we mnie mowi, Chryſtuſa; ktory ku wam nie ieſt ſłaby, ale mocny ieſt w was.

4. Bo acżkolwiek ukrzyżowany ieſt iako ſłaby, ale żywie z mocy Bożey. A tak i myśmy z nim ſłabymi, ale żyć będziemy z nim z mocy Bożey przećiwko † wam. † J. miedzy wami.

5. Doświadczaycie ſamych śiebie, * ieżliśćie w wierze: ſamych śiebie doznawaycie. Czyli ſamych śiebie nie znaćie, że Jezus Chryſtus † w was ieſt? chyba żebyśćie byli odrzuceni.

* 1 Kor. 11, 28. † Efez. 3, 17.

6. Mam iednak nadzieię że poznaćie, iż my nie ieſteśmy odrzuconymi.

7. J modlę śię Bogu, abyśćie nic złego nie czynili: nie

nie iżbyśmy śię my doświadczonymi okazali, ale abyśćie wy to, co iest dobrego, czynili, a my żebyśmy byli iako odrzuceni.

8. Boć nie możemy nic przećiwko prawdźie, ale za prawdę.

9. Abowiem śię radniemy, że choćiaśmy my słabymi, aleśćie wy mocnymi: a tegoć i życzymy, abyśćie wy byli doskonałymi.

10. Przetoż to piszę, nie będąc obecny; abym będąc obecnym, nie muśiał używać srogośći według mocy, ktorą mi dał * PAN na zbudowanie, a nie na zepsowanie.

* 2 Kor. 10, 8.

11. Naostatek bracia, mieyćie śię dobrze; doskonałymi bądźćie; ćieszćie śię; iednomyślnymi * bądźćie: w pokoiu żyyćie: a Bog miłośći i pokoiu będźie z wami. Pozdrowćie iedni drugich w świętym † pocałowaniu.

* Rzym. 15, 5. † Rzym. 16, 16. 1 Kor. 16, 20. 1 Tess. 5, 26. 1 Piotr. 5, 14.

12. Pozdrawiaią was wszyscy święći.

13. Łaska PANA JEzusa Chrystusa, i miłość Boża, i społeczność Ducha Świętego niech będźie z wami wszystkimi, Amen.

List wtory do Korynthow napisany z Filippis, miasta Macedońskiego, przez Tytusa i Łukasza.

List Świętego Pawła Apostoła do Galatow.

ŚWięty Paweł Galatow, w prawdźiwym nabożeństwie będących, pobudza.

I. Do prawdźiwey wiary; to iest, aby wierzyli naprzod iemu, a żeby go dowiernie w służbie Bożey przyieli, wzgardźiwszy fałszywe Apostoły, w rozd. 1. 2. Zatym aby wierzyli w Chrystusa PANA, a w nim usprawiedliwienia przez wiarę dochodźili. I dowodźi tego potężnie, że w samym tylko Chrystuśie nasze usprawiedliwienie, a że go wiarą dochodźimy. Przećiwney zaś strony, (ktora na zelżenie sprawiedliwośći w Chrystuśie PANJE Zakon i Ceremonie iego zalecała,) dowody, rozmaitymi rzeczami, a zwłaszcza ukazowaniem tego, że Zakon z Ceremonia-

Digitized by Google

moniami swoimi iuż przyszedł do celu swego, potężnie inyśi, a do używania wolnośći przez PANA zgotowaney napomina, w rozd. 3. 4. i w. 5. aż do w. 14.

II. Pobudza do miłośći i do dobrych uczynkow; to iest, do wykonywania powinnośći na ludźie usprawiedliwione należących.

1. Przećiwko sobie; mianowićie, umartwiać grzechy przy sobie, do czego usługuie cel i summa Zakonu B. rozd. 5. w 14. Szkoda z niemiłośći idąca w 15. Niezgoda miedzy duchem odrodzonym a ćiałem zepsowanym. w 17. Pożytek pobożnego żywota. w 18. sprośność grzechu, i pomsta za tym idąca. w 19. Zacność cnot i obfita nadgroda w 22. własność synow Bożych. w 24. oświadczenie tego że mamy Ducha S. w 25.

2. Przećiwko bliżnim: a to we dwu rzeczach; w duchownych, aby iedni drugie znośili i naprawiali: w ćielesnych, aby śię dźielili rzeczami doczesnymi z sługami Bożymi, i z inszymi bliżnimi, a mianowićie z zgodnymi w nabożeństwie. Do czego wiele rzeczy prowadźi, a zatym List swoy zamyka, w rozd. 6.

Rozdźiał I.

Pozdrowiwszy Galaty, i zalećiwszy Apostolstwo swoie. 6. Gromi ie o odstąpienie od Ewangielii. 15. Pokazuiąc, że ią od Boga wźiął. 16. Pierwey niż o niey z ktorym z Apostołow mowił.

PAweł, Apostoł (nie od ludźi, ani przez człowieka, ale przez JEzusa * Chrystusa i Boga Oyca, ktory go wzbudźił † od umarłych;)

* Tyt. 1, 3. † Rzym. 4, 25. Galat. 2, 20.

2. J wszyscy braćia, ktorzy są ze mną, Zborom Galatskim.

3. Łaska wam i pokoy niech będźie od Boga Oyca i PANA naszego JEzusa Chrystusa.

4. Ktory wydał samego śiebie za grzechy nasze, aby nas wyrwał * z teraźnieyszego wieku złego, według woli Boga i Oyca naszego.

* Luk. 1, 74.

5. Ktoremu niech będźie chwała na wieki wiekow, Amen.

6. Dźiwuię śię, iż tak prętko daćie śię przenośić, od tego, ktory was powołał ku łasce Chrystusowey, do inszey Ewangielii.

7. Ktora nie iest insza: tylko niektorzy są, co was turbuią, i chcą wywroćić

Ewan-

Digitized by Google

Ewangielią Chrystusową.

8. Ale choćbyśmy i my, albo Anioł z nieba opowiadał wam Ewangielią mimo tę, ktorąśmy wam opowiadali, niech będźie przeklęty.

9. Jakośmy przedtym powiedźieli, i teraz znowu mowię, ieżliby wam kto inną Ewangielią opowiadał, mimo tę, ktorąśćie przyięli, niech będźie przeklęty.

10. Abowiem teraz do ludźiß was namawiam, czyli do Boga? albo ßukamli abym śię podobał ludźiom? zaiste, ieżlibym śię ießcze ludźiom * chćiał podobać, nie byłbym sługą Chrystusowym. * 1 Tess. 2, 4.

11. A oznaymuię * wam bracia, iż Ewangielia, ktora iest opowiadana ode mnie, nie iest według człowieka. * 1 Kor. 15, 1.

12. Abowiem ia, anim iey wźiął, anim śię iey nauczył od człowieka, ale przez * obiawienie JEzusa Chrystusa. * Efez. 3, 3.

13. Bośćie słyßeli o moim obcowaniu niekiedy w Zydostwie: żem * nader prześladował Zbor Boży, i burzyłem go.

* Dźie. 9, 1. r. 26, 10. Filip. 3, 6.

14. J postępowałem w Zydostwie nad wiele rowienników moich w narodźie moim, będąc nader gorliwym miłośnikiem ustaw moich oyczystych.

15. Ale gdy śię upodobało Bogu, ktory mię odłączył z żywota * matki moiey, i powołał z łaski swoiey:

* Jerem. 1, 5. Dźie. 9, 15. r. 13, 2. Rzym. 1, 1.

16. Aby obiawił Syna swego we mnie, abym go opowiadał miedzy * Pogany, wnetże nie radźiłem śię ćiała i krwie:

* Galat. 2, 8. Efez. 3, 8.

17. Anim śię wroćił do Jeruzalem, do tych, ktorzy przede mną byli Apostołami: alem ßedł do Arabii, i wroćiłem śię zaśię do Damaßku.

18. Potym po trzech lat wstąpiłem * do Jeruzalem, abym śię nyrzał z Piotrem: i mießkałem u niego † piętnaśćie dni.

* Dźie. 9, 26. † Dźie 9, 28.

19. A inßegom z Apostołow nie widźiał; oprocz Jakuba, brata PAńskiego.

20. A co wam pißę, oto śię przed Bogiem * oświadczam, żeć nie kłamam.

* 2 Kor. 1, 23.

Digitized by Google

21. Zatymem przyszedł
do krain * Syryi i Cylicyi.
* Dzie. 9,30.
22. J byłem nie znaio-
mym z twarzy Zborom
Żydowskim, ktore są w
Chrystuśie.
23. Lecz tylko byli usły-
szeli, iż ten, ktory prześla-
dował nas niekiedy, teraz
opowiada wiarę, ktorą
przedtym burzył: i chwa-
lili Boga ze mnie.

Rozdział II.

Ze nic przećiwnego iego E-
wangielii Apostołowie nie trzy-
mali. 3. Przykładem Tytusa
nieobrzezanego dowodzi. 11. A
iż iey przećiw zmyślaniu Piotro-
wemu bronił, 17. Naostatek,
summę Ewangielii, ktora zależy
w daremnym usprawiedliwieniu
przez Chrystusa, przedkłada.

POtym po czternastu
lat, wstąpiłem zaśię
do Jeruzalem z Barna-
baszem, wźiąwszy z sobą i
Tytusa.
2. A wstąpiłem według
obiawienia: i przełożyłem
im Ewangielią, ktorą każę
miedzy Pogany, a zwła-
szcza zacnieyszym; bym
snadź na daremno nie bie-
żał, albo przedtym nie bie-
gał.
3. Ale ani Tytus, kto-
ry ze mną był, będąc
Grekiem, nie był przymu-
szony obrzezać śię.
4. A to dla wprowa-
dzonych fałszywych braći,
ktorzy śię wkradli, aby
wyszpiegowali wolność
naszę, ktorą mamy w
Chrystuśie JEzuśie, aby
nas w niewolą podbili:
5. Ktorymeśmy i na
chwilkę nie ustąpili, i nie
poddali śię, aby u was
prawda Ewangielii została.
6. A od tych, ktorzy śię
zdadzą bydź czymśi: (acz
iakimi niekiedy byli, nic
mi na tym; bo osoby *
człowieczey Bog nie przyy-
muie,) ći mowię, ktorzy
śię zdali bydź czymśi, nic
mi nie przydali.
* 5 Moy. 10,17. 2 Kor. 19,7.
Job. 34,19. Dzie. 10,34.
Rzym. 2,11. Efez. 6,9.
Kolos. 3,25. 1 Piotr. 1,17.
7. Owszem przećiwnym
obyczaiem, widząc, iż mi
iest zwierzona Ewangielia
miedzy nieobrzezanymi,
iako Piotrowi miedzy o-
brzezanymi:
8. (Abowiem ten, ktory
był skuteczny przez Piotra
w Apostolstwie miedzy
obrzezanymi, skuteczny
był i we mnie miedzy Po-
gany.)

Digitized by Google

9. I poznawszy łaskę mnie daną Jakub, i Kiefas, i Jan, ktorzy się zdadzą bydź filarami, podali prawicę mnie i Barnabaszowi na towarzystwo, abyśmy my miedzy Pogany, a oni miedzy obrzezanymi kazali.

10. Tylko upomnieli, abyśmy na ubogie pamiętali: o com się też pilnie * starał, abym to uczynił.

* Rzym. 15, 25. 1 Kor. 16, 1. 2 Kor. 9, 1.

11. A gdy przyszedł Piotr do Antyochyi, sprzećiwiłem się mu w twarz; iż był godźien nagany.

12. Abowiem przedtym niż przyszli niektorzy od Jakuba, wespoł z Pogany iadał: a gdy ći przyszli, schraniał się i odłączał, boiąc się tych, ktorzy byli z obrzezania.

13. A wespoł z nim obłudnie się obchodźili i drudzy Żydźi; tak, że i Barnabasz uwiedźiony był tą ich obłudą.

14. Ale gdym obaczył, iż nie prosto chodzą w prawdźie Ewangielii, rzekłem Piotrowi przed wszystkimi: ponieważ ty będąc Żydem, po Pogańsku żywiesz a nie po Żydowsku, czemuż Pogany przymuszasz po Żydowsku żyć?

15. My, ktorzyśmy z przyrodzenia * Żydowie, a nie z Poganow grzesznicy:

* Filip. 3, 4.5.

16. Wiedząc * iż nie bywa usprawiedliwiony człowiek z uczynkow Zakonu, ale przez wiarę w JEzusa Chrystusa; i myśmy w JEzusa Chrystusa uwierzyli, abyśmy byli usprawiedliwieni z wiary Chrystusowey, a nie z uczynkow Zakonu: przeto, że † nie będźie usprawiedliwione z uczynkow Zakonu żadne ćiało.

* Dźie. 13, 38. Rzym. 3, 21. Filip. 3, 9. † Rzym. 3, 20.

17. A ieźli my szukaiąc, abyśmy byli usprawiedliwieni w Chrystuśie, znayduiemy się * też grzesznikami, tedyć Chrystus iest sługą grzechu? nie day tego Boże! * Rzym. 3, 19.

18. Abowiem ieźli to, com zburzył, znowu zaśię buduię, przestępcą samego śiebie czynię.

19. Bom ia przez Zakon Zakonowi umarł, abym żył * Bogu. * 1 Tess. 5, 10. Żyd. 9, 14. 1 Piotr. 4, 2.3.

20. Z Chrystusem iestem ukrzyżowany, a żyię iuż nie ia, lecz żyie we mnie Chrystus. A to że teraz w ciele żyię, w wierze Syna Bożego żyię, ktory * mię umiłował, i wydał samego siebie za mię.
* Galat. 1, 4.

21. Nie odrzucam tey łaski Bożey. Bo ieźli przez Zakon iest sprawiedliwość, tedyć Chrystus prożno umarł.

Rozdział III.

Gromi Galaty, iż się od znaczney łaski Bożey, ktora zależy w usprawiedliwieniu przez Chrystusa PANA, odwieść dali. 6. Pokazuiąc że i Abraham tak był usprawiedliwiony. 10. Co sprawuie Zakon. 21. I czemu iest podany.

O Głupi Galatowie! ktoż was * omamił, abyście prawdzie nie byli posłuszni, ktorym przed oczyma Jezus Chrystus przedtym był wymalowany, i miedzy wami ukrzyżowany? *Galat. 5, 7.

2. Tego tylko radbym się nauczył od was, z uczynkowli Zakonu wzięliście Ducha, czyli z słuchania wiary?

3. Takieście głupi; poczawszy Duchem, teraz ciałem dokonywacie?

4. Takieście wiele ciérpieli darmo, ieźli tylko i darmo?

5. Ten tedy, ktory wam dodawa Ducha, i czyni cuda miedzy wami, z uczynkowże Zakonu to czyni, czyli z słuchania wiary?

6. Tak, iako Abraham * uwierzył Bogu, i przyczytano mu to ku sprawiedliwości. * 1 Moy. 15, 6. Rzym. 4, 3. Jakub. 2, 23.

7. Widzicie tedy, że ci ktorzy są z wiary, ci są synami Abrahamowymi.

8. A upatrzywszy to pismo, iż z wiary Bog usprawiedliwia Pogany, przedtym opowiedziało Abrahamowi, iż w tobie będą* błogosławione wszystkie narody.
*1 Moy. 12, 3. Dzie. 3, 25.

9. A tak ci, ktorzy są z wiary, dostępuią błogosławieństwa z wiernym Abrahamem.

10. Abowiem ile ich z uczynkow Zakonu, pod przeklęctwem są; bo napisano: przeklęty * każdy, ktoryby nie został we wszystkim, co napisano w

księ-

księgach Zakonu, aby to czynił. *5 Moy. 27, 26. Jer. 11, 3.
11. A iż przez Zakon nikt * nie bywa usprawiedliwiony przed Bogiem, iawna iest ztąd; bo sprawiedliwy z wiary † żyć będzie. *Gal. 2, 16. †Abak. 2, 4. Rzym. 1, 17. Żyd. 10, 38.
12. Ale Zakon nie iestći z wiary; Lecz człowiek,* ktoryby ie czynił, żyw będzie przez nie. *3 Moy. 18, 5. Ezech. 20, 11. Rzym. 10, 5.
13. Ale Chrystus odkupił nas z przeklęctwa Zakonu, stawszy się za nas przeklęctwem; (abowiem napisano: przeklęty każdy, *ktory wiśi na drzewie.) * 5 Moy. 21, 23.
14. Aby na Pogany błogosławieństwo Abrahamowe przyszło w Chrystuśie JEzuśie, i abyśmy obietnicę Ducha wźieli przez wiarę.

(LE. na N. 13. po S. Troycy.)

15. BRacia, po ludzku mowię: a wszak i człowieczego testamentu *utwirdzonego nikt nie łamie, ani do niego co przydawa. * Żyd. 9, 17.
16. Lecz Abrahamowi uczynione są obietnice i nasieniu iego. Nie mowi: i nasieniom iego, iako o wielu; ale iako o iednym: i nasieniu* twemu, ktory iest Chrystus. *1 Moy. 12, 7. r. 15, 5.
17. To tedy mowię; iż przymierza przedtym od Boga utwirdzonego, względem Chrystusa, Zakon, ktory po czterech set * i po trzydźiestu lat nastał, nieznośi, aby miał zepsować obietnicę Bożą. *2 Moy. 12, 40.
18. Abowiem * ieśliż z Zakonu iest dźiedźictwo, inżći nie z obietnice. Lecz Abrahamowi przez obietnicę darował ie Bog. * Rzym. 4, 13. 14.
19. Coż tedy Zakon? dla przestępstwa przydany iest, ażby przyszło ono nasienie, ktoremu się stała obietnica, sporządzony * przez Anioły i przez rękę † Pośrzednika. *Dźie. 7, 53. †Dźie. 7, 38.
20. Lecz Pośrzednik nie iest iednego, ale Bog ieden iest.
21. Zakon tedy iestże przećiwko obietnicom Bożym? Nie day tego Boże! abowiem gdyby był dany Zakon, ktoryby mogł ożywiać, prawdźiwiećby z Zakonu była sprawiedliwość.
22. Ale pismo * zamknęło wszystko pod grzech, aby obie-

Digitized by Google

obietnica z wiary JEzusa Chrystusa była dana wierzącym.* *Rzym. 3, 9. r. 11, 32.

(LE. na Nowe Lato.)

23 A przed tym, niż przyszła wiara, byliśmy pod Zakonem strzeżeni, wespoł zamknieni będąc w tę wiarę, ktora potym miała być obiawiona.

24. A przetoż Zakon * Pedagogiem naszym był do Chrystusa, abyśmy z wiary byli usprawiedliwieni.
*T. Dzieciowodzem. Rzym. 10, 4.

25. Ale gdy przyszła wiara, iuż nie iesteśmy pod Pedagogiem.

26. Abowiem wszyscy synami Bożymi iesteście, przez wiarę w Chrystusie JEzusie.

27. Bo ktorzykolwiek iesteście w Chrystusa * ochrzczeni, w Chrystusaście się oblekli. *Rzym. 6, 3.

28. Niemasz Żyda, ani Greka: niemasz niewolnika, ani wolnego: niemasz mężczyzny, i niewiasty: abowiem wszyscy wy iednym iesteście w Chrystusie JEzusie.

29. A ieźliście wy Chrystusowi, tedyście nasieniem Abrahamowym, a według obietnice dziedzicami. *

Rozdział IV.

Od opieki Zakonu wybawionym. 4. Przez Chrystusa, ktory iest celem Zakonu. 9. Nie przystoi się do cudzych ceremoniy nawracać. 13. Prowadzi tedy do szczerości nauki Ewangielii S. 21. I przykładem dwu synow Abrahamowych naukę obiaśnia.

(LE. na N. po Bożym narodzeniu.)

Mowię tedy: pokąd dziedzic iest dziecięciem, nic nie iest rożny od sługi, panem będąc wszystkiego.

2. Ale iest pod opiekunami i dozorcami, aż do czasu oznaczenia oycowskiego.

3. Także i my, gdyśmy byli dziećmi, pod żywioły świata byliśmy zniewoleni.

4. Lecz gdy przyszło wypełnienie czasu, posłał Bog onego Syna swego, ktory się urodził z niewiasty, ktory się stał pod Zakonem.

5. Aby te, ktorzy pod Zakonem byli wykupił, żebyśmy prawa przysposobienia za * syny dostąpili:
* Rzym. 8, 15.

6. A iżeście synowie, przetoż posłał Bog Ducha Syna swego w serca wasze,

wo-

Digitized by Google

wołaiącego Abba, to iest, Oycze.

7. A tak iuż więcey nie iesteś niewolnikiem, ale synem: a ponieważ synem, tedy i dziedzicem Bożym przez Chrystusa.*

8. Aleć na on czas nie znaiąc Boga, służyliście tym, ktorzy z przyrodzenia nie są* bogowie. *1Kor. 8, 4. 5.

9. A teraz poznawszy Boga, owszem i poznani będąc od Boga; iakoż się zaś nazad wracacie ku żywiołom mdłym i mizernym, ktorym zasię znowu służyć chcecie?

10. Przestrzegacie* dni, i miesiącow, i czasow, i lat. *Rzym. 14, 3. 5. Kol. 2, 16.

11. Boię się o was, bym snadź darmo nie pracował około was.

12. Bądźcie iako ia: gdyżem i ia iest iako wy bracia, proszę was. Nic mię nie ukrzywdzili.

13. Bo wiecie, żem w słabości ciała wam z przodku Ewangelią opowiadał.

14. A pokuszenia mego, ktore było w ciele moim, nie lekceście sobie ważyli, aniście nim gardzili, aleście mię iako Anioła Bożego przyięli, i iako Chrystusa Jezusa.

15. Jakież tedy było błogosławieństwo wasze? abowiem wam dawam świadectwo, iż, by była rzecz można, dalibyście mi byli wyłupiwszy oczy swoie.

16. Także się stał nieprzyiacielem waszym, prawdę wam mowiąc?

17. Pałaią ku wam miłością nie dobrze; owszem chcą nas odstrychnąć, abyście ie miłowali.

18. A dobrać rzecz pałać miłością w dobrym zawżdy, a nie tylko gdym iest obecnym u was.

19. Dziatki moie, ktore znowu z boleścią rodzę, ażby Chrystus był wykształtowany w was:

20. Chciałbym teraz bydź u was, i odmienić głos moy; ponieważ wątpię o was.

LE. na Niedź. Srzodopostną.

21. Powiedzcie mi, ktorzy pod Zakonem chcecie bydź, nie słuchacież Zakonu?

22. Abowiem napisano, iż Abraham miał dwu synow: iednego * z niewolnice, a drugiego † z wolney.

*1Moy.

* 1 Moy.16,15. † 1 Moy.21,2.

23. Lecz ten, ktory był z niewolnice, według ciała się urodził: a ktory z wolney, według obietnice.

24. Przez co znaczą się insze rzeczy. Abowiem te są one dwa Testamenty. Jeden z gory Synaiskiey, ktory rodzi w niewolą; a ten iest iako Agar.

25. Abowiem Agar iest gora Synai w Arabii: a stosuie się do niey teraznieysze Jeruzalem; bo iest w niewoli z dziatkami swoimi.

26. Lecz ono gorne * Jeruzalem, wolne iest; ktore iest matką wszystkich nas.

* Obiaw. 21,2.

27. Abowiem napisano: rozwesel się * niepłodna, ktora nie rodzisz; porwi się a zawołay, ktora nie pracuiesz w porodzeniu; bo ta opuszczona wiele ma dziatek, więcey niż ta, ktora ma męża. * Izai.54,1.

28. My tedy bracia, tak iako † Izaak iesteśmy dziatkami obietnice.

† G. według Izaaka.

29. Ale iako na on czas ten, ktory się był urodził według ciała, prześladował tego, ktory się był urodził według ducha; tak się dzieie i teraz.

30. Ale co mowi pismo? Wyrzuć * niewolnicę i syna iey: abowiem nie będzie dziedzicził syn niewolnice z synem wolney.

* 1 Moy.21,10.

31. A tak bracia, nie iesteśmy dziećmi niewolnice, ale wolney. *

Rozdział V.

Jako ludzie prawdziwey Chrześciańskiey wolności używać maią. 14. Tey wolności summa; miłować Boga i bliźniego. 16. Owoce ciała i ducha, i oboich koniec.

Stoycie tedy w tey wolności, ktorą nas Chrystus wolnymi uczynił; a nie poddawaycie się znowu pod iarzmo niewoli.

2. Oto, ia Paweł mowię wam, iż ieźli się obrzezować * będziecie, Chrystus wam nic nie pomoże.

* Dzie. 15,1.

3. A oświadczam się zasię przed każdym człowiekiem, ktory się obrzezuie, iż powinien wszystek Zakon pełnić.

4. Pozbawiliście się Chrystusa, ktorzy się kolwiek przez Zakon usprawie-

wiedliwiaćie; wypadli-
śćie z łaski.
5. Abowiem my Du-
chem z wiary, nadźieie
sprawiedliwośći oczeka-
wamy.
6. Bo w Chrystuśie *
JEzuśie ani obrzezka nic
nie waży, ani nieobrzeska:
ale wiara przez miłość sku-
teczna. * Gal.6,15.
7. Bieżeliśćie dobrze:
ktoż wam przekaził, aby-
śćie nie byli posłusznymi
prawdźie?
8. Ta namowa nie iest-
ći z tego, ktory was po-
woływa.
9. Trocha * kwasu wszyst-
ko zaczynienie zakwasza.
* 1 Kor. 5,6.
10. Ja mam nadźieię o
was w Panu, iż nic insze-
go rozumieć nie będźiećie:
a ten, ktory was turbuie,
odnieśie sąd, ktożkolwiek
iest.
11. A ia bracia, ieżli ie-
szcze obrzezkę każę, czemuż
ieszcze prześladowanie ćier-
pię? Toć tedy zniszczone
iest zgorszenie krzyżowe.
12. Bodayże i odćięći
byli, ktorzy wam * niepo-
koy czynią. * Joz.7,25.
13. Abowiem wy ku
wolnośći powołani iesteś-
śćie bracia: tylko pod za-
słoną tey wolnośći ćiału *
nie pozwalayćie; ale z mi-
łośći służćie iedni drugim.
* 1 Kor. 8,9. 1 Piotr.2,11.
14. Bo wszystek Zakon *
w iednym sie słowie zamy-
ka, to iest w tym; będźiesz
miłował bliźniego twego,
iako samego siebie.
* 3 Moy.19,18. Matt. 22,39.
Mark. 12,31. Rzym. 13,9.
Jakub. 2,8.
15. Ale ieżli iedni dru-
gie kasaćie i pożeraćie; pa-
trzayćież, abyśćie iedni od
drugich nie byli ztrawieni.

(LE. na N. 14. po S. Troycy.)

16. A To mowię: Du-
chem * postępuyćie,
a pożądliwośći ćiała nie
wykonywayćie. * Rzym.13,14
17. Abowiem ćiało po-
żąda * przećiwko duchowi,
a duch przećiwko ćiału: a
te rzeczy są sobie przećiw-
ne, abyś[illegible] nie to, co chce-
ćie, czyni[illegible] * Rzym.7,25.
18. Lecz ieżli Duchem
bywaćie prowadzeni, nie
iesteśćie pod Zakonem.
19. A iawneć * są uczyn-
ki ćiała, ktore te są: cudzo-
łostwo, wszeteczeństwo,
nieczystość, rozpusta:
* 1 Kor. 3,3.
20. Bałwochwalstwo,
czary,

Digitized by Google

czary, nieprzyiaźni, swary, nienawiści, gniewy, spory, nieznaski, kacerstwa:

21. Zazdrości, mężoboystwa, piiaństwa, biesiady, i tym podobne rzeczy; o ktorych przepowiadam wam, iakom i przed tym * powiedział, iż ktorzy takowe rzeczy czynią, krolestwa Bożego nie odziedziczą. * 1. Kor. 6, 9. Efez. 5, 5. Kolos. 3, 5. 6.

22. Ale owoc * Ducha iest, miłość, wesele, pokoy, niestwapliwość, dobrotliwość, dobroć, wiara, cichość, wstrzemięźliwość. * Rzym. 14, 17.

23. Przeciwko takowym niemasz * Zakonu. * 1 Tym. 1, 9.

24. Abowiem ktorzy są Chrystusowi, ciało swoie ukrzyżowali z namiętnościami, i z pożądliwościami. *

(LE. na N. 15. p[illegible] Troycy.

25. Jeźli Du[illegible] żyiemy, Duchem też postępuymy.

26. Nie bądźmy chciwi prożney chwały, iedni drugich wyzywaiąc, iedni drugim zayrząc.

Rozdział VI.

Jako się przeciwko upadłym. 6. J przeciwko sługom słowa Bożego. 10. J przeciwko domownikom wiary zachować. 12. Fałszywe naśladowce Zakonu gromi. 13. Ktorzy się chlubią w ciele. 14. A nie w krzyżu PANA Chrystusowym.

BRacia, ieźliby też człowiek zachwycony był w iakim upadku, wy duchowni naprawiaycie takiego w duchu cichości z upatruiąc każdy samego siebie, abyś i ty nie był kuszony.

2. Jedni drugich brzemiona * noście: a tak wypełniaycie Zakon Chrystusow. * Rzym. 14, 3. 1 Tess. 5, 14.

3. Abowiem ieźli kto mniema żeby czym był, nie będąc niczym, takiego zawodzi własny umysł iego.

4. Ale każdy niechay własnego swego uczynku doświadcza, a tedy sam w sobie chwałę mieć będzie, a nie w drugim.

5. Abowiem każdy swoie własne * brzemię poniesie. * Matt. 16, 27. Rzym. 14, 12. 1 Kor. 3, 8.

6. A niech udziela * ten, ktory bywa nauczany w słowie, temu, ktory go naucza, ze wszystkich dobr. * 1 Kor. 9, 7.

7. Nie błądźcie: Bog

się

Digitized by Google

śię nie dą z śiebie naśmiewać. Abowiem cobykolwiek śiał człowiek, to też żąć będźie.

8. Bo kto śieie ćiału ſwemu, z ćiała żąć będźie ſkażenie; ale kto śieie duchowi, z ducha żąć będźie żywot wieczny.

9. A dobrze czyniąc, nie *ſtabieymy: abowiem czaſu ſwoiego żąć będźiemy nie uſtawaiąc. *2 Teſſ.3,13.

10. Przeto tedy, poki czas mamy, dobrze czyńmy wßyſtkim; a nawiecey domownikom wiary.*

11. Widźićie, iakim długi liſt wam napiſał ręką moią.

12. Ktorzykolwiek chcą bydź pozorni według ćiała, ći was przymußaią, abyśćie śię obrzezowali; tylko aby dla krzyża Chryſtuſowego prześladowania nie ćierpieli.

13. Abowiem i ći, ktorzy śię obrzezuią, nie zachowywaią zakonu ſami, ale chcą, abyśćie śię wy obrzezowali; żeby śię z ćiała waßego chlubili.

14. Ale ia, nie day Boże, abym śię miał chlubić, tylko w krzyżu PANA naßego JEzuſa Chryſtuſa, przez ktorego mi ieſt świat ukrzyżowany, a ia światu.

15. Abowiem w Chryſtuśie JEzuśie ani obrzezka* nic nie waży, ani nieobrzezka; ale nowe ſtworzenie. *Galat.5,6. Kol.3,11.

16. A ktorzykolwiek według tego ßnuru poſtepować będą, pokoy na nie przyydźie i miłośierdźie, i na lud Boży Izraelſki.

17. Naoſtatek niechay mi nikt trudnośći nie zadawa. Abowiem ia piętna PANA *JEzuſowe noßę na ćiele moim. *2 Kor.4,10.

18. Łaſka PANA naßego JEzuſa Chryſtuſa niech będźie z duchem waßym bracia, Amen.

Ten Liſt do Galatow napiſany ieſt z Rzymu.

Digitized by Google

List Swiętego Pawła Apostoła do Efezow.

W Tym liście S. Paweł dwie rzeczy przedkłada.

I. Ktore znać mamy i onych używać. A te są dwoiakie nawiętße dobrodźieystwa B. Jedno, ktore śię iuż dawno stało, a w tym żywoćie wierzącym oddane; mianowićie, wybranie do żywota wiecznego, odkupienie, poświęcenie, usprawiedliwienie. Drugie, ktore po tym żywoćie dane będźie wierzącym; to ieſt dźiedźictwo żywota wiecznego. w rozd. 1. 2. 3.

II. Rzeczy, ktoreśmy czynić powinni. Naprzod wßyscy: to ieſt, Zdobić śię pobożnośćią, zgodą, miłośćią, ßczerośćią, udźielaniem dobr, do odpußczania win gotowośćią: A grzechow śię wystrzeganiem; złodźieystwa, kłamstwa, gniewu niesłußnego, nierządow, łakomstwa, piaństwa, w rozd. 3. 4. Potym niektorzy według osobnego powołania swego; mężowie i żony, rodźicy i dźiatki, gospodarze i czeladź. Przy zamknieniu ießcze pospolite powinnośći wyraża, i Rynßtunek wojenny żołnierza Chrześćiańskiego opisuie, w rozd. 6.

Rozdźiał I.

Po pozdrowieniu piße o Bożym ludźi z łaski wybraniu. 5. I o przysposobieniu za syny. 7. Pokazuie zkąd zbawienie płynie. 9. A iż to głęboka taiemnica. 16. Prośi, żeby ie do zupełney tego wiadomośći i Chrystusa znaiomośći Bog przywieść raczył.

Paweł, Apostoł JEzusa Chrystusa przez wolą * Bożą, świętym, ktorzy są w Efezie, i wiernym w Chrystuśie JEzuśie. * 1 Kor. 1, 1. 2. 2 Kor. 1, 1. 2. 3.

2. Łaska wam i pokoy niech będźie od Boga Oyca naßego, i Pana JEzusa Chrystusa.

(LE. na dźień S. Tomaßa.)

3. Błogosławiony niech będźie * BOG i Oćiec Pana naßego JEzusa Chrystusa, ktory nas ubłogosławił wßelkim błogosławieństwem duchownym w niebieskich rzeczach w Chrystuśie. *2 Kor. 1, 3. 1 Piotr. 1, 3.

4. Jako nas wybrał w nim * przed założeniem świata, abyśmy byli świętymi, i nienaganionymi przed oblicznośćią iego w miłośći. * 2 Tym. 1, 9.

5. Ktory nas przenaznaczył ku przysposobieniu za syny, przez JEzusa Chrystusa, dla śiebie samego,

mego, według upodobania woli swoiey:

6. Ku chwale sławney łaski swoiey, ktorą nas udarował* w onym umiłowanym. * *Matt. 17, 5.

7. W ktorym mamy odkupienie przez krew iego, to iest odpuszczenie grzechow według bogactwa łaski iego.

8. Ktorą hoynie pokazał przeciwko nam we wszelkiey mądrości i rostropności.

9. Oznaymiwszy nam taiemnicę woli swoiey według upodobania swego, ktore był postanowił w samym sobie.

10. Aby w rozrządzeniu zupełności czasow, w iedno * zgromadził wszystkie rzeczy w Chrystusie; i te, ktore są na niebiesiech, i te, ktore są na ziemi.
*Gal. 4, 4. Efez. 2, 15.

11. W nim mowię, w ktorymeśmy i do działu przypuszczeni, przenaznaczeni będąc według postanowienia tego, ktory sprawuie wszystko według rady woli swoiey.

12. Abyśmy my byli ku chwale sławy iego, ktorzyśmy pierwey nadzieię mieli w Chrystusie.

13. W ktorym i wy nadzieię macie, usłyszawszy słowo prawdy, to iest Ewangelią zbawienia waszego; przez ktorą też uwierzywszy, iesteście zapieczetowani Duchem* onym Swiętym obiecanym.
* Efez. 4, 30.

14. Ktory iest zadatkiem dziedzictwa naszego, na wykupienie nabytey własności, ku chwale sławy iego.

15. Przetoż i ia usłyszawszy o tey * wierze, ktorą macie w PAnu JEzusie, i o miłości ku wszystkim świętym: * Kol. 1, 4.

16. Nie przestawam dziękować* za was, wzmiankę czyniąc o was w modlitwach moich: * Filip. 1, 3. Kolos. 1, 3. 1 Tess. 1, 2.

17. Aby Bog PANA naszego JEzusa Chrystusa, Oćiec on chwały, dał wam Ducha mądrości i obiawienia, ku poznaniu samego siebie.

18. A żeby oświecił oczy myśli waszey, abyście wiedzieli ktora iest nadzieia powołania iego, i ktore iest bogactwo chwały dziedzictwa iego w świętych:

Digitized by Google

19. I ktora iest ona przewyższaiąca wielkość mocy iego przećiwko nam, ktorzy wierzymy według skuteczney mocy * śiły iego:
* Efez. 3, 9. Kol. 2, 12.

20. Ktorey dokazał w Chrystusie, gdy go wzbudźił od umarłych, i posadźił na prawicy swoiey na niebieśiech:

21. Wysoko nad wszystkie kśięstwa i zwierzchności, i mocy, i państwa, i nad wszelkie imię, ktore śię mianuie, nie tylko w tym wieku, ale i w przyszłym.

22. I wszystko poddał * pod nogi iego: a onego dał za głowę † nad wszystkim kośćiołowi:
* Psalm 8, 7. Matt. 28, 18. Zyd. 2, 8. † Efez. 4, 15. r. 5, 23. Kol. 1, 18

23. Ktory iest ćiałem iego, i pełnośćią tego, ktory wszystko we wszystkich napełnia.

Rozdział II.

Zeby wielkość łaski Bożey obiaśnił, przywodźi im na pamięć. 5. Iż skazani będąc na potępienie. 8. Z łaski zbawieni są. 13. I wszystkimi śię Boga stali. 16. Za przeiednaniem przez Chrystusa uczynionym. 17. A przez Ewangelią ogłoszonym.

I was ożywił, ktorzyśćie byli umarli * w upadkach i w grzechach:
* Kolos. 2, 13.

2. W ktorycheśćie niekiedy * chodźili, według zwyczaiu świata tego, i według kśiążęćia, ktory ma władzą na powietrzu, ducha tego, ktory teraz iest skuteczny w syniech nie dowiarstwa. * 1 Kor. 6, 11. Kolos. 3, 7.

3. Miedzy ktorymi i my wszyscy obcowaliśmy niekiedy w pożądliwośćiach ćiała naszego; czyniąc to, co śię podobało ćiału i myślom, i byliśmy z przyrodzenia dźiećmi gniewu iako i drudzy.

4. Lecz Bog, ktory iest bogaty w miłośierdźiu, dla wielkiey miłośći swoiey, ktorą nas umiłował:

5. I gdyśmy byli umarłymi w grzechach, ożywił pospołu z Chrystusem: (gdyż łaską * zbawieni iesteśćie.) * Dźie. 15, 11.

6. I pospołu z nim wzbudźił, i pospołu z nim posadźił na niebieśiech w Chrystuśie JEzuśie:

7. Aby okazał w przyszłych wiekach ono nader obfite bogactwo łaski swoiey,

Digitized by Google

iey, z dobrotliwośći swo-
iey, przećiwko nam w
Chrystusie JEzusie.
8. Abowiem łaską iesteśćie zbawieni przez wiarę,
i to nie iest z was, dar to
Boży iest:
9. Nie z uczynkow, aby
się kto nie chlubił.
10. Abowiem czynem
iego iesteśmy, stworzeni w
Chrystusie JEzusie, ku uczynkom dobrym, ktore
przed tym Bog zgotował,
abyśmy w nich chodźili.
11. Przetoż pamiętayćie,
że wy niekiedy będąc Pogany w ćiele, ktorzyśćie byli zwani nieobrzezką od onych, ktore zwano obrzezką
w ćiele, ktora się ręką dźieie:
12. Iześćie byli na on
czas bez Chrystusa, oddaleni od społeczności Izraelskiey, i obcymi od umow *
obietnice, nadźieie nie maiący, i bez Boga na świećie. * Rzym. 9, 4.
13. Ale teraz w Chrystusie JEzusie wy, ktorzyśćie niekiedy byli dalekimi, staliśćie się bliskimi
przez krew Chrystusowę.
14. Abowiem on iest pokoiem naszym; ktory oboie iednym uczynił, i srzednią śćianę, ktora była
przegrodą, rozwalił.
15. Nieprzyiaźń, to iest,
Zakon * przykazań, ktory
zależał w ustawach, skaziwszy przez ćiało swoie, aby
dwu stworzył w samym
sobie w iednego nowego
człowieka, czyniąc pokoy.
* Kolos. 2, 14. 1 Piotr. 1, 18.
16. J poiednał obudwu
w iednym ćiele z Bogiem
przez krzyż, zgładźiwszy
nieprzyiaźń przezeń.
17. J przyszedszy, opowiedźiał pokoy, * wam,
ktorzyśćie dalekimi, i ktorzyśćie bliskimi. * Luk. 24, 47.
18. Abowiem przezeń
mamy przystęp * obie stronie w iednym Duchu do
Oyca. * Rzym. 5, 2.
LE. na Dźień S. Filippa Jakuba.
19. A Przetoż iuż więcey
nie iesteśćie gośćmi
i przychodniami: ale społmieszczany świętych, i domownikami Bożymi.
20. Zbudowani na fundamenćie Apostołow i Prorokow, ktorego iest gruntownym węgielnym kamieniem * sam JEzus Chrystus: * Izai. 28, 16.
21. Na ktorym wszystko
budowanie wespoł spoione, rośćie w kośćioł święty
w PANU:
22. Na ktorym też i wy

Digitized by Google

śię wespoł budowiećie, abyśćie byli mieszkaniem Bożym w Duchu Swiętym.*

Rozdział III.

Apostoł dla tego od Zydow wiele ućierpiał, że taiemnice o powołaniu Poganow. 8. Z rozkazania Bożego, zwiastował. 13. Potym upomina Efezow, żeby dla prześladowania nie ustawali w powołaniu swoim. 14. Prośi Boga. 18. Zeby im dał zrozumieć, iaka iest miłość Chrystusa PANA.

Dla tego ia Paweł iestem więźniem Chrystusa *JEzusa za was Pogany. * Efez.4,1. Kolos.4,3.

2. Ieżliśćie tylko słyszeli o udźieleniu łaski Bożey, ktora mi iest dana dla was.

3. Iż mi Bog przez obiawienie oznaymił taiemnicę; (iakom wam przedtym krotko napisał.

4. Zkąd czytaiąc możećie obaczyć wiadomość moię w taiemnicy Chrystusowey.)

5. Ktora inszych wiekow nie była * znaioma synom ludzkim iako teraz obiawiona iest świętym Apostołom iego, i Prorokom przez Ducha:

* Rzym.16,25. Kol.1,26.

6. To iest. Iż Poganie są społdźiedźicami i społnym ćiałem, i społuczestnikami obietnice iego w Chrystuśie przez Ewangelią.

7. Ktorey stałem śię sługą według daru łaski Bożey, ktora mi iest dana według skutku * mocy iego.

* Efez.1,19. Kol.2,12.

8. Mnie mowię namnieyszemu ze wszystkich * świętych dana iest ta łaska, abym miedzy Pogany opowiadał te † niedośćigłe bogactwa Chrystusowe:

* 1 Kor.15,9. 1 Tym.1,15. † Galat.1,16.

9. A iż bym obiaśnił wszystkim, iakaby była * społeczność oney taiemnice zakrytey od wiekow w Bogu, ktory wszystko stworzył przez † JEzusa Chrystusa.

* Rzym.16,25. Kolos.1,26. 2 Tym.1,10. Tyt.1,2. 1 Piotr.1,20. † Dźie.14,15. r.17,24. Kolos.1,16.

10. Aby teraz przez Zbor wiadoma była kśięstwom * i mocom na niebieśiech nader rozliczna mądrość Boża. * 1 Piotr.1,12.

11. Według postanowienia wiecznego, ktore uczynił w Chrystuśie JEzuśie, PANU naszym.

12. W ktorym mamy * bezpieczność, i przystęp z

da-

dufnośćią przez wiarę iego.
* Efez. 2, 18.

LE. na 16. N. po S. Troycy.

13. PRzetoż proszę, abyśćie nie ſtabieli dla ućiſkow moich za was, co ieſt chwałą waszą.

14. Dla tego ſkłaniam kolana ſwoie przed Oycem PANA naszego JEzuſa Chryſtuſa;

15. *Z ktorego śię wszelka rodzina na niebie i na ziemi nazywa:

16. Aby wam dał według bogactwa chwały ſwey, żebyśćie byli mocą utwirdzeni przez Ducha iego, we wnętrznym człowieku.

17. Aby Chryſtus przez wiarę mieszkał w ſercach waszych.

18. Zebyśćie w miłośći wkorzenieni i ugruntowani będąc, mogli dośćignąć ze wszyſtkimi świętymi, ktora ieſt szerokość, i długość i głębokość, i wyſokość;

19. J poznać miłość Chryſtuſowę przewyższaiącą wszelką znaiomość; abyśćie napełnieni byli wszelaką zupełnośćią Bożą.

20. A temu, ktory może nade wszyſtko uczynić daleko obfićiey niżeli prośimy, albo myślimy, według oney mocy, ktora ſkuteczna ieſt w nas:

21. Temu* niech będźie chwała w Kośćiele, przez Chryſtuſa JEzuſa po wszyſtkie czaſy na wieki wiekow, Amen.* *Rzym. 16, 27. 1 Piotr. 5, 11.

Rozdział IV.

W tych trzech oſtatnich rozdźiałach ſą nauki o żywoćie pobożnym. A w tym, upomnienie do pilnowania wezwania ſwego, i do ſpolney zgody. 7. Bog dla tego rozne dary dawa. 16. Aby był budowany Kośćioł Boży. 17. Odwodźi od prożnośći niewiernych. 25. Od kłamſtwa. 29. J od plugawych mow.

LE. na 18. N. po S. Troycy.

PRoszę was tedy ia więźień w PANU, abyśćie chodźili tak, iako * przyſtoi na powołanie, ktorym ieſteśćie powołani:
*Filip. 1, 27. Kol. 1, 10. 1 Teſſ. 2, 12.

2. Ze wszelaką pokorą i ćichośćią, i z nieſkwapliwośćią; znosząc iedni drugich w miłośći.

3. Staraiąc śię, abyśćie zachowali iedność ducha w zwiąſce pokoiu.

4. Jedno ieſt ćiało, i ieden duch; iako też ieſteśćie powołani w iedney nadźiei powołania waszego.

5. Jeden * PAN, iedna

Digitized by Google

wiara, ieden chrzest. * Mal. 2,10. Mark. 12,29. 1 Kor. 8,6.
6. Jeden Bog i Oćiec wszystkich, ktory iest nade wszystko, i po wszystkich, i we wszystkich was. *

LE. na Dźień S. Matteusza.

7. Lecz każdemu z nas dana iest łaska według miary daru* Crystusowego
* Rzym. 12, 3. 1 Kor. 12, 11. 2 Kor. 10, 13.
8. Dla tego pismo mowi: wstąpiwszy na * wysokość, wiodł poimane więźnie, i dał dary ludźiom.
* Psalm 68, 19.
9. Ale * to, że wstąpił, cóż iest, iedno iż pierwey był zstąpił do naniższych stron źiemie? *Jan. 3, 13.
10. A ktory zstąpił, ten iest, ktory i wstąpił wysoko * nad wszystkie niebiosa, aby napełnił wszystko.
* Mark. 16, 19.
11. J tenże dał niektore* Apostoły, a niektore Proroki, a drugie Ewangielisty, drugie też Pasterze i Nauczyćiele: * 1 Kor. 12, 28.
12. Ku spoieniu świętych, ku pracy usługowaniu, ku budowaniu * ćiała Chrystusowego. * Efez. 1, 23.
13. Ażbyśmy śię wszyscy zeszli w iedność wiary, i znaiomośći Syna Bożego, w męża doskonałego, w miarę zupełnego wieku Chrystusowego.*
14. Abyśmy więcey nie byli * dźiećmi, chwieiącymi śię, i unoszącymi śię każdym wiatrem nauki przez fortel ludzki, i przez chytrość podeśćia błędem.
* 1 Kor. 14, 20.
15. Ale szczerymi będąc w miłośći, rośćmy* po onego we wszystkim, ktory iest † głową, to iest w Chrystusa.
* Kol. 1, 10. † Efez. 1, 22. r. 5, 23. Kolos. 1, 18.
16. Z ktorego wszystko ćiało przystoynie złożone, i spoione we wszystkich stawiech; przez ktore ieden członek drugiemu pośiłku dodawa przez moc, ktora iest w każdym członku, według miary iego wzrost ćiału należący bierze, ku budowaniu samego śiebie w miłośći.
17. To tedy mowię, i oświadczam śię przez Pana, abyśćie iuż więcey nie postępowali iako inśi Poganie postępuią, w prożnośći *umysłu swego. * Rzym. 1, 21.
18. Zaćmiony maiąc rozsądek, będąc oddaleni od żywota Bożego dla nieumiejętnośći, ktora w nich iest z zatwardzenia serca ich.

19. Kto-

Digitized by Google

19. Ktorzy zakamiawszy, udali się na rozpustę, * ku popełnianiu wszelakiey nieczystości z chciwością.
* Rzym. 1, 24.

20. Lecz wy nie takieście się nauczyli Chrystusa:

21. Jeśliście go tylko słuchali, i o nim wyuczeni byli, iako iest ta prawda w Jezusie.

E. na 19. N. po S. Troycy.

22. TO iest, żebyście * złożyli według pierwszego obcowania starego człowieka, ktory się psuie przez pożądliwości oszukawaiące:
* Kolos. 2, 11. r. 3, 9.

23. A odnowili się duchem umysłu waszego;

24. I oblekli się w onego * nowego człowieka, ktory według Boga stworzony iest w sprawiedliwości, i w świętobliwości prawdy. * Rzym. 6, 4. Kolos. 3, 10. 1 Piotr. 2, 1. r. 4, 2.

25. Przetoż * złożywszy kłamstwo, mowcie prawdę każdy z bliźnim swoim: boście członkami iedni drugich. * Zach. 8, 16. 1 Piotr. 2, 1.

26. Gniewaycie * się, a nie grzeszcie: słońce niech nie zachodzi na rozgniewanie wasze. * Psalm 4, 5.

27. Nie dawaycie mieysca * diabłu. * Jak. 4, 7.

28. Kto kradł, niech więcey nie kradnie: ale * raczey niech pracuie, robiąc rękoma co iest dobrego, aby miał zkąd udzielać potrzebuiącemu.*
* 1 Tess. 4, 11.

29. Żadna mowa plugawa niech * z ust waszych nie pochodzi: ale ieźli ktora iest dobra ku potrzebnemu zbudowaniu, aby była przyiemna słuchaiącym. * Efez. 5, 4.

30. A nie zasmucaycie Ducha Świętego Bożego, ktorym zapieczętowani iesteście * na dzień odkupienia. * Efez. 1, 13.

31. Wszelka gorzkość, i zapalczywość, i gniew, i wrzask, i bluźnierstwo, niech będzie odięte od was, ze wszelaką złością.

32. Ale bądźcie iedni przeciwko drugim * dobrotliwi, miłosierni, odpuszczaiąc sobie, iako wam Bog w Chrystusie odpuścił. * Kolos. 3, 12.

Rozdział V.

Do naśladowania Boga napomina wszy. 3. Żeby sobie lekce przestrog iego nie ważyli. 5.

Digitized by Google

srogą/ groźbą ich przegraża. 22.
Osobne powinności żonom. 25.
i mężom należące opisuie.

LE. na N. 3. w Post.

Bądźcież tedy naśladowcami Bożymi, iako dźieći miłe.

2. A chodźćie w miłośći, iako i Chrystus * umiłował nas, i wydał samego śiebie na ofiarę i na zabićie, Bogu ku wdźięczney † wonnośći.

* Jan. 13, 34. † 1 Moy. 8, 21.

3. A wszeteczeństwo i wszelka * nieczystość albo łakomstwo, niechay nie będźie ani mianowane miedzy wami, iako przystoi na święte.

* Kolos. 3, 5. 1 Tess. 4, 3.

4. Także * sprosność, i błazeńskie mowy, i żarty, ktore nie przystoią: ale raczey dźiękowanie.

* Efez. 4, 29.

5. Bo to wiećie, iż żaden * wszetecznik, albo nieczysty, albo łakomca, (ktory iest † bałwochwalca,) nie ma dźiedźictwa w krolestwie Chrystusowym i Bożym. * 1 Kor. 6, 9. Galat. 5, 21. † Kolos. 3, 5.

6. Niechay was nikt nie zwodźi * prożnymi mowami: abowiem dla tych rzeczy przychodźi gniew Boży na syny uporne.

* Matt. 24, 4. Mark. 13, 5. Luk. 21, 8. 1 Tess. 2, 3.

7. Nie bądźćież tedy uczestnikami ich.

8. Abowiemeśćie byli niekiedy ćiemnośćią: aleśćie teraz * światłośćią w PANU. Chodźćież iako dźiatki światłośći.

* 1 Tess. 5, 5.

9. Bo owoc Ducha zależy we wszelakiey dobrotliwośći, i w sprawiedliwośći, i w prawdźie.*

10. Obieraiąc to, coby śię podobało PANU.

11. A nie społkuyćie z uczynkami * niepożytecznymi ćiemnośći, ale ie raczey strofuyćie.

* 1 Kor. 5, 11. 2 Tess. 3, 6.

12. Abowiem co śię potaiemnie od nich dźieie, sromota i mowić.

13. Lecz to wszystko, gdy bywa od światłośći strofowano, bywa obiawiono. Abowiem to wszystko, co bywa obiawiono, iest światłośćią.

14. Dla tego mowi pismo: ocuć śię * ktory śpisz, i powstań od umarłych, a oświeći ćię Chrystus.

* Izai. 60, 1.

LE. na Niedź. 20. po S. Troy.

15. Patrzayćież tedy, iakoby-

koby-

Digitized by Google

kobyście ostrożnie chodzili; nie iako niemądrzy, ale iako * mądrzy.
* Kolos. 4, 5.
16. Czas odkupuiąc; bo dni złe są.
17. Przetoż nie bądźcie nierozumnymi; ale zrozumiewaiącymi * ktora iest wola PAńska.
* Rzym. 12, 2. 1 Tess. 4, 3.
18. A nie upiiaycie się * winem, w ktorym iest rozpusta; ale bądźcie napełnieni Duchem:
* Przyp. 23, 20. Luk. 21, 34.
19. Rozmawiaiąc z sobą przez Psalmy i Hymny, i pieśni duchowne, śpiewaiąc i graiąc w sercu swoim PANU.
20. Dzięki czyniąc * zawsze za wszystko, w imieniu PANA † naszego JEzusa Chrystusa, Bogu i Oycu.
* 1 Tess. 5, 18. † Kolos. 3, 17.
21. Będąc poddani iedni drugim * w boiaźni Bożey. * 1 Piotr. 5, 5.
22. Zony bądźcie poddane * mężom swoim, iako PANU. * Kolos. 3, 18. Tyt. 2, 5. 1 Piotr. 3, 1.
23. Abowiem mąż iest * głową żony, iako i Chrystus † głową kościoła: a on iest Zbawicielem ciała.
* 1 Kor. 11, 3. † Efez. 1, 22. r. 4, 15. Kolos. 1, 18.
24. Jako tedy kościoł poddany iest Chrystusowi, tak też żony mężom swoim we wszystkim.
25. Mężowie miłuycie żony * wasze, iako i Chrystus umiłował kościoł, i wydał samego † siebie zań.
* Kolos. 3, 19. 1 Piotr. 3, 7. † Galat. 1, 4.
26. Aby go poświęcił, oczyściwszy omyciem wody * przez słowo.
* Tyt. 3, 5. 1 Piotr. 3, 21.
27. Aby go sobie wystawił chwalebnym kościołem, niemaiącym zmazy, albo zmarszku albo czego takiego: ale iżby był * święty, i bez nagany.
* Kolos. 1, 22.
28. Tak powinni mężowie miłować żony swoie, iako swoie własne ciała. Kto miłuie żonę swoię, samego siebie miłuie.
29. Abowiem żaden nigdy ciała swego nie miał w nienawiści; ale ie żywi i ogrzewa, iako i PAN kościoł.
30. Gdyżeśmy członkami ciała iego z ciała iego, i z kości iego.
31. Dla tego opuści człowiek * oyca swego, i

matkę,

matkę, i przyłączy się do żony swoiey: i będą dwoie † iednym ciałem.

*1 Moy. 2, 24. Matt. 19, 5. † 1 Kor. 6, 16.

32. Taiemnica to wielka iest: lecz ia mowię o Chrystusie i o kościele.

33. A wszakże i każdy z was z osobna, niechay miłuie żonę swoię iako siebie samego; a żona niech się boi męża swego.

Rozdział VI.

O powinnościach dzieci. 4. rodziców. 5. sług. 9. i panow. 10. Boy żołnierzow Pańskich. 13. i bronie.

Dziatki, bądźcie * posłuszne rodzicom waszym w PANU: boć to iest sprawiedliwa.

*Kolos. 3, 20.

2. Czci oyca * twego i matkę: (toć iest pierwsze przykazanie z obietnicą.)

*2 Moy. 20, 12. 5 Moy. 5, 16. Matt. 15, 4.

3. Abyć się dobrze działo, i abyś długo żył na ziemi.

4. A wy oycowie niepobudzayćie do gniewu dziatek waszych; ale ie wychowywayćie * w karności, i w napominaniu Pańskim.

*Przyp. 13, 24. r. 19, 18. r. 23, 13.

5. Słudzy posłuszni bądźcie * panom według ciała, z boiaźnią i ze drżeniem w prostości serca waszego, iako Chrystusowi.

*Kolos. 3, 22. Tyt. 2, 9.

6. Nie na oko służąc, iako ci, ktorzy się ludziom podobać chcą, ale iako słudzy Chrystusowi, czyniąc z duszę wolą Bożą.

7. Z dobrą wolą służąc iako PANU, a nie ludziom.

8. Wiedząc, iż każdy, coby uczynił * dobrego, za to odniesie nadgrodę od PANA, choć niewolnik, choć wolny. *2 Kor. 5, 10.

9. A wy panowie także się * zachowayćie przećiwko nim, odpuszczaiąc groźby: wiedząc, że i wy sami maćie PANA w niebiesiech; a względu † na osoby u niego niemasz.

*Kolos. 4, 1. † 5 Moy. 10, 17. 2 Kron. 19, 7.

LE. na 21. N. po S. Troycy.

10. NA ostatek bracia moi, zmacniayćie się w PANU i w śile mocy iego.

11. Oblecźcie się w zupełną zbroię Bożą, abyśćie mogli stać przećiwko zasadzkom diabelskim.

12. A-

Digitized by Google

12. Abowiem nie mamy boiu przećiwko krwi i ćiału, ale przećiwko kśięstwom, przećiwko zwierzchnośćiom, przećiwko dźierzawcom świata ćiemnośći wieku tego, przećiwko duchownym złośćiom, ktore są † wysoko.

† G. Na niebieśiech.

13. A przetoż weźmićie zupełną zbroię Bożą, abyśćie mogli dać odpor w dźień zły, a wszystko wykonawszy, ostać śię.

14. Stoyćież tedy, przepasawszy * biodra wasze prawdą, i oblekszy pancerz sprawiedliwośći.

* Luk. 12, 35. 1 Piotr. 1, 13.

15. I obuwszy nogi w gotowość Ewangielii pokoiu.

16. A nade wszystko wźiąwszy tarczą wiary, ktorąbyśćie mogli wszystkie strzały ogniste onego złośnika zagaśić.

17. Przyłbicę też zbawienia * weźmićie, i miecz Ducha, ktory iest słowo Boże. * Izai. 59, 17. 1 Tess. 5, 8.

18. W każdey modlitwie * i prośbie modląc śię na każdy czas w Duchu: i około tego czuiąc ze wszelką ustawicznośćią, i z prośbą † za wszystkie święte:

* Luk. 18, 1. † 1 Tym. 2, 1.

19. I za mię; aby mi była dana * mowa ku otworzeniu ust moich z bezpieczeństwem, abym oznaymiał taiemnicę Ewangielii: * Dźie. 4, 29. Kolos. 4, 3. 2 Tess. 3, 1. 2.

20. Dla ktorey poselstwo sprawuię w łancuchu, abym w nim bezpiecznie mowił, iako mi mowić potrzeba.

21. A iżbyśćie wiedźieli i wy co śię ze mną dźieie, i co czynię, wszystko wam oznaymi Tychykus, * brat miły, i wierny sługa w PANU. * Dźie 20, 5. Kolos. 4, 7.

22. Ktoregom posłał do was dla tego samego, abyśćie wiedźieli, co śię z nami dźieie, i aby poćieszył serca wasze.

23. Pokoy niech będźie braći, i miłość z wiarą od Boga Oyca, i PANA JEzusa Chrystusa.

24. Łaska niech będźie ze wszystkimi miłuiącymi PANA naszego JEzusa Chrystusa ku nieskażitelnośći, Amen.

Ten list napisany iest do Efezow z Rzymu, przez Tychyka.

Digitized by Google

List Swiętego Pawła Apostoła do Filippensow.

Swięty Paweł w tym liśćie pozdrowiwszy Filippensy.

I. Utwirdza ie w wierze, zalecaiąc ich gorliwość, Bożą pomoc; oświadczaiąc ku nim miłość swoię, i zabiegaiąc zgorszeniu, ktoreby z iego więźienia urość mogło, w I. rozd. od w 5. aż do 27.

II. Czyni potrzebne napominanie. Naprzod wszystkim wobec do stateczności, od w 27. do końca. Do zgody, pokory, boiaźni, życia pobożnego, przyięćia Tymoteusza, i Epafrodyta, w rozd. 2. Do wystrzegania śię złych nauczyćielow, w rozd. 3. Do trzymania śię dobrych, do radośći, wstrzemięźliwośći, modlitew, i wszelakich cnot, w rozd. 4. Potym z osobna trzema osobom, w rozd. 4. od w 2. aż do 4.

III. Szczodrobliwość ich zaleca, w rozd. 4. od w 10.

IV. Dźiękowaniem, pozdrowieniem i modlitwą zamyka, w rozd. 4. od w 20. aż do końca.

Rozdział I.

Chęć swoię przećiwko Filippensom oświadcza. 12. O sobie, i o swoim więźieniu. 21. I o gotowośći na śmierć znać dawa. 27. Do iednośći. 28. i ćierpliwośći napomina.

Paweł i Tymoteusz, słudzy JEzusa Chrystusa, wszystkim świętym w Chrystuśie JEzuśie, ktorzy są w mieśćie Filippis, z Biskupami i z Dyakonami.

2. Łaska wam i pokoy niech będźie od Boga Oyca naszego, i od PANA JEzusa Chrystusa.

LE. na 22. N. po S. Troycy.

3. Dźiękuię * Bogu memu, ile kroć na was wspominam:

* Efez. 1, 16. 1 Tess. 1, 2.

4. (Zawżdy w każdey modlitwie moiey za wszystkich was z radośćią prośbę czyniąc.)

5. Za społeczność waszą w Ewangielii, od pierwszego dnia aż dotąd.

6. Pewien tego będąc, iż ten, ktory począł w was dobrą sprawę, dokona aż do dnia JEzusa Chrystusa.

7. Jakoż sprawiedliwa iest, abym ia to rozumiał o was wszystkich; dla tego, iż was mam w sercu moim, i w więźieniu moim, i w obronie, i w utwierdzeniu Ewangielii, was mowię wszy-

Digitized by Google

wßystkich, ktorzyśćie ze mną uczestnikami łaski.

8. Abowiem świadkiem mi iest * Bog, iako was wßystkich pragnę we wnętrznośćiach JEzusa Chrystusa. * 2 Kor. 1, 23.

9. I o to śię modlę, aby miłość * wasza im daley tym więcey pomnażała śię w znaiomośći, i we wßelkim zmyśle. * Efez. 1, 16. Kolos. 1, 9. 2 Tess. 1, 11.

10. Abyśćie mogli rozeznać rzeczy rożne, żebyśćie byli ßczerymi i bez obrażenia na dźień Chrystusow.

11. Będąc napełnieni owocow sprawiedliwośći, ktore przynośićie przez JEzusa * Chrystusa ku sławie i chwale Bożey. * * Efez. 2, 10.

12. A chcę bráćia, abyśćie wiedźieli, iż to, co śię ze mną dźieie, na więtße pomnożenie Ewangielii wyßło.

13. Tak iż zwiąski moie dla Chrystusa, rozgłoßone są po wßystkim pałacu Cesarskim, i u wßystkich inßych.

14. A wiele ich z braći w PANU serca nabywßy z moich związek, śmielßymi są bez boiaźni mowić słowo.

15. Wßakże niektorzy z zazdrośći i z sporu: a niektorzy też z dobrey woli Chrystusa każą.

16. A ći, ktorzy z sporu Chrystusa opowiadaią nießczerze, mniemaią, iż przydawaią ućisku zwiąskom moim.

17. A ktorzy z miłośći, wiedząc, żem iest wystawiony ku obronie Ewangielii.

18. Ale coż na tym? owßem iakimkolwiek sposobem, lub postawnie lub w prawdźie Chrystus bywa opowiadany, i z tego śię raduię, i ießcze śię radować będę.

19. Gdyż wiem, iż mi to wynidźie na zbawienie, przez * modlitwę waßę, i pomoc Ducha JEzusa Chrystusa. * Dźie. 4, 24. r. 12, 5. Rzym. 15, 30. 2 Kor. 1, 11. Efez. 6, 18. 19. Kolos. 4, 3. 2 Tess. 3, 1. Zyd. 13, 18.

20. Według troskliwego oczekawania i nadźieie moiey, iż śię w niczym nie zawstydzę; ale ze wßelakim bezpieczeństwem, iako zawße tak i teraz uwielbiony będźie Chrystus w ciele moim, lub przez żywot, lub przez śmierć.

21. Abowiem mnie żyć, iest

iest Chrystus; a umrzeć, zysk.

22. A ieżliż żyć w ćiele, iest mi to owocem prace moiey, iednak nie wiem cobym obrać miał.

23. Abowiem iestem śćiśniony od tego oboyga: pragnąc * bydź rozwiązany, a bydź z Chrystusem; bo to daleko lepiey.

* 2 Kor. 5, 8.

24. Ale zostać w ćiele, potrzebniey iest dla was.

25. A będąc tego pewien, wiem iż zostanę, i z wami wszystkimi pomieszkam, ku waszemu pomnożeniu i weselu wiary.

26. Aby obfitowała chluba wasza w Chrystuśie JEzuśie ze mnie, gdy do was zaśię przybędę.

27. Tylko śię tak * sprawuyćie, iako przystoi Ewangielii Chrystusowey: abym, lub przyydę i oglądam was, lub nie przyydę, słyszał o was; iż stoićie w iednym duchu, iednomyślnie boiuiąc w wierze Ewangielii. * Efez. 4, 1. Kolos. 1, 10. 1 Tess. 2, 12.

28. Ani w czym nie strachaiąc * śię przećiwnikow; co onym iest pewnym znakiem zginienia, a wam zbawienia, a to od Boga.

* Matt. 10, 28. Luk. 12, 4. * Dźie. 18, 9. 1 Piotr. 3, 14.

29. Gdyż wam to dano dla Chrystusa; abyśćie nie tylko weń wierzyli, ale abyśćie też dla niego ćierpieli.

30. Tenże boy maiąc, iakiśćie widźieli we mnie, i iaki teraz o mnie słyszyćie.

Rozdźiał II.

Obwodzuie Filippensow do tego, aby sobie uniżoność poważali. 6. przykładem PANA Chrystusowym. 19. Obiecuie im Tymoteusza posłać. 26. A Epafrodyta, iż nie przyszedł rychley, wymawia.

JEżli tedy maćie iaką poćiechę w Chrystuśie, ieżli iaką ućiechę miłośći, ieżli iaką społeczność ducha, ieżli są iakie wnętrzności zlitowania w was:

2. Dopełnćież wesela moiego, abyśćie iednoż rozumieli, iednostayną miłość maiąc, będąc iednomyślni i iednoż rozumieiący:

3. Nic nie czyniąc * spornie, albo przez prożną chwałę, ale w pokorze † ieden drugie maiąc za wyższe nad śię. *1 Kor. 3, 3. †Luk. 18, 14. Rzym. 12, 16.

4. Nie upatruyćie każdy * tylko co iest iego, ale każdy też co iest drugich.

* 1 Kor. 10,33. r. 13,5.

LE. na Niedź. Kwietną.

5. TEgo tedy bądźćie o sobie * rozumienia, ktore było i w Chrystuśie JEzuśie. * 1 Piotr. 2,21.

6. Ktory będąc w kształćie Bożym, nie poczytał sobie tego za drapiestwo, rownym bydź Bogu.

7. Ale wyniszczył * samego śiebie przyiąwszy kształt niewolnika, stawszy śię podobny ludźiom:

* Matt. 20,28. Zyd. 2,9.

8. J postawą znaleźiony iako człowiek, sam śię poniżył, będąc postusznym aż do śmierći, a to śmierći krzyżowey.

9. Dla tego też Bog nader go wywyższył, i darował mu imię, ktore iest nad wszelkie imię.

10. Aby w imieniu JEzusowym, wszelkie śię * kolano skłaniało, tych, ktorzy są na niebieśiech, i tych, ktorzy są na źiemi, i tych, ktorzy są pod źiemią.

* Jzai. 45,23. Rzym. 14,11.

11. A wszelki ięzyk aby wyznawał, że JEzus Chrystus iest PANEM ku chwale * Boga Oyca.*

* Jan. 13,13. 1 Kor. 8,6. r. 12,3.

12. Przetoż moi mili, iakośćie zawsze postuszni byli, nie tylko w przytomnośći moiey, ale teraz daleko więcey w niebytnośći moiey, z boiaźnią i ze drzeniem zbawienie swoie sprawuyćie.

13. Abowiem Bog iest, ktory sprawuie * w was i chcenie i skuteczne wykonanie według upodobania swego.

* Ezech. 36,26. Rzym. 9,15. 1 Kor. 12,3. 2 Kor. 3,5. Tyt. 3,5. Zyd. 13,21.

14. Wszystko czyńćie bez* szemrania i poswarkow.

* 1 Piotr. 4,9.

15. Abyśćie byli * bez nagany, i szczerymi dźiatkami Bożymi nienaganionymi w pośrzodku narodu złego i przewrotnego; między ktorymi świećićie iako światła † na świećie.

* 1 Piotr. 2,12. † Przyp. 4,18

16. Zachowywaiąc słowa * żywota, ku chlubie † moiey w dźień Chrystusow, żem darmo nie bieżał i darmo nie pracował.

* Jan. 6,68. Rzym. 1,16. † 1 Tess. 2,20.

17. Ale choćbym * ofiarowa-

rowany był dla ofiary i usługi wiary waszey, wesele śię, i społwesele śię ze wszystkimi wami. * Kolos. 1, 24.

18. Z tegoż tedy i wy weselćie śię, i społweselćie śię ze mną.

19. A mam nadźieię w PANU JEzuśie, iż Tymoteusza * w rychle pośle do was; abym śię i ia ućieszył, dowiedźiawszy śię, co śię z wami dźieie. * Dźie 16, 1.

20. Abowiem nie mam nikogo w umyśle iemu rownego, ktoryby śię uprzyymie o rzeczy wasze starać chćiał.

21. Bo wszyscy swoich rzeczy * szukaią; a nie tych, ktore są Chrystusa JEzusa. * 1 Kor. 10, 24.

22. Ale wiećie, iż on iest doświadczonym, a iż iako syn z oycem, ze mną służył w Ewangielii.

23. Mam tedy nadźieię, że tego do was pośle; skoro obacze, co śię ze mną daley dźiać będźie.

24. A mam dufność w PANU, że i sam w rychle do was przyyde.

25. Alem rozumiał rzeczą potrzebną, Epafrodyta, brata i pomocnika, i społboiownika mego, a waszego Apostoła, i sługę w potrzebie moiey, posłać do was.

26. Ponieważ pragnął was wszystkich, i barzo śię frasował, żeśćie słyszeli iż zachorzał.

27. Bo wprawdźie chorował, mało nie na śmierć: ale śię Bog zmiłował nad nim; a nie tylko nad nim, ale i nade mną; abym nie miał smutku na smutek.

28. Przetoż tym ochotniey posłałem go, abyśćie zaśię uyrzawszy go, uweselili śię; a ia abym miał mniey smutku.

29. Przyymićież go tedy w PANU ze wszelakim weselem, a takie * w poczćiwośći mieyćie.
* Luk. 10, 16. 1 Tess. 5, 12. 1 Tym. 5, 17. Zyd. 13, 17.

30. Boć dla dźieła Chrystusowego bliskim był śmierći, odważywszy zdrowie swoie, aby dopełnił tego, czego nie dostawało w usłudze waszey przećiwko mnie.

Rozdźiał III.

Zbiia prożną chlubę fałszywych Apostołow. 7. wystawiaiąc przećiwko nim samego PANA Chrystusa. 10. Własność i natura wiary.

Digitized by Google

wiary. 18. Nieprzyjaciel Chrystusow. 20. Pociechy wiernych.

DAley mowiąc bracia moi, raduycie śię w PANU. Jednеż rzeczy wam pisać, mnie nie mierźi, a wam iest bezpieczno.

2. Upatruycie *psy, upatruycie złe robotniki, upatruycie rozerwanie.

*Izai. 56, 10.

3. Abowiem my iesteśmy *obrzezaniem, ktorzy duchem służymy † Bogu: i chlubimy śię w Chrystuśie JEzuśie, a w ciele nie ufamy.

* Rzym. 3, 30. † Jan. 4, 24. 2 Kor. 3, 6.

4. Acźci i ia w ciele mam ufanie. Jeźli kto inszy zda śię mieć * ufanie w ciele, barziey † ia.

* 2 Kor. 12, 5. † 2 Kor. 11, 22.

5. Obrzezany będąc osmego dnia, z narodu Izraelskiego, z pokolenia Beniaminowego, Zyd z Zydow, według Zakonu * Faryzeusz. * Dźie. 23, 6.

6. Według gorliwośći prześladowca * kośćioła, według sprawiedliwośći oney, ktora iest z Zakonu, będąc bez przygany.

* Dźie. 9, 1. r. 22, 4.

7. Ale to, co mi było zyskiem, tom poczytał dla Chrystusa za szkodę.

8. Owszem i wszystko poczytam sobie za szkodę, dla zacnośći znaiomośći * Chrystusa JEzusa PANA moiego, dla ktoregom wszystko utraćił, i mam to sobie za gnoy, abym Chrystusa zyskał:

* Izai. 53, 11. Jerem. 9, 24. Mądr. 15, 3. Jan. 17, 3. Kolos. 2, 2.

9. I był znaleźiony w nim, nie maiąc sprawiedliwośći moiey, tey, ktora iest z Zakonu: ale tę, ktora iest przez wiarę Chrystusowę, to iest sprawiedliwość * z Boga, ktora iest przez wiarę:

* Jan. 5, 24. Rzym. 3, 22. r. 4. 3. r. 10, 8. Zyd. 4, 3. 1 Piotr. 2, 6.

10. Zebym go poznał, i moc zmartwychwstania iego, i społeczność ućierpienia iego, przykształtowany będąc * śmierći iego.

* Rzym. 6, 2. 3.

11. Owabym iakimkolwiek sposobem doszedł powstania z martwych.

12. Nie iżbym iuż uchwyćił, albo iuż doskonałym był; ale śćigam, ażbym też uchwyćił to, na com też od Chrystusa

Digitized by Google

Jezusa uchwycony.

13. Bracia, iać o sobie nie rozumiem, żebym iuż uchwycił.

14. Ale iedno czynię, że tego, co za mną iest, * zapamiętywaiąc, a do tego się, co przede mną iest, spiesząc, bieżę do kresu † ku zakładowi powołania onego Bożego, ktore iest z gory w Chrystusie Jezusie. * Luk. 9, 62. † Matt. 16, 27. 1 Kor. 9, 25.

15. Ile tedy nas doskonałych, toż rozumieymy: a ieżli co inaczey rozumiecie, i toć wam Bog obiawi.

16. Wszakże w tym, czegośmy doszli, według iednegoż sznuru * postępuymy, i iednoż † rozumieymy. * Rzym. 12, 16. † Rzym. 15, 5.

LE. na N. 23. po S. Troycy.

17. Bądźcież wespoł naśladowcami moimi * bracia, a upatruycie te, ktorzy tak chodzą, iako nas za wzor macie. * 1 Kor. 4, 16.

18. Abowiem wiele ich chodzi, * o ktorychem wam często powiadał, a teraz i z płaczem mowię, iż są nieprzyiaćielmi krzyża Chrystusowego. * Rzym. 16, 17.

19. Ktorych koniec iest zatracenie, ktorych bog iest brzuch; a chwała w haṅbie ich, ktorzy się o rzeczy ziemskie staraią.

20. Aleć nasza Rzeczpospolita iest w niebiesiech, zkąd też Zbawiciela oczekawamy, PANA * Jezusa Chrystusa. * 1 Kor. 1, 7. Tyt. 2, 13.

21. Ktory przemieni ciało nasze podłe, aby się podobne stało chwalebnemu ciału iego, według skuteczney mocy, ktorą też wszystkie rzeczy sobie podbić może. *

Rozdział IV.

Od osobnych. 4. do pospolitych się nauk udawszy. 10. twierdzi, że ich szczodrobliwością tak był uweselony. 12. że też był gotow wszelki niedostatek cierpliwie ponosić.

PRzetoż bracia moi mili i pożądani, radości i korono moia, tak stoycie w PANU, namilsi moi.

2. Ewodyi proszę, i Syntychy proszę, aby iednegoż * rozumienia były w PANU. * 2 Kor. 13, 11.

3. Proszę też i ciebie towarzyszu wierny, bądź tym na pomoc, ktore w

Ewan-

Digitized by Google

Ewangielii wespoł ze mną pracowały i z Klementem, i z innymi pomocnikami moimi, ktorych imiona są* w kśięgach żywota. *2 Moy.32,32. Objaw. 3,5. r.17,8. r.20,12. r.21,27.

LE. na N. 4. w Adwent.

4. Raduyćie śię zawsze* w PANU; znowu mowię, raduyćie śię. *1 Tess. 5,16.

5. Skromność wasza niech będźie wiadoma wszystkim ludźiom. PAN blisko iest.

6. Nie troszczćie śię * o żadną rzecz; ale we wszystkim † przez modlitwę i prośbę z dźiękowaniem żądośći wasze niech będą znaiome u Boga. *Matt.6,25. Luk.12,21. †1 Tym. 2,1.

7. A pokoy* Boży, ktory przewyższa wszelki rozum, będźie strzegł serc waszych, i myśli waszych, w Chrystuśie JEzuśie. *Jan. 14,27. Kolos. 3,15.

8. A daley mowiąc braćia, cokolwiek iest prawdźiwego, cokolwiek poczćiwego, cokolwiek sprawiedliwego, cokolwiek czystego, cokolwiek przyiemnego, cokolwiek chwalebnego; ieżli ktora cnota, i ieżli ktora chwała, o tym przemyślayćie.

9. Czegośćie śię też nauczyli, cośćie przyięli i słyszeli, i widźieli przy mnie, to czyńćie; a Bog pokoiu * będźie z wami. *Izai.9,6. Rzym.15,33. r.16,20. 1 Kor.14,33.

10. A uradowałem śię wielce w PANU, żeśćie śię iuż wżdy znowu zażielenieli w swoim staraniu o mię: iakoż i staraliśćie śię o to, lecz wam na sposobnym czaśie schodźiło.

11. Nie żebym to mowił dla niedostatku; bomći śię ia nauczył * na tym przestawać, co mam. *1 Tym. 6,6.

12. Umiem i uniżać śię, umiem * i obfitować: wszędy i we wszystkich rzeczach iestem wyćwiczony; i nasyconym bydź, i łaknąć, i obfitować, i niedostatek ćierpieć. *2 Kor. 11, 8.

13. Wszystko mogę w Chrystuśie, ktory mię pośiła.

14. Wszakże dobrześćie uczynili, żeśćie społecznie dogodźili ućiskowi moiemu. *

15. A wiećie i wy Filippensowie, iż na początku

Digitized by Google

Ewangielii, gdym wyszedł
* z Macedonii, żaden mi
Zbor nie udzielił na rachunek dawania i brania, tylko
wy sami. * 2 Kor. 11, 9.

16. Ponieważ i do Tessaloniki raz i drugi, czego
potrzeba było, posłaliście
mi.

17. Nie przeto, żebym
datku szukał; ale szukam
pożytku, ktoryby obfitował
na rachunku waszym.

18. Gdyżem odebrał
wszystko, i mam dostatek;
pełenem, wziąwszy od Epafrodyta co posłano od
was, wonność dobrego
zapachu, ofiarę przyiemną,
i Bogu się podobaiącą.

19. A Bog moy napełni
wszelką potrzebę waszę,
według bogactwa swego
chwalebnie, w Chrystusie
Jezusie.

20. A Bogu i Oycu
naszemu niech będźie chwała na wieki wiekow.
Amen.

21. Pozdrowćie wszystkich świętych w Chrystusie Jezusie. Pozdrawiaią was braćia, ktorzy
są ze mną.

22. Pozdrawiaią was
wszyscy święći; ale osobliwie ktorzy są z Cesarskiego domu.

23. Łaska PANA naszego Jezusa Chrystusa
niech będźie z wami wszystkimi. Amen.

Ten list do Filippensow napisany iest z Rzymu przez Epafrodyta.

List Swiętego Pawła Apostoła do Kolossensow.

W Tym liśćie Swięty Paweł wespołek z Tymoteuszem powinszowawszy Kolossensom od PANA rzeczy zbawiennych, i oświadczywszy przed nimi modlitwy swoie, ktore za nimi czynił do PANA Boga, pięć rzeczy podawa.

I. Naukę Apostolską, ktorey ta iest Summa.

1. O osobie Chrystusa PANA dwie naturze maiącey, i o Urzędźie iego, w rozd. 1. od w 12. aż do 23.
2. Do stateczności przy tey nauce prowadzi, zalecaiąc S. Ewangielią, i Apostolstwa swego dokazuiąc, w rozd. 1. od w 23. aż do w 4. rozd. 2.

3. Naukę

3. Naukę temu przećiwną odrzucaiąc, ktora poszła częśćią z Pogaństwa albo z rozumu ćielesnego; częśćią z Zydostwa albo z figur Zakonnych, w rozd. 2. od w 4. aż do końca.

II. Usługuie do pobożnego żywota. A tu wystawia powinności Chrześćiańskie, ktorym do tego pobudza, aby starego człowieka i z iego uczynkami z śiebie zkładali, a w nowego człowieka, albo w cnoty, ktorych nie mało wylicza, aby śię przyobłoczyli, w rozd. 3. do w 18. i w 4. od w 2. do 7. Potym niektorym osobom właśnie należące; mianowićie mężom i żonom, dźiećiom i rodzicom, czeladźi i gospodarzom, w rozd. 3. od w 18. aż do w 1. w rozd. 4.

III. Coby śię z nim działo, dawa znać przez dwu mężow pobożnych.

IV. Pozdrawia od rozmaitych osob i od śiebie.

V. A zlećiwszy im list ten przeczytać, i napomniawszy męża niektorego do pobożności, żeby nań i w więźieniu pamiętali prośi, a winszuiąc im łaski Bożey, List ten zamyka.

Rozdźiał I.

Chwali Kolossenczyki, chcąc ich pobudźić do słuchania. 7. Swiadectwo dobre wydawa nauce, ktorą od Epafry słyszeli. 13. Łaskę Bożą przećiwko nim wysławia. 20. Wszystka zbawienia naszego sprawa w samym Chrystuśie złożona iest.

PAweł, Apostoł JEzusa Chrystusa przez wolą Bożą, i Tymoteusz brat.

2. Tym, ktorzy są w Kolosśiech świętym, i wierney braći w Chrystuśie JEzuśie. Łaska wam i pokoy niech będźie od Boga Oyca naszego, i od PANA JEzusa Chrystusa.

EE. na 24. N. po S. Troycy.

3. Dźiękuiemy * Bogu i Oycu PANA naszego JEzusa Chrystusa, zawsze modląc śię za was. * Filip. 1, 3.

4. Usłyszawszy o wierze waszey w Chrystuśie JEzuśie, i omiłośći przećiwko wszystkim świętym.

5. Dla nadźieie oney wam odłożoney w niebieśiech, o ktoreyśćie przed tym słyszeli, przez słowo prawdy, to iest Ewangielii.

6. Ktora przyszła do was, iako i na wszystek świat, i przynośi owoc, iako i u was, onego dnia, ktoregośćie usłyszeli i poznali

znali łaskę Bożą w prawdzie.

7. Jakoście się też nauczyli od Epafry, miłego społsługi naszego, ktory iest wiernym sługą Chrystusowym dla was.

8. Ktory też oznaymił nam miłość waszę w Duchu.

9. Dla tego i my od onego dnia, ktoregośmy to usłyszeli, nie przestawamy się za was * modlić i prośić, abyśćie byli napełnieni znaiomośćią woli iego, we wszelkiey mądrośći i w wyrozumieniu duchownym. * Filip. 1, 9.

10. Abyśćie chodzili * przystoynie przed PANEM, ku wszelkiemu iego upodobaniu; w każdym † uczynku dobrym owoc przynosząc, i rosząc w znaiomośći Bożey:

* Efez. 4, 1. Filip. 1, 27. 1 Tess. 2, 12. † Efez. 4, 15.

11. Wszelką mocą umocnieni będąc, według chwalebney mocy iego, ku wszelkiey ćierpliwośći i nieskwapliwośći z radośćią.

12. Dziękuiąc Oycu, ktory nas godnymi uczynił, abyśmy byli uczestnikami dziedzictwa świętych w światłośći:

13. Ktory nas wyrwał z mocy * ćiemnośći, i przeniosł do krolestwa Syna † swego miłego: * 1 Piotr. 2, 9. † Matt. 3, 17. r. 17. 5. 2 Piotr. 1, 17.

14. W ktorym mamy odkupienie przez krew iego, to iest, odpuszczenie grzechow.*

15. Ktory iest obrazem Boga * niewidzialnego, i pierworodny † wszystkich rzeczy stworzonych.

* 2 Kor. 4, 4. Zyd. 1, 3. † Przyp. 8, 24.

16. Abowiem przezeń stworzone * są wszystkie rzeczy, ktore są na niebie i na ziemi, widzialne i niewidzialne, bądź Trony, bądź Państwa, bądź Księstwa, bądź Zwierzchnośći, wszystko przezeń, i dla niego stworzono iest. * Jan. 1, 3. Obiaw. 3, 14.

17. A on iest przed * wszystkimi, i wszystko nim stoi. * Efez. 4, 15.

18. On też iest głową * ciała, to iest, kośćioła, ktory iest † początkiem i pierworodnym z umarłych; aby on miedzy wszystkimi ** przodkował.

*Efez. 1, 22. r. 5, 23. † 1 Kor. 15, 20 Obiaw. 1, 5. ** Rzym. 8, 29.

19. Po-

19. Poniewaž śię upo-
dobało Oycu, aby w nim
wszystka * zupełność mie-
szkała. *Jan.1,14.16. Kol.2,3.9.

20. J žeby przezeń z so-
bą* poiednał wszystko, u-
czyniwszy pokoy przez krew
krzyža iego: przezeń mo-
wię, tak to, co iest na ziemi,
iako i to, co iest na niebie-
śiech. *Rzym.3,25.

21. J was, ktorzyśćie
niekiedy byli * oddaleni, i
nieprzyiaćiele † umysłem
w złośliwych uczynkach;
teraz też poiednał,
*Efez.2,12. †Rzym.5,10.

22. Ciałem własnym
swoim, przez śmierć, aby
was wystawił * święte i
niepokalane, i bez nagany
przed obliczem swoim.
*Luk.1,75. 1 Kor.1,2. Efez.1,4.
r.5,27. Tyt.2,14.

23. Jeźli tylko trwaćie
w wierze ugruntowani i
utwirdzeni, a nieporuszeni
od nadźieie Ewangielii,
ktorąśćie słyszeli; ktora iest
kazana wszelkiemu stwo-
rzeniu, ktore iest pod nie-
bem, ktorey ia Paweł sta-
łem śię sługą.

24. Ktory śię teraz ra-
duię w doległośćiach mo-
ich dla was, i dopełniam
ostatkow ućiskow Chrystu-
sowych na ćiele moim, za
ćiało iego, ktore iest * Ko-
śćioł. *Efez.1,23. r.5,23.

25. Ktoregom śię ia stał
sługą, według daru Boże-
go, ktory mi iest dany dla
was, abym wypełnił słowo
Boże:

26. To iest, Taiemnicę
onę, ktora* była zakryta od
wiekow i od rodzaiow;
ale teraz obiawiona iest
świętym iego. *Rzym.16,25.
Efez.3,9. 2 Tym.1,9. Tyt.1,2.
1 Piotr.1,20.

27. Ktorym chćiał Bog
oznaymić, iakie iest boga-
ctwo tey taiemnice chwa-
lebney miedzy Pogany, kto-
ra iest Chrystus, miedzy*
wami nadźieia ona chwały:
*1 Tym.1,1.

28. Ktorego my opo-
wiadamy, napominaiąc
každego człowieka, i ucząc
každego człowieka w wszel-
kiey mądrośći; abyśmy
wystawili każdego czło-
wieka doskonałym w Chry-
stuśie JEzuśie:

29. W czym też pracuię,
boiuiąc według skuteczney
mocy iego, ktora we mnie
dźieło swoie potężnie spra-
wuie.

Rozdźiał II.

Prożnośćią iest, cokolwiek iest

Digitized by Google

oprocz Chrystusa. 11. O obrzezce. 16. O wstrzymawaniu sie od pokarmow. 18. O chwale Aniolow. 20. Od Ceremonii Zakonnych przez Chrystusa uwolnienie.

Albowiem chce abyscie wiedzieli, iako wielka trudnosc mam o was, i o tych, ktorzy sa w Laodycei; i ktorzykolwiek nie widzieli oblicza mego w ciele:

2. Aby pocieszone byly serca ich, bedac spoione milosci; a to ku wszelkiemu bogactwu zupelnego i pewnego wyrozumienia, ku poznaniu taiemnice Boga i Oyca i Chrystusa:

3. W ktorym skryte sa* wszystkie skarby madrosci i umieietnosci. *1 Kor.1, 30.

4. A toc mowie, aby was nikt falszywymi* dowodami nie oszukal, przez wystawna mowe. *Efez.5, 6.

5. Bo aczkolwiek nie iestem* obecny cialem, ale Duchem iestem z wami, raduiac sie, i widzac porzadek wasz, i utwirdzenie wiary waszey w Chrystusa. *1 Kor.5, 3. 1 Tess.2, 17.

6. Przetoz iakoscie przyieli PANA JEzusa Chrystusa, tak w nim chodzcie;

7. Będąc wkorzenieni i wybudowani na nim, i utwirdzeni w wierze; iakoscie sie nauczyli, obfituiac* w niey z dziekowaniem. *1 Kor.1, 5.

8. Patrzciez, zeby was kto sobie w korzysc nie obrocil przez Filosofia, i przez prozne oszukanie; uczące według ustawy ludzkiey, według zywiolow swiata, a nie według Chrystusa.

9. Gdyz w nim mieszka wszystka* zupelnosc Bostwa cielesnie: *Jan.1, 14. Kolos.1, 19.

10. J iestescie w nim dopelnieni, ktory iest glowa wszelkiego ksiestwa i zwierzchnosci.

11. W ktorym i obrzezani iestescie, obrzezka nie reka* uczyniona; to iest, zewlekszy cialo wszystkich grzechow przez obrzezke Chrystusowe: *Rzym.2, 29.

12. Pogrzebieni z nim bedac we* chrzcie; w ktorymescie tez spolem z nim wzbudzeni przez wiare, ktora sprawuie † Bog, ktory go wzbudzil od umarlych. *Rzym.6, 4. Gal.3, 27. † Efez.1, 19. r.3, 7. 1 Piotr.1, 3.

13. J was gdyscie byli umarlymi* w grzechach i w

i w nieobrzezce ciała wa-
szego, wespoł z nim ożywił; odpuściwszy wam
wszystkie grzechy, * Efez.2,1.

14. Zmazawszy on, ktory był przeciwko * nam,
Cyrograf, w ustawach zależący, ktory nam był przeciwny, zniosł go z pośrzodku, przybiwszy go do krzyża:
* Efez.2,15.

15. I złupiwszy księstwa i mocy, wiodł ie na podziw, iawnie tryumfuiąc z nich sam przez się.

16. Niechayże was tedy * nikt nie sądzi dla pokarmu, albo dla napoiu, albo z strony Swięta, albo Nowiu miesiąca, albo Sabbatow: * Rzym.14,3.4.

17. Ktore są cieniem rzeczy * przyszłych; ale prawdą iest ciało Chrystusowe.
* Zyd.8,5. r.10,1.

18. Niechay was nikt wygranego zakładu nie odsądza, ktory się dobrowolnie w pokorze i w służbie Aniołow, ktorych nie widział, wdawa, prożno się nadymaiąc z umysłu ciała swego.

19. A nie trzymaiąc się głowy * Chrystusa, z ktorego wszystko ciało przez stawy i związania posiłek biorąc, i wespoł spoione będąc, rośćie wzrostem Bożym. * Efez.4,15.

20. Jeżliście tedy umarli * z Chrystusem żywiołom świata tego; przeczże się, iakobyście ieszcze żyli świata, ustawami bawićie?
* Galat.4,1.

21. (Mowią niektorzy; nie dotykay się, ani kosztuy, ani ruchay:

22. Co wszystko kazi się samym używaniem.) Według * przykazań i nauk ludzkich; * Matt.15,9.

23. Ktore maią kształt mądrośći w nabożeństwie dobrowolnie obranym, i w pokorze, i w niefolgowaniu * ciału; wszakże nie maią żadney wagi, tylko do nasycenia ciała służą.
* 1 Tym.4,8.

Rozdział III.

Duchowne ćwiczenie przeciwko cielesnemu, ktore fałszywi Apostołowie wystawiali, zaleca. 5. A o umartwieniu ciała powiedziawszy. 8. Powinnośći niektore przypomina.

A Tak ieżliście powstali z Chrystusem, tego, co iest wzgorze, szukayćie: gdzie Chrystus * na prawicy Bożey siedzi.
* Mark.16,19.

Digitized by Google

2. O tym, co ieſt wzgo⸗
rze, myślćie, nie o tym, co
ieſt na źiemi.
3. Abowiemeśćie umar⸗
li: i żywot waß ſkryty*
ieſt z Chryſtuſem w Bogu.
*Rzym. 8, 24. 2 Kor. 5, 7.
4. Ale gdy śie Chryſtus
on żywot naß * pokaże, te⸗
dy i wy z nim okażećie śię
w chwale. * 1 Jan. 3, 2.
5. Umartwiayćież tedy*
członki waße, ktore ſą na
źiemi; wßeteczeńſtwo, nie⸗
czyſtość, namiętność, zła
pożądliwość, i łakomſtwo,
ktore ieſt bałwochwal⸗
ſtwem. * Efez. 4, 22. r. 5, 3.
6. Dla ktorych rzeczy
przychodźi gniew Boży *
na ſyny odporne.
*1 Kor. 6, 9. Galat. 5, 21.
7. W ktorycheśćie i wy
niekiedy * chodźili, gdyśćie
żyli w nich. * 1 Kor. 6, 11.
8. Lecz teraz złożćie* i
wy to wßyſtko; gniew,
zapalczywość, złość, blu⸗
źnierſtwo, i ſproſną mowę
z uſt waßych. * Rzym. 6, 4.
Efez. 4, 22. 1 Piotr. 2, 1. r. 4, 2.
9. Nie kłamayćie iedni
przećiwko drugim: gdy⸗
żeśćie zewlekli człowieka
ſtarego z uczynkami iego;
10. A oblekliśćie * no⸗
wego tego, ktory śię odna⸗
wia w znaiomość, podług
obrazu tego, † ktory go
ſtworzył. * Efez. 4, 23.
† 1 Moy. 1, 27. r. 5, 1. r. 9, 6.
11. Gdźie niemaß Gre⸗
ka i Zyda, obrzezki i nie⸗
obrzezki, cudzoźiemca i
Tatarzyna, niewolnika i
wolnego; ale wßyſtko i
we wßyſtkich Chryſtus.

LE. na N. 5. po 3. Krol.

12. Przetoż przyobleczćie
iako wybrani Bo⸗
ży, święći, i umiłowani,
wnętrzności* miłośierdźia,
dobrotliwość, pokorę, ći⸗
chość, ćierpliwość.
* Efez. 4, 32.
13. Znaßaiąc iedni dru⸗
gie, i odpußczaiąc ſobie
wzaiemnie, ieźli ma kto
przećiw komu ſkargę; ia⸗
ko i Chryſtus odpuśćił
wam, tak i wy.
14. A nad to wßyſtko
przyobleczćie miłość, kto⸗
ra ieſt zwiąſką doſkona⸗
łośći.
15. A pokoy Boży niech
rząd prowadźi w ſercach
waßych, do ktoregośćie też
powołani w iedno ćiało:
a bądźćie wdźięcznymi.
16. Słowo Chryſtuſo⸗
we* niechay mießka w was
obfićie ze wßelką mądro⸗
śćią: nauczaiąc i napo⸗
mi⸗

Digitized by Google

minaiąc samych śiebie
przez Psalmy i hymny, i
pieśni duchowne, wdźię-
cznie śpiewaiąc w sercach
waszych PANU. *Efez. 5, 19.
17. A wszystko, cokol-
wiek * czynićie, w słowie
albo w uczynku, wszystko
czyńćie w imieniu PANA
Jezusa, dźiękuiąc Bogu i
Oycu przezeń.* *1 Kor. 10, 31.
18. Zony bądźćie * pod-
dane mężom swym, tak ia-
ko przystoi, w PANU.
* Efez. 5, 22. 1 Piotr. 3, 1.
19. Mężowie miłuyćie
żony swoie; * a nie bądźćie
surowymi przećiwko nim.
* Efez. 5, 25. 1 Piotr. 3, 7.
20. Dźiatki posłuszni
bądźćie * rodźicom we
wszystkim: abowiem śię
to podoba PANU.
* Efez. 6, 1.
21. Oycowie nie pobu-
dzayćie * do gniewu dźieći
waszych, aby serca nie tra-
ćiły. * Efez. 6, 4.
22. Słudzy posłuszni
bądźćie * we wszystkim pa-
nom ćielesnym; nie służąc
na oko, iako ći, co śię lu-
dźiom podobać chcą, ale w
szczerośći serca, boiąc śię
Boga. * Efez. 6, 5. Tyt. 2, 9.
1 Piotr. 2, 18.
23. A wszystko, cokol-
wiek czynićie, z duszę czyń-
ćie, iako PANU, a nie lu-
dźiom.
24. Wiedząc, iż od PA-
na weźmiećie zapłatę dźie-
dźictwa. Abowiem PANU
Chrystusowi służyćie.
25. A ten, co krzywdę
czyni, odnieśie zapłatę u-
krzywdzenia: a niemaszći
*względu na osoby u Boga.
* Efez. 6, 9.

Rozdźiał IV.

Wraca śię zaś do pospolitych
nauk. 3. Napominaiąc do mo-
dlitew. 6. I do obyczaynych mow.

PAnowie, sprawiedli-
wie i słusznie * śię z
sługami obchodźćie; wie-
dząc, iż i wy PANA ma-
ćie w niebieśiech. * Efez. 6, 9.
2. W modlitwach * trway-
ćie, czuiąc w nich z dźięko-
waniem: * Luk. 18, 1. 1 Tess. 5, 17.
3. Modląc śię społecznie
* i za nami; aby nam Bog
otworzył drzwi słowa, że-
byśmy mowili o taiemnicy
Chrystusowey, dla ktorey
też iestem związany:
Efez. 6, 19. 2 Tess. 3, 1.
4. Abym ią obiawiał,
iako mi śię godźi mowić.
5. Mądrze chodźćie *
przed obcymi, czas † od-
kupuiąc. * Efez. 5, 15.
† Efez. 5, 16.
6. Mo-

Digitized by Google

6. Mowa wasza niech zawsze będzie przyiemna, solą okrasiona: abyście wiedzieli, iakobyście każdemu z osobna odpowiedzieć mieli.

7. O wszystkim, co się ze mną dzieie, oznaymi wam * Tychykus, miły brat, i wierny sługa, i społsługa w PANU: * Dzie 20, 5.

8. Ktoregom posłał do was dla tego samego, aby się wywiedział, co się z wami dzieie, i pocieszył serca wasze:

9. Z Onezymem,* wiernym a miłym bratem, ktory iest z was. Ci wam wszystko oznaymią, co się tu dzieie. * Filem. w.10.

10. Pozdrawia was * Arystarchus, społwiężień moy, i † Marek, śiestrzeniec Barnabaszow, (o ktorymeście wźieli rozkazanie: ieżliby do was przyszedł, przymiciesz go.) * Dzie.27, 2. † 2 Tym.4, 11.

11. J JEzus, ktorego zowią Justem; ktorzy są z obrzezki. Ci tylko są pomocnikami moimi w krolestwie Bożym, ktorzy byli pociechą moią.

12. Pozdrawia was * Epafras, ktory z was iest sługa Chrystusow; ktory zawsze boiuie za was w modlitwach, abyście stali doskonałymi i zupełnymi we wszelkiey woli Bożey. * Kolos.1, 7.

13. Bo mu dawam świadectwo, iż gorliwą miłość ma przećiwko wam, i przećiwko tym, ktorzy są w Laodycei, i ktorzy są w Hyerapolu.

14. Pozdrawia was Lukasz * lekarz miły, także i Demas. * 2 Tym.4, 11.

15. Pozdrowćie bracią, ktorzy są w Laodycei, i Nimfasa, i Zbor, ktory iest w domu iego.

16. A gdy ten list u was przeczytany będzie, sprawćie to, aby też był w Laodyceńskim* Zborze przeczytany: a ten, ktory iest pisany z Laodycei, i wy też przeczytayćie. * 1 Tess. 5, 27.

17. A powiedźćie Archyppowi; Patrzay na to posługowanie, ktoreś przyiął w PAnu, abyś ie wypełnił.

18. Pozdrowienie ręką* moią Pawłową. Pamiętayćie na więzienie moie. Łaska niech będźie z wami, Amen. * 2 Tess.3, 17.

Ten list do Kolossensow, napisany iest z Rzymu przez Tychyka i Onezyma.

List

Digitized by Google

List Swiętego Pawła Apostoła do Tessalonicensow, Pierwszy.

W Tym liście napomina Swięty Paweł.

1. Do stateczności w wierze; dawaiąc świadectwo i onym, i Ewangielii S. i sobie, Tymoteusza, sługę Bożego, do nich wysławszy, w rozd. 1. 2. 3.

2. Do pobożnego żywota, ktory załeży, częścią w wystrzeganiu się rzeczy szkodliwych, ktore się ieszcze miedzy nimi znaydowały; iako nierządu, łakomstwa, uciskania braci, nieczystości, próżnowania, niemiernego nad umarłymi frasunku: gdzie i o zmartwychwstaniu naszym, i o sądzie Bożym przeraźliwie mowi: Częścią w przestrzeganiu dobrych rzeczy; mianowicie sforności, ludzkości, trzeźwości, wiary, łaski, nadzieie, sług Bożych poważania, mdłym w wierze pomocy czynienia, cierpliwości, w modlitwach gorliwości, dziękowania, i pilnego słowa Bożego słuchania, w. rozd. 4. 5.

Rozdział I.

Dziękowanie im przedkłada. 4. A żeby znali, że to płynie z łaski Bożey, cokolwiek w nich godnego chwały opowiada. 8. I to, że inszym byli ku przykładowi, napomina.

Paweł i Sylwan i Tymoteusz, Zborowi Tessalonicenskiemu, w Bogu Oycu i w PANU JEzusie Chrystusie. Łaska * wam i pokoy niech będzie od Boga Oyca naszego, i od PANA JEzusa Chrystusa. * Galat. 1, 3.

2. Dziękuiemy * Bogu zawsze za was wszystkich, wzmiankę czyniąc o was w modlitwach naszych.

*Rzym. 1, 8. Efez. 1, 16. Filip. 1, 3. Kolos. 1, 3. 4. 2 Tess. 1, 3.

3. Bez przestanku przypominaiąc skuteczną onę wiarę waszę, i onę pracowitą miłość, i onę cierpliwą nadzieię w PANU naszym JEzusie Chrystusie przed Bogiem i Oycem naszym.

4. Wiedząc, bracia umiłowani, o waszym od Boga wybraniu.

5. Gdyż Ewangielia nasza * nie była u was tylko w mowie, ale też i w mocy, i w Duchu † Swiętym, i we wszelkim upewnieniu; iako wiecie, iakimiśmy byli miedzy wami dla was.

* 1 Kor. 2, 4. † 2 Kor. 6, 6.

6. A wyście się naśladowcami naszymi i Pańskimi

Digitized by Google

mi ſtali, przyiąwſzy ſłowo we wſzelkim uciśnieniu z radością Ducha Swiętego;

7. Tak, żeście śię wy ſtali za wzor wſzyſtkim wierzącym w Macedonii i w Achai.

8. Abowiem od was śię rozgłośiło ſłowo Pańſkie, nie tylko w Macedonii, i w Achai; ale śię też rozeſzła na wſzelkie mieyſce wiara waſza, ktora ieſt w Boga; tak iż nam nie trzeba o tym nic mowić.

9. Ponieważ oni ſami oznaymuią o was, iakie było przyyśćie naſze do was: i iakośćie śię nawroćili do Boga od bałwanow, abyśćie ſłużyli Bogu żywemu i prawdźiwemu;

10. J oczekawali Syna iego z niebios, ktorego * wzbudźił od umarłych; to ieſt JEzuſa, ktory nas wyrwał od † gniewu przyſzłego. *1 Kor. 6, 14. †Rzym. 5, 9.

Rozdźiał II.

Pokazuie z iaką Teſſalonicenſom ſzczerośćią Ewangelią opowiadał. 5. A iż ani zyſku. 6. Ani chwały swoiey ſzukał. 10. Tego ich świadectwem dowodźi. 17. Życzy ſobie widźieć śię rychło z nimi.

Abowiem wy ſami wiećie bracia, że przyyśćie naſze do was * nie było prożne. *1 Teſſ. 1, 9.

2. Ale chociażmy i przedtym * ćierpieli, i zelżeni byli (iako wiećie) w mieśćie Filippiech; wszakże bezpiecznieśmy ſobie poczęli w Bogu naſzym, w opowiadaniu u was Ewangelii Bożey, z wielkim boiem. *Dźie. 16, 19. r. 17, 1.

3. Abowiem napominanie naſze nie było * z oſzukania, ani z nieczyſtośći, ani z zdrady: *2 Kor. 6, 6. r. 7, 2.

4. Ale iako nas Bog ſobie upodobał, żeby nam była zwierzona Ewangelia, tak mowimy; nie iako ludźiom śię * podobaiąc, ale Bogu ktory ſobie upodobywa ſerca naſze. *Galat. 1, 10.

5. Abowiem nigdyśmy nie używali * mowy pochlebney, iako wiećie; aniśmy pod zaſłoną czego łakomſtwu dogadzali: Bog ieſt † świadkiem. *1 Kor. 2, 1. †2 Kor. 1, 23.

6. Aniśmy ſzukali od ludźi chwały, ani od was, ani od inſzych: mogąc wam być ćieſzkimi, iako Apoſtoło-

stołowie* Chrystusowi.
* 1 Kor. 9, 1. 2.

7. Aleśmy byli skromnymi miedzy wami, iako gdy mamka odchowywa dziatki swoie.

8. Tak wam życzliwymi będąc, gotowiśmy byli użyczyć wam nie tylko Ewangielii Bożey, ale też i duss naszych; dla tego, iżeśćie nam miłymi byli.

9. Abowiem pamiętaćie bracia prace nasze i trudy; gdyż w nocy i we dnie * robiąc, abyśmy żadnego z was nie obćiążyli, kazaliśmy u was Ewangielią Bożą. * Dzie. 20, 34. 1 Kor. 4, 12. 2 Tess. 3, 8.

10. Wyśćie świadkami i Bog, żeśmy świętobliwie i sprawiedliwie, i bez nagany żyli miedzy wami, ktorzyśćie uwierzyli.

11. Jakoż wiećie, żeśmy każdego z was, iako oćiec dziatki swoie napominali i ćiesszyli:

12. J oświadczali się, abyśćie chodzili godnie * Bogu, ktory was powołał do swego krolestwa i do chwały. * Efez. 4, 1. Filip. 1, 27. Kolos. 1, 10.

13. Przetoż i my dziekuiemy Bogu * bez przestanku, iż przyiąwszy słowo Boże, ktoreśćie słysseli od nas, przyięliśćie nie iako słowo ludzkie, ale (iako w prawdzie iest) iako słowo Boże; ktore też skuteczne iest w was, ktorzy wierzyćie. * Efez. 1, 16.

14. Abowiem wy braćia staliśćie się naśladowcami Zborow Bożych, ktore są w Zydowskiey ziemi w Chrystusie JEzusie; bośćie i wy toż ćierpieli od ziemkow swoich, iako i oni * od Zydow: * Zyd. 10, 34.

15. Ktorzy i PANA JEzusa zabili, i swoie własne Proroki, i nas wygnali, a Bogu się nie podobaią, i wszystkim ludziom są przećiwni.

16. Zabraniaiąc nam, żebyśmy nie mowili Poganom, żeby byli zbawieni: aby tak zawsze dopełniali grzechow swoich. Abowiem przyszedł na nie gniew aż do końca.

17. Lecz my braćia, będąc pozbawieni was na chwileczkę, obliczem nie * sercem, tym pilnieyśmy się starali oglądać oblicze wasze † z wielką żadośćią.
* 1 Kor. 5, 3. Kolos. 2, 5. † Rzym. 1, 11.

Digitized by Google

18. Dla tegośmy chćieli
przyyść do was (zwłaszcza
ia Paweł) i raz i drugi;
ale nam * przekaźił szatan.
* Rzym.1,13. r.15,22.
19. Abowiem ktoraż iest
nadźieia nasza albo radość,
albo korona * chluby? i
zali nie wy przed oblicznośćią PANA naszego JEzusa Chrystusa, w przyyśćie iego. * 2 Kor. 1,14.
20. Wy zaiste iesteśćie
chwała nasza i * radośćią.
* Filip. 4,1.

Rozdział III.

Oświadcza miłość swoię tym, iż do nich Tymoteusza posłał. 6. Z szczęśliwego powodzenia ich śię ćieszy. 12. Modlitwą zamyka.

PRzeto nie mogąc dłużey znośić, upodobało śię nam, abyśmy sami w Ateniech * zostali.
* Dźie. 17,15.
2. I posłaliśmy Tymoteusza, * brata naszego, i
sługę Bożego, i pomocnika naszego w Ewangielii
Chrystusowey; aby was utwirdźił i napomniał z
strony wiary waszey.
* Dźie.16, 1.
3. Aby śię żaden nie poruszał * w tych ućiskach;
gdyż sami wiećie, żeśmy na to wystawieni. * Efez.3,13.
4. Abowiem gdyśmy
byli u was, opowiadaliśmy wam, żeśmy mieli
bydź ućiśnieni: iakoż śię
też to stało, i wiećie o tym.
5. Dla tego i ia nie mogąc tego dłużey znośić, posłałem go, abym śię dowiedźiał o wierze waszey: by
was snadź nie kuśił ten, co
kuśi, a nie była daremna
praca nasza.
6. Lecz teraz Tymoteusz
od was do nas przyszedł, i
zwiastował nam wesołą
nowinę o wierze i miłośći
waszey, a iż nas zawsze dobrze wspominaćie, żądaiąc
nas widźieć, tak, iako i my
was.
7. Dla tego poćieszeni
iesteśmy bráćia z was, w
każdym * utrapieniu i potrzebie naszey, przez wiarę
waszę: * 2 Kor.7,4.
8. Bo teraz my żyiemy,
ieźli wy stoićie * w PAnu.
* Filip. 4,1.
9. Abowiem iakież dźiękowanie * możemy Bogu
oddać za was, za wszelkie
wesele, ktorym śię weselimy dla was przed Bogiem
naszym. * Efez. 3,14.
10. W nocy i we dnie
barzo * śię gorliwie modląc, abyśmy oglądali oblicze wasze, i dopełnili niedostat-

statkow wiary waszey.
*Rzym.1,10. r.15,23. 2Tym.1,3.4.

11. Lecz sam Bog i Oćiec nasz, i PAN nasz JEzus Chrystus niech wyprostuie drogę naszę do was.

12. A was PAN niech pomnoży i obfituiącymi uczyni, w miłośći iednego ku drugiemu, i ku wszystkim, iako i nas ku wam.

13. Aby utwirdzone były serca * wasze, nienaganione w świętobliwośći przed Bogiem i Oycem naszym, na przyyśćie PANA naszego JEzusa Chrystusa, ze wszystkimi świętymi iego. *1Kor.1,8. 1Tess.5,23.

Rozdział IV.

Napomina do świętobliwośći żywota. 9. I do zobopolney miłośći. 13. Broni im pogańskiego smutku. 15. Sposob zmartwychwstania naszego opisawszy.

LE. na N. 2. w Post.

A Daley mowiąc bracia, prośimy * was, i napominamy przez PANA JEzusa, iakośćie przyięli od † nas, iakobyśćie sobie mieli postępować, i Bogu śię podobać, abyśćie tym więcey obfitowali.
*1Kor.1,10. †Efez.4,1. r.5,8. Koloss.4,5.

2. Gdyż wiećie, iakieśmy wam rozkazania dali przez PANA JEzusa.

3. Abowiem ta iest wola * Boża, to iest, poświęcenie wasze; żebyśćie śię powśćiągali † od wszeteczeństwa. *Rzym.12,2. Efez.5,17. †Dzie.15,20.

4. A żeby umiał każdy z was naczyniem swoim władać w świętobliwośći, i w uczćiwośći.

5. Nie w namiętnośći żądze, iako i * Poganie, ktorzy nie znaią Boga.
*Efez.4,17.

6. I aby nikt nie ućiskał * i nie oszukawał w żadney sprawie brata swego: bo PAN iest zemśćićielem tego wszystkiego, iakośmy wam przed tym powiadali i oświadczali.
*1Kor.6,8.

7. Bo nas nie powołał Bog * ku nieczystośći, ale ku poświęceniu. *1Kor.1,2.

8. A przetoż kto to odrzuca, nie odrzuca człowieka ale Boga, ktory nam też dał * Ducha swego Swiętego. * *1Kor.7,40.

9. A o miłośći braterskiey nie potrzeba * wam pisać; bośćie wy sami od Boga nauczeni, abyśćie mi-

Digitized by Google

miłowali iedni drugich.
* Jan. 13, 34. r. 15, 12. 1 Jan. 3, 23.
10. Abowiem też to czynićie przećiwko wszystkiey braći, ktorzy są we wszystkiey Macedonii. Ale was napominamy bráćia, iżbyśćie tym więcey obfitowali:
11. J pilnie śię starali, abyśćie spokoynymi byli, i rzeczy swoich pilnowali, i pracowali * własnymi rękami swymi, iakośmy wam przykazali: * Efez. 4, 28. 2 Tess. 3, 10.
12. Abyśćie uczćiwie chodźili przed obcymi; a wniczym abyśćie nie mieli niedostatku.

LE. na N. 25. po S. Troycy.

13. A nie chcę bráćia, abyśćie wiedźieć nie mieli o tych, ktorzy zasnęli, iżbyśćie śię nie smućili iako i drudzy, ktorzy nadźieie nie maią.
14. Abowiem ieźli wierzymy, iż JEzus umarł i zmartwych wstał, tak Bog i te, ktorzy zasnęli w JEzuśie, przywiedźie z nim.
15. Boć to wam powiadamy słowem Pańskim, że my, * ktorzy żywi pozostaniemy do przyyśćia Pańskiego, nie uprzedźimy onych, ktorzy zasnęli.
* 1 Kor. 15, 51.
16. Gdyż sam PAN z okrzykiem z głosem * Archanielskim, i z trąbą Bożą zstąpi z nieba; a pomarli w Chrystuśie † powstaną napierwey.
* Matt. 24, 31. † 1 Kor. 15, 22.
17. Zatym my żywi, ktorzy pozostaniemy, wespołek z nimi zachwyceni będźiemy w obłokach, naprzećiwko PANU na powietrze: a tak zawsze z PANEM będźiemy.
18. Przetoż poćieszayćie iedni drugich tymi słowy.*

Rozdział V.

Niepotrzebne o czaśie przyyśćia Pańskiego badania ganiąc. 6. Napomina, żeby na to przyyśćie zawżdy byli gotowi. 11. Potym do inszych cnot wiedźie.

A O czaśiech i o chwilach, bráćia, nie potrzebuiećie, aby wam pisano.
2. Abowiem sami dostatecznie wiećie, iż on dźień Pański, iako złodźiey * w nocy, tak przyydźie.
* Matt. 24, 43. 2 Piotr. 3, 10. Obiaw. 3, 3. r. 16, 15.
3. Bo gdy mowić będą; pokoy i bezpieczeństwo: tedy na nie nagłe zginienie przyydźie, iako bol na niewiastę brzemienną; a nie uydą.

4. Lecz

4. Lecz wy braćia nie iesteśćie w ćiemnośći, aby was on dźień iako złodźiey zachwyćił.

5. Wszyscy wy iesteśćie synowie świátłośći, i synowie dnia: nie iesteśmy synowie nocy ani ćiemnośći.

6. Przeto nie śpiymy* iako i inśi; ale † czuymy, i bądźmy ** trzeźwimi.

*Rzym. 13, 11. † Łuk. 21, 36. ** Rzym. 13, 13.

7. Abowiem ktorzy śpią, w nocy śpią; a ktorzy śię upiiáią, w nocy śię upiiáią.

8. Lecz my synami dnia będąc, bądźmy trzeźwimi; oblekszy śię * w pancerz wiary i miłośći, i w przyłbicę nadźieie zbawienia.

*Efez. 6, 17.

9. Gdyż Bog nie postawił nas ku gniewu, ale ku nabyćiu zbawienia, przez PANA naszego JEzusa Chrystusa;

10. Ktory* umarł za nas, abyśmy lub czuiemy lub śpiemy, wespołek z nim żyli. *2 Kor. 5, 15.

11. Przetoż napominayćie iedni drugich; i buduyćie ieden drugiego, iako i czynićie.

12. A prośimy was braćia, abyśćie poznali te, ktorzy pracuią miedzy wami, i ktorzy są przełożonymi waszymi w PANU, i napominaią was.

13. Abyśćie ie iak nabarźiey miłowali dla ich prace. Pokoy też zachowayćie miedzy sobą.

14. A prośimy was braćia, napominayćie te, ktorzy nie stoią * w rządźie, ćieszćie boiaźliwe, znaszayćie † słabe, nieskwapliwymi bądźćie przećiwko wszystkim. *2 Tess. 3, 15. † Rzym. 14, 1.

15. Patrzćie, aby kto złym * za złe komu nie oddawał; ale zawżdy dobrego naśladuyćie, i sami miedzy sobą, i ku wszystkim.

*Przyp. 20, 22. Matt. 5, 39. Rzym. 12, 17. 1 Piotr. 3, 9.

16. Zawsze śię raduyćie.

17. Bez przestanku * śię modlćie. *Łuk. 18, 1.

18. Za wszystko * dźiękuyćie. Abowiem tać iest wola Boża w Chrystuśie JEzuśie przećiwko wam.

*Efez. 5, 20.

19. Ducha nie zagaszayćie.

20. Proroctw lekce nie poważayćie.

21. Wszystkiego* doświadczayćie: a co iest dobrego, tego śię trzymayćie.

*1 Jan. 4, 1.

22. Od wszelakiego podobieństwa złośći śię wstrzymawayćie.

23. A sam Bog pokoiu, niech was zupełnie * poświęći: a cały duch wasz, i dusza, i ćiało, niech będą bez nagany na przyyśćie PANA naszego Jezusa Chrystusa zachowane.
*1 Kor. 1, 8. 1 Tess. 3, 13.
24. Wiernyć iest * ten, ktory was powołał ktory też to uczyni. *1 Kor. 1, 9.
25. Braćia, modlćie się za nami.
26. Pozdrowćie braćią * wszystkę z pocałowaniem świętym. * Rzym. 16, 16. 1 Kor. 16, 20. r. 13, 12. 1 Piotr. 5, 14.
27. Poprzyśięgam was przez PANA, aby ten list przeczytany był * wszystkiey braći świętey. * Kolos. 4, 15.
28. Łaska PANA naszego Jezusa Chrystusa niech będźie z wami Amen.

Ten list pierwszy do Tessalonicensow napisany iest z Aten.

List Swiętego Pawła Apostoła do Tessalonicensow Wtory.

W Tym Liśćie, iako i w pierwszym, S. Paweł Tessalonicensow upomina.

I. Do stateczności przy prawdźiwey wierze, a to wydaniem świadectwa ich wierze, miłośći i nadźiei, z nauki słowa Bożego nabytym, a krzyża ich nadgrodą wiecznego żywota, i pomstą nad nieprzyiaćioły ich słodzeniem, w rozd. 1. Zatym od fałszywey nauki o sądnym dniu od niektorych podaney ich wystrzegaiąc, i o dwoiakim biegu Kośćioła Bożego oznaymuiąc; Naprzod, Załosnym; dla tego, że zwodźićiele nastać mieli w Kośćiele B. i wielu od wiary odwieść. Ze sobie Antychryst w nim miał gniazdo usłać. Potym, ućiesznym; Ze wybrani B. od tych zwodźićielow mieli bydź ochronieni i żywot pobożny prowadźić, rozd. 2.

II. Do pilnego wykonywania powinności ich; mianowićie, żeby się za prawdźiwe sługi B. PANU Bogu pilnie modlili, w rozd. 3. w. 1. dla małośći wybranych od wiary nie odstawali. w. 2. Ze PAN Bog przy nich sprawy zaczętey dokona, dufali. w. 3. Naukę Apostolską za prawidło żywota swego mieli. w. 4. Dla prawdy P. niewczasy wszelakie radźi ponośili. w. 5. Ze złymi nie społkowali, ale żywota pobożnego i pracowitego Apostolskiego naśladowali. w. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Sprawiedliwie żywnośći sobie nabywali. w. 12. W czynieniu miłośiernych uczynkow pilnymi byli. w. 13. Prawdźie S. nie posłuszne precz wyłączali. w. 14.

Digitized by Google

Rozdział I.

Zaleca ie z tego, że brali wzrost w wierze, w miłości. 4. I w cierpliwości. 6. A sądem Bożym grożąc niezbożnikom. 10. wierne przyyściem Pańskim cieszy.

PAweł i Sylwan i Tymoteusz, Zborowi Tessalonicenskiemu, w Bogu Oycu naszym i w PAnu JEzusie Chrystusie:

2. Łaska wam i pokoy * niech będzie od Boga Oyca naszego, i PANA JEzusa Chrystusa. * Galat. 1, 3.

3. Powinniśmy Bogu * zawsze dziękować za was bracia, tak iako się godzi; iż barzo rośćie wiara wasza, i pomnaża się miłość każdego z was, iednych przeciwko drugim.
* 1 Tess. 1, 2.

4. Tak iż i my sami chlubimy się z was we Zborach Bożych, z waszey cierpliwości i wiary, we wszelkich prześladowaniach waszych, i w ućiskach, ktore ponośićie.

5. Co iest iawnym dowodem sprawiedliwego sądu Bożego; abyśćie godnymi byli poczytani krolestwa Bożego, dla ktorego też ćierpićie.

6. Ponieważ sprawiedliwa iest u Boga, żeby wzaiem oddał ućiśnienie tym, ktorzy was ućiskaią.

7. A wam, ktorzyśćie ućiśnieni, odpoczynienie z nami, przy * obiawieniu PAna JEzusa z nieba z Anioły mocy iego:
* 1 Tess. 4, 16.

8. W ogniu * płomienistym, oddawaiąc pomstę tym, ktorzy Boga nie znaią, i tym, ktorzy nie są posłuszni Ewangielii PAna naszego JEzusa Chrystusa.
* 2 Piotr. 3, 10.

9. Ktorzy pomstę odniosą, wieczne zatracenie od oblicznośći Pańskiey, i od chwały mocy iego;

10. Gdy przyydzie, aby był uwielbiony w świętych swoich, i aby się dziwnym okazał we wszystkich wierzących, (dla tego iż uwierzono naszemu świadectwu u was,) w on dzień.

11. Dla czego też modlimy się zawsze za was, aby Bog nasz godnymi was uczynił powołania tego, i wypełnił wszystko upodobanie dobrotliwośći swoiey, i skutek wiary w mocy.

12. Aby było uwielbione imię PAna naszego JEzusa

zusa Chrystusa w was, a wy w nim, według łaski Boga naszego, i PANA JEzusa Chrystusa.

Rozdział II.

Dzień Pański nie przyydzie aż świat w odstąpienie wpadnie. 3. I obiawiony będzie Antychryst. 8. Ktorego zginienie opisuie. 15. A za tym do stateczności upomina.

A Prosimy was bracia przez przyyście PAna naszego JEzusa Chrystusa, i nasze zgromadzenie do niego:

2. Abyście się nie zaraz dali zrażać z zmysłu waszego, ani sobą trwożyć, lub przez ducha, lub przez mowę, lub przez list iakoby od nas pisany, iakoby nadchodził dzień Chrystusow.

3. Niech was nikt nie zwodzi* żadnym sposobem. Abowiem nie przyydzie on dzień, ażby pierwey przyszło odstąpienie, i byłby obiawiony człowiek on grzechu, on syn zatracenia.

* Matt.24,4. Efez.5,6.

4. Ktory się sprzeciwia i wynosi nad to wszystko, co się zowie Bogiem, albo co ma Boską cześć: tak iż on w Kościele Bożym, iako BOG usiędzie; udawaiąc się za Boga.

5. Izali nie pamiętacie, iż ieszcze z wami będąc, o tymem wam powiadał?

6. A teraz wiecie co przeszkadza, aby był obiawiony czasu swego.

7. Abowiem się iuż sprawuie taiemnica nieprawości: tylko że ten, ktory teraz przeszkadza, przeszkadzać będzie, ażby był z pośrzodku odięty.

8. A tedy obiawiony będzie on niezbożnik, ktorego PAN zabiie * Duchem ust swoich, i zniesie obiawieniem przyyścia swego.

* Iob.4, 9. Izai.11,4.

9. Ktorego niezbożnika przyyście, iest podług skutku szatańskiego, ze wszelką mocą i znakami i cudami kłamliwymi:

10. I ze wszelkim oszukaniem nieprawości, w tych, ktorzy giną; przeto, iż miłości prawdy nieprzyięli, aby byli zbawieni.

11. A przetoż pośle im Bog skutek błędow, aby wierzyli kłamstwu:

12. Aby byli osądzeni wszyscy, ktorzy nie uwierzyli prawdzie, ale sobie upodobali niesprawiedliwość.

13. Lecz

Digitized by Google

13. Lecz my powinniśmy Bogu dźiękowáć záwżdy zá was, bráćia umiłowani od PANA, iż was Bog od początku wybrał ku zbawieniu, w poświeceniu Duchá i w wierze prawdy.

14. Do czego was powołał przez Ewangielią naszę, ku dostąpieniu chwały PANA naszego JEzusá Chrystusá.

15. Przetoż bráćia stoyćie: á trzymayćie śię nauki podaney, ktoreyśćie śię náuczyli, lub przez mowę, lub przez list nász.

16. A sam PAN nász JEzus Chrystus, i Bog á Oćiec nász, ktory nas umiłował, i dał poćiechę wieczną, i nádźieię dobrą przez łáskę:

17. Niech ćieszy sercá wásze, i utwirdzá * was w káżdey mowie i uczynku dobrym. * 2 Tess. 3, 3.

Rozdźiał III.

Każe przez pobożne modlitwy opowiadanie Ewangielii rozmnażać. 6. i odłączáć śię od tych, ktorzy prożnuią. 11. i ktorzy swoią płochośćią dobry rząd psuią. 14. Ktore też i obcowania wiernych wyłącza.

NAostatek bráćia, modlćie śię zá * nami, aby śię słowo PAńskie szerzyło, i rozsławiało iáko i u was. * Matt. 9, 38. Efez. 6, 19. Kolos. 4, 3.

2. I abyśmy byli wyrwani * od niezbednych i złych ludźi: abowiem nie wszystkich iest wiárá. * Rzym. 15, 31.

3. Aleć wierny iest PAN, ktory was * utwirdźi i strzedz † będźie od złego. * 1 Kor. 1, 8. 2 Tess. 2, 17. † Jan. 17, 15.

4. A dufamy w PANU o was, iż to, co wam roskázuiemy, i czynićie, i czynić będźiećie.

5. A PAN niech spráwuie sercá wásze ku miłośći Bożey, i ku ćierpliwemu oczekawániu Chrystusá.

6. A roskázuiemy wam bráćia, w imieniu PANA nászego JEzusá Chrystusá, abyśćie śię odłączyli od káżdego bratá nieporządnie chodzącego, á nie według podaney náuki, ktorą wźiął od nas.

7. Abowiem sámi wiećie, iáko nas potrzebá * naśládowáć, ponieważeśmy nie żyli miedzy † wámi

nieporządnie. * 1 Kor. 4,16. k. 11,1. † 1 Tess. 4,12.

8. Aniśmy darmo chleba iedli u kogo: ale z pracą * i z kłopotem we dnie i w nocy robiąc, abyśmy nikomu z was ćięszkimi nie byli. * Dźie. 20,34. 1 Kor. 4,12. 1 Tess. 2,9.

9. Nie iżbyśmy tey mocy* nie mieli: ale żebyśmy wam sami śiebie † za przykład podali, abyśćie nas naśladowali. * 1 Kor. 9,4. † 1 Kor. 11,1.

10. Abowiem gdyśmy byli u was, tośmy wam rozkazali: że ieśli kto nie chce robić, niechayże też nie ie.

11. Bo słyszymy, iż niektorzy miedzy wami nieporządnie chodzą, nic nie robiąc; ale śię niepotrzebnymi rzeczami bawiąc.

12. Przetoż takowym * rozkazuiemy, i napominamy ich przez PANA naszego JEzusa Chrystusa, aby w pokoiu † robiąc, swoy własny chleb iedli. * 1 Tess. 4,11. † Efez. 4,28.

13. A wy bracia, nie słabieyćie, * dobrze czyniąc. * Galat. 6,9.

14. A ieśli kto iest nieposłuszny słowu naszemu, przez list pisanemu, tego naznaczćie: a nie mieszayćie * śię z nim, aby śię zawstydźił. * Matt. 18,17. 1 Kor. 5,11.

15. Wszakże nie mieyćie go za nieprzyiaćiela, ale napominayćie iako brata.

16. A sam PAN * pokoiu, niech wam da pokoy zawsze, i wszelkim sposobem. PAN niech będźie z wami wszystkimi. * Rzym. 15,33.

17. Pozdrowienie ręką moią Pawłową: co iest znakiem w każdym liśćie, a tak piszę. * Kolos. 4,18.

18. Łaska PANA * naszego JEzusa Chrystusa, niech będźie z wami wszystkimi. Amen. * Filip. 4,23.

Ten list wtory do Tessalonicensow, napisany iest z Aten.

List Swiętego Pawła Apostoła do Tymoteusza Pierwszy.

TEn List, w nauki i w napominania barzo bogaty, o dwu rzeczach naprzednieyszych mowi.

Digitized by Google

I. O tym, co należy do nabożeństwa prawdziwego: kedy mianuie naprzod służbę B. ktora się w zgromadzeniu S. odprawuie, a to przez słowo B. ktore do wiary i miłości chrześciańskiey prowadzi, dla czego się go trzymać, a iemu odporne niszczyć radzi; więc i przez społeczne modlitwy, o ktorych mowi, kto ie? kiedy? kedy? iako wewnątrz i pozwierzchnie odprawować ma, w rozd. 1. 2. Potym o sługach kościoła B. dobrych, ktorych rozmaite cnoty wylicza; złych, od ktorych nauki fałszywey odwodzi; a do pilnego czytania Pisma S. i do pobożności sług B. napomina, w rozd. 3. 4.

II. O tym, co należy do rządu dobrego zatrzymania. Kedy nauka o sposobie karania osob rozmaitych; o wdowach, ktore maią być obrane do usługi ubogim i chorym; o sporządzeniu słusznego opatrzenia sługom B.; o czeladzi i niewolnikach; o nabywaniu i używaniu maiętności i dobr.

Rozdział I.

Wzor prawdziwego pasterza pokazuiąc, gdyż naprzednieysza iest powinność iego uczyć. 4. napomina, żeby niepotrzebne gadki opuściwszy, tego uczył. 5. co do miłości wiary prowadzi. 12. A żeby go sobie kto lekce nie ważył, napomina.

PAweł, Apostoł JEzusa Chrystusa, podług rozrządzenia Boga Zbawiciela naszego, i PANA JEzusa Chrystusa, ktory iest * nadzieia nasza. * Kolos. 1, 27.

2. Tymoteuszowi, własnemu * synowi w wierze, niech będzie łaska, miłosierdzie, pokoy † od Boga Oyca naszego, i Chrystusa JEzusa PANA naszego.
* Dzie. 16, 1. † Galat. 1, 3.

3. Jakom cię prosił, abyś został w Efezie, gdym szedł do Macedonii, patrz że, abyś rozkazał niektorym, żeby inaczey nie uczyli.

4. J nie bawili się baśniami i wywodami * nieskończonymi rodzaiu, ktore więcey sporow † przynoszą, niż zbudowania Bożego, ktore w wierze zależy.
* 1 Tym. 4, 7. r. 6, 4. Tyt. 1, 14. † 1 Tym. 6, 4.

5. Lecz koniec przykazania iest * miłość z czystego serca, i z sumnienia dobrego, i z wiary nieobłudney. * Rzym. 13, 10.

6. Czego niektorzy iako celu uchybiwszy, obrocili się ku prożnomowności:

7. Chcąc być nauczyciela-

ćielami Zakonu, nie rozumieią ani tego co mowią, ani co za pewne twirdzą.

8. A wiemy, że dobry iest * Zakon, ieżliby go kto przystoynie używał.
* Rzym. 7, 12.

9. Wiedząc to, że sprawiedliwemu nie iest zakon postanowiony; ale niesprawiedliwym, i niepoddanym, niepobożnym, i grzesznikom, złośliwym, i nieczystym, oycomordercom, i matkomordercom, mężoboycom:

10. Wszetecznikom, samcołożnikom, ludokradcom, kłamcom, krzywoprzysieżcom; i ieżli co innego iest przećiwnego zdrowey nauce.

11. Według chwalebney Ewangielii błogosławionego * Boga, ktora mnie iest zwierzona. * 1 Tym. 6, 15.

12. Przetoż dziękuię temu, ktory mię umocnił, Chrystusowi JEzusowi PANU naszemu; iż mię za wiernego osadził, na usługowanie postanowiwszy mię.

13. Ktorym pierwey był * bluźnierzem, i prześladowcą, i gwałtownikiem: alem miłośierdzia dostąpił, bom to z niewiadomośći † czynił, będąc w niewierze.
* Dzie. 9, 2. r. 22, 4. † Jan. 16, 2.

14. Lecz nader obfitowała łaska PANA naszego z wiarą i z miłośćią, ktora iest w Chrystuśie JEzuśie.

LE. na dzień Maryi Magdaleny.

15. Wierna iest ta mowa, i wszelkiego przyięćia godna, iż Chrystus JEzus przyszedł * na świat, aby grzeszniki zbawił, z ktorych iam iest pierwszy. * Matt. 9, 13. Mark. 2, 17.

16. Alem dla tego miłośierdzia dostąpił, aby na mnie pierwszym okazał JEzus Chrystus wszelką ćierpliwość, na przykład tym, ktorzy weń uwierzyć maią ku żywotowi wiecznemu.

17. Przetoż Krolowi wiekow nieśmiertelnemu, niewidzialnemu, samemu mądremu Bogu, niech będźie cześć i chwała na wieki wiekow, Amen. *

18. Toć rozkazanie zlecam synu Tymoteuszu, abyś według * proroctw, ktore uprzedziły o tobie, boiował w nich on dobry † boy: * Dzie 16, 2. † 1 Tym. 6, 12.

19. Maiąc

19. Maiąc wiarę * i dobre ſumnienie, ktore niektorzy odrzućiwſzy, ſzkodę podięli w wierze.
* 1 Tym. 3, 9.

20. Z ktorych ieſt Hymeneus i * Alekſander: ktorem oddał † ſzatanowi, aby pokarani będąc, nauczyli śię nie bluźnić.
* 2 Tym. 4, 14. † 1 Kor. 5, 5.

Rozdźiał II.

W poſpolitych modlitwach każe wſzyſtkie ſtany PANU Bogu oddawać. 8 Wſzyſtkich do modlitew upomniawſzy. 9. w iakim ubierze. 11. i z iaką ſkromnośćią miałyby śię niewiaſty we Zborze Pańſkim ſtawiać, uczy.

NApominam tedy, aby przed * wſzyſtkimi rzeczami czynione były proſby, modlitwy, przyczyny, i dźiękowania za wſzyſtkie ludźie: * Filip. 4, 6.

2. Za Krole i za wſzyſtkie w przełożeńſtwie będące; abyśmy ćichy i ſpokoyny żywot wiedli, we wſzelkiey pobożnośći i uczćiwośći.

3. Abowiem to ieſt rzecz dobra i przyiemna przed Bogiem Zbawićielem naſzym:

4. Ktory chce, aby wſzyſcy * ludźie byli zbawieni, i ku znaiomośći prawdy przyſzli. * 2 Piotr. 3, 9.

5. Boć ieden ieſt Bog, ieden także Pośrzednik miedzy Bogiem i ludźmi, człowiek Chryſtus JEzus.

6. Ktory dał ſamego śiebie * na okup za wſzyſtkie, co ieſt świadectwem czaſow † iego.
* Galat. 1, 4. † G. Właſnym czaſom.

7. Na com ia ieſt * poſtanowiony za Kaznodźieię i Apoſtoła, (prawdę † mowię w Chryſtuśie, nie kłamam!) za Nauczyćiela Poganow, w wierze i w prawdźie. * 2 Tym. 1, 11. † Rzym. 9, 1.

8. Chcę tedy, aby śię mężowie modlili na każdym mieyſcu, podnoſząc czyſte ręce, bez gniewu i bez poſwarku.

9. Także i niewiaſty, * aby śię ubiorem przyſtoynym ze wſtydem i ſkromnośćią zdobiły; nie z trefionymi włoſami, albo złotem, albo perłami, albo ſzatami koſztownymi:
* 1 Piotr. 3, 1. 2. 3.

10. Ale (iako przyſtoi niewiaſtom, ktore śię ozywaią do pobożnośći) dobrymi uczynkami.

11. Nie-

Digitized by Google

11. Niewiaſta niech ſię * uczy w milczeniu ze wſzelkim poddańſtwem.
* 1 Kor. 14, 34.
12. Bo niewieśćie nie pozwalam uczyć, ani włádze mieć nad mężem; ale áby byłá w milczeniu.
13. Bo Adam pierwſzy ſtworzony ieſt, potym Ewá.
14. J Adam nie był * zwiedźiony, ále niewiaſta zwiedźiona będąc, przeſtępſtwá przyczyną byłá.
* 1 Moy. 3, 6.
15. Lecz zbáwiona będźie przez rodzenie dźiatek; ieżliby zoſtáłá w wierze, i w miłośći, i w świętobliwośći, z miernośćią.

Rozdźiał III.

Biſkupy. 8. i Dyakony Chrześćiáńſkie, żony, dźieći, i czeladkę ich, opiſawſzy. 15. Kośćiołem ie Bożym nazywa. 16. Potym o ſamym P. Chryſtuśie mowi.

Wierna ieſt ta mowa: ieżli kto Biſkupſtwá żąda, dobrey prace żąda.
2. Ale Biſkup ma bydź nienaganiony, mąż iedney * żony, czuły, trzeźwy, poważny, gośćinny, ku náuczaniu † ſpoſobny;
* Tyt. 1, 6. † 2 Tym. 2, 24.
3. Nie piiánicá winá, nie bitny, nie ſproſnego zyſku chćiwy: ale ſłuſzność miłuiący, nie ſwárliwy, nie łákomy:
4. Ktoryby dom ſwoy dobrze rządźił, ktoryby dźiatki miał w poddáńſtwie, ze wſzeláką uczćiwośćią:
5. (Bo ieżliby kto nie umiał ſwego właſnego domu rządźić, iákoż pieczą będźie miał o kośćiele Bożym?)
6. Nie nowotny; áby będąc nadęty, nie wpadł w ſąd † potwarce.
† J. Diabelſki.
7. Muśi też mieć świádectwo dobre od obcych, áby nie wpadł w háńbę i w śidło potwarce.
8. Dyakonowie * tákże maią bydź poważni, nie dwoiſtego ſłowá, nie piiánicy wiela winá, nie chćiwi ſproſnego zyſku.
* Dźie. 6, 3.
9. Maiący taiemnicę wiáry * w czyſtym ſumnieniu.
* 1 Tym. 1, 19.
10. A ći też niech będą pierwey doświadczeni; zatym niech ſłużą, ieżli ſą bez nagany.
11. Zony tákże niech maią poważne, nie potwarliwe,

we, trzeźwie, wierne we wszystkim.

12. Dyakonowie niech będą mężami iedney żony, ktorzyby dziatki dobrze rządzili, i własne domy.

13. Abowiem ktorzyby dobrze służyli, stopień sobie dobry ziednaią, wielkie bezpieczeństwo w wierze, ktora iest w Chrystusie JEzusie.

14. Toć tobie piszę, maiąc nadzieię, że w rychle przyydę do ciebie.

15. A ieślibym omieszkał, abyś wiedział, iako się masz w domu Bożym sprawować, ktory iest kościołem Boga żywego, filarem i utwierdzeniem prawdy.

16. A zaprawdę wielka iest taiemnica pobożności. Że Bog obiawiony iest w ciele, usprawiedliwiony iest w Duchu, widziany iest od Aniołow, kazany iest Poganom, uwierzono mu na świecie, wzięty iest wzgorę do chwały.

Rozdział IV.

Fałszywe nauki o małżeństwie i o brakowaniu w pokarmiech. 8. Zaleca pobożność. 13. i ustawiczne Pisma S. czytanie.

A Duch iawnie mowi, iż w ostateczne * czasy odstaną † niektorzy od wiary, słuchaiąc duchow zwodzących, i nauk diabelskich. * 2 Tym. 3, 1. 2 Piotr. 3, 3. Judas w 18. † 2 Tess. 2, 3.

2. W obłudzie kłamstwo mowiących, i piątnowane maiących sumnienie swoie:

3. Zabraniaiących wstępować w małżeństwo: rozkazuiących wstrzymawać się od pokarmow, ktore * Bog stworzył ku przyymowaniu z dziękowaniem wiernym, i tym, ktorzy poznali prawdę. * 1 Kor. 10, 30.

4. Bo wszelkie stworzenie Boże dobre iest, a nic nie ma bydź odrzucono, co z dziękowaniem bywa przyymowano.

5. Abowiem poświęcono bywa * przez słowo Boże, i przez modlitwę. * Dzie. 27, 35.

6. To przedkładaiąc braci, będziesz dobrym sługą Chrystusa JEzusa, wychowanym w słowiech wiary i nauki dobrey, ktoreyś naśladował.

7. A świeckich i babich * baśni chroń się: ale się

ćwicz

Digitized by Google

ćwicz w pobożnośći.
* 1 Tym. 1, 4. r. 6, 20. 2 Tym. 2, 23. Tyt. 1, 14.

8. Abowiem ćieleśne ćwiczenie mało iest pożyteczne: lecz pobożność do wszystkiego iest pożyteczna, maiąc obietnicę † żywota teraźnieyszego i przyszłego.
† 3 Moy. 26, 3. Psalm 34, 10.

9. Wierna to iest mowa, i wszelkiego przyięćia godna.

10. Abowiem przeto też pracuiemy i łżeni bywamy, że nadźieię † mamy w Bogu żywym, ktory iest ‡ Zbawićielem wszystkich ludźi, a nawięcey wiernych.
† Kolos. 1, 5. ‡ Psalm 36, 7.

11. To przykazuy, i tego nauczay.

12. Żaden młodośćią † twoią niech nie gardźi: ale bądź przykładem ‡ wiernych w mowie, w obcowaniu, w miłośći, w duchu, w wierze, w czystośći. † Tyt. 2, 15. ‡ 1 Piotr. 5, 3.

13. Poki nie przyydę, bądź pilen czytania, napominania, i nauki.

14. Nie zaniedbyway daru Bożego, ktory w tobie iest; ktoryć dany iest przez † prorokowanie, z włożeniem rąk Starszych.
† 1 Tym. 1, 18.

15. O tym rozmyślay, tym śię zabawiay, aby postępek twoy iawny był wszystkim.

16. Pilnuy samego śiebie i nauczania, trway w tych rzeczach: bo to czyniąc, i samego śiebie zbawisz, i tych, ktorzy ćię słuchaią.

Rozdźiał V.

Sposob napominania każdego. 5. O wdowach, ktore na ten czas do posługi kośćielney obierane były. 17. O Starszych, i iakie na nie ma bydź baczenie.

Starszemu nie łay, ale iako oyca napominay; młodsze iako bracią:

2. Starsze niewiasty iako matki, młodsze iako śiostry, ze wszelaką czystośćią.

3. Wdowy miey w uczćiwośći, ktore prawdźiwie są wdowami.

4. A ieźli ktora wdowa dźieći albo wnuczęta ma, niech śię uczą pierwey przećiwko domowi swemu bydź pobożnymi, i wzaiem oddawać rodźicom. Abowiem to iest rzecz chwalebna, i przyiemna przed obliczem Bożym.

5. A ktora iest prawdźiwie

wie wdowa i osierociała; ma nadzieię w Bogu, i trwa w prośbach i w modlitwach w nocy i we dnie.

6. Ale ktora w rostkoszach żyie, ta żyiąc, umarła iest.

7. To tedy roskazuy, żeby były nienaganione.

8. A ieżli kto o swoich, a nawięcey o domowych starania nie ma, wiary się zaprzał, i gorszy iest niż niewierny.

9. Wdowa niech będzie obrana, ktoraby nie miała mniey sześćidziesiąt lat, ktora była żoną iednego męża:

10. Maiąca świadectwo w dobrych uczynkach; ieżli dzieci wychowała, ieżli goście przyymowała, ieżli świętych nogi umywała, ieżli utrapionych wspomagała, ieżli każdego uczynku dobrego naśladowała.

11. Wdow zaśię młodszych, chroń się: bo gdyby się zbestwiły przećiw Chrystusowi, chcą za mąż iść:

12. Maiąc osądzenie, iż pierwszą wiarę odrzućiły:

13. Owszem też proznuiąc, uczą się chodzić od domu do domu: a nie tylko są proznuiące, ale też świegotliwe, niepotrzebnymi rzeczami się bawiące, mowiąc co nie przystoi.

14. Chcę tedy, aby młodsze * szły za mąż, dzieći rodziły, gospodyniami były, przećiwnikowi żadney przyczyny nie dawały ku obmowisku. * 1 Kor. 7, 9.

15. Abowiem się iuż niektore obroćiły za szatanem.

16. Przetoż, ieżli ktory wierny, albo ktora wierna ma wdowy, niechże ie opatruie: a niech Zbor nie będzie obćiążony, aby tym, ktore są prawdziwie wdowy, dostarczyło.

17. Starśi, ktorzy się w przełożeństwie † dobrze sprawuią, niech będą miani za godne dwoiakiey czći: a zwłaszcza ći, ktorzy pracuią w słowie i w nauce.

† Filip. 2, 29. 1 Tess. 5, 12.

18. Abowiem pismo † mowi: wołowi młocącemu nie zawiążesz gęby: i, godzien ‡ iest robotnik zapłaty swoiey.

† 5 Moy. 25, 4. 1 Kor. 9, 9.
‡ Matt. 10, 10. Luk. 10, 7.

KK 19. Prze-

Digitized by Google

19. Przeciwko starsze-mu nie przyymuy skargi; chyba za dwiema albo trze-ma świadkami.

20. A te, ktorzy grzeszą, strofuy przed wszystkimi; aby i drudzy boiaźń mieli.

21. Oświadczam się przed * Bogiem i PANEM JEzusem Chrystusem, i przed Anioły wybranymi, abyś tych rzeczy przestrzegał, w oso-bach nie brakuiąc, nic nie czyniąc z przychylności.

* 1 Tym. 6, 13.

22. Ręku z prętka na nikogo nie wkładay, ani bądź uczestnikiem cudzych grzechow. Samego się-bie czystym zachoway,

23. Samey wody więcey nie piiay: ale używay po-trosze wina dla żołądka twego, i częstych chorob twoich.

24. Grzechy niektorych ludzi przedtym są iawne, i uprzedzaią na sąd: a za niektorymi idą pozad.

25. Także też dobre u-czynki przedtym są iawne: ale ktore są inaksze, utaić się nie mogą.

Rozdział VI.

Opisuie powinności sług. 10. I iako iest zarazą łakomstwo, pokazuie. 11. Do pobożności. 12. i w dobrym do stateczności napomina. 17. Nauki bogatym dawa. 20. Przestrzega żeby się nie parał niepotrzebnymi nau-kami.

KTorzykolwiek sludzy są * pod iarzmem, niech rozumieią pany swe godne bydź wszelakiey czci: aby imię Boże i nauka nie była bluźniona.

* Efez. 6, 5. Kolos. 3, 22. Tyt. 2, 9. 1 Piotr. 2, 18.

2. A ktorzy maią pany wierne, niech nimi nie gardzą, dla tego, iż są bracią: ale tym racżey niech służą, iż są wierni i mili, dobrodzieystwa Bo-żego uczestnicy. Tego nau-czay, i do tego upominay.

3. Jeźli kto inaczey uczy, a nie przystępuie do zdro-wych mow PANA nasze-go JEzusa Chrystusa, i do tey nauki, ktora iest we-dług pobożności:

4. Taki nadęty iest, i nic nie umie, ale szaleie o-koło * gadek i sporow o słowa: z ktorych pocho-dzi zazdrość, swar, zło-rzeczenia, złe podeyrzenia:

* 1 Tym. 1, 4. 2 Tym. 2, 14.

5. Przewrotne ćwicze-nia ludzi umysłu skażone-

Digitized by Google

go, i ktorzy pozbawieni ſą prawdy; ktorzy rozu-mieią, że pobożność ieſt zyſkiem ćieleſnym: odſtąpże od takich.

6. A ieſtći wielki zyſk pobożność, z przeſtawaniem na ſwym.

7. Abowiem niceſmy* nie przynieśli na ten świat: bez pochyby, że też wynieść nic nie możemy.

*Job. 1, 21. Kazno.5, 15.

8. Ale maiąc żywność i odźienie, na tym przeſtawać mamy.

9. Bo ktorzy chcą * bogatymi bydź, wpadaią w pokuſzenie, i w śidło, i w wiele głupich i ſzkodliwych pożądliwośći, ktore pogrążaią ludźie na zatracenie i zginienie.

*Przyp. 15, 27. r. 28, 20.

10. Abowiem korzeń wſzyſtkiego złego, ieſt miłość pieniędzy: ktorych niektorzy pragnąc, pobłądźili od wiary, i poprzebiiali śię wielą bolesći.

11. Ale ty człowiecze Boży, chroń śię takich rzeczy a naśladuy ſprawiedliwośći, pobożnośći, wiary, miłośći, ćierpliwośći, ćichośći.

12. Boiuy on dobry boy * wiary, chwyć śię żywota wiecznego; do ktoregoś też powołany, i wyznałeś dobre wyznanie przed wielą świadkow.

*1 Tym. 1, 18.

13. Rozkazuięć * przed Bogiem, ktory † wſzyſtko obżywia, i przed Chryſtuſem JEzuſem, ktory oświadczył przed ‡ Pontſkim Piłatem dobre wyznanie: *1 Tym. 5, 21. †5 Moy. 32, 39. 1 Sam. 2, 6. ‡ Matt. 27, 11. Jan. 18, 37.

14. Abyś zachował to przykazanie, będąc bez zmazy, bez nagany, aż do obiawienia PANA naſzego JEzuſa Chryſtuſa.

15. Ktore czaſow ſwoich okaże on * błogoſławiony, i ſam możny Krol † krolujących, i PAN panuiących:

*1 Tym. 1, 11. † Obiaw. 17, 14. r. 19, 16.

16. Ktory ſam ma nieśmiertelność, i mieſzka w świątłośći nieprzyſtępney: ktorego nie widźiał * żaden z ludźi, ani widźieć może: ktoremu niech będźie cześć i moc wieczna, Amen. *Jan. 1, 18. 1 Jan. 4, 20.

17. Bogaczom w tym teraznieyſzym wieku rozkaż, aby nie byli wyſokomyślnymi, ani nadźieie

Digitized by Google

pokładali * w bogactwie niepewnym, ale w Bogu żywym, ktory nam wszystkiego obficie ku używaniu dodawa. * Luk. 12, 15.

18. Aby innym dobrze czynili, w uczynki dobre bogatymi byli, radzi dawali, i radzi udzielali.

19. Skarbiąc sami sobie * grunt dobry na przyszły czas, aby otrzymali żywot wieczny. * Przyp. 19, 17. Matt. 6, 20. Luk. 12, 33. r. 16, 9.

20. O Tymoteuszu! strzeż tego, *, czegoć się powierzono, a brzydź się świecką † prożnomownością, z sprzeczaniem około fałszywie nazwaney umieiętności. * 2 Tym. 1, 14. † 1 Tym. 1, 4. r. 4, 7. 2 Tym. 2, 16. Tyt. 3, 9.

21. Ktorą się niektorzy szczycąc z strony wiary, celu uchybili. Łaska niech będzie z tobą, Amen.

Pierwszy List do Tymoteusza, napisany iest z Laodycei, ktora iest głownym miastem Frygii Pakacyańskiey.

List Swiętego Pawła Apostoła do Tymoteusza Wtory.

Swięty Paweł pobudzaiąc Tymoteusza do stateczności, i cierpienia w rozmaitych utrapieniach, pozdrowiwszy go, i przystęp sobie do niego uczyniwszy, mowi o dwu rzeczach.

I. Tymoteuszowi i inszym sługom Bożym i pobożnym ludziom należącey do przestrzegania żywota pobożnego, i w prześladowaniu do stateczności, w rozd. 1. do w. 13. A tu; aby czystą naukę podawał, o nię się zastawiał, i godnym osobom do opowiadania iey się zwierzał, w rozd. 1. od w. 13. aż do 13. w. 2. rozd. Złych rzeczy, ktore szpecą dobrą naukę, aby się i sam, i inši słudzy B., wystrzegał; mianowicie; niezgody około słow, prożnych krzykow o Ceremoniach zakonnych, młodzieńskich pożądliwości, gadek i rozmow niebuduiących, nieumieiętnego powstawania przeciwko ludziom z niewiadomości się sprzeciwiaiącym, w 3. rozd. w. 10. Zatym wróciwszy się do głownego napominania, znowu Tymoteusza do stateczności w pokusach, a do przestrzegania zdrowey nauki, od w. 8. w rozd. 4. rozmaicie prowadzi. A to wszystko w rozd. 2. od w. 14. i w rozd. 3. i w 4.

II. Same-

Digitized by Google

II. Samemu Pawłowi należące; Gdźie rozkazuie Tymoteuszowi i Markowi do śiebie przyyść, na Demasa i na nieprzyiaćioły swoie narzeka, a insze z krewkośći upadaiące obmawia; pozdrawia rozmaite od samego śiebie i od innych. Naostatek modlitwą zwyczayną zamyka, w rozd. 4.

Rozdział I.

Napomina żeby w urzędźie swym statecznie trwał. 12. A żeby dla iego więzienia. 15. Albo dla inszych odpadania sobą nie trwożył. 13. A zlećiwszy strzedz tego, czego mu się zwierzono. 16. Onezyfora zaleca.

PAweł, Apostoł JEzusa Chrystusa przez wolą Bożą, według obietnice żywota onego, ktory iest w Chrystuśie JEzuśie:

2. Tymoteuszowi miłemu* synowi niech będźie † łaska, miłośierdźie i pokoy, od Boga Oyca i Chrystusa JEzusa PANA naszego. *Dźie. 16, 1. † Galat. 1, 3. 1 Tym. 1, 2.

3. Dźiękuię Bogu, ktoremu * służę z przodkow w czystym sumnieniu, że ćię bez przestanku wspominam † w prośbach moich, w nocy i we dnie: * Dźie. 22, 3. r. 23, 1. Rzym. 1, 9. Filip. 3, 3. † 1 Tess. 3, 10.

4. Żądaiąc ćię widźieć, wspominaiąc na twoie łzy, abym był radośćią napełniony.

5. Przywodząc sobie na pamięć, onę, ktora w tobie iest, nieobłudną wiarę, ktora pierwey mieszkała w babce twoiey Loidźie, i w matce twoiey Eynice, a pewienem, że i w tobie mieszka.

6. Dla ktorey przyczyny przypominam ći, abyś wzniecał dar Boży, ktory w tobie iest przez włożenie rąk moich.

7. Abowiem nie dał nam Bog Ducha boiaźni; ale mocy, i miłośći, i zdrowego zmysłu.

8. Przetoż nie wstydź się za świadectwo PANA naszego, ani za mnie więźnia iego; ale ćierp złe z Ewangelią, według mocy Bożey.

9. Ktory nas zbawił, i powołał * powołaniem świętym: nie według † uczynkow naszych, ale według postanowienia swego, i łaski, ktora nam iest

Digitized by Google

dana w Chrystusie JEzusie przed czasy wiecznymi:
*1 Kor. 1, 2. Efez. 1, 4. † Tyt. 3, 5.

10. A teraz * obiawiona iest, przez okazanie się Zbawiciela naszego JEzusa Chrystusa, ktory i śmierć zgładził, i żywot na iaśnią wywiodł i nieśmiertelność, przez Ewangielią:
* Rzym. 16, 25. Efez. 3, 9. Kolos. 1, 26. Tyt. 1, 2. 1 Piotr. 1, 20.

11. Ktorey iam iest postanowiony * Kaznodzieią i Apostołem, i Nauczycielem Poganow.
* 1 Tym. 2, 7.

12. Dla ktorey też przyczyny te rzeczy ćierpię: alec śię nie wstydzę. Gdyż wiem, komum uwierzył, i pewienem, iż on mocen iest, tego, czego mi śię powierzył, strzedz aż do onego dnia.

13. Zatrzymay wzor zdrowych słow, ktoreś ode mnie słyszał, w wierze i w miłośći, ktora iest w Chrystusie JEzusie.

14. Strzeż * dobrego pokładu przez Ducha Swiętego, ktory w nas mieszka.
* 1 Tym. 6, 20.

15. Wiesz to, iż mię odstąpili wszyscy, ktorzy są w Azyi; z ktorych iest Figiellus i Hermogienes.

16. Niech da PAN miłośierdzie swoie Onezyforowemu domowi: iż mię często ochłodził, i za łańcuchy się moy nie wstydził.

17. Ale będąc w Rzymie, barzo mię pilno szukał, i znalazł.

18. Niech mu PAN da, aby znalazł miłośierdzie u PANA w on dźień: a ty lepiey wiesz, iako mi wiele usługował w Efezie.

Rozdział II.

Stateczność w rycerzu Chrześćiańskim zaleca. 3. Biorąc przykład od żołnierzow. 6. J od oraczow. 15. Napomina żeby słowem prawdy dobrze szafował. 23. A przewrotnych przykłady miiaiąc. 24. Żeby skromnie wszystko wykonywał.

PRzetoż ty synu moy, zmacniay śię w łasce, ktora iest w Chrystusie JEzusie.

2. A coś słyszał ode mnie przed wielą świadkow, tegoż śię powierz wiernym ludziom, ktorzyby sposobni byli i inszych nauczać.

3. Przetoż ty ćierp złe, iako dobry żołnierz JEzusa Chrystusa.

4. Żaden, ktory żołnier-

ska służy, nie wikle się sprawami tego żywota, aby się temu, od ktorego za żołnierza przyięty iest, podobał.

5. A choćby się też kto potykał, nie bywa koronowany, ieżliby się przystoynie nie potykał.

6. Oracz, ktory pracuie, ma naprzod pożytki odbierać.

7. Rozumiey co mowię: a PAN niech ći da we wszystkim wyrozumienie.

8. Pamiętay, iż JEzus Chrystus wzbudzony iest z martwych, ktory iest z nasienia Dawidowego, według Ewangielii moiey.

9. W ktorey ćierpię złe, iakoby złoczyńca, aż do związek: ale słowo Boże nie iest związane.

10. Przetoż wszystko * znoszę dla wybranych: aby i oni zbawienia dostąpili, ktore iest w Chrystusie Jezusie z chwałą wieczną.

* Efez. 3, 13. Kolos. 1, 24.

11. Wierna iest ta mowa: abowiem ieżliśmy z nim * umarli, z nim też żyć będźiemy.

* Rzym. 6, 5. r. 8, 17.

12. Jeźli ćierpiemy, z nim też krolować będźiemy: ieźli się go * zapieramy, i on się nas zaprzy.

* Matt. 10, 33. Luk. 9, 26. 1 Jan. 2, 22.

13. Jeźliśmy niewiernymi, on wiernym * zostawa, i zaprzeć samego śiebie nie może.

* Rzym. 3, 3. r. 9, 6.

14. Te rzeczy przypominay oświadczaiąc przed obliczem PAńskim, aby się nie wdawali w spory około słow, co ku niczemu nie iest pożyteczne, tylko ku podwroceniu tych, ktorzy słuchaią.

15. Staray się, abyś się doświadczonym stawił Bogu robotnikiem, ktoryby się nie zawstydźił, i ktoryby dobrze rozbierał słowo prawdy.

16. A świeckim pro-żnomownośćiom * czyń wstręt: abowiem postępuią ku więtszey niepobożnośći. * 1 Tym. 4, 7. Tyt. 1, 14.

17. A mowa ich szerzy się iako kancer, z ktorych iest * Hymeneusz i Filetus.

* 1 Tym. 1, 20.

18. Ktorzy względem prawdy celu uchybili, gdy powiadaią, iż się iuż stało zmartwychwstanie,

Digitized by Google

i podwracaią wiarę niektorych.

19. A wßakże mocny stoi grunt Boży, maiąc tę pieczęć: zna PAN ktorzy są iego. I, niech odstąpi od nieſprawiedliwośći wßelki, ktory mianuie imię Chryſtuſowe.

20. A w wielkim domu * nie tylko są naczynia złote i śrebrne, ale też drewniane, i gliniane: a niektore ku uczćiwośći, drugie zaśię ku zelżywośći. * Rzym. 9, 21.

21. Jeżliby tedy kto ſamego śiebie oczyśćił od tych rzeczy, będźie naczyniem ku uczćiwośći, poświęconym i użytecznym PANU, do wßelakiey dobrey ſprawy zgotowanym.

22. Chroń śię też pożądliwośći młodźieńſkich, a naśladuy * ſprawiedliwośći wiary, miłośći, pokoiu, z tymi, † ktorzy wzywaią Chryſtuſa z czyſtego ſerca.
* 1 Tym. 6, 11. † 1 Kor. 1, 2.

23. Chroń śię także gadek * głupich i nieumieiętnych: wiedząc, iż rodzą zwady. * 1 Tym. 1, 4. r. 4, 7. r. 6, 4. Tyt. 3, 9.

24. Ale sługa PAŃſki nie ma bydź zwadliwy: lecz ma bydź układny przećiwko wßyſtkim, ſpoſobny * ku nauczaniu, złych ćierpliwie znaßaiący: * 1 Tym. 3, 2.

25. Ktoryby w ćichośći * nauczał te, ktorzy śię ſprzećiwiaią: owaby im kiedy Bog dał pokutę ku uznaniu prawdy. * Galat. 6, 1.

26. Aby obaczywßy śię wywikłali śię z śidła diabelſkiego, od ktorego poimani są ku czynieniu woli iego.

Rozdźiał III.

Mowi o wielkiey ludzkiey niezbożnośći czaſow oſtatnich. 5. Napomina Tymoteuſza, aby śię takich ludźi ſtrzegł. 9. Dawa znać że poßwankuią. 10. Prowadźi go do tego aby śię tego trzymał, czego śię od niego nauczył.

A To wiedz, iż w oſtateczne * dni naſtaną czaſy trudne. * 1 Tym. 4, 1. 2 Piotr. 3, 3. Judas w 18.

2. Abowiem będą ludźie ſami śiebie miłuiący, łakomi, chlubni, pyßni, bluźniercy, rodźicom nieposłußni, niewdźięczni, niepobożni:

3. Bez przyrodzoney miłośći, przymierza nietrzymaią-

Digitized by Google

maiący, potwarcy, niepowściągliwi, nieskromni, dobrych niemiłuiący:

4. Zdraycy, skwapliwi, nadęći, roskoszy raczey miłuiący niż miłuiący Boga:

5. Ktorzy maią kształt pobożnośći, ale śię skutku iey zaparli: i tych śię chroń.

6. Abowiem z tych są ći, ktorzy śię wrywaią w domy, i poimane wiodą niewiastki, grzechami obćiążone, ktore uwodzą rozmaite pożądliwośći:

7. Ktore śię zawżdy uczą, a nigdy do znaiomośći prawdy przyyść nie mogą.

8. A iako Jannes i Jambres * sprzećiwiali śię Moyzeszowi: tak i ći sprzećiwiaią śię prawdźie: ludźie rozumu skażonego, odrzuceni z strony wiary.

* 2 Moy. 7, 11.

9. Ale nie postąpią daley: abowiem głupstwo ich iawne będźie wszystkim, iako i onych było.

10. Aleś ty doszedł nauki moiey, sposobu żywota mego, przedśięwźięćia wiary, nieskwapliwośći, miłośći, i ćierpliwośći:

11. Prześladowania, ućierpienia; ktore mię potkały * w Antyochyi, w Ikonium i w Listrzech, iakiem prześladowania podeymował: a że wszystkich wyrwał mię PAN.

* Dźie. 13, 14. r. 14, 1.

12. Aleć i wszyscy, ktorzy * chcą pobożnie żyć w Chrystuśie JEzuśie, prześladowani będą.

* Dźie. 14, 22.

13. Lecz źli ludźie i zwodźićiele, postąpią w gorsze, iako zwodzący tak i zwiedźieni.

14. Ale ty trway w tym, czegoś śię nauczył, i czegoć powierzono; wiedząc, od kogoś śię * tego nauczył.

* 2 Tym. 2, 2.

15. A iż z dźiećińistwa umiesz Pisma święte, ktore ćię mogą uczynić mądrym ku zbawieniu, przez wiarę, ktora iest w Chrystuśie JEzuśie.

16. Wszystko Pismo od * Boga iest natchnione, i pożyteczne ku nauce, ku strofowaniu, ku naprawie, ku ćwiczeniu, ktore iest w sprawiedliwośći:

* 2 Piotr. 1, 21.

17. Aby człowiek Boży był doskonały, ku wszelkiey sprawie dobrey dostatecznie wyćwiczony.

Digitized by Google

Rozdźiał IV.

Obowięzuie Tymoteuša do te-
go, aby pilnie Ewangelią opo-
wiadał. 6. Dał mu znáć o bli-
skiey śmierći swoiey. 7. Ale tak,
iż pewien był, że śię iako zwyćięz-
ca do chwalebney korony spieszy.

JA tedy oświadczam śię
przed Bogiem i PAnem JEzusem Chrystusem,
ktory ma sądźić żywe i u-
marłe w sławnym przyy-
śćiu swoim, i w krolestwie
swoim:

2. Każ Słowo Boże:
nalegay w czas albo nie
wczas, strofuy, grom, i
napominay ze wszelką ćier-
pliwośćią i nauką.

3. Abowiem przyydźie
czas, gdy zdrowey nauki
nie śćierpią: ale według
swoich pożądliwośći zgro-
madzą sobie sami nauczy-
ćiele, maiąc świerzbiące
uszy:

4. A odwrocą uszy od
prawdy, a ku baśniom ie
obrocą.

5. Ale ty bądź czułym
we wszystkim, ćierp złe, wy-
konyway uczynek Kazno-
dźieie, usługowania twego
zupełnie dowodź.

6. Abowiem ia iuż by-
wam * ofiarowany, a czas
rozwiązania mego nadcho-
dźi. * Filip. 2, 17. 2 Piotr. 1, 14.

7. Dobrym boy boio-
wał, biegiem wykonał, wia-
rem zachował.

8. Zatym odłożona mi
iest korona * sprawiedli-
wośći, ktorą mi odda w
on dźień PAN, Sędźia
sprawiedliwy: a nie tyl-
ko mnie, ale i wszystkim,
ktorzy umiłowali sławne
przyyśćie iego. * 1 Kor. 9, 25.

9. Staray śię, abyś do
mnie przyszedł rychło.

10. Abowiem Demas
mię opuśćił, umiłowawszy
ten świat, i poszedł do Tes-
saloniki: Krescens do Ga-
lacyi, Tytus do Dalmacyi.

11. Sam tylko Łukasz *
ze mną iest. Marka † wźiąw-
szy, przywiedź z sobą; bo
mi iest barzo pożyteczny ku
posłudze. * Kolos. 4, 14.
† Kolos. 4, 10.

12. A Tychykam posłał
* do Efezu. * Dźie. 20, 5.

13. Opończą, ktorąm zo-
stawił w Troadźie u Kar-
pusa, gdy przyydźiesz, przy-
nieś z sobą, i kśięgi, zwła-
szcza membrany.

14. Aleksander * kotlarz
wiele mi złego wyrządźił,
niech mu PAN odda we-
dług uczynkow iego.
* 1 Tym. 1, 20.

15. Kto-

15. Ktorego i ty ſię ſtrzeż, abowiem ſię barzo ſprzećiwił słowom naſzym.
16. W pierwſzey obronie moiey żaden przy mnie nie ſtał, ale mię wſzyſcy opuśćili: niech im to nie będźie przyczytano.
17. Ale PAN przy mnie ſtał, i umocnił mię; aby przez mię zupełnie utwierdzone było kazanie, a iżby ie ſłyſzeli wſzyſcy Poganie: i byłem wyrwany z paſzczeki lwiey:
18. A wyrwie mię Pan z każdego uczynku złego, i zachowa do kroleſtwa ſwego niebieſkiego; ktoremu chwała na wieki wiekow, Amen.
19. Pozdrow Pryſkę i Akwilę, i dom * Onezyforow. * 2 Tym. 1, 16.
20. Eraſtus zoſtał w Koryncie: a Trofima zoſtawił w Milećie chorego.
21. Staray śię, abyś przyſzedł przed zimą. Pozdrawia ćię Eybulus, i Pudens, i Linus, i Klaudya, i bracia wſzyſcy.
22. PAN JEzus Chryſtus niech będźie z Duchem * twoim. Łaſka Boża niech będźie z wami, Amen.
* Filem. w. 25.

Ten liſt wtory napiſany ieſt z Rzymu do Tymoteuſza, (ktory był poſtanowiony pierwſzym Biſkupem w Efeźie) gdy Paweł powtore był ſtawiony przed Ceſarza Nerona.

Liſt Swiętego Pawła Apoſtoła do Tytuſa.

W Tym liśćie usługuie Apoſtoł Kreteńczykom do tego, aby dowiernie przyięli za śługi Boże i onego i Tymoteuſza; przedkładaiąc im dwie rzeczy.

I. Poſpolite; z ktorych niektore należą do nauki; kędy radźi Apoſtoł, godne oſoby do urzędu Paſterſkiego obierać, od niegodnych urząd wziąć i one karać, w rozd. 1. Niektore do życia porządnego należące. A tu oſobne, iako ſą powinnośći Starym, Mężom i Paniom, Pannom i Młodźieńcom, Kaznodźieiom i Czeladce, w rozd. 2. do w. 11. Poſpolite; przećiwko Bogu, i ludźiom wyżſzym i ſobie rownym, i odſzczepieńcom należące, w rozd. 2. od w. 11. aż do 12. w rozd. 3.

II. Wła-

Digitized by Google

II. Własne swoie; Tytusowi do śiebie przyyść rozkazuie. Zena i Apollosa potrzebami na droge opatrzyć zleca.

Rozdział I.

Uczy iakimi bydź maią słudzy Boży. 10. Pokazuie, iakoby zamykać usta przećiwnikom. 12. Obyczaie Kreteńczykow gani. 14. I Zydow, ktorzy w pozwierzchnych obrzedach świetobliwość pokładali.

Pawel, sługa * Boży, i Apostoł Jezusa Chrystusa, według wiary wybranych Bożych, i znaiomośći prawdy, ktora iest według pobożnośći.
* Rzym. 1, 1.

2. Ku nadźiei żywota wiecznego, ktory obiecał przed czasy * wiekuistymi ten, ktory nie kłama, Bog;

a obiawił czasow swoich,
* Rzym. 16, 25. Efez. 3, 9. Kolos. 1, 26.

3. To słowo swoie, przez kazanie, ktore mi iest zwierzone, według rozrządzenia Zbawićiela naszego Boga. Tytusowi własnemu *synowi według spolney wiary,
* 1 Tym. 1, 2.

4. Łaska, * miłośierdźie i pokoy, niech będźie od Boga Oyca, i PAna JEzusa Chrystusa Zbawićiela naszego.
* Rzym. 1, 7.

5. Dla tegom ćię zostawił w Krećie, abyś to, co tam ieszcze zostawa, w rząd dobry wprawił, i postanowił po miastach starsze, iakom ći ia był rozkazał.

6. Jeźli kto iest * bez nagany, mąż iedney żony, dźieći wierne maiący, ktoreby nie mogły bydź obwinione w zbytku, albo niepoddane rządowi.
* 1 Tym. 3, 2. 2 Tym. 2, 2.

7. Abowiem Biskup ma bydź bez nagany, iako * szafarz Boży, nie sam sobie śię podobaiący, nie gniewliwy, nie piianica wina, nie bitny, nie szukaiący zysku sprośnego:
* 1 Kor. 4, 1.

8. Ale gośćinny, dobre miłuiący, rostropny, sprawiedliwy, świętobliwy, powśćiągliwy:

9. Trzymaiący śię oney wierney mowy, ktora iest według nauki; iżby też mogł napominać nauką zdrową, i tych, ktorzy śię sprzećiwiaią, przekonywać.

10. Abowiem iest wiele rządowi niepoddanych, pro-

proznomownych, i zwodźićielow myśli: a nawięcey tych, ktorzy ſą z obrzezki:

11. Ktorym trzeba uſta zatkać; ktorzy całe domy podwracaią, ucząc rzeczy nieſłuſznych, dla zyſku ſproſnego.

12. Powiedźiał niektory z nich, włáſny ich Prorok: Kreteńczycy zawżdy ſą kłamcami, złymi beſtyami, brzuchami leniwymi.

13. To świadectwo ieſt prawdźiwe. Dla ktorey przyczyny oſtrze ie karz, aby zdrowi byli w wierze:

14. Nie pilnuiąc Zydowſkich * baśni, i przykazań ludźi tych, ktorzy śię odwracaią od prawdy.

* Koloſ. 2, 16. 1 Tym. 1, 4. r. 4, 7.

15. Wſzyſtkoć czyſte * czyſtym: lecz pokalanym i niewiernym niemaſz nic czyſtego, ale pokalany ieſt i umyſł i ſumnienie ich.

* Matt. 15, 11. Dźie. 10, 15. Rzym. 14, 20.

16. Udawaią, że Boga znaią: ale uczynkami ſwymi tego śię zapieraią, będąc obrzydłymi i nieposłuſznymi, a do wſzelkiego dobrego uczynku nieſpoſobnymi.

Rozdźiał II.

Pokazuie Tytuſowi, do czegoby ſtarych oboiey płći. 4. I młodych pań. 6. I młodźieńcow. 9. I ſług napominać, a iako dobrym przykładem wſzyſtkim świećić miał. 11. Summa Chrześćiańſtwa naſzego.

A ty mow, co należy na zdrową naukę.

2. Starcy aby byli trzeźwi, poważni, roſtropni, zdrowi w wierze, w miłośći, w ćierpliwośći.

3. Także i ſtare niewiaſty * niech chodzą w ubierze przyſtoynym, iako przyſtoi świętym: niech nie będą potwarliwe, nie kochaiące śię w wielu wina, poczćiwych rzeczy nauczaiące: * 1 Tym. 2, 9.

4. Aby młodych pań roſumu uczyły, iakoby męże ſwoie i dźiatki miłować miały:

5. A były roſtropne, czyſte, domu pilne, dobrotliwe, mężom * ſwym poddane, aby słowo Boże nie było bluźnione. * Efez. 5, 22.

6. Młodźieńce także napominay, aby byli trzeźwi.

7. We wſzyſtkim ſamego śiebie * wyſtawiaiąc za wzor dobrych uczynkow,

ma-

Digitized by Google

maiąc w nauce całość, powagę, *1 Tym.4,12. 1 Piotr.5,3.

8. Słowo zdrowe, nienaganione: aby ten, ktoby śię sprzećiwił, zawstydźić śię muśiał, niemaiąc nic, coby o was miał złego mowić.

9. Sług nauczay,* aby byli poddani panom swoim, we wszystkim śię im podobaiąc, nieodmawiaiąc. *Efez. 6, 5. Kolos.3, 22. 1 Piotr.2, 18.

10. Niwczym nicoszukawaiąc, ale we wszystkim wierność uprzyymą pokazuiąc; aby naukę Zbawićiela naszego * Boga we wszystkim zdobili. *1 Tym. 6, 1.

LE. na Dźień Bożego Narodzenia.

11. Abowiem okazała śię łaska Boża zbawienna wszystkim ludźiom.

12. Cwicząca nas, abyśmy odrzekszy śię niepobożnośći, i świeckich pożądliwośći, trzeźwie, i sprawiedliwie, i pobożnie żyli na tym świećie:

13. Oczekawaiąc oney * błogosławioney nadźieie, i obiawienia chwały wielkiego Boga i Zbawićiela naszego JEzusa Chrystusa: *Filip.3, 20.

14. Ktory dał samego śiebie * za nas, aby nas wykupił od wszelkiey nieprawośći, i oczyśćił sobie samemu lud własny, gorliwie naśladuiący † dobrych uczynkow.* *Galat. 1, 4. †Efez. 2, 10.

15. To mow i napominay, i strofuy ze wszelką powagą. Zaden tobą * niechay nie gardźi. *1 Tym.4,12.

Rozdział III.

Zleca, aby ogołem wszystkich do posłuszeństwa zwierzchnośći upominał. 3. Przeszłe życie wspominawszy. 7. Uczy, áby uspráwiedliwienie samey łasce Bożey przypisowali. 9. A iezliby kto krnąbrnie temu był odporny. 10. Takiego opuszczać.

NApominay ie, aby zwierzchnośćiom * i przełożeństwom poddanymi i posłusznymi byli: i aby do każdego dobrego uczynku gotowymi byli. *Mark.12, 17. Rzym. 13, 1.

2. Nikogo nie lżyli, nie byli swadliwymi, ale układnymi; okazuiąc wszelką skromność przećiwko wszystkim ludźiom.

3. Abowiem i myśmy byli * niekiedy głupimi, upornymi, błądzącymi, słu-

żac pożądliwośćiom i roſkoſzom rozmaitym; w złośći i w zazdrośći mieſzkaiac, przemierzłymi, iedni drugich nienawidzącymi.
* 1 Kor. 6, 11.

LE. na trzeći dźień narodzenia Pańſk.

4. Ale gdy śię okazała dobrotliwość i miłość ku ludźiom Zbawićiela naſzego Boga:

5. Nie z uczynkow ſprawiedliwośći,* ktorebyśmy my czynili, ale podług miłośierdźia ſwego zbawił nas, przez omyćie † odrodzenia i odnowienia Ducha Swiętego; * 2 Tym. 1, 9. † Jan. 3, 5.

6. Ktorego wylał na nas obfićie, przez Jezuſa Chryſtuſa Zbawićiela naſzego:

7. Abyśmy uſprawiedliwieni będąc łaſką iego, ſtali śię dźiedźicami według nadźieie żywota wiecznego. *

8. Wiernać to mowa. A chcę, abyś ty to twierdźił; aby śię ſtarali, iakoby w dobrych uczynkach przodkowali, ktorzy uwierzyli Bogu.

9. A te rzeczy ſą dobre i ludźiom pożyteczne. A głupich* gadek i wyliczania rodzaiow, i ſporow, i ſwarow Zakonnych pohamuy: abowiem ſą niepożyteczne i prożne.
* 1 Tym. 1, 4. r. 4, 7. 2 Tym. 2, 23.

10. Człowieka Heretyka po pierwſzym i wtorym napominaniu, ſtrzeż śię:

11. Wiedząc, iż takowy ieſt wywrocony, i grzeſzy, będąc ſam właſnym ſądem ſwoim oſądzony.

12. Gdy pośle do ćiebie Artemana, albo Tychyka, ſtaray śię, abyś do mnie przyſzedł do Nikopolim: bom tam poſtanowił źimować.

13. Zenaſa nauczonego w Zakonie, i Apolloſa* pilnie odprowadź, aby im na niczym nie ſchodźiło.
* Dźie. 18, 24.

14. A niech śię uczą i naśi w dobrych uczynkach przodkować, gdźie tego potrzeba; żeby nie byli nieużytecznymi.

15. Pozdrawiaią ćię ktorzy ſą ze mną wſzyſcy. Pozdrow te, ktorzy nas miłuią w wierze. Łaſka *Boża niech będźie ze wſzyſtkimi wami, Amen.
* Koloſ. 4, 18.

Ten

Ten list do Tytusa, ktory był postanowiony pierwszym Biskupem Zboru Kreteńskiego, napisany iest z Nikopolu, miasta Macedońskiego.

List Swiętego Pawła Apostoła do Filemona.

Rozdział I.

O pewney sprawie mowiąc, od Boga ią zaczyna. 8. A odsyłaiąc sługę, ktory był zbieżał od pana, za nim śię przyczynia, i o dobrotliwośći Chrześćiańskiey piękne nauki podawa.

PAweł, więźień Chrystusa Jezusa, i Tymoteusz brat, Filemonowi miłemu, a pomocnikowi naszemu.

2. I Apfii miłey, i Archyppowi społecznemu naszemu boiownikowi, i Zborowi, ktory iest w domu twoim:

3. Łaska wam * i pokoy niech będźie od Boga Oyca naszego, i PANA Jezusa Chrystusa. * Rzym. 1, 7.

4. Dźiękuię * Bogu moiemu, zawsze wzmiankę czyniąc o tobie w modlitwach moich. * Efez. 1, 16. 1 Tess. 1, 2. 2 Tess. 1, 3.

5. Słysząc o miłośći * twoiey, i o wierze, ktorą masz przećiwko PANU Jezusowi, i przećiwko wszystkim świętym. * Efez. 1, 15. Kolos. 1, 4.

6. Aby społeczność wiary twoiey była skuteczna ku poznaniu wszystkiego dobrego, ktore w was iest przez Chrystusa Jezusa.

7. Abowiem radość wielką mamy i poćiechę z miłośći twoiey bracie, iż wnętrzności świętych są ochłodzone przez ćię.

8. Przetoż choć mam wielką bezpieczność w Chrystuśie, abym ći rozkazał, co przynależy:

9. Iednak dla miłośći raczey proszę, takowym będąc, to iest Paweł stary, a teraz i więźień Jezusa * Chrystusa. * 2 Tym. 1, 8.

10. Proszę ćię tedy za synem moim * Onezymem, ktoregom urodźił † w więźieniu moim. * Kolos. 4, 9. † 1 Kor. 4, 15.

11. Ktory

Digitized by Google

11. Ktory tobie niekiedy był niepożyteczny, ale teraz tobie i mnie barzo pożyteczny: ktoregom odesłał.

12. Przetoż go ty, iako wnętrzności moie, przyymi.

13. Ktoregom ia chciał przy sobie zatrzymać, aby mi posługował miasto ćiebie w więzieniu dla Ewangielii:

14. Ale bez woli twoiey nie chciałem nic uczynić, aby dobry twoy uczynek nie był iako z przymuszenia, ale z dobrey woli.

15. Abowiem snadź dla tego odłączył śię był na chwilę od ciebie, abyś go zaś miał wiecznie:

16. Już nie iako sługę, ale więcey niż sługę, to iest brata miłego, zwłaszcza mnie, a iako daleko więcey tobie i według ćiała i w PANU.

17. Przetoż maszli mię za towarzysza, przyymi go iako mnie.

18. A ieślić w czym nieprawo, alboć co winien, to mnie przyczytay.

19. Jam Paweł napisał ręką moią, ia nadgrodzę; żeć nie rzekę, iżeś mi i samego śiebie winien.

20. Tak braćie, niech ćię w tym użyię w PANU: ochłodź wnętrzności moie w PANU.

21. Pewien będąc posłuszeństwa twego, pisałemći: wiedząc, że i więcey niż mowię, uczynisz.

22. Zaraz mi też i gospodę zgotuy: abowiem spodźiewam śię, iż wam przez modlitwy wasze darowany będę.

23. Pozdrawiaią ćię * Epafras, społwięźień moy w Chrystuśie JEzuśie:
* Kolos. 1, 7. r. 4, 12.

24. Marek, Arystarchus, Demas, i Lukasz, pomocnicy moi.

25. Łaska PANA naszego JEzusa Chrystusa niech będźie z duchem waszym, Amen.

Ten list do Filemona napisany iest z Rzymu, przez Onezyma sługę.

Digitized by Google

List Swiętego Pawła Apostoła do Zydow.

W Tym Liście S. Paweł dla utwirdzenia Zydow w wierze, i dla pobudki ich do pobożności, podawa.

I. Naukę o Chrystusie PANIE. A naprzod z strony osoby iego dwie natury maiącey, Boską w rozd.1. Kędy wielkimi dowodami Bostwo iego wywodzi; Ludzką, w rozd. 2. Potym o Urzędzie iego trojakim; to iest, Prorockim albo Kaznodzieyskim, Kapłańskim, od starozakonnych barzo rożnym, i Krolewskim. Co czyni dwoiakim sposobem; naprzod o wszystkich tych trzech Urzędziech summownie pisząc, w rozd.1. Potym o każdym Urzędzie z osobna. O Prorockim, w rozd.1.2.3.4. O Kapłańskim, w rozd. 5.6.7.8.9.10. O Krolewskim na mieyscach rożnych w tymże liście, w rozd.1. w.2.3.8.13. w rozd.2. w.9. w rozd.7. w.2. w rozd.8. w.1.

II. Napomina Zydow do stateczności w wierze, do dobrych uczynkow z tey wiary pochodzących, do cierpliwości, do pokoiu, do ochoty przy nabożeństwie, do miłości, czystości ducha i ciała, do brzydzenia się łakomstwem, iałmużny dawania, posłuszeństwa, przy modlitwach gorliwości: co także dwoiakim sposobem odprawuie. Wprzod na rożnych mieyscach do wiary usługuie, w rozd. 2. w.1. w rozd. 3. w.1.6. 12. 13. w rozd.4. w. 1. 11. 14. 16. w rozd. 6. w.12. w rozd. 11. całym. Potym niby w gromadzie, a na mieyscach siebie się trzymaiących, począwszy od w. 19. rozd. 10. do w. 20. rozd. 13. A tam modlitwą ten list zamyka.

Rozdział I.

Aby naukę Chrystusowę zalecił, naprzod o Osobie iego mowi. 4. A przedkładaiąc go nad Anioły. 10. Z rożnych mieysc Pisma S. Bostwa iego dowodzi.

LE na dzień S. Jana w trzeci dzień B. Narodzenia.

Częstokroć i wieloą sposobow mawiał niekiedy Bog Oycom przez Proroki: a w te dni ostateczne mowił wam przez * Syna swego.

* Jan.8, 26.

2. Ktorego postanowił dziedzicem wszystkich rzeczy, przez * ktorego i wieki uczynił. * Jan.1, 3. Kol.1, 16.

3. Ktory będąc iasnością chwały i wyrażeniem * podstaci iego, i zatrzymawaiąc wszystkie rzeczy słowem mocy swoiey, oczyścienie † grzechow naszych przez samego siebie uczyniwszy, usiadł na prawicy ** maiestatu na wysokościach

* 2 Kor.4, 4. † Efez.1, 7. ** Mark.

Digitized by Google

** Mark. 16, 19. Zyd. 8, 1. r. 12, 2.

4. Tym śię zacnieyszym stawszy nad Anioły, czym zacnieysze nad nie odźiedźiczył imię.

5. Abowiem ktoremuż kiedy z Aniołow rzekł: Tyś * iest syn moy, JAM ćiebie dźiś spłodźił: i zaśię; JA mu będę † Oycem, a on mnie będźie Synem? * Psalm. 2, 7. Dźie. 13, 33. Zyd. 5, 5. † 2 Sam. 7, 14. 1 Kron. 22, 10. r. 28, 7.

6. A zaśię, gdy wprowadza pierworodnego na okrąg świata, mowi; a niech śię mu kłaniaią * wszyscy Aniołowie Boży. * Psalm 97, 7.

7. A zaśię o Aniołach mowi: Ktory Anioły swoie czyni * Duchy, a sługi swoie płomieniem ognistym. * Psalm 104, 4.

8. Ale do Syna mowi: stolica twoia * o Boże na wieki wiekow; laska prawośći, iest laska krolestwa twego. * 2 Sam. 7, 16. 1 Kron. 17, 14. Psalm. 45, 7.

9. Umiłowałeś sprawiedliwość, a nienawidźiałeś nieprawośći: przetoż pomazał ćię o Boże! Bog twoy, oleykiem wesela nad uczestniki twoie.

10. J, Tyś PANJE * na początku ugruntował źiemię, a dźiełem rąk twoich są niebiosa. * Psalm 102, 26.

11. Oneć pominą, ale ty zostawasz: a wszystkie iako szata zwiotszeią.

12. A iako odźienie zwiniesz ie, i będą odmienione; ale ty * tenżeś iest, a lata twoie nie ustaną.* * Mal. 3, 6.

13. A do ktoregoż kiedy z Aniołow rzekł: śiądź * po prawicy moiey, dokąd nie położę nieprzyiaćioł twoich podnożkiem nog twoich. * Psalm 110, 1. Matt. 22, 44. Mark. 12, 36. Luk. 20, 42.

14. Jzali wszyscy nie są duchami * usługuiącymi, ktorzy na posługę bywaią posłani, dla tych, ktorzy zbawienie odźiedźiczyć maią? * Psalm 34, 8. i. 91, 11.

Rozdźiał II.

Pokazuie że Nowego Zakonu nauki barźiey przestrzegać mamy niż Starego. 9. J: Chrystus PAN stał śię człowiekiem, umarł i zmartwychwstał. 11. Dla zbawiennego pożytku naszego.

PRzetoż muśimy tym pilniey przestrzegać tego, cośmy słyszeli, byśmy snadź nie przećiekli.

Digitized by Google

2. Bo ponieważ przez Anioły mowione słowo było pewne, a każde przestępstwo i nieposłuszeństwo wzięło sprawiedliwą zapłatę pomsty:

3. Jakoż my ucieczemy, jeśli* zaniedbamy tak wielkiego zbawienia? ktore wziąwszy początek opowiadania przez samego PANA, od tych, ktorzy go słyszeli, nam jest potwierdzone. * Żyd.12, 25.

4. Ktorym i Bog świadectwo wydawał, przez znamiona i cuda, i rozliczne mocy, i przez udzielanie Ducha Świętego, według woli swoiey.

5. Abowiem nie Aniołom poddał świat przyszły, o ktorym mowimy.

6. A świadczył ktoś na niektorym mieyscu, mowiąc: coż jest* człowiek, iż nań pamiętasz: albo syn człowieczy, iż go nawiedzasz? * Job.7, 17. Psal.8, 5. i. 144, 3.

7. Mało mnieyszym uczyniłeś go od Aniołow, chwałą i czcią ukoronowałeś go, i postanowiłeś go nad uczynkami rąk twoich.

8. Wszystkoś poddał pod nogi iego. A poddawszy mu wszystko, nic nie zostawił, coby mu poddanego nie było: lecz teraz ieszcze nie widziemy, aby mu wszystko poddano było.

9. Ale tego, (ktory mało co mnieyszym stał się* niżeli Aniołowie,) JEzusa widziemy, dla ucierpienia śmierci, chwałą i czcią ukoronowanego; aby z łaski Bożey za wszystkie śmierci skosztował. * Filip.2, 8.9.

10. Abowiem należało na tego, dla * ktorego iest wszystko, i przez ktorego iest wszystko, aby wiele synow do chwały przywodząc, wodzą † zbawienia ich przez ucierpienie ** doskonałym uczynił.
* Przyp. 16, 4. Rzym. 11, 36. † Dzie.3, 15. ** Łuk.24, 26.

11. Bo ten, ktory poświąca, i ci, ktorzy bywaią poświęceni, z iednego są wszyscy: dla ktorey przyczyny nie wstyda się ich bracią nazywać,

12. Mowiąc: opowiem imię twoie * braci moiey, w pośrzodku zgromadzenia śpiewać ci będę.
* Psalm 22, 23.

13. I zasię: JA w nim * dufać będę. A zasię:

oto

oto JA i dzieci, † ktore mi dał ** Bog. * 2 Sam. 22, 3. Psalm 18, 3. † Isai. 8, 18. ** Jan. 17, 6. 9.

14. Poniewaź tedy dzieci społeczność maią ciała i krwie, i on takźe stał śię ich uczestnikiem, aby przez * śmierć zniszczył † tego, ktory miał władzą śmierci, to iest diabła: * Oseas 13, 14. † 1 Jan. 3, 8.

15. A iźby wyswobodził te, ktorzy dla boiaźni śmierci po wszystek czas źywota podlegli byli niewoli.

16. Bo zaiste nigdzie nie przyiał Aniołow: ale naśienie Abrahamowe przyiał.

17. Zkad miał bydź we wszystkim podobny braći, aby był * miłośiernym i wiernym Nawyźszym Kapłanem w tym, co śię u Boga ku oczyśćieniu † grzechow ludzkich dźiać miało. * Zyd. 4, 15. † Zyd. 5, 1.

18. Abowiem źe sam * ćierpiał, będąc kuszony, moźe tych, ktorzy są w pokusach, ratować. * Zyd. 5, 2.

Rozdział III.

Moyzesz mnieyszy od Chrystusa PANA. 5. Tak iako mnieyszy iest sługa od pana swego. 7. Upominania i przegroźki z świadectwa Dawidowego. 8. Ieźliby kto odpornym był. 12. Albo ku posłuszeństwu leniwym, aby tego zaniechał.

PRzetoź bracia swięći, powołania niebieskiego uczestnicy, obaczćie Apostoła i Nawyźszego Kapłana wyznania naszego, Chrystusa JEzusa:

2. Wiernego temu, ktory go postanowił; iako i Moyzesz był* we wszystkim domu iego. * 4 Moy. 12, 7.

3. Abowiem tym więtszey chwały ten nad Moyzesza godzien, im więtszą cześć ma budownik domu niźeli sam dom.

4. Bo kaźdy dom bywa budowany od kogo: ale ktory wszystkie rzeczy zbudował, Bog iest.

5. A był ći Moyzesz wierny we wszystkim domu iego iako sługa, na swiadectwo tego, co potym miało bydź mowiono.

6. Ale Chrystus, iako Syn panuie nad domem swoim; ktorego domem my iesteśmy, ieźli tylko tę pewną ufność i tę chwałę naśieie aź do końca stateczną zachowamy.

7. Przetoź iako mowi Duch Swięty: dźiś, ieźlibyśćie głos iego* usłyszeli, * Psalm 95, 7. 8. Zyd. 4, 7.

8. Nie zatwardzayćie

ferc waßych, iako w rozdraźnieniu w dźień onego pokußenia na puszczy:

9. Kiedy mię kuśili oycowie waśi, i doświadczali mię; i widźieli sprawy moie przez czterdźieśći lat.

10. Dla tegom śię rozgniewał na ten narod, i rzekłem: ći zawße błądzą sercem, a nie poznawaią drog moich.

11. Przetoż przyśiągłem * w gniewie moim, że nie wnidą do odpoczynienia moiego. * 4 Moy. 14, 21. 5 Moy. 1, 34.

12. Patrzćież bracia, by snadź nie było w ktorym z was serce złe i niewierne, ktoreby odstępowało od Boga żywego.

13. Ale napominayćie iedni * drugie na każdy dźień, poki śię dźiś nazywa, aby kto z was nie był zatwardzony ośukaniem grzechu. * 1 Tess. 5, 11. Żyd. 10, 25.

14. Abowiem staliśmy śię * ucześtnikami Chrystusa, ieśliże tylko początek tego gruntu aż do końca † stateczny zachowamy. * Rzym. 8, 17. † Żyd. 11, 1.

15. Przetoż poki bywa rzeczono: dźiś, ieśliby śćie głos iego usłyßeli, nie zatwardzayćież serc swoich, iako w onym rozdraźnieniu.

16. Abowiem niektorzy usłyßawßy, rozdraźnili PANA, ale nie wßyscy, ktorzy byli wyßli z Egiptu przez Moyżeßa.

17 A na ktorez śię gniewał przez czterdźieśći lat? izali nie na te, ktorzy grzeßyli, ktorych ćiała * poległy na puszczy? * 4 Moy. 14, 37. r. 16, 49. 1 Kor. 10, 5.

18. A ktorymże przyśiągł, że nie mieli wniść do odpoczynienia iego; aza nie tym, ktorzy byli nieposłußnymi?

19. I widźiemy, iż tam nie mogli wniść dla niedowiarstwa.

Rozdział IV.

Do grożby przydawa Żydom upominanie, by snadź iako ich oycowie odpoczynienia zgotowanego nie utraćili. 11. Ale aby śię o to, iakoby do niego weßli, pilnie starali. 14 A zatym mowi o Kapłaństwie Chrystusowym.

Boymyż śię tedy, aby snadź zaniedbawßy obietnice o weśćiu do odpoczynienia iego, nie zdał śię kto z was bydź upośledzony.

2. Abowiem i nam zwiastowana iest Ewangielia

iako

iako i onym: ale im nie pomogło słowo, ktore słyszeli, przeto iż nie było złączone z wiarą tych, ktorzy słyszeli.

3. Abowiem wchodźimy do odpoczynienia, ktorzyśmy uwierzyli, iako powiedźiał: przetożem przyśiągł* w gniewie moim, że nie wnidą do odpoczynienia moiego: choć dokonane są dźieła Boże od założenia świata. *Psalm 95, 11. Zyd. 3, 11.

4. Abowiem tak powiedźiał na iednym mieyscu o śiodmym dniu: i odpoczynął Bog* dnia śiodmego od wszystkich spraw swoich. *1 Moy.2,2. 2 Moy.20, 11.

5. A tu zaśię: że nie wnidą do odpoczynienia mego.

6. Ponieważ tedy to zostawa, że niektorzy maią wniść do niego, a ći, ktorym pierwey zwiastowano, nie weszli dla niedowiarstwa:

7. Zaśię naznacza dźień niektory: dźiś, mowiąc* przez Dawida, po tak długim czaśie (iako powiedźiano) dźiś, ieźlibyśćie głos iego usłyszeli, nie zatwardzayćież serc waszych. *Psalm.95,7. Zyd. 3, 7.

8. Abowiem ieźliby im Jozue odpoczynienie sprawił, nie mowiłby był potym o inszym dniu.

9. A tak zostawa ieszcze odpoczynienie ludowi Bożemu.

10. Abowiem ktokolwiek wszedł do odpoczynienia iego, i on także odpoczynął od spraw swoich, iako i Bog od swoich.

11. Staraymyż śię tedy, abyśmy weszli do onego odpoczynienia, żeby kto nie wpadł w tenże przykład niedowiarstwa.

12. Boć żywe iest słowo Boże, i skuteczne, i przeraźliwsze nad wszelki* miecz po obu stron ostry, i przenikaiące aż do rozdźielenia i dusze i ducha, i stawow, i szpikow; i rozeznawaiące myśli i zdania serdeczne. *Isai. 49, 2.

13. A niemasz żadnego* stworzenia, ktoreby nie było iawne przed obliczem iego: owszem wszystkie rzeczy obnażone są i odkryte oczom tego, o ktorym mowimy. *Jerem. 23, 24.

14. Przetoż maiąc Nawyższego* Kapłana wielkiego, ktory przeniknął † niebiosa, JEzusa, Syna Bożego: trzymaymyż śię tego** wyznania. *Zyd.6,20. † Zyd.9, 24. ** Zyd.3, 1.

Digitized by Google

15. Abowiem nie mamy Nawyżßego Kapłana, ktoryby nie mogł * z nami ćierpieć krewkośći naßych: lecz ßkußonego we wßyſtkim na podobieńſtwo nas, oprocz grzechu. * Zyd.2,18.

16. Przyſtapmyż tedy z dufnośćią do Tronu łaſki: abyśmy doſtąpili miłośierdźia, i łaſkę znaleźli ku pomocy czaſu przygodnego.

Rozdźiał V.

Nawyżßego Kapłana urząd. 6. Chryſtus nam od Boga poſtanowiony Nawyżßym Kapłanem. 7. A on to, co mu właśnie należało, prawdźiwie odprawił.

Abowiem każdy nawyżßy Kapłan z ludźi wźięty, za ludźie bywa poſtanowiony, w tych rzeczach, ktore do Boga należą: to ieſt, aby ofiarował dary, i ofiary za grzechy.

2. Ktoryby mogł iako przyſtoi, użalić śię nieumieiętnych i błądzących, będący ſam obłożony krewkośćią.

3. A dla tey ieſt powinien, iako za lud, tak i ſam za śię * ofiarować za grzechy. * 3 Moy.16, 3. 4.

4. A nikt ſobie tey czći nie bierze, tylko ten, ktory bywa powołany od Boga, iako * i Aaron. * 2 Moy.28, 1. 1 Kron.23, 13

5. Tak i Chryſtus nie ſam ſobie tey czći przywłaßczył, aby śię ſtał Nawyżßym Kapłanem; ale ten, ktory mu rzekł: ſyn moy * ieſteś ty, JAM ćiebie dźiś zpłodźił: * Pſalm 2, 7. Zyd. 1, 5.

6. Jako i na inßym mieyſcu mowi: Tyś ieſt * Kapłanem na wieki, według porządku Melchyſedekowego. * Pſalm 110, 4. Zyd. 7, 17.

7. Ktory za dni ćiała ſwego, modlitwy i uniżone * prośby do tego, ktory go mogł zachować od śmierći, z wołaniem wielkim i ze łzami ofiarował: i wyſłuchany ieſt w tym ſtrachu. * Matt. 26, 39. Mark. 14, 36. Luk. 22, 44. Jan. 12, 27.

8. A choć był ſynem Bożym, wßakże z tego, co ćierpiał, nauczył śię poſłußeńſtwa.

9. A tak doſkonałym będąc, ſtał śię wßyſtkim ſobie poſłußnym, powodem zbawienia wiecznego.

10. Nazwany będąc od Boga Kapłanem Nawyżßym, według porządku Melchyſedekowego.

11. O ktorym wieleby śię miało mowić, i trudnych rzeczy do wyłożenia: aleśćie śię wy ſtali leniwi ku ſłuchaniu.

Digitized by Google

12. Abowiem maiąc bydź Nauczycielami względem czasu, zaśię potrzebuiećie, aby was uczono, ktore są pierwsze początki mow Bożych: i staliśćie śię iako mleka potrzebuiący, a nie twardego pokarmu.

13. Bo każdy, co śię tylko mlekiem karmi, ten nie iest powiadomy mowy sprawiedliwośći: (gdyż iest * niemowiątkiem.)

* 1 Kor. 3, 1. 2.

14. Aleć doskonałym należy twardy pokarm: to iest tym, ktorzy przez przyzwyczaienie maią zmysły wyćwiczone, ku rozeznaniu dobrego i złego.

Rozdział VI.

Duchowne lenistwo Zydow strofuie. 4. Srogą pomstę odstępuiącym od prawdy B. opowiada. 7. Do pilney służby Bożey upomina. 13. Przykład Abrahamow przypomina. 17. Wiarę na słowie Bożym polegaiącą. 19. do kotwice przyrownywa.

PRzetoż zaniechawszy początecznych nauk o Chrystusie, mieymy śię ku doskonałośći: nie znowu założaiąc grunty pokuty od uczynkow martwych, i wiary w Boga.

2. Nauki o chrzćie, i o wkładaniu rąk, i o powstaniu umarłych, i o sądzie wiecznym.

3. A to uczyniemy, ieżli tylko Bog dopuśći.

4. Abowiem * nie można iest, aby ći, ktorzy są raz oświeceni, i skosztowali daru niebieskiego, i uczestnikami śię stali Ducha Swiętego: * Mat. 12, 45. Zyd. 10, 26. 2 Piotr. 2, 20.

5. Skosztowali też dobrego słowa Bożego, i mocy przyszłego wieku;

6. Gdyby odpadli: aby śię zaś odnowili ku pokućie, iako ći, ktorzy sobie znowu krzyżuią Syna Bożego, i iawnie go sromocą.

7. Abowiem źiemia, ktora często na śię przychodzący deszcz piie, i rodźi źiele przygodne tym, ktorzy ią sprawuią, bierze błogosławieństwo od Boga:

8. Lecz ktora przynośi ćiernie i osty, odrzucona iest, i bliska przeklęctwa, ktora na koniec bywa spalona.

9. A wszakże namileyśi, pewniśmy o was coś lepszego i zbawienia bliższego, choćiaż tak mowimy.

10. Abowiem nie iest

Digitized by Google

Bog niesprawiedliwy, aby zapamietał prace waszey i pracowitey miłości, ktoraście okazali ku imieniu iego; gdyście służyli świetym, i ieszcze służyćie.

11. A żadamy, aby każdy z was toż staranie pokazował, ku nabyćiu zupełney nadźieie, aż do końca:

12. Abyśćie nie byli gnuśnymi, ale naśladowcami tych, ktorzy przez wiare i cierpliwość odźiedźiczyli obietnice.

13. Abowiem Bog obietnice czyniac Abrahamowi, gdy nie miał przez kogo wietszego przyśiac, przyśiagł * przez śiebie samego.

* 1 Moy. 22, 16. Psalm 105, 9. Luk. 1, 73.

14. Mowiac: zaiste błogosławiac * błogosławić ćie bede; i rozmnażaiac, rozmnoże ćie.

* 1 Moy. 12, 3. r. 17, 4. r. 22, 17.

15. A tak długo czekaiac, dostapił obietnice.

16. Ludźieć wprawdźie przez wietszego przyśiegaia: a przyśiega, ktora śie dźieie ku potwirdzeniu, iest miedzy nimi końcem wszystkich sporow.

17. Dla tego też Bog chcac dostatecznie okazać dźiedźicom obietnice nieodmienność rady swoiey, uczynił na to przyśiege.

18. Abyśmy przez dwie rzeczy nieodmienne, (w ktorych niemożna, aby Bog kłamał) warowna poćieche mieli; my, ktorzyśmy śie ućiekli ku otrzymaniu wystawioney nadźieie:

19. Ktora mamy iako kotwice duszę, i bezpieczna, i pewna, i wchodzaca aż wewnatrz za zasłone:

20. Gdźie Przewodnik dla nas wszedł JEzus, stawszy śie według porzadku Melchysedekowego nawyższym Kapłanem na wieki.

Rozdźiał VII.

Co potrzeba uważać w Melchysedeku. 15. W czym mu podobny iest Chrystus. 20. Czemu Zakon Ewangielii ustepować ma.

ABowiem ten * Melchysedek był Krol Salem, kapłan BOGA Nawyższego, ktory zaszedł droge Abrahamowi, gdy śie wracał od porażki Krolow; i błogosławił mu.

* 1 Moy. 14, 18.

2. Ktoremu i dźieśiećiny

Digitized by Google

ze wszystkiego udzielił Abraham: ktory naprzod wykłada się Krol sprawiedliwości: potym też, Krol Salem; co iest, Krol pokoiu.

3. Bez oycą, bez matki, bez rodu, ani początku dni, ani końca żywota nie maiąc: ale przypodobany będąc Synowi Bożemu, zostawa Kapłanem na wieki.

4. Obaczćież tedy iako wielki ten był, ktoremu też dziesięćinę z łupow dał Abraham, Patryarcha.

5. A ći, ktorzy są z synow Lewiego, * urząd kapłański przyymuiący, rozkazanie maią, aby brali dziesięćinę od ludu według Zakonu; to iest, od braći swoiey, choć wyszli z biodr Abrahamowych.
* 4 Moy. 18, 21. 5 Moy. 18, 1.

6. Ale ten, ktorego rod nie iest poczytany miedzy nimi, dziesięćinę* wźiął od Abrahama, i temu ktory miał obietnicę, błogosławił
* 1 Moy. 14, 20.

7. A bez wszelkiego sporu mnieyszy od więtszego błogosławieństwo bierze.

8. A tuć dziesięćiny biorą ludźie, ktorzy umieraią: tam zaśię on, o ktorym świadczono, iż żywie.

9. A iż tak rzekę, i sam Lewi, ktory dziesięćiny bierze, dał w Abrahamie dziesięćinę.

10. Abowiem ieszcze był w biodrach oycowskich, gdy wyszedł przećiwko niemu Melchysedek.

11. A przetoż byłali doskonałość przez kapłaństwo Lewitskie, (gdyż za niego wydany iest Zakon ludowi,) iakaż tego ieszcze była potrzeba, aby inszy kapłan według porządku Melchysedekowego powstał, a nie był * według porządku Aaronowego mianowany?
* Zyd. 5, 10.

12. A ponieważ Kapłaństwo iest przenieśione, muśi też i Zakon przenieśiony bydź.

13. Bo ten, o ktorym śię to mowi, inszego iest pokolenia, z ktorego żaden nie służył Ołtarzowi.

14. Abowiem iawna iest, iż z pokolenia Judowego * poszedł PAN nasz: o ktorym pokoleniu nic z strony kapłaństwa nie mowił Mayzesz. * 1 Moy. 49, 8. Matt.

Digitized by Google

8. Matt. 2, 6. Obiaw. 5, 5.

15. Owßem obfićie to ießcze i z tego iawna ieſt, iż powſtał inßy kapłan według porządku Melchyſedekowego:

16. Ktory śię ſtał nie według Zakonu przykazania ćieleſnego, ale według mocy żywota nieſkażitelnego.

17. Abowiem tak świadczy: tyś ieſt * kapłanem na wieki, według porządku Melchyſedekowego.

* Pſalm 110, 4. Zyd. 5, 6.

18. Bo śię ſtało zniesienie onego przeßłego przykazania, dla ſłabośći iego i niepożytku:

19. Bo niczego do doſkonałośći nie przywiodł Zakon, ale na mieyſce iego wprowadzona ieſt lepßa nadźieia, przez ktorą śię przybliżamy do Boga.

20. A to i względem tego, że nie bez przyśięgi ieſt wprowadzona.

21. Boć śię oni bez przyśięgi kapłany ſtawali: a ten z przyśięgą przez tego, ktory rzekł do niego; przyśiągł * PAN, a nie będźie tego żałował, Tyś ieſt kapłanem na wieki, według porządku Melchyſedekowego. * Pſalm 110, 4.

22. Tak dalece lepßego przymierza ſtał śię rękoymią JEzus.

23. Więc też onych wiele bywało kapłany, dla tego, iż im śmierć nie dopuśćiła zawżdy trwać:

24. Ale ten, iż na wieki zoſtawa, wieczne ma kapłańſtwo.

25. Przetoż i doſkonale zbawić może te, ktorzy przezeń przyſtępuią do Boga: zawße żyiąc, aby orędował za nimi.

26. Takiegoć zaiſte przyſtało nam mieć Nawyżßego kapłana, świętego, niewinnego, niepokalanego, odłączonego od grzeßnikow, i ktoryby śię ſtał wyżßy nad niebioſa:

27. Ktoryby nie potrzebował na każdy * dźień iako oni nawyżśi kapłani, pierwey za ſwoie grzechy własne, ofiar ſprawować, a potym za ludzkie: bo to uczynił raz, ſamego śiebie ofiarowawßy.

* 3 Moy. 9, 8. r. 16, 6. Zyd. 5, 3.

28. Abowiem Zakon, ludźie podległe krewkośći, ſtanowił za nawyżße kapłany: ale słowo przyśięgi, ktore śię ſtało po Zakonie,

posta-

Digitized by Google

postanowiło Syna Bożego doskonałego na wieki.

Rozdział VIII.

Aby tym pewniey zniesienia ceremonii Zakonnych dowiodł. 5. Przypomina, że dla tego były postanowione, aby niebieskiemu przybytkowi służyły. 8. Z Jeremiasza. 13. pokazuie, że Stary Testament poprawy potrzebował.

Ale summa tego, co się mowi, ta iest, iż takiego mamy Nawyższego kapłana, ktory usiadł * na prawicy stolice wielmożności na niebiesiech:
* Mark. 16,19. Zyd. 1,3. r. 12,2.

2. Sługa będąc świątnice a prawdziwego onego przybytku, ktory PAN zbudował, a nie człowiek.

3. Abowiem każdy nawyższy kapłan ku ofiarowaniu darow i ofiar bywa postanowiony: zkąd potrzeba było, aby i ten miał, coby ofiarował

4. Bo gdyby był na ziemi, nie byłby kapłanem, pokiby zostawali oni kapłani, ktorzy według Zakonu dary ofiaruią:

5. Ktorzy służą kształtomi * i cieniowi rzeczy niebieskich, iako Moyżeszowi od Boga powiedziano było, gdy miał dokończyć przybytku: patrzayże (mowi) abyś † uczynił wszystko według kształtu, ktoryć iest okazany na tey gorze.
* Kolos. 2,17. † 2 Moy. 25,40. Dzie. 7,44.

6. Ale teraz nasz kapłan tym zacnieyszego urzędu dostąpił; im iest Pośrzednikiem lepszego * przymierza, ktore lepszymi obietnicami iest utwierdzone.
* Zyd. 9,15.

7. Bo gdyby ono pierwsze było bez przygany, tedyćby wtoremu nie szukano mieysca.

8. Abowiem ganiąc Zydy, * mowi: oto dni idą, mowi PAN, gdy uczynię z domem Izraelskim i z domem Judskim przymierze nowe: * Jerem. 31,31. r. 32,37. Rzym. 11,27. Zyd. 10,16.

9. Nie według przymierza, ktorem uczynił z oycy ich, w dzień, ktoregom ie uiął za rękę ich, abym ie wywiodł z ziemie Egipskiey: abowiem oni nie zostali w tym przymierzu moim, a JAM ich zaniedbał, mowi PAN.

10. Przetoż toć iest przymierze, * ktore postanowię z domem Izraelskim po tych dniach, mowi PAN,

Digitized by Google

PAN: dam prawa moie w myśl ich, a na sercach ich napiszę ie; i będę † Bogiem ich, a oni będą ludem moim. * Jerem. 31, 33. Ezech. 11, 20. † Zach. 8, 8. 2 Kor. 6, 16. Objaw. 21, 3.

11. J nie będźie uczył żaden bliźniego swego, i żaden brata swego, mowiąc: poznay PANA. Abowiem wszyscy mię poznaią, od namnieyszego z nich, aż do nawiętszego z nich.

12. Bo miłośćiw będę nieprawośćiom ich, a grzechow ich i nieprawośći ich nie wspomnię więcey.

13. A gdy mowi, Nowe; Pierwsze czyni wiotchym. A to, co wiotszeie i zstarzeie śię, bliskie iest zniszczenia.

Rozdział IX.

Postanowienie przybytku. 10. i obrzędy Zakonne do prawdy w Chrystuśie okazaney stosuiąc. 15. Zamyka, iż nam więcey żadnego inszego kapłana nie potrzeba. 24. gdyż sam Chrystus w Nowym Testamenćie ten Urząd wykonywa.

Miałoć i pierwsze ono przymierze ustawy około służby Bożey, i świątnicę świecką.

2. Abowiem sprawiony * był przybytek pierwszy, w ktorym był świecznik, i stoł, i pokładne † chleby, ktory zwano Swiątnicą. * 2 Moy. 26, 1. r. 36, 9. † 2 Moy. 35, 13.

3. A za drugą zasłoną był przybytek, ktory zwano Swiątnicą naświętszą:

4. Maiąc złotą kadźilnicę, i skrzynię * przymierza, zewsząd złotem powleczoną; w ktorey było † wiadro złote, maiące w sobie Mannę i laskę ‡ Aaronowę, ktora była zakwitnęła, i ** tablice przymierza. * 2 Moy. 25, 10. † 2 Moy. 16, 33. ‡ 4 Moy. 17, 10. ** 5 Moy. 10, 1. 1 Krol. 8, 9. 2 Kron. 5, 10.

5. A nad skrzynią byli * Cherubinowie chwały, ktorzy zaćieniali Ubłagalnią: o ktorych rzeczach teraz nie potrzeba mowić o każdey zosobna. * 2 Moy. 25, 18.

6. A to gdy tak przygotowano, do pierwszego przybytku zawsze wchodzą kapłani, służby Boże odprawuiąc.

7. Ale do drugiego raz * w rok sam nawyższy kapłan, nie bez krwie, ktorą ofiaruie sam za † śię i za ludzkie niewiadomośći.

* 2 Moy.

Digitized by Google

* 2 Moy. 30, 10. 3 Moy. 16, 2.
† Zyd. 7, 27.

8. Przez co dawa znać Duch Swięty, iż ieszcze nie była obiawiona droga do Swiątnice, poki ieszcze trwał pierwszy Przybytek.

9. Ktory był wzorem na ten teraznieyszy czas: w ktorym dary i ofiary bywaią ofiarowane, ktore nie mogą w sumnieniu doskonałym * uczynić tego, co służbę Bożą odprawuie:

* Zyd. 7, 19. r. 10, 1. 4.

10. Tylko w pokarmach, i w napoiach, i w rożnych omywaniach, i w ustawach cielesnych, aż do czasu naprawienia włożone były.

LE. na Niedz. Białą.

11. ALe Chrystus przyszedszy, Nawyższy kapłan przyszłych dobr, przez większy i doskonalszy przybytek, nie ręką zbudowany, to iest, nie tego budynku;

12. Ani przez krew kozłow i cielcow: ale przez własną * krew swoię wszedł raz do Swiątnice, znalazszy wieczne odkupienie.

* Dzie. 20, 28. Zyd. 10, 12.

13. Abowiem ieźli krew wołow * i kozłow, i popioł iałowice pokrapiaiący, splugawione poświąca ku oczyścieniu ciała:

* 3 Moy. 16, 14.

14. Jakoż daleko więcey * krew Chrystusowa, ktory przez Ducha wiecznego samego siebie ofiarował nienaganionym Bogu, oczyści sumnienie wasze od uczynkow martwych ku służeniu Bogu † żywemu?

* 1 Piotr. 1, 19. 1 Jan. 1, 7.
† Luk. 1, 74. Rzym. 6, 13.

15. J dla tego iest Nowego Testamentu Pośrzednikiem: aby, gdyby * śmierć nastąpiła na odkupienie onych występkow, ktore były pod pierwszym Testamentem, ci, ktorzy są powołani, wzięli obietnice wiecznego dziedzictwa.*

* Rzym. 5, 6.

16. Abowiem gdzie iest Testament, potrzeba aby śmierć nastąpiła tego, ktory czyni Testament.

17. Bo Testament * tych, ktorzy zmarli, mocny iest: gdyż ieszcze nie iest ważny poki żyw ten, co Testament uczynił.

* Galat. 3, 15.

18. Zkąd ani on pierwszy Testament bez krwie nie był poświęcony.

Digitized by Google

19. Abowiem gdy Moy- zesz wszystko przykazanie według Zakonu opowie- dział wszystkiemu ludowi, wziąwszy krew cielcow i kozłow z wodą i z wełną szarłatową, i z hyzopem; i same księgi i lud wszy- stek pokropił.

20. Mowiąc: tać iest * krew przymierza, ktore wam Bog przykazał.

* 2 Moy. 24, 8.

21. Do tego, i przyby- tek, i wszystko naczynie do służby Bożey należące, krwią także * pokropił.

* 2 Moy. 40, 9. 3 Moy. 16, 14. 4 Moy. 7, 1.

22. A niemal wszystko według Zakonu krwią o- czyściono bywa: a bez rozlania krwie nie bywa odpuszczenie grzechow.

23. A tak potrzeba było, aby kształty onych rzeczy, ktore są na niebie, tymi rzeczami były oczyścione: a same rzeczy niebieskie lepszymi ofiarami, niżeli te.

24. Abowiem Chry- stus nie wszedł do świątni- ce ręką uczynioney, kto- raby była wizerunkiem prawdziwey, ale do same- go nieba: aby się teraz o- kazował przed obliczno- ścią Bożą za nami.

25. A nie iżby często o- fiarował samego siebie, ia- ko nawyższy kapłan wcho- dzi do Swiątnice co rok ze krwią cudzą:

26. (Bo inaczey mu- siałby był często kroć cier- pieć od początku świata.) Lecz teraz przy skończeniu wiekow, raz obiawiony iest ku zgładzeniu grzechu przez ofiarowanie samego siebie.

27. A iako postanowio- no ludziom raz * umrzeć, a potym † będzie sąd:

* 1 Moy. 2, 17. Job. 30, 23. Syr. 14, 18. † Job. 19, 29. Psalm 7, 9.

28. Tak i Chrystus * raz będąc ofiarowany na zgładzenie wielu grzechow; drugi raz się bez grzechu okaże tym, ktorzy go ocze- kawaią † ku zbawieniu.

* Rzym. 5, 6. 8. 1 Piotr. 3, 18. † Filip. 3, 20.

Rozdział X.

Niedoskonałość ofiar Zakon- nych. 2. iż na każdy rok powta- rzane były. 5. Chrystusowa o- fiara iedyna, wieczna. 6. Da- widowe o tym świadectwo. 27. Surowa groźba tym, ktoryby Chrystusowe łaskę odrzucili. 36. Cierpliwość. 38. z wiary pocho- dząca zalecona.

Abo-

ABowiem Zakon maiąc * ćień przyszłych dobr, a nie sam obraz rzeczy, iednakimiż ofiarami, ktore na każdy rok ustawicznie ofiaruią, nigdy nie może tych, ktorzy do nich przystępuią, doskonałymi uczynić.

* Koloß. 2, 17.

2. Bo inaczey, przestanoby ich było ofiarować: przeto, żeby iuż nie mieli żadnego summienia o grzechy ći, ktorzy ofiaruią, będąc raz oczyśćieni.

3. Ale przy tych ofiarach dźieie śię przypominanie grzechow na każdy rok.

4. Abowiem nie można rzecz, aby krew * wołow i kozłow miała gładźić grzechy.

* 3 Moy. 16, 14.

5. Przetoż wchodząc na świat, mowi: Ofiary i obiaty * nie chćiałeś; aleś mi ćiało sposobił.

* Psalm 40, 7. 8.

6. Całopalenia i ofiary za grzech, nie upodobałyć śię.

7. Tedym rzekł: oto idę: (na początku kśiąg napisano * o mnie) abym czynił o Boże wolą twoię.

* Jan. 5, 46.

8. Powiedźiawszy wyżey; żeś ofiary, i obiaty, i całopalenia, i ofiary za grzech nie chćiał, ani sobie upodobał, (ktore według Zakonu bywaią ofiarowane.)

9. Tedy rzekł: oto idę, abym czynił o Boże wolą twoię; znośi pierwsze, aby wtore postanowił.

10. Przez ktorą wolą iesteśmy poświęceni, przez ofiarę ćiała JEzusa Chrystusa raz uczynioną.

11. A wszelkić kapłan stoi na każdy dźień służbę Bożą odprawuiąc, a iednakież ofiary częstokroć ofiaruiąc, ktore nigdy grzechow zgładźić nie mogą.

12. Lecz ten iednę ofiarę ofiarowawszy za grzechy, na wieki śiedźi * na prawicy Bożey:

* Mark. 16, 19. Dźie. 2, 33. Zyd. 1, 3.

13. Na koniec oczekawaiąc, ażby położeni * byli nieprzyiaćiele iego podnożkiem nog iego.

* Psalm 110, 1. Zyd. 1, 13.

14. Abowiem iedną ofiarą doskonałymi uczynił na wieki te, ktorzy bywaią poświęceni.

15. A świadczy nam to i sam Duch Swięty. Abowiem powiedźiawszy pierwey;

16. Toć iest przymierze, ktore * postanowię z nimi po onych dniach, mowi PAN: dam prawa moie do serca ich, a na myślach ich napiszę ie:

* Jerem. 31, 33. Rzym. 11, 27. Zyd. 8, 8. 10.

17. A grzechow ich i nieprawości ich, nie wspomnię więcey.

18. A gdźieć iest odpuszczenie ich, iużći więcey ofiary nie potrzeba za grzech.

19. Maiąc tedy bracia wolność, wniść do Swiątnice przez krew Jezusowę;

20. (Drogą nową i żywą, ktorą nam poświęcił przez zasłonę; to iest, przez ćiało swoie.)

21. J kapłana wielkiego nad domem Bożym:

22. Przystąpmyż z prawdźiwym sercem, w zupełności wiary, maiąc oczyśćione serca † od sumnienia złego: † 1 Piotr. 1, 2.

23. J omyte ćiało wodą czystą, trzymaymy wyznanie nadźieie niechwieiące się: (boć wierny iest ten, ktory obiecał.)

24. J przypatruymy się iedni drugim, ku pobudzaniu się do miłośći, i do dobrych uczynkow.

25. Nie opuszczaiąc społecznego zgromadzenia naszego, iako niektorzy obyczay maią: ale napominaiąc iedni drugich, a to tym więcey, czym więcey widźićie, że się on dźień † przybliża.

† 1 Jan. 2, 18.

26. Abowiem ieżlibyśmy dobrowolnie grzeszyli po wźięćiu znaiomośći prawdy, nie zostawałaby iuż ofiara za grzechy:

27. Ale straszliwe nieiakie oczekawanie sądu, i zapalenie ognia, ktory pożrzeć ma przećiwniki.

28. Ktoby odrzućił Zakon * Moyzeszow, bez miłośierdźia za świadectwem † dwu albo trzech ‡ umiera. * 5 Moy. 17, 2.

† Matt. 18, 16. Jan. 8, 17. 2 Kor. 13, 1. ‡ 5 Moy. 19, 15.

29. Co się wam zda? iakoż sroższego karania godźien iest ten, ktoby Syna Bożego podeptał; i krew przymierza, przez ktorą był poświęcony, za pospolitą miał, i Ducha łaski zelżył?

30. Abowiem znamy tego, ktory powiedźiał: mnie * pomsta, JA oddam, mowi PAN. J zasię:

Digitized by Google

się: PAN sądźić † będźie lud swoy. * 5 Moy. 32, 35. Rzym. 12, 19. † 5 Moy. 32, 36.

31. Strasznać rzecz iest, wpaść w ręce Boga żywego.

32. Wspomnićie na dni pierwsze, w ktorych będąc oświeceni, znośiliśćie wielki boy utrapienia:

33. Lubo to, gdyśćie byli i urąganiem i utrapieniem na podźiw * wystawieni; lub też gdyśćie się stali uczestnikami tych, z ktorymi się tak obchodzono.
* 1 Kor. 4, 9.

34. Abowiemeśćie i z więźienia mego ze mną utrapieni byli, i rozchwycenie * maiętnośći waszych przyięliśćie † z radośćią; wiedząc, że maćie w sobie lepszą maiętność w niebie, i trwaiącą.
* 1 Tess. 2, 14. † Dźie. 5, 21.

35. Przetoż nie odrzucayćie dufnośći waszey, ktora ma wielką zapłatę.

36. Abowiem ćierpliwośći wam potrzeba, abyśćie wolą Bożą czyniąc, odnieśli obietnicę.

37. Boć ieszcze barzo barzo maluczko, a oto ten, ktory ma przyyść, przyydźie, a nie omieszka.

38. A sprawiedliwy z wiary * żyć będźie: a ieźliby się kto schraniał, nie kocha się w nim dusza moia.
* Abak. 2, 4. Rzym. 1, 17. Galat. 3, 11.

39. Lecz my nie iesteśmy z tych ktorzy się schraniaią ku zginieniu: ale z tych, ktorzy wierzą ku pozyskaniu duszę.

Rozdział XI.

Powiedźiawszy co iest wiara. 2. Dowodźi, iż nie inaczey wszyscy, ktorzy od początku świata zbawieni byli. 4. Bogu służyli. 35. Męki ćierpieli i Bogu się podobali, tylko przez wiarę: aby wiedźieli Zydowie, że tylko przez samę wiarę w świętą iedność z oycami mogą bydź złączeni.

A Wiara iest gruntem tych rzeczy, ktorych się spodźiewamy, i dowodem rzeczy niewidźialnych.

2. Abowiem przez nię świadectwa doszli przodkowie.

3. Wiarą rozumiemy, iż świat * iest sprawiony słowem Bożym: tak iż rzeczy, ktore widźiemy, nie stały się z rzeczy widźialnych, ale z niczego.
* 1 Moy. 1, 1.

4. Wiarą lepszą ofiarę

Digitized by Google

ofiarował * Abel Bogu, niżeli Kain: przez ktorą świadectwo otrzymał, że iest ** sprawiedliwy: iakoż sam Bog świadectwo dał o darzech iego, a przez tę umarły † ieszcze mowi.
*1 Moy. 4, 4. **Matt. 23, 35. † Zyd. 12, 24.

5. Wiarą Enoch * iest przeniesiony, aby nieoglądał śmierći, i nie iest znaleziony, przeto, że go Bog przeniosł. Abowiem pierwey niż iest przeniesiony, miał świadectwo, że się podobał Bogu. *1 Moy. 5, 24. Syr. 44, 16. r. 49, 17.

6. A bez wiary nie można podobać się Bogu. Abowiem ten, co przystępuie do Boga, wierzyć muśi, że iest BOG, a że nadgrodę dawa tym, ktorzy go szukaią.

7. Wiarą napomniony będąc od Boga * Noe o tym, czego ieszcze nie było widźieć, boiąc się, przygotował korab ku zachowaniu domu swego, przez ktory potępił świat: i stał się dźiedźicem sprawiedliwośći tey, ktora iest z wiary. *1 Moy. 6, 13. Syr. 44, 17.

8. Wiarą powołany będąc Abraham, * usłuchał Boga, aby poszedł na ono mieysce, ktore miał wźiąć za dźiedźictwo, i wyszedł, nie wiedząc dokąd idźie.
*1 Moy. 12, 1. Dźie. 7, 2.3.

9. Wiarą mieszkał w źiemi obiecaney iako w cudzey, mieszkaiąc w namiećiech z Izaakiem i z Jakobem, spolnymi dźiedźicami teyże obietnice.

10. Abowiem oczekawał miasta * maiącego grunty; ktorego sprawcą i budowniczym iest Bog.
* Zyd. 12, 22. r. 13, 14. Obiaw. 21, 14.

11. Wiarą także Sara wźięła moc * ku przyięćiu naśienia, i mimo czas wieku porodźiła: gdyż miała za wiernego tego, ktory obiecał. *1 Moy. 17, 19. r. 21, 2. Rzym. 4, 18.

12. A przetoż z iednego, i to * obumarłego, rozpłodźiło się potomstwo iako mnostwo † gwiazd niebieskich, i iako piasek niezliczony, ktory iest na brzegu morskim. * Rzym. 4, 18. 19. † 1 Moy. 15, 5. r. 22, 17.

13. Według wiary umarli ći wszyscy, nie wźiąwszy obietnic, ale z daleka ie upatruiąc, i ćieszyli się nimi, i witali ie, i wyznawali, że są gośćmi i przy-

przychodniami * na ziemi.
* 1 Moy. 23, 4. r. 47, 9.

14. Bo ći, ktorzy tak mowią, iawnie okazują, iż oyczyzny szukaią.

15. A wprawdźie gdyby byli na onę pamiętali, z ktorey byli wyszli, mieli dosyć czasu wroćić śię zaś:

16. Ale oni lepszey żądaią, to iest, niebieskiey. Przetoż i sam Bog nie wstydźi śię nazywać * Bogiem ich, bo im miasto zgotował. * 2 Moy. 3, 6. Matt. 22, 32.

17. Wiarą ofiarował Abraham * Izaaka będąc kuszony: a ofiarował iednorodzonego ten, ktory był wźiął obietnicę;
* 1 Moy. 22, 9.

18. Do ktorego rzeczono: W Izaaku tobie będźie * nazwano naśienie:
* 1 Moy. 21, 12. Rzym. 9, 7.

19. Uważaiąc to, iż Bog może i od umarłych wzbudźić: zkąd go też w podobieństwie zmartwychwstania przyiął.

20. Wiarą około przyszłych rzeczy błogosławił Izaak * Iakoba i Ezawa.
* 1 Moy. 27, 28.

21. Wiarą Iakob umieraiąc, każdemu z synow Iozefowych * błogosławił, i pokłonił śię, † podparszy śię na wierzch laski swoiey.
* 1 Moy. 48, 18. † 1 Moy. 47, 31.

22. Wiarą Iozef * umieraiąc, o wyśćiu synow Izraelskich wzmiankę uczynił, i z strony kośći swoich rozkazał.
* 1 Moy. 50, 24.

23. Wiarą narodźiwszy śię * Moyzesz, był ukryty przez trzy mieśiące od rodźicow swoich, przeto że widźieli nadobne dźiećiątko † i nie bali śię wyroku krolewskiego. * 2 Moy. 2, 1. 2. † 2 Moy. 1, 16.

24. Wiarą Moyzesz, * będąc iuż dorostym, zbraniał śię bydź zwany synem corki Faraonowey:
* 2 Moy. 2, 11.

25. Raczey sobie obrawszy złe rzeczy ćierpieć z ludem Bożym, niżeli doczesną mieć z grzechu roskosz:

26. Za więtszę pokładaiąc bogactwo nad skarby Egipskie, urąganie Chrystusowe; bo śię oglądał na odpłatę.

27. Wiarą opuśćił * Egipt, nie boiąc śię gniewu † krolewskiego: bo iakoby widźiał niewidźialnego,

go, meżnie sobie poczynał. * 2 Moy. 2, 15. † 2 Moy. 10, 38.

28. Wiará obchodził * Wielkánoc i wylanie krwie; áby ten, ktory tráćił pierworodne, nie dotknał śię ich. * 2 Moy. 12, 21.

29. Wiárą przeszli przez morze * czerwone, iáko po suszy: o co kuśiwszy śię Egipczanie, potonęli. * 2 Moy. 14, 22.

30. Wiárą mury Jerycha * upadły, gdy ie obchodzono przez śiedm dni. * Joz. 6, 20.

31. Wiárą Rachab, * wszetecznicá, nie zginęłá wespoł z nieposłusznymi, przyiąwszy z pokoiem szpiegi do gospody. * Joz. 2, 1. r. 6, 23.

32. A coż więcey mam mowić? Boby mi czásu nie stało, gdybym miał powiádáć o * Gieedeonie, i o † Báráku, i o ** Samsonie, i o †† Jeffcie, i o *** Dáwidzie, i o ††† Samuelu, i o Prorokach. * Sędz. 6, 11. † Sędz. 4, 6. ** Sędz. 13, 24. †† Sędz. 11, 11. *** 1 Sam. 16, 13. ††† 1 Sam. 1, 20.

33. Ktorzy przez wiárę zwalczyli krolestwá, czynili spráwiedliwość, dostępowáli obietnic, lwom paszczeki * záwieráli: * Dan. 6, 16.

34. Zágászáli moc * ognia, uchodźili ostrza † mieczow, mocnymi ** śię stawáli z niemocnych, meżnymi bywáli †† ná woynie, woyská cudzoźiemcow *** do ućiekánia przywodźili: * Dan. 3, 25. † 1 Krol. 19, 2. ** Sędz. 8, 15. r. 16, 29. †† Sędz. 3, 10. *** Sędz. 7, 21.

35. Niewiásty odbieráły * umárłe swoie wzbudzone; á drudzy są ná † probach rozćiągnieni, nie przyiąwszy wybáwienia, áby lepszego dostąpili zmartwychwstania. * 1 Krol. 17, 23. † 2 Mach. 6, 9.

36. Drudzy záśię pośmiewisk * i biczowánia doświádczyli; nád to i związek i † więźienia. * 2 Mach. 7, 7. † Jer. 20, 2.

37. Byli * kámionowáni, piłą przećieráni, kuszeni, mieczem zábiiáni, chodźili w owczych † i w kozich skorach: byli w niedostátku, w ućisku, w niewczáśiech. * 1 Krol. 21, 13. † 2 Krol. 1, 8.

38. (Ktorych nie był świát godźien) Tułáli śię po pustyniách, i po gorách,

rach, i iaskiniach, i iamach ziemie.

39. A ći wszyscy świadectwo otrzymawszy przez wiarę, nie dostąpili obietnice:

40. Przeto, że Bog o nas coś lepszego przeyrzał, aby oni bez nas nie stali się doskonałymi.

Rozdział XII.

I od tych Oycow, ktore wyliczył. 3. I od Chrystusowego przykładu Zydy do ćierpliwośći i stateczności upomina. 11. Uczy że doczesnego nawiedzenia Pańskiego nie mamy według zdania ćielesnego szacować. 12. A ućiechy wieczne iako cel, do ktorego bieżemy, przed oczy sobie wystawić.

PRzetoż i my, maiąc tak wielki około śiebie leżący obłok świadkow, złożywszy wszelaki * ćieżar i grzech, ktory nas snadnie obstępuie: przez ćierpliwość bieżmy w zawodźie, ktory nam iest wystawiony. * Rzym. 6, 4. Efez. 4, 22. Kolos. 3, 8. 1 Piotr. 2, 1.

2. Patrząc na JEzusa wodza i dokończyćiela wiary, ktory dla wystawioney sobie radośći, podiął * krzyż, wzgardźiwszy sromotę, i uśiadł na prawicy stolice † Bożey.

* Luk. 24, 26. Filip. 2, 8. 9. 1 Piotr. 1, 11. † Zyd. 1, 3. r. 8, 1.

3. Przetoż uważayćie, iaki iest ten, ktory podeymował takowe od grzesznikow przećiwko sobie sprzećiwianie; abyśćie ostabiawszy w umysłach waszych, nie ustawali.

4. Jeszcześćie się aż do * krwie nie sprzećiwili, walcząc przećiwko grzechowi. * 1 Kor. 10, 13.

5. Czyliśćie zapamiętali napominania, ktore wam iako synom mowi: Synu * moy, nie lekce sobie poważay kaźni Pańskiey, a nie trać serca, gdy od niego bywasz karany.
* Przyp. 3, 11.

6. Abowiem, kogo Pan miłuie, tego karze; a smaga każdego, ktorego za syna przyymuie.

7. Jeźli znośićie karanie, Bog się wam ofiaruie iako synom. Abowiem ktoryż iest syn, ktoregoby oćiec nie karał?

8. A ieźli iesteśćie bez karania, ktorego wszyscy są uczestnikami; tedyśćie bękartami, a nie synami.

9. A nad to, ćielesne oyce nasze mieliśmy, ktorzy

Digitized by Google

nas karali, a baliśmy śię ich: Jaż daleko więcey nie mamy bydź poddani Oycu * duchow, abyśmy żyli?

* 4 Moy. 16, 22.

10. Abowiem oni na mało dni, iako śię im zdało, nas karali; ale ten ku pożytkowi naszemu, na to, abyśmy byli uczestnikami świętobliwośći iego.

11. A wszelkie karanie, gdy przytomne iest, nie zda śię bydź wesołe, ale smętne: lecz potym owoc sprawiedliwośći spokoyny przynośi, tym, ktorzy są przez nie wyćwiczeni.

12. Przetoż opuszczone ręce, i zemdlone kolana wyprostuyćie;

13. A czyńćie koleie proste nogami waszymi: iżby to, co iest chromego, z drogi nie ustąpiło: ale raczey uzdrowione było.

14. Pokoiu * naśladuyćie ze wszystkimi, i † świętobliwośći; bez ktorey żaden nie oglada PANA.

* Rzym. 12, 18. 2 Kor. 13, 11. † Matt. 5, 8.

15. Upatruiąc, żeby kto nie odpadł od łaski Bożey; a żeby ktory korzeń gorzkośći niepodrosł, a nie przekaził; i przezeń aby śię ich wiele nie pokalało.

16. Aby kto nie był wszetecznym albo * sprosnym, iako Ezaw: ktory za potrawę iednę przedał * pierworodztwo swoie.

* 1 Moy. 25, 33.

17. Abowiem wiećie, iż i potym, gdy chćiał odźiedźiczyć błogosławieństwo, był odrzucony: Bo nie znalazł * mieysca pokuty, choć iey z płaczem szukał. * 1 Moy. 27, 38.

18. Bośćie nie przystąpili * do gory, ktora śię da dotknąć, i do ognia gorającego, i do wichru, i do ćiemnośći, i do burzy:

* 2 Moy. 19, 11. 12.

19. J do dźwięku trąby, i do głosu słow; ktory ći, co słyszeli, prośili, aby więcey * do nich nie mowiono:

* 2 Moy. 20, 19. 5 Moy. 5, 5. r. 18, 16.

20. (Abowiem nie mogli znieść tego, co im rozkazowano. Gdyby śię i bydlę gory * dotknęło, będźie ukamionowane, albo pocisłkiem przebite;

* 2 Moy. 19, 13.

21. A tak straszne to było co widźieli, że też Moyzesz rzekł ulękłem śię, i drzę.)

22. Aleśćie przystąpili do gory Syon, i do miasta Boga * żywego,

do

Digitized by Google

do Jeruzalem niebieskiego, i do niezliczonych tysięcy Aniołow: *Galat. 4,26. Obiaw. 21,2.
23. Do walnego zgromadzenia, i do zebrania pierworodnych, ktorzy są spisani w niebie; i do Boga Sędziego wszystkich, i do Duchow sprawiedliwych i doskonałych;
24. I do Pośrzednika nowego Testamentu Jezusa, i do krwie pokropienia, lepsze rzeczy mowiącey niż *Ablowa. *1 Moy.4,10. Zyd.11,4.
25. Patrzayćież, abyśćie nie gardzili tym, ktory mowi. Abowiem ieżliż oni* nie uszli, ktorzy gardzili tym, ktory na ziemi na mieyscu Bożym mowił; daleko więcey my, ieżliże się od tego, ktory z nieba iest, odwroćimy. *Zyd.2,2.3.
26. Ktorego głos na on czas poruszył był ziemią, a teraz obiecał mowiąc; ieszcze JA raz*poruszę, nie tylko ziemią, ale i niebem. *Aggei 2,7.
27. A to że mowi; ieszcze raz: pokazuie zniesienie rzeczy chwieiących się, iako tych, ktore są uczynione; aby zostawały te, ktore się nie chwieią.
28. Przetoż przyymuiąc krolestwo nie chwieiące się, mieymy łaskę, przez ktorą służmy przyiemnie Bogu ze wstydem i z bojaźnią.
29. Abowiem Bog nasz iest * ogniem trawiącym. *5 Moy.4,24.

Rozdział XIII.

Zaleca miłość, gośćinność. 4. I małżeństwo. 5. Od łakomstwa odwodzi. 6. W nadzieię opatrzności Bożey. 7. Na Nauczyćiele wierne pamiętać. 9. Postronnych nauk się strzedz. 14. Inszego miasta szukać.

Miłość braterska*niech zostawa. *Rzym.12,10.
2. Nie zapominayćie ochoty* ku gośćiom: abowiem przez tę niektorzy nie wiedząc, Anioły za gośćie †przyymowali. *Rzym. 12,13. 1 Piotr. 4,9 †1 Moy.18,2. r.19,1.
3. Pamiętayćie na więźnie, iakobyśćie społwięźniami byli: na utrapione, iako ći, ktorzy też w ćiele iesteśćie.
4. Uczćiwe iest małżeństwo miedzy wszystkimi, i łoże niepokalane: Ale wszetecżniki i cudzołożniki Bog będzie sądził.
5. Obcowanie wasze niech

będźie bez łakomstwa; przestawaiąc na tym, co macie. Boć sam powie-dział: Nie zaniecham* ćię, ani ćię opuszczę.

* 5 Moy. 31, 8. Joz. 1, 5. 1 Kron. 28, 20.

6. Tak abyśmy śmiele mowić mogli: PAN mi iest* pomocnikiem, nie bę-dę śię bał, aby mi co miał uczynić człowiek.

* Psalm. 56, 12. i. 118, 6.

7. Pamiętayćie na wo-dze wasze, ktorzy wam mo-wili słowo Boże: ktorych obcowania koniec upatru-iąc, naśladuyćie wiary ich.

8. JEZUS Chrystus wczora i dźiś tenże iest, tenże będźie na wieki.

9. Za naukami rozmai-tymi i obcymi nie unośćie śię. Abowiem dobra rzecz iest, aby łaską* było u-twierdzone serce, a nie po-karmy; ktore nie pomo-gły tym, co śię nimi bawili.

* Efez. 4, 14.

10. Mamy ołtarz, z kto-rego nie maią wolnośći ieść ći, ktorzy Przybytko-wi służą.

11. Abowiem bydlat, kto-rych* krew bywa wnoszo-na za grzech do Swiątni-ce przez nawyższego Ka-płana, tych ciała palone by-waią za obozem.

* 2 Moy. 29, 11. 12. 3 Moy. 4, 7. r. 16, 27. 4 Moy. 19, 4.

12. Dla tego i JEzus, aby poświęćił lud własną krwią swoią, za bramą u-ćierpiał.

13. Wynidźmyż tedy do niego za oboz, nosząc urą-ganie iego.

14. Abowiem nie ma-my tu miasta* trwałego: ale onego przyszłego szuka-my. * Zyd. 11, 10.

15. Przetoż przez niego ofiaruymy Bogu ofiarę* chwały ustawicznie: to iest, owoce warg wyzna-waiących Imieniowi iego.

* Psalm 50, 23. Ozeasz 14, 2.

16. A dobroczynnośći i udźielania nie przepomi-nayćie: Abowiem śię Bog w takowych ofiarach kocha.

17. Bądźćie posłuszni* wodzom waszym, i bądźćie im poddani. Abowiem oni czuią nad duszami waszy-mi, iako ći, ktorzy liczbę od-dać maią: aby to z rado-śćią czynili, a nie z wzdy-chaniem; boć wam to nie iest pożyteczno.

* Filip. 2, 29. 1 Tess. 5, 12.

18. Modlćie śię* za na-mi. Abowiem dufamy, iż

ma-

Digitized by Google

mamy dobre sumnienie,
jako ći, ktorzy śię chcemy
we wszystkim dobrze za-
chować. * Filip. 1, 19.
19. A tym więcey pro-
szę was, abyśćie to czynili,
abym wam tym rychley
był przywrocony.
20. A Bog pokoiu, kto-
ry wywiodł od umarłych
we krwi przymierza wie-
cznego, onego wielkiego
Pasterza owiec, PANA
naszego JEzusa:
21. Niech was doskona-
łymi * uczyni w każdym u-
czynku dobrym, ku czynie-
niu woli swoiey, sprawu-
iąc w was to, co iest przy-
iemnego przed obliczem
iego, przez JEzusa Chry-
stusa: ktoremu niech będźie
chwała na wieki wiekow,
Amen. * Filip. 2, 13.
22. A proszę was bra-
ćia, znośćie ćierpliwie sło-
wo napominania tego;
bomći do was krotko pi-
sał.
23. Wiedzćie o bráćie
Tymoteuszu, że iest wypu-
szczony: z ktorym (ieżlibym
rychło przyszedł) oglądam
was.
24. Pozdrowćie wszyst-
kie wodze wasze, i wszy-
stkie święte. Pozdrawia-
ią was bráćia ze Włoch.
25. Łaska niech będźie
z wami wszystkimi, Amen.

Ten list do Zydow, na-
pisany ze Włoch przez
Tymoteusza.

List Powszechny Swiętego Jakuba, Apostoła.

W Tym Liśćie Swięty Jakub, do wzniecenia świętey pobożnośći, przy niektorych oziębłych Chrześćiańskich osobach, usługuiąc.

1. Od rzeczy niektorych szkodliwych bráćią odwodźi: od niećierpliwośći w krzyżu, w rozd. 1. od w. 2. aż do 13. od czynienia przyczyną grzechu samego Boga, od w. 13. do 19. od gniewu, od w. 19. do 26. od pozwierzchney obłudney pobożnośći, od w. 26. do końca rozd. od pochlebstwa bogatym, a od wzgardy ubogich, w rozd. 2. od w. 1. do 14. od Zbawienia przypisowania samemu pozwierzchnemu wiary wyznaniu, od w. 14. do końca rozd. od bliźnich szacowania, w rozd. 3. od w. 1. do 9. od złorzeczeństwa, od w. 9. do 13. od nienawiśći i niezgody, od w. 13. do końca rozd. od lekkomyślnośći i w modlitwach oziębłośći, w rozd. 4. w. 1. do 11. od urągania bliźniemu. od w 11. do 13. od złego czasu zażywania,

Digitized by Google

wania, i o nim rozumienia, a w nim się kłopotania, od w. 13. do końca rozd. od łakomstwa w rozd. 5. od w. 1. do 4. od zapłaty zatrzymania, i od swowolnego życia, od w. 4. do 9. od krzywd, od społbraci siebie uważania, od w. 9. do 12. od lekkomyślney przysięgi, od w. 12. do 13.

II. Do cnot niektorych usługuie, krzyż cierpliwie nosić, w rozd. 1. od w. 1. do 5. Modlitwy z wiarą odprawować, od w. 5. do 13. znać zepsowanie ludzkie, i dobroć Bożą, od w. 13. do 18. Słowa B. pilnie słuchać i przestrzegać, języka hamować, dobre uczynki czynić, światem się nie kalać, od w. 19. do końca rozd. uczciwość wyrządzać bogatym i ubogim, w rozd. 2. od w. 1. do 14. Żywotem pobożnym wiarę wyświadczać od w. 14. do końca rozd. Znowu radzi języka hamować w rozd. 3. od w. 1. do 3. Pokoy obmyślawać, od w. 13. do końca rozd. uniżać się przed Bogiem i ludźmi, w rozd. 4. od w. 1. do 7. diabłu się sprzeciwić, od w. 7. do 8. Pokutować za grzechy, od w. 8. do 13. ufać P. B. od w. 13. do końca rozd. być długo cierpliwym, w rozd. 5. od w. 7. do 13. w czas szczęścia i nieszczęścia imię Boże wielbić, w w. 13. i 14. modlitwy za chore w ciele czynić, a duchownie choruiących naprawiać, od w. 14. do końca.

Rozdział I.

Zaleca świętą cierpliwość. 5. Modlitwy. 6. Wiarę. 10. Skromność. 13. Pokusy ku złemu nie są od Boga. 17. Gdyż on iest wszystkich dobrych rzeczy sprawcą i PANEM. 22. Jako się mamy z słowem B. obchodzić. 26. I czym nabożeństwo nasze oświadczać.

JAkub, sługa Boży i PAna JEzusa Chrystusa, dwiemanaście pokoleniom, ktore są w rozproszeniu, zdrowia życzy.

2. Za nawiętszą *radość
mieycie bracia moi, gdy w
rozmaite pokusy wpadacie.
*Rzym. 5, 3. 2 Kor. 7, 4.
3. Wiedząc, iż doświad-
czenie wiary waszey spra-
wuie cierpliwość.
4. A cierpliwość niech
ma doskonały uczynek, że-
byście byli doskonali i zu-
pełni, ktorymby na niczym
nie schodziło.
5. A ieźli komu z was
schodzi na mądrości, niech
prosi u Boga, ktory ią
szczerze wszystkim dawa, a
nie wymawia; i będzie mu
dana.
6. Ale niech prosi z wia-
rą,* nic niewątpiąc: Abo-
wiem kto wątpi, iest po-
dobny wałowi morskiemu,
ktory od wiatru pędzony i
miotany bywa. *Matt. 7, 7.
r. 21, 22. Mark. 11, 24.
Luk.

Digitized by Google

Luk. 11, 9. Jan. 14, 13.
r. 16, 23.
7. Bo niechay nie mnie-
ma ten człowiek, aby co
miał wziąć od PANA.
8. Mąż umyſłu dwoi-
ſtego, ieſt nieſtateczny we
wßyſtkich drogach ſwoich.
9. A niech śię chlubi
brat niſkiego ſtanu w wy-
wyżßeniu ſwoim:
10. A bogaty w poniże-
niu ſwoim: bo iako kwiat
trawy * przeminie.
* Pſalm 102, 12. i. 103, 15.
Izai. 40, 6. 1 Piotr. 1, 24.
11. Abowiem iako ſłoń-
ce kiedy weßło z gorąco-
śćią, uſußyło trawę, a
kwiat iey opadł, i zginę-
ła ona śliczność kßtałtu
iego; tak i bogaty w dro-
gach ſwoich uwiędnie.
12. Błogoſławiony mąż,
ktory znośi * pokußenie:
bo gdy będźie doświadczo-
ny, weźmie † koronę żywo-
ta, ktorą obiecał PAN
tym, ktorzy go miłuią.
* Job. 5, 17. Przyp. 3, 11.
Zyd. 12, 5. Obiaw. 3, 19.
† 1 Kor. 9, 24. 2 Tym. 4, 7. 8.
13. Zaden gdy bywa ku-
ßony, niech nie mowi; od
Boga kußony bywam. Bo
Bog nie może kußony bydź
we złym, a ſam nikogo nie
kuśi.

14. Ale każdy bywa ku-
ßony, gdy od ſwoich wła-
ſnych pożądliwośći bywa
pociągniony i przynęcony.
15. Zatym pożądliwość
poczawßy, rodźi grzech: a
grzech będąc wykonany,
rodźi śmierć.
16. Nie błądźćież bra-
ćia moi mili.

LE. na 4. po Wielkieynocy.

17. Wßelki datek do-
bry, i wßelaki dar
doſkonały z gory ieſt, zſtę-
puiący od Oyca świątłośći,
u ktorego niemaß odmia-
ny, ani zaćmienia na wſtecz
śię wracaiącego.
18. Ktory przeto, że
chćiał, porodźił nas ſło-
wem prawdy, ku temu, że-
byśmy byli nieiakimi pier-
wiaſtkami ſtworzenia iego.
19. A tak braćia moi mi-
li, niech * będźie każdy czło-
wiek prętki ku ſłuchaniu,
ale nierychły ku † mowieniu,
i nierychły ** ku gniewowi.
* Kazno. 5, 1. Syr. 5, 13.
† Przyp. 17, 27. ** Kazno 7, 9.
20. Bo gniew męża, nie
ſprawuie ſprawiedliwośći
Bożey.
21. A tak odrzućiwßy
wßelakie plugaſtwo i zby-
tek złośći, z ćichośćią przyy-
mićie ſłowo wßczepione,
kto-

Digitized by Google

ktore może zbawić duße waße. *

LE. na N. 5. po Wielkieynocy.

22. A Badźćie czyniciel- my * słowa, a nie słuchaczami tylko, ośukawaiącymi samych śiebie.

* Matt 7, 21. Rzym. 2, 13.

23. Abowiem ieżli kto iest słuchaczem słowa, a nie czynićielem: ten podobny iest mężowi, przypatruiącemu śię obliczu narodzenia swego we zwierćiedle.

24. Bo samego śiebie obeyrzał i odßedł, a wnet zapomniał iakim był.

25. Ale ktoby weyrzał w on doskonały Zakon wolnośći, i zostawałby w nim, ten nie będąc słuchaczem zapamiętliwym, ale czynićielem uczynku; ten błogosławionym będźie w uczynku swoim.

26. Jeżli kto miedzy wami zda śię bydź nabożnym, nie kiełznaiąc ięzyka swego, ale zwodząc serce swe, tego nabożeństwo prożne iest.

27. Nabożeństwo czyste i niepokalane u Boga i Oyca to iest; nawiedzać śieroty i wdowy w ućisku ich, i zachować samego śiebie niepokalanym od świata *

Rozdźiał II.

Brakowanie w osobach z wiarą Chrystusową śię nie zgadza. 14. Ktorą nie dosyć iest wyznać słowy. 15. Ale ią trzeba uczynkami miłośiernymi oświadczać. 21. Przykładem Abrahama, Patryarchy. 25. J Rachaby.

BRaćia moi, nie mieyćie z brakowaniem * osob wiary PANA naßego JEzusa Chrystusa, ktory chwalebny iest.

* 3 Moy. 19, 15. 5 Moy. 10, 17. 2 Kron. 19, 7. Job. 34, 19. Przyp. 24, 23. Dźie. 10, 34. Rzym. 2, 11.

2. Abowiem gdyby wßedł do zgromadzenia waßego mąż, maiąc pierśćień złoty w ßaćie świetney, a wßedłby też i ubogi w podłym odźieniu;

3. J weyrzelibyśćie na tego, co ma świetną ßatę, a rzeklibyśćie mu; ty śiądź sam poczćiwie; a ubogiemubyśćie rzekli; ty tam stoy, albo śiądź tu pod podnożkiem moim:

4. Azażeśćie iuż nie uczynili rożnośći miedzy sobą, i nie staliśćie śię sędźiami myśli złych?

5. Słuchayćie braćia moi mili, azaż Bog nie obrał ubogich na tym świećie,

ćie, aby byli bogatymi w
wierze, i dźiedźicami kro-
lestwa, ktore obiecał tym,
ktorzy go miłuią?
6. Aleśćie wy zniewa-
żyli ubogiego. Azaż bo-
gacze gwałtem was nie
ućiskaią, i do sądow was
nie poćiągaią?
7. Azaż oni nie bluźnią o-
nego zacnego imienia, kto-
re iest wzywane nad wami.

8. A ieźliże pełnićie Za-
kon krolewski według pi-
sma: będźiesz miłował *
bliźniego twego iako sa-
mego śiebie, dobrze czyni-
ćie. *3 Moy. 19, 18. Matt. 22, 39.
Mark. 12, 31. Rzym. 13, 9.
Galat. 5, 14.
9. Lecz ieźli osobami
brakuiećie, grzech popeł-
niaćie, i bywaćie przeko-
nani* od Zakonu, iako prze-
stępcy. *3 Moy. 19, 15. 5 Moy.
1, 17. r. 16, 19.
10. Abowiem ktobykol-
wiek zachował * wszystek
Zakon, a w iednymby u-
padł, stał śię winien wszy-
stkich przykazań. *Matt. 5, 19.
11. Bo ktory rzekł; nie
będźiesz* cudzołożył ten też
rzekł; nie będźiesz zabiiał.
A ieźlibyś nie cudzołożył,
alebyś zabił, stałeś śię prze-
stępcą Zakonu. *2 Moy. 20, 14.
12. Tak mowćie, i tak
czyńćie, iako ći, ktorzy we-
dług Zakonu wolnośći ma-
ćie bydź sądzeni.
13. Abowiem sąd bez
miłośierdźia * będźie te-
mu, co nie czynił miłośier-
dźia: ale miłośierdźie
chlubi śię przećiwko sądo-
wi. *Matt. 6, 15. r. 18, 34.
Luk. 16, 24.
14. Coż pomoże braćia
moi, ieźliby kto rzekł, iż ma
wiarę, a uczynkowby nie
miał, izali go ona wiara
może zbawić?
15. A gdyby brat albo
śiostra byli* nieodźiani, i
zchodźiłoby im na powsze-
dniey żywnośći:
*Luk. 3, 11. 1 Jan. 3, 17.
16. J rzekłby im kto z
was; idźćie w pokoiu, u-
grzyyćie śię, i naiedźćie śię,
a nie dalibyśćie im potrzeb
ćiału należących, coż to
pomoże?
17. Także i wiara, nie
mali uczynkow, martwa
iest sama w sobie.

18. Ale rzecze kto; ty
masz wiarę, a ia mam u-
czynki; ukaż mi wia-
rę twoię bez uczynkow
twoich? a ia tobie ukażę
wiarę moię z uczynkow
moich.

19 Ty

Digitized by Google

19. Ty wierzyſz iż ieden ieſt Bog; dobrze czyniſz: i diablić temu * wierzą, wſzakże drzą. *Matt. 8, 29.

20. Ale chceſzli wiedźieć o człowiecze marny, iż wiara bez uczynkow martwa ieſt?

21. Abraham, oćiec naſz, izali nie z uczynkow uſprawiedliwiony ieſt, gdy ofiarował * Izaaka, ſyna ſwego, na ołtarzu?
*1 Moy. 22, 9.

22. Widźiſz, iż wiara ſpolnie robiła z uczynkami iego, a z uczynkow wiara doſkonała śię ſtała.

23. A tak wypełniło śię piſmo, ktore * mowi: i uwierzył Abraham Bogu, i przyczytano mu to ku ſprawiedliwośći, i przyiaćielem †Bożym nazwany ieſt.
1 Moy. 15, 6. Rzym. 4, 3. Galat. 3, 6. † 2 Kron. 20, 7. Izai. 41, 8.

24. A widźićież, iż z uczynkow uſprawiedliwiony bywa człowiek, a nie z wiary tylko.

25. Także też i * Rachab, wſzetecznica, izali nie z uczynkow ieſt uſprawiedliwiona, gdy przyięła one poſły, i inſzą drogą wypuśćiła? *Joz. 2, 1. Zyd. 11, 31.

26. Abowiem iako ćiało bez duſze ieſt martwe, tak i wiara bez uczynkow martwa ieſt.

Rozdźiał III.

Język człowieka Chrześćiańſkiego zwiąſkami wiary i miłośći S. ma być hamowany. 8. Pożytki, i niepożytki języka. 15. Mądrośći ludzkiey rożność. 17. Od niebieſkiey.

Niechay was nie wiele będźie * nauczyćielami, bracia moi, wiedząc, że ćięższy ſąd odnieśiemy.
* Matt. 23, 8.

2. Abowiem w wielu upadamy wſzyſcy: ieżli kto * nie upada w ſłowie, ten ieſt doſkonałym mężem, ktory też może na wodzy trzymać i wſzyſtko ćiało.
* Syr. 14, 1. c. 19, 16. c. 25, 11.

3. Oto koniom wędźidła w gęby wprawuiemy, aby nam powolne były, i wſzyſtkim ćiałem ich kieruiemy.

4. Oto i okręty choć tak wielkie ſą, i tęgimi wiatrami pędzone bywaią; wſzak i namnieyſzym ſterem bywaią kierowane, gdźiekolwiek ieſt wola ſternikowa.

5. Tak i ięzyk, mały ieſt członek, wſzakże barzo śię wynośi. Oto maluczki

ogień,

ogień, iako wielki las zapala!

6. I iezyk iest ogień i świat niesprawiedliwości. Takci iest postanowiony iezyk miedzy członkami naszymi, ktory szpeci wszystko ciało, i zapala koło urodzenia naszego, i bywa zapalony od ognia piekielnego.

7. Abowiem wszelkie przyrodzenie, i dzikich zwierząt, i ptakow, i gadzin, i morskich potwor bywa okrocone, i iest okrocone od ludzi.

8. Ale iezyka żaden z ludzi okrocić nie może: ktory iest nieokrocone złe, i pełne iadu śmiertelnego.

9. Przezeń błogosławimy Boga, i Oyca: i przezeń przeklinamy ludzie, ktorzy na podobieństwo Boże stworzeni są.

10. Z iednychże ust wychodzi błogosławieństwo i przeklectwo. Nie tak to ma bydź, bracia moi.

11. Izali zdroy z iednego źrzodła wypuszcza i słodką i gorzką wodę?

12. Izali * może, bracia moi, figowe drzewo przynośić oliwki, albo winna macica figi? tak żaden zdroy słoney i słodkiey wody oraz nie wydawa.

* Matt. 7, 16. Luk. 6, 44.

13. Ieźli kto iest mądry i umieietny miedzy wami: niech pokaże dobrym obcowaniem uczynki swoie w mądrey cichości.

14. Ale ieźli macie gorzką* zawiść i zaiątrzenie w sercu waszym, nie chlubćież sie, ani kłamayćie przećiwko prawdzie. *1 Kor. 3, 3.

15. Nie iestći ta mądrość z gory zstępuiąca: ale ziemska, bydlęca, diabelska.

16. Bo gdzie iest zawiść i zaiątrzenie, tam i rosterki, i wszelaka zła sprawa.

17. Ale mądrość, ktora iest z gory, naprzodći iest czysta, potym spokoyna, mierna, powolna, pełna miłosierdzia, i owocow dobrych, nieposądzaiąca, i nieobłudna.

18. Ale owoc sprawiedliwości w pokoiu bywa siany tym, ktorzy pokoy czynią.

Rozdział IV.

Niepożytki z uczynkow cielesnych idące wylicza. 6. Pokorę zalecaiąc. 10. Od pychy. 11. Sządzowania inszych. 13. I krewkości swych zapomnienia, odwodzi.

Nn Zkądże

ZKądże ſą walki i zwady miedzy wami? izali nie ztąd? to ieſt, z luboſći waßych, ktore walczą* w członkach waßych.
*Rzym.7,23.

2. Pożądaćie, a nie maćie, zayrzyćie i zawidźićie, a nie możećie doſtać: wadźićie śię i walczyćie, wßakże nie otrzymawaćie, przeto iż nie prośićie.

3. Prośićie, a nie *bierzećie; przeto iż źle prośićie: abyśćie to na roſkoßy ſwoie obracali. *Matt.20,22.

4. Cudzołożnicy i cudzołożnice, nie wiećież, iż przyiaźń* świata ieſt nieprzyiaźnią Bożą? przetoż, ktokolwiek chćiał być przyiaćielem tego świata, ſtawa śię nieprzyiaćielem Bożym. *1 Jan. 2,15.

5. Albo mniemaćie, iż prożno piſmo * mowi: izali ku zazdrośći pożąda duch, ktory w nas mießka?
*4 Moy.11,29.

6. Owßem hoynieyßą dawa łaſkę: bo mowi; Bog śię * pyßnym ſprzećiwia, ale pokornym łaſkę dawa. *Job.22,29. Przyp.3,34. r.29,23. Matt.23,12. Luk.14,11. r.18,14. 1 Piotr.3,5.

7. Poddayćież śię tedy* Bogu, a dayćie odpor † diabłu, a ućiecze od was.
*1 Piotr.5,6. † Efez.4,27.

8. Przybliżćie śię ku Bogu, a przybliży śię ku wam. Ochędożćie * ręce grzeßnicy, i oczyśććie ſerca, ktorzyśćie umyſłu dwoiſtego.
*Izai.1,15.16.

9. Bądźćie utrapieni, i żałuyćie, i płaczćie: śmiech waß niech śię obroći w żałość, a radość w ſmętek.

10. Uniżayćie śię przed obliczem Pańſkim, a wywyżßy was.

11. Nie obmawiayćie iedni drugich, bracia: kto obmawia brata, i potępia brata ſwego, obmawia Zakon, i potępia Zakon: a ieżli potępiß Zakon, nie ieſteś czynićielem Zakonu, ale ſędźią.

12. Jeden ieſt Zakonodawca, ktory może zbawić i zatraćić. Ale ty ktoś * ieſt, co potępiaß drugiego?
*Rzym. 14,4.

13. Nuż teraz wy, * co mowićie: dźiś, albo iutro poydźiemy do tego miaſta, i zmießkamy tam przez ieden rok, a będźiemy kupczyć, i zyſk ſobie przywiedźiemy: *Luk.12,17.

14. (Ktorzy nie wiećie

Digitized by Google

co * iutro będźie: bo coż
iest żywot wasz? para zai-
ste iest, ktora śię na mały
czas pokazuie, a potym
niszczeie.) * Przyp. 27, 1.
15. Miasto tego, coby-
śćie mieli mowić; będźieli
PAN * chćiał, a będźiemy-
li żywi, uczynimy to albo
owo. *Dźie. 18, 21. 1 Kor. 4, 19.
Hebr. 16, 7.
16. Ale teraz chlubićie
śię w pysze swoiey. Wszel-
ka chluba takowa zła iest.
17. Przetoż, kto umie
dobrze czynić, a nie czyni,
grzech * ma. * Luk. 12, 47.

Rozdźiał V.

Bogaczom sądu Bożego sro-
gość opowiada, gromiąc ich har-
dość. 7. Aby ubodzy słysząc o
nieszczęśliwym bogaczow dokon-
naniu, skromnie znośili ućiski.
12 Odwodźi od lekkomyślnych przy-
sięgą. 13. W utrapieniu i w cho-
robie coby czynić.

Nuż teraz bogacze, płacz-
ćie, narzekaiąc nad
nędzami waszymi, ktore
przyydą.
2. Bogactwo wasze zgni-
ło: a szaty wasze mole
zgryzły.
3. Złoto wasze i śrebro
wasze pordzewiało: a rdza
ich będźie na świadectwo
przećiwko wam, i pożrze
ćiała wasze iako ogień.
Zgromadźiliśćie skarb na
ostatnie dni.
4. Oto zapłata * robot-
nikow, ktorzy żęli krainy
wasze, od was zatrzymana
woła, a wołania żeńcow
weszły do uszu PANA Za-
stępow. * 3 Moy. 19, 13.
5 Moy. 24, 15.
5. Żyliśćie w roskoszach
* na źiemi, i buialiśćie:
wytuczyliśćie serca wasze,
iako na dźień zabiiania
ofiar. * Luk. 16, 25.
6. Potępiliśćie, zamor-
dowaliśćie sprawiedliwe-
go; a nie sprzećiwia śię
wam.
7. Przetoż braćia bądź-
ćie ćierpliwymi, aż do
przyyśćia Pańskiego. Oto
oracz oczekawa drogiego
pożytku źiemie, ćierpliwie
go oczekawaiąc, ażby otrzy-
mał deszcz ranny i wie-
czorny.
8. Bądźćież i wy * ćier-
pliwymi, a utwirdzayćie
serca wasze: abowiem śię
przybliża przyyśćie Pań-
skie. * Luk. 21, 19.
9. Nie wzdychayćie ie-
dni przećiwko drugim, bra-
ćia: abyśćie nie byli osą-
dzeni. Oto Sędźia iuż
przede drzwiami stoi.

10. Bierzćie na przykład bráćia moi, utrapienia i ćierpliwośći, * Proroki: ktorzy mowili w imieniu Pańskim. * Matt. 5, 12.

11. Oto za błogosłáwione mamy te, ktorzy ćierpieli. O ćierpliwośći * Jobowey słycháliśćie, i koniec Páński widźieliśćie, iż wielce miłośierny iest PAN i litośćiwy. * Job. 1, 21.

12. A przed wszystkimi rzeczami bráćia moi, nie* przyśięgayćie ani przez niebo, ani przez źiemię, ani żadną inszą przyśięgą. Ale niech będźie † mowa wásza; tak, tak; i nie, nie: abyśćie w sąd nie wpádli. * Matt. 5, 34. † Matt. 5, 37.

13. Jest kto utrapiony miedzy wami? niechże śię modli. Jest kto dobrey myśli? niechayże śpiewa.

14. Choruie kto miedzy wami: niechże zawoła Stárszych Zborowych, a niech śię modlą zá nim, pomázuiąc * go oleykiem w imieniu Páńskim: * Mark. 6, 13. r. 16, 18.

15. A modlitwa wiáry uzdrowi chorego, i podnieśie go PAN: a ieżliby śię grzechu dopuśćił, będźie mu odpuszczono.

16. Wyznaway ćie iedni przed drugimi upadki: a modlćie śię iedni zá drugimi, abyśćie byli uzdrowieni; wiele może uprzyyma modlitwa spráwiedliwego.

17. Eliasz był * człowiek tymże biedom poddany iáko i my, a modlitwą modlił śię żeby deszcz nie padał: i nie padał deszcz na źiemię trzy láta i sześć mieśięcy.
* 1 Krol. 17, 1. r. 18, 45. Luk. 4, 25.

18. I záś śię modlił, a wydało niebo deszcz, i źiemia zrodźiła owoce swoie.

19. Bráćia, ieżliby śię kto z was obłądźił od prawdy, a náwroćiłby go * kto: * Matt. 18, 15. Galat. 6, 1.

20. Niechże wie, że ktoby odwroćił grzesznika od błędney drogi iego, záchowa duszę od śmierći, i zákryie mnostwo * grzechow. * Przyp. 10, 12. 1 Piotr. 4, 8.

Digitized by Google

List Pierwszy Powszechny Swiętego Piotra Apostoła.

TEn list S. Piotra do utwirdzenia w wierze braći tych, ktorzy przyjęli naukę zbawienną, (w rozd. 5. w. 12.) napisany, zamyka w sobie.

I. Zbawienne dobrodziejstwa B. ktore on wybranym swoim tu iuż dał, wiarą, miłośćią i nadzieią one darowawszy, i ktore im w onym przyszłym żywoćie z łaski swoiey da, w rozd. 1. od w. 3. do 13.

II. Napominanie wszystkim używaiącym dobrodziejstw B. do dwojakich powinnośći; do pospolitych wszystkim wiernym, przećiwko Panu Bogu, sumnieniu swemu, i bliźniemu, w rozd. 1. od w. 13. aż do 13. w rozd. 2. Pewnym osobom należące, mianowićie poddanym przećiwko Zwierzchnośćiom, czeladzi przećiwko państwu ich, małżonkom przećiwko sobie, w rozd. 2. od w. 13. aż do 8. w rozd. 3. A potym się wraca do powinnośći pospolitych opisowania. Tu zaś znowu podawa osobne powinnośći sługom B. przećiwko Kośćiołowi B. młodzi przećiwko starszym, w rozd. 5. w. 8. Jeszcze znowu do podawania powinnośći wszystkim należących obraca się, a potym dziękowaniem i modlitwą zamyka.

Rozdział I.

Wystawia łaskę Bożą w Chrystuśie nam pokazaną. 7. Ktorą przyymuiemy wiarą, a posiadamy nadzieią. 10. O ktorey Prorocy przepowiadali. 15. Upomina, aby wierni świat. 23. J pierwszy żywot swoy opuśćiwszy, Bogu się przypodobali.

PIotr, Apostoł JEzusa Chrystusa, przychodniom rosproszonym w Pońcie, w Galacyi, w Kapadocyi, w Azyi, i w Bytynii:
2. Wybranym według przeyrzenia Boga Oyca, przez poświecenie Ducha, ku posłuszeństwu i pokropieniu krwie Jezusa Chrystusa. Łaska wam * i pokoy niech się rozmnoży.

* Galat. 1, 3. 2 Piotr. 1, 2.

LE. na dzień S. Symona i Judy.

3. BŁogosławiony niech będźie * Bog i Oćiec PANA naszego JEzusa Chrystusa, ktory według wielkiego miłośierdźia swego odrodźił nas ku nadźiei żywey przez zmartwychwstanie JEzusa Chrystusa od umarłych: * 2 Kor. 1, 3.

4. Ku dziedzictwu niesKażitelnemu i niepokalanemu, i niezwiedłemu, w niebiesiech dla was zachowanemu;

5. Ktorzy mocą Bożą strzeżeni bywaćie przez wiarę ku zbawieniu, ktore zgotowane iest, aby było obiawione czasu ostatecznego.

6. W czym weselićie się, teraz * maluczko (ieżliże potrzeba) zasmuceni w rozmaitych pokusach.

* 2 Kor. 4, 17. 1 Piotr. 5, 10.

7. Aby doświadczenie wiary waszey daleko droższe niż złoto, ktore ginie, ktorego iednak przez * ogień doświadczaią, znalezione było, wam ku chwale, i ku czći, i ku sławie, w obiawienie Jezusa Chrystusa. * Przyp. 17, 3.

8. Ktorego * nie widziawszy, miłuiećie: ktorego teraz niewidząc, wszakże weń wierząc, weselićie się radośćią niewymowną i chwalebną: * Jan. 20, 29.

9. Odnosząc koniec wiary waszey, zbawienie dusz. *

10. O ktorym zbawieniu wywiadowali się, i badali się Prorocy; ktorzy o tey łasce, ktora na was przyyść miała, prorokowali.

11. Badaiąc się, na ktory, albo na iaki czas obiawiał Duch Chrystusow, ktory w nich był: świadcząc pierwey o utrapieniach, ktore miały przyyść na Chrystusa, i o wielkiey zatym chwale.

12. Ktorym obiawiono iest, iż nie * samym sobie, ale nam tym usługowali, co wam teraz zwiastowano przez te, ktorzy wam kazali Ewangielią przez Ducha Swiętego z nieba zesłanego, na ktore rzeczy pragną patrzyć Aniołowie.

* Jan. 4, 38.

13 Przetoż przepasawszy biodra * myśli waszey, i trzeźwimi będąc, doskonałą mieyćie nadzieię ku tey łasce, ktora wam dana będźie w obiawienie Jezusa Chrystusa. * Luk. 12, 35.

14. Jako synowie posłuszni, ktorzy się nie przypodobywaćie przeszłym w nieumieiętnośći waszey pożądliwośćiom.

15. Ale iako ten, ktory was powołał, święty iest; i wy bądźćie * świętymi we

Digitized by Google

we wszelkim obcowaniu:
*Luk. 1, 75. 2 Kor. 7, 1.

16. Dla tego że napisano: Swiętymi * bądźcie, iżem JA iest Swięty.
*3 Moy. 11, 44. r. 19, 2. r. 20, 7.

17. A ponieważ Oycem nazywacie tego, ktory bez * braku osob, każdego sądzi według uczynku, patrzcież, abyście w boiaźni czas pielgrzymowania waszego trawili: *5 Moy. 10, 17. 2 Kron. 19, 7. Job. 34, 19. Dzie. 10, 34. Rzym. 2, 11. Galat. 2, 6. Efez. 6, 9. Koloss. 3, 25.

18. Wiedząc, iż nie* skazitelnymi rzeczami, śrebrem albo złotem wykupieni iesteście, od marnego obcowania waszego, od oycow podanego:
*Mark. 10, 45. 1 Kor. 6, 20. r. 7, 23.

19. Ale drogą krwią, iako * Baranka niewinnego i niepokalanego Chrystusa: *Zyd. 9, 14. 1 Jan. 1, 7. Objaw. 1, 5.

20. Przeyrzanego przed założeniem * świata, a objawionego czasow ostatecznych dla was:
* Rzym. 16, 25. Efez. 3, 9. Koloss. 1, 26.

21. Ktorzy przezeń wierzycie w Boga, ktory go wzbudził od umarłych, i dał mu chwałę, aby wiara i nadzieia wasza była w Bogu.

22. Ponieważeście dusze wasze oczyścili posłuszeństwem prawdy przez Ducha Swiętego, ku nie obłudney * braterskiey miłości, z czystego serca iedni drugie miłuycie uprzyymie: * Rzym. 12, 10. 1 Piotr. 2, 17.

23. Odrodzeni będąc, * nie z naśienia skazitelnego, ale z nieskazitelnego przez słowo Boże żywe i trwaiące na wieki. *Jak. 1, 18.

24. Ponieważ wszelkie ciało iest iako * trawa, i wszelka chwała człowieka iako kwiat trawy: uwiędła trawa, i kwiat iey opadł. *Psalm. 102, 12. i. 103, 15. Izai. 40, 6. Jak. 1, 10.

25. Ale słowo Boże trwa na wieki. A toć iest słowo, ktore wam iest zwiastowane.

Rozdział II.

Upomina, aby żywot prowadzili, iaki na odrodzone należy. 6. I aby ich wiara w Chrystusa nie słabiała. 11. Na ostatek do posłuszeństwa przećiwko przełożonym

nym. 21. I do znoszenia ućiſkow przykładem Chryſtuſowym prowadźi.

PRzetoż złożywszy* wszelaką złość, i wszelaką zdradę, i obłudę, i zazdrość, i wszelakie obmowiſka:
* Rzym. 6, 4. Efez.4,22. Kol. 3, 8. Zyd. 12, 1.
2. Jako dopiero narodzone niemowiątka, szczerego mleka słowa Bożego pożądayćie, abyśćie przez nie urośli.
3. Jeżliśćie tylko skosztowali, * że dobrotliwy ieſt PAN. * Pſalm 34, 9.
4. Do ktorego przyſtępuiąc, do kamienia żywego; acz od ludźi odrzuconego, ale od Boga wybranego, i kosztownego:
5. I wy iako żywe kamienie budujćie śię, w dom duchowny, w kapłaństwo * święte, ku ofiarowaniu duchownych † ofiar, przyiemnych Bogu przez JEzuſa Chryſtuſa.
* Obiaw.1,6. † Rzym.12,1.
6. A przetoż mowi * Piſmo: oto kładę na Syonie kamień narożny węgielny, wybrany, kosztowny; a kto † weń uwierzy, nie będźie zawſtydzony. * Izai.28,16. Rzym.9,33.
† Pſalm 2, 12. Przyp.16,20. Izai.30,18. Jer.17,7.
7. Wam tedy wierzącym ieſt uczćiwośćią: ale nieposłusznym, kamień, ktory odrzućili * buduiący, ten śię ſtał głową węgielną, i kamieniem † obrażenia, i opoką zgorszenia:
* Pſalm 118, 22. Matt.21,42. Dźie.4, 11. † Izai.8, 14.
8. Tym, ktorzy śię obrażaią o słowo, nieposłuszni będąc, na co też wyſtawieni ſą.
9. Ale wy ieſteśćie rodzaiem wybranym, Krolewſkim * Kapłańſtwem, narodem świętym, ludem nabytym, abyśćie opowiadali cnoty tego, ktory was powołał z ćiemnośći, ku dźiwney ſwoiey światłośći. * 2 Moy. 19, 6. Izai. 61, 6.
10. Ktorzyśćie niekiedy byli nie * ludem, aleśćie teraz ludem Bożym: ktorzyśćie niekiedy nie doſtąpili byli miłośierdźia, aleśćie teraz miłośierdźia doſtąpili. * Ozea. 2, 23. Rzym.9,25.

LE. na N.3. po Wielkieynocy.

11. NAmilśi proszę was, abyśćie śię iako przychodniowie i gośćie

wſtrzy-

wstrzymawali od * ćielesnych pożądliwośći, ktore walczą przećiwko duszy.
* Rzym.13, 14.

12. Obcowanie * wasze maiąc poczćiwe miedzy Pogany; aby miasto tego, w czym was pomawiaią iako złoczyńce dobrym śię uczynkom waszym przypatruiąc, chwalili Boga † w dźień nawiedzenia.
* Filip. 2, 15. † Matt. 5, 16. 1 Piotr. 3, 16.

13. Bądźćież tedy poddani wszelkiemu ludzkiemu Urzędowi dla PANA, bądź Krolowi, iako nawyższemu:

14. Bądź Przełożonym, iako od niego postanym, ku pomśćie źle czyniących, a ku chwale dobrze czyniących.

15. Abowiem tak iest wola Boża, abyśćie dobrze czyniąc, usta zatkali nieumieiętnośći głupich ludźi.

16. Jako wolni, a nie iako * ći, ktorzy wolność zasłoną złośći maią; ale iako sludzy Boży.
* Galat. 5, 13.

17. Wszystkie czćićie. Braterstwo * miłuyćie. Boga śię boyćie. Krola w uczćiwośći mieyćie. *
* Rzym.12, 10.

LE. na N. 2. po Wielkieynocy.

18. Sludzy, bądźćie * poddani panom we wszelakiey boiaźni; nie tylko dobrym i bacznym, ale i dźiwnym. * Efez.6, 5. Koloss.3, 22. Tyt.2, 9.

19. Boć to iest łaska, ieźli kto dla sumnienia Bożego ponośi frasunki, ćierpiąc bezwinnie.

20. Bo coż iest za chwała, ieźli grzesząc i policzkowani będąc ćierpićie? ale ieźli dobrze * czyniąc i ćierpiąc znośićie, to iest łaska u Boga. * Matt.5, 10. Luk.6, 22.

21. Abowiem na to też powołani iesteśćie: ponieważ i Chrystus ćierpiał za nas, zostawiwszy nam przykład, abyśćie naśladowali stop iego.

22. Ktory grzechu * nie uczynił, ani znaleźiona iest zdrada w uśćiech iego.
* Izai. 53, 9. 2 Kor. 5, 21. 1 Jan. 3, 5.

23. Ktoremu gdy złorzeczono, nie odzłorzeczył: gdy ćierpiał, nie groźił: ale poruczył krzywdę temu, ktory sprawiedliwie sądźi.

24. Ktory grzechy nasze * na ćiele swoim zaniosł na

drzewo; abyśmy obumarszy grzechom, sprawiedliwości żyli: ktorego śiniałością uzdrowieni iesteśćie. *Izai.53, 4.5.

25. Abowiemeśćie byli iako owce błądzące: ale teraz iesteśćie nawroceni do Pasterza i Biskupa dusz waszych.*

Rozdział III.

Chrześćiańskie małżonki mężom swych choć i niewiernych lekce sobie ważyć nie maią. 5. Przykładem pobożnych małżonek. 8. Każdemu wiernemu należące napominanie dawa. 14. Wierni prześladowanie skromnie znośić. 16. I poczet wiary swoiey wydawać maią.

Także i żony* bądźcie poddane mężom swoim: aby i ći, ktorzy nie wierzą słowu, przez pobożne obcowanie żon, bez słowa † byli pozyskani; * Efez. 5, 22. Kolos. 3, 18. † 1 Kor. 7, 16.

2. Obaczywszy czyste w boiaźni Bożey obcowanie wasze.

3. Ktorych ochędostwo niech * będźie, nie ono zwierzchne, w splećieniu włosow, i obłożeniu śię złotem, albo w ubieraniu śię w szaty: *1 Tym. 2, 9. Tyt. 2, 3.

4. Ale on skryty serdeczny człowiek, zależący w nieskażeniu ćichego i spokoynego ducha, ktory iest przed obliczem Bożym kosztowny.

5. Abowiem tak niekiedy i one święte małżonki, ktore nadźieię miały w Bogu, zdobiły śię; będąc poddane mężom swoim.

6. Jako Sara była posłuszna Abrahamowi, nazywaiąc* go panem: ktorey wy stałyśćie śię corkami, gdy dobrze czynićie, nie boiąc śię żadnego postrachu. * 1 Moy. 18, 12.

7. Także i wy mężowie mieszkayćie z nimi* umieiętnie; a iako mdleyszemu naczyniu niewieśćiemu oddawayćie uczćiwość, iako też społdźiedźiczkom łaski † żywota: aby śię modlitwy wasze nie przerywały. * 1 Kor. 7, 3. † Gal. 3, 28.

LE. na N. 5. po S. Troycy.

8. Na koniec, wszyscy bądźćie * iednomyślni, społćierpiący doległośći, braterstwo miłuiący, miłośierni i dobrotliwi. * Rzym. 15, 5. Filip. 3, 16.

9. Nie oddawaiąc złego * za złe, ani łaiania za łaianie: lecz przećiwnym obyczaiem dobrorzecząc;

gdyż

gdyż wiećie, iż na to powołani iesteśćie, abyśćie błogosławieńistwo odziedziczyli. *Przyp.20,22. Matt.5,39. Rzym.12,17. 1 Tess.5,15.

10. Abowiem kto chce żywot * miłować, i oglądać dni dobre, niech pohamuie ięzyka swego od złego, a usta iego niech nie mowią zdrady. *Psalm 34,13.

11. Niech śię odwroći * od złego, a czyni dobre: niech szuka pokoiu, i ściga go. * Izai.1,16.

12. Abowiem oczy Pańskie otworzone są na sprawiedliwe, a uszy iego ku proźbie ich: lecz oblicze Pańskie przećiwko tym, ktorzy czynią złe rzeczy.

13. I ktoż iest, coby wam złe uczynił, ieżlibyśćie dobrego naśladowcami byli?

14. Ale choćiabyśćie też * ćierpieli dla sprawiedliwośći, błogosławieni iesteśćie: a strachu ich † nie lękayćie śię, ani trwożćie sobą; ale PANA Boga poświęcayćie w sercach waszych.* * Matt. 5, 10. 1 Piotr. 2, 20. † Izai.8, 12. Matt.10, 26.

15. A bądźćie zawsze gotowi ku daniu odpowiedźi każdemu, domagaiącemu śię od was rachunku o tey nadźiei, ktora w was iest, z ćichośćią i z boiaźnią, maiąc * sumnienie dobre. * 1 Piotr. 2, 12.

16. Aby w tym, w czym was pomawiaią iako złoczyńce, zawstydźili śię ći, ktorzy naganę dawaią waszemu dobremu obcowaniu w Chrystuśie.

17. Lepiey bowiem iest, abyśćie dobrze czyniąc, ieśli śię tak podoba woli Bożey, ćierpieli, niżeli źle czyniąc.

18. Bo i Chrystus raz za grzechy * ćierpiał sprawiedliwy za niesprawiedliwe: aby nas przywiodł do Boga, umartwiony będąc ćiałem, ale ożywiony duchem. * Rzym. 5, 6. Żyd. 9, 28.

19. Przez ktorego i tym duchom, ktorzy są w więźieniu, przyszedszy kazał.

20. Ktorzy niekiedy nieposłuszni byli, gdy* raz oczekawała Boża ćierpliwość za dni Noego, kiedy korab gotowano; w ktorym mało (to iest ośm) dusz zachowane są w wodźie. * 1 Moy.6,7.14. r.7, 1. Matt. 24, 37. Luk.17, 26.

21. Czego teraz chrzest

wzo-

wzorem będąc, zachowywana (nie zſkładanie ćieleſnego plugaſtwa, ale dopytanie śię ſummienia dobrego u Boga) przez zmartwychwſtanie Jezuſa Chryſtuſa:

22. Ktory ieſt na prawicy Bożey, ſzedſzy do nieba, podbiwſzy ſobie Anioły, i zwierzchnośći, i mocy.

Rozdział IV.

Przykład ućierpienia Chryſtuſa PANA nam wyſtawiwſzy, napomina nas, abyśmy śię grzechow ſtrzegli. 7. Zaleca modlitwę. 8. Miłość. 9. Gośćinność. 10. Wierność w urzędzie. 11. Służbę B. 12. I ćierpliwość dla imienia P. 17. Karanie Boże śię od domu iego zacżyna.

POnieważ tedy Chryſtus ućierpiał za nas w ćiele, i wy też tąż myślą bądźćie uzbroieni: że ten, co ćierpiał w ćiele, przeſtał grzechu;

2. Aby iuż więcey nie ćieleſnym pożądliwośćiom, ale woli Bożey żył oſtatek czaſu w ćiele.

3. Abowiem doſyć nam, żeśmy * przeſzłego czaſu żywota, popełniali lubośći poganow, chodząc w roſpuſtach, w pożądliwośćiach, w opilſtwach, w bieśiadach, w piiańſtwach i ſproſnych bałwochwalſtwach. * Efez. 4, 17.

4. Przetoż, że śię wy z nimi nie zchadzaćie na taką zbyteczną roſpuſtę, zda śię im rzeczą obcą, i bluźnią to.

5. Ci dadzą liczbę temu, ktory gotowy ieſt ſądźić żywe i umarłe.

6. Dla tego bowiem i umarłym kazano Ewangielią: aby ſądzeni byli według ludźi z ſtrony ćiała, ale żyli według Boga Duchem.

7. A wſzyſtkiemuć śię koniec przybliża. Przetoż trzeźwimi bądźćie, i czułymi ku modlitwom.

LE. na N. po W. Wſtąpieniu.

8. A nade wſzyſtko mieyćie uprzyymą miłość iedni ku drugim: abowiem miłość * zakryie mnoſtwo grzechow.

* Przyp. 10, 12. Jak. 5, 20.

9. Gośćinnymi * bądźćie iedni ku drugim bez † ſzemrania. * Rzym. 12, 13. † Filip. 2, 14.

10. Każdy iako wźiął * dar, tak nim ieden drugiemu uſługuyćie; iako dobrzy ſzafarze rozliczney łaſki Bożey. * Rzym. 12, 6.

11. Je-

Digitized by Google

11. Jeźli kto mowi, niech mowi * iako wyroki Boże: ieźli kto posługuie, niech to czyni iako z śiły, ktorey Bog dodawa; aby we wszystkim chwalony był Bog przez JEzusa Chrystusa, ktoremu należy chwała i panowanie na wieki wiekow, Amen. *

* Jerem 23,28.

12. Namileyśi, niech wam nie będźie rzeczą dźiwną ten ogień, ktory na was przychodźi ku doświadczeniu waszemu, iakoby co obcego na was przychodźiło.

13. Ale radnyćie śię z tego, żeśćie uczestnikami * ućierpienia Chrystusowego: abyśćie śię i w obiawienie chwały iego z radośćią weselili. * 2 Kor.4,10. Filip.3,10. 1 Piotr.1,7.

14. Jeźli was lżą dla imienia * Chrystusowego, błogosławieni iesteśćie gdyż on Duch chwały a Duch Boży odpoczywa na was; ktory względem nich bywa bluźniony, ale względem was bywa uwielbiony.

* Matt.5,10. Luk.6,22.

15. A żaden z was * niech nie ćierpi iako mężoboyca, albo złodźiey, albo złoczyńca, albo iako w cudzy urząd śię wtrącaiący.

* 1 Piotr.2,19. r.3,17.

16. Lecz ieźli ćierpi iako Chrześćianin, niech śię nie wstydźi; owszem niech chwali Boga w tey mierze.

17. Abowiem czas iest aby śię sąd począł * od domu Bożego. A ponieważ naprzod zaczyna śię † od nas, iakiż będźie koniec tych, co są nieposłuśni Ewangielii Bożey?

* Jerem. 25, 29. Ezech.9, 6. † Luk. 23,31.

18. A ponieważ sprawiedliwy * ledwie zbawiony będźie: niezbożny i grzeszny gdźież śię okaże?

* Przyp. 11,31.

19. Przetoż i ći, ktorzy ćierpią według woli Bożey, niechay iemu, iako wiernemu Stworzyćielowi poruczaią dusze swoie, dobrze czyniąc.

Rozdźiał V.

Starszych, aby wiernie służyli Kośćiołowi Bożemu, i nie panowali nad nim. 5. Młodszych, aby Starszym poddanymi. 6. A wszystkich, aby śię uniżali. 8. Trzeźwimi i czuynymi będąc. 9. Odpor daiąc szatanowi napomina.

STarszych, ktorzy są miedzy wami, proszę ia

ia spolstarszy i świadek ućierpienia Chrystusowego, i uczestnik chwały, ktora ma bydź obiawiona.

2. Paśćie trzodę Bożą, ktora iest miedzy wami, doglądaiąc iey nie poniewolnie, ale dobrowolnie; nie dla sprosnego zysku, ale ochotnym umysłem.

3. Ani iako panuiąc nad dźiedźictwem Pańskim, ale wzormi * będąc trzody.

* 1 Tym. 4, 12. Tyt. 2, 7.

4. A gdy śię okaże ono Kśiążę pasterzow, odniesiećie niezwiędłą * koronę chwały. * 1 Kor. 9, 25. 2 Tym. 4, 8.

LE. na N. 3. po S. Troycy.

5. TAkże młodśi bądźćie poddani starszym: a wszyscy iedni drugim bądźćie* poddani. Pokorą bądźćie wewnątrz ozdobieni: gdyż Bog pysznym śię † sprzećiwia, a pokornym łaskę dawa. * Rzym. 12, 10. † Job. 22, 29. Przyp. 3, 34. r. 29, 23.

6. Unizayćież śię tedy * pod mocną ręką Bożą, aby was wywyższył czasu swego. * Luk. 14, 11. r. 18, 14. Jak. 4, 6.

7. Wszystko staranie wasze * wrzućiwszy nań: gdyż on ma pieczą o was.

* Psalm 55, 23. Matt. 6, 25. Luk. 12, 22.

8. Trzeźwimi bądźćie, czuyćie. Abowiem przećiwnik wasz diabeł iako lew * ryczący obchodźi, szukaiąc kogoby pożarł.

* Job. 1, 7. r. 2, 2. Luk. 22, 31.

9. Ktoremu dawayćie odpor, mocni będąc w wierze, wiedząc, iż śię takoweż ućierpienia nad braterstwem waszym, ktore iest na świećie, wykonywaią.

10. A Bog wszelkiey łaski, ktory nas powołał do wieczney chwały swoiey w Chrystusie JEzuśie, gdy maluczko * ućierpićie, ten niech was doskonałymi uczyni, utwierdźi, umocni i ugruntuie.

* 2 Kor. 4, 17. 1 Piotr. 1, 6.

11. Jemu niech będźie chwała i panowanie na wieki wiekow, Amen. *

12. Przez Sylwana, wam wiernego brata iako rozumiem, krotkom pisał, napominaiąc i świadcząc, iż ta iest prawdźiwa łaska Boża, w ktorey stoićie.

13. Pozdrawia was spolwybrany Zbor ten, ktory iest w Babilonie; i Marek, syn moy.

14. Po-

Digitized by Google

14. Pozdrowćie iedni * drugich w pocałowaniu miłośći. Pokoy niech będźie wam wßystkim, ktorzyśćie w Chrystuśie JEzuśie, Amen. *Rzym.16,16

List Wtory Powßechny Swiętego Piotra Apostoła.

W tym liśćie, w ktorym śię stan Kośćioła Bożego wesoły i smętny opisuie.

I. Napomina Duch Boży wßystkich, aby śię starali o znaiomość i uczestnictwo zbawiennych dobrodźiejstw B. należących, iako do rozmnożenia śię w ßczerey pobożnośći, tak służących do otrzymania żywota wiecznego, potym śię starali o cnoty S. z wiary pochodzące; a tu przyczynę tego napominania kładźie, w rozd. 1.

II. Przestrzega od fałßywych Nauczyćielow i ich fałßywey nauki, zatym od naśmiewcow niewierzących o sądnym dniu, i od ich żywota złego. Przyczym potężnie dowodźi przyyśćia dnia sądnego, i iakim sposobem odprawowany będźie, mianuie.

Rozdział I.

Dobroć Bożą. 5. Z skarby wiary przypomniawßy. 6. świątobliwość żywota zaleca. 12. A żeby było tym ważnieyße upominanie iego. 14. że iuż bliskim iest śmierći, oznaymuie. 16. A że oczywistym iest prawdy Chrystusowey świadkiem twirdźi. 19. Słowo Boże zaleca.

Symon Piotr, sługa i Apostoł JEzusa Chrystusa, tym, ktorzy rownie z nami kosztowney wiary dostali, przez sprawiedliwość Boga naßego i Zbawićiela naßego JEzusa Chrystusa.

2. Łaska i pokoy* niech śię wam rozmnoży, przez poznanie Boga, i JEzusa PANA naßego:
*Galat.1,3. 1 Piotr.1,2.

3. Jako nam iego Boska moc wßystko, co* do żywota i do pobożnośći należy, darowała przez poznanie tego, ktory nas powołał ku sławie i ku cnoćie:
*1 Kor.1,5.

4. Przez co barzo wielkie i kosztowne obietnice nam są darowane; abyśćie śię przez nie stali uczestnikami Boskiego przyrodzenia, uszedßy skażenia tego,

ktore

ktore ieſt na świećie w pożądliwośćiach.

5. Ku temu tedy ſamemu wſzelkiey pilnośći przykładaiąc, przydayćie do wiary waſzey cnotę, a do cnoty umieiętność:

6. A do umieiętnośći powśćiągliwość, a do powśćiągliwośći ćierpliwość, a do ćierpliwośći pobożność:

7. A do pobożnośći braterſką miłość, a do miłośći braterſkiey łaſkę.

8. Abowiem gdy to będźie przy was, a obfićie będźie; nie prożnymi, ani niepożytecznymi wyſtawi was w znaiomośći PAna naſzego JEzuſa Chryſtuſa.

9. Bo przy kim tych rzeczy niemaſz, ślepy ieſt; a tego, co ieſt dalekó, nie widźi, zapomniawſzy na oczyśćienie od dawnych grzechow ſwoich.

10. Przetoż bráćia, raczey śię ſtarayćie, abyśćie powołanie i wybranie waſze mocne czynili: abowiem to czyniąc, nigdy śię nie potkniećie.

11. Tak bowiem hoynie wam dane będźie weśćie do wiecznego kroleſtwa, PANA naſzegó i Zbawićiela JEzuſa Chryſtuſa.

LE. na dźień Przemienienia Pańſk.

12 Przetoż nie zaniedbam was zawſze upominać o tych rzeczach: choćiaśćie umieiętni i utwierdzeni w teraznieyſzey prawdźie.

13. Boć to mam za ſłuſzną rzecz poki m ieſt w tym przybytku, abym was pobudzał przez napominanie.

14. Wiedząc, iż prętkie ieſt złożenie przybytku moiego, iako mi i PAN naſz JEzus * Chryſtus obiawił. * Jan. 21, 19.

15. A ſtarać śię będę o to ze wſzelakiey miary, abyśćie wy i po ześćiu moim te rzeczy ſobie przypominali.

16. Abowiem nie baśni iakich miſternie * wymyślonych naśladuiąc, uczyniliśmy wam znaiomą Pána naſzego JEzuſa Chryſtuſa moc i przyyśćie: ale iako ći, † ktorzyśmy oczyma ſwymi widźieli wielmożność iego.

* 1 Kor. 1, 17. r. 2, 1. 13. † Jan. 1, 14. r. 14, 9. r. 20, 25. 1 Jan. 1, 1.

17. Wźiął bowiem od Boga

Digitized by Google

Boga Oyca cześć i chwałę, gdy mu był przynieśiony głos taki od wielmożney chwały: Ten iest on * Syn moy miły, w ktorym mi śię upodobało. * Matt. 17, 5. Mark. 9, 7. Luk. 9, 35.

18. A głos ten myśmy słyszeli z nieba przynieśiony, będąc z nim na oney gorze świętey.*

19. I mamy mocnieyszą mowę Prorocką: Ktorey pilnuiąc iako świece w ćiemnym mieyscu świecącey, dobrze czynićie, ażby dźień oświtnął, a iutrzenka weszła w sercach waszych.

20. To napierwey wiedząc, iż żadne Proroctwo Pisma, nie iest własnego wykładu.

21. Abowiem nie z woli ludzkiey* przynieśione iest niekiedy Proroctwo: ale od Ducha Swiętego pędzeni będąc, mowili święći Boży ludźie. *2. Tym. 3, 16.

Rozdział II.

Upominania potrzebę pokazuie dla fałszywych nauczyćielow. 3. Ich sztuki złe i zginienie opisuie. 12. A one do niemych zwierząt. 17. I studzien bez wody przyrownywa.

Byli też i fałszywi* Prorocy miedzy ludem, iako i miedzy wami będą fałszywi nauczyćiele; ktorzy z sobą wprowadzą kacerstwa zatracenia; i Pana, ktory ie kupił, zaprzą śię, sami na śię przywodząc prędkie zginienie.
*5 Moy. 13, 1. Matt. 24, 11.

2. A wiele ich naśladować będą zginienia ich, przez ktore droga prawdy będźie bluźniona:

3. I przez łakomstwo zmyślonymi słowy wami kupczyć będą, ktorym sąd z dawna nie omieszkawa, i zatracenie ich nie drzemie.

4. Abowiem ieźli Bog Aniołom, * ktorzy byli zgrzeszyli, nie przepuśćił, ale strąćiwszy ie do piekła, podał łancuchom ćiemnośći, aby byli zachowani na sąd. * Judas w. 6.

5. Także i pierwszemu światu * nie przepuśćił; ale Noego † samoosmego, kaznodźieię sprawiedliwośći zachował, przywiodszy potop na świat niepobożnych: * 1 Moy. 7, 17. † 1 Moy. 7, 13.

6. I miasta Sodomczykow i Gomorry w popioł obroćiwszy, podwroceniem potępił; wystawiwszy ie na

Digitized by Google

przykład tym, ktorzyby nie-pobożnie żyli:

7. A sprawiedliwego * Lota, onych niezbożnikow rospustnym obcowaniem strapionego, wyrwał.

* 1 Moy. 19, 14.

8. Abowiem widzeniem i słyszeniem on sprawiedliwy mieszkaiąc miedzy nimi, dzień po dniu duszę sprawiedliwą uczynkami ich niezbożnymi trapił.

9. Umie PAN pobożnych z pokuszenia wyrywać, a niesprawiedliwych na dzień sądu ku karaniu chować.

10. A nawiecey tych, ktorzy za ciałem w pożądliwości plugastwa chodzą, a zwierzchnością pogardzaią, śmieli, i sobie się podobaiący, nie wzdrygaią się bluźnić przełożeństw.

11. Chociaż Aniołowie będąc więtszymi siłą i mocą, nie przynoszą przeciwko nim przed PANA bluźnierskiego sądu.

12. Ale ci iako bydło bezrozumne, ktore za przyrodzeniem idzie, sprawione na ułowienie i skazę, bluźniąc to, czego* nie wiedzą, w tey skażie swoiey zaginą: * Judas w. 10.

13. I odniosą zapłatę niesprawiedliwości, iako ci, ktorzy maią za roskosz każdodzienne lubości: będąc plugastwem i zmazą, roskosz maią w zdradach swoich, z wami bankietuiąc.

14. Oczy maiąc pełne cudzołostwa, i bez przestania grzeszące. Przynądzaiąc dusze niestateczne, maiąc serce wyćwiczone w łakomstwie, synowie przeklectwa:

15. Ktorzy opuściwszy prostą drogę, zbłądzili; naśladuiąc * drogi Balaama, syna Bosorowego, ktory zapłatę niesprawiedliwości umiłował.

* 4 Moy. 22, 23. Jud. w. 11.

16. Ale miał karanie za swoy występek: ponieważ podiarzmu niema oślica podana, człowieczym głosem przemowiwszy, zahamowała szaleństwo Proroka.

17. Ci są studniami * bez wody, obłoki od wichru pędzone, ktorym chmura ciemności na wieki iest zachowana. * Judas w. 12.

18. Abowiem nadęto prożność mowiąc, przynądzaią przez pożądliwość ciała i rospusty tych, ktorzy

Digitized by Google

czy byli prawdziwie ućie-
kli od obcuiących w błę-
dzie:

19. Wolność im obie-
cuiąc, a sami będąc niewol-
nikami skazy. Abowiem
kto iest* od kogo przewy-
ćiężony, temu też iest znie-
wolony. * Jan. 8, 34.
Rzym. 6, 10.

20. Bo ponieważ oni
uszli plugastw świata, przez
poznanie PANA i Zbawi-
ćiela JEzusa Chrystusa, a
znowu śię zaś nimi* uwi-
kławszy, zwyćiężeni bywa-
ią; stały śię ostateczne rze-
czy ich gorsze niż pierwsze.
* Matt. 12, 45. Zyd. 6, 4.
r. 10, 26.

21. Boby im było le-
piey, nie uznać drogi spra-
wiedliwośći, niżeli pozna-
wszy ią, odwroćić śię od
podanego im rozkazania
świętego.

22. Aleć śię im przyda-
ło według oney prawdzi-
wey przypowieśći: Pies
wroćił śię* do zwracania
swego; a świnia umyta
do walania śię w błoćie.
* Przyp. 26, 11.

Rozdział III.

Potrzeba braćią często upomi-
nać. 4. Dla niebezpieczeństwa
od naśmiewcow. 8. Upomina,
aby wedle zmysłu ćielesnego. 12.
O dniu Pańskim nie rozumieli.
14. Ale wiedzieli, że iuż prawie
obecny iest.

NAmileyśi, iuż ten dru-
gi list do was piszę,
ktorym wzbudzam przez
napominanie uprzyymą
myśl waszę.

2. Abyśćie pamiętali na
słowa przepowiedziane od
świętych Prorokow, i na
przykazanie nasze, ktorzy-
śmy Apostołami PANA i
Zbawićiela.

LE. na Niedz. 26. po S. Troycy.

3. To napierwey wiedząc
że przyydą* w osta-
teczne dni naśmiewcy, we-
dług własnych swoich po-
żądliwośći chodzący;
* 1 Tym. 4, 1. 2 Tym. 3, 1.
Judas w. 18.

4. I mowiący; gdźież
iest obietnica* przyyśćia ie-
go? bo iako oycowie za-
snęli, wszystko tak trwa od
początku stworzenia.
* Ezech. 12, 22.

5. Tego zaiste umyślnie
wiedźieć nie chcą, że śię nie-
biosa* dawno stały, i źie-
mia*† z wody i w wodźie
stanęła przez słowo Boże.
* 1 Moy. 1, 1. † Psalm 24, 2.

6. Dla czego on pierwszy
świat wodą będąc* za-

 topio-

topiony, zginał. * 1 Moy. 7, 18.

7. Lecz te niebiosa, ktore teraz są, i ziemia, tymże słowem odłożone są, i zachowane ogniowi na dźień sądu i zatracenia niepobożnych ludźi.

8. Ale ta iedna rzecz niech wam nie będźie tayna namileyśi, iż ieden dźień u PANA iest * iako tyśiąc lat; a tyśiąc lat, iako ieden dźień. * Psalm 90, 4.

9. Nie omieszkawać * PAN z obietnicą: (iako to niektorzy maią za omieszkanie) ale używa ** ćierpliwośći przećiwko nam, nie chcąc aby ktorzy zginęli, ale żeby śię wszyscy do † pokuty udali. * Zyd. 2, 2. ** Izai 30, 18. † Ezech. 18, 32. r. 33, 11.

10. A on dźień Pański przyydźie iako złodźiey * w nocy: w ktory niebiosa z wielkim trzaskiem przeminą, a żywioły rozpalone ogniem stopnieią, a źiemi i rzeczy, ktore są na niey, spalone będą. * Matt. 24, 43. 1 Tess. 5, 2. Obiaw. 3, 3. r. 16, 15.

11. Ponieważ śię tedy to wszystko ma rozpłynąć, iakimiż wy maćie bydź w świętych obcowaniach i pobożnośćiach:

12. Ktorzy oczekawaćie i śpieszyćie śię na przyyśćie dnia Bożego; w ktory niebiosa goraiące rozpuszczą śię, i żywioły pałaiące stopnieią.

13. Lecz nowych niebios i nowey źiemie * według obietnice iego oczekawamy, w ktorych sprawiedliwość mieszka. * * Izai. 65, 17. r. 66, 22. Obiaw. 21, 1.

14. Przetoż namileyśi, tego oczekawaiąc, staraycie śię, abyśćie bez zmazy i bez nagany od niego znaleźieni byli w pokoiu.

15. A nieskwapliwość PANA naszego mieyćie za zbawienie swoie: iako wam i miły brat nasz Paweł, według daney sobie mądrośći, pisał:

16. Iako i we wszystkich liśćiech * swoich mowiąc o tych rzeczach: miedzy ktorymi są niektore rzeczy trudne ku wyrozumieniu, ktore nieumieietni i niestateczni wykręcaią iako i inne pisma, ku swemu własnemu zatraceniu. * Rzym. 8, 19. 1 Kor. 15, 24. 1 Tess. 4, 15.

17. Wy

Digitized by Google

17. My tedy namileyśi, wiedząc to przedtym, strzeżcie śię, abyśćie błędem tych niezbożnikow nie byli zwiedźieni, i nie wypadli z waszey stateczności.

18. Ale rośććie w łasce i w znaiomośći PANA naszego i Zbawićiela Jezusa Chrystusa. Ktoremu niech będźie chwała i teraz, i na czasy wieczne, Amen.

List Pierwszy Powszechny Swiętego Jana Apostoła.

W tym liśćie, ktory w sobie zamyka naukę wielce potrzebną o Chrystusie PANIE, i o wiernych iego, także o Antychrystusie, i sługach iego, do rozmnożenia wiary i pobożności, w rozd.2 w.1. w rozd. 5. w. 13. Jan. S.

I. Uczy znać Chrystusa PANA w osobie iego, ktora ma dwie naturze, Boską i Ludzką, w rozd. 1. od w. 1. do 3. i w Urzędźie iego, w rozd. 1. w. 4. i gdźie indźie w tymże liśćie. Uczy też znać wierne iego, ktorzy rożni są od obłudnych: a potym ich poznać, że maią wiarę prawdźiwą, w rozd. 1. w. 4. i 3. w. 23. i 5. w. 1. Z wiary uczynki dobre, iako iest żywot pobożny, w 1. w. 5. w 2. w. 1. w 3. w. 3. uznanie niedostatkow swoich, i wierney prace swoiey, w 1. w. 8. miłość przećiwko Bogu i bliźnim, w 2. w. 5. w 3. w. 10. w 4. w. 7. w Chrystusie PANIE nadźieie pokładanie, w 2. w. 2. w 3. w. 3. od świata nienawiśći ponoszenie, w 3. w. 13. sumnienia dobrego przestrzeganie, i grzechami śię brzydzenie, w 3. w. 20. w 5. w. 18.

II. Przestrzega od złych rzeczy, mianowićie od miłośći świata, w 2. w. 15. od Antychrystusa i sług iego, fałszywey nauki, i bałwochwalstwa, w 2. w. 18. w 4. w. 1. w 5. w. 21.

Rozdział I.

O Słowie onym wiecznym, w ktorym iest żywot. 5. J światłość. 7. Mowiac. 9. Łaskę Bożą wiernym obiecuie, ieżliby pod ćiężarem grzechow wzdychaiąc, do iego śię miłośierdźia ućiekali.

TO było od początku, cośmy słyszeli, cośmy oczyma naszymi widźieli, i na cośmy patrzyli, i czego śię ręce nasze dotykały, o Słowie żywota:

2. (Bo żywot obiawiony iest: J widźieliśmy, i świadczymy, i zwiastuiemy wam on żywot wieczny, ktory był u Oyca, i obiawiony nam iest.)

Digitized by Google

3. Cośmy mowię widźieli i słyszeli, to wam zwiastuiemy: abyśćie i wy z nami społeczność mieli; a społeczność nasza aby była z Oycem i z Synem iego JEzusem Chrystusem.

4. A toć wam piszemy, aby radość wasza * zupełna była. * Jan. 15, 11.

5. A toć iest poselstwo, ktoreśmy słyszeli od niego, i zwiastuiemy wam, iż Bog iest * światłość, a żadney ćiemnośći w nim niemasz. * Jan. 8, 12. r. 9, 5.

6. Jeźlibyśmy rzekli, iż społeczność mamy z nim, a w ćiemnośći chodźimy, kłamamy; a nie czynimy prawdy.

7. A ieźli w światłośći chodźimy, iako on iest w światłośći, społeczność mamy miedzy sobą: a krew JEzusa Chrystusa Syna iego, oczyśćia * nas od wszelkiego grzechu. * Zyd. 9, 14. 1 Piotr. 1, 19. Obiaw. 1, 5.

8. Jeźlibyśmy rzekli, iż grzechu * nie mamy, sami śiebie zwodźimy; a prawdy w nas niemasz. * 1 Krol. 8, 46. 2 Kron. 6, 36. Przyp. 20, 9. Kazn. 7, 20.

9. Jeźlibyśmy wyznali * grzechy nasze; wiernyć iest BOG i * sprawiedliwy, aby nam odpuśćił grzechy, i oczyśćił nas od wszelkiey nieprawośći. * Psalm 32, 5. Przyp. 28, 13. Dan. 9, 5. Matt. 3, 6. Dźie. 19, 18. Jakub. 5, 16.

10. Jeźlibyśmy rzekli, żeśmy nie zgrzeszyli, kłamcą go czynimy; a słowa iego niemasz w nas.

Rozdźiał II.

Chrystus Pośrzednik i Przyczyńca. 3. Znaiomość Boża śię przez świętobliwość żywota pokazuie. 12. Ktora wszelkiego wieku ludźiom służy. 14. Byle przy samym Chrystusie trwali. 15. Swiat wzgardźić. 18. Antychrysta śię strzedz. 24. Przy poznaney prawdźie statecznie trwać.

Dźiatki moie, to wam piszę, abyśćie nie grzeszyli. A ieźliby kto zgrzeszył, mamy Orędownika u Oyca, JEzusa Chrystusa sprawiedliwego:

2. A on iest ubłaganiem za grzechy nasze; a nie tylko za nasze, ale też za grzechy * wszystkiego świata. * 1 Jan. 1, 9. r. 4, 10.

3. A przez to wiemy, żeśmy go poznali, ieźli przykazania iego zachowywamy.

4. Kto

4. Kto mowi: Znam go, a przykazania iego nie zachowywa; kłamca iest, a prawdy w nim niemasz.
5. Lecz ktoby zachował słowa iego, prawdziwie się w tym miłość Boża wykonała: przez to znamy, iż w nim iesteśmy.
6. Kto mowi że w nim mieszka, powinien iako on chodził, i sam także chodzić.
7. Bracia, nie nowe przykazania * wam piszę, ale przykazanie stare, ktoreście mieli od początku. A to stare przykazanie iest ono słowo, ktoreście słyszeli od początku. * 2 Jan. w. 5.
8. Zasię przykazanie * nowe piszę wam, ktore iest prawdziwe w nim i w was: iż ciemność przemiia, a prawdziwa ona światłość iuż świeci. *Jan. 13, 34.
9. Kto mowi iż iest w światłości, a brata swego nienawidzi, w ciemności iest aż dotąd.
10. Kto miłuie brata swego, w światłości mieszka, i zgorszenia w nim niemasz.
11. Lecz kto nienawidzi brata* swego, w ciemności iest, i w ciemności chodzi; a nie wie gdzie idzie, iż ciemność zaślepiła oczy iego.
* 1 Jan. 3, 14.
12. Piszę wam dziatki, iż wam są odpuszczone grzechy dla imienia iego.
13. Piszę wam oycowie, żeście poznali tego, ktory iest od początku. Piszę wam młodzieńcy, żeście zwyciężyli onego złośnika.
14. Piszę wam dziateczki, żeście poznali Oyca. Pisałem wam oycowie, żeście poznali onego, ktory iest od początku. Pisałem wam młodzieńcy, żeście mocni, a słowo Boże mieszka w was, a żeście zwyciężyli onego złośnika.
15. Nie miłuycie świata, ani tych rzeczy, ktore są na świecie. Jeżli kto miłuie* świat, niemasz w nim miłości Oycowskiey.
* Jakub. 4, 4.
16. Abowiem wszystko co iest na świecie, iako pożądliwość ciała, i pożądliwość oczu, i pycha żywota, toć nie iest z Oyca, ale iest z świata.
17. Świat ci przemiia, i pożądliwość iego: ale kto czyni wolą Bożą, trwa na wieki.
18. Dziateczki, ostateczna godzina iest: a iakoście

ſłyßeli, że Antychryſt przyyść ma, i teraz wiele Antychryſtow powſtało, zkąd wiemy, iż ieſt oſtateczna godzina.

19. Z nas wyßli, ale nie byli z nas: abowiem gdyby byli z nas, zoſtaliby byli z nami. Ale wyſzli* z nas, aby obiawieni byli, iż wßyſcy nie byli z nas. *1Kor.11,18.

20. Ale wy maćie pomazanie od onego Swiętego, i wiećie wßyſtko.

21. Nie piſałem wam przeto, żebyśćie prawdy nie znali; ale że ią znaćie, a iż wßelkie kłamſtwo nie ieſt z prawdy.

22. Ktoż ieſt kłamcą? azaż nie ten, ktory zapiera, iż JEzus nie ieſt Chryſtuſem? ten ieſt Antychryſt, ktory śię zapiera Oyca i Syna.

23. Każdy, co śię zapiera Syna, i Oyca nie ma: A kto wyznawa Syna, ma i Oyca.

24. Wy tedy cośćie ſłyßeli od początku, to niechay w was zoſtawa. Jeżliby w was zoſtawało cośćie ſłyßeli od początku, i wy w Synu i w Oycu zoſtaniećie.

25. A tać ieſt obietnica, ktorą on nam obiecał, to ieſt, żywot on wieczny.

26. Tom wam napiſał o tych, ktorzy was zwodzą.

27. Ale to pomazanie, ktoreśćie wy wźięli od niego, zoſtawa w was, a nie potrzebuiećie aby was kto uczył: ale iako to pomazanie uczy was o wßyſtkim a ieſt prawdźiwe, i nie ieſt kłamſtwem; a iako was nauczyło, tak w nim zoſtaniećie.

28. J teraz dźiateczki zoſtańćie w nim: abyśmy, gdy śię okaże, ufanie mieli, a nie byli zawſtydzeni od niego w przyyśćiu iego.

29. Poniważ wiećie, że on ſprawiedliwy ieſt: wiedzćież też, iż każdy, ktory czyni ſprawiedliwość, z niego narodzony ieſt.

Rozdział III.

Zacność tego, że nas Bog za syny swoie przyiął, zalećiwßy. 7. Nowość żywota dobrymi uczynkami wyświadczać każe. 14. Tego pewnym znakiem ieſt miłość. 19. i ufność w Bogu.

PAtrzćie iaką miłość dał nam Oćiec; to ieſt, abyśmy dźiatkami Bożymi nazwani byli. Dla tegoć świat nie zna nas, iż onego nie zna.

2. Na-

Digitized by Google

2. Namilśi, teraz dziatkami Bożymi iesteśmy: ale śię ieszcze nie obiawiło czym będziemy: lecz wiemy, iż gdy śię on obiawi, podobni mu będziemi. Abowiem uyrzymi go tak iako iest.

3. A ktokolwiek ma tę nadzieię w nim, oczyśćia śię iako i on czysty iest.

4. Każdy, co czyni grzech, ten i Zakon przestępuie. Abowiem grzech iest*przestępstwo Zakonu. *1 Jan. 5, 17.

5. A wiećie iż śię on obiawił, aby grzechy* nasze zgładził. A grzechu w nim niemasz. *Izai. 53, 5. 2 Kor. 5, 21. 1 Piotr. 2, 24.

6. Wszelki tedy, kto w nim mieszka, nie grzeszy: ale ktokolwiek grzeszy, nie widział* go, ani go poznał. *3 Jan. w. 11.

7. Dziateczki, niechay was nikt nie zwodzi. Kto czyni sprawiedliwość sprawiedliwy iest, iako i on sprawiedliwy iest.

8. Kto czyni grzech, z diabła* iest: gdyż od początku diabeł grzeszy. Na to śię obiawił Syn Boży, aby zepsował uczynki diabelskie. *Jan. 8, 44.

9. Wszelki, co śię narodził z Boga, grzechu nie czyni; iż naśienie iego w nim zostawa: i nie może grzeszyć, iż z Boga narodzony iest.

10. Po tym poznać dziatki Boże, i dzieći diabelskię. Wszelki, ktory nie czyni sprawiedliwośći, nie iest z Boga; i ktory nie miłuie brata swego.

11. Abowiem to iest poselstwo, ktoreśćie słyszeli od początku: abyśmy iedni drugie* miłowali.
* Matt. 22, 39. Jan. 13, 34. r. 15, 12.

12. Nie iako * Kain, ktory był z tego złośnika, i zabił brata swego. A dla czegoż go zabił? iż uczynki iego, złe były, a brata iego sprawiedliwe. *1 Moy. 4, 8.

LE. na N. 2. po S. Troycy.

13 Nie dziwuyćie śię bráćia moi, ieźli was świat nienawidzi.

14. My wiemy, żeśmy przenieśieni z śmierći do żywota, iż miłuiemy bráćią. Kto nie miłuie brata, zostawa* w śmierći. *1 Jan. 2, 11

15. Każdy co nienawidzi brata swego, mężoboyca iest: a wiećie iż żaden mężoboyca, nie ma żywota wiecznego w sobie zostawaiącego.

Digitized by Google

16. Przez tośmy pozna-
li miłość Bożą, iż on duszę
swoię za * nas położył: i
myśmy powinni kłaść du-
szę za bracią. * Jan. 10, 15.
Efez. 5, 2.

17. A ktoby miał ma-
iętność * świata tego, i
widziałby brata swego po-
trzebuiącego, a zawarłby
wnętrzności swoie przed
nim, iakoż w nim zosta-
wa miłość Boża?
* Łuk. 3, 11. Jakub. 2, 15. 16.

18. Dziateczki moie, nie
miłuymy słowem ani ięzy-
kiem; ale uczynkiem i
prawdą. *

19. A przez to poznawa-
my iż z prawdy iesteśmy:
i przed nim uspokoiemy
serca nasze.

20. Bo ieźliby nas po-
tępiało serce nasze, daleko
większy iest Bog niż serce
nasze, i wie wszystko.

21. Namilsi, ieźliby ser-
ce nasze nas nie potępiało,
ufanie mamy ku Bogu:

22. J o cokolwiekbyśmy
* prosili, bierzemy od nie-
go: bo przykazania iego
chowamy, i to, co się po-
doba przed obliczem iego,
czyniemy. * Matt. 21, 22.
Jan. 14, 13. r. 15, 7. r. 16, 24.
1 Jan. 5, 14.

23. A toć iest przykazanie
* iego, abyśmy wierzyli i-
mieniowi Syna iego Je-
zusa Chrystusa: i miłowa-
li iedni drugich, iako nam †
przykazał. * Jan. 6, 29.
† Jan. 13, 34. r. 15, 12.

24. Bo kto chowa przy-
kazania * iego, w nim mie-
szka, a on też w nim: a przez
to † znamy iż mieszka w
nas, to iest z Ducha, ktorego
nam dał. * Jan. 14, 23.
† 1 Jan. 4, 13.

Rozdział IV.

Doświadczanie duchow. 7. Mi-
łość S. iako prawdziwy powod i
cel wszystkich rzeczy dobrych być
ma. 16. Przykład Boży do mi-
łości braterskiey usługie.

NAmilsi, nie każdemu
duchowi wierzćie:
ale doświadczaycie du-
chow, ieźli z Boga są. Bo
wiele fałszywych proro-
kow wyszło na świat.

2. Przez to poznawaycie
Ducha Bożego. Wszelki
duch, ktory wyznawa iż
Jezus Chrystus w ciele
przyszedł, z Boga iest.

3. Ale wszelki duch, ktory
nie wyznawa że Jezus
Chrystus w ciele przyszedł,
nie iest z Boga: ale ten iest
on duch Antychrystusow, o
ktorymeście słyszeli iż idzie,
i teraz iuż iest na świecie.

4. Wy

Digitized by Google

4. My z Boga iesteście dziateczki, i zwyćiężyliśćie ie: iż większy iest ten, ktory w was iest, niż ten, ktory iest na świećie.

5. Onić są z świata: przetoż o świećie mowią, a świat ich słucha.

6. My z Boga * iesteśmy. Kto zna Boga, słucha nas. Kto nie iest z Boga, nie słucha nas. Przez to poznawamy ducha prawdy, i ducha błędu.

* Jan. 8, 47.

7. Namilsi, miłuymyż iedni drugie: gdyż miłość iest z Boga, i każdy co miłuie, z Boga iest narodzony, i zna Boga.

8. Kto nie miłuie, nie zna Boga: gdyż Bog iest miłość.

9. Przez to obiawiona iest * miłość Boża ku nam: iż Syna swego iednorodzonego posłał BOG na świat, abyśmy żyli przezeń.

* Rzym. 5, 8. 1 Jan. 3, 16.

10. W tym iest miłość: nie iżbyśmy my umiłowali Boga; ale iż on umiłował nas, i posłał Syna swego, aby był ubłaganiem * za grzechy nasze. * 1 Jan. 2, 2.

11. Namilsi, ponieważ nas tak Bog umiłował, i myśmy powinni iedni drugie miłować.

12. Boga żaden * nigdy nie widział. Ale ieźli miłuiemy iedni drugie, Bog w nas mieszka, a miłość iego doskonała iest w nas.

* Jan. 1, 18. Kolos. 1, 15. 1 Tym. 6, 16.

13. Przez to poznawamy, iż w nim mieszkamy, a on w nas; iż z Ducha swego * nam dał. * 1 Jan. 3, 24.

14. A myśmy widzieli i świadczymy, iż Oćiec posłał Syna, aby był Zbawićielem świata.

15. Ktobykolwiek wyznał, iż JEzus iest Synem Bożym, Bog w nim mieszka, a on w Bogu.

LE. na N. 1. po S. Troycy.

16. I Myśmyć poznali i uwierzyli o miłośći, ktorą Bog ma ku nam. Bog iest miłość: a kto mieszka w miłośći, w Bogu mieszka, a Bog w nim.

17. W tym doskonała iest miłość Boża z nami, abyśmy ufanie mieli w dzień sądny: iż iaki on iest, tacy i my iesteśmy na tym świećie.

18. Niemaszći boiaźni w miłośći, ale miłość doskonała

Digitized by Google

ſkonała precz wyrzuca
boiaźń; bo boiaźń ma u-
dręczenie: a kto śię boi, nie
ieſt doſkonały w miłośći.
19. My go miłuiemy, iż
on nas pierwey umiłował.
20. Ieżliby kto rzekł:
Miłuię *Bogá: a bratáby
ſwego nienawidźiał, kłam-
cą ieſt. Abowiem kto nie
miłuie brata ſwego, ktore-
go widźiał: Bogá, ktorego
nie widźiał, iakoż może mi-
łowáć? * 1 Jan. 2, 4.
21. A toć rozkazanie ma-
my od niego, aby ten, * co
miłuie Bogá, miłował i
brata ſwego.* * Matt. 22,
37. 39. Jan. 13, 34. r. 15, 12.

Rozdźiał V.

Miłość braterſka z wiarą złą-
czona ieſt. 10. Wiara w Boga
bez wiary w Chryſtuſa PANA
być nie może. 14. Te wiarę
maiących modlitwy Bog wysłu-
chywa. 18. Tacy umyślnie nie
grzeſzą.

WSzelki, co wierzy, iż
Jezus ieſt Chry-
ſtuſem, z Bogá śię naro-
dźił. A wſzelki, co mi-
łuie tego, ktory urodźił;
miłuie i tego, ktory z nie-
go ieſt narodzony.
2. Przez to znamy, iż
miłuiemy dźiatki Boże,
gdy Bogá miłuiemy i
przykazania iego chowa-
my.
3. Abowiem ta ieſt mi-
łość Boża, abyśmy przy-
kazania iego chowali: a
przykazania iego * nie ſą
ćiężkie. * Matt. 11, 30.

LE. na N. 1. po Wielkieynocy.

4. BO wſzyſtko, co śię
narodźiło z Bogá,
zwyćięża świat: a to ieſt
zwyćięſtwo ktore * zwyćię-
żyło świat, wiara naſza.
* 1 Kor. 15, 57.
5. Ktoż ieſt co zwyćięża
świat, tylko kto wierzy iż
Jezus ieſt Synem Bo-
żym?
6. Tenći ieſt ktory przy-
ſzedł przez wodę i krew
Jezus Chryſtus: nie
przez wodę tylko, ale przez
wodę i krew. A Duch ieſt
ktory świadczy, iż Duch ieſt
prawda.
7. Abowiem trzey ſą *
ktorzy świadczą na niebie;
Oćiec, Słowo, i Duch
Swięty: a ći trzey iedno ſą.
* Matt. 3, 16. Jan. 1, 33.
8. A trzey ſą ktorzy
świadczą na źiemi; duch,
i woda, i krew: a ći trzey
ku iednemu ſą.
9. Ponieważ świadec-
ctwo ludzkie przyymuie-
my, świadectwo Boże
więtſze

Digitized by Google

więtsze iest: abowiem to iest świadectwo Boże, ktore świadczył o Synu * swoim. * Matt. 3, 17. r. 17, 5.

10. Kto wierzy * w Syna Bożego, ma świadectwo sam w sobie. * * Jan. 3, 16.

Kto nie wierzy Bogu, kłamcą go uczynił, iż nie uwierzył temu świadectwu, ktore Bog świadczył o Synu swoim.

11. A toć iest świadectwo, iż nam Bog dał żywot wieczny: a ten żywot iest w Synu iego.

12. Kto ma * Syna, ma żywot; kto nie ma Syna Bożego, nie ma żywota. * Jan. 3, 36.

13. Te rzeczy napisałem wam, ktorzy wierzyćie w imię Syna Bożego: żebyśćie wiedźieli, iż * maćie żywot wieczny, i abyśćie wierzyli w imię Syna Bożego. * Jan. 20, 31.

14. A toć iest ufanie ktore mamy do niego; iż ieźlibyśmy o co prośili według woli * iego, słyszy nas. * 1 Jan. 3, 22.

15. A ieźli wiemy, iż nas słyszy, o cokolwiekbyśmy prośili: tedy wiemy iż mamy te rzeczy, o ktoreśmy go prośili.

16. Jeźliby kto widźiał brata swego grzeszącego, grzechem nie na śmierć; niechże śię modli za nim, a da mu Bog żywot; to iest, grzeszącym nie na śmierć. Jestći grzech na * śmierć: nie za tym mowię, aby śię kto modlił. * Matt. 12, 31. Mark. 3, 29. Luk. 12, 10.

17. Wszelka niesprawiedliwość * iest grzech, ale iest grzech nie na śmierć. * 1 Jan. 3, 4.

18. Wiemy iż wszelki, ktory śię z Boga * narodźił, nie grzeszy: ale ktory śię narodźił z Boga, zachowywa samego śiebie, a on złośnik nie dotyka śię go. * 1 Jan. 3, 9.

19. Wiemy iż z Boga iesteśmy: ale świat wszystek we złym położony iest.

20. A wiemy iż Syn Boży przyszedł, i dał nam * zmysł, abyśmy poznali onego prawdźiwego Boga, i iesteśmy w onym prawdźiwym, to iest w Synu iego JEzuśie Chrystuśie. Tenći iest prawdźiwy Bog i żywot wieczny. * Luk. 24, 45.

21. Dźiateczki, strzeżćie śię bałwanow, Amen.

Digitized by Google

List Wtory Swiętego Jana Apostoła

Rozdział Jeden.

Ten List pisany iest do iedney pobożney Pani, ktora dziatki miała w boiaźni Bożey wychowane. 3. Ktorą pozdrowiwszy Apostoł. 4. A że się w prawdzie kochała, z tego się ucieszywszy. 5. Prosi, aby w miłości Chrześćiańskiey trwała. 7. A wiedząc że wiele iest zwodźićielow. 10. Onych się pilnie strzegła.

STarszy, wybraney Pani, i dziatkom iey, ktore ia miłuię w prawdźie; a nie ia tylko, ale i wszyscy, ktorzy poznali prawdę:

2. Dla prawdy, ktora zostawa w nas, i z nami będźie na wieki.

3. Niech będźie z wami łaska, miłośierdźie, i pokoy od Boga Oyca, i od PANA JEzusa Chrystusa, syna Oycowego, w prawdźie i w miłośći.

4. Uradowałem się barzo, żem znalazł niektore z dziatek twoich chodzące w prawdźie, iakośmy przykazanie wźięli od Oyca.

5. A teraz proszę ćię Pani, nie iako przykazanie nowe * piszęc ći, ale ktoreśmy mieli od początku, abyśmy iedni drugie † miłowali. * 1 Jan. 2,7. 8. † Jan. 13,34. r. 15,12. 1 Jan. 3,11.

6. A tać * iest miłość, abyśmy chodźili według przykazań iego. A przykazanie to iest, iakośćie słyszeli od początku, abyśćie w nim chodźili. * Jan. 14,21.

7. Gdyż wiele * zwodźićielow wyszło na świat, ktorzy nie wyznawaią, że JEzus Chrystus przyszedł w ćiele. Ten iest zwodźićielem i Antychrystem. * 1 Jan. 4,1.

8. Strzeżćie samych śiebie, żebyśmy nie straćili tego, koło czegośmy pracowali, ale żebyśmy odpłatę zupełną wźięli.

9. Wszelki, co przestępuie, a nie zostawa w nauce Chrystusowey; Boga nie ma. Kto zostawa w nauce Chrystusowey, ten i Oyca i Syna ma.

10. Jeźli kto przychodźi * do was, a tey nauki nie przynośi; nie przyymuyćie go w dom, ani go pozdrawiayćie. * Rzym. 16,17. 1 Kor. 5,11. Tyt. 3,10.

11. Abowiem kto takiego

pozdra-

pozdrawia, uczestnikiem iest złych uczynkow iego.

12. Maiąc wam wiele pisać, nie chciałem przez papier i inkaust: ale mam nadzieię że do was przyyde, i ustnie z wami mowić będę; aby radość nasza była* zupełna. *1 Jan. 1, 4.

13. Pozdrawiaią cię dziatki siostry twoiey w PANU wybraney, Amen.

List Trzeci Swiętego Jana Apostoła

Rozdział Jeden.

Jan Swięty. 1. Powinszowawszy szczęścia Gaiowi. 3. Uprzyymość. 5. I gościnność iego zaleca. 9. Ale Dyotrefesowę hardość winuie. 11. Gaia napomina, aby w dobrzeczynieniu trwał. 12. Demetryusza zaleca.

Starszy, Gaiowi miłemu, ktorego ia miłuię w prawdzie.

2. Namilszy, naprzod żadam, abyć się dobrze powodziło, i abyś był zdrow, tak iako się dobrze powodzi duszy twoiey.

3. Abowiem wielcem się uradował, gdy przyszli bracia, i dali świadectwo o twoiey † szczerości, iako ty w szczerości chodzisz.

† G. prawdzie.

4. Więtszey nad tę radości nie mam; iako gdy słyszę, iż dziatki moie chodzą w szczerości.

5. Namilszy, wiernie czynisz cokolwiek czynisz przeciwko braci, i przeciwo gościom.

6. Ktorzy świadectwo wydali o miłości twoiey przed Zborem: i dobrze uczynisz, ieżli ie odprowadzisz iako przystoi przed Bogiem.

7. Abowiem dla imienia iego wyszli, nic nie wziąwszy od Poganow.

8. My tedy takowe powinniśmy przyymować: abyśmy byli pomocnikami prawdzie.

9. Pisałem do Zboru waszego: ale Dyotrefes, ktory chce bydź przednieyszy miedzy nimi, nie przyymuie nas.

10. Przeto ieżli przyydę, przypomnię uczynki iego ktore czyni; słowy złymi obmawiaiąc nas: a nie

Digitized by Google

nie maiąc dosyć na tym, i sam braći nie przyymuie, i tym, coby przyiąć chćieli, zabrania, i ze Zboru ie wyłącza.

11. Namilszy, nie naśladuy złego, ale dobrego. Kto dobrze czyni, z Boga iest: ale kto źle * czyni, nie widźiał Boga.
* 1 Jan. 3, 6.

12. Demetryuszowi świadectwo iest dane od wszystkich, i od samey prawdy: lecz i my świadectwo o nim dawamy; a wiećie, iż świadectwo nasze prawdźiwe iest.

13. Wielem miał pisać: lecz nie chcę pisać inkaustem i piorem.

14. Bo mam nadźieię, że ćię w rychle uyrzę; a tedy ustnie mowić będźiemy.

15. Pokoy tobie. Pozdrawiaią ćię przyiaćiele. Pozdrow i ty przyiaćioły z imienia.

List Powszechny Swiętego Judasa Apostoła.

Rozdźiał Jeden.

Judas pozdrowiwszy wierne. 3. Napomina ich, aby śię tych strzegli, ktorzy łaski Chrystusowey do swywoli używaią. 5. Ktore iż Bog pokarze, trzema przykłady pokazuie. 14. Proroctwo Enochowe przywodźi. 20. Na ostatek sposob, iako śię wierni sztuk tych zwodźićielow ustrzedz maią, pokazuie.

JUdas, * sługa JEzusa Chrystusa, a brat † Jakubow; od Boga Oyca poświęconym, i w JEzuśie Chrystuśie zachowanym i powołanym: * Jan. 14, 22. † Matt. 10, 3.

2. Miłośierdźie i pokoy, i miłość, niech śię wam rozmnoży.

3. Namilśi, wszelką pilność czyniąc, abym wam pisał o społecznym zbawieniu, muśiałem wam pisać: napominaiąc, iżbyśćie boiowali o wiarę raz świętym podaną.

4. Abowiem wkradli śię niektorzy ludźie, dawno iuż przedtym naznaczeni na to

to potępienie, niepobożni,
ktorzy łaskę Boga naßego
obracaią w rospustę, i sa-
mego się PANA Boga, i
PANA naßego JEzusa
Chrystusa zapieraią.
5. Przetoż chcę wam to
przypomnieć, ktorzy iuż
raz o tym wiecie, że cho-
ciaż PAN lud z ziemie E-
gipskiey wyswobodził,
przecię potym te, ktorzy*
nie wierzyli, potracił.
* 4 Moy. 14,29. r. 26,64.
6. Także Anioły, ktorzy
nie zachowali * pierwßego
stanu swego, ale opuścili
mießkanie swoie, na sąd
dnia wielkiego† związkami
wiecznymi pod chmurą
zachował. * Jan. 8,44.
† 2 Piotr. 2,4.
7. Jako Sodoma * i
Gomorra, i okoliczne mia-
sta; gdy tymże sposobem
iako i one zwßeteczniały, i
udały się za cudzym cia-
łem; wystawione są na
przykład, ognia wiecznego
karanie ponoßąc. *1 Moy. 19,
24. Luk. 17,29. 2 Piotr. 2,6.
8. Także też i ci iako snem
zmorzeni, ciałoć * pluga-
wią, ale zwierzchności
pogardzaią, i przełożeń-
stwa bluźnią. *2 Piotr. 2,10.
9. Lecz Michał Arch-
anioł gdy się z diabłem roz-
pieraiąc wadził o ciało
Moyżeßowe, nie śmiał
podnieść przeciwko niemu
sądu bluźnierskiego, ale
rzekł; niech cię * PAN
zgromi. * Zach. 3,2.
10. A ci czego nie znaią,
to bluźnią: a co z przyro-
dzenia * znaią, iako bezro-
zumne bydło w tym się
psuią. *2 Piotr. 2,12.
11. Biada im, bo się
drogą Kainową * udali: a
za błędem † Balaamowey
zapłaty puścili się, i prze-
ciwieństwem Korego‡ po-
ginęli. *1 Moy. 4,8. † 4 Moy.
22,23. 2 Piotr. 2,15. ‡ 4 Moy. 16,1.
12. Cić są na świętych
ucztach waßych * zmazami,
ktorzy z wami goduiąc bez
wstydu, sami się pasą: są
obłoki † bezwodne, ktore
od wiatrow tam i sam u-
noßone bywaią; drzewa
zwiędłe, nieużyteczne,
dwa kroć zmarłe i wy-
korzenione: *2 Piotr. 2,13.
† 2 Piotr. 2,17.
13. Wały wściekłe mor-
skie, wyrzucaiące swoie
sprosności: gwiazdy błą-
kaiące się, ktorym chmu-
ra ciemności zachowana
iest na wieki.
14. A prorokował też o
nich siodmy od Adama *

Digitized by Google

Enoch, mowiąc: oto PAN idźie z świętymi tyśiącami swoimi;

* 1 Moy. 5, 18.

15. Aby uczynił sąd wszystkim, i karał wszystkie niezbożniki miedzy nimi, że wszystkich niepobożnośći ich, ktore niezbożnie płodźili; i że wszystkich przykrośći, ktore mowili przećiwko niemu niezbożni grzesznicy.

16. Ci są szemracze utyskuiący sobie: według pożądliwośći swoich chodzący, i ktorych usta * mowią barzo harde słowa; pochlebuiąc osobom dla swego pożytku.

* Psalm 17, 10. 2 Piotr. 2, 18.

17. Lecz wy namilśi, pamiętayćie na słowa przepowiedźiane od Apostołow PANA naszego JEzusa CHrystusa:

18. Iż wam powiadali, że w ostateczny czas będą * naśmiewcy, chodzący według swoich niezbożnych pożądliwośći.

* 1 Tym. 4, 1. 2 Tym. 3, 1. 2 Piotr. 3, 3.

19. Ci ć są, ktorzy śię sami odłączaią, bydlęcy, Ducha CHrystusowego nie maiący.

20. Ale wy namilśi, buduiąc śię na naświętszey wierze waszey, i modląc śię w Duchu Swiętym:

21. Samych śiebie w miłośći Bożey zachowayćie, oczekawaiąc miłośierdźia PANA naszego JEzusa CHrystusa, ku żywotowi wiecznemu.

22. A nad niektorymi zmiłuyćie śię, rozsądkiem śię rządząc.

23. A drugie przez postrach do zbawienia przywodźćie, z ognia ie wyrywaiąc; maiąc w nienawiśći i suknią, ktoraby była od ćiała pokalana.

24. A temu, ktory was może zachować od upadku, i stawić przed oblicznośćią chwały swoiey, bez nagany z weselem;

25. Samemu mądremu Bogu Zbawićielowi naszemu, niech będźie chwała i wielmożność, moc i zwierzchność, i teraz, i po wszystkie wieki, Amen.

Obia-

Digitized by Google

Obiawienie Swiętego Jana Teologa.

Ta święta Kśięga pospolićie śię dźieli na śiedmioro widzenia,

I. O śiedmi Kośćiołach w Azyi, w rozd. 1. 2. 3.

II. O kśiedze zapieczętowaney, w rozd. 4. 5. 6. 7.

III. O śiedmi trąbach Anielskich, w rozd. 8. 9. 10. 11.

IV. O Niewieśćie rodzącey, w rozd. 12. 13. 14.

V. O śiedmi Aniołach, w rozd. 15. 16.

VI. O osądzeniu nierządnice, w rozd. 17. 18. 19. 20.

VII. O Niebieskim Jeruzalemie, w rozd. 21. 22. A może być rozdźielona na dwie częśći.

1. Na Przedmowę tey kśięgi, gdźie śię zamyka Tytuł iey z pozdrowienim, w rozd. 1. aż do w. 8. i usługa do przyięćia iey, gdźie śię widzenie Syna Bożego zamyka, od w. 8. aż do końca.

2. Na te rzeczy, ktore śię w niey opisuią. A te Chrystus PAN dźieli na dwoie, w rozd. 1. w. 19. Na te, ktore śię iuż były stały, iako przy kośćielech, Efeskim, Smyrneńskim, Pergameńskim, Tyatyrskim, w rozd. 2. Sardyńskim, Filadelfskim, i Laodyceńskim, w rozd. 3. I na te, ktore śię potym stać miały; iedne przy wszystkim świecie: a tu Jan S. Przedmowę czyni na wypisanie tych rzeczy, w ktorey znowu do przyięćia tey kśięgi służy, pokazuiąc że powod swoy ma od Boga Oyca, w rozd. 4. Syna, w rozd. 5. Potym te sprawy Boże przed oczy wystawia, ktore on wykonywa w podawaniu do znaiomośći świata tych przyszłych rzeczy, słowem, cudami, w rozd. 6. w wyrywaniu pobożnych od bied następuiących, w rozd. 7. Pewnym karania przepuszczeniem na stworzenie bezrozumne, i na ludźie, w rozd. 9. Drugie przy samym kośćiele B. A to naprzod w tym żywoćie; gdźie słuchaczom i czytelnikom iey serca do niey dodawa, pokazuiąc że porządnie do pisania iey iest powołany, że Chrystus PAN iest tego powodem, w rozd. 10. Potym opisuie to, co śię dźiać miało. Naprzod przy Nauczyćielach kośćioła B. ktorzy wiele potrzeb przez 1260. lat odprawili, i po 1260. lećiech zwłaszcza pod zawiedzeniem Antychrystusowym pobići byli, a w nauce swey prawdźiwey po zawiedzeniu ożyli, w rozd. 11. Potym przy całym kośćiele B. ktory poszedł z Zydow, i do niewiasty przypodobany; ktora utrapienie ćierpiała od smoka przed porodzeniem, przy porodzeniu, po porodzeniu, w rozd. 12. A z osobna przy kośćiele Chrześćiańskim, ktorego opisuie naprzod: potrzeby, ktorą miał ze dwiema bestyami, ktore nań potężnie naćierały, w rozd. 13. Lecz od kośćioła Bożego przez moc PAńską zniszczone były, w rozd. 14. 15. 16. i zwyćięstwo w Chrystusie PANIE odnośi nad nierządnicą, w rozd. 17. 18. nad obiema bestyami, w

Digitized by Google

rozd. 19. i nad ſmokiem, śmierćią i pieklem, w rozd. 20. A w przyßłym żywoćie, a to przy zmartwychwſtaniu i przy ſądźie, potym po ſądźie oſtatecznym aż na czaſy wieczne, w rozd. 21. 22.

Rozdział I.

Proroctwo o przeßłych rzeczach z Obiawienia. 8. tego, ktory ieſt początkiem i końcem. 12. potym śiedmi świecznikow. 13. miedzy ktorymi widział podobnego Synowi człowieczemu. 16. i śiedmi gwiazd. 20. taiemnice wykłada.

OBiawienie JEzuſa
Chryſtuſa, ktore
mu dał BOG, aby
okazał ſługom ſwoim rze-
czy, ktore śię w rychle
dźiać maią: a on ie oznay-
mił i poſłał przez Anioła
ſwoiego, ſłudze ſwemu
Janowi.
2. Ktory świadectwo
wydał ſłowu Bożemu, i
świadectwu JEzuſa Chry-
ſtuſa, i cokolwiek widźiał.
3. Błogoſławiony kto-
ry czyta, i ći, ktorzy ſłu-
chaią ſłow Proroctwa te-
go, i zachowywaią to, co
w nim ieſt napiſano: abo-
wiem czas bliſko ieſt.
4. Jan śiedmi Zborom
ktore ſą w Azyi. Laſka
wam i pokoy niech będźie
od tego, ktory * ieſt, i
ktory był, i ktory przyyść
ma, i od śiedmi duchow,
ktorzy ſą przed oblicznoś-
ćią ſtolice iego:

* 2 Moy. 3, 14.

5. J od JEzuſa Chry-
ſtuſa, ktory ieſt onym
świadkiem wiernym pier-
worodnym * z umarłych, i
kśiążęćiem krolow źiemie:
ktory nas umiłował, i o-
mył † nas z grzechow na-
ßych ‡ krwią ſwoią:

* 1 Kor. 15, 20. Koloſ. 1, 18.
† Efez. 1, 7. ‡ Zyd. 9, 14.

6. J uczynił nas krolmi,
i kapłany Bogu Oycu
ſwemu; iemuż niech bę-
dźie chwała i moc na wieki
wiekow, Amen.
7. Oto idźie z obłoka-
mi, i uyrzy go wßelkie o-
ko, i ći, ktorzy go prze-
bili; i narzekać będą przed
nim wßyſtkie pokolenia
źiemie: tak, Amen.
8. JAM ieſt Alfa i O-
mega, początek i koniec
mowi PAN, ktory ieſt, i
ktory był, i ktory przyyść
ma, on Wßechmogący.
9. Ja Jan, ktorym też
ieſt bratem waßym, i u-
czeſtnikiem w ućiſku, i w
kro-

Digitized by Google

krolestwie, i w cierpliwości JEzusa Chrystusa, byłem na wyspie, ktorą zowią Patmos, dla słowa Bożego, i dla świadectwa JEzusa Chrystusa.

10. Byłem w zachwyceniu Ducha w dzień PAńśki, i słyszałem za sobą głos wielki iako trąby.

11. Mowiący: JAM iest Alfa i Omega, on pierwszy i ostatni. A co widzisz napisz w kśięgi, i poślij siedmi Zborom, ktore są w Azyi, do Efezu, i do Smyrny, i do Pergamu, i do Tyatyru, i do Sardow i do Filadelfii, i do Laodycei.

12. J obrociłem śię, abym widział on głos, ktory mowił ze mną. A obrociwszy śię, uyrzałem siedm świeczników złotych.

13. A w pośrzodku onych śiedmi świeczników podobnego Synowi człowieczemu, obleczonego w długą szatę, i przepasanego na pierśiach pasem złotym.

14. A głowa iego i włosy były białe, iako wełna biała, iako śnieg; a oczy iego iako płomień ognia.

15. A nogi iego podobne mośiądzowi, iakoby w piecu rozpalone: a głos iego, iako głos wiela wod.

16. J miał w prawey ręce swoiey śiedm gwiazd, a z ust iego wychodził miecz z obu stron ostry; a oblicze iego iako słońce, † kiedy iasno świeci.

† S. w mocy swoiey.

17. A gdym go uyrzał, upadłem do nog iego iako martwy. J włożył prawą rękę swoię na mię, mowiąc mi; nie boy śię. JAM iest on pierwszy * i ostatni.

* Jzai. 41, 4. r. 44, 6. r. 48, 12.

18. J żywiący; a byłem umarły, a otom iest żywy na wieki wiekow, Amen. J mam klucze * piekła i śmierći. * Jzai. 22, 22.

19. Napisz te rzeczy, ktoreś widział, i ktore są, i ktore śię dziać maią napotym.

20. Taiemnicę onych śiedmi gwiazd, ktoreś widział w prawey ręce moiey, i śiedmi świeczników złotych. Siedm onych gwiazd, są Aniołowie śiedmi Zborow: a śiedm świeczników ktoreś widział, iest śiedm Zborow.

Rozdział II.

PAN Janowi rozkazał napisać to, co sam widział być potrzebne-

Digitized by Google

trzebnego Zborom. 2. Efeskiemu. 8. Smyrneńskiemu. 12. Pergameńskiemu. 18. Tyatyrskiemu. 25. Upominaiąc ich, aby to, co wzięli od Apostołow, wiernie trzymali.

ANiołowi Zboru Efeskiego napisz: to mowi ten, ktory trzyma śiedm gwiazd w prawey ręce swoiey, ktory śię przechadza w pośrzod onych śiedmi świecznikow złotych;

2. Znam uczynki twoie, i prace twoie, i ćierpliwość twoię: a iż nie możesz ćierpieć złych, i doświadczyłeś tych, ktorzy śię mienią bydź Apostołami, a nie są, i znalazłeś ie że są kłamcami.

3. I znaszałeś, i masz ćierpliwość, i pracowałeś dla imienia mego, a nie ustałeś.

4. Ale mam nieco przećiwko tobie: żeś miłość twoię pierwszą opuśćił.

5. Pamiętayże tedy zkadeś wypadł, a pokutuy; i czyń uczynki pierwsze. A ieżli nie chcesz: przyydę przećiwko tobie rychło, a poruszę świecznik twoy z mieysca swego, ieżlibyś nie pokutował.

6. Ale wżdy to masz, iż nienawidźisz uczynkow Nikolaitow, ktorych i JA nienawidzę.

7. Kto ma uszy niechay słucha, co Duch mowi Zborom! temu, co zwyćięży, dam ieść z drzewa żywota, ktore iest w pośrzodku raiu Bożego.

8. A Aniołowi Zboru Smyrneńskiego napisz: to mowi pierwszy i ostatni; ktory był umarł, i ożył:

9. Znam uczynki twoie, i ućisk, i ubostwo, (aleś bogaty) i bluźnierstwo tych, ktorzy śię powiadaią bydź Żydami, a nie są; ale są bożnicą szatańską.

10. Nic śię nie boy tego, co masz ćierpieć. Oto ma wrzućić diabeł niektore z was do więzienia, abyście byli doświadczeni: i będźiećie mieli ućisk przez dźieśięć dni. Bądź wierny aż do śmierći, a dam ći koronę żywota.

11. Kto ma uszy niechay słucha, co Duch mowi Zborom! kto zwyćięży, nie będźie obrażony od wtorey śmierći.

12. A Aniołowi Zboru Pergameńskiego napisz: to mowi ten, ktory ma miecz

miecz on z obudwu stron ostry;

13. Znam uczynki twoie, i gdźie mieszkasz, to iest, gdźie iest stolica szatańska, a iż trzymasz imię moie, i nie zaprzałeś śię wiary moiey, i w one dni, w ktore Antypas, świadek moy wierny, zabity iest u was, gdźie szatan mieszka.

14. Ale mam nie co przećiwko tobie: iż tam masz te, ktorzy trzymaią naukę * Balaamowę, ktory uczył Balaka aby wrzućił zgorszenie przed syny Izraelskie, żeby iedli rzeczy bałwanom ofiarowane, i wszeteczeństwo płodźili.

* 4 Moy. 24, 14. r. 25, 1.

15. Także masz i te, ktorzy trzymaią naukę Nikolaitow; co JA mam w nienawiśći.

16. Pokutuyże: a ieźli nie będźiesz przyydę przećiwko tobie w rychle, i będę walczył z nimi mieczem ust moich.

17. Kto ma uszy niechay słucha, co Duch mowi Zborom! temu, co zwyćięży, dam ieść z oney manny skrytey; i dam mu kamyk biały, a na onym kamyku imię nowe napisane, ktorego nikt nie zna, tylko ten, ktory ie przyymuie.

18. A Aniołowi Zboru Tyatyrskiego napisz: to mowi Syn Boży, ktory ma oczy swoie iako płomień ognia, a nogi iego podobne są mośiądzowi;

19. Znam uczynki twoie, i miłość, i posługi, i wiarę, i ćierpliwość twoię, i uczynki twoie; a że ostatnich rzeczy więcey iest niż pierwszych.

20. Ale mam nie co przećiwko tobie: iż niewieśćie Jezabeli, ktora śię mieni bydź prorokinią, dopuszczasz uczyć i zwodźić sługi moie, żeby wszeteczeństwo płodźili, i rzeczy bałwanom ofiarowane iedli.

21. I dałem iey czas, aby pokutowała z wszeteczeństwa swego: ale nie pokutowała.

22. Oto JA porzucę ią na łoże, i te ktorzy z nią cudzołożą, w ućisk wielki, ieźliby nie pokutowali z uczynkow swoich.

23. A dźieći iey pobiię na śmierć: i poznaią wszystkie Zbory, żem JA iest ten, ktory śie badam * nerek i serc, i dam każdemu z was według uczyn-

kow waszych. * 1 Sam. 16, 7. Psalm 7, 10. Jerem. 11, 20. r. 17, 10. r. 20, 12.

24. A wam mowię, i drugim, ktorzyśćie w Tyatyrzech, ktorzykolwiek nie maią tey nauki, i ktorzy nie poznali głębokośći szatańskich, iako mowią: nie włożę na was innego brzemienia.

25. Wszakże to co maćie, trzymayćie, aż przyydę.

26. A kto zwyćięży i zachowa aż do końca uczynki moie, dam mu zwierzchność * nad Pogany.
* Psalm 2, 8.

27. I będźie ie rządźił laską żelazną; iako statki garncarskie skruszeni będą: iakom i JA wźiął od Oyca mego.

28. I dam mu gwiazdę poranną.

29. Kto ma uszy niechay słucha, co Duch mowi Zborom!

Rozdźiał III.

Listy do Pasterzow Zboru Sardyńskiego. 7. Filadelfskiego. 14. Laodycenskiego; na to napisane, aby były sługom Bożym miasto zwierćiadła, w ktorym powinnośći swoie upatrować maią.

A Aniołowi Zboru, ktory iest w Sardźiech, napisz; to mowi ten, ktory ma śiedm Duchow Bożych, i śiedm gwiazd: znam uczynki twoie, iż masz imię że żywiesz; aleś iest umarły.

2. Bądź czuyny, a utwierdzay inne, ktorzy umrzeć mieli. Abowiem nie znalazłem uczynkow twoich zupełnych przed Bogiem.

3. Pamiętay tedy, iakoś wźiął i słyszał, a chowaj i pokutuy. Jeżli tedy czuć nie będźiesz, przyydę na ćię iako * złodźiey; a nie zrozumiesz ktorey godźiny przyydę na ćię.
* 1 Tess. 5, 2. 2 Piotr. 3, 10.

4. Ale masz niektore † osoby w Sardźiech, ktore nie pokalały szat swoich; przetoż chodźić będą ze mną w szatach białych, iż godni są. † G. Mało imion.

5. Kto zwyćięży, ten będźie obleczony w szaty białe: i nie wymażę * imienia iego z kśiąg żywota, ale wyznam imię iego przed obliczem Oyca moiego, i przed Anioły iego.
* Filip. 4, 3.

6. Kto ma uszy niechay słucha, co Duch mowi Zborom!

7. A Aniołowi Zboru Filadelfskie-

delfskiego napiß: to mowi
on Swięty i prawdźiwy,
ktory ma klucz*Dawidow;
ktory otwiera a nikt nie za-
wiera, i zawiera a nikt nie
otwiera. *Izai. 22, 22.
8. Znam uczynki twoie:
Otom wystawił przed to-
bą drzwi otworzone, a ża-
den nie może ich zamknąć:
bo acz masz nie wielką moc,
przećiesz zachował słowo
moie, i nie zaprzałeś śię
imienia mego.
9. Otoć dam niektore z
bożnice szatańskiey, ktorzy
śię powiadaią bydź Zyda-
mi, a nie są, ale kłamaią.
Oto sprawię że przyydą, i
będą śię kłaniali przed no-
gami twymi, i poznaią,
żem JA ciebie umiłował.
10. Żeś zachował słowo
ćierpliwośći moiey; JA też
ćiebie zachowam od godźi-
ny pokuszenia, ktore ma
przyyść na wszystek świat,
aby doświadczyło mieszka-
iących na źiemi.
11. Oto idę rychło: trzy-
may co masz, aby nikt nie
wźiął korony twoiey.
12. Kto zwyćięży, uczy-
nię go filarem w Kośćiele
Boga moiego, a więcey z
niego iuż nie wynidźie: i
napiszę na nim imię Boga
mego, i imię miasta Boga
mego nowego Jeruzalem,
ktore zstępuie z nieba od
Boga mego, i imię moie
nowe.
13. Kto ma uszy niechay
słucha, co Duch mowi Zbo-
rom!
14. A Aniołowi Zboru
Laodyceńskiego napiß; to
mowi Amen, Swiadek on
wierny i prawdźiwy, po-
czątek stworzenia Bożego
15. Znam uczynki two-
ie, żeś nie iest ani źimny, ani
gorący: bodayżeś był źi-
mny albo gorący.
16. A tak ponieważeś
letny, a ani źimny ani go-
rący, wyrzucę ćię z ust
moich.
17. Abowiem mowisz;
iestem bogaty i zbogaćia-
łem, a niczego nie potrze-
buię: a nie wiesz, żeś ty
biedny i mizerny, i ubo-
gi, i ślepy, i nagi.
18. Radzęć, abyś kupił
u mnie złota w ogniu do-
świadczonego, abyś był
bogaty: i szaty białe, abyś
był obleczony, a żeby śię
nie okazowała sromota na-
gośći twoiey: a oczy twoie
namaż maśćią wzrok na-
prawiaiącą, abyś widźiał.
19. JA ktorekolwiek mi-

Digitized by Google

kuie, strofuie * i karze. Badź tedy gorliwym, a pokutuy. * Przyp. 3, 11. 12. Zyd. 12, 5. 6.

20. Oto stoie u drzwi, i kołacę: ieźliby kto usłyszał głos moy, i otworzył drzwi, wnidę do niego, i będę z nim wieczerzał, a on ze mną.

21. Kto zwyćięży, dam mu śiedźieć z sobą na stolicy moiey; iakom i JA zwyćiężył, i usiadłem z Oycem moim na stolicy iego.

22. Kto ma uszy, niechay słucha, co Duch mowi Zborom!

Rozdział IV.

PANA śiedzącego widźiał na stolicy miedzy dwudźiestą i czterema starcom. 5. A przy tym, łyskanie, dźwięk, gromobićie, lampy. 6. szklane morze. 7. czworo zwierząt. 10. starce chwalące PANA.

POtymem widźiał, a oto drzwi były otworzone w niebie; a głos pierwszy, ktorym słyszał, mowił do mnie iako trąba, i rzekł; wstąp sam, a pokażęć co śię ma dźiać na potym.

2. A zarazem byłem w zachwyceniu Ducha: a oto stolica postawiona była na niebie, a na stolicy śiedźiała osoba.

3. A ten, ktory śiedźiał, podobny był na weyrzeniu kamieniowi Jaspisowi i Sardynowi: a około oney stolice była tęcza, na weyrzeniu podobna Szmaragdowi.

4. A około oney stolice było stolic dwadźieśćia i cztery: a na onych stolicach widźiałem dwudźiestu i czterech starcow śiedzących, obleczonych w szaty białe; a na głowach swoich mieli korony złote.

5. A z oney stolice wychodźiły łyskawice, i gromy, i głosy: i śiedm lamp ognistych gorających przed stolicą; ktore są śiedm Duchow Bożych.

6. A przed oną stolicą było morze szklane podobne kryształowi: a w pośrzodku stolice, i około stolice, czworo zwierząt pełnych oczu, z przodku i z tyłu.

7. A pierwsze zwierzę podobne było lwowi: a wtore zwierzę podobne ćielcowi: a trzećie zwierzę miało twarz iako człowiek: a czwarte zwierzę podobne było orłowi latającemu.

Digitized by Google

8. A oto każde z osobna z onych czterech zwierząt, miało sześć skrzydeł w około, a wewnątrz były pełne oczu; a odpoczynku nie maią we dnie i w nocy, mowiąc: Swięty, * Swięty, Swięty Pan Bog Wszechmogący, ktory Był, i Jest, i Przyyść ma. *Izai.6,3.

9. A gdy one zwierzęta dawały chwałę, i cześć, i dziękowanie śiedzącemu na stolicy, żywiącemu na wieki wiekow:

10. Upadli czterey i dwadzieśćia starcy przed obliczem śiedzącego na stolicy, i kłaniali śię żywiącemu na wieki wiekow; i rzucali korony swoie przed stolicą, mowiąc:

11. Godzieneś iest PAnie wźiąć chwałę i cześć, i moc: Boś ty stworzył wszystkie rzeczy, i za wolą twoią trwaią, i stworzone są.

Rozdział V.

Księgi śiedmią pieczęći zapieczętowane. 3. Ktorych żaden otworzyć nie mogł. 6. Tylko Baranek on Boży: ktorego wszyscy mieszkańcy niebieścy chwalili, i wiecznie chwalić będą.

POtymem widźiał po prawey ręce śiedzącego na stolicy księgi napisane, wewnątrz i zewnątrz, zapieczętowane śiedmią pieczęći.

2. I widźiałem Anioła mocnego, wołaiącego głosem wielkim: kto iest godzien otworzyć te księgi, i odpieczętować pieczęći ich?

3. A nikt nie mogł ani w niebie, ani na źiemi, ani pod źiemią, otworzyć onych ksiąg, ani weyrzeć w nie.

4. I płakałem barzo, iż nikt nie był znaleźiony godny, aby otworzył i czytał księgi, i weyrzał w nie.

5. Tedy mi ieden z onych starcow rzekł: nie płacz. Oto zwyćiężył Lew, ktory iest z pokolenia* Judowego, korzeń † Dawidow; aby otworzył księgi, i odpieczętował śiedm pieczęći ich. *1 Moy.49,10. †Izai.11,1.

6. I poyrzałem; a oto miedzy stolicą, i czterema onymi zwierzęty, i miedzy onymi starcami, Baranek stał iako zabity, maiąc śiedm rogow, i śiedm oczy: ktore są śiedm Duchow Bożych, posłanych na wszystkę źiemię.

7. Ten

Digitized by Google

7. Ten przyszedł i wziął one księgi z prawey ręki siedzącego na stolicy.

8. A gdy wziął one księgi, zaraz ono czworo zwierząt, i oni dwadzieścia i czterey starcy, upadli przed Barankiem, maiąc każdy z nich cytry i czasze złote, pełne wonnych rzeczy: ktore są modlitwy świętych.

9. I śpiewali nową pieśń, mowiąc: Godzieneś iest wziąć księgi, i otworzyć pieczęci ich; żeś był zabity, i odkupiłeś nas Bogu przez krew* swoię, ze wszelkiego pokolenia, i języka, i ludu, i narodu:
*1 Piotr. 1, 19.

10. I uczyniłeś nas Bogu naszemu *Krolmi i Kapłany, i krolować będziemy na ziemi. *1 Piotr. 2, 5. 9.

11. I widziałem i słyszałem głos wiela Aniołow około oney stolice, i onych zwierząt, i onych starcow: a była liczba ich, tysiąc kroć sto tysięcy, i dziesięć kroć sto tysięcy.

12. Mowiących głosem wielkim: Godzien iest ten Baranek zabity wziąć moc, i bogactwo, i mądrość, i siłę, i cześć, i chwałę, i błogosławieństwo.

13. A wszelkie stworzenie, ktore iest na niebie, i na ziemi, i pod ziemią, i w morzu, i wszystko co w nich iest, słyszałem mowiące; Siedzącemu na stolicy, i Barankowi, błogosławieństwo, i cześć, i chwała, i siła na wieki wiekow.

14. A czworo onych zwierząt rzekło, Amen. A oni dwadzieścia i czterey starcy upadli, i kłaniali się żywiącemu na wieki wiekow.

Rozdział VI.

Baranek pierwszą pieczęć księgi otworzył. 3. Potym wtorą. 5. trzecią. 7. czwartą. 9. piątą. 12. i szostą. Po ktorych otworzeniu wszczęły się mordy, głody, mory, uskarżania świętych, drżenia ziemie, i rozmaite widziadła na niebie. 17. Dzień sądny.

I widziałem, gdy otworzył Baranek iednę z onych pieczęci; i słyszałem iedno ze czterech zwierząt mowiące iakoby głos gromu: chodź, a patrzay.

2. I widziałem; a oto koń biały, a ten, ktory na nim siedział, miał łuk: i dano mu koronę, i wyszedł iako zwycięzca, a żeby zwyciężał.

Digitized by Google

3. A gdy otworzył wtorą pieczęć, słyszałem wtore zwierzę mowiące: chodź, a patrzay.

4. I wyszedł drugi koń rydzy: a temu, ktory na nim śiedźiał, dano aby odiął pokoy z źiemie: a iżby iedni drugie zabiiali, i dano mu miecz wielki.

5. A gdy otworzył trzećią pieczęć, słyszałem trzećie zwierzę mowiące: chodź, a patrzay. I widźiałem; a oto koń wrony, a ten, co na nim śiedźiał, miał szale w ręce swoiey.

6. I słyszałem głos z pośrzodku onych czworga zwierząt mowiący; miarka pszenice za grosz, a trzy miarki ięczmienia za grosz; a nie szkodź oliwie i winu:

7. A gdy otworzył czwartą pieczęć, słyszałem głos czwartego zwierzęćia mowiący: chodź a patrzay.

8. I widźiałem; a oto koń płowy, a tego, ktory śiedźiał na nim, imię było Smierć, a Piekło szło za nim: i dana im iest moc nad czwartą częśćią źiemie, aby zabiiali mieczem, i głodem, i morem, i przez zwierzęta źiemskie.

9. A gdy otworzył piątą pieczęć, widźiałem pod ołtarzem dusze pobitych dla słowa Bożego, i dla świadectwa ktore wydawali;

10. I wołali głosem wielkim mowiąc: Dokądże PANIE święty i prawdźiwy, nie sądźisz i nie mśćisz śię krwie naszey nad tymi, ktorzy mieszkaią na źiemi?

11. I dane są każdemu z nich szaty białe: i powiedźiano im, aby odpoczywali ieszcze na mały czas, ażby śię dopełnił poczet społsług ich, i braći ich, ktorzy maią bydź pobići iako i oni.

12. I widźiałem gdy otworzył szostą pieczęć; a oto stało śię wielkie trzęśienie źiemie, a słońce zczerniało iako wor włośiany, i kśiężyc wszystek stał śię iako krew.

13. A gwiazdy niebieskie padały na źiemię, tak iako drzewo figowe zrzuca z śiebie figi swoie niedostałe, gdy od wiatru wielkiego bywa zachwiane.

14. A niebo ustąpiło iako kśięgi zwinione, a wszelka gora i wyspy, z mieysca śię swego poruszyły.

15. A

Digitized by Google

15. A Krolowie ziemie, i kśiążęta, i bogacze, i hetmani, i mocarze, i każdy niewolnik, i każdy wolny, pokryli śię* w iaskinie i w skały gor. *Izai, 2, 19.

16. I rzekli gorom i skałom: upadnićie * na nas, i zakryyćie nas przed oblicżem tego, ktory śiedźi na stolicy, i przed gniewem tego Baranka: * Ozea. 10, 8. Luk. 23, 30.

17. Abowiem przyszedł dźień on wielki gniewu iego: i ktoż śię będźie mogł ostać.

Rozdźiał VII.

Pustoszący po świećie Aniołowie. 3. Byli zahamowani, ażby wybrane ze wszego pokolenia zapieczętowano. 9. Niezliczone zastępy przed Tronem stoiące. 11. Anieli B. z starcami chwalący PANA. 13. Ci co dla imienia Pańskiego ćierpieli. 15. i wieczne szczęśćie ich.

POtymem widźiał czterech Aniołow stoiących na czterech węgłach źiemie, trzymaiących cztery wiatry źiemie; aby nie wiał wiatr na źiemię, ani na morze, ani na żadne drzewo.

LE. na dźień Wszystkich Swiętych.

2. I widźiałem inszego Anioła występuiącego od wschodu słońca, maiącego pieczęć Boga żywego, ktory zawołał głosem wielkim na onych czterech Aniołow, ktorym dano aby szkodźili źiemi i morzu,

3. Mowiąc: nie szkodźćie źiemi, ani morzu, ani drzewom; aż popieczętuiemy sługi Boga naszego na czołach ich.

4. I usłyszałem liczbę popieczętowanych: ktorych sto i czterdźieśći i cztery tyśiące popieczętowano, ze wszystkich pokoleń synow Izraelskich.

5. Z pokolenia Judowego, dwanaśćie tyśięcy popieczętowanych. Z pokolenia Rubenowego, dwanaśćie tyśięcy popieczętowanych. Z pokolenia Gadowego, dwanaśćie tyśięcy popieczętowanych.

6. Z pokolenia Aserowego, dwanaśćie tyśięcy popieczętowanych. Z pokolenia Neftalimowego, dwanaśćie tyśięcy popieczętowanych. Z pokolenia Manassesowego, dwanaśćie tyśięcy popieczętowanych.

7. Z pokolenia Symeonowego dwanaśćie tyśięcy po-

Digitized by Google

popieczętowanych. Z pokolenia Lewiego, dwanaście tyśiecy popieczętowanych. Z pokolenia Isaścharowego, dwanaście tyśiecy popieczętowanych.

8. Z pokolenia Zabulonowego, dwanaście tyśiecy popieczętowanych. Z pokolenia Jozefowego, dwanaście tyśiecy popieczętowanych. Z pokolenia Beniamynowego, dwanaście tyśiecy popieczętowanych.

9. Potymem widźiał; a oto lud wielki, ktorego nie mogł nikt zliczyć, z każdego narodu i pokolenia, i ludźi, i iezykow: ktorzy stali przed stolicą, i przed oblicznośćią Baranka, obleczeni w śzaty białe, a palmy były w reku ich.

10. I wołali głosem wielkim, mowiąc: zbawienie należy Bogu naśzemu, i śiedzącemu na stolicy, i Barankowi.

11. A wśzyscy Aniołowie stali około stolice, i starcow, i czworga zwierząt; i upadli przed stolicą na oblicze swoie, i kłaniali śię Bogu.

12. Mowiąc: Amen, Błogosławieństwo, i chwała, i mądrość, i dźiekowanie, i cześć, i moc, i siła Bogu naśzemu, na wieki wiekow, Amen.*

13. I odpowiedźiał ieden z onych starcow, i rzekł mi: ći, ktorzy są obleczeni w śzaty białe, co zacz są? i zkąd przyśzli?

14. I rzekłem mu: Panie ty wieśz. I rzekł mi: ćić są, ktorzy przyśzli z ućisku wielkiego; i omyli śzaty swoie, i wybielili ie we krwi Barankowey.

15. Dla tego są przed stolicą Bożą, i służą mu we dnie i w nocy w Kośćiele iego: a ten, ktory śiedźi na stolicy, iako namiotem zastoni ie.

16. Nie będą więcey* łaknąć, i nie będą więcey pragnąć, i nie uderzy na nie słońce, ani żadne gorąco. * Izai. 49, 10.

17. Abowiem Baranek, ktory iest w pośrzodku stolice, będźie ie paśł, i poprowadźi ie do żywych źrzodeł wod: i otrze Bog,* wśzelką łzę z oczu ich.
* Izai. 25, 8.

Rozdźiał VIII.

Gdy siodmą pieczęć otworzono. 3. Offarowane były modlitwy Świętych przez kadzenie. 6.

Siedm

Siedm Aniołów wyßło z trąba-
mi. 7. Gdy pierwßi czterey trą-
bili, ogień spadł. 9. Morze śię po-
ruszyło. 11. Wody zgorzkły. 12. J
gwiazdy śię zaćmiły.

A gdy otworzył śiodmą pieczęć, stało śię milczenie na niebie, iakoby przez poł godźiny.

2. J widźiałem śiedm onych Aniołów, ktorzy stoią przed obliczem Bożym, a dano im śiedm trąb.

3. A inßy Anioł przyßedł, i stanął przed ołtarzem, maiąc kadźilnicę złotą: i dano mu wiele kadzenia, aby ie ofiarował z modlitwami wßystkich świętych, na ołtarzu złotym, ktory iest przed stolicą.

4. J wstąpił dym kadzenia z modlitwami świętych, z ręki Anioła, przed oblicznośc Bożą.

5. J wźiął Anioł kadźilnicę, i napełnił ią ogniem z ołtarza, i zrzućił ią na źiemię: i stały śię gromy i głosy, i łyskawice, i trzęśienie źiemie.

6. A onych śiedm Aniołów, ktorzy mieli śiedm trąb, nagotowało śię aby trąbili.

7. J zatrąbił pierwßy Anioł, i stał śię grad i ogień zmießany ze krwią, i zrzucono to na źiemię: a trzećia część drzew zgorzała, i wßelka trawa źielona spalona iest.

8. Potym zatrąbił wtory Anioł, a iakoby gora wielka ogniem pałaiąca wrzucona iest w morze: i obrocona iest w krew trzećia część morza.

9. J pozdychała w morzu trzećia część rzeczy stworzonych, ktore miały duße; i trzećia część okrętow zginęła.

10. J zatrąbił trzeći Anioł, i spadła z nieba gwiazda wielka, goraiąca iako pochodnia, i upadła na trzećią część rzek, i na źrzodła wod.

11. A imię oney gwiazdy zowią piołynem: i obroćiła śię trzećia część wod w piołyn; a wiele ludźi pomarło od onych wod, bo śię stały gorzkie.

12. Potym zatrąbił czwarty Anioł, a uderzona iest trzećia część słońca, i trzećia część księżyca, i trzećia część gwiazd; tak iż śię trzećia część ich zaćmiła, i trzećia część dnia nie świećiła, także i nocy.

13. J

13. I widziałem, i słyszałem iednego Anioła lecącego przez pośrzodek nieba, mowiącego głosem wielkim; biada, biada, biada mieszkaiącym na ziemi! dla innych głosow trąby trzech Aniołow, ktorzy zatrąbić maią!

Rozdział IX.

Gdy piąty Anioł zatrąbił. 3. Szarańcze wyszły. 13. A szosty zatrąbiwszy. 15. Wywiodł konne. 20. Narod ludzki pustoszące.

I Zatrąbił piąty Anioł, i widziałem że gwiazda spadła z nieba na ziemię; a dano iey klucz studnie przepaśći.

2. Ktora otworzyła studnią przepaśći: i wystąpił dym z oney studnie iakoby dym pieca wielkiego; i zaćmiło się słońce i powietrze od dymu oney studnie.

3. A z onego dymu wyszły szarańcze na ziemię; i dano im moc, iako maią moc niedźwiadkowie ziemscy.

4. Ale im rzeczono żeby nie szkodziły trawie ziemie, ani żadney rzeczy zieloney, ani żadnemu drzewu: ale tylko samym ludziom, ktorzy nie maią pieczęći Bożey na czołach swoich.

5. A dano im, nie żeby ie zabiiały; ale aby ie dręczyły przez pięć miesięcy: a udręczenie ich aby było iako udręczenie od niedźwiadka, gdy człowieka ukąsi.

6. Przetoż w one dni szukać będą ludzie * śmierći, ale iey nie znaydą; i będą chćieli umrzeć, ale śmierć od nich ućiecze. * Ozea.10,8. Luk.23,30. Obiaw.6,16.

7. A kształt onych szarańczy podobny był koniom zgotowanym do bitwy; a na głowach ich były korony podobne złotu, a twarzy ich iako twarzy ludzkie.

8. I miały włosy iako włosy niewieśćie, a zęby ich były iako lwie.

9. A miały pancerze iako pancerze żelazne, a szum skrzydeł ich iako grzmot wozow, gdy wiele koni bieży do bitwy.

10. A ogony miały podobne niedźwiadkom, a żądła były w ogonach ich: a moc ich była szkodzić ludziom przez pięć miesięcy.

11. A miały nad sobą krola, anioła przepaśći: ktoremu imię po Zydowsku Abaddon, a po Grecku ma imię † Apollion.

† T. Zatracaiący.

Digitized by Google

12. Biada iedno przeszło, a oto ieszcze idzie dwoie biada potym.

13. Tedy zatrąbił Anioł szosty, a słyszałem głos ieden ze czterech rogow ołtarza złotego, ktory iest przed oblicznością Bożą,

14. Mowiący szostemu Aniołowi, ktory miał trąbę; rozwiąż onych czterech Aniołow związanych u wielkiey rzeki Eufrates.

15. I rozwiązani są oni czterey Aniołowie, zgotowani na godzinę i na dzień, i na miesiąc, i na rok; aby pobili trzecią część ludzi.

16. A liczba woyska iezdnego była dwieście kroć tysiąc tysięcy: bom słyszał liczbę ich.

17. Widziałem także konie w widzeniu: a ci, ktorzy siedzieli na nich, mieli pancerze ogniste hyacyntowe, i siarczane; a głowy onych koni były iako głowy lwie; a z gęby ich wychodził ogień, i dym, i siarka.

18. A od tego troyga pobita iest trzecia część ludzi, od ognia, i od dymu, i od siarki, ktore wychodziły z gąb ich.

19. Abowiem moc ich iest w gębach ich, i w ogonach ich. Bo ogony ich wężom są podobne, maiąc głowy ktorymi szkodzą.

20. A inni ludzie, ktorzy nie są pobići tymi plagami, ani pokutowali od uczynkow rąk swoich, aby się nie kłaniali diabłom, i bałwanom złotym, i śrebrnym, i miedzianym, i kamiennym, i drzewianym: ktorzy ani widzieć * mogą, ani słyszeć, ani chodzić:

* Psalm. 115, 5. i. 135, 16.

21. Ani pokutowali z mężoboystw swoich, ani z wszczarow swoich; ani z wszeteczeństw swoich, ani z złodzieystw swoich.

Rozdział X.

Anioł obłokiem przyodziany.
2. Księgi otworzone trzymaiąc.
9. Janowi według obiawienia one ieść rozkazuie.

I widziałem drugiego Anioła mocnego, zstępuiącego z nieba, obłokiem odzianego; a na głowie iego była tęcza, a oblicze iego iako słońce, a nogi iego iako słupy ognia.

2. A miał w ręce swoiey książeczki otworzone: i postawił nogę swoię prawą na morzu, a lewą na ziemi.

Digitized by Google

3. I zawołał głosem wielkim, jako lew ryczy: a gdy przestał wołać, mowiło siedm gromow głosy swoie.

4. A gdy odmowiło siedm gromow głosy swoie, miałem pisać: alem usłyszał głos z nieba, mowiący do mnie; zapieczętuy to, co mowiło siedm gromow, a nie pisz tego.

5. Tedy Anioł, ktoregom widział stoiącego na morzu i na ziemi, podniosł rękę swoię ku niebu:

6. I przysiągł przez Zywiącego na wieki wiekow, ktory stworzył niebo, i to, co w nim iest, i ziemię, i to, co na niey iest, i morze, i to, co w nim iest, że czasu iuż nie będzie.

7. Ale we dnie głosu Anioła siodmego, gdy będzie trąbił, dokona się taiemnica Boża, jako opowiedział sługom swoim Prorokom.

8. A głos, ktorym słyszał z nieba, zasię mowił ze mną, i rzekł: idź, a weźmi te książeczki otworzone, z ręki Anioła stoiącego na morzu i na ziemi.

9. I szedłem do Anioła, i rzekłem mu: day mi te książeczki. I rzekł mi: weźmi, a ziedz * ie; a uczynią gorzkość w brzuchu twoim, ale w uściech twoich słodkie będą iako miod. * Ezech. 3, 1.2.

10. I wziąłem książeczki z ręki Anioła, i ziadłem ie; a były w uściech moich słodkie iako miod: ale gdym ie ziadł, gorzko było w brzuchu moim.

11. I rzekł mi: musisz zasię prorokować przed wielą ludzi, i narodow, i ięzykow, i krolow.

Rozdział XI.

Anioł rozkazał kościoł rozmierzać. 3. PAN dwu świadkow wzbudził. 7. Ktorych od bestyi rozszarpanych. 9. Nikt nie pogrzebł. 11. Ale ich Bog wzbudziwszy. 12. Do nieba wziął. 13. Strach na niezbożne przypadł. 15. Siodmego Anioła trąba zmartwychwstanie. 18. I sąd Boży oznaymiła.

I Dano mi trzcinę podobną laskę; a Anioł stanął, mowiąc: wstań, a zmierz Kościoł Boży i Ołtarz, i te, ktorzy się modlą w nim.

2. Ale sień, ktora iest przed Kościołem, wyrzuć precz, a nie mierz iey: abowiem

wiem dana iest Poganom, a miasto święte deptać będą czterdzieści i dwa miesiąca.
3. Ale ie dam dwiema świadkom moim, ktorzy prorokować będą tysiąc dwieście i sześćdziesiąt dni, obleczeni będąc w wory.
4. Ci są dwie oliwie, i dwa świeczniki, stoiące przed obliczem Boga wszystkiey ziemie.
5. A ieżliby im kto chciał szkodzić, ogień wynidzie z ust ich, i pożrze nieprzyiacioły ich: a ieżliby im kto chciał szkodzić, muśi też i on bydź zabity.
6. Ci moc maią zamykać niebo, aby deszcz nie padał za dni proroctwa ich: i maią moc nad wodami, aby ie obrocili w krew, i uderzyć ziemię wszelką plagą, ileby kroć chcieli.
7. A gdy dokończą świadectwa swoiego: bestya, ktora wystepuie z przepaści, stoczy z nimi bitwę, a zwyćięży ie, i pobiie ie.
8. A trupy ich leżeć będą na ulicy miasta wielkiego, ktore nazywaią duchownie Sodomą i Egiptem; gdźie też PAN nasz ukrzyżowany iest.
9. J widźieć będą wiele ich z ludźi z pokolenia i z ięzykow, i z narodow trupy ich, przez połczwarta dnia: ale trupow ich nie dopuszczą włożyć w groby.
10. Owszem mieszkaiący na źiemi radować śię nad nimi będą, i weselić, i pośłą dary iedni drugim, iż ći dwa Prorocy dręczyli mieszkaiące na źiemi.
11. A po połczwartu dni, duch żywota od Boga wstąpił w nie, i stanęli na nogach swoich: a boiaźń wielka przypadła na te, ktorzy ie widźieli.
12. Potym usłyszeli głos wielki z nieba mowiący im: wstąpćie sam. J wstąpili na niebo w obłoku, i patrzyli na nie nieprzyiaćiele ich.
13. A w onęż godźinę stało śię wielkie trzęśienie ziemie. J upadła dźieśiąta część miasta, i pobito w onym trzęśieniu ziemie, osob ludźi śiedm tyśięcy: a drudzy przestraszeni są, i dali chwałę Bogu niebieskiemu.
14. Biada wtore przeszło: a oto Biada trzećie przyydźie rychło.
15. J zatrąbił Anioł śie-

śiodmy; i ſtały śię głoſy wielkie na niebie mowiące; kroleſtwa świata ſtały śię kroleſtwy PANA naſzego, i Chryſtuſa iego: i krolować będźie na wieki wiekow.

16. Tedy oni dwadźieśćia i czterey ſtarcy, ktorzy przed oblicznośćią Bożą śiedzą na ſtolicach ſwoich, upadli na oblicza ſwe, i pokłonili śię Bogu,

17. Mowiąc: dźiękuiemy tobie PANIE Boże Wſzechmogący, ktoryś Jeſt, i ktoryś Był, i ktory maſz Przyyść, żeś wźiął moc ſwoię wielką, i niąłeś kroleſtwo.

18. I rozgniewali śię narodowie, i przyſzedł gniew twoy, i czas umarłych: aby byli ſądzeni, i abyś oddał zapłatę ſługom twoim Prorokom, i świętym, i boiącym śię imienia twego, małym i wielkim: i abyś wytraćił te, co pſuią źiemię.

19. Tedy otworzony ieſt Kośćioł Boży na niebie; i widźiana ieſt Skrzynia przymierza iego w Kośćiele iego. I ſtały śię łyſkawice, i głoſy, i grzmienia, i trzęśienia źiemie, i grad wielki.

Rozdźiał XII.

Niewiaſty w ſłońce przyodźianey. 4. Smok śiedmgłowny ſyna pożrzeć chćiał. 7. Ale go Michał poraźił. 10. Nad ktorym acz zwyćieſtwo ſłudzy Barankowi otrzymali. 14. Niewiaſta na puſzczą ulećiała. 16. I źiemia rzekę wypiła. 17. Jednak on z oſtatkiem wiernych walczyć nie przeſtawa.

I ukazał śię cud wielki na niebie: niewiaſta obleczona w Słońce, a kśiężyc pod nogami iey, a na głowie iey była korona z dwunaśći gwiazd.

2. A będąc brzemienna, wołała, pracuiąc ku porodzeniu, i męczyła śię aby porodźiła.

3. I ukazał śię drugi cud na niebie, a oto ſmok wielki rydzy, maiąc śiedm głow, i rogow dźieśięć, a na głowach iego śiedm koron:

4. A ogon iego ćiągnął trzećią część gwiazd niebieſkich, i zrzućił ie na źiemię: a ſmok on ſtanął przed niewiaſtą, ktora miała porodźić, aby ſkoroby porodźiła, pożarł dźiećię iey.

5. I urodźiła ſyna męſzczyznę, ktory ma rządźić wſzyſtkie narody laſką że-

Digitized by Google

łażna: i porwane iest dzie=
ćię iey do Boga, i do stoli=
ce iego:
6. A niewiasta uciekła na
pustynią, gdzie ma mieysce
od Boga zgotowane, aby
ią tam żywiono przez ty=
siąc dni dwieśćie i sześć=
dziesiąt.

LE. na dzień S. Michała.

7. Y stała się bitwa na
niebie. Michał i
Aniołowie iego potykali
się z smokiem; smok się
też potykał i Aniołowie
iego.
8. Ale nie przemogli,
ani mieysce ich daley zna=
leziono iest na niebie.
9. I zrzucony iest smok
wielki, wąż on staroda=
wny; ktorego zowią dia=
błem i szatanem, ktory zwo=
dzi wszystek okrąg świa=
ta: zrzucony iest na zie=
mię, i aniołowie iego z
nim są zrzuceni.
10. I słyszałem głos wiel=
ki mowiący na niebie; te=
razći się stało zbawienie, i
moc, i krolestwo Boga na=
szego, i zwierzchność Chry=
stusa iego: iż zrzucony iest
oskarzyćiel braći naszey, kto=
ry na nie skarzył, przed o=
blicznośćią Boga naszego
we dnie i w nocy.
11. Ale go oni zwyćiężyli
li przez krew Baranka, i
przez słowa świadectwa
swego, a nie umiłowali du=
sze swoiey aż do śmierći.
12. Przetoż rozweselćie
się nieba, i wy, ktorzy
mieszkaćie na nich.*

Biada mieszkaiącym
na ziemi i na morzu: iż
zstąpił diabeł do was, ma=
iąc wielki gniew, wiedząc
iż krotki czas ma.
13. A gdy widział smok,
iż był zrzucony na ziemię,
prześladował niewiastę,
ktora była porodziła mę=
szczyznę.
14. I dano niewieśćie
dwie skrzydle orła wiel=
kiego, aby lećiała od obli=
czności wężowey na pusty=
nią, na mieysce swoie; gdzie=
by ią żywiono przez czas, i
czasy, i połowicę czasu.
15. I wypuśćił wąż z
gęby swoiey za niewiastą
wodę iako rzekę, chcąc spra=
wić aby ią rzeka porwała.
16. Ale ziemia ratowała
niewiastę: i otworzyła
ziemia usta swoie, i wypi=
ła rzekę, ktorą był wypu=
śćił smok z gęby swoiey.
17. I rozgniewał się
smok na niewiastę, i po=
szedł, aby walczył z drugi=
mi

mi z nasienia iey, ktorzy zachowywaią przykazania Boże, i maią świadectwo JEzusa Chrystusa.

18. J stanąłem na piasku morskim.

Rozdział XIII.

Opisuie bestyą o śiedmi głowach. 8. Ktora wielką część świata do bałwochwalstwa odwiodła. 11. A ta od drugiey bestyi wychodzącey. 15. Potwirdzona iest. 16. A kto iey piątna nie ma, temu śię nie godźi ani kupować ani przedawać.

J widźiałem bestyą występuiącą z morza, maiącą śiedm głow i rogow dźieśięć: a na rogach iey było dźieśięć koron, a na głowach iey imię bluźnierstwa.

2. A ta bestya, ktoram widźiał, podobna była Rysiowi, a nogi iey iako niedźwiedźie, a gęba iey iako gęba lwia. J dał iey smok moc swoię, i stolicę swoię, i moc wielką.

3. A widźiałem iedną z głow iey, iakoby na śmierć zabitą: ale rana iey śmiertelna uleczona iest. Tedy śię dźiwowała wszystka źiemia, i szła za oną bestyą.

4. J kłaniali śię onemu smokowi, ktory dał moc bestyi: kłaniali śię też bestyi, mowiąc: ktoż podobny bestyi? ktoż z nią walczyć może?

5 J dane iey są usta, mowiące wielkie rzeczy i bluźnierstwa: dana iey też iest moc, aby władzą miała przez czterdźieśći i dwa mieśiące.

6. J otworzyła usta swoie ku bluźnierstwu przećiwko Bogu, aby bluźniła imię iego, i przybytek iego, i te, ktorzy mieszkaią na niebie.

7. Dano iey też walczyć z świętymi, i zwyćiężać ie. J dana iey moc nad wszelkim pokoleniem, i ięzykiem, i narodem.

8. Przetoż śię iey kłaniać będą wszyscy mieszkaiący na źiemi; ktorych imiona nie są napisane w księgach żywota Baranka, zabitego od założenia świata.

9. Jeżli kto ma uszy, niechay słucha!

10. Jeżli kto w poimanie* wiedźie, w poimanie poydźie: ieżli kto mieczem zabiie, muśi i on bydź mieczem zabity. Tuć iest ćierpliwość i wiara świętych.

*1 Moy. 9, 6.

11. Zatym widźiałem drugą bestyą występuiącą z

ziemie: a miała dwa rogi
podobne Barankowym;
ale mowiła iako smok.
12. Ktora wszystkiey mo-
cy pierwszey oney bestyi do-
kazuie przed twarzą iey, i
czyni, że ziemia i mieszkaią-
cy na niey kłaniaią się
bestyi pierwszey; ktorey
śmiertelna rana była u-
zdrowiona.
13. A czyni cuda wielkie,
tak, iż i ogień zstępuie przed
oczyma ludzi na ziemię.
14. I zwodzi mieszkaiące
na ziemi przez one cuda,
ktore iey dano czynić przed
bestyą: mowiąc obywate-
lom ziemie, aby uczynili
obraz oney bestyi, ktora
miała ranę od miecza, ale
zasię ożyła.
15. I dano iey aby mo-
gła dać ducha onemu obra-
zowi bestyi, żeby też mo-
wił obraz tey bestyi, i to
sprawił, aby ci, ktorzyby
się nie kłaniali obrazowi
oney bestyi, byli pobici.
16. A rozkazuie wszy-
stkim małym i wielkim, bo-
gatym i ubogim i wolnym
i niewolnikom, aby wzięli
piątna na prawą rękę swo-
ię albo na czoła swe.
17. A żeby żaden nie mogł
kupować ani przedawać,
tylko ten, ktory ma piątno
albo imię bestyi, albo licz-
bę imienia iey.
18. Tu iest mądrość.
Kto ma rozum niech zra-
chuie liczbę oney bestyi:
abowiem iest liczba czło-
wieka. A ta iest liczba iey,
sześć set sześćdziesiąt i sześć.

Rozdział XIV.

Gdy Baranek stał na gorze
Syońskiey. 4. Wespoł z czystymi
chwalcami. 6. Anioł ieden Ewan-
gielią opowiadał. 8. A drugi upa-
dek Babiloński. 9. Trzeci kazał się
strzedz Babilonu. 13. Umarli w
PAnu błogosławieni. 16. Sierp
Pański zapuszczony ku żęciu. 18. aż
zbieranie. 20. I tłoczenie wina
nastąpiło.

I widziałem, a oto Ba-
ranek stał na gorze
Syońskiey; a z nim sto
czterdzieści i cztery tysiące,
maiących imię Oyca iego
napisane na czołach swoich.
2. I słyszałem głos z nie-
ba iako głos wiela wod, i
iako głos gromu wielkie-
go: i słyszałem głos cytry-
stow graiących na cytrach
swoich.
3. A śpiewali iakoby no-
wą pieśń przed stolicą, i
przed onym czworgiem
zwierząt i przed starcami:
a żaden się nie mogł oney
pieśni nauczyć, oprocz o-
nych stu czterdziestu i czte-
rech tysięcy, ktorzy są z zie-

Digitized by Google

mie * kupieni. * 1 Kor. 6, 20. 1 Piotr. 1, 18.

4. Cić są, ktorzy śię z niewiastami nie pokalali: bo pannami są. Ci są, ktorzy naśladuią Baranka, gdziekolwiek idzie. Ci kupieni są z ludzi, aby byli pierwiastkami Bogu i Barankowi.

5. A w uśćiech ich nie znalazła śię zdrada; abowiem są bez zmazy przed stolicą Bożą.

6. I widziałem drugiego Anioła lecącego przez pośrzodek nieba, maiącego Ewangelią wieczną, aby ią zwiastował mieszkaiącym na ziemi, i wszelkiemu narodowi, i pokoleniu, i ięzykowi, i ludowi;

7. Mowiącego głosem wielkim: boyćie śię Boga, i chwałę mu dayćie; gdyż przyszła godzina sądu iego: a kłaniayćie śię temu, ktory uczynił * niebo i ziemię, i morze, i źrzodła wod.

* Psalm 146, 6. Dzie. 14, 15. r. 17, 24.

8. A drugi Anioł lećiał za nim, mowiąc; upadł, upadł * Babilon, ono miasto wielkie! bo winem gniewu wszeteczeństwa swego napoił wszystkie narody.

* Izai. 21, 9. Jerem. 51, 8. Obiaw. 18, 2.

9. A trzeći Anioł lećiał za nimi, mowiąc głosem wielkim: ieżli śię kto pokłoni bestyi, i obrazowi iey, i ieżli weźmie piątno na czoło swoie albo na rękę swoię:

10. I ten pić będzie z wina * gniewu Bożego, z wina szczerego i nalanego w kielich gniewu iego: i będzie męczony w ogniu i śiarce przed oblicznośćią Aniołow świętych, i przed oblicznośćią Baranka.

* Jerem. 25, 15. Obiaw. 16, 19.

11. A dym męki ich występuie na wieki wiekow. I nie maią odpoczynku we dnie i w nocy, ktorzy śię kłaniaią bestyi, i obrazowi iey, i ieżli kto bierze piątno imienia iey.

12. Tuć iest ćierpliwość świętych, tuć są ći, ktorzy chowaią przykazania Boże, i wiarę JEzusowę.

13. I usłyszałem głos z nieba mowiący do mnie: napisz; błogosławieni * są od tąd umarli, ktorzy w PANU umieraią. Zaprawdę mowi im Duch, aby odpoczywali † od prac swoich, a uczynki ich idą za nimi. * Psalm 116, 15. † 2 Tess. 1, 7.

14. J widziałem, a oto obłok biały: a na onym obłoku śiedział podobny Synowi człowieczemu, ktory miał na głowie swoiey koronę złotą, a w ręce swoiey śierp ostry.

15. A drugi Anioł wyszedł z kośćioła, wołaiąc głosem wielkim na tego, ktory śiedział na obłoku; zapuść* śierp twoy a żni, gdyż tobie przyszła godźina, abyś żął; ponieważ śię dostało żniwo źiemie.

* Joel. 3, 13.

16. J zapuśćił ten, ktory śiedział na obłoku, śierp swoy na źiemię, i pożęta iest źiemia.

17. A drugi Anioł wyszedł z kośćioła onego, ktory iest w niebie, maiąc i ten śierp ostry.

18. Potym wyszedł drugi Anioł z ołtarza, ktory miał moc nad ogniem; i zawołał głosem wielkim na tego, ktory miał śierp ostry, mowiąc: zapuść ten śierp twoy ostry, a zbieray grona winnice źiemie; bo dośrzałe są iagody iey.

19. Zapuśćił tedy Anioł śierp swoy ostry na źiemię, i zebrał grona winnice źiemie, i wrzućił ie w prasę wielką gniewu Bożego.

20. J tłoczona iest prasa przed miastem, i wyszła krew z prasy aż do wędźidł końskich przez tyśiąc i sześć set staian.

Rozdział XV.

Siedm Aniołow maiących śiedm plag ostatecznych. 2. Morze szklane, i zwyćiężce nad bestyą. 3. Ktorzy śpiewali na cześć Barankowi. 6. A śiedm Aniołow odebrało śiedm czasz gniewu Bożego.

Potym widział drugi cud na niebie wielki i dźiwny: to iest śiedm Aniołow maiących śiedm plag ostatecznych; iż przez nie skończony iest gniew Boży.

2. J widziałem iakoby morze szklane zmieszane z ogniem; a te, co zwyćiężstwo otrzymali nad oną bestyą, i nad obrazem iey, i nad piątnem iey, i nad liczbą imienia iey, stoiące nad morzem szklanym, maiące Cytry Boże:

3. A śpiewali pieśń Moyżesza, sługi Bożego, i pieśń Barankowę, mowiąc: wielkie* i dźiwne są sprawy twoie PANJE Boże Wszechmogący: sprawiedliwe i prawdźiwe są drogi

drogi twoie, o Krolu Swiętych! * Psalm 111, 2. i. 139, 14.

4. Ktożby śię ćiebie nie bał * PANIE, i nie wielbił imienia twego? gdyżeś sam Swięty, gdyż wszyscy narodowie przyydą i kłaniać śię będą przed oblicżem twoim, że śię okazały sprawiedliwe sądy twoie. * Jerem. 10, 7.

5. A potymem widźiał, a oto otworzony był kośćioł przybytku świadectwa na niebie.

6. I wyszło z kośćioła śiedm onych Aniołow, maiących śiedm plag, oblecżonych płotnem cżystym i świetnym, i przepasanych na pierśiach złotymi pasy.

7. A iedno ze cżworga źwierząt, dało śiodmi Aniołom śiedm cżasz złotych, pełnych gniewu Boga żywiącego na wieki wiekow.

8. I napełniony iest kośćioł dymem od chwały Bożey, i od mocy iego: a nie mogł nikt wniść do kośćioła, aż śię skońcżyły śiedm plag onych śiedmi Aniołow.

Rozdźiał XVI.

Siedm Aniołow wylali śiedm cżasz gniewu Bożego sobie zwierzonych, za ktorych wylaniem rozmaite śię plagi na świećie wszczęły. 18. Ku postrachowi niezbożnych. 19. I wielkiego miasta obywatelow.

I Słyszałem głos wielki z kośćioła, mowiący śiedmi Aniołom; idźćie, a wyleyćie śiedm cżasz zapalcżywośći Bożey na źiemię.

2. I wyszedł pierwszy Anioł, a wylał cżaszę swoię na źiemię: i wyrzućił śię zły i szkodliwy wrzod na ludźie, ktorzy mieli piątno bestyi; i na te, ktorzy śię kłaniali obrazowi iey.

3. I wylał wtory Anioł cżaszę swoię na morze, i stało śię iakoby krew umarłego: a każda dusza żywa zdechła w morzu.

4. I wylał trzeći Anioł cżaszę swoię na rzeki i źrzodła wod; i obroćiły śię w krew.

5. I słyszałem Anioła wod mowiącego; sprawiedliwyś iest PANIE, ktoryś Jest, i ktoryś Był, i Swięty, żeś to rozsądźił.

6. Ponieważ krew Swiętych i Prorokow wylewali, dałeś im też krew pić: bo tego są godni.

7. I słyszałem drugiego od

od ołtarza mowiącego: zai-
ste PANIE Boże Wszech-
mogący, prawdziwe i
straszliwe są sądy twoie.
8. Potym czwarty Anioł
wylał czaszę swoię na słoń-
ce; i dano mu moc trapić
ludzie gorącością ognia.
9. J byli upaleni ludzie
gorącością wielką, i blu-
źnili imię Boga, ktory ma
moc nad tymi plagami:
wszakże nie pokutowali,
aby mu chwałę dali.
10. Tedy wylał piąty An-
ioł czaszę swoię na stolicę
bestyi: i stało się krolestwo
iey zaćmione, i żwali ięzyki
swoie od boleści.
11. J bluźnili Boga nie-
bieskiego dla boleści
swoich, i dla wrzodow
swoich: wszakże nie pokuto-
wali z uczynkow swoich.
12. J wylał szosty An-
ioł czaszę swoię na onę
wielką rzekę Eufrates: i
wyschła woda iey, aby
zgotowana była droga kro-
lom od Wschodu słońca.
13. J widziałem z ust
smokowych, i z ust bestyi,
i z ust fałszywego Proroka
trzy nieczyste duchy wycho-
dzące, podobne żabom.
14. Abowiem są duchy dia-
belskie, czyniące cuda, ktorzy
wychodzą do krolow zie-
mie, i na wszystek okrąg
świata, aby ie zgromadzili
na woynę, na on wielki dzień
Boga Wszechmogącego.
15. Oto idę iako * zło-
dziey: błogosławiony, kto-
ry czuie i strzeże szat swoich,
aby nie chodził nago, i nie
widziano sromoty iego.
* Matt. 24, 44. Łuk. 12, 39.
1 Tess. 5, 2. 2 Piotr. 3, 10.
16. J zgromadził ie na
mieysce, ktore zowią po
Żydowsku Armagieddon.
17. Tedy wylał siodmy An-
ioł czaszę swoię na powie-
trze: i wyszedł głos wielki z
kościoła niebieskiego od
stolice, mowiący: stało się.
18. J stały się głosy i
gromy, i łyskawice; i sta-
ło się wielkie trzęsienie zie-
mie, iakiego nigdy nie było
iako są ludzie na ziemi, trzę-
sienia ziemie tak wielkiego
19. J stało się ono mia-
sto wielkie na trzy części
rozerwane: i miasta naro-
dow upadły; i Babilon
on wielki przyszedł na pa-
mięć przed obliczem Bo-
żym, aby mu dał * kie-
lich wina zapalczywości
gniewu swoiego.
* Jerem. 25, 15.
20. J wszystkie wyspy ucie-
kły, i gory nie są znalezione.
21. J

Digitized by Google

21. I wielki grad iako cetnarowy spadł z nieba na ludźie: i bluźnili ludźie Boga dla plagi gradu; iż plaga iego była barzo wielka.

Rozdźiał XVII.

Opisuie one wielką nierządnicę. 2. Z ktorą krolowie ziemscy nierząd płodzą. 6. A ta śię upiła krwią świętych. 7. I bestya, ktora ią nośi: taiemnice obiąga. 11. I zginienie. 14. Naostatek zwyćięstwo Barankowe.

I Przyszedł ieden z śiedmi Aniołow, ktorzy mieli śiedm czasz, i rzekł do mnie, mowiąc mi: chodź, okażęć osądzenie oney wielkiey wszetecznice, ktora śiedźi nad wodami wielkimi:

2. Z ktorą wszeteczeństwo płodźili Krolowie ziemie, i upili śię winem wszeteczeństwa iey, obywatele ziemie.

3. I odniosł mię na puszczą w duchu. I widźiałem niewiastę śiedzącą na szarłatnoczerwoney bestyi, pełney imion bluźnierstwa, ktora miała śiedm głow i dźieśięć rogow.

4. A ona niewiasta przyobleczona była w purpurę i w szarłat, i uzłocona złotem i drogim kamieniem, i perłami, maiąc kubek złoty w ręce swey, pełen obrzydliwośći i nieczystośći wszeteczeństwa swego.

5. A na czele iey było imię napisane; Taiemnica, Babilon wielki, matka wszeteczeństw i obrzydliwośći ziemie.

6. I widźiałem niewiastę onę piianą krwią świętych, i krwią męczennikow IEzusowych. A widząc ią, dźiwowałem śię wielkim podźiwienim.

7. I rzekł mi Anioł: czemuż śię dźiwuiesz? ia tobie powiem taiemnicę tey niewiasty, i bestyi, ktora ią nośi, ktora ma śiedm głow i dźieśięć rogow.

8. Bestya, ktorąś widźiał, była, a nie iest, a ma wystąpić z przepaśći, a iść na zginienie: i zadźiwuią śię mieszkaiący na ziemi, (ktorych imiona nie są napisane w księgach żywota od założenia świata) widząc bestyą, ktora była, a nie iest; a przećię iest.

9. Tuć iest rozum maiący mądrość. Ta śiedm głow, są śiedm gor, na ktorych ta niewiasta śiedźi.

10. A krolow iest śiedm.

Pięć

Pięć ich upadło, a ieden iest; inszy ieszcze nie przyszedł: a gdy przyydzie, na mały czas musi trwać.

11. A bestya, ktora była a nie iest, toć iest ten osmy, a iest z onych siedmi, a idzie na zginienie.

12. A dziesięć rogow, ktoreś widział, iest dziesięć krolow, ktorzy krolestwa ieszcze nie wzięli; ale wezmą moc iako krolowie, na iedną godzinę z bestyą.

13. Ci iednę radę maią i moc, i zwierzchność swoię bestyi podadzą.

14. Ci z Barankiem walczyć będą, a Baranek ie zwycięży; bo iest * PAN PANOW, i Krolem krolow, i ktorzy są z nim, powołani, i wybrani, i wierni. * 1 Tym. 6, 15. Obiaw. 19, 16.

15. I rzekł mi: wody, ktoreś widział, gdzie wszetecznica siedzi, są ludzie i zastępy, i narody, i ięzyki.

16. A dziesięć rogow, ktoreś widział na bestyi, ci w nienawiść mieć będą wszetecznicę: i uczynią ią spustoszoną i nagą, i ciało iey będą ieść, a samę ogniem spalą.

17. Abowiem Bog podał do serc ich, aby czynili wolą iego, a czynili iednomyślnie, i dali krolestwo swoie bestyi, aby się wypełniły słowa Boże.

18. A niewiasta, ktorąś widział, iest miasto wielkie, ktore ma krolestwo nad krolmi ziemie.

Rozdział XVIII.

Prętkie i straszne Babilonu zginienie pokazane. 11. I narzekanie nad nim kupcow, ktorzy się z pompy i z zbytku iego bogacili. 20. A radość i wesele wybranych Bożych z tak sprawiedliwey pomsty Bożey nad niezbożnymi.

A Potymem widział drugiego Anioła zstępuiącego z nieba, maiącego moc wielką: i oświeciła się ziemia od chwały iego.

2. I zawołał potężnie głosem wielkim, mowiąc; * upadł Babilon on wielki, i stał się przybytkiem czartow, † i mieszkaniem wszelkiego ducha nieczystego; i mieszkaniem wszelkiego ptastwa nieczystego i przemierzłego.

* Izai. 21, 9. Jerem. 51, 8. Obiaw. 14, 8. † Izai. 13, 21. r. 34, 14. Jerem. 50, 39.

3. Ji

Digitized by Google

3. Iż z win zapalczywości wszeteczeństwa iego piły wszystkie narody: a krolowie ziemie wszeteczeństwo z nim płodzili; i kupcy ziemscy z zbyteczney roskoszy iego zbogacieli.

4. I słyszałem inszy głos z nieba mowiący: wynidźcie z niego * ludu moy, abyście nie byli uczestnikami grzechow iego, a iżbyście nie wzięli z plag iego.

* Izai. 48, 20. r. 52, 11. Jerem. 51, 45. Zach. 2, 6.

5. Abowiem dosięgły grzechy iego aż do nieba, i wspomniał Bog na nieprawości iego.

6. Oddayćież mu, iako on dawał wam; a w dwoy nasob oddayćie mu według uczynkow iego: w kubku, ktory wam nalewał, naleyćie mu w dwoy nasob.

7. Jako się wiele chlubił i roskoszował, tak mu wiele dayćie mąk i smętku: bo mowi w sercu swoim; siedzę iako * krolowa, a nie iestem wdowa, i smętku nie uyrzę.

* Izai. 47, 8.

8. Przetoż w ieden dzień przyydą plagi iego, śmierć, i smętek, i głod, i ogniem będzie spalony: bo mocny iest PAN Bog, ktory go osądzi.

9. I będą go płakać, i narzekać nad nim będą krolowie ziemie, ktorzy z nim wszeteczeństwo płodzili, i roskoszowali, gdy uyrzą dym zapalenia iego.

10. Z daleka stoiąc dla boiaźni męki iego, i mowiąc: biada, biada, miasto ono wielkie Babilon, miasto ono mocne; iż w iedne godzinę przyszedł sąd twoy.

11. Do tego i kupcy ziemscy płakać będą, i narzekać nad nim: przeto, iż towaru ich żaden więcey kupować nie będzie:

12. Towaru złota i srebra, i kamienia drogiego, i pereł, i lnu cienkiego, i purpury, i iedwabiu, i szarłatu, i wszelkiego drzewa Tyinowego, i wszelkiego naczynia słoniowego, i wszelkiego naczynia z drzewa nakosztownieyszego, i z miedzi, i z żelaza, i z marmoru:

13. I cynamonu, i kadzenia, i maści, i kadzidła, i wina, i oliwy, i mąki czystey, i pszenice, i bydła, i owiec, i koni, i wozow

i nie-

i niewolnikow, i duſz ludz-
kich.
14. I owoce pożądliwo-
ści duſze twoiey odeſzły od
ciebie, i wſzyſtkie rzeczy
tłuſte i świetne odeſzły od
ciebie: a tych rzeczy iuż
więcey nie znaydzieſz.
15. A ći kupcy, ktorzy
tym kupczyli i tym się
zbogacili, z daleka ſtać bę-
dą dla boiaźni męki iego,
płacząc i narzekaiąc:
16. A mowiąc: biada,
biada; miaſto ono wielkie,
ktore było obleczone w bi-
ſiot, i w purpurę, i w
ſzarłat, i uzłocone złotem,
i kamieniem drogim, i
perłami: gdyż w iedney
godźinie zginęło tak wiel-
kie bogactwo.
17. I wſzelki ſternik, i
wſzyſtko mnoſtwo ludu,
ktore ieſt na okręćie, i że-
glarze, i ktorzykolwiek na
morzu pożytku ſzukaią, z
daleka ſtaną.
18. I zawołaią, widząc
dym zapalenia iego, mo-
wiąc: ktoreż miaſto było
podobne temu miaſtu wiel-
kiemu?
19. A miecąc proch na
głowy ſwoie, wołać będą,
płacząc, i ſmęcąc się, i
mowiąc: biada, biada! miaſto ono wielkie, w kto-
rym zbogatnięli wſzyſcy,
ktorzy mieli okręty na mo-
rzu z doſtatkow iego; iż
iedney godźiny ſpuſtoſzało.
20. Rozradny się nad
nim niebo, i święći Apo-
ſtołowie, i Prorocy: bo
się pomśćił krzywdy wa-
ſzey Bog nad nim.
21. I podnioſł ieden An-
ioł mocny kamień iakoby
młyńſki wielki, i wrzućił
go w morze, mowiąc: ta-
kim pędem wrzucony bę-
dźie Babilon miaſto ono
wielkie; i iuż więcey nie
będźie znaleźiony.
22. I głos cytryſtow, i
śpiewakow, i piſzczkow, i
trębaczow więcey w tobie
ſłyſzany nie będźie; i ża-
den rzemieśnik wſzelkiego
rzemiosła nie znaydźie się
więcey w tobie; i grzmot
młyna nie będźie więcey
ſłyſzany w tobie:
23. I światłość świece
nie będźie się więcey świe-
ćiła w tobie: i głos oblu-
bieńca i oblubienice nie bę-
dźie więcey ſłyſzany w to-
bie: iż kupcy twoi byli
wielcy panowie źiemſcy, iż
czarami twoimi byli zwie-
dźieni wſzyſcy narodowie.
24. I w nim znalazła
się

Digitized by Google

śię krew Prorokow i świę-
tych, i wßystkich, ktorzy są
pobići na ziemi.

Rozdział XIX.

Obywatele niebiescy chwalą Boga, iż śię zemśćił krwie swoich wiernych nad wßetecznicą. 7. A iż wesele swoim przygotował. 9. Błogosławieni na to wesele wezwani. 10. Anioł czći Boskiey przyymować nie chćiał. 11. Krol krolow mu śię pokazał. 19. Bitwę stoczono. 20. w ktorey bestya iest poimana, i w ieziorо ogniste wrzucona.

Potymem słyßał głos
wielkiego ludu na nie-
bie, mowiącego: Halle-
luia! Zbawienie, i chwa-
ła, i cześć, i moc PANU
Bogu naßemu.
2. Bo prawdźiwe i spra-
wiedliwe są sady iego: iż
osądźił wßetecznicę onę
wielką, ktora kaźiła ziemię
wßeteczeństwem swoim, i
pomśćił śię krwie sług
swoich z ręki iey.
3. I rzekli powtore:
Halleluia. A dym iey *
wstępował na wieki wie-
kow. * Izai. 34, 10.
4. I upadli dwadźieśćia
i czterey starcy, i czworo
zwierząt, a pokłonili śię
Bogu śiedzącemu na stoli-
cy, mowiąc: Amen, Hal-
leluia.
5. Tedy wyßedł głos z
stolice, mowiący; Chwal-
ćie Boga naßego wßyscy
słudzy iego, i ktorzy śię go
boićie, i mali i wielcy.
6. I słyßałem głos, iako
ludu wielkiego, i iako głos
wiela wod, i iako głos mo-
cnych gromow, mowią-
cych: Halleluia! iż uiął
krolestwo Pan Bog Wßech-
mogący.
7. Weselmy śię i raduy-
my śię, a daymy mu chwa-
łę: bo przyßło wesele Ba-
rankowe, a małżonka iego
nagotowała śię.
8. I dano iey, aby śię
oblekła w biśior czysty i
świetny: abowiem bi-
śior są usprawiedliwienia
świętych.
9. I rzekł mi: napiß:
błogosławieni ktorzy * są
wezwani na wieczerzą we-
sela Barankowego. I rzekł
mi: te słowa Boże są pra-
wdźiwe. * Matt. 22, 2.
Obiaw. 14, 13.
10. I upadłem do nog
iego, abym śię mu pokło-
nił. Ale mi rzekł: patrz,
abyś tego nie czynił: bom
iest społsługa twoy, i braći
twoiey, ktorzy maią świa-
dectwo JEzusowe. Bogu
śię kłaniay. Abowiem

świadectwo JEzusowe, iest Duch proroctwa.

11. J widziałem niebo otworzone; a oto koń biały: a tego, ktory śiedział na nim, zwano Wiernym i Prawdziwym, a sądzi w sprawiedliwośći i walczy.

12. A oczy iego były iako płomień ognia: a na głowie iego wiele koron, i miał imię napisane, ktorego nikt nie zna tylko on sam.

13. A przyodziany był szatą omoczoną we krwi: a imię iego zowią Słowo Boże.

14. A woyska, ktore są na niebie, szły za nim na koniach białych, obleczone lnem ćienkim, białym i czystym.

15. A z ust iego wychodził miecz ostry; aby nim bił narody. Abowiem on ie rządzić będzie laską * żelazną: a on tłoczyć będzie prasę † wina zapalczywośći, i gniewu Boga Wszechmogącego. * Psalm 2, 9. † Izai. 63, 3.

16. A ma na szaćie i na biodrach swoich imię napisane: KROL * krolow i PAN panow. * 1 Tym. 6, 15. Obiaw. 17, 14.

17. J widziałem iednego Anioła stoiącego w słońcu, i wołaiącego głosem wielkim, mowiąc wszystkim ptakom lataiącym po pośrzodku nieba: chodźćie, i zgromadźćie śię na wieczerzą wielkiego Boga:

18. Abyśćie iedli ćiała Krolow, i ćiała Hetmanow, i ćiała mocarzow, i ćiała koni i śiedzących na nich, i ćiała wszystkich wolnych i niewolnikow, i małych i wielkich.

19. J widziałem bestyą, i Krole ziemskie, i woyska ich zebrane, aby stoczyli bitwę z śiedzącym na koniu, i z woyskiem iego.

20. Ale poimana iest bestya, a z nią fałszywy on prorok: ktory czynił cuda przed nią, ktorymi zwodził te, ktorzy przyieli piątno bestyi, i ktorzy śię kłaniali obrazowi iey. Ci oba wrzuceni są żywo do ieziora ognistego, goraiącego śiarką.

21. A drudzy pobići są mieczem, tego, ktory śiedział na koniu, wychodzącym z ust iego: a wszyscy ptacy nasyceni są ćiały ich.

Roz-

Digitized by Google

Rozdział XX.

Anioł szatana związał na tysiąc lat. 8. Ktory po rozwiązaniu Goga i Magoga, to iest taiemne i otworzyste nieprzyiaćioły przećiwko świętym pobudza; ale ich pomsta Boża powściąga. 11. Sąd Boży nad żywymi i umarłymi wykonany.

I widziałem Anioła zstępuiącego z nieba, maiącego klucz od przepaśći, i łancuch wielki w ręce swoiey.

2. I uchwyćił smoka węża onego starego, ktory iest diabeł i szatan; i związał go na tyśiąc lat:

3. I wrzućił go w przepaść, i zamknął go, i zapieczętował z wierzchu nad nim, aby nie zwodźił więcey narodow, ażby śię wypełniły tyśiąc lat: a potym muśi bydź rozwiązany na mały czas.

4. I widziałem stolice; a uśiedli na nich, i dany im iest sąd: i dusze pośćinanych dla świadectwa Jezusowego, i dla słowa Bożego, i ktorzy śię nie kłaniali bestyi, ani obrazowi iey, i nie przyięli piątna iey na czoła swoie: i ożyli, i krolowali z Chrystusem tyśiąc lat.

5. A inśi z umarłych nie ożyli, ażby śię skończyły tyśiąc lat. Toć iest pierwsze zmartwychwstanie.

6. Błogosławiony i święty, ktory ma część w pierwszym zmartwychwstaniu. Abowiem nad tymi wtora śmierć mocy nie ma: ale będą Kapłanami Bożymi i Chrystusowymi; i będą z nim krolować tyśiąc lat.

7. A gdy śię skończą tyśiąc lat, będźie rozwiązany szatan z ćiemnice swoiey:

8. I wynidźie aby zwodźił narody, ktore są na czterech węgłach źiemie Goga* i Magoga, aby ie zgromadźił do bitwy, ktorych liczba iest iako piasek morski. * Ezech.38,2.

9. I wstąpili na szerokość źiemie, i obtoczyli obóz świętych, i miasto umiłowane. Ale zstąpił ogień od Boga z nieba, i pożarł ie.

10. A diabeł, ktory ie zwodźił, wrzucony iest w ieźioro ognia i śiarki, gdźie iest ona bestya, i fałszywy prorok: i będą męczeni we dnie i w nocy na wieki wiekow.

11. J widziałem stolicę
wielką białą, i siedzącego
na niey: przed ktorego o-
bliczem uciekła i niebo i
ziemia; a mieysce im nie
iest znalezione.

12. J widziałem umar-
łe wielkie i małe stoiące
przed obliczności Bożą,
a księgi otworzone są: i
druga księga także otwo-
rzona iest, to iest księga*
żywota. J sądzeni są u-
marli według tego, iako
napisano było w onych
księgach, to iest według
uczynkow ich. *2 Moy. 32, 32.
Filip. 4, 3. Obiaw. 3, 5.
r. 21, 27.

13. J wydało morze u-
marłe, ktorzy w nim byli,
także śmierć i piekło wyda-
li umarłe, ktorzy w nich
byli: i byli sądzeni, każdy
według uczynkow swoich.

14. A śmierć i piekło
wrzuceni są w ieziorro o-
gniste. Tać iest wtora
śmierć.

15. A ktory się nie zna-
lazł napisany w księgach
żywota, wrzucony iest w
ieziorro ogniste.

Rozdział XXI.

Widzenie nowego Jeruzalemu
z nieba zstępuiącego. 12. J iego
budowanie. 19. Drogimi kamień-
mi ozdobione. 22. Ktorego Ko-
ściołem iest Baranek. 23. A
światłością chwała Boża.

POtymem widział nie-
bo nowe, * i ziemię
nową. Abowiem pierwsze
niebo i pierwsza ziemia
przeminęła, a morza iuż
więcey nie było. *Izai. 65, 17.
r. 66, 22. 2 Piotr. 3, 13.

2. A ia Jan widziałem
ono święte miasto Jeru-
zalem nowe, zstępuiące z
nieba od Boga zgotowa-
ne, iako oblubienicę ubra-
ną mężowi swemu.

3. J słyszałem głos wiel-
ki z nieba mowiący; oto
przybytek Boży z ludźmi,
i będzie mieszkał z nimi; a
oni będą ludem iego, a sam
Bog będzie z nimi, będąc
Bogiem ich.

4. J otrze Bog wszel-
ką* łzę z oczu ich: a śmier-
ci więcey nie będzie, ani
smętku, ani krzyku, ani bo-
leści nie będzie: abowiem
pierwsze rzeczy pominęły.
* Izai. 25, 8. Obiaw. 7, 17.

5. J rzekł ten, ktory sie-
dział na stolicy: oto wszy-
stko* nowe czynię. J rzekł
mi: napisz; bo te słowa
są wierne i prawdziwe.
* Izai. 43, 19. 2 Kor. 5, 17.

6. J

Digitized by Google

6. I rzekł mi: stało śię. JAM iest* Alfa i Omega; początek i koniec. JA pragnącemu dam darmo ze źrzodła wody żywey.

*Obiaw. 1, 8. r. 22, 13.

7. Kto zwyćięży, odźiedźiczy wszystko: i będę mu Bogiem, a on mi będźie synem.

8. Lecz boiaźliwym, i niewiernym, i obmierzłym, i mężoboycom, i wszetecznikom, i czarownikom, i bałwochwalcom, i wszystkim kłamcom, część ich dana będźie w ieźiorze gorąiącym ogniem i śiarką. Tać iest śmierć wtora.

9. Tedy przyszedł do mnie ieden z onych śiedmi Aniołow, ktorzy mieli śiedm czasz napełnionych śiedmią plag ostatecznych; i mowił ze mną, i rzekł: chodź sam; okażęć oblubienicę, małżonkę Barankowę.

10. I zaniosł mię w duchu na gorę wielką i wysoką: i okazał mi miasto wielkie, ono świętę Jeruzalem, zstępuiące z nieba od Boga:

11. Maiące chwałę Bożą; ktorego świattłość podobna była kamieniowi nakosztownieyszemu, iako kamieniowi Jaspisowi, na kształt kryształu przeźroczystemu.

12. I maiące mur wielki i wysoki: maiące bram dwanaśćie. A na onych bramach, dwanaśćie Aniołow, i imiona napisane: ktore są dwanaśćie pokoleń synow Izraelskich.

13. Od wschodu bramy trzy: od połnocy bramy trzy: od południa bramy trzy: od zachodu bramy trzy.

14. A mur miasta miał gruntow dwanaśćie: a na nich dwanaśćie imion dwunastu Apostołow Barankowych.

15. A ten, co mowił ze mną, miał trzćinę złotą, aby zmierzył miasto i bramy iego, i mur iego.

16. A położenie miasta onego, iest czworograniaste; a długość iego taka iest, iako i szerokość. I pomierzono miastą ono trzćiną, na dwanaśćie tyśięcy staian: a długość i szerokość, i wysokość iego, rowne są.

17. I zmierzył mur iego na sto czterdźieśći cztery łokćie, miary człowieczey,

Digitized by Google

ktora iest miara Aniołowa.

18. A było budowanie muru iego z Jaspisu. A samo miasto było złoto czyste, podobne szkłu czystemu.

19. A grunty muru miasta, ozdobione były wszelkim kamieniem drogim. Pierwszy grunt był Jaspis: wtory Szafir: trzeci Chalcedon: czwarty Szmaragd:

20. Piąty Sardoniks: Szosty Sardyusz: Siodmy Chrysolit: Osmy Beryllus: Dziewiąty Topazyus: Dziesiąty Chrysopras: Jedenasty Hyacynt: Dwunasty Ametyst.

21. A dwanaście bram, iest dwanaście pereł: a każda brama była z iedney perły: a rynek miasta, złoto czyste iako szkło przezroczyste.

22. Alem Kościoła nie widział w nim: abowiem PAN Bog Wszechmogący iest Kościołem iego, i Baranek.

23. A nie potrzebuie to miasto * słońca ani księżyca, aby świeciły w nim: abowiem chwała Boża oświeciła ie; a świecą iego iest Baranek. * Izai. 60, 19

24. A narodowie, ktorzy będą zbawieni, będą chodzili * w świetle iego: a Krolowie ziemscy chwałę i cześć swoię do niego przyniosą. * Izai. 60, 3.

25. A bramy iego nie będą * zamknione we dnie: abowiem tam nocy nie będzie. * Izai. 60, 11.

26. I wniosą do niego chwałę i cześć narodow.

27. I nie wnidzie do niego nic nieczystego, i czyniącego obrzydliwość i kłamstwo: tylko ci, ktorzy są napisani w księgach żywota * Barankowych.

* 2 Moy. 32, 32. Filip. 4, 3. Obiaw. 3, 5. r. 20, 12.

Rozdział XXII.

Rzeka wody żywey. 2. Drzewo żywota. 6. Anioł mowiący o prętkim przyyściu Pańskim. 10. Zapłata, ktorą odda PAN dobrym i złym. 18. Przestroga o tych księgach.

I ukazał mi rzekę czystą wody żywota, iasną iako kryształ, wychodzącą z stolice Bożey i Barankowey.

2. A w pośrzod rynku iego i z obu stron rzeki,

było

było drzewo żywota, przy-
noszące owoc dwanaśćio-
raki; na każdy miesiąc
wydawaiące owoc swoy:
a liśćie iego służyło ku u-
zdrowieniu Poganow.

3. J nie będźie więcey
żadne przeklectwo: ale sto-
lica Boża i Barankowa w
nim będźie; a słudzy iego
służyć mu będą.

4. J patrzyć będą na
oblicze iego: a imię iego
na czołach ich będźie.

5. J nocy tam * nie bę-
dźie: i nie będą potrzebo-
wać świece i światłośći
słoneczney: bo ie PAN
Bog oświeca, i krolować
będą na wieki wiekow.

*Izai.60,19. Obiaw.21,23.

6. J rzekł mi: te słowa
wierne są i prawdźiwe. A
PAN Bog świętych Pro-
rokow posłał Anioła swe-
go, aby okazał sługom
swym, co śię ma stać w
rychle.

7. Oto przychodzę ry-
chło: błogosławiony, kto-
ry zachowywa słowa pro-
roctwa kśiąg tych.

8. A ia Jan widźiałem
i słyszałem te rzeczy. A
gdym słyszał i widźiał u-
padłem, abym śię pokłonił
przed nogami Anioła one-
go, ktory mi to pokazował.

9. Ale mi on rzekł:
Patrz, abyś tego nie czynił:
bom iest społsługa twoy,
i braći twoiey Prorokow,
i tych, co chowaią słowa
kśiąg tych, Bogu śię kła-
niay.

10. Potym mi rzekł:
nie pieczętuy słow Proro-
ctwa kśiąg tych: abo-
wiem czas blisko iest.

11. Kto szkodźi, niech ie-
szcze szkodźi: a kto iest plu-
gawy, niech ieszcze będźie
plugawszy: a kto iest spra-
wiedliwy, niech śię ieszcze
usprawiedliwi: a kto
święty, niech ieszcze będźie
poświęcony.

12. A oto przychodzę ry-
chło: a zapłata moia iest
ze mną, abym oddał każde-
mu według * uczynkow
iego. *Rzym.2,6.

13. JAM iest Alfa * i
Omega; początek i koniec,
pierwszy i ostateczny.

* Izai.41,4. r.44,6. r.48,12.
Obiaw.1,8. r.21,6.

14. Błogosławieni, kto-
rzy czynią przykazania ie-
go: aby mieli prawo do
drzewa żywota: i aby we-
szli bramami do miasta.

Digitized by Google

15. A na dworze będą psi, i czarownicy, i wszetecznicy, i mężoboycy, i bałwochwalcy, i każdy, ktory miłuie i czyni kłamstwo.

16. JA JEzus posłałem Anioła moiego, aby wam świadczył o tych rzeczach we Zborzech. JAM iest korzeń * i rodzay on Dawidow, gwiazda iasna i poranna.

* Izai.11,1.10. Obiaw.5,5.

17. A Duch i Oblubienica mowią; przyydź! a kto słyszy, niech rzecze; przyydź! a kto pragnie, niech * przyydźie. A kto chce, niech bierze wodę żywota darmo. *Izai.55,1.

18. A oświadczam śię każdemu słuchaiącemu słow proroctwa kśiąg tych: ieśliby kto przydał do tego, przyda mu też Bog plag opisanych w tych kśięgach.

19. A ieźliby kto uiął z słow kśiąg Proroctwa tego, odeymie też Bog część iego z kśiąg żywota, i z miasta świętego, i z tych rzeczy, ktore są napisane w tych kśięgach.

20. Tak mowi ten, ktory świadectwo dawa o tych rzeczach: zaiste przyydę rychło, Amen. I owszem przyydź PAnie JEzuśie!

21. Łaska PANA naszego JEzusa Chrystusa niech będźie z wami wszystkimi, Amen.

KONIEC.

Reiestr

Reiestr Ewangieliy i Lekcyy,

Ktore śię czytaią w Niedźiele i Uroczyste Swięta.

W Niedźielę 1. Adwent.
Ewang. Matt. 21. w. 1 - 9.
Lekcya. Rzym. 13. w. 11 - 14.

W Niedźielę 2. Adwent.
Ewang. Luk. 21, w. 25 - 33.
Lekcya. Rzym. 15. w. 4 - 13.

W Niedźielę 3. Adwent.
Ewang. Matt. 11. w. 2 - 15.
Lekcya. 1 Kor. 4. w. 1 - 5.

W Niedźielę 4. Adwent.
Ewang. Jan. 1. w. 19 - 28.
Lekcya. Filip. 4. w. 4 - 7.

W dźień Bożego Narodzenia.
Ewang. Luk. 2. w. 1 - 20.
Lekcya. Tyt. 2. w. 11 - 14.

W dźień S. Szczepana.
Ewang. Matt. 23. w. 34 - 39.
Lekcya. Dźieie. 6. w. 8 - 15. i r. 7. w. 51 - 60.

W dźień S. Jana.
Ewang. Jan. 21. w. 19 - 24.
Lekcya. Tyt. 3. w. 4 - 7.

W Niedźielę po B. Narodzeniu.
Ewang. Luk. 2. w. 33 - 40.
Lekcya. Galat. 4. w. 1 - 7.

W dźień Nowego Lata.
Ewang. Luk. 2. w. 21 - 22.
Lekcya. Galat. 3. w. 23 - 29.

W Niedźielę po Nowym Lećie.
Ewang. Matt. 2. w. 13 - 23.
Lekcya. Dźieie. 13. w. 42 - 52.

W dźień Trzech Krolow.
Ewang. Matt. 2. w. 1 - 12.
Lekcya. Rzym. 15. w. 14 - 22.

W Niedź. 1. po Trzech Krolach.
Ewang. Luk. 2. w. 41 - 52.
Lekcya. Rzym. 12. w. 1 - 5.

W Niedź. 2. po Trzech Krolach.
Ewang. Jan. 2. w. 1 - 11.
Lekcya. Rzym. 12. w. 9 - 16.

W Niedź. 3. po Trzech Krolach.
Ewang. Matt. 8. w. 1 - 13.
Lekcya. Rzym. 12. w. 17 - 21.

W Niedź. 4. po Trzech Krolach.
Ewang. Matt. 8. w. 23 - 27.
Lekcya. Rzym. 13. w. 8 - 10.

W Niedź.

Digitized by Google

W Niedź. 5. po Trzech Krol.

Ewang. Matt. 13. w. 24 = 30.
Lekcya. Kolos. 3. w. 12 = 17.

W Niedź. 6. po Trzech Krol.

Ewang. Matt. 11. w. 25 = 30.
Lekcya. 1 Kor. 1. w. 26 = 31.

W Niedziele Starozapustna.

Ewang. Matt. 20. w. 1 = 16.
Lekcya. 1 Kor. 9. w. 24. i 10 = 5.

W Niedziele Miesopustna.

Ewang. Luk. 8. w. 4 = 15.
Lekcya. 2 Kor. 11. w. 19. i 12 = 9.

W Niedź. Zapustna.

Ewang. Luk. 18. w. 31 = 43.
Lekcya. 1 Kor. 13. w. 1 = 13.

W Niedź. 1. w Post. A. Invocavit.

Ewang. Matt. 4. w. 1 = 11.
Lekcya. 2 Kor. 6. w. 1 = 10.

W Niedź. 2. Reminiscere.

Ewang. Matt. 15. w. 21 = 28.
Lekcya. 1 Tessal. 4. w. 1 = 8.

W Niedź. 3. Oculi.

Ewang. Luk. 11. w. 14 = 28.
Lekcya. Efez. 5. w. 1 = 9.

W Niedź. 4. Lætare.

Ewang. Jan. 6. w. 1 = 15.
Lekcya. Galat. 4. w. 21 = 31.

W Niedź. 5. Judica.

Ewang. Jan. 8. w. 46 = 59.
Lekcya. Zyd. 9. w. 11 = 15.

W Niedź. 6. Palmarum.

Ewang. Matt. 21. w. 1 = 17.
Lekcya. Filip. 2. w. 5 = 11.

W Wielki Czwartek.

Ewang. Jan. 13. w. 1 = 15.
Lekcya. 1 Kor. 11. w. 23 = 32.

W Wielki Piątek.

Ewang. Jan. 18. i 19. rozd.
Albo Passya ze 4. Ewangielistow.
Lekcya: Psalm 22. cały.

Na Wielkanoc.

Ewang. Mark. 16. w. 1 = 7.
Lekcya. 1 Kor. 5. w. 7 = 8.

W Poniedź. Wielkonocny.

Ewang. Luk. 24. w. 13 = 35.
Lekcya. Dzie. 10. w. 34 = 41.

We Wtorek Wielkonocny.

Ewang. Luk. 24. w. 36 = 47.
Lekcya. Dzie. 13. w. 26 = 41.

W Niedź. 1. po Wielkiey nocy, A. Quasimodogeniti.

Ewang. Jan. 20. w. 19 = 24.
Lekcya. 1 Jan. 5. w. 4 = 10.

W Niedź. 2. Misericordias.

Ewang. Jan. 10. w. 11 = 16.
Lekcya. 1 Piotr. 2. w. 18 = 25.

W Niedź. 3. Jubilate.

Ewang. Jan. 16. w. 16 = 23.
Lekcya. 1 Piotr. 2. w. 11 = 17.

W Niedź.

Digitized by Google

W Niedz. 4. Cantate.

Ewang. Jan. 16. w. 5 - 15.
Lekcya. Jakub. 1. w. 17 - 21.

W Niedz. 5. Rogationum.

Ewang. Jan. 16. w. 23 - 30.
Lekcya. Jakub. 1. w. 22 - 27.

W dzień B. Wstąpienia.

Ewang. Mark. 16. w. 14 - 20.
Lekcya. Dzie. 1. w. 1 - 11.

W Niedz. po Wniebowst. Exaudi.

Ewang. Jan. 15. w. 26. i 16. w. 4.
Lekcya. 1 Piotr. 4. w. 8 - 11.

W Swiątki.

Ewang. Jan. 14. w. 23 - 31.
Lekcya. Dzie. 2. w. 1 - 13.

W Poniedz. Swiąteczny.

Ewang. Jan. 3. w. 16 - 21.
Lekcya. Dzie. 10. w. 42 - 48.

We Wtorek Swiąteczny.

Ewang. Jan. 10. w. 1 - 10.
Lekcya. Dzie. 8. w. 14 - 17.

W dzień Troyce S.

Ewang. Jan. 3. w. 1 - 15.
Lekcya. Rzym. 11. w. 33 - 36.

W Niedz. 1. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 16. w. 19 - 31.
Lekcya. 1 Jan. 4. w. 16 - 21.

W Niedz. 2. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 14. w. 16 - 24.
Lekcya. 1 Jan. 3. w. 13 - 18.

W Niedz. 3. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 15. w. 1 - 10.
Lekcya. 1 Piotr. 5. w. 6 - 11.

W Niedz. 4. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 6. w. 36 - 42.
Lekcya. Rzym. 8. w. 18 - 23.

W Niedz. 5. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 5. w. 1 - 11.
Lekcya. 1 Piotr. 3. w. 8 - 15.

W Niedz. 6. po S. Troycy.

Ewang. Matt. 5. w. 20 - 26.
Lekcya. Rzym. 6. w. 3 - 11.

W Niedz. 7. po S. Troycy.

Ewang. Marek. 8. w. 1 - 9.
Lekcya. Rzym. 6. w. 19 - 23.

W Niedz. 8. po S. Troycy.

Ewang. Matt. 7. w. 15 - 23.
Lekcya. Rzym. 8. w. 12 - 17.

W Niedz. 9. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 16. w. 1 - 9.
Lekcya. 1 Kor. 10. w. 6 - 13.

W Niedz. 10. po S. Troycy.

Ewang. Luk. 19. w. 41 - 48.
Lekcya. 1 Kor. 12. w. 1 - 11.

W Niedz.

Digitized by Google

W Niedź. 11. po S. Troycy.
Ewang. Luk. 18. w. 9 : 14.
Lekcya. 1 Kor. 15. w. 1 : 10.

W Niedź. 12. po S. Troycy.
Ewang. Marek. 7. w. 31 : 37.
Lekcya 2 Kor. 3. w. 4 : 11.

W Niedź. 13. po S. Troycy.
Ewang. Luk. 10. w. 23 : 37.
Lekcya. Galat. 3. w. 15 : 22.

W Niedź. 14. po S. Troycy.
Ewang. Luk. 17. w. 11 : 19.
Lekcya. Galat. 5. w. 16 : 24.

W Niedź. 15. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 6. w. 24 : 34.
Lekcya. Galat. 5. w. 25. i 6 : 10.

W Niedź. 16. po S. Troycy.
Ewang. Luk. 7. w. 11 : 17.
Lekcya. Efez. 3. w. 13 : 21.

W Niedź. 17. po S. Troycy.
Ewang. Luk. 14. w. 1 : 11.
Lekcya. Efez. 4. w. 1 : 6.

W Niedź. 18. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 22. w. 34 : 46.
Lekcya. 1 Kor. 1. w. 4 : 9.

W Niedź. 19. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 9. w. 1 : 8.
Lekcya. Efez. 4. w. 22 : 28.

W Niedź. 20. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 22. w. 1 : 14.
Lekcya. Efez. 5. w. 15 : 21.

W Niedź. 21. po S. Troycy.
Ewang. Jan. 4. w. 46 : 54.
Lekcya. Efez. 6. w. 10 : 17.

W Niedź. 22. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 18. w. 23 : 35.
Lekcya. Filip. 1. w. 3 : 11.

W Niedź. 23. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 22. w. 15 : 22.
Lekcya. Filip. 3. w. 17 : 22.

W Niedź. 24. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 9. w. 18 : 26.
Lekcya. Kolos. 1. w. 3 : 14.

W Niedź. 25. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 24. w. 15 : 28.
Lekcya. 1 Tessal. 4. w. 13 : 18.

W Niedź. 26. po S. Troycy.
Ewang. Matt. 25. w. 31 : 46.
Lekcya. 2 Piotr. 3. w. 3 : 13.

W Niedź. 27. po S. Troycy.
Ewang. Luk. 19. w. 1 : 10.
Lekcya. 2 Kor. 6. w. 14 : 18.

W Pamiatki Swiętych.

W dzień S. Andrzeia.
Ewang. Matt. 4. w. 18 : 22.
Lekcya. Rzym. 10. w. 10 : 18.

W dzień

Digitized by Google

W dzień S. Tomasza.
Ewang. Jan. 20. w. 24 : 29.
Lekcya. Efez. 1. w. 3 : 6.

W dzień Młodziankow.
Ewang. Matt. 2. w. 13 : 18.
Lekcya. Obiaw. 14. w. 1 : 6.

W dzień Nawroc. S. Pawła.
Ewang. Matt. 19. w. 27 : 30.
Lekcya. Dzie. 9. w. 1 : 22.

W dzień Oczyść. P. Maryi.
Ewang. Luk. 2. w. 22 : 33.
Lekcya. Malach. 3. w. 1 : 4.

W dzień S. Maćieia.
Ewang. Matt. 11. w. 25 : 30.
Lekcya. Dzie. 1. w. 15 : 26.

W dzień Zwiast. P. Maryi.
Ewang. Luk. 1. w. 26 : 39.
Lekcya. Zyd. 2. w. 14 : 18.

W dzień S. Marka.
Ewang. Luk. 18. w. 24 : 30.
Lekcya. 2 Tym. 4. w. 6 : 8.

W dzień S. Filippa i Jakuba.
Ewang. Jan. 14. w. 1 : 15.
Lekcya. Efez. 2. w. 19 : 22.

W dzień Bożego Ciała.
Ewang. Jan. 6. w. 47 : 71.

W dzień S. Jana Chrzćiciela.
Ewang. Luk. 1. w. 57 : 80.
Lekcya. Izai. 40. w. 1 : 5.

W dzień S. Piotra i Pawła.
Ewang. Matt. 16. w. 13 : 20.
Lekcya. Dzie. 12. w. 1 : 11.

W dzień Nawiedz. P. Maryi.
Ewang. Luk. 1. w. 39 : 56.
Lekcya. Pieśń Salom. rozd. 2.

W dzień Rozesłańcow.
Ewang. Matt. 10. w. 1 : 17.

W dzień Maryi Magdaleny.
Ewang. Luk. 7. w. 36 : 50.
Lekcya. 1 Tym. 1. w. 15 : 17.

W dzień S. Jakuba.
Ewang. Matt. 20. w. 20 : 24.
Lekcya. Rzym. 8. w. 28 : 39.

W dzień S. Piotra w okowach.
Ewang. Dzie. 12. w. 1 : 25.
Lekcya. 1 Piotr. 4. w. 12 : 19.

W dzień Przemienienia Pańskiego.
Ewang. Matt. 17. w. 1 : 9.
Lekcya. 2 Piotr. 1. w. 12 : 18.

W dzień S. Wawrzyńca.
Ewang. Jan. 12. w. 24 : 26.
Lekcya. 2 Kor. 9. w. 6 : 10.

W dzień

Digitized by Google

W dzień S. Bartłomieia.

Ewang. Luk. 22. w. 24-30.
Lekcya. 2 Kor. 4. w. 7-10.

W dzień Narodz. P. Maryi.

Ewang. Matt. 1. w. 1-17.

W dzień S. Jana Ściećiela.

Ewang. Mark. 6. w. 17-29.
Lekcya. Zyd. 11. w. 36-40.

W dzień S. Matteusza.

Ewang. Matt. 9. w. 9-13.
Lekcya. Efez. 4. w. 7-13.

W dzień S. Michała.

Ewang. Matt. 18. w. 1-11.
Lekcya. Obiaw. 12. w. 7-12.

W dzień S. Lukasza.

Ewang. Luk. 10. w. 1-13.
Lekcya. 1 Kor. 3. w. 9-22.

W dzień S. Symona Judy.

Ewang. Jan. 15. w. 17-21.
Lekcya. 1 Piotr. 1. w. 3-9.

W dzień wszystkich Swiętych.

Ewang. Matt. 5. w. 1-12.
Lekcya. Obiaw. 7. w. 2-12.

W dzień S. Marcina i Mikołaia.

Ewang. Luk. 12. w. 35-40.

W dzień S. Katarzyny.

Ewang. Matt. 25. w. 1-13.
Lekcya. 2 Kor. 10. w. 17. i 11-3.

Koniec Reiestru.

PALAT.
OSTERREICHISCHE
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google